ELEMENTA

JURIS CANONICI

AD USUM

GALLIÆ SEMINARIORUM

EXTRAIT DES PUBLICATIONS CLASSIQUES DE ROGER ET CHERNOVIZ, ÉDITEURS

DERNIÈRES PUBLICATIONS.

Theologia dogmatica et moralis ad mentem S. Thomæ et S. Ligorii. 6 forts in-12. . . . . 18 »
Prælectiones philosophicæ ad mentem S. Thomæ, auctore VALLET in S. Sulpitii seminario professore. 2 vol. in-12. 6e édit. . . . . 7 »
(Ouvrage spécialement recommandé par Sa Sainteté Léon XIII.)
Histoire de la Philosophie, par le même. 4e édit. 1 fort in-12 . . . . 4 »
Series ordinationum, nouvelle édition, avec plain-chant . . . . . . » 60
Pontificale romanum, édition classique in-12 (depuis longtemps épuisée) 3 »
Acta Pii IX, 1 joli vol. in-32, de la BIBLIOTHECA SACERDOTUM PARVULA. » 60
Falise (Abbé). Cours de liturgie pratique. 7e éd. Augmenté de 2 suppl. 1 in-8o. . . . . 5 »
Scavini, Theologia moralis. 14 édit. 1890. 4 in-8o. . . . . 30 »
Scavini, Comp. theol. moralis. Nouv. édit. 1885. 2 in-8o . . . . . . 18 »
Hurther. Theologia dogmatica. 3 in-8o, net . . . . 20 »
San Severino. Eléments de phil. chrét., trad. par l'abbé CORRIOL. 3 in-8 30 »

Abrégé d'introduction à l'Ecriture sainte, par M. GLAIRE. 6e édit. 5 50
Bible (Sainte), de GLAIRE, approuvée par la Commission d'examen nommée par le Souverain-Pontife. 4 vol. in-18 . . . . 10 »
Bible (Sainte), par le R. P. DE CARRIÈRE, et les Commentaires de MENOCHIUS. 8 forts in-8 . . . . 24 »
Biblia sacra Vulgatæ editionis. Parisiis. 1 in-8 (avec imprimatur) . . 6 »
Catéchisme du Concile de Trente. Traduction avec notes, par M. l'abbé DASSANCE. 2 vol. in-8. . . . . 8 »
Cæremoniale Episcoporum. 1 vol. in-12. . . . . 2 25
Cérémonial romain, par Mgr de CONNY. 1 vol. in-8. . . . . 6 »
Cérémonies de la messe basse, par M. CARON. In-12. . . . . 1 30
Compendium rubricarum Brev. et Miss. rom. 1 vol. in-12 . . . . . . » 80
— **De Matrimonio**, auct. CARRIÈRE. 1 in-12 . . . . 2 50
— **De Justitia et Jure.** — 1 in-12 . . . . 2 50
— **De Contractibus.** — 1 in-12 . . . . 2 50
Concordance des Epîtres de saint Paul, par l'abbé DE LA HOUSSAYE. 1 in-12. 3 »
De Ecclesia Christi, auct. BRUGÈRE. 1 vol. in-12. 2e édit. 2 50
De Vera Religione, auct. BRUGÈRE. In-12. 2e édit. 2 50
Directeur spirituel, par le R. P. PINAMONTI. 1 in-12 . . . . 1 50
Dissertatio in sextum, auctore J.-B. BOUVIER. In-12. . . . . 1 50
Decreta authentica, auctore J.-B. FALISE. 1 vol. in-8 . . . . 5 »
Gardellini. Decreta authentica. 4 vol. in-4. Avec suppl. jusqu'à 1878. 60 »
Gonzalez. Philosophia elementaria. Madrid. 3 in-8. 3a édit. 1881. Net. . . 20 »
Gury cum notis Ballerini, Theologia. 2 gros in-8o. Net. . . . . . . 20 »
Elementa juris canonici, auctore CRAISSON. 2 in-12. 8e édition augmentée. 1882. App. à Rome. 5 50
Ecriture Sainte (Question sur l'). par M. l'abbé BACUEZ. 2 in-8. . . . 8 »
Epistolarum B. Pauli triplex expositio, auctore R. P. PICONIO. 3 vol. in-8 . 10 »
Etudes bibliques, par M. l'abbé LEHIR. **Job.** 1 beau vol. in-8 . . . . 6 »
Examens particuliers, par TRONSON. 1 vol. in-12. Seule édit. complète. 2 75
Franzelin (J.-B.) S. J. *Opera.* 7 in-8. Rome. 62 75
Hermeneutica sacra, auctore J.-H. JANSENS. In-8 . . . . 4 »
Institutiones philosophicæ, auctore J.-B. BOUVIER. 1 in-12. . . . . . 4 »
Institutiones philosophicæ, auctore A. NOGET-LACOUDRE. 3 vol. in-12 . . 7 »
Herdt (de). Sac. praxis liturgiæ. 3 vol. in-8 . . . . 11 »
Herdt (de). **Praxis pontificalis.** 3 vol. in-8 . . . . 15 »
Institutions liturgiques, par M. Jean FORNICI. 1 in-12 . . . . 2 »
Juris cultor theologus, auctore R. P. Josepho VOGLER. In-12 . . . . 1 50
Juris naturalis universa summa. A. BENSA. 2 vol. in-8 . . . . 12 »
Lexicon hebraicum. J.-B. GLAIRE. 1 in-8 . . . . 6 »
Liber psalmorum, studio Bellanger. 1 in-12 . . . . 3 »
Liberatore (S. J.). Institutiones philosophicæ. 3 vol. in-8. Net. . . . . . 13 »

ELEMENTA
JURIS CANONICI

AD USUM

GALLIÆ SEMINARIORUM

AUCTORE

D. CRAISSON

VICARIO GENERALI ET SUPERIORE MAJORIS SEMINARII DIŒCESIS
VALENTINENSIS IN GALLIA

Compendiose extracta e MANUALI TOTIUS JURIS CANONICI
*ejusdem auctoris, Romæ auctoritate superiori examinato, laudato
atque expresse ab examinatoribus Romanis commendato*

EDITIO OCTAVA

NON SYLLABO DUNTAXAT ET CONCILIO VATICANO, SED CONSTITUTIONI
Apostolicæ Sedis ET RECENTIORIBUS S. SEDIS RESPONSIS ADAPTATA
CUM SUPPLEMENTO DE STATU RELIGIOSO

TOMUS II

PARISIIS

APUD JOUBY & ROGER

NUNC A. ROGER ET F. CHERNOVIZ, EDITORES

7, VIA MAJORUM AUGUSTINORUM, 7

1892

ELEMENTA
JURIS CANONICI
AD USUM
GALLIÆ SEMINARIORUM.

LIBER SECUNDUS.
DE REBUS ECCLESIASTICIS SEU SACRIS.

634. *Rerum ecclesiasticarum* seu *sacrarum* nomine intelliguntur quæcumque res, præter personas et judicia, quæ ad ordinem seu finem supernaturalem spectant.

Duplicis generis sunt : aliæ spirituales, quæ directè et specialiùs cultum Dei et sanctificationem animarum respiciunt, ut sacramenta, sacramentalia, benedictiones, indulgentiæ, preces, festa, ecclesiæ, vasa sacra, sacra supellex, etc.; aliæ temporales, quæ specialiter destinantur ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ, sublevamen pauperum et comparationem eorum omnium quæ ad cultum Dei pertinent. Proinde duæ erunt hujusce libri sectiones : in primâ agetur de spiritualibus rebus sacris; in secundâ de iisdem temporalibus.

SECTIO PRIMA.
DE REBUS SACRIS SPIRITUALIBUS.

655. De iis omnibus, in uno volumine sufficienter tractare etsi compendiosè, omnino est impossibile; unde circa

plura lectorem remittimus ad nostrum *Manuale*, ubi multæ notiones perutiles et persæpe necessariæ exercitio sacri ministerii invenientur, quæ nullo modo in cursu theologico delibantur; nihil dicturi sumus de sacramentis nisi pauca de Eucharistiâ et Pœnitentiâ ; sufficiet ergo tractare quæstiones sequentes in septem capitibus :

1° De Eucharistia; de requisitis nempe tantum ad missam, et de expositione et benedictione Sanctissimi Sacramenti.

2° De Pœnitentia, scilicet solummodo de sancitis à Bened. XIV circa confessionem complicis et de confessariis sollicitantibus.

3° De Sacramentalibus et Benedictionibus.

4° De Confraternitatibus.

5° De Exequis et Cœmeteriis.

6° De Locis sacris.

7° De Jure liturgico.

CAPUT PRIMUM.

DE EUCHARISTIA.

ART. I.

DE REQUISITIS AD MISSAM.

Multa ad eam requiruntur, videlicet :

1° Altare triplici mappa coopertum.

2° Vestes sacræ.

3° Vasa sacra.

4° Corporale, Palla, Purificatorium.

5° Missale.

6° Crucifixus.

7° Lumen.

8° Antipendium.

9° Tabernaculum.

10° Minister.

11° Nudatio capitis.

12° Celebrans qui sit pedibus calceatus et veste talari indutus.

636. — I. *Altare triplici mappâ coopertum :* a primordiis suis, Ecclesia adhibuit altaria ad missæ celebrationem; Romæque servatur, in Basilicâ Lateranensi, tabula lignea quâ, tanquam altari, usus fuit Princeps Apostolor.

Duplicis speciei sunt altaria, *fixa* nempe, et *mobilia* seu *portatilia*: ista in rubricis *aræ* vocantur, illa autem nomen *altaris* retinent. *Fixa* seu *stabilia* intelliguntur quando tabula superior basi immobiliter adhærot, et totaliter consecrantur : *mobilia* verò seu *portatilia* sunt, quando tabula quæ consecratur, basi non hæret, sed transferri potest ab uno altari ad aliud.

Aliquando tamen etiam ista posteriora altaria *fixa* nuncupantur, modo muro hæreant et stabiliter in ecclesia sint constituta.

Altare, sive fixum sive portatile, lapideum esse debet, juxta rubricam modo relatam ; lignea tamen primitus admissa fuisse videntur, ad instar mensæ in qua institutum fuit venerabile Eucharistiæ sacramentum : quæ mensa in Lateranensi Basilica adhuc hodie asservatur, sicut pariter tabula supra quam S. Petrus celebrare solebat, ut modo diximus. Vide Breviarium Romanum in festo Dedicationis Basilicæ S. Joannis Lateranensis, et quid dicat Bened. XIV de ecclesia S. Pudentianæ (*De Sacrif. Missæ*, lib. I, c. II, n° 5). Imo aliquoties altaria fuere aurea et argentea, ut asserit Collet (*Tr. des SS. Mystères*, c. VIII, II, *nota* 3ª) cum Bened XIV (ib. n° 8). Non omnino constat a quo primum præceptum fuerit altare debere lapideum esse. Nonnulli illud decretum Silvestro Papæ adscribunt. (Bened. XIV, ibid. n° 6).

De altari sic habet Rubrica Missalis : « Altare, in quo « SS. Missæ Sacrificium celebrandum est, debet esse lapi- « deum, ab Episcopo consecratum, vel saltem ara lapidea « similiter ab Episcopo consecrata in eo inserta, quæ tam « ampla sit ut hostiam et majorem partem calicis capiat. « Hoc altare operiatur tribus mappis seu tobaleis mundis, « ab Episcopo vel ab alio habente potestatem benedictis, « superiore saltem oblongâ quæ usque ad terram pertin- « gat, duabus aliis brevioribus, vel unâ duplicatâ. »

Tabula autem altaris, etiam fixi, unico lapide constare debet, et esse *tàm ampla* ut *hostiam* et *majorem partem calicis capere valeat.* Imò capere debet etiam parvas hostias, quæ essent consecrandæ, quæque, non tantùm momento consecrationis, sed toto sacrificii tempore, id est usque post communionem, reponi debent supra illam : nec sufficit quòd super Corporale sint collocatæ. Ita communiter juxta S. Liguor. (lib. 6, n° 373), ubi Busembaum addit minus rectè facere eos sacerdotes qui, consecratione peractâ, statim particulas tradunt alteri ministro ab ipso distribuendas, siquidem super illas particulas, orationes et benedictiones à rubricis præscriptæ, sunt peragendæ. Illud tamen dicit esse tantùm veniale, imò omni peccato vacuum, si adsit necessitas expediendi communionem populi.

Altare majus, pro ecclesiâ consecrandâ, debet omninò esse fixum et simul consecrari cum eâ : ita decisum 19 sept 1665 (n° 2196, 2°).

Basis altaris fixi ab omni parte obstrui debet, ita ut nulla foramina aut fenestellas ad aliquid conservandum habeat.

Consecratum esse debet altare tàm fixum quàm portatile; et quidem ab Episcopo, vel Abbate, aut alio privilegium habente à S. Sede; et hoc sub gravi : Prælati autem regulares, usu Pontificalium præditi, pro suis tantùm ecclesiis, altaria aut alia ab Episcopis consecranda, consecrare vel benedicere valent. Et ita declaravit pluries S. R. Congr. Secus tamen sentit S. Liguor. (lib. 6, n° 373) cum pluribus aliis, ex declarat. Cardinal., et Privil. Innoc. III : sed conciliari possunt duæ opiniones, dicendo cum S. Liguorio, validè consecrari in hoc casu altaria, sed illicitè, prout intelligi potest prima sententia.

657. Execratur autem altare : 1° si, cùm fixum sit, lapis consecratus removeatur ab inferiori structurâ : non autem si aliqui tantùm lapides structuræ dimoveantur; si verò altare sit portatile, non execratur, si ara à lignis quibus includitur separetur.

2° Si ita frangatur, tàm fixum quàm portatile, ut in nullâ ejus integrâ parte, calix cum patenâ et hostiâ possit con-

sistere. — An autem ara possit fieri ex duobus lapidibus conjunctis, communissimè et rectè negant Salmanticenses cum aliis, et in hunc sensum citatur decisio S. R. Congr. 17 junii 1843, nº 4820. De Herdt (pars 1, nº 56, II) ait altare perdere suam consecrationem, si pars detracta contineat unam ex lateralibus crucibus ab Episcopo specialiter consecratis; et affert in probationem Decisionem S. R. Cong., 6 oct. 1837, nº 4680.

658. Quærit. An altare amittat consecrationem, si frangatur sigillum, vel removeatur sepulchrum cum Reliquiis? — Observa quòd nomine *sepulchri* intelligatur loculus ille in quo reliquiæ reconduntur. Pro solutione dubii, vide *Manuale*, nº 3603, etc. Sufficiat hîc referre decisionem S. R. Congr., 23 sept. 1848.

Quæsitum fuerat : « 1º utrum altaria portatilia consecrationem suam amittant, quando fractum est sigillum « quod reliquiis in sepulchro inclusis apponitur, an tantùm quando, ut loquuntur theologi, fractum sepulchrum?

« 2º Utrum altare portatile, cujus sigillum non existit, « mitti debeat ad urbem episcopalem et rursus conse« crari; an sufficiat tantùm novas addere reliquias vete« ribus reliquiis in sepulchro inclusis, et authenticitate « carentibus, et sigillum Episcopi apponere?

« Resp. ad 1um — quoad primam partem *negativè*, nisi « fractum sit sepulchrum, vel ejus operculum, aut etiam « solummodo, si hoc amotum fuerit; — quoad secundam « partem, provisum in primâ.

« Ad 2um — quoad primam partem, provisum in primo; « —quoad secundam, nunquam licere certas SS. reliquias « dubiis immiscere, ac semel execratâ arâ, vel fixâ vel « mobili, ex communi jure, novâ indigere consecra« tione. »

Juxta hoc Decretum, sigillum episcopale non est quid essentiale consecrationi altaris; unde non amittit suam consecrationem ex ejus fractione nisi simul fractum sepulchrum, vel ejus operculum, aut etiam si istud operculum amotum fuerit; proinde in casu fractionis sigilli episcopalis, si ex continuo usu vel aliter certò constet altare debitè esse consecratum, non est denuò consecrandum; secus

autem, indiget consecratione, quando nempe, deleto hujusmodi sigillo, non certò constat per continuum usum fuisse olim consecratum: prout v. g. si altare fuisset à laicis servatum, aut legitimè non constaret reliquias in eo fuisse servatas; tunc sinè facultate Apostolicâ non posset reconciliari altare hujusmodi solâ repositione reliquiarum: posset tamen cum tali facultate, servatis cæremoniis *Pontificalis*, prout fuit indultum 1 maii 1668 (n° 3255).

Nota quòd si Episcopus justè dubitans an violatum fuerit sepulchrum altaris, et falsæ reliquiæ in eo fuerint insertæ, ruperit ipse sigillum, et reliquias authenticè agnoscens, denuò in sepulchro reposuerit et sigillaverit, tunc, juxta Respons. S. Congr. Rit., 14 martii 1693, altare non indiget aliâ consecratione.

Reliquiæ quæ altari includuntur, 1° debent esse Martyrum, juxta Decis. 6 oct. 1837, et solùm permittitur, ut cum his SS. Confessorum reliquiæ uniantur, illorum præsertim in quorum honorem ecclesia vel altare dedicatur; 2° pars aliqua corporis reponenda est, non vestis tantùm, aut aliquid aliud hujusmodi; 3° plurium SS. reliquiæ sunt ponendæ, ut verba celebrantis *quorum reliquiæ hîc sunt*, verificentur.

Ex Decreto S. Congr. Episcop. 10 nov. 1599, si sub altari vel sub ejus gradibus humata sint defunctorum cadavera, non est illìc celebranda missa, donec aliò transferantur; Croix tamen dicit quòd si cadavera sint humata profundè, in cellâ aliquâ sub alto fornice constructâ, non videtur prohibitum super hujusmodi altari dici missam, quia cadavera videntur satis separata ab altari, ut verba *quorum reliquiæ hîc sunt* non possint illa respicere.

659. *Triplici mappâ* altare, ut jam præmonuimus, debet esse coopertum : plures tamen dicunt quòd duæ mappæ sufficiant, vel una duplicata; imò quidam id dicunt, etiamsi hæ duæ mappæ totum altare non tegant, quia, ut dicunt, sic habet usus; sed S. Liguor. cum aliis putat non esse recedendum à Rubricâ supra relatâ, et contrariam opinionem non esse tutam : probabiliter tamen aiunt Escobar et Roncaglia, etc., id non excedere culpam venia-

lem; celebrare autem sinè ullâ mappâ non excusatur à mortali.

Controvertitur an mappæ debeant necessariò esse benedictæ : sententia negans improbabilis non videtur sancto Liguorio, ob auctoritatem DD. qui sic sentiunt, præsertim Suarezii : sed, hoc non obstante, magis adhæret sententiæ oppositæ, ob rubricam supra relatam, vide tit. *De defect.*, n° 4; talis verò defectus non excedit culpam venialem : unde nullum videtur esse peccatum si in necessitate, puta si in die festo adhibeantur non benedictæ eò quòd benedictæ haberi nequeant; imò S. Liguorius putat minorem causam excusare, cùm à veniali excuset quævis causa rationabilis.

660. Quærit. An mappæ et corporalia necessariò ex lino sint conficienda?

Resp. Plures affirmare, et hoc probari posse ex cap. *Consulto* 46, *De Consec.*, dist. 1, ubi dicitur : « Sacrificium altaris, non in serico panno aut tincto, quisquam celebrare præsumat, sed in *puro linteo*, ab Episcopo consecrato, *scilicet lineo procreato* ». Vide etiam, c. 27, dist. 2, *De Consecrat.*

Plures è contra communissimè et probabiliùs dicunt sufficere ex cannabe, quia linum et cannabis, juxta communem usum, indifferenter sumuntur pro se invicem.

Decreto Pii VII, 15 maii 1819, prohibitum fuit uti corporalibus, pallis et purificatoriis ex gossypio confectis; quoad mappas autem, albas et amictus, illicitum est quidem, ex eodem Decreto, ea ex gossypio conficere, sed uti licet iis quæ tempore præfati Decreti jam confecta erant.

Ex rubricâ Missalis, corporale totum album esse debet : ex quo non videtur licere latinis uti corporali græcorum variis picturis tincto, quod ipsis locum tenet altaris portatilis, et vocatur *Antimensa*; illud latinis prohibuit Bened. XIV Constit. *Imposito nobis*; concessit tamen illius usum missionariis in ecclesiis Moscovitarum, si lapidem consecratum non haberent.

661. — II. *Vestes sacræ* : videlicet superpelliceum vel rochettum, amictus, alba, cingulum, manipulum, stola, casula seu planeta.

« 1° Certum est de præcepto benedici debere corporale, « amictum, albam, manipulum, stolam et casulam ex « communi sententiâ. *Rubr.* in *Rit. celebr. Missæ*, tit. 1, « n[is] 1 et 2; et *De defect.* tit. X, n° 1 [1]. Licet autem quidam « censeant cingulum, pallam et mappas non debere bene« dici, probabiliùs tamen est... de præcepto esse benedi« cenda... (palla autem simul cum corporali benedici « debet ex rubricâ). 2° Dubitatur... an benedici debeat « pluviale, dalmatica, tunicella, superpelliceum et rochet« tum : unde dicendum conveniens esse, quamvis non « necessarium, ut prædictæ vestes benedicantur. Purifica« torium benedici non debet, juxta respons. S. R. C. 7 sept. « 1816, n° 4376...; item benedici non debent velum cali« cis, bursa, antipendium et manutergium...

« Paramenta benedicenda sunt iis benedictionibus quæ « in fine Missalis assignantur, quæ sunt tres : prima, pro « indumentis sacerdotalibus in genere, quâ omnia benedi« cuntur, exceptis mappis, pro quibus secunda, et excep« tis corporalibus et pallis, pro quibus tertia assignatur. « Si pluviale, dalmatica, tunicella, superpelliceum, ro« chettum benedicantur, adhibenda est benedictio prima, « absque ullâ mutatione et sinè nominatione rerum; eâdem « benedictione, sed tantùm simul cum aliis paramentis, « etiam benedici possunt, licet non debeant, velum cali« cis, bursa et antipendium. » Ita De Herdt (pars 1, n° 54, I).

Sacræ vestes benedicendæ sunt ab Episcopo vel alio privilegium habente.

An Episcopi possint simplicibus sacerdotibus delegare facultatem benedicendi sacras vestes et sacra linteamina, diximus supra (464).

Vestes sacræ benedictionem suam amittunt seu execrantur quando suam formam perdunt, seu quando nequeunt ampliùs decenter ad sacras functiones adhiberi : v. g., si

[1] Hæc benedictio sub gravi obligat, juxta sententiam quam communem vocat S. Liguor.; excipit tamen amictum et cingulum, quorum benedictio probabiliter præcipitur tantùm sub veniali (Lib. 6, n° 377).

alba etiam unâ manicâ careat, si rumpatur cingulum et nulla pars sit sufficiens ad cingendum; secus, si una pars esset sufficiens : tuncque commodiùs connecti posset cum parte detractâ ; sed hoc fieri non posset si nulla pars esset sufficiens ad cingendum.

Generatim si vestes reficiantur paulatim, etiam adjectâ parte non benedictâ, benedictio non deperit : si autem unc ictu addatur quid majus parte benedictâ, deperditur benedictio, majore parte ad se minorem trahente.

Si verò deduplicaretur casula, duas habens facies duplicis coloris, ut modò serviret pro uno colore, modò pro alio, juxta rubricas, non ideò amitteret suam benedictionem, quia benedicta fuit pro utrâque facie, et per deduplicationem casula non amittit suam formam.

662. Quærit. 1° Quid sit faciendum de vestibus sacris ita usu detritis ut decenter ad sacras functiones adhiberi nequeant?

Resp. Sic haberi in cap. 29, de consecrat., dist. 1 : « Altaris pallæ, cathedra, candelabrum et velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur...; cineres « quoque eorum, in Baptisterium inferantur, ubi nullus « transitum habeat; aut in pariete, aut in fossis pavimen« torum jactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur ». Usu introductum fuit ut vasa ex metallo confecta, in fusionem redacta, deinde ad usus etiam profanos possint reduci; sed hoc non licet quoad alia divino cultui consecrata. Ex vestibus detritis nova paramenta confici possunt : v. g. ex albâ amictus, manutergia, etc.

Non autem prohibetur ut res antea ad usus profanos adhibitæ, postea ad sacros usus convertantur : ut casula, v. g., conficiatur ex veste sericâ muliebri : sic etiam templa falsorum deorum gentilium, v. g. Pantheon et templum Lucinæ, à SS. Pontificibus, in veri Dei templa mutata olim fuerunt.—Non decet tamen ut donatorum nomina et stemmata *(armoiries)* in locis apparentibus sacrarum vestium depingantur.

663. Quærit. 2° Ex quâ materiâ conficiendæ sint vestes sacræ?

Resp. Supra diximus ex quâ materiâ debeant confici

mappæ, corporalia, pallæ et purificatoria ; quoad sacras vestes, generatim dici debet quòd ex quâcumque materiâ decenti confici possint; non tamen ex telâ lineâ, vel gossypio, etiam coloribus præscriptis depictis : Sacra enim Cong. Rit. consulta *num planetæ, stolæ, manipula possint confici ex telâ lineâ, vel gossypio vulgò* percale, *coloribus præscriptis tincta aut depicta* : sic respondit (23 sept. 1837, nº 4666) : « Serventur rubricæ et usus omnium «ecclesiarum quæ hujusmodi casulas non admittunt » .

Cingulum potest esse sericum et coloris paramentorum; sed, juxta præsentem Ecclesiæ usum, congruentius est quòd sit lineum et album. S. R. Congreg 22 jan. 1701, nº 3426, et juin. 1709, nº 3660. Ex rubricâ Missalis, calix tegi debet pallâ lineâ *et velo serico*. Cf. insuper app. n. VII.

Extremitates albæ, rochetti, superpellicei, purificatorii, corporalis, pallæ et mapparum texto denticulato circumduci possunt; sed in fimbriis et manicis albarum et aliarum vestium sub velo transparenti fundum rubrum ponere non licet. Ita S. R Cong., 17 aug. 1883 (nº 4539,5 item in paramentis nigris nullæ imagines mortuorum, vel cruces albæ poni possunt : ita *Cærem. Episcop.* lib. 1, c. XI, nº 1.

664 Quærit. 3º Cujus coloris esse debeant vestes sacræ? Rep. « Paramenta altaris, celebrantis et ministrorum « debent esse coloris convenientis officio et missæ diei, « secundùm usum Romanæ Ecclesiæ, quæ quinque co- « loribus uti consuevit : *albo, rubeo , viridi, violaceo et nigro.* » Ita rubrica : quâ excludi videntur cæteri colores. Toleratur tamen aureus ; Cf. app. n. VII.

Reverà plures auctores communiter admittunt colorem flavum posse adbiberi pro colore albo, rubro et veridi, non vero pro nigro et violaceo ; imò quidam putant colorem flavum omni colori æquivalere; sed contra censuit S. R. Congreg., 23 sept. 1837 (nº 4666, *dub.* VIII, ad 1m) ; 12 nov. 1831 (nº 4520, 54) ; 16 mart. 1883 nº 4558,4) : in quâ ultimâ decisione dicitur non licere uti colore flavo, vel cæruleo, in sacrificio missæ et expositione SS. Sacramenti.

Paramenta unius coloris esse debent, vel saltem unus color in eis prævalere debet (S. R. Congr., 19 dec. 1829

n° 4506; 12 nov. 1831, n° 4520 54; 7 apr. 1832, n° 4535 1) : in primâ tamen ex his decisionibus fit potestas Episcopo oratori indulgendi ut in ecclesiis pauperibus permittat uti paramentis diversi coloris donec consumantur. « Contra Rubricam agit, inquit De Herdt (*ibid.*, II 2), qui « casulâ albâ cum cruce rubeâ, et vice versâ, rubeâ cum « cruce albâ utitur pro colore albo aut rubeo, vel pro « utroque. »

In alienis ecclesiis, observanda sunt decreta S. R. Congr., 11 jun. 1701, et 7 maii 1746, ubi dicitur : « Sacerdotes « etiam regulares, diebus quibus officia recitant sub ritu « duplici, celebrantes in alienis ecclesiis, in quibus peragitur festum cum solemnitate et concursu populi, debent « celebrare missas, conformando se ritui et colori earum« dem ecclesiarum. In aliis verò diebus possunt se confor« mare, sed non tenentur, nisi quando color fuerit dissi« milis, quia non licet celebrare v. g., de Confessore cum « colore rubro, neque de Martyre cum colore albo. Si ta« men in ecclesiâ in quâ celebratur, non prohibentur « missæ privatæ defunctorum, tunc nemo tenetur se uni« formare, neque quoad colorem. » Eadem decreta fuêre 12 nov. 1831, his verbis: « Missam concordare debere cum « officio quod quis recitavit, dummodo cum colore eccle« siæ in quâ celebrat, aptetur ». N° 4520.

In sacellis autem privatis, ubi nullum recitatur officium, sacerdos extraneus non tenetur attendere ad colorem localem, nisi esset dies festivus Patroni loci.

In diœcesibus autem in quibus non observantur colores à rubricis Missalis Romani præscripti, videtur quòd sacerdos extraneus possit se uniformare quoad colorem : iis diebus saltem quibus missæ votivæ prohibentur in dictis diœcesibus. Observat tamen D. Bouix (*Rev. des sciences ecclésiast.*, n° 1, p. 51) sacerdotem, liturgiâ romanâ utentem, non teneri se uniformare colori loci in quo vigeret alia liturgia, etsi possit se uniformare casu quo vestes sacræ debiti coloris sibi denegarentur.

Ex supra relatis decisionibus videtur esse concludendum colorem paramentorum esse de præcepto in missâ, quidquid dicant plures apud S. Liguor. (lib. 6, n° 378,

« *dub.* 5). Benè tamen censent Sporer et Quarti, inquit « idem S. Liguor., hanc rubricam non obligare sub gravi, « nisi scandalum adsit, puta si in die Paschatis..., vel in « quâcumque missâ festivâ..., celebraretur vestibus « nigris. Addit Sporer satius esse, quocumque die, facere « sacrum in quolibet colore, quàm illud omittere; hinc « rectè dicit à fortiori excusare omnem rationabilem cau- « sam, ut si concursui sacerdotum non sufficerent ves- « tes debiti coloris. » In missis de *Requiem* semper adhibendus color niger, nisi coram SS^{mo} publice exposito die 2ª novembris.

665. *Nota* quòd vestes sacræ debeant assumi in sacristiâ; cum causâ tamen sacerdos potest se iis induere in altari, modò non ponantur in medio: hoc enim Episcopis, et iis qui speciale privilegium habent reservatur.

Observandum est insuper usum sacrarum vestium, albæ, dalmaticæ, pluvialis et similium non permitti laicis, licet regularibus. S. R. C. 19 martii 1659 (n° 1825 6), et 11 sept. 1847 (n° 4942); quoad superpelliceum, contrarium habet consuetudo ferè communis.

An tollendus sit usus rochetti ubi viget, et timendum est ne ejus sublatio turbas excitet ? S. R. Congr. respondit, 27 febr. 1847 : *Non esse inquietandos.*

666. III. *Vasa sacra.* Calix « debet esse aureus vel argen- « teus, vel saltem habere debet cuppam argenteam intus « inauratam ». Ita Rubrica : ob paupertatem vel persecutionem permittitur stanneus ; admittunt etiam aliqui ex plumbo, et plures alii ex gemmâ quæ æquè pretiosa sit ac aurum vel argentum, modò species non imbibat, nec sit periculum ne effringatur; non autem æreus ob æruginem, neque vitrum ob fragilitatem, neque ligneus ob porositatem. Pes autem calicis potest esse ex quâlibet materiâ solidâ et mundâ. Et cf. app. n. IX.

Controvertitur an liceat celebrare in calice nunquam deaurato. — Probabiliùs autem videtur sancto Liguorio illud non eximi saltem à culpâ veniali, nisi paupertas excuset (*ibid.*, n° 370, *dub.* 3).

Patena debet esse ejusdem materiæ ac calix, et saltem ipsius pars concava debet pariter esse deaurata.

Certa materia præcepta esse non videtur quoad pixidem

seu ciborium, ostensorium, ipsiusque lunulam; juxta tamen *Rituale Roman.*, debet esse ex solidâ decentique materiâ, eâque mundâ. *Cæremoniale* autem *Episcopor.* (lib. 2, c. 30) vult ut pixidis cuppa sit aurea vel argentea, et intus deaurata; ob paupertatem, aut aliam causam justam, saltem sit ex stanno perpolito et intus deaurato: idem dicendum est de lunulâ ostensorii.

Tàm calix quàm patena debent esse consecrata, ritu scilicet et precibus ab Ecclesiâ præscriptis; nec sufficit quòd in illis, nondum consecratis, oblatum fuerit missæ sacrificium, quidquid plures dicant apud S. Lig. (lib. 6, n° 379): quia per contactum sacramenti non ideò res consecrantur, ut patet de pavimento, si quàndoque ibi decidat hostia consecrata, vel sanguis pretiosus; et de ecclesiis ubi à longo tempore celebratum est, quæque tamen postea ab Episcopis consecrantur.

Episcopi jure proprio calices et patenas consecrant; sed nequeunt simplici sacerdoti, vel etiam Abbati hanc consecrationem committere.

Pixis quidem consecrari non debet, sed juxta sententiam, quam S. Liguor. (lib. 6, n° 385) putat probabiliorem, est benedicenda, prout etiam lunula ostensorii; quoad verò ipsum ostensorium decet saltem ut benedicatur; hæc autem tria benedici possunt ab iis qui habent facultatem sacra paramenta benedicendi.

667. Quærit. 1° Quandonam vasa sacra suam consecrationem aut benedictionem amittant?

Resp. Generatim id contingere quoties, per fractionem vel aliter, figuram aut formam essentialem sub quâ consecrata aut benedicta fuêre, amittunt, vel inutilia et inepta fiunt ad convenientem usum ad quem sunt consecrata vel benedicta.

Unde 1° calix amittit suam consecrationem, et pixis suam benedictionem, si in eorum fundo (non verò in parte superiori) fiat foramen quantumvis exiguum.

2° Idem dicendum quando vasa ita franguntur ut non ampliùs vel nonnisi indecenter, inservire possint, licet per breve tempus, imò etsi tunc reparentur. — Non autem amittitur consecratio per aliquos ictus à fabro inflictos

quibus vasa non deformantur, ut ineptè à vulgo fuit creditum.

3° Item quando cuppa separatur à pede, nisi calix aut pixis sit tornatilis; imò in hoc casu, si pes tornatilis frangeretur, calix suam consecrationem amitteret, etsi alius pes conficeretur.

4° Item quando calix de novo inauratur, quia non est consecrata superficies quæ sacras species immediatè tangit. Ita S. R. Congreg., 14 jun. 1845. Certum est autem calicem non amittere suam consecrationem si paululum decidat ipsius inauratio; quin imò probabilius est nec illam perdere, etsi per longum usum omnino deficiat: sed maximè decet ut tunc de novo deauretur.

Vasa autem sacra, uti et sacræ vestes suam non amittunt consecrationem aut benedictionem, si sacrilegè ad usus profanos adhibeantur.

668. Quærit. 2° Quibusnam liceat tangere vasa et linteamina sacra?

Resp. 1° Si actu contineant SS. Sacramentum, extra casum necessitatis seu periculum profanationis, nulli licet, etiam sub gravi illa tangere, etiam mediatè, præterquam sacerdoti aut diacono. Ita communiter.

2° Si sint vacua, tangi possunt, non solùm à sacerdotibus et clericis ordini sacro initiatis ac acolytis, juxta cap. *Non liceat*, 32, dist. 23: « Non liceat cuilibet ministro « tangere, nisi subdiacono aut *acolyto*, in secretario vasa « dominica »; sed juxta plures et ex consuetudine, tangi possunt ab omnibus clericis, aut fratribus religiosis et monialibus. Sed hæc consuetudo non ubique viget, nec videtur existere in multis Galliæ diœcesibus.

Laicis autem non licet ea tangere, nisi in casu necessitatis vel ex licentiâ, aut nonnisi mediante velo: sed ex communi sententiâ, sub veniali tantùm hoc ipsis prohibetur. — Idem est dicendum de sacris linteaminibus.

Ante usum, tangi possunt à laicis ciborium, ostensorium ejusque lunula, etsi benedicta; imò ostensorium potest tangi post usum, quia sacras species immediatè non attingit; altaria autem et omnia quæ sacro chrismate consecrantur non possunt tangi à laicis. Mos est etiam ut agni

cerei à Papâ benedicti et reliquiæ nudâ manu non tangantur, nisi à viris Deo sacris, vel à sanctimonialibus dum eas in thecis collocant et adornant. Videtur tamen licitum laicis reliquias tangere.

In casu reparationis, vasa sacra tangi possunt ab operariis propter necessitatem.

Linteamina autem sacra, id est corporale, palla et purificatorium tangi possunt à laicis ante usum aut post lotionem, non verò post usum. — In Cap. *Nemo* 40, *De Cons.*, dist. 1, Clemens Papa duo statuit : 1^m^ ut sacræ pallæ tantùm à diaconis laventur; 2^m^ ut lotio mittatur in sacrarium. Cùm hodie subdiaconatûs ordo sit sacer, officium hoc nunc ad subdiaconos pertinet. Decisum fuit à S. Congr. Rit., 12 sept. 1857, ipsas moniales non posse, etiam cum licentiâ Ordinarii, abluere corporalia, pallas et purificatoria. Sed hæc quoad primam lotionem; quoad verò secundam vel tertiam, etsi decentiùs fiant à sacris ministris, nullum tamen est peccatum si à laicis.

669. — IV. *Corporale, Palla, Purificatorium.* Celebrans sinè corporali aut cum eo non benedicto excusari nequit à mortali, nisi gravis urgeat necessitas celebrandi.

Item graviter peccat qui utitur corporali notabiliter immundo; uti autem corporali aut paramentis non enormiter immundis, est solùm veniale, imò nullum peccatum si alia haberi non possunt : unde peregrinus excusari potest celebrando in eis per transitum; nec etiam esset mortale uti notabiliter immundo in necessitate, si omittendum esset sacrum de præcepto. Nec pariter licet uti corporali in quo esset foramen, quantumvis exiguum, in loco ubi reponitur hostia; imò volunt plures non ampliùs posse adhiberi hujusmodi corporalia, sed de hoc ultimo nullum potui deprehendere decretum prohibens.

Palla erat olim ipsummet corporale quatenus replicabatur super calicem : unde eamdem habet benedictionem et pro eodem servire posset si sat capax esset. Potest autem esse intus cartana, sed à parte superiori et inferiori lino seu cannabe circumduci debet, non *drappo deaurato vel serico*, uti fuit prohibitum à S. R. Congr., 27 aug. 1707; attamen hoc tolerari potest ex Decis. ejusd. Congr. 10 jan.

1852, in quâ dicitur : « An, non obstantibus Decretis S. R. « Congr. editis, uti liceat pallâ *à parte superiori* panno « serico coopertâ? — Ad 1um permitti posse, dummodo « palla linea subnexa calicem cooperiat, ac pannus supe- « rior non sit nigri coloris, aut referat aliqua mortis « signa. »

Controvertitur an sit mortale celebrare sinè pallâ, aut cum eâ non benedictâ; si verò palla desit, aut per quadrantem sit expectanda, poterit ejus loco adhiberi aliud corporale, aut, eo deficiente, purificatorium vel bursa.

670. — V. *Missale* sub gravi requiritur canonem saltem continens. tabella autem secretorum non requiritur ex præcepto, sed ad majorem tantùm commoditatem; media tamen tabella à rubricâ præscribitur : sed, juxta De Herdt, quæ in rubricâ præscribuntur de tabellâ, cussino, campanulâ, ampullis, manutergio, sunt pro instructione et non de præcepto.

Sacerdos ritûs romani graviter peccaret utendo *Missali* locorum quà transit; ita S. R. Cong., 19 nov. 1622 : hoc tamen intelligitur si suum ritum possit servare; alioquin uti potest ritu et Missali diœcesis in quâ reperitur.

Olim missalia habentia in canone : *Pro Rege nostro N...* erant interdicta : sed hodiè sinè scrupulo adhiberi possunt ob consuetudinem, juxta S. Liguor. (lib. 6, n° 390). In Galliâ licet nominare Imperatorem in canone, ex Decreto S. R. Congr. 10 sept. 1857, antiquum Galliæ usum approbante; non ideò tamen licet imprimere in canone Missalis *Pro Rege nostro N...*; nec etiam *Pro Imperatore.*

Quærit. An unquam liceat celebrare sinè Missali?

Resp. Quosdam negare ob periculum errandi, etsi quis firmiter sciret memoriter quæ sunt dicenda : sententia tamen communissima affirmat, casu quo Missale deficit, et ob præteritum experimentum, scitur abesse morale periculum errandi.

Hinc probabiliter infertur licitè celebrare posse sacerdotem, qui ob visûs debilitatem memoriter missam recitat, modò discernat calicem et hostiam quantùm sufficit ad evitandam irreverentiam, et habeat Missale vel alium librum in altari, ad notam effugiendam.

671. — VI. *Crucifixus*. De eo sic habet Bened. XIV, Decret. *Accepimus*, 16 julii 1746 : « Nullo modo patiamini « rem divinam fieri.., nisi Crucifixus inter candelabra ita « promineat, ut sacerdos celebrans ac populus sacrificio « assistens eumdem Crucifixum facilè et commodè intueri « possint; quod evenire nequit, si exigua solùm crux « minori tabulæ defixa fidelibus exhibeatur. »

Imago autem Crucifixi non requiritur cum tanto rigore ac crux, quæ jam in mentem revocat sacrificii cruenti memoriam : imò, quidquid dicant nonnulli, juxta communissimam sententiam, ipsamet crux sub gravi non requiritur; unde ex rationabili causâ potest sinè eâ missa celebrari.

Ex *Cæremoniali Episcoporum* (lib. 1, c. 12) in altari, in quo adest magna statua SS. Crucifixi, non est necesse ut ponatur alia crux dum celebratur missa; idque confirmatum fuit per Decretum S. Congreg. Rit., 16 junii 1663: et idem esse dicendum de imagine Crucifixi depictâ plures aiunt ex Decreto S. Congr. : attamen « crux parva cum « imagine Crucifixi super tabernaculum in quo asservatur « SS. Sacramentum in altari, non est sufficiens in missâ, « sed poni debet alia crux in medio candelabrorum. » Ita S. Congreg., 16 jun. 1663. Nec crux nec imagines sunt necessariò benedicendæ, juxta Decret. S. C. 12 jul. 1704.

Ex Decis. S. R. Congreg. 12 sept. 1857, ad 11^{m}, « tole- « rari nequit ut, tempore missæ et officiorum, candelabra « altaris, ne pulvere sordescant, aliquo drappo vel telâ « permaneant vestita : imò ipsa crux eodem modo invol- « vatur, positâ aliâ cruce minore pro cruce altaris pretio- « siori sic obtectâ. »

672. — VII. *Lumen*. In Rubricâ, p. 1, tit. 20, sic habetur : « Super altare collocentur candelabra saltem duo, « candelis accensis, hinc et indè, in utroque latere. » Certum est apud omnes mortale esse celebrare sinè ullo lumine, ut constat ex cap. *Litteras* ult., *De celebrat. missæ*, ubi in perpetuum deponi jubetur sacerdos qui sinè *igne* et *aquâ* sacrificabat; et hoc, etsi urgeret necessitas ministrandi viaticum; ita communiter. — Attamen si post consecrationem deficiat lumen, nec candelæ possint reac-

cendi, aut nonnisi post quadrantem, meliùs est pergere: quia continuatio missæ ad unitatem sacrificii pertinet. — Quidam autem dicunt posse absque peccato recitari evangelium S. Joannis, extincto lumine; sed probabiliùs candelæ non debent extingui nisi post hoc Evangelium.

Celebrare cum unico lumine cereo est tantùm veniale, juxta communiorem et probabiliorem sententiam: à quo peccato excusat, secluso scandalo, quæcumque causa rationabilis, et etiam sola devotio.

Nón esse licitum, etiam Vicariis Generalibus, celebrare missas privatas cum quatuor candelis; ita ex Declar. S. Congr., 7 aug. 1627. Solis autem Cardinalibus, Episcopis et Abbatibus usum Pontificalium habentibus (et his ultimis solùm cùm in Pontificalibus celebrant) hoc licet, ex Decreto 9 febr. 1675. — Usus tamen invaluit in Galliâ, ut quædam missæ privatæ, diebus festis, cum certâ solemnitate, ideoque cum quatuor aut pluribus candelis celebrentur; hocque legitimatum fuit ex Declarat. S. Rit. Congreg., 12 sept. 1857, ubi, ad 7 et 9, sic respondetur: « Servanda esse quidem Decreta quoad missas strictè privatas: sed quoad missas parochiales vel similes, diebus solemnioribus, et quoad missas quæ celebrantur loco solemnis aut cantatæ, occasione realis atque usitatæ celebritatis et solemnitatis, tolerari posse duos ministros missæ inservientes, servatis ordinationibus S. C. in *Tuden.*, ad 11 et 12, et sub die 7 sept. 1816. » Et idem dicitur ad quæsitum de quatuor candelis. Missa conventualis, licet non cantata, privata non censetur; et ideò adhiberi possunt in eâ duo ministri et plures candelæ, præsertim in festis majoribus.

Communiter DD. docent esse mortale, celebrare cum lumine ex sebo vel oleo, ob indecentiam: nisi ex necessitate, ut plures communiter tenent, secluso scandalo, ad communicandum, v. g. infirmum, vel ad implendum præceptum missam audiendi; non sufficit autem sola devotio, etsi aliud lumen haberi nequeat; sufficeret autem, juxta D. Richaudeau, ratio tentationem superandi, vel lucrandi honorarium necessarium pro victu.

S. R. Congreg. ex diœcesi Divionensi consulta, an liceat

uti candelis dictis *stearines* respondit, 7 sept. 1850 : *Nihil innovetur.*

Nota quòd candelæ, non tantùm in sacrificio missæ, sed etiam in expositione SS. Sacramenti, aut quæ benedicuntur in festo Purificationis, et pro Cereo paschali, ex cerâ esse debeant; aliæ tamen quæ, ultra determinatum numerum, quando plures permittuntur, accenduntur ad augendam solemnitatem, convenienter quidem, non tamen necessariò ex cerâ, sed etiam ex aliâ materiâ decenter compositâ, esse possunt. Vide Gardellini, in *Instr. Clem.*, § 6, n° 2.

Pro missis solemnibus, numerus candelarum non determinatur. De Herdt (pars 1, n° 69) deducit ex Rubricâ incensationis sex esse accendendas; quatuor tamen in missis minus solemnibus adhiberi solent, et plures quàm sex etiam accendi possunt.

Quando verò exponitur SS. Sacramentum, ad minus sex candelæ cereæ sunt accendendæ ex Decreto S. R. Congr. 15 martii 1698.

673. — VIII. *Antipendium* seu pallium requiritur, ut anterior pars altaris decenter ornetur, nisi altare per modum tumbæ confectum sit; ita enim se habet Rubrica : « Altare *pallio* quoque ornetur coloris, quoad fieri potest, « diei festo vel officio convenientis. »

674. — IX. *Tabernaculum* requiritur si Eucharistia in altari servetur : sic enim habet *Rituale Romanum* : « Curare... debet (parochus) ut perpetuò aliquot parti- « culæ consecratæ, eo numero qui usui infirmorum et « aliorum fidelium communioni satis esse possit, conser- « ventur in pixide ex solidâ decentique materiâ, eâque « mundâ et suo operculo benè clausâ, albo velo coopertâ, « et quantùm res feret, ornato in *tabernaculo clave ob- « serato.*

« Hoc autem tabernaculum conopeo decenter opertum, « atque ab omni aliâ re vacuum, in altari majori vel in « alio quod venerationi et cultui tanti Sacramenti com- « modiùs ac decentiùs videatur, sit collocatum, ita ut nul- « lum aliis sacris functionibus, aut ecclesiasticis officiis « impedimentum afferatur. »

In Cathedralibus, tabernaculum SS. Sacramenti non debet esse in majori altari, propter functiones pontificales, quæ fiunt versis renibus ad altare. Econtra in ecclesiis parochialibus aut regularibus, in altari majori regulariter esse debet, tanquam digniori. S. Congr. Episc., 10 febr. 1579, et 29 nov. 1594.

Regulariter tabernaculum debet esse ligneum ad majorem siccitatem, extra deauratum; intus verò panno serico decenter contectum (S. Congr. Episc., 26 oct. 1575). Non tamen, inhibetur illud confici ex nobiliori materià solidâ, v. g., marmoreâ, intus auro vel argento vestitâ, aut saltem pannis sericis albi coloris.

In summitate tabernaculi crux est collocanda, quæ parva esse debet si conopeo cooperiatur (Gardell. in decis. 4428, 6); ante illud poni non debet vas florum aut theca reliquiarum vel quid simile (S. R. Congr., 22 jan. 1701 n° 1426, 10, 6 sept. 1845); sed poni debent in humiliori et decentiori loco; neque superponi possunt imagines aut reliquiæ Sanctorum.

Debet esse benè nitidum, mundum et vacuum ab omni aliâ re.

Debet esse benè clausum, opertum conopeo coloris convenientis (S. C. R. 21 jul. 1855). Color autem potest esse vel albus, vel idem ac paramentorum in die adhibitorum, et confici potest etiam ex gossypio, vel lanâ, vel cannabe. Nunquam tamen nigri coloris esse potest.

Benedictum esse debet tabernaculum: quod tamen negatur à Cavalieri.

Baldachinum poni debet supra altaria, nisi adsit fornix desuper; et Canonici cogi possunt ab Episcopo ad illud ponendum supra altare majus.

675. —X. *Minister*. Certum est apud omnes requiri sub mortali ministrum in celebratione missæ: constat ex cap. *Proposuit* 6, *De filiis presbyt.*, ubi dicitur: « Non enim « solus presbyter missarum solemnia potest sinè ministri « suffragio celebrare. » Excipitur communiter si esset necessitas ministrandi Viaticum; si populus deberet audire missam *de præcepto*; imò juxta Diana, si ipse celebrans debeat eam audire *de præcepto*; item si. cœptâ missâ,

maximè si, factâ oblatione, minister abscesserit et de brevi non sit reversurus, probabiliter est licitum pergere. Ita plures.

Probabiliter etiam dicunt Salamantic. quòd celebrans non debeat facere scrupulum, si minister malè pronuntiet; nec facilè corrigat errores, ne turbet seipsum vel circumstantes, vel ordinem missæ : quamvis moneat Croix cum Gobat, quòd celebrans suppleat omissa à ministro. Rationabiliter advertit Lugo minorem necessitatem sufficere ad celebrandum cum ministro nesciente respondere, quâm sinè ministro. In hoc casu sibi ipsi sacerdos respondere potest.

In missâ privatâ unicus minister esse debet, etiamsi missa celebretur ab Abbate aut à Prælatis Episcopo inferioribus, non obstante cap. 61, *De consecr.*, dist. 1, qui intelligitur de missâ solemni.

Minister debet esse masculus , ita quidem ut femina, licet etiam sanctimonialis, nunquam ministrare possit; et, urgente necessitate , satius sit celebrare sinè ministro quàm cum feminâ ministrante ; urgente tamen necessitate, si masculus deserviens haberi non possit, potest femina, maximè si sit sanctimonialis, longè ab altari respondere, sacerdote sibi ipsi vinum et aquam ministrante ac librum transferente, juxta Decisionem S. R. Congreg. 27 aug. 1836.

Communiter negatur esse mortale quòd mulieres respondeant sacerdoti celebranti, modò immediatè altari non ministrent.

676. — XI. *Nudatio capitis.* Certum est illicitum esse capite cooperto celebrare ; constat ex can. *Nullus*, *De consecr.*, dist. 1, et prohibitione Urbani VIII Missali insertâ : « Nemo audeat uti pileolo in celebratione missarum, sinè « expressâ licentiâ Sedis Apostolicæ, non obstante quâ- « cumque contrariâ consuetudine. »

Controvertitur autem utrum sub peccato mortali prohibeatur uti pileolo ; sed non improbabiliter plures distinguunt et dicunt esse mortale celebrare totam missam cooperto capite, secus si usque ad Canonem, seclusis contemptu et scandalo : et in hoc posteriori sensu, probabile est nullum esse peccatum si fiat ex rationabili causâ, in

loco privato, vel si causa sit astantibus nota, nempe sacerdotis senectus, infirmitas, loci frigus.

Facultas autem concedendi usum pileoli in missâ spectat ad Papam, juxta decis. S. R. C., 24 apr. 1626; et Decretum Urbani VIII modò relatum. Potest autem Episcopus hanc licentiam dare Canonicis in choro (Gard., 3293), vel etiam aliis sacerdotibus tempore missæ usque ad Præfationem; contradicit tamen Bened. XIV (*De Sacrific.*, lib. 1, c. IX, 3).

677. Quærit. An liceat uti comâ fictitiâ in celebratione Missæ ?

Resp. Affirmare Pasqualigum, Theoph. Reginaldum : Attamen, inquit Bened. XIV, certum est Reginaldum et « Pasqualigum falli, et Card. Grimaldum (Archiep. Aquen- « sem, qui sacerdoti cuidam licentiam concesserat mis- « sam celebrandi cum comâ supposititiâ) suæ potestatis « limites prætergressum. Etenim nemo... inficiari potest « per fictum capillitium sacerdotis caput cooperiri; in al- « tari autem cooperto capite ministrare, ne Episcopo qui- « dem permittendum statuit Zacharias Papa in Concilio « Romano anni 744, c. 13 : cuilibet verò compertum est « non posse Episcopum relaxare legem à Superiore latam, « neque alteri illam licentiam impertiri quam sibimet « ipsi concedere nequit... Cùmque in Congregatione par- « ticulari ab Alexandro VIII anno 1690... fuerit speciatim « discussus articulus.., an *pileoli* nomine comprehendatur « etiam coma supposititia.. Responsum fuit : *Comprehendi*.. « In cujus Decreti sequelam Innocent. XII.... locorum « Ordinarios moneri jussit, ne quemquam permitterent, « sinè Apostolicæ Sedis privilegio, cum adulterino capi- « litio sacrosanctum peragere missæ Sacrificium ». (*De Syn.*, lib. 11, cap. 9, V.)

Observat autem Bened. XIV (*Inst.* 34) non omnino prohiberi, etiam in missâ, usum coronæ capillitii quâ tonsura non velatur. Hic quidem usus prohibitus fuerat à Concil. Romano sub Bened. XIII; sed ipsius Decreta vim non habent obligandi extra Romanam Provinciam.

678. — XII. *Pedibus calceati*, et *veste talari induti*. De hoc sic habet Rubrica : « Sacerdos celebraturus... accedit

« ad paramenta... ubi *calceatus pedibus* et indutus vestibu-
« sibi convenientibus, quarum exterior saltem *talum pedis*
« attingat, induit se, etc. » Sufficit autem ut celebrans sit calceatus crepidis, vulgò *pantoufles*, *quamvis minus deceat*.

Celebrare nudis pedibus, absque contemptu, quamvi sinè causâ, non excedit veniale, juxta communem sententiam: cum causâ autem nullum est peccatum. In multis locis, sub pœnâ suspensionis, etiam ipso facto incurrendæ, præcipitur celebrare cum veste talari nigri coloris.

ART. II.

DE EXPOSITIONE ET BENEDICTIONE SS. SACRAMENTI.

679. Quæstio an frequentes esse possint Sanctissimi Sacramenti expositiones, indecisa relinquitur etiam à Bened. XIV. Ex variis autem Decretis, et imprimis ex Decreto Bened. XIV, 16 apr. 1746, *non licet exponere publicè divinam Eucharistiam, nisi causa publica et Episcopi facultas intervenerit.*

Unde certum videtur, inquit S. Liguor. (lib. 6, n° 424), non licere exponere SS. Sacramentum, ob litis victoriam, ob valetudinem alicujus, nisi sit persona publica cujus salus communitatis bono expediat; liceret tamen ad publicam devotionem promovendam, etiam erga defunctos, v. g., per Octavam Commemorationis Omnium Fidelium defunctorum. In hoc autem spectandum est an, in locis in quibus fit expositio, cultus SS. Sacramenti et devotio augeantur vel minuantur : laudari enim debet illa expositio si exinde boni fructus proveniant, modò non sit nimis frequens, quia ex illâ nimiâ frequentiâ reverentia erga tantum Sacramentum certè minueretur. Non approbatur à pluribus quòd in festis, totâ die, SS. Sacramentum exponatur, quia hoc retraheret à recordatione Mysterii vel Sancti de quo festum celebratur (Bened. XIV, *Inst.* 30, n° 15). Non reprobatur tamen quòd in festis SS. Sacramentum expositum sit per totum Vesperarum officium.

Notandum est hìc Decretum S. C. Episcop. et Regul. 9 decembr. 1602 : « Si quandocumque, *privatâ ex causâ*,
« Sacrosancta Eucharistia exponenda videbitur, à taber-

« naculo nunquam extrahatur, sed, pixide velatâ, in aperto « ejusdem tabernaculi ostiolo, cum assistentiâ alicujus « sacerdotis stolâ et superpelliceo induti, et cum sex saltem « luminibus cereis collocetur; quod idem in ecclesiis sæ- « cularium servari mandamus ».

Pro hujusmodi expositionibus non est necessariò obtinenda licentia, modò benedictio cum SS. Sacramento non detur antequam obseratur tabernaculum.

Notandum etiam quòd, ex Decreto Innocentii XIII, 1 sept. 1730, prohibentur apponi statuæ, reliquiæ, ac imagines animarum Purgatorii in altari ubi fit expositio, sed poni possunt angeli adoratores.

In altari in quo SS. Sacramentum est expositum, non licet cantare vel celebrare missam, nisi pro eo reponendo; aut nisi desint alia altaria in quibus celebrari possit, et celebrandi occurrat necessitas, vel saltem causa rationabilis, ut præceptum audiendi missam, vel ne sacramentum sinè adoratoribus relinquatur, vel longæva adsit consuetudo difficillimè sinè offensione abrumpenda (S. R. C., aug. 1670, n° 2356; 13 jun. 1671, n° 2390 6; Gardellini, *In Instr.* Clement., § 12, n^is 1-7) : ratio hujus prohibitionis est ut populus adorationi SS. unicè sit intentus. (Decet autem ut SS. Sacramentum exponatur in majori altari). Idem dic de communione, quæ non est danda in altari ubi SS. exponitur, ex decisione S. R. Congr., 12 nov. 1831.

In omni missâ cantatâ coram SS. Sacramento exposito etiam in pixide tantùm, debet ultimo loco poni Oratio SS. Sacramenti : in festis autem 1 et 2 classis, dicitur sub unicâ conclusione (S. R. C., 23 jun. 1756, 7 maii 1746). Si in Festis hujusmodi occurrat commemoratio Dominicæ vel alia, Oratio de SS. Sacramento dicitur ultimo loco, et commemorationi jungitur (S. R. C., 30 martii 1761). In missis privatis commemoratio SS. Sacramenti fit ad libitum.

« In benedicendo populum cum SS. Sacramento, cele- « brans nihil dicere, cantores et musici nihil quoque « canere interim debent, ad præscriptum *Ritual. Roman.* « et *Cœrem. Episcop.*, non obstante quâcumque contrariâ « consuetudine. » S. Rit. C., febr. 1762, n° 4159.

Produci debet à simplici sacerdote unicum crucis signum

in benedictione cum SS. Sacramento; tria verò producuntur ab Episcopis.

Ex *Cæremoniali Episcop.* et *Rituali Romano*, una tantùm benedictio est danda cum SS. Sacramento in ipsius processione, scilicet in fine. Ita S. R. C., 11 maii 1652, et 19 jul. 1687. — Attamen eadem S. Congr. 23 sept. 1820, in *Volater.*, respondit, in ecclesiis vel altaribus per viam, cum SS. Sacramento dandi benedictionem « vetus« tissimam consuetudinem tolerari posse, eo tamen modo « ut saltem servetur regula *Cæremonialis* quòd non toties « pausatio fiat et benedictio elargiatur quoties altaria « occurrunt, sed semel vel iterum ».

680. Quæsitum fuit : « An unica tantùm Oratio de « SS. Sacramento dicenda sit (post *Tantum ergo*, ante « benedictionem), vel addi possit aliqua Collecta, nempe « Principis, etc.?—Responsum fuit: *Affirmativè*, in Ora« tione 40 Horar. et Dupl. 1 et 2 classis; *Negativè* verò, in « Festo et per Octavam SS. Corporis Christi » 22 sept. 1837. Refertur adhuc sequens Decretum S. R. C. 20 aug. 1860, pro Episcopo Mimatensi : « Cum Amplitudo Tua ab hâc Sede « declarari petierit utrum in benedictione SS. Sacramenti, « dum ante *Tantum ergo* præmittuntur quædam antiphonæ « vel hymni, vel litaniæ, his etiam adjungi continuò pos« sint singuli singulis respondentes versiculi cum Oratio« nibus propriis, ante prædictam strophem hymni *Pange « lingua*? — S. R. Congr. respondendum censuit : *Præ« scriptionem et methodum precum in casu pendere ab Epis« copi arbitrio.* »

Scholium. — *De Lampade.*

681. Lampas perpetuò collucere debet ante SS. Sacramentum (*Rit. Roman.*), nec in hoc videntur unquam dispensasse S. Congregationes Romanæ.

« Si ob graviter culpabilem negligentiam parochi, vel « ejus cui ista cura commissa est, integro die vel aliquot « integris noctibus, lumen non ardeat ante Venerabile Sa« cramentum, peccare eum mortaliter docent Quinta, etc. » Ita Busemb., ap. S. Liguor., lib. 6, n° 248.

Hæc lampas ponenda est in medio ante tabernaculum,

non autem supra valvas ecclesiæ, aut in loco laterali (S. R. Congr., 22 aug., nº 3376), ut ingredientes advertant locum ubi adorare debeant.

Oleum quo nutritur lampas debet esse ex olivis, saltem si haberi possit, et facultates suppetant. Si secus, remittendum prudentiæ episcoporum ut lampades nutriantur ex aliis oleis, in quantum fieri possit vegetalibus, censuit S. R. C., 9 jul. 1864.

CAPUT II.

DE POENITENTIA.

Pertractabimus duntaxat quæstiones de confessione complicis, et de confessariis ad turpia sollicitantibus.

ART. I.

DE SANCITIS A BENED. XIV, CIRCA CONFESSIONEM COMPLICIS.

682. Duo Decreta edidit Bened. XIV, unum 1 junii 1741, incipiens *Sacramentum Pœnitentiæ*, alterum 8 febr. 1745, incip. *Apostolici muneris*, quibus sancivit confessarium omni carere jurisdictione ad absolvendum peccatum turpe complicis contra sextum decalogi præceptum, atque excommunicationem papalem incurrere si confessionem complicis excipiat; excipitur casus extremæ necessitatis, nimirum articuli mortis, modò deficiat quicumque alius sacerdos, etiam non approbatus, qui absolutionem impertiri possit, nisi ille nequiret vocari vel accedere sinè gravi infamiâ aut scandalo; tenetur tamen confessarius complex talia pericula infamiæ aut scandali avertere, si potest, et id sub eâdem pœnâ excommunicationis; licet tunc validè absolveret, si non averteret, et hoc est intelligendum juxta P. Gury de peccato ante sacerdotii susceptionem commisso. (*Casus conscientiæ*, t. 2, nº 638). Attamen, nec in istis Constitutionibus, nec in jure communi, peccatum præfatum est reservatum pro confessariis non complicibus.

1º Nomine *peccati turpis* venit omne peccatum externum grave, contra sextum Decalogi præceptum, v. g. *tactus, colloquium*, etc., etiam cum personâ ejusdem sexûs:

in hoc quidem aliqui dissentiunt, et volunt intelligere tantùm de copulâ consummatâ, sed immeritò juxta S. Liguorium, lib. 6, n° 554.

2° Absolutio nulla omninò videtur, etiam quoad cætera peccata mortalia quorum complex nondùm fuit ab aliis absolutus : hoc infertur ex his Bullæ vocibus : « *Atque « ideò absolutio nulla atque irrita omninò sit.* » Secus verò si de peccato turpi jam fuerit absolutus : quia tunc cessat indispositionis suspicio, ob quam Pontifex videtur abstulisse jurisdictionem.

Peti potest an incurrat excommunicationem sacerdos qui non absolvit complicem, sed tantùm in confessione audit? Respondendum videtur negativè, juxta S. Liguor., lib. 6, n° 556. Cf. tamen App. n. X.

Quæri etiam potest an in articulo mortis absolvi valeat pœnitens à suo complice, si alteri confiteri recuset. — Affirmat Gury cum Enim. Gousset, si talis pœnitens aliunde sit dispositus.—De complicis absolutione V. C. *Ap. Sed.* 10ª.

ART. II.

DE CONFESSARIIS SOLLICITANTIBUS.

683. In citatâ Constit. *Sacramentum Pœnitentiæ* sic habet Bened. XIV : « Dudum quidem à felicis record. Gre-« gor. XV..., per suas litteras in formâ Brevium... 30 aug. « 1622..., sapienter provisum fuit contra quoscumque sa-« cerdotes audiendis confessionibus deputatos, ad turpia « et inhonesta sollicitantes : et deinceps... à Congregatione « Vener... S. R. E. Cardin. adversùs hæreticam pravita-« tem... Inquisitorum 11 febr. 1661, prodierunt Decreta... « Nos itaque... omnia et singula decreta prædicta... ap-« probamus et confirmamus..., atque quatenus opus sit « denuò committimus... omnibus locorum Ordinariis..., « in suis respectivè diœcesibus, ut diligenter inquirant et « procedant contra omnes et singulos sacerdotes, tàm sæ-« culares quàm regulares quomodolibet exemptos..., qui « aliquem pœnitentem, quæcumque persona illa sit, vel « in actu sacramentalis confessionis, vel ante, vel imme-« diatè post confessionem, vel occasione, vel prætextu con-

« fessionis, vel etiam extra occasionem confessionis in « confessionali, sive in alio loco ad confessiones audiendas « destinato aut electo, simulatione audiendi ibidem con- « fessionem, ad inhonesta et turpia sollicitare, vel provo- « care, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, « sive per scripturam aut tunc aut post legendam, tenta- « verint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones, vel « tractatus temerario ausu habuerint[1]; et quos... culpabi- « les repererint, in eos pro criminum qualitate..., severè « animadvertant per condignas pœnas, juxta memoratam « Gregorii... Constitutionem..., dantes etiam... faculta- « tem, ne delictum tàm enorme... remaneat, ob probatio- « num defectum, impunitum..., procedendi cum testibus « etiam singularibus, dummodo præsumptiones, indicia et « alia adminicula concurrant.

« Meminerint præterea omnes et singuli sacerdotes ad « confessiones audiendas constituti, teneri se ac obligari, « suos pœnitentes, quos noverint ab aliis fuisse, ut supra, « sollicitatos, sedulò monere, juxta occurrentium casuum « circumstantias, de obligatione denuntiandi... locorum « Ordinariis prædictis, personam quæ sollicitationem com- « miserit, etiamsi sacerdos sit qui jurisdictione ad absolu- « tionem validè impertiendam careat, aut sollicitatio inter « confessarium et pœnitentem mutua fuerit, sive sollici- « tationi pœnitens consenserit, sive consensum minimè « præstiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitatio- « nem jam effluxerit, aut sollicitatio à confessario, non « pro seipso, sed pro aliâ personâ peracta fuerit. Caveant « insuper diligenter confessarii ne pœnitentibus, quos no- « verint jam ab alio sollicitatos, sacramentalem absolutio- « nem impertiant, nisi priùs denuntiationem prædictam « ad effectum perducentes, delinquentem indicaverint com- « petenti judici, vel saltem se, cùm primùm poterunt, dela- « turos spondeant, ac promittant. »

Paulò post adjicitur contra eos qui innocentes sacerdotes calumniarent: « ... Quæcumque persona quæ execra-

[1] Quomodo sint intelligendæ illæ variæ formulæ, vide expensum ap S. Liguor., lib. 6, nis 676-680.

« bili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per seipsam « innocentes confessarios impiè calumniando, vel scelestè « procurando ut id ab aliis fiat, à quocumque sacerdote « quovis privilegio, auctoritate et dignitate munito, præ- « terquam à Nobis, Nostrisque Successoribus, nisi in fine « vitæ et excepto mortis articulo, spe absolutionis obti- « nendæ, quam Nobis et Successoribus... reservamus, « perpetuò careat. »

In edicto autem Generalis inquisitionis 10 martii 1677, imponitur excommunicatio latæ sententiæ in non denuntiantes, infra mensem, omnes de hæresi suspectos, inter quos enumerantur confessarii sollicitantes ad turpia.

684. Quamvis, ex edicto præfato S. Congr. Inquisit. excommunicatio non sit absolutè reservata, ab eâ tamen pœnitentes non possunt absolvi, nisi priùs factâ denuntiatione, saltem quando justam non habent causam illam differendi. De dictâ excomm. V. C. *Apost. Sedis.*

In Bullâ *In generali Congregatione*, hæc insuper sancivit Bened. XIV : « In posterùm, sacerdotes tàm sæculares « quàm regulares cujuscumque Ordinis.., vel in actu sa- « cramentalis Confessionis, sive illius occasione aut præ- « textu, ad turpia sollicitantes, vel sacrificio missæ abuten- « tes ad sortilegia, præter pœnas à jure, etc... contra eos- « dem inflictas, perpetuam etiam inhabilitatem incurrant « ad præfati sacrificii celebrationem. »

Circa prælaudatas Constitutiones duo sunt expendenda:

685. Quærit. 1° Quinam sollicitantes sint denuntiandi?

1° Controvertitur an sit denuntiandus confessarius consentiens mulieri sollicitanti in confessione : unde, re dubiâ exstante, juxta S. Liguor. (*ibid.*, n° 680), pœnitens obligandus non est ad denuntiandum ; sed, inquit P. Gury (*Casus conscientiæ*, t. 2, n° 653), « obstat decisio S. Off. « (11 febr. « 1661) interpretans Const. Gregorii XV, et confirmata à « Bened. XIV, quæ statuit hujusmodi sacerdotem esse de- « nuntiandum. » Item obstat *Instr.* S. Inq. 20 febr. 1867.

686. 2° Juxta communissimam et probabiliorem sententiam denuntiandus est tantùm confessarius qui ad turpia sollicitat, non verò si ad alia sollicitet peccata : hoc qui-

dem ex vi præfatarum Constitutionum, nam ex jure naturali aliud est dicendum.

3° Etsi plures negent, meliùs tamen affirmatur in his Decretis comprehendendos esse etiam Episcopos et alios Prælatos. (S. Liguor., *ibid.*, n° 685.)

687. — 4° Controvertitur utrum sit denuntiandus confessarius sollicitans, qui signa veræ emendationis ostendit: hunc esse etiam denuntiandum absolutè probabilius judicat S. Liguor., *ibid.*, n° 686.

688.— 5° Item longè probabilius habet S. Liguor. (*ibid.* n° 687), contra nonnullos, denuntiandum esse confessarium qui de sollicitatione jam fuerit satis convictus et punitus; si verò non fuisset jam plenè convictus, vel si iterum deliquisset, certò esset denuntiandus.

689. — 6° Laicus se confessarium simulans non esset quidem denuntiandus ex supra dictis Constitutionibus si sollicitaret, sed denuntiari deberet ex Const. Gregorii XIII, ubi denuntiari jubetur quicumque non sacerdos, qui confessiones audit sacramentaliter : etsi non daret absolutionem, juxta edictum S. Inquisitionis Generalis.

690. — 7° Probabiliùs denuntiandi non sunt confessarii sollicitantes, qui jam è vitâ migraverint.

8° Casu quo dubitatur an dictum vel factum fuerit vera sollicitatio, confessarius non est denuntiandus.

691. Quærit. 2° Quinam ad denuntiandum sollicitantes teneantur?

Resp. Ad id tenentur regulariter omnes pœnitentes sollicitati, etsi consenserint sollicitationi, ut constat ex Bullâ supra relatâ Bened. XIV *Sacramentum*; nec possunt absolvi, nisi priùs denuntient: ex Decreto tamen Sacræ Inquisitionis, 27 sept. 1724: «Si mulier consentit confessario sollici- « tanti, non tenentur suum consensum manifestare, nec « potest super hoc ab Episcopo interrogari. »

692. Admonendus est pœnitens de suâ obligatione, etsi confessarius certò prævideat quòd non sit denuntiaturus; licet enim, generatim loquendo, confessarius debeat se abstinere ab admonendo pœnitente quando prævidet admonitionem non esse profuturam; « hoc tamen non currit, « inquit S. Liguor. (lib. 6, n° 694), quando agitur de

« vitando damno communi, ut evenit in præsenti casu. »

693. Ad denuntiandum etiam tenetur ille qui sollicitationem nequit juridicè probare, juxta propositionem 5, ab Alexandro VII proscriptam, quæ sic habet : « Quamvis « evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non te- « neris denuntiare si probare non possis. »

Item est obligatio denuntiandi sollicitantem, etsi crimen sit occultum, alioquin præceptum denuntiandi in præsenti casu inutile evaderet, ut patet.

694. Non solùm ad turpia sollicitatus tenetur ad denuntiandum, sed etiam quicumque aliunde scit certò sollicitationem, etsi impubes sit, modò sciat crimen, non à personis parùm fide dignis, puta feminis levibus; et hoc quidem, non vi Constitutionum prædictarum, sed ex Edicto Inquisitionis, quorum verba à S. Liguor. referuntur (lib. 6, n° 680, *in fine*).

Diximus *regulariter*, quia sunt casus excipiendi, nempe v. g., si sollicitatio fuerit manifestata ad petendum consilium : quia bonum commune exigit tunc ut secretum servetur.

Si verò sub secreto tantùm naturali aliquis sciret sollicitationem, rectè tenent Palaus et alii, contra nonnullos, esse tunc obligationem denuntiandi, quia nemo tenetur ad secretum, etiam cum juramento promissum, quando vergit in damnum commune.

695. Si autem esset impedimentum ad statim denuntiandum, v. g., si ministri Tribunalis longè distarent, vel si esset necessitas communicandi, ad vitandum scandalum, aut ad lucrandam indulgentiam, dari posset in his casibus absolutio, modò pœnitens paratus esset ad quamprimùm denuntiandum, prout dicitur in supradictâ Const. *Sacramentum.*

Non autem excusatur pœnitens à faciendâ denuntiatione, ob timorem ne incurrat indignationem et increpationem denuntiati.

696. Si superiorem adire nequeat, non ideò mulier sollicitata immunis est ab obligatione denuntiandi ; sed veriùs debet denuntiationem facere, etiam per epistolam, vel personam mediam : quia qui tenetur ad finem tenetur

etiam ad media, modò absit periculum propriæ infamiæ. Vide S. Liguor., lib. 6, nº 699, qui advertit : « Non expe-« dire quòd confessarius assumat in se hoc onus deferendi « denuntiationem vice pœnitentis, vel eam excipiendi · « quia sic non paucis detractionibus et periculis expone-« retur ; et tantò minus ad id tenetur... Cæterùm (pergit « idem) non negamus... quòd in aliquo casu (puta si ali-« cubi publicum immineret damnum, nec alia pateret « via ad illud vitandum), posset confessarius obligari ex « lege charitatis ad hujusmodi onus suscipiendum ; sed « hoc rarò accidit.

« ... Item notat Mazzot quòd, in Decreto Sacræ Inquisi-« tionis (*ibid.* citato), insuper dictum sit quòd, si neque « apud ipsum confessarium possit pœnitens adduci ad « denuntiandum, tunc recurratur ad S. Sedem pro oppor-« tuno remedio, et interim non absolvatur. » Omnis denuntiatio anonyma ut falsa est reputanda et *habenda ut infecta.*

697. Sic autem procedere debet Episcopus : coram duobus ecclesiasticis, quorum unus Secretarii munus obit et acta omnia scripto refert, excipit litteram à confessario allatam, vel preces vivâ voce factas nomine mulieris denuntiantis : deinde eidem confessario committit ut, loco notarii, excipiat denuntiationem juridicam suæ pœnitentis; confessarius sub juramento promittit se fideliter munus suum esse impleturum et secretum esse servaturum sub pœnâ exocmmunicationis latæ sententiæ Sedi Apostolicæ reservatæ; tunc iste adit pœnitentem, et accepto ipsius juramento, ejus denuntiationem juridicam excipit et in scriptis redigit. Sublata videtur excomm. a C. *Ap. Sed.*

Processus confici debet ab Inquisitore vel ab Ordinario, non modo consueto, sed eo quo fiunt processus apud S. Officium; et si adsint tantùm testes singulares, etiam cum *adminiculis et indiciis,* pœnæ non sunt imponendæ, sed res integra et omnia acta processûs transmittenda sunt ad Tribunal Sacræ et universalis Inquisitionis Romanæ; posset tamen Episcopus confessarium sæpe sollicitantem à confessione suspendere ex informatâ conscientiâ, modò de frequentiâ sollicitationis certioratus esset ex pluribus denuntiationibus.

698. Hæc dicta sunt juxta sancita à SS. Pontificibus : sed hic quæri potest an sit obligatio ex jure naturali sacerdotem corruptorem denuntiandi.

Affirmativè videtur esse respondendum cum P. Gury, tom. 2, n° 552, DD. Bouvier, *Dissert. in sextum Decalogi præceptum,* non solùm quoad confessarium, sed etiam quoad sacerdotem valde perniciosum magna scandala præbentem aut multos fideles corrumpentem, vel si prævideatur quòd sit corrupturus : est enim lupus in ovili, quo viso, omnes, absque morâ, clamare debent. Sed extra casum suppositum, generatim Episcopus non potest pœnitentem obligare ad denuntiandum confessarium vel sacerdotem ad turpia sollicitantem.

CAPUT III.

DE SACRAMENTALIBUS ET BENEDICTIONIBUS.

ART. I.

DE SACRAMENTALIBUS.

699. Non benè concordant auctores in eo quod sit intelligendum per *Sacramentalia.* Accuratiùs autem definiri videntur : « Res quædam aut actiones ab Ecclesiâ institutæ « et consecratæ ad quosdam effectus spirituales produ« cendos ».

Juxta hanc definitionem, Sacramentalia non sunt imagines aut statuæ non benedictæ ; nec reliquiæ, aut similia quæ ex *naturâ suâ*, non ex benedictione Ecclesiæ ad pietatem movent ; nec esculenta privatâ tantùm benedictione sanctificata; nec eleemosyna, tunsio pectoris, oratio dominica, quæ, non Ecclesiæ, sed privatâ tantùm auctoritate peraguntur.

Sex Sacramentalia communiter enumerantur à recentioribus, nempe :

Orans, tinctus, edens, confessus, dans, benedicens.

Orans significat Orationem Dominicam, aut alias preces

ab Ecclesiâ præscriptas, seu in Ecclesiâ solemniter recitatas. — *Tinctus* significat assumptionem seu aspersionem aquæ benedictæ : huc, reducitur unctio regum et similia, etiam impositio cinerum.

A primordiis Ecclesiæ aqua benedicta fuit in usu. Ipsius effectus describuntur in canone *Aquam*, *De Consecr.*, dist. 3.

Edens significat panem benedictum, qui solebat dari catechumenis loco Eucharistiæ, aut etiam baptizatis in die Paschatis, et qui nunc, in quibusdam Ecclesiis, diebus Dominicis inter missarum solemnia dari solet. A prioribus item sæculis panis benedictus seu eulogia originem ducit, nempe ab *agapis*; de eo sic loquitur S. Augustinus in *Epist. ad S. Paulinum Nol.* : « Quamvis non sit corpus Christi, « sanctum est tamen, et sanctius quàm cibi quibus ali« mur, quoniam Sacramentum est » : « id est, inquit Collet, « aliquid pio ritu consecratum et ordinatum ad fovendam « inter diversa Christi membra charitatem ».

Confessus significat Confessionem generalem quæ præmittitur Missæ, aut fit in Primâ et Completorio.

Dans significat eleemosynam ab Ecclesiâ specialiter præscriptam.

Benedicens, Benedictionem Episcoporum et Abbatum designat; imò sacerdotum in fine Missæ, vel communionis, vel aliarum functionum ecclesiasticarum.

700. Quærit. 1° Quinam sint effectus sacramentalium?

Resp. Quatuor præcipuos esse eorum effectus : 1° Causare remissionem peccatorum venialium, ut S. Thom. docet (3 pars, q. 37, art. 3); 2° per ipsa gratiæ prævenientes et pii motus conferuntur; 3° operantur beneficia corporalia, v. g. sanitatem; 4° quædam eorum vim habent fugandi dæmones, ut exorcismi.

701. Quærit. 2° An hujusmodi effectus producantur ex opere operato, an duntaxat ex opere operantis?

Resp. 1° Dici posse quædam sacramentalia vim quamdam habere ex opere operato fugandi dæmones : Ecclesia enim, propter acceptam à Christo supra immundos spiritus potestatem, hanc vim dæmones fugandi certis precibus aut cæremoniis alligare potest. Non tamen omnino infallibilis esse videtur ejusmodi effectus, aut semper completus.

Resp. 2° Quoad alios effectus, tanquam certum videtur pariter posse affirmari quamdam virtutem sacramentalibus annecti, independenter à dispositionibus utentis vel ministri, ex precibus scilicet Ecclesiæ quæ ea instituit, vel benedixit et sacravit, ita ut non idem sit, v. g. *uti aquâ quæ ex falsâ persuasione crederetur benedicta, ac si esset realiter benedicta :* quia in isto casu Ecclesiæ intercessio deficit.

Sed disputatur utrum ex institutione Ecclesiæ, illi effectus producantur propriè ex opere operato, seu infallibiliter? — Quæstio instituitur præsertim quoad remissionem venialium.

Sententia quæ communior et verior videtur, tenet per sacramentalia non remitti venialia ex opere operato; sed tantùm per ea pios motus doloris aut charitatis in nobis excitari quibus venialia remittuntur; porrò illi motus producuntur per modum impetrationis, quæ non omninò infallibilitatem habet : sic etiam sentit Billuart, qui addit (*De sacram.*, diss. 7, art. 4) : « Quamvis Ecclesiæ tribuatur « potestas relaxandi pœnas temporales peccatorum per « indulgentias, eò quòd ista relaxatio consistat in solâ « condonatione extrinsecâ, attamen peccatum veniale « remitti non potest quin tollatur ejus macula in animâ, in « quâ Ecclesia nullam habet potestatem ».

Cùm ex dictis Sacramentalia per benedictionem efficiantur, plura hîc sunt de benedictionibus adjicienda; itaque :

ART. II.

DE BENEDICTIONIBUS.

702. — 1° Benedictiones, de quibus hîc agitur, sunt eæ quæ nomine et auctoritate Ecclesiæ à ministris sacris fiunt, ad applicanda merita Christi et Ecclesiæ preces.

2° Pro benedictionibus impendendis « illi soli libri adhi- « bendi (sunt) et in illis tantùm Benedictionibus quæ « *Rituali Romano* sunt conformes » : ita S. C. Rit., 7 apr. 1832. Nec licet uti Breviariis, Missalibus aliisque hujus generis sacris libris qui non præ se ferunt requisitas à Pon-

tificiis Constitutionibus Ordinariorum attestationes. Ita decretum 18 febr. 1843.

3° Inter benedictiones, aliæ à meris sacerdotibus sinè delegatione conferri valent; aliæ ab ipsis præstari nequeunt nisi quatenus ab Episcopis delegati fuerint; aliæ tandem Episcopis sunt reservatæ : unde in *Rituali* dicitur : « No« verit sacerdos quarum rerum benedictiones ad ipsum, « et quæ ad Episcopum suo jure pertineant, ne majoris « Dignitatis munera temerè aut imperitè unquam usurpet « propriâ auctoritate. »

Non potest autem validè aut licitè fieri benedictio nisi ab eo qui ad tale munus designatur.

703. Benedictiones Episcopis propriæ sunt illæ in quibus intervenit sacra unctio, sicut etiam benedictiones sacerdotalium indumentorum, mapparum, corporalium, tabernaculi, ciborii, novæ crucis, imaginum, primarii lapidis, ecclesiæ, cœmeterii. — Observa tamen solam benedictionem solemnem crucis et imaginum esse Episcopis reservatam, non autem privatam quæ fit cum unico ministro privatim, absque concursu et cantu. S. R. C., 12 julii 1704, n° 3548.

Inter has benedictiones, quædam Episcopis sunt ita propriæ ut ab ipsis nequeant sacerdotibus committi, aliæ verò à meris presbyteris ab Ordinario delegatis impendi possunt.

Prioris generis sunt omnes benedictiones episcopales in quibus adhibenda est unctio, ut consecratio ecclesiarum, altarium, calicum, patenarum, campanarum, benedictio Regis et Reginæ, Abbatis et Abbatissæ et verisimiliter consecratio virginum et benedictio novi militis, etsi in eis unctio non adhibeatur; idem sat communiter dicitur de benedictione sacerdotalium indumentorum, corporalium, mapparum sive lintcaminum altaris : attamen S. Pontifex Pius IX mihi asseruit se dedisse omnibus Episcopis facultatem delegandi meros sacerdotes pro benedicendis sacris paramentis et linteaminibus altaris. Idem de benedictione tabernaculi seu vasculi pro Sacrosanctâ Eucharistiâ conservandâ, novæ crucis, imaginum, capsarum pro reliquiis, armorum, ensis, vexilli bellici; idem de benedictione et

impositione Crucis proficiscentibus in subsidium fidei christianæ : notandum quòd si crux habeat effigiem crucifixi, adhibenda est benedictio pro imaginibus. — Cruces, etiam altarium et processionum, non sunt benedicendæ de præcepto (S. R. C., 12 julii 1704, n° 3548); idem dicendum videtur de imaginibus, etsi quidam secus sentiant.

Sacra Rit. Congreg. declaravit, 16 maii 1744, n° 4010, 5 et 6, Episcopum, utendo ordinariâ facultate, aliis non posse delegare potestatem benedicendi campanas sinè Indulto Apostolico.

Secundi generis sunt benedictiones primarii lapidis ecclesiæ ædificandæ, novæ ecclesiæ seu Oratorii publici, novi cœmeterii, reconciliatio ecclesiæ nondum consecratæ, vel cœmeterii violati : certum est enim Episcopum, et idem dicendum esse videtur de Vicario Capitulari, Sede vacante, posse suo jure delegare sacerdotem ad has benedictiones vel reconciliationes faciendas, cùm hujusmodi facultas in Rituali exprimatur.

Rituale Romanum, exequiarum ordinem exponendo, supponit quòd aliquando sepulchrum non sit benedictum, et formulam refert pro illius benedictione : porrò ad hanc benedictionem nulla requiritur delegatio, fierique potest ab omni sacerdote officium sepulturæ peragente.

704. Aliæ benedictiones, quæ in *Missali* et *Rituali* habentur, à benedictione aquæ usque ad benedictiones ab Episcopis aut aliis facultatem habentibus faciendas, à simplici sacerdote fieri possunt absque delegatione Episcopi; attamen in duas adhuc species dividuntur : aliæ quæ sunt de jure parochi, et ab aliis sacerdotibus nequeunt impendi, nisi ex licentiâ aut consensu parochi; tales sunt : benedictio domorum in Sabbato Sancto (quæ fiunt extra hoc tempus, non benè constat essè de jure parochi); benedictio communis super fruges etiam agrorum, saltem si solemniter fiat (S. R. C., 5 oct. 1686 et 9 maii 1705). — Aliæ verò quæ non sunt de juribus merè parochialibus prout aquæ, agni, ovorum, panis, novorum fructuum ac cujusvis comestibilis, candelarum, loci, domûs novæ, thalami, novæ navis, peregrinorum, et aliæ simplices : quæ fieri possunt à quolibet sacerdote et quocumque tempore (S. R.

C. 12 jan. 1704); non tamen fieri debent in alterius ecclesiâ, aut publicè et solemniter in locis alterius jurisdictionis, pastore seu rectore contradicente.

705. Ad faciendas benedictiones utendum est formulis in *Rituali* aut *Missali* contentis [1]; sub pœnâ nullitatis adhiberi prohibentur formulæ ab Ecclesiâ Romanâ non approbatæ. — Si speciales formulæ non inveniuntur, sufficit tunc producere signum crucis, dicendo : *In nomine Patris*, etc., cum aquæ benedictæ aspersione, sinè aliâ ceremoniâ. S. R. C. 12 aug. 1854.

Juxta *Rituale Romanum*, omnis benedictio fieri debet stando et aperto capite, manibus junctis, eas non disjungendo etiam cùm dicitur : *Dominus vobiscum*, *Oremus*. In principio verò cujusque benedictionis dicendum est : *Adjutorium*, etc., se signando. Si benedictio fiat ad altare, omnia recitantur in cornu Epistolæ; res benedicendæ aspergi debent aquâ benedictâ, quamvis non sit necessarium ut physicè aquâ tangantur; aspersio et incensatio (quando præscribitur) ter fieri debent: 1° in medio rei benedicendæ, 2° à dextris, et 3° à sinistris.

Decet saltem, etsi non necessarium, benedictiones in ecclesiâ fieri: ex rationabili tamen causâ paramenta sacerdotalia et res similes benedici possunt in loco profano, modò honesto.

Si benedictiones in altari fiant, sacerdos utitur pluviali, aut si pluviale desit, stat sinè planetâ et manipulo cum albâ et stolâ : « in omni autem benedictione, extra missam, « sacerdos saltem superpelliceo et stolâ pro ratione tem- « poris utatur, nisi aliter in *Missali* notetur. » Ita *Rituale*.

In benedictione aquæ quæ fit Dominicâ ante missam solemnem à celebraturo, adhibetur color missæ conveniens : si autem fiat ab alio aut alio tempore, color violaceus est adhibendus : in benedictione autem mulieris post partum, domorum in Sabbato Sancto, primarii lapidis pro ecclesiâ ædificandâ, novæ ecclesiæ, vel cœmeterii, adhibetur color albus, ex *Rituali Romano*.

Nullibi fit mentio cereorum in hujusmodi benedictioni-

[1] Sacerdos delegatus ad benedicenda sacerdotalia indumenta uti debet formulis *Missalis* aut *Ritualis Romani*, non verò formulâ *Pontificalis*. S. R. C., 7 sept. 1850, n° 11.

bus, qui proinde non sunt accendendi, nisi in benedictionibus cinerum, palmarum, et candelarum in die Purificationis.

Res benedicendæ, si sint paramenta sacerdotalia, poni possunt super altare; secus est dicendum, juxta *Rituale Romanum*, si sint esculenta, vestes monialium, enses, vexilla, candelæ et alia hujusmodi, quæ collocanda sunt super mensam ante altare, vel in cornu Epistolæ.

« Cùm sacerdos aliquid benedicturus est, habeat minis-
« trum cum vase aquæ benedictæ et aspergillo, et eum
« hoc Rituali libro seu Missali. » *Rit. Roman.*

706. Quærit. 1° Quænam sint notanda circa benedictionem et aspersionem aquæ?

Resp. 1° Aquæ benedictio fieri debet singulis Dominicis et quoties opus fuerit : excipiuntur in *Missali* Dominicæ Paschatis et Pentecostes in ecclesiis ubi est fons baptismalis, eò quòd in iis fiat aspersio cum aquâ pridie benedictâ in fonte baptismali, ante infusionem olei et chrismatis acceptâ.

Hæc benedictio juxta *Missale*, fit in sacristiâ, et juxta *Rituale Roman.*, in ecclesiâ ad altare in cornu Epistolæ, vel in sacristiâ : quæ diversæ dispositiones conciliari possunt, dicendo *Missale* respicere solam benedictionem aquæ in diebus Dominicis ante missam solemnem, quæ fieri tantùm debet in sacristiâ; dum *Rituale* loquitur de quâcumque aquæ benedictione quæ fieret vel in Dominicis vel aliis diebus, quæque fieri potest ex *Rituali* in ecclesiâ vel in sacristiâ : imò ex rationabili causâ etiam extra ecclesiam.

2° In benedictione aquæ adhiberi potest sal exorcizatum pro benedictione anteriori, et in hunc usum servatum. S. Rit. Congr., 8 apr. 1713, n° 3704.

3° Aspersio fieri debet omnibus Dominicis ante missam principalem, sive hæc missa solemniter cantetur sive non, etiamsi expositum esset SS. Sacramentum, nisi tamen ipse Episcopus celebret, quia tunc aspersio est omittenda, juxta *Cæremoniale Episcop.*

Aspersio fieri debet per celebrantem, non per alium, et multò minus per diaconum, non obstante consuetudine contrariâ, quæ potiùs corruptela est dicenda, cùm sit contra

rubricas *Missalis* et *Cæremon*. Ita S. R. Congr., 5 jul. 1631, n° 776 1; 27 nov. 1632, n° 821; 12 nov. 1831, n° 4523 14.

In minoribus ecclesiis ubi missa non solet cantari, fieri nihilominus debet aspersio aquæ, legendo saltem ea quæ in aliis ecclesiis cantantur.

Danda est aqua benedicta per aspersionem, non verò per contactum aspersorii, nisi agatur de Episcopo. S. R. C. 2 aug. 1698, et pluries postea.

Juxta Merati, Princeps Supremus et Principissa, in loco suæ jurisdictionis, ante omnes alios sunt aspergendi; magnus verò Princeps aspergendus est post ministros sacros, ante chorum : juxta eumdem, Magistratus et Minores Domini asperguntur post chorum ante populum cum debitâ inclinatione. Optimum est in hujusmodi rebus non recedere à servatâ consuetudine, ne aliquibus pariatur offensio; sed non decet nec semper licet addere prærogativas honoris præter aut contra rubricas.

707. Quærit. 2° Quid sint observanda quoad benedictionem campanarum?

Resp. 1° Jam diximus eas à solis Episcopis esse benedicendas, nec ab aliis, nisi Indultum Apostolicum habeant. Ita pluries decisum à S. R. Congreg.

2° Campanæ quæ profanis usibus tantùm inserviunt, ut sunt etiam quæ pulsantur duntaxat ad indicandas horas, benedici nequeunt, ex S. R. C. 16 jul. 1594 et 17 sept. 1822. Illæ verò, quæ ad usus sacros destinantur, *benedici debent antequam ponantur in campanili*, et ita vult *Pontificale*.

3° Campanæ nomen imponitur ut distinguatur à non benedictis, tutelæ Sancti commendetur et populus quasi voce alicujus Sancti ad ecclesiam vocari videatur. Etsi non ex præcepto, solent in ipsius benedictione assistere vir et femina sub patrini et matrinæ denominatione; et hanc ob causam, et quia etiam aqua adhibetur in hujusmodi benedictione, vulgò ipsa *Baptismus* denominatur.

4° Virtutes et effectus campanarum benedictarum his versibus exprimuntur :

Laudo Deum verum, plebem voco, congrego clerum,
Defunctos ploro, pestem fugo, festa decoro.

5° Campanæ, juxta *Rituale*, pulsandæ sunt ad repellendas tempestates : ad hunc enim finem, etiam benedicuntur, ut patet ex *Pontificali* : « ... Cùm melodia illius auribus in « sonuerit populorum..., procul pellantur.... fragor gran- « dinum, procella turbinum, impetus tempestatum : tem- « perentur infesta tonitrua, ventorum flabra fiant salu- « briter ac moderatè suspensa, etc... Ante sonitum ejus « longiùs effugentur ignita jacula inimici, percussio ful- « minum, impetus lapidum, læsio tempestatum, etc. » In desuetudinem tamen abiit quòd in hujusmodi circumstantiâ agitentur, et hoc etiam in certis locis à Magistratu civili prohibetur, sed Statutis diœcesanis in hoc standum est.

Ad finem profanum per se pulsari nequeunt campanæ benedictæ (S. C. Episc. et Reg. 31 jan. et 18 mart. 1581, 29 jan. 1616) ; sed id est intelligendum, secluso consensu Episcopi (S. R. Congreg. 10 jul. 1638) ; nam juxta Declarat. Congreg. Episc. et Regul. 31 jan. 1859 : « De con- « sensu Episcopi campanæ benedictæ pulsari possunt ad « usus profanos, ad quos non sequuntur causæ sanguinis, « et præsertim si communitatis expensis constructæ fue- « rint, quantumvis tale jus non sibi reservasset. » Unde pulsari nequeunt, etiam de consensu Episcopi, ad dandum signum decollandi aliquem, convocandi ad arma et pugnam, etc., nisi pulsentur ad monendum populum ut orent pro rei animâ, vel nisi sit pugnandum contra Ecclesiæ hostes. Excipi etiam debent casus summæ necessitatis cui cunctæ parent leges : v. g., incendii, inundationis et similium : de consensu autem Episcopi pulsari possunt campanæ ad congregandam communitatem ad consilium, ad indicandam horam discessûs vespertini (*retraite*), etc.; si tamen habeantur campanæ non benedictæ, potiùs istæ in talibus casibus sunt adhibendæ.

Sic autem habetur in *Lege organicâ* : « Art. 48. L'Evêque « se concertera avec le Préfet pour régler la manière « d'appeler les fidèles au service divin par le son des « cloches ; on ne pourra les sonner sans la permission de « la police locale. »

Huic articulo sat consonus videtur art. 1 Concordati 1801

ubi dicitur : « Religio Catholica... liberè in Galliâ exerce-« bitur : cultus publicus erit, *habitâ tamen ratione ordina-« tionum, quoad politiam*, *quas Gubernium pro publicâ « tranquillitate necessarias existimabit.* » — In plerisque Galliæ diœcesibus conventiones existunt Episcopos inter et Præfectos quoad usum campanarum : his conventionibus parochi stare debent ; sed insuper prudentia exigit non tantùm ut hujusmodi conventiones aut consuetudines receptæ observentur, sed etiam ut usus campanarum in casu extraordinario non omnino prohibeatur : eò magis quòd abusus campanarum, secluso scandalo aut contemptu, videtur esse tantùm venialis.

De quibusdam aliis benedictionibus vide *Manuale*, n° 4494, etc.

Vide *ib.*, n° 4498, etc., *De Suffragiis* et *Indulgentiis*.

CAPUT IV.

DE CONFRATERNITATIBUS.

708. Confraternitates sunt *fidelium* (non verò religiosorum) *congregationes ad exercenda pia opera*, *auctoritate ecclesiasticâ institutæ.*

Originem ducunt à regularibus Ordinibus quibus concessum fuit laicorum Congregationes erigere, eisque communicare varias gratias spirituales.

Eriguntur Confraternitates vel ab Ordinariis vel à Superioribus Ordinum quibus hoc conceditur : Confraternitates ab Ordinariis erectæ, solent aggregari alicui Archiconfraternitati, ut illius indulgentiis ac aliis gratiis spiritualibus participent.

ART. I.

DE MODO INSTITUENDI ET AGGREGANDI CONFRATERNITATES

709. Clemens VIII in suâ Constit. *Quæcumque*, 7 dec. 1604, hæc statuit :

« 1°... Quòd unica tantùm Confraternitas ejusdem gene-

« ris possit in ecclesiis tàm sæcularium quàm regularium « institui et aggregari ;

« 2° Quòd id fiat de consensu Ordinarii, et cum litteris « testimonialibus ejusdem ;

« 3° Quòd instituentes vel aggregantes Confraternitatem, « eidem expressè et in specie communicent privilegia « indulgentias, etc., Ordini instituenti vel aggreganti « nominatim concessa ; non verò ea, quibus per privile- « gium communicationis gaudet ;

« 4° Quòd statuta Confraternitatum examinentur et ap « probentur ab Ordinario loci, et corrigi possint ;

« 5° Quòd in aggregandis et constituendis Confraterni- « tatibus servetur Formula ab eodem Pontifice approbata ;

« 6° Quòd gratiæ et indulgentiæ Confraternitati com- « municatæ, prævià cognitione Ordinarii duntaxat pro- « mulgentur ;

« 7° Quòd Confraternitas eleemosynas et alia charitatis « subsidia excipiat juxta formam per Ordinarium præscri- « bendam ;

« 8° Quòd dictæ eleemosynæ pro arbitrio Ordinarii in « utilitatem ecclesiæ aliosque pios usus erogentur ;

« 9° Quòd confessarii Confraternitatum sint ab Ordina- « rio approbati ;

« 10° Quòd si sint regulares, à propriis etiam Prælatis « approbentur, et absolvant confratres juxta privilegia « eisdem concessa, dummodo... sint in usu, nec Concilio « Tridentino cæterisque Pontificum Constitutionibus ad- « versentur ;

« 11°..; 12° Quòd litteræ erectionis et aggregationis *grati* « dentur. »

Archiconfraternitatis nomine intelligitur *Confraternitas* privilegium habens alias sibi aggregandi, eisque communicandi spirituales gratias sibi à S. Sede concessas.

Potestate ordinarià Episcopus valet Confraternitates erigere : ex privilegio autem à Paulo V concesso seu confirmato, easdem erigere possunt Generales Ordinum : aggregatio verò Confraternitatis alicui Archiconfraternitati per istius officiales peragitur ; hæc aggregatio fit ad participan-

dum indulgentiis et gratiis spiritualibus Archiconfraternitati concessis.

Juxta § 6, modò citatæ Constit. Clementis VIII, Generales Ordinum aut Superiores Institutorum, Archiconfraternitatum, etc., erigendo vel aggregando Confraternitates, uti debent Formulâ à S. Pontifice approbatâ ; hæc Formula refertur à Ferrario, v° *Confraternitas*, art. 1, nempe n° 17, pro erigendis Confraternitatibus, et n° 18, pro iisdem aggregandis.

Nulla autem determinata fuit à jure formula pro casu quo Ordinarius Confraternitates erigit.

Non solùm in eâdem ecclesiâ prohibetur plures ejusdem generis Confraternitates erigere, ut supradictum fuit ex Const. *Quæcumque* Clementis VIII, sed insuper ad erectionem novæ Confraternitatis, distantia trium milliarium (seu unius leucæ circiter) ab aliâ simili requiritur : in Formulâ enim erectionis à S. Sede approbatâ, dicitur : « Dummodo « talis alia similis *(Confraternitas)* in ipso vel alio ad tria « milliaria propinquo loco erecta non fuerit » : et idem supponitur in variis Brevibus et Decretis S. Sedis. Ab eâ tamen regulâ excipiuntur SS. Sacramenti et Doctrinæ Christianæ Confraternitates, et sæpe pro aliis, accedente Ordinarii consensu, obtinetur dispensatio.

Confraternitates laicorum erigi nequeunt in monialium ecclesiis. — Regulares verò qui fruuntur privilegio Confraternitates erigendi in propriis ecclesiis, non possunt sinè licentiâ Ordinarii eas erigere cum usu saccorum *(robes de pénitents)*. S. Cong. Episc. et Regul., 6 decemb. 1610.

ART. II.

DE EPISCOPORUM AUCTORITATE IN CONFRATERNITATES.

710. Ex Constit. *Quæcumque* Clementis VIII supra relatâ vidimus quòd Confraternitates sunt erigendæ et aggregandæ de consensu Ordinarii, et quòd ad eumdem pertinet illorum statuta condere, examinare, corrigere, innovare ; et hoc procedit etiamsi Confraternitas alicui Archiconfraternitati fuerit aggregata ; excipe si statuta fuissent

Sedis Apostolicæ auctoritate confirmata, aut in vim contractûs condita.

Igitur Archiconfraternitates possunt quidem indulgentias et gratias spirituales communicare Confraternitatibus, non verò propria privilegia, nec etiam statuta nisi consentiente et approbante Ordinario.

Visitationi Episcopali subsunt Confraternitates : ita declaravit S. Congr. Concilii 23 junii 1719.

Confraternitatum administratores compelli possunt ab Episcopo ad reddendam rationem suæ administrationis, et ad hunc finem cogi possunt ad libros administrationis afferendos, vel in Palatium episcopale vel etiam in domum ubi, tempore visitationis, Episcopus degit : ita pluries decisum à S. C. Concil.

Controvertitur an Episcopus per edicta pœnalia valeat cogere Confraternitates quæ sacco utuntur, ad solitis processionibus interessendum. Eas compelli posse affirmat Ferraris, si adsit consuetudo, et non exstet speciale privilegium exemptionis : citat decisionem S. C. Conc. in *Nucerinâ Paganor.*, 15 apr. 1690, et in *Novariensi*, 16 apr. 1692.

Ordinarius, per seipsum aut per delegatum, potest assistere congregationibus Confraternitatum, etiam pro electionibus officialium, etiamsi fierent in ecclesiis et oratoriis regularium in quibus sunt erectæ, modò non faciat novitates. Ita decisum à S. C. Episc. et Regul., 1 apr. 1596, 15 jul. 1600, 24 nov. 1690; votum tamen dare non debet. S. C. Concil. in *Senegal.*, 5 jun. 1707.

Nequit Episcopus confratres expellere aut novos admittere ; ad dubium « an sint reintegrandi confratres ultimo « loco deleti ab Episcopo, et respectivè delendi novi con- « fratres ab Episcopo electi : respondit S. Congr. Concil., « die 16 sept. 1799 : *Affirmativè.* »

Item nequit Episcopus sibi assumere administrationem bonorum Confraternitatum, nisi illa bona à confratribus dilapidarentur : jus tamen habet confirmandi œconomos et administratores electos, atque ab eis exigendi juramentum de fideliter administrando, et ut sibi administrationis rationem reddant; sed non potest prohibere ne expensæ

fiant ultra 20 scuta, etc. (S. C. Conc., 10 mart. 1663). Non autem possunt confratres quæstuare absque licentiâ Episcopi, etiam in propriâ ecclesiâ. Ita S. Cong. Conc.

Item nequit Episcopus prohibere aut restringere solita exercitia, etsi esset flagellatio secreta et sinè lumine (S. C. Episc., 1 sept. 1578); insolita autem potest, si talia essent quæ offensionem aut scandalum generare possent (S. C. Episc., 9 apr. 1602): insolita autem esset apud nos in Galliâ flagellatio secreta et sinè lumine, et fortè posset offensionem et scandalum generare.

Delegatus Episcopi valet interesse confratrum congregationibus, nec ab eis si veniat repelli potest; sed sinè eo confratres congregationem habere queunt; nec valeret Decretum Episcopi statuens illos non posse congregari absque sui delegati præsentiâ, sub pœnâ nullitatis agendorum.

Sinè causâ, reluctantibus confratribus, revocari ab Episcopo nequeunt capellani Confraternitatum. S. C. Episc. et Reg., 3 oct. 1692.

Vi solius nominationis, capellanus facultatem non habet indulgentias applicandi rosariis, scapulariis, etc.

Director Confraternitatis, sinè speciali licentiâ, suppleri nequit per vicarium aut alium delegatum, pro receptione confratrum. Decretum 22 aug. 1842.

ART. III.

QUÆDAM ALIA CIRCA CONFRATERNITATES.

711. Confraternitates, in Galliâ ante Concordatum 1801 erectæ, si sub eodem titulo, cum iisdem statutis et habitu, ab Ordinario postea restitutæ fuêre, indulgentias et privilegia ante Concordatum concessa non amiserunt, juxta decisionem 22 febr. 1847, et 14 maii 1853.

Confraternitates liberè possunt ab ecclesiis in quibus fuerunt erectæ discedere et expelli si adsit causa, etiamsi essent erectæ in ecclesiis regularium : ita pluries decisum; hæc autem translatio fieri nequit sinè consensu majoris partis confratrum collegialiter præstito. Non autem levis est quæstio an id sit dicendum casu quo erectio ad Supe-

riores regularium pertinet vigore Apostolici privilegii: ratio dubitandi est quòd hujus generis Confraternitates sint membra ecclesiarum in quibus fuerunt erectæ; sententiam negantem à S. Auditorio amplexatam fuisse refert Ferraris (*ib.*, art. 1, nis 39, 56-60). « In casu verò permis« sæ translationis Confraternitatis de unâ ad aliam eccle« siam, intelligitur quoque permissa translatio bonorum « ad easdem Confraternitates spectantium. » (*Ibid.*, 61.)

« Ad processiones quæ fiunt occasione funeris, Confra« ternitates accedere non possunt, nisi invitatæ... : ita « pluries declaravit S. C. Episc...; — et si invitatæ sint, « cadavera deferre non possunt ad sepulturam, nisi con« sentiant hæredes. »

A Parocho nulla Confraternitas impediri debet ne accedat ad funera, modò sinè jurium parochialium præjudicio. S. C. Episc., 26 aug. 1616.

Confraternitas potest suas habere congregationes absque licentiâ et interessentiâ parochi (S. C. Conc., 24 sept. 1718). Debet tamen parochus invitari ut præsit congregationibus faciendis tàm in *imbussolationibus* et extractione priorum et officialium quàm in redditione rationum. S. C. Conc., 15 mart. 1728.

De relationibus Confraternitatum erga parochos, vide *Manuale* (618-620). — De præcedentiâ, vide *ib.* 638.

In Galliâ Confraternitates non agnoscuntur à lege civili: civiliter ergo nihil accipere aut possidere valent, sed quidquid illis datur ad fabricam ecclesiæ parochialis pertinet.

De variis Confraternitatibus et Indulgentiis eis concessis, vide varia opera quæ de his specialiùs tractant.

CAPUT V.

DE EXEQUIIS ET CŒMETERIIS.

ART. I.

DE EXEQUIIS.

De exequiis multa utilia legi possunt in *Manuali*, nº 4682, etc., sequentia solummodo hic transcribemus :

712. 1º Exequiæ omni tempore fieri possunt : attamen triduo Majoris Hebdomadæ solemniter et cum cantu fieri nequeunt, sed officium et preces privatim sunt recitanda (S. R. Congr., 11 aug. 1736, nº 3901), sinè aliâ mutatione (S. R. C., 16 jan. 1676, nº 2660 6); in Sabbato autem Sancto post meridiem, etiam in cantu et solemniter celebrari possunt, sed potiùs ad vesperam. — Aliis diebus solemnibus exequiæ solemnes et in cantu non prohibentur, sed si missa *De Requiem*, præsente corpore, cantari non liceat, laudabiliùs ad vesperam, post expletum diei officium, differuntur.

Si exequiæ diebus Dominicis et Festivis peragantur, fieri debent sinè præjudicio Missæ conventualis, aut parochialis, concionis, et aliorum officiorum (S. R. C., 26 jan. 1793); nec propter exequias anticipanda aut differenda sunt hujusmodi officia, quia sunt de præcepto, et particulare bonum, ut sunt exequiæ, publico communitatis bono postponi debet.

Item fieri nequeunt coram SS. Sacramento publicè exposito, unde si velari aut deponi nequeat Sanctissimum, non debet cadaver inferri in ecclesiam; et tunc, si exequiæ differri nequeant, extra ecclesiam fieri possunt etiam solemniter; aut si fiant in ecclesiâ, fieri debent privatim sinè cantu, sinè missâ et in capellâ laterali.

Exequiæ nunquam fieri possunt de nocte nisi de licentiâ Ordinarii : S. Cong. Conc., 15 mart. 1714.

2º Quoad fieri potest, missa exequialis in die depositionis celebrari debet juxta *Rituale Romanum*. Excipe tamen si

hora congruens non fuerit, vel si obstet solemnitas diei, vel missa conventualis aut parochialis aut aliud publicum impedimentum : in his duobus ultimis casibus, nec etiam convenit cadaver inferre infra missam diei, quia pro exequiis celebranda est Missa *De Requiem*, ut in *die obitûs*, juxta *Rituale Roman.*, et quia missa et officium exequiale in paramentis nigris fieri semper debent : in his casibus missa est supplenda diebus subsequentibus.

3° In missis et officiis defunctorum non sunt adhibenda musica instrumenta (Bened. XIII, in Concil. Romano, tit. 15, c. 6), nec etiam musica vocalis, sed adhiberi debet cantus firmus, juxta *Cæremon. Episc.*, lib. 1, c. 28, n° 13.

4° Ex *Rituali Romano*, officium defunctorum, saltem ex parte, est recitandum in celebratione exequiarum : S. R. C., 8 jul. 1602, n° 7 ; 22 decembr. 1612, n° 319; 23 decembr. 1662, n° 2052; — sed hoc præscriptum non observatur apud nos. Nec strictè obligat ex S. R. C., 12 Mart. 1616.

5° Cerei in exequiis adhibendi communes esse debent, juxta *Cæremoniale Episcop.* (lib. 2, c. 11, n° 1) : quod est intelligendum de cereis flavi coloris. Nec hoc etiam apud nos servatur.

6° « Constituto tempore quo corpus ad ecclesiam deferendum est, convocetur clerus et alii qui funeri interesse debent, et in parochialem vel aliam ecclesiam, juxta loci consuetudinem, ordine conveniant », inquit *Rituale Roman.*; nec licet expectare per viam vel ad domum defuncti. S. R. C., 17 sept. 1822.

« Parochus (vel alius sacerdos celebrans) indutus superpelliceo et stolâ nigrâ, vel etiam pluviali ejusdem coloris, clerico præferente crucem et alio aquam benedictam, ad domum defuncti unà cum aliis procedit; distribuuntur cerei, et accenduntur intorstitia. Mox ordinatur processio, præcedentibus laicorum Confraternitatibus, si adsint; tum sequitur clerus regularis et sæcularis, per ordinem ; biniquè procedunt, prælatâ cruce (ita ut imago crucifixi cruciferario tergum vertat. S. R. C., 18 maii 1675), devotè psalmos... decantantes, parocho præcedente feretrum, cum luminibus; indè sequuntur alii funus comitantes, et pro defuncto Deum ritè deprecan-

« tes sub silentio. » Ita *Rituale Roman.* — Diaconus et subdiaconus sacris vestibus induti non adhibentur. S. R. C., 23 maii 1846.

Cùm pervenerint ad domum defuncti, celebrans, cum deferente aquam benedictam et nonnullis aliis, ingreditur domum seu locum ubi jacet defunctus : ipse se sistit ad pedes defuncti, retrò habens clericum aquam benedictam ferentem; crucifer inter ceroferarios stat ad caput, et reliqui circa feretrum.

A Sacra Congr. Episc. et Regul. sic fuit statutum : « Nullo « modo est tolerandus abusus quòd mortui curru clausi « deferantur ad ecclesiam ». 17 mart. 1650.

« Laici cadaver, quolibet generis aut dignitatis titulo « præditus ille fuerit, clerici ne deferant, sed laici. » *Rituale Romanum.*

« In deferendo funere præstantissimi viri licet ut aliquot « nobiles fimbrias panni funebris apprehendant, sed hoc « quoad ecclesiasticos, in funere etiam sacerdotis licet « nobilis, prohibetur per Decret. S. R. C., 20 sept. 1681, « n° 2813 » : scilicet ut hoc fiat per clericos; sic enim habet præfata decisio : « decedenti... sacerdoti... nobili, eodem « fermè modo quo cum laicis consueverant, in sacris ves- « tibus à sacerdotibus elato, fimbrias itidem hujusmodi « opertorii detulerunt; quapropter supplicatum fuit pro « declaratione : an id sit prohibendum? Et S. R. C. res- « pondit : *prohiberi ecclesiasticis tantùm.* Vide De Herdt, p. 6, n° 31, VIII.

Cadavera recto tramite et viâ breviori ad ecclesiam deferri debent, dummodo via sit commoda et decens. S. R. C., 11 aug. 1691; 15 sept. 1742; Congr. Episc., 11 decemb. 1615.

In ecclesiâ clerici in duas lineas disponuntur, quarum una se sistit ex parte Evangelii et altera ex parte Epistolæ; ita ut juniores cruci, et seniores seu digniores celebranti sint viciniores, et in eorum medio feretrum deponitur; Celebrans se sistit ad pedes defuncti : cruciferarius autem ad caput inter duos ceroferarios, etsi fiant exequiæ sacerdotis. S. R. Cong., 3 sept. 1746.

Feretrum deponendum est in medio ecclesiæ, etiamsi

agatur de Episcopis (*Cærem.*, lib. 2, cap. 38, n° 25)[1] : ita ponendum est ut, si sit corpus laïci vel clerici non sacerdotis, cujuscumque dignitatis, pedes sint versùs altare coram quo exequiæ fiunt; si autem sit corpus presbyteri, habeat caput versùs altare. *Rituale Romanum.*

Apponi possunt insignia honorifica gradûs et dignitatis defuncti ad latera vel ad pedes; item stemmata gentilitia è feretro pendentia, non verò insignia sodalitatis ab Ecclesiâ damnatæ. Pallia tamen vel alia altaris ornamenta, et à fortiori paramenta sacerdotalia (nisi sint insignia ordinis defuncti) adhiberi non possunt ad ornamentum feretri. Poni potest corona super feretrum virginum.

7° Si habenda sit oratio funebris, hæc fit, missâ finitâ, ante absolutionem.

« Si, prout fit aliquando, ad tumulum oratio habeatur « à laico, et de humanis potius quàm de christianis virtu- « tibus, clerus discedat expleto funere. » (Conc. Aven. 1849.)

In oratione *Non intres*, verba *cum servo tuo* mutari non debent, etiamsi pro muliere exequiæ fiant; versus *Requiem æternam* et alii dicuntur in singulari numero.

8° Finitâ absolutione, corpus ad sepulchrum defertur eodem modo et ordine quo ad ecclesiam allatum est; si verò statim non deferatur ad sepulchrum, omittitur antiphona *In paradisum*, juxta *Rituale Romanum.*

In certis locis, ob distantiam cœmeteriorum, Celebrans et clerus non comitantur funus usque ad sepulchrum : eo casu dum funus defertur ad portam dicitur antiphona *In paradisum*; et ibi, deposito feretro, reliqua fieri et recitari possunt : imò hæc omnia fieri possunt in ecclesiâ, si talis adsit consuetudo. S. R. C., 28 jul. 1832, n° 4545 2.

9° Quando ob varias causas, die depositionis defuncti omittuntur missa et officium defunctorum, non est quidem obligatio rigorosa illa postea supplendi, cùm *Rituale Roman.* de hujusmodi obligatione omninò sileat; sed menti

[1] Absente autem corpore, crucifer semper se sistit inter feretrum et portam ecclesiæ, et Celebrans inter altare et feretrum (Vide De Herdt, pars 6, n° 34, III).

Ecclesiæ saltem congruit ut postea suppleantur, cùm ideò privilegium conceditur ut missa exequialis diebus subsequentibus celebretur in Duplicibus majoribus.

Si autem missa exequialis et officium defunctorum differantur, aliæ tamen preces et suffragia non sunt omittenda, neque etiam differenda; si tamen quædam ex consuetudine legitimâ omitti soleant, omnia omitti non debent; corpus igitur solitis cæremoniis et precibus ad ecclesiam deferendum est, eoque in ecclesiâ deposito, absolutio est facienda, ac deinde consueto modo sepeliendum est.

In casu contagionis vel nimii fetoris, corpora sepeliri possunt quin prævië ad ecclesiam deferantur.

10° Preces exequiales fieri pro pluribus regulariter non decet : si tamen esset necessitas, ut tempore belli, epidemiæ, nulla in hoc esset difficultas.

713. — 11° Circa parvulorum exequias, observandum est illas dividi in tres classes : nempe 1ª non baptizatorum; 2ª ante usum rationis decessorum; 3ª post adeptum usum rationis defunctorum.

1° Parvuli *non baptizati* cum precibus Ecclesiæ non sunt sepeliendi, nec in loco benedicto : propter tamen humanæ naturæ dignitatem, non debent manere insepulti more belluarum, sed in loco honesto, à loco sepulturæ fidelium distincto, recondendi sunt; nullus clericus profanæ illi sepulturæ interesse debet.

2° Quoad *decessos ante usum rationis*, tales censentur qui nondum septimum annum compleverunt, nisi malitia suppleverit ætatem, quod prudentiæ parochorum dijudicandum relinquitur. Parvuli ergo ante usum rationis defuncti, induuntur juxta ætatem, eisque imponitur corona de floribus aut herbis aromaticis in signum virginitatis; specialis locus in cœmeteriis ipsis assignatur; campanæ pulsantur, non sono lugubri, sed potiùs festivo.

Non est obligatio in ejusmodi exequiis missam celebrandi : laudabiliter tamen id fieri potest in gratiarum actionem et laudem divinæ misericordiæ, similesque fines: et tunc dicenda est vel de die, vel, si rubrica permittat, de

Angelis, etc. : quæ tamen missæ votivæ, nullo gaudent privilegio, et tantùm dici possunt iis diebus quibus licent votivæ privatæ. S. R. C., 21 jun. 1632, 16 jan. 1677, 23 mart. 1709.

Celebrans induitur superpelliceo et stolâ, imò potest indui etiam pluviali, sed coloris albi, etiam in triduo Majoris Hebdomadæ; in hoc autem triduo omitti potest *Gloria Patri* in fine psalmorum, quod tamen tunc etiam dici potest, sicut dicendum est in aliis temporibus loco *Requiem æternam*, quod non dicitur in hujusmodi exequiis. Vide S. R. C., 16 jan. 1667, n° 2660.

Etsi non sit præceptum cereos adhibere in sepulturâ parvulorum, certè tamen adhiberi possunt.

Asperguntur corpora parvulorum ad expellendos dæmones ne corporibus illudant; at dici non debet *Requiescat*, nec *Asperges me*; neque aspersio est facienda circumdando feretrum, sed per modum crucis ter, in medio, à dextris et à sinistris.

3° *Pueri usum rationis adepti*, quales præsumuntur qui septimum annum attigerunt, sepeliendi sunt more adultorum, nec toleranda consuetudo quarumdam ecclesiarum quæ pro talibus celebrant missam *De Requiem* pro defunctis parvuli consanguineis, aut votivam de Angelis, etc., aut recitant preces pro parvulis ante usum rationis defunctis præscriptas. Si dubitetur an parvulus ad usum rationis pervenerit, licet sub conditione pro ipso orare et missam diei applicare. Quoad jura stolæ observanda sunt statuta diœcesana, vel locales consuetudines, quæ non semper permittunt exigere eadem jura ac pro adultis, nisi pueri duodecimum vel quartodecimum annum attigerint.

De observandis quando exequiæ fiunt, absente corpore et die 3° 7°, 30° *et anniversario,* vide *Manuale*, n° 4711, etc.

714. *Quibusnam sit deneganda sepultura ecclesiastica :*

1° Regula generalis est ut quibus vivis communicari potest per sacramenta, communicetur etiam mortuis per sepulturam ecclesiasticam : quibus autem publicè, denegantur sacramenta, denegatur etiam sepultura ecclesiastica. Ita cap. *Sacris* 12. *De Sepulturis*.

2° Non est deneganda sepultura ecclesiastica peccatoribus occultis, quantumcumque parochus certus esset de eorum criminibus.

3° Sic enumerantur à *Rituali Romano* casus in quibus non licet dare ecclesiasticam sepulturam :

« Negatur... ecclesiastica sepultura paganis, judæis et « omnibus infidelibus, hæreticis et eorum fautoribus, « apostatis à Christianâ fide, schismaticis et publicis ex« communicatis majori excommunicatione, interdictis « nominatim, et iis qui sunt in loco interdicto, eo du« rante. »

« Seipsos occidentibus ob desperationem vel iracundiam « (non tamen si ex insaniâ id accidat), nisi ante mortem « dederint pœnitentiæ signa;

« Morientibus in duello, etiamsi ante obitum dederint « pœnitentiæ signa;

« Manifestis et publicis peccatoribus qui sinè pœnitentiâ « perierunt;

« Iis de quibus publicè constat quòd semel in anno non « susceperint sacramenta confessionis et communionis in « Paschâ, et absque ullo signo contritionis obierunt;

« Infantibus mortuis absque Baptismo.

« Ubi verò in prædictis casibus dubium occurrerit, « Ordinarius consulatur ». Si tempus non sineret ad Episcopum recurrere, deneganda non esset in dubio sepultura ecclesiastica, et hoc juxta principium : *in dubio odia sunt restringenda* , et ob incommoda magna quæ, nostris præsertim temporibus, ex denegatione sepulturæ oriri solent.

715. Quædam autem notanda sunt circa illos varios casus :

1° Hæretici privandi sunt sepulturâ ex cap. *Quicumque*, *De hæreticis*, in 6°. Inter hæreticos adnumerari debent omnes impii qui scriptis atheismum, pantheismum, materialismum docent, uno verbo omnes qui christianam revelationem negant.

2° Difficultas est an per publicos excommunicatos intelligi tantùm debeant *denuntiati* et *notorii clericorum per*

cussores : juxta Reiffenst. et plures alios, sufficit quòd excommunicati sint notorii (lib. 3, tit. 28, nº 85) ; ècontra juxta S. Liguor. (lib. 7, nº 87), requiritùr ut excommunicati *non sint tolerati*, proinde ut sint *denuntiati*, quando non sunt *notorii clericorum percussores* : « Tolerati, inquit, « licitè sepeliuntur in loco sacro, si cum signis pœnitentiæ « à vitâ migraverint ». Si autem non dederint signa pœnitentiæ, excludi possunt à sepulturâ ecclesiasticâ tanquam *peccatores publici qui sinè pœnitentiâ perierunt*.

3° Quoad duellistas, sic habet Concil. Trident. (sess. 25, cap. 19) : « Qui verò pugnam (in duello) commise- « rint... si in ipso conflictu decesserint, perpetuò ca- « reant sepulturâ ». Addit autem *Rituale Roman.*, ut supra vidimus : « Etiamsi ante obitum dederint pœnitentiæ « signa » : cui consonat Constit. *Detestabilem* Bened. XIV, sic habens : « quamvis sacramentis muniti decesserint », et deinde addit : *Incurrenda est perpetuò ante sententiam judicis à decedente quoque extra locum conflictûs, ex vulnere ibidem accepto..., etiamsi vulneratus ante mortem non incerta pœnitentiæ signa dederit, atque à peccatis et censuris absolutionem obtinuerit*, « sublata Episcopis et Ordinariis « super hâc pœnâ interpretandi ac dispensandi facultate ». Hoc non obstante, Cardin. Gousset (*Théol. Morale*, tom. 2, nº 636) ait : « Si le duelliste, se sentant atteint du coup « mortel, réclamait un prêtre ou les secours de la Reli- « gion, et que ce fait fût attesté par plusieurs témoins, « nous pensons que l'on peut tempérer la rigueur des ca- « nons et accorder au duelliste la sépulture ecclésiastique; « le refus, quoique canonique, ne serait pas compris « parmi nous dans le cas dont il s'agit ». Sed cùm hæc assertio manifestè sit contraria modò dictæ Constitutioni Bened. XIV, sustineri nequit nisi ob gravia incommoda quæ obventura essent ex denegatione sepulturæ in tali casu.

4° Quoad manifestos peccatores, præter supradicta, negari nequit denegandam esse, saltem interdum, sepulturam ecclesiasticam iis qui in flagranti delicto decedunt, ut, v. g., si in actu furti latro occumbat, juxta cap. *Fures* 31. causa 13, q. 2. « Fures et latrones, si in furando aut de-

« prædando occidantur, visum est pro eis non esse oran« dum. » At licet quis in actu criminis occumbat, dubium remanere potest utrum reverà crimen fuerit completum, quod contingere præsertim potest si quis in ebrietate vel comessatione decedat; item aliquandò dubitari potest an verè tempus pœnitendi defuerit. Sed deneganda est sepultura ecclesiastica iis quos palàm et notoriè constat omnem respuere religionis actum ex impietate manifestâ et contemptu, prout si palàm et coram testibus respuant sacramenta in ultimo morbo et in peccato indurati moriantur : si verò non constet moribundum causâ impietatis respuisse sacramenta, aut si occultè extra præsentiam duorum testium respuerit, danda est sepultura.

De usurariis *manifestis* sic habetur in cap. 2 *De Usuris*, in 6° : « Quanquam usurarii manifesti, de usuris quas ac« ceperunt, satisfieri, expressâ quantite vel indistinctè in « ultimâ voluntate, mandaverint, nihilominùs... eis eccle« siastica sepultura denegetur, donec de usuris ipsis fuerit « (prout patiuntur facultates ipsorum) plenariè satisfac« tum, vel illis quibus facienda est restitutio, etc... idoneè « de restitutione faciendâ sit cautum. » Sed hic canon non est intelligendus nisi de iis qui per sententiam judicis ecclesiastici *usurarii* declarati fuêre.

5° Quoad eos quos constat non implevisse præcepta confessionis annuæ et paschalis communionis, privandi sunt quidem sepulturâ ecclesiasticâ si non dederint ante mortem resipiscentiæ signa, sed controvertitur utrum hæc pœna sit imponenda ante judicis sententiam : unde hujusmodi defuncti à parochis non sunt excludendi à sepulturâ ecclesiasticâ nisi post recursum ad Ordinarium.

Variis casibus in *Rituali Romano* recensitis applicari posse videtur quod Reiffenstuel dicit de hæreticis (lib. 3, tit. 28, n° 78) : « Si... sub comminatione gravium malo« rum à potentioribus urgeretur ut hæreticus in loco sacro « sepeliretur, eidem ad evitandum grave malum deferri « posset, si non in contemptum Ecclesiæ, sed pro fami« liæ splendore aut conservando honore et respectu desi« deraretur, eò quòd leges humanæ non obligent cum « periculo gravi... ; si verò in Ecclesiæ contemptum id

« peteretur, deneganda foret sepultura etiam cum periculo « mortis. »

In Concilio autem Avenionensi 1849, sic habetur : « Quod « attinet ad eos quibus denegandus est honor ecclesiasticæ « sepulturæ, serventur præscripta in *Rituali Romano*; « attamen in applicandis his regulis, maximâ utantur « parochi prudentiâ : nimium enim rigorem vitent qui « odia ac turbas in ecclesiam ejusque ministros excitaret; « necnon caveant pariter à nimiâ indulgentiâ quæ fideli- « bus præberet scandalum et sanctitatem religionis læ- « deret; generatim non denegetur sepultura iis omnibus qui « ante mortem signa veræ pœnitentiæ dederunt » (p. 66).

6° Inhumari possunt in terrâ benedictâ infantes non baptizati, si inclusi remanserint in utero matris. Communiter dicitur quòd catechumeni non sint in loco sacro sepeliendi ; quidam tamen hoc negant.

Quoad regulares cum peculio defunctos, vide *Manuale*, n° 4726.

7° In fine capitis *Placuit*, causa 23, q. 5, dicitur quòd non sit concedenda sepultura ecclesiastica *his qui pro suis sceleribus puniuntur*; sed subaudiendum : *nisi signa pœnitentiæ ostenderint*. Vide cap. *Quæsitum est* 30, causa 13, q. 2. Juxta Galliarum usum, qui ultimo supplicio vitam finiêre, possunt quidem in terrâ sacrâ deponi, sed eis honores publicæ sepulturæ deferri nequeunt, nisi agatur de iis qui militari judicio plectuntur : sepeliri tantùm possunt cum præsentiâ sacerdotis, modò occultè, sinè solemnitate et sub vesperam.

8° Quoad mimos et comœdos videtur quòd ipsis concedi possit sepultura ecclesiastica, nisi impœnitentes manifestè decederent.

9° Quandò concedi non potest alicui sepultura ecclesiastica, non debet iste sepeliri in terrâ benedictâ, nec debent pro eo pulsari campanæ ecclesiæ.

Quærit. 1° Quas pœnas canonicas incurrant qui indignos in loco sacro sepeliunt ?

Resp. « Eos, inquit Clemens V (Clem. 1, *De Sepulturis*), « qui propriæ temeritatis audaciâ, defunctorum corpora « non sinè contemptu clavium ecclesiæ in cœmeteriis,

« interdicti tempore, in casibus non concessis à jure, vel « excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, vel « usurarios manifestos *scienter* sepelire præsumunt, decer« nimus *ipso facto* excommunicationis sententiæ subja« cere, etc..., nullo eis... exemptionis, vel quovis alio pri« vilegio sub quâcumque formâ verborum concesso ali« qualiter suffragante. » Eadem excommunicationis pœna statuitur in scienter sepelientem hæreticos, credentes, receptores, vel fautores eorum (cap. 2, *De Hæret.*, in 6°).

Dictum est *scienter sepelire præsumunt :* si ergo deest scientia aut temeritas, qui hujusmodi indignos sepeliret non incurrit excommunicationem. Sepelientes vero cæteros indignos juxta arbitrium Ordinarii puniendi essent. Verùm Const. *Apost. Sedis* exc. latæ sententiæ nemini reservata plectit « mandantes seu cogentes tradi ecclesiasticæ sepulturæ hæreticos notorios aut nominatim excommunicatos vel interdictos ».

716. Quærit. 2° Quænam sit legislatio civilis in Galliâ circa denegationem sepulturæ ecclesiasticæ ?

Resp. Sic sancitum fuisse in Decreto 23 prairialis anni XII, art. 19 : « Lorsque le ministre d'un culte, sous quel« que prétexte que ce soit, se permettra de refuser son « ministère pour la sépulture d'un corps, l'autorité civile, « soit d'office, soit sur la réquisition de la famille, com« mettra un autre ministre du même culte pour remplir « ces fonctions. Dans tous les cas, l'autorité civile est « chargée de faire porter, présenter et déposer ces corps. » Nemo non videt quantùm sanis juris canonici principiis adversetur hæc dispositio legis civilis; sed à longo tempore in desuetudinem abiit executio hujus articuli : hodie enim, dummodò sacerdos, denegando sacramenta vel sepulturam ecclesiasticam, injuriâ non afficiat eum qui repellitur, exprobrando illi, v. g. crimina, etc., nullâ solet affici molestiâ ab auctoritate civili.

ART. II.

DE COEMETERIIS.

717. — 1° Cœmeteria sunt *loca auctoritate Episcopi benedicta, in quibus cadavera catholicorum piè decedentium*

sepeliuntur. « Nemo christianus, inquit *Rituale romanum*, « in communione fidelium defunctus, extra ecclesiam « aut cœmeterium ritè benedictum sepeliri debet; sed si « necessitas cogat ex aliquo eventu aliquando ad tempus « aliter fieri, curetur ut, quatenus fierit poterit, corpus « in locum sacrum quamprimum transferatur », prudenter obtentâ apud nos licentiâ ab auctoritate civili juxta Decretum 12 jun. 1804, art. 17; « et interim semper crux capiti « illius apponi debet, ad significandum illum in Christo « quievisse ».

2° Olim, saltem generaliter, locus sepulturæ in ecclesiâ esse non poterat, ut constat ex Concil. Vasensi (can. *Præcipiendum* 15, causa 13, q. 2), et verbis S. Gregorii lib. 4, *Dial.* Postea tamen, jure et consuetudine introductum fuit ut quivis catholicus posset in ecclesiâ sepeliri, ob motiva exposita in can. *Cùm gravia* 17, causa 13, q. 2, ubi dicitur : « Prodest mortuis, si in ecclesiâ sepeliantur, « quòd eorum proximi, quoties ad eadem sacra loca ve- « niunt, suorum, quorum sepulchra aspiciunt, recordantur « et pro eis Domino preces fundunt. » Apud nos autem à lege civili prohibetur hodie humari intra ecclesias defunctorum cadavera : vide Decret. 12 jun. 1804, art. 1; Decret. 30 decembr. 1809, art. 78; unde licentia à Gubernio est obtinenda ut ipsimet Episcopi in suâ Cathedrali Ecclesiâ sepeliri valeant.

3° Si sepultura fiat in ecclesiâ, cadavera in tumbis profundis sunt collocanda, et eorum operimenta solo æqualia esse debent : ita S. Pius V Constit. *Cùm primùm Apostolus*. Solis enim SS. Pontificibus, non exceptis etiam personis regalibus, competit prærogativa ut eorum corpora in conditoriis elevatis à terrâ reponantur.

Non comprehenduntur tamen, in dictâ dispositione S. Pii V, monumenta marmorea muris seu columnis adhærentia, præsertim amotis cadaveribus à locis altis (S. Congr. Episc. 13 octob. 1579).—Obtinenda autem est apud nos licentia Gubernii pro erigendis hujusmodi monumentis. Vide Decret. 30 decemb. 1809, art. 73.

Sepulturæ remotæ esse debent ab altaribus, ita ut sepulchri ostium saltem tribus cubitis distet ab altaris scabel-

lis. Ita Concil. Mediol. I, et S. Pii V citata Constitutio.

4° In cœmeteriis autem, juxta *Rituale Roman.*, « sepul-« chra sacerdotum et clericorum cujuscumque ordinis. « ubi fieri potest, à sepulchris laicorum separata sint, « decentiori loco sita »: v. g., juxta crucem aut prope ecclesiam.

5° Item « juxta vetustam et laudabilem ecclesiarum « consuetudinem, parvulorum corpuscula non sepeliantur « in communibus et promiscuis cœmeteriorum et eccle-« siarum sepulturis, sed pro illis in parochialibus ecclesiis. « aut illarum cœmeteriis, quatenus commodè fieri potest, « speciales et separatos ab aliis loculos et sepulturas ha-« beant, seu fieri curent, in quibus non sepeliantur nisi « qui baptizati fuerint infantes... qui ante discretionis « annos obierunt.» *Rituale Roman.*, et Decis. S. R. Congr. 10 decembr. 1620.

6° Ponenda sunt corpora in sepulchris eodem situ quo in ecclesiâ : sacerdotum scilicet capite, cæterorum verò pedibus versùs altare, quantùm saltem permittit dispositio sepulchri. Si autem cœmeterium ab ecclesiâ sit separatum, corpora sacerdotum cum capite, et aliorum cum pedibus versùs Orientem poni convenit, quia regulariter sic ecclesiæ construi debent.

7° In medio cœmeterii crux alta poni debet : Cœmeteria muris, fossis aut sepibus ita concludantur, ut equis, vaccis, porcis, aliisque similibus animalibus nullus pateat accessus. In eis nulla cultura fieri debet, nec in eis arbores frugiferæ sunt plantandæ; imò fœnum in eis excrescens non debet meti aut vendi, ut pabulo detur. Ibi fabrilia opera exerceri, ludi constitui, conventus profani civilesque proclamationes fieri non licet.

8° Constructio, manutentio, ampliatio et restauratio communis sepulchri seu cœmeterii fieri debet expensis parochianorum, et non parochi : quia cùm id respiciat utilitatem parochianorum, qui sentiunt commodum et onus sentire debent.

718. — 9° Circa situm et dispositionem cœmeteriorum, sequentia sancivit apud nos lex civilis : « D'après l'art. 8 du « Décret (12 juin 1804), inquit DD. Affre (*Abrégé de l'ad-*

« *ministr. tempor.*, etc., p. 208), les cimetières placés dans
« l'enceinte des bourgs... peuvent continuer à recevoir les
« inhumations de leurs habitants; mais si, pour une raison
« quelconque, les communes sont obligées de les aban-
« donner...., le nouveau cimetière doit être établi confor-
« mément aux règles suivantes : 1° le conseil municipal
« doit choisir les terrains les plus élevés et situés au nord;
« 2° ils doivent être à la distance de 35 à 40 mètres au
« moins de l'enceinte des villes, bourgs ou villages....;
« 3° ils doivent être clos d'un mur de deux mètres au
« moins d'élévation; on doit y faire des plantations, en
« prenant des précautions convenables pour ne point gêner
« la circulation de l'air (art. 2 et 3); 4° s'il y a des protes-
« tants dans la paroisse, on doit faire en sorte qu'ils aient
« un cimetière séparé; s'il est commun, il doit être divisé
« par une haie, un mur ou un fossé, de manière que les
« sépultures des catholiques et des protestants ne soient
« point confondues... (art. 15).

«... Pour le creusement des fosses, on observera les
« règles suivantes : 1° chaque fosse aura de 1 mètre 5 dé-
« cimètres à 2 mètres de profondeur, sur 8 décimètres de
« largeur, et sera ensuite remplie de terre bien foulée;
« 2° chaque inhumation aura lieu dans une fosse séparée;
« 3° les fosses seront distantes les unes des autres de 3 à 4
« décimètres sur les côtés, et de 3 à 5 décimètres à la tête et
« aux pieds; 4° pour éviter le danger d'un renouvellement
« trop fréquent des fosses, le terrain destiné à former les
« lieux de sépulture sera cinq fois plus grand que ne l'exige
« le nombre présumé des morts dans le courant de l'année
« (art. 4, 5 et 6).

« Sur les cimetières abandonnés, il faut observer : 1° que
« pendant 5 ans on ne peut en faire usage (art. 8);
« 2° qu'ils ne peuvent qu'être ensemencés ou plantés
« (après cinq ans) : on ne peut y faire aucune fouille ou
« fondation pour construction de bâtiment, jusqu'à ce
« qu'il en soit autrement ordonné; 3° qu'ils peuvent être
« affermés, pourvu que le fermier prenne l'engagement
« d'observer les précautions que nous venons d'indiquer
« (art. 9). »

Insuper ex art. 36 Decreti 30 decembr. 1809, quæ spontanè crescunt in cœmeteriis, videlicet fœnum, fructus et rami amputati arborum ad Fabricam parœcialem pertinent; sed in urbibus hæc omnia Communitati dimittuntur in compensationem expensarum ab ipsâ faciendarum pro muris cœmeterii reficiendis.

Ex Decreto autem 12 junii 1804, tit. 3, art, 10, non Fabricis sed Communitatibus attribuitur jus concedendi privatis facultatem erigendi monumenta funebria ultra quinquennium permansura.

719. — 10° Juxta autem cap. *Abolendæ* 13, *De Sepulturis*, vendi non debet terra cœmeterii pro sepulturâ faciendâ : « Abolendæ consuetudinis perversitas apud Mon- « tempessulanum... inolevit, ut decedentibus non priùs « permittatur effodi sepultura, quàm pro terrâ in quâ sepe- « liendi sunt, certum pretium ecclesiæ persolvatur...: « mandamus quatenus... inhibeas clericis, ne quicquam « omninò præsumant exigere hâc de causâ. » Usus tamen vendendi capellas pro inibi construendâ sepulturâ, non est simoniacus, inquit Ferraris (v° *Sepultura*, n° 157), quia datur per modum eleemosynæ, ad reparationem ecclesiæ, vel ad sustentationem ministrorum, et non pro pretio, prout nec etiam quod datur pro missis celebrandis. Item licet aliquid recipere pro concessione sitûs honorabilioris in cœmeterio, quia hoc non est vendere jus sepulturæ, cùm sepultura possit esse sinè tali honore.

Nec etiam committit simoniam qui habens propriam sepulturam suis sumptibus constructam, illam vendit quoad materiale fundi : sic enim non venditur benedictio, sed solùm materiale cui spirituale seu jus sepulturæ annectitur.

11° Jus autem sepulturæ familiaris transit ad omnes descendentes, qui soli inibi sepeliri possunt. Tale jus etiam transit ad hæredes extraneos; extinctis verò domino et illius descendentibus aut hæredibus, potest alteri jus sepulturæ concedi. — Amittitur autem jus sepulturæ per simoniam, per rectoris occisionem, per hæresim, per crimen læsæ majestatis, si vivus in eâ sepeliatur, et aliis

modis de quibus vide auctores à Ferrario citatos (v° *Sepultura*, n° 164).

An, juxta præscriptionem sacrorum canonum, exhumari debeant cadavera defunctorum qui indebitè in terrâ sanctâ sepulti fuerunt, vide resolutum in *Manuali*, à n° 4746, etc.

CAPUT VI.

DE LOCIS SACRIS.

ART. I.

QUID SINT LOCA SACRA, DE EORUM ANTIQUITATE ET FORMA.

720.— I. Per loca sacra intelligi debent ecclesiæ et cœmeteria, de cœmeteriis diximus in capite præcedenti.

Nomine *Ecclesiæ* designatur locus seu potiùs ædificium ubi conveniunt fideles ut divinis sacrisque rebus operam præstent. Variis aliis nominibus ecclesiæ nuncupatæ sunt: vocantur enim *oratoria*, quia sunt imprimis loca orationis; hoc tamen nomen fuit postea parvis ecclesiis reservatum. Vocantur etiam *Basilicæ*, quando præsertim sunt magnæ, et hoc propter similitudinem cum regalibus aulis; *templa*, quod nomen à *fanis* ethnicorum derivatur, et à christianis non fuit usurpatum nisi IV sæculo; denominatæ fuêre etiam *martyria*, *apostolea*, etc., eò quòd sæpe in honorem Martyrum, Apostolorum, etc., ædificabantur; *tituli* ob sacerdotes qui eorum servitio obstricti erant; nominantur tandem *sacella*, *capellæ*, *Dominicum* seu domus Dei, etc.; *capella* vox derivatur à *cappâ* S. Martini quæ asservabatur in oratorio Regum Merovingianorum, unde illi nomen capellæ inditum fuit, et postea extensum ad omnia oratoria.

Ecclesiæ aliæ sunt matrices, quia ex iis aliæ institutæ fuêre aut aliquo modo sunt sub ipsarum auctoritate, unde *filiales* dicuntur: aliæ sunt Patriarchales, Primatiales, Metropolitanæ, Cathedrales, Collegiales, parochiales, regu-

lares : quæ denominationes sat intelliguntur ex dictis in libro præcedenti. Tandem sunt oratoria, quâ voce designantur minores ecclesiæ quibus populus certus et determinatus non fuit ascriptus, nec solent habere præpositum cum curâ animarum.

Oratoria autem alia sunt *publica*, quæ *capellæ* et *sacella* communiùs dicuntur et habere debent ostium in viâ publicâ : talia etiam censentur quæ sunt ad usum tantùm Communitatis, carceris, aut hospitalis; alia verò sunt *privata*, quæ specialiùs nomen *oratoriorum* retinent, et in privatis domibus consistunt ad privatæ familiæ usum; ex speciali autem concessione Sedis Apostolicæ ut publica haberi possunt *oratoria*, etsi in privatis domibus erecta et licet portam non habeant in viâ publicâ, modò proprietarii se in perpetuum obligent ad admittendos fideles in hujusmodi oratoria.

721.—II. « Vetus ecclesiæ forma et situs, inquit Devoti, « tit. 7, § 3, non semper idem : interdum oblonga erat, « ac navi similis; interdum rotunda aut pluriùm laterum « aut ad formam crucis... Ecclesiæ frons, ut plurimùm « ad Occidentem spectabat; sanctuarium ad Orientem, « quoniam versùs ad Orientem christiani preces funde« bant ; sed sæpe neque Orientem neque Occidentem « sanctuarium respiciebat : et verò ab antiquis monumen« tis quâvis formâ et situ ecclesiæ exhibentur.

« ... Ecclesiæ, præsertim ampliores, pluribus constant « partibus..: partes interiores, ex antiquâ disciplinâ erant « *narthex* sive *ferula*, *templum* sive *navis*, et *bema* sive « *sanctuarium*. Narthex erat pars oblonga et angusta ad « instar ferulæ, è transverso frontis ecclesiæ, ibique dum « sacræ conciones habebantur, infideles, hæretici, cathe« chumeni et pœnitentes, *audientes* dicti, consistebant.

« Narthecem excipiebat pars illa ecclesiæ quæ propriè « templum ac navis dicebatur; hæc ut plurimùm quadrata « erat, eamque à narthece separabant lignea quædam re« pagula pervia portis, quas portas *regias* et *speciosas* ap« pellabant. In inferiori hujus partis loco, qui statim in« gredienti occurrebat, stabant pœnitentes *substrati*; in « superiori qui erat sanctuario propinquior, *consistentes*

« et fideles communicantes; et hi suum quique habebant « locum, mares distinctum à feminis, virgines à nuptis, « monachi à sæcularibus. In mediâ navi erat *ambo*, hoc « est locus editus, ad quem per gradus patebat ascensus, « in eoque stabant cantores et lectores, qui Epistolas atque « Evangelia legebant, et in eo etiam *diptyca* recitabantur.

« Tertia et intima antiquarum ecclesiarum pars erat « *sanctuarium*, quod græci *bema* appellabant; locus hic « septis sive cancellis muniebatur, uti nunc..., ne laicis « ad eum pateret aditus cùm sacra officia peragebantur; « cancelli erant portulis pervii; portulas autem et spatia « cancellorum vela quædam obtegebant. Suprema pars « sanctuarii *apsis* dicebatur, ædificium scilicet semicirculi « formam exhibens, ubi thronus Episcopi sedesque erant « seu throni presbyterorum.

« In medio sanctuario à pariete sejunctum erat altare... « Initio lignea, ut plurimum erant altaria, deinde lapidea « facta sunt... Unum in græcis ecclesiis erat altare, uti « nunc etiam est; sed latini jam indè ab antiquissimis « temporibus plura in unâ ecclesiâ altaria habere consue- « verunt. Altare obtegebat linteum atque ornabat ciborium « (hoc est, umbraculum altius eductum quo universa sacra « mensa tegebatur) et crux in eo stabat, et propè crucem « ex utroque latere candelabra...

« Exteriores ecclesiæ partes erant... *exterior narthex* « qui vestibulum et atrium, sive aream comprehendebat; « *vestibulum* erat primus aditus, inter quem et ecclesiam... « media erat *area* sive *atrium*. locus scilicet cujus medium « sub dio erat; latera verò quatuor porticibus cingebantur. « Erant in medio aquæ salientes seu putei et canthari, « aut conchæ ubi Christiani templum ingressuri manus « et os lavabant, unde usus aquæ benedictæ repetendus « est.

« Cætera ædificia circùm ecclesiam *exhædrarum* no- « mine vocabantur, eaque erant *Baptisterium*, *secretarium* « sive *diaconicon*, *pastophorium*, *schola*, *bibliotheca*. *Bap-* « *tisterium* erat satis amplum ædificium, ac duabus con- « stabat partibus: vestibulo in quo catechumeni abrenun- « tiationes emittebant, ac domo interiori in quâ fiebat

« ablutio, ritusque cæteri in Baptismo adhibiti perage-
« bantur. *Secretarium* sive *Diaconicon* locus erat in quo
« sacra indumenta, vasa ac reliquæ ecclesiæ supellex ser-
« vabantur. *Pastophorium* generale nomen est quo multa
« significantur, sed ut plurimum designat ædificia, quæ
« stabant ab utroque ecclesiæ latere ad extremitatem
« orientalem, et custodum ac ministrorum templi domi-
« cilium. *Schola et Bibliotheca* locus erat in quo animi
« litteris atque doctrinis excolebantur. »

ART. II.

QUID REQUIRATUR AD ÆDIFICANDAM ECCLESIAM.

722. Quatuor ad id necessariò requiruntur : 1° consensus Episcopi, ut constat ex variis juris canonici capitulis, videlicet ex Concil. Chalced.; c. 4 *Nemo*, *De Cons.*, dist. 1; c. *Cùm olim* 14, *De privilegiis*, § *Præter*; cap. *Auctoritate*, *De privileg.*, in 6°.

2° Ut Episcopus, antequam ecclesia ædificetur, situm examinet et ibi crucem ponat (per se vel per alium) : ita cap. *Nemo* 9, *De Consec.*, dist. 1. In his communiter habetur comprehendi positionem Primi Lapidis.

3° Ut congrua dos assignetur, id est sufficientes et stabiles redditus pro luminaribus, paramentis, fabricâ, ministris et aliis necessariis, cap. *Nemo* citat.

Ad sufficientiam dotis æstimandam, ratio haberi debet non tantùm reddituum certorum, sed etiam oblationum et eleemosynarum quæ legitimè sperantur. Quantitas arbitrio Episcopi dijudicanda relinquitur; si autem id neglexerit, ex propriis tenetur ecclesiam dotare, ex cap. *Cùm sicut*, *De Consecrat. eccles.*

4° Ut ecclesia ædificanda regulariter non vergat in præjudicium alterius præsertim parochialis. Can. *Quicumque* 44, causa 16, q. 1; et cap. 1, *De novi operis nuntiatione*, ubi dicitur : « Nulla ecclesia in præjudicium alterius est « construenda ».

Ex his deducitur non esse ædificandam ecclesiam quin antea citentur et audiantur rectores ecclesiarum vicinarum, præsertim parochialium : ad Episcopum spectat judicare de legitimitate earum querelarum. Ita ut si parò-

chis inauditis, ecclesia ædificetur, ipsi poterunt obtinere ut expensis ædificantis destruatur (cap. 1, 2, *De novi operis nuntiat.*); tres menses ipsis conceduntur ut juris sui præjudicium probent : cap. *Is cui*, *De novi oper. nuntiat.*

Dictum fuit *regulariter* : quia sunt casus in quibus licet ecclesiam construere etiam cum damno alterius : si nempe ob distantiam, vel itineris difficultatem, etc., necessaria foret erectio novæ parochiæ.

Adimpletis formalitatibus à jure præscriptis, facultatem legitimè concessam Episcopus revocare non potest, maximè si jam extructa fuerit ecclesia, quia ex regulâ juris · *decet beneficium Principis esse mansurum.*

ART. III.

QUIBUSNAM INCUMBANT REPARATIONES AUT RESTAURATIONES IN ECCLESIIS FACIENDÆ.

723. In hoc standum est locorum consuetudinibus; deficientibus autem specialibus usibus, observandus est ordo à Concil. Trident. descriptus (sess. 21, c. 7, *De Reformat.*) : « Parochiales verò ecclesias, etiamsi juris patro-
« natûs sint, ita collapsas, refici et instaurari procurent
« (Episcopi) ex fructibus et proventibus quibuscumque ad
« easdem ecclesias quomodocumque pertinentibus : qui
« si non fuerint sufficientes, omnes patronos et alios qui
« fructus aliquos ex dictis ecclesiis provenientes percipiunt,
« aut in illorum defectum parochianos omnibus remediis
« opportunis ad prædicta cogant, quâcumque appellatione,
« exemptione et contradictione remotâ. Quòd si nimiâ
« egestate omnes laborent, ad matrices seu viciniores ec-
« clesias transferantur, cum facultate tàm dictas parochiales
« quàm alias ecclesias dirutas, in profanos usus non sor-
« didos, erectâ tamen ibi cruce, convertendi. »

Unde ad instaurandas ecclesias adhibendi sunt : 1° fructus et redditus ipsarummet ecclesiarum ; — 2° si hujusmodi proventus non sufficiant, beneficiarii, Patroni et omnes qui decimas aut alia bona ecclesiastica possident suorum beneficiorum ecclesias instaurare debent : vide insuper cap. 1 et 4, *De ecclesiis ædific.* ; sed de redditibus eccle-

siasticis tantùm superfluis, non verò de sibi necessariis beneficiarii subvenire tenentur; — 3° cùm bona ecclesiastica non suppetant, parochiani tandem ad hanc instaurationem sunt compellendi; recurri potest etiam apud nos ad ærarium publicum seu civile, ex art. 92 Decreti 30 decembr. 1809; — 4° si nullus supersit ecclesiæ instaurandæ modus, in profanos usus non sordidos ecclesia convertitur, ibique erigenda est crux, et ejus jura ad matricem aut viciniorem ecclesiam transferuntur.

Quoad Cathedrales Ecclesias, eas instaurare tenetur solus Episcopus si redditus superfluos habeat, et non adsit legitima consuetudo in contrarium; si autem Episcopus redditus superfluos non habeat ad Cathedralis sarta tecta facienda, compelli possunt Canonici superfluos redditus habentes, sive ex præbendâ, sive ex distributionibus quotidianis aliisque rebus Capituli. Horum defectu cogi possunt inferiores clerici ad contribuendum de suis redditibus superfluis; et etiam deputari possunt fructus beneficiorum vacantium. In Galliâ Gubernium in se suscipit onus Cathedrales Ecclesias restaurandi.

Quæ dicta sunt de reparationibus ecclesiis faciendis, intelligenda sunt de reædificatione ac refectione domûs presbyteralis aut beneficialis aut Palatii Episcopalis, juxta declarationem S. Congr. Conc. à Barbosa citatam. Docent pariter DD. quòd parochi et alii beneficiati, deficientibus ecclesiæ redditibus, teneantur ad reficienda paramenta ecclesiastica, et vasa sacra restauranda. — In Galliâ verò pro omnibus supra dictis expensis, si deficiant redditus ecclesiæ, recurritur vel ad Communitatem *(commune)*, vel etiam ad Gubernium (art. 10, 37, 92, Decreti 30 decembr. 1809).

ART. IV.

QUID SIT BENEDICTIO ET CONSECRATIO ECCLESIARUM, ET QUID DE IIS A JURE SIT PRÆSCRIPTUM.

724. — 1° Benedictio ecclesiæ est actus quo legitimus minister ædem aliquam divino cultui dedicat, et illam sanctificat. Duplicis generis est : *simplex* seu *sacerdotalis*,

quæ à simplici presbytero ritè deputato peragi potest; *Consecratio*, in quâ adhibetur chrismatis unctio, et à solo Episcopo peragi solet.

2° Ecclesiæ et Oratoria publica sunt de præcepto benedicenda, ex cap. 1, distinct. 1, *De Consecrat.* Non est tamen hæc obligatio juris divini, saltem rigorosè obligantis, alioquin non posset concedi facultas extra ecclesias celebrandi; sed videtur esse institutionis apostolicæ.

Oratoria verò privata non sunt necessariò benedicenda.

3° Consecratio ecclesiarum à solo Episcopo fieri potest ut constat can. *Tabernaculum*, *De Consecr.*, distinct. 1, et præsertim cap. *Aqua* 9, *De Consecr. eccles.* Quapropter in *Rituali Romano* his verbis concluditur cæremonia benedictionis ecclesiæ : « Ecclesia... quamvis à simplici sa- « cerdote, ut supra, sit benedicta, ab Episcopo tamen « consecranda est » : hoc autem non videtur esse intelligendum de præcepto saltem rigoroso; sic enim interpretatur praxis hodierna.

Ab Episcopo loci, ubi sita est, ecclesia est consecranda, ex cap. *Nullus* 25, *De Consecrat.*, dist. 1, ubi Papa Hormisdas ait : « Nullus presbyter, in ecclesiâ consecratâ, « aliud altare erigat, nisi quod ab Episcopo *loci* sanctifi- « catum est vel permissum ». Idque adeò verum est ut nec ipse Vicarius generalis absque Episcopi sui aut jussu aut permissu consecrare ecclesias possit, etsi Episcopus sit; non enim in istiusmodi rebus, sed in jurisdictionis duntaxat exercitio Diœcesani sui vices gerit.

Simplex sacerdos, etsi nequeat ab Episcopo deputari ad Consecrationem ecclesiæ vel altarium, potest tamen à S. Pontifice. Prælati verò regulares proprias ecclesias solemniter benedicere possunt, ex privilegio Leonis X.

4° Consecratio ecclesiæ fieri potest quocumque die, tàm dominicis quàm cæteris diebus (cap. *Tua fraternitas* 2, *De Consecrat. eccles.*). Fieri debet cum celebratione missæ, juxta cap. *Omnes* 3, *De Consecr.*, dist. 1. Non tamen foret nulla, sed solùm illicita ecclesiæ consecratio absque missarum celebratione. Missa non est necessariò dicenda ab Episcopo consecratore, sed celebrari potest à simplici sacerdote.

5° Ecclesiæ consecratio non præsumitur, sed est probanda, nempe vel scripturâ in libro aut lapide repertâ, vel testibus fide dignis, saltem uno : sufficiunt etiam cruces in pariete depictæ : « De ecclesiarum consecratione « quoties dubitatur, et nec certa scriptura, nec certi testes « existunt à quibus consecratio sciatur, absque ullâ dubi- « tatione scitote eas esse consecrandas ; nec talis trepida- « tio facit iterationem, quoniam non monstratur esse « iteratum, quod nescitur factum ». Ita can. *Solemnitates* 16. *De Consecr.*, dist. 1.

725. — 6° Cæremoniæ consecrationis ecclesiæ et benedictionis Primarii Lapidis ipsius, ab Episcopo faciendarum, inveniuntur in *Pontificali*; cæremoniæ autem benedictionis tàm ecclesiæ quàm Primarii Lapidis à sacerdote delegato faciendæ, in *Rituali Romano* describuntur.

Altare majus ecclesiæ consecratæ fixum esse debet et consecrandum est cum ecclesiâ. S. R. C., 19 sept. 1665.

7° Pridie consecrationis ecclesiæ, reliquiæ Sanctorum altari consecrando includendæ, vasculo inclusæ, in aliquâ proximiori ecclesiâ vel oratorio exponuntur, et coram eisdem celebrandæ sunt Vigiliæ et canendi Nocturni et matutinæ Laudes in honorem SS. quorum reliquiæ recondendæ sunt ; proinde de communi SS. quorum sunt reliquiæ cum Oratione de eodem communi sinè expressione nominis. S. R. Congr. 23 maii 1835, 14 jun. 1845.

8° Officium Dedicationis recitandum est, sub ritu duplici 1 classis, ab omni clero ecclesiæ consecratæ servitio strictim addicto. Congruit etiam ut illud recitet Consecrator, etsi ad id non teneatur quando non est Ordinarius loci. Non licet ipsius loco aliud officium recitare, quamvis esset officium Titularis ecclesiæ.

Officium Dedicationis non à primis Vesperis est recitandum, sed tantùm ab illâ horâ quâ completa est consecratio (S. R. C., 19 jul. 1780, et 24 maii 1835). Vesperæ autem pridie consecrationis, Matutinum, Laudes, Prima, etc., consecrationem præcedentes, recitandæ sunt de officio occurrente; deinde, hoc officio interrupto, inchoandum est officium Dedicationis ab horâ tertiâ. S. R. C., 7 decembr. 1844.

Si Dedicatio occurrat die per officium dignius impedito, ejus officium juxta rubricas transferri debet, et in hoc casu inchoandum est à primis Vesperis, quia fit consecratione peractâ.

9° In missâ Consecrationis fieri possunt commemorationes, prout in Festis 1 classis, sed nulla fieri debet commemoratio officii quod fuit recitatum, quia jam cessavit et est omittendum. Si consecratio fiat diebus in quibus nequit fieri officium Dedicationis sed transferri debet, missa tamen solemnis de Dedicatione est celebranda, nisi occurrat in diebus exceptis per rubricas generales *Missalis*, tit. 6 : quibus diebus dicenda est missa officii currentis cum commemoratione Dedicationis sub unicâ conclusione. Sacerdotes, ante peractam consecrationem celebrantes, missam recitare debent conformem officio de quo matutinum recitârunt.

10° Jejunium pridie Consecrationis est strictæ obligationis quoad Episcopum Consecratorem, et eos (tantùm) qui petunt sibi ecclesiam consecrari. S. R. C., 19 jul. 1780 et 11 sept. 1840.

11° Duodecim cruces quæ in Dedicatione ecclesiæ parietibus pinguntur vel inciduntur, *omninò perpetuis temporibus futuris remanere debent* in testimonium consecrationis ecclesiæ. S. R. C., 18 febr. 1696.

12° Ecclesiæ dedicandæ titulus datur in benedictione Primarii Lapidis, ex privato etiam fundatorum vel aliorum ad quos spectat arbitrio, et Festum Sancti vel Mysterii in cujus honorem ecclesia benedicitur aut consecratur, deinceps est celebrandum tanquam de Patrono seu Titulari, juxta rubricas. Semel electus titulus mutari deinde non debet.

« In ecclesiâ tantummodo benedictâ, altare potest consecrari, quin priùs ipsa consecretur. » S. R. C., 12 sept. 1857, ad XVI.

ART. V.

QUANDONAM ECCLESIÆ EXECRENTUR, ET QUID TUNC SIT FACIENDUM.

726. Quando ecclesia, vel casu fortuitò vel consultò ,

totaliter aut saltem majori ex parte etiam quoad parietes destruitur, et denuò de novo simul construitur, de novo quoque consecrari debet, etsi ex eâdem materiâ, vel iisdem ruderibus reædificetur : arg. can. *De fabricâ* 24, *De Consecr.*, dist. 1 : ratio est quia in tali casu nec moraliter nec physicè censetur eadem ecclesia.

Dicitur autem si *simul de novo construitur* : quia, si ecclesia successivè per partes deficiens, per partes statim iterum reficitur, non est opus novâ consecratione, etiamsi tota ecclesia successivè per partes ita destruatur et reparetur ut nulla pars de primo ædificio supersit : ratio, quia in tali casu censetur moraliter adhuc eadem ecclesia; accedit et alia ratio, quia, juxta vulgaria, *magis dignum trahit ad se minùs dignum*, *et major pars minorem* ; sufficit itaque in tali casu si nova pars aspergatur aquâ benedictâ. Arg. citat. can. *De fabricâ.*

Idem dicendum est, si non tota ecclesia, nec major, sed aliqua tantùm pars ejusdem, v. g., tectum corruat, parietibus illæsis, ex c. *Ligneis*, 6, *De Consecr. eccles.*

Quòd si tamen ecclesia igni foret exusta, ita ut parietes interiores ex toto vel ex majore parte sint devastatæ, vel abrasæ, etsi non corruant, indiget novâ consecratione.

Quandò autem ecclesia execrata fuerit, non potest sacris mysteriis inservire, nisi denuò benedicatur, aut consecretur, sed non indiget reconciliatione. Quomodò autem execrentur altaria, vide *Manuale* (3601, etc.).

Quid verò sit faciendum de ruderibus et reliquiis ecclesiarum? Juxta textum relatum in cap. *Ligna* 38, *De Consecr.*, dist. 1 : « Ligna ecclesiæ dedicatæ non debent « ad aliud opus jungi, nisi ad aliam ecclesiam : vel igni « sunt comburenda, vel ad profectum in monasterio fratribus ; in laicorum verò usum non debent admitti » ; sed a longo tempore, temperatus fuit rigor illius disciplinæ, et hodie lapides et ligna ecclesiæ in usus profanos, modò non sint inhonesti, adhibentur, quod ab ipsomet Concil. Trident. admittitur (sess. 21, c. 7, *De ref.*). — Secus autem est dicendum de reliquiis paramentorum sacerdotalium aut sacrorum linteaminum.

ART. VI.

QUOMODO POLLUANTUR ECCLESIÆ, ALTARIA, CŒMETERIA; QUID TUNC SIT AGENDUM.

727. Juxta canonicas sanctiones, ecclesiæ, altaria, etc. polluuntur quando in eis perpetrantur actiones quædam turpes, quæ, juxtà æstimationem hominum, ipsis ita injuriosæ reputantur ut indecens videatur quòd res divinæ in eis peragantur, antequam purificentur seu reconcilientur.

Actiones hujusmodi quatuor numerantur; videlicet polluuntur ecclesiæ:

I. Per *voluntariam*, *injuriosam ac graviter peccaminosam sanguinis effusionem*, qualis contingere solet ex vulnere injuriosè illato: eruitur ex cap. *Proposuisti* 4, et cap. finali *De eccles. consecr.*; item ex cap. unico ejusdem tituli, in 6°, et can. *Ecclesiis, De Consecrat.*

Dicit. 1° Per *voluntariam effusionem*: quia si casu fieret, aut ab amente, ecclesia non pollueretur.

Dicit 2° *Injuriosam*: quia si percussio, etsi voluntaria, esset tamen justa, v. g. ob justam suî defensionem, servato moderamine inculpatæ tutelæ, non pollueretur ecclesia, quia ipsi non fieret injuria.

Dicit. 3° *Graviter peccaminosam*: quia pariter ecclesia non pollueretur si effusio sanguinis causaretur ex actione *leviter* peccaminosâ: si nempe pueri se invicem percuterent, aut si pater vel magister, causâ correctionis, leviter excederet, et tamen copiosa sanguinis effusio ex naribus aut aliundè contingeret: probabiliùs autem putat S. Liguor. cum aliis, copiosam effusionem sanguinis è naribus ecclesiam polluere si ex peccato mortali accidat (lib. 6, n° 365).

Requiritur 1° ut effusio sit copiosa: undè ecclesia non polluitur, etsi percussio fuerit gravissima et cum summâ injuriâ, si solùm aliquæ guttæ sanguinis effundantur, et à fortiori si nullus sanguis fluat: verba enim canonum *sanguinis effusionem* copiam denotant.

Requiritur 2° ut effusio sanguinis physicè causetur intra ecclesiam: undè non violatur ecclesia si quis extra illam,

vel in porticu, turri, aut subtus in speluncâ[1] percussus, fugiat in ecclesiam, ibique sanguinem effundat copiosè. Benè tamen è contra, si percussus in ecclesiâ, extra illam primùm fundat sanguinem copiosum, quia in hoc casu causa effusionis ecclesiæ injuriosa in eâ ponitur : ecclesia enim polluitur non propriè per effusionem sanguinis, sed per crimen illam effusionem causans modo ecclesiæ injurioso, prout certè accidit in casu; et reverà in cap. *Si ecclesia*, *De Consecrat. eccles.*, non requiritur *sanguinis effusio intra ecclesiam*. Vide S. Liguor. (lib. 6, 364) qui hoc tamen habet tantùm ut probabiliùs ; nam plures alii secus sentiunt.

Item pollueretur ecclesia, si aliquis extra eam existens alterum in ecclesiâ exstantem sagittâ vel sclopo lædat aut occidat; secus si quis existens intra ecclesiam, lædat aut occidat jaculo hominem extra ipsam existentem : non violatur per hoc ecclesia, quia tunc homicidium non est intra ecclesiam patratum.

728. — II. Violatur ecclesia per *homicidium voluntarium et injuriosum*, sive suî ipsius sive alterius, etiamsi sanguis non effundatur : ita can. *Si motum* 19, *De Consecr.*, dist. 1. — Dicitur *voluntarium et injuriosum*, quia ob casuale vel peractum ad suî justam defensionem, cum debito moderamine, non polluitur ecclesia ; item non violatur ob homicidium à furioso vel à penitùs ebrio patratum, quia non est voluntarium ; violaretur è contra per executionem malefactoris intra ecclesiam, etsi per judicem imperatam, quia talis executio esset ecclesiæ injuriosa, nisi ecclesiæ perturbator aliter capi nequiret.

729. — III. Polluitur ecclesia per *voluntariam ac illicitam seminis humani effusionem in illâ peractam*. Deducitur ex cap. unic., *De consecrat. eccles.*, in 6°. Nec refert an simplici pollutione, vel fornicatione, adulterio, etc., hoc contingat : cap. *Significasti*, *De adulter.*; can. *Ecclesiis* 30, *De Consecr.*, dist. 1.

Controvertitur an actu conjugali ecclesia pollueretur; tanquam probabiliorem S Ligorius habet sententiam affir-

1 Si tamen crypta esset singulariter benedicta aut esset locus sepulturæ violata esset. Vide S. Liguor. (lib. 6, n° 362).

mantem, saltem extra casum necessitatis : si, v. g., per decem aut viginti dies conjuges cogerentur manere in ecclesiâ, aut si essent in periculo incontinentiæ (lib. 3, nº 458).

Dictum est *in ecclesiâ peractam* : non autem violaretur ecclesia per seminis effusionem supra tectum, vel subtus ecclesiam, aut in sacristiâ, imò in choro, tribunâ, confessionario, si sint extra corpus ecclesiæ.

730. — IV. Violatur ecclesia si in eâ sepeliatur infidelis non baptizatus, aut excommunicatus vitandus, ex cap. *Ecclesiam* 27, *De Consecrat.*, dist. 1. — Non autem polluitur ecclesia si in eâ sepeliantur alii indigni.

Dubitatur an ecclesia vel cœmeterium polluatur per inhumationem hæretici notorii; probabilior autem sicut etiam communior videtur sententia negans. Re quidem verâ in cap. *Quicumque*, *De hæreticis*, in 6°, sancitur ut locus in quo sepultus est *hæreticus*, *perpetuâ careat sepulturâ*; sed quando iste canon fuit editus, non requirebatur denuntiatio ut excommunicatio suos omnes effectus produceret : sufficiebat enim tunc notorietas; sed hodie post Martini V Bullam, *Ad evitanda scandala*, hæc non ampliùs sufficit.

Certè non polluitur ecclesia, si in eâ sepeliatur infans non baptizatus, in utero matris mortuæ inclusus et cum ipsâ defunctus. Certum est etiam illicitum esse illum in ecclesiâ aut cœmeterio sacro sepelire, si extractus fuerit ab utero matris suæ. Sed controvertitur an in isto casu polluatur ecclesia vel cœmeterium, de quo vide *Manuale*, nº 4,800, etc. Certè polluitur, si sepeliuntur filii infidelium : quia filii conditionem parentum sequuntur; imò sententia communior tenet ecclesiam pollui per sepulturam filiorum fidelium nondum baptizatorum. Et hæc opinio est tenenda, juxta Decretum S. Congr. Immunitatis 18 aug. 1821, ubi præcipiuntur exhumatio talium infantium non baptizatorum, ac reconciliatio cœmeterii in quo fuerunt sepulti. Juxta sententiam communiorem non polluitur ecclesia aut cœmeterium per sepulturam catechumeni.

In prædictis casibus, ecclesia tanquam polluta haberi non debet, nisi sint notorii : ita cap. *Tua* 34, *De simon.*,

et can. *Erubescant*, dist. 32; sed polluta evadit statim ac notoria fit actio polluens, sive ab initio sive postea fiat notoria tàm notorietate juris quàm facti. Quidquid nonnulli asserant, sufficit notorietas facti, nec requiritur notorietas juris. Statim ac notoria efficitur pollutio loci sacri, auferri debet sacra Eucharistia, altaria nudari debent, tollendaque sunt omnia mobilia.

Nisi priùs reconcilietur, illicitum est celebrare in ecclesiâ pollutâ; excipe casum necessitatis in quo venia ab Episcopo petenda est si adiri possit, alioquin inibi sinè eâ celebrare licet; item illicitum est in eâ mortuos sepelire aut celebrare divina officia; qui contra faceret, peccaret quidem graviter, sed irregularitatem non incurreret, quia talis non est effectus contemptûs violationis ecclesiæ. Controvertitur verò an tunc suspensio incurratur, et in tali dubio videtur quòd ut non contracta haberi possit.

« Si, sacerdote celebrante, violetur ecclesia ante cano-« nem, dimittatur missa; si post canonem (inceptum), « non dimittatur. » (Rubrica *Missalis*, *De defect.*, § X, 2.)

731. Quando ecclesia aliquo ex præfatis modis polluitur, quamprimùm reconciliari debet: cap. fin., *De Consecrat. ecclesiæ*; et quidem, si ecclesia erat consecrata, reconciliari nequit ab alio quàm ab Episcopo loci, aut alio Episcopo ex ejusdem delegatione; et idem est dicendum de cœmeterio consecrato. (S. Rit. Congr. *In Cameracensi*, 9 febr. 1608.) Debet autem reconciliatio fieri aspersione aquæ cum vino et cinere atque sale juxta ritum *Pontificalis* benedictæ.

Ex commissione aut privilegio Sedis Apostolicæ, reconciliatio ecclesiæ consecratæ aut cœmeterii fieri potest per simplicem sacerdotem, modò adhibeatur aqua benedicta ab Episcopo : et hoc privilegium à Leone X concessum fuit Generalibus, Provincialibus, Custodibus, Guardianis Fratrum Minorum ; ab ipsis tamen presbyteris benedici posset aqua, si Episcopus duabus diætis distaret.

Si verò ecclesia fuisset solùm benedicta, à quovis sacerdote reconciliari potest per aspersionem solius aquæ communis à simplici sacerdote benedictæ. Imò ex cap. finali, *De Consecrat. eccles.*, plures asserunt posse concludi ne-

cessariam non esse licentiam Episcopi : in eo enim capitulo dicitur : « Si ecclesia non consecrata... fuerit polluta, aquâ « *protinùs* exorcizatâ lavetur » ; si *protinùs*, ergo, non expectatâ licentiâ ; ratio ibidem datur : « ne divinæ laudis « organa suspendantur » : proinde statim ac ecclesia fuerit polluta, etiam tempore missæ, posset reconciliari, et postea perfici Sacrificium : et ita sentit ipse Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 13, c. 15, n° II). In *Rituali Romano* dicitur tamen : « ecclesiæ violatæ reconciliatio per sacerdotem *ab Epis-* « *copo delegatum* fiat hoc modo, etc. » ; sed communiter dicunt auctores non requiri licentiam Episcopi *de præcepto*, sed solùm ex *decentiâ*.

Oratoria quæ non fuerunt benedicta, violationum non sunt capacia, nisi in ipsis exstet altare ad divina facienda.

732. Si ecclesiæ polluantur per alicujus sepulturam, non est licitum illas consecrare, aut in illis celebrare, proinde illas reconciliare, priusquam exhumatur cadaver et alibi transferatur : ita cap. *Ecclesiam* 27, *De Consecrat.*, dist. 1. — Apud nos obtineri potest ab auctoritate civili permissio hanc exhumationem faciendi, ut constat ex *Journal des fabr.*, t. 3, p. 378. Saltem obtineatur licentia circumsepeliendi tumulum muro vel fossâ, aut alio modo ; si autem non posset obtineri hæc licentia, ad Superiores esset recurrendum.

Si corpora quæ exhumanda sunt ab aliis discerni nequeant, « expedire non credimus ut cum excommunica- « torum ossibus corpora extumulentur fidelium ». Ita cap. *Sacris* 12, *De sepulturis*. Et in hoc casu reconciliari potest cœmeterium sine factâ exhumatione.

Quæ dicta sunt de pollutione et reconciliatione ecclesiæ, dicenda sunt pariter de cœmeterii pollutione et reconciliatione.

Adverte quòd « si ecclesiam pollui... contingat, ipsius « cœmeterium, si contiguum sit eidem, censeatur esse « pollutum : unde, antequam reconciliatum fuerit, non « debet in eo aliquis sepeliri ; secus si remotum fuerit ab « eâdem. Non sic quoque in casu controverso sentimus, « ut videlicet, polluto cœmeterio, quamvis ecclesiæ con- « tiguo, debeat ecclesia reputari polluta, ne minùs dignum

« aut necessarium principale ad se trahere videatur. » Sunt verba cap. unici, *De Consecr. eccles.*, in 6°, ubi insuper dicitur :

« Non unum sed plura cœmeteria noscuntur, quæ, « quamvis sibi cohærentia, pariete tamen mediâ sejun-« guntur. Ideòque, violato eorum altero, alterum (licet de « uno ad aliud per portam intermediam habeatur accessus) « non propter hoc reputabitur violatum. »

Pollutâ ecclesiâ, polluitur simul altare fixum in eo constructum : cap. *Proposuisti* 4, *De Consecr.*; non tamen polluitur si sit portatile, quia non habet connexionem necessariam cum eo. Aliter est dicendum de execratione : execratâ enim ecclesiâ non ideò execrantur altaria etiam fixa quæ inibi existunt : cap. *Ad hæc*, *De Consecr. eccles.*

Non ideò polluuntur ecclesiæ quia ab hæreticis fuerunt occupatæ; si tamen actu ab hæreticis occupentur, cavendum est, sacra in eis faciendo, ne approbari videatur hæresis aut schisma.

ART. VII.

DE SUPELLECTILI ECCLESIARUM.

733. Multa diximus de sacrâ supellectili, loquendo de requisitis ad missam; sufficiat hìc adjicere : 1° quæ dicuntur in *Rituali Romano* circa vasa in quibus conservanda sunt Olea sacra : « Chrisma et Oleum sacrum sint « in suis vasculis argenteis, aut saltem stanneis, benè « obturatis : quæ vascula sint inter se distincta, et propriam « unumquodque inscriptionem habeat majusculis litteris « incisam, ne quis error committatur.

« Ad usum verò quotidianum, minora habeantur vas-« cula ex argento si fieri potest, aut stanno; sive separata, « sive etiam conjuncta, aptè tamen distincta et benè co-« operta, et cum suis inscriptionibus. »

2° Nemini licet, in ecclesiâ quomodolibet exemptâ, « ullam insolitam imaginem ponere, vel ponendam cu-« rare, nisi ab Episcopo probata fuerit » (Concilium Tridentinum, sess. 25, *Decretum de Invocatione Sanctorum*); poni tamen possunt, inconsulto Episcopo, imagines quæ

solita mysteria aut historias approbatas Sanctorum continent; sed non licet exponere in ecclesiâ imagines Servorum Dei nondum beatificorum, præsertim cum radiis aut sanctitatis signis. Ita Urbanus VIII, Constit. *Cœlestis.*

Beatificati pingendi sunt cum radiis tantùm; Canonizati verò cum diademate circa caput. — Imagines Beatorum non ubique licet publicè exponere venerationi fidelium. Imagines autem plurium Sanctorum apponi possunt super altari in quo sacrum peragitur.

« Imagines Deum repræsentantes sub eâ formâ quâ « ipse hominibus apparuit, licitæ sunt (Bened. XIV..., « Constit... *Sollicitudini*, § 12...). Imagines SS. Trinitatem « repræsentantes sub certis formis licitæ sunt : nempe « quæ Deum Patrem continent in formâ hominis senis, in « cujus sinu sit Christus et inter utrumque Spiritus Sanctus « n formâ columbæ; vel imagines in quibus seorsim « Deus Pater in formâ hominis senis, et seorsim Christus, « sed propinqui ambo, et inter utrumque Spiritus Sanctus « in formâ columbæ (*ib.*, § 25, 32, 36)... Pingi etiam « potest Pater solus...; item æternus Filius seorsim..., « etiam sub formâ *Agni*; item Spiritus Sanctus, vel tan- « quam de cœlo descendens die Pentecostes in figurâ lin- « guarum ignis, vel aliàs in columbæ specie, seorsim « pariter ab aliis Personis divinis : non tamen Spiritus « Sanctus seorsim à duabus aliis Personis humanâ specie, « seu viri, seu juvenis depingi potest (*ibid.*, § 36).

« Non licet Sanctissimam Trinitatem pingere in utero « B. M. Virg. (*ib.*, § 27), nec sub figurâ hominis tricipitis « (*ib.*, § 28). An autem sub figurâ hominum æqualium et « similium, disputatur... (*ib.*, § 29). Imagines divinam « Personam repræsentantes sub aliâ formâ quàm quæ ab « eâdem assumpta fuerit, tolerari non debent (*ib.*, § 22). » Ita Ferraris (v° *Imagines*, n° 54, etc.)

« Urbanus VIII comburi jussit imaginem cum tribus « buccis, tribus nasis et quatuor oculis » ad designandam Trinitatem. *Ib.*, n° 44.

Item licitum est Angelos depingere in formâ corporeâ, quali in scripturâ referuntur sæpissimè hominibus apparuisse, vel quali ibidem describuntur.

Imagines autem Christi et Deiparæ, Angelorum, Apostolorum aliorumque Sanctorum prohibentur sculpi aut pingi cum habitu peculiari alicujus Ordinis regularis, seu alio modo in ecclesiâ inconsueto. Et si jam sic sculptæ vel depictæ sint, amoveri debent ab ecclesiis, nec publico aspectui sunt exponendæ. — Urbanus VIII, Constit. *Sacrosancta*, 15 martii 1642. Vide alia in *Manuali*, n° 4821.

734. — 3° Nemini licet in ecclesiâ ponere sedilia vel scamna, absque facultate rectoris ejus aut licentiâ Episcopi; et, si apposita fuerint, removenda sunt illorum jussu : maximè quandò sunt causa rumoris et functiones impediunt : ita pluries decisum à S.C. Episc. et à S. Congr. Rit.

Fundator, vel aliquis insignis benefactor, posset sibi reservare jus perpetuum sedis aut scamni in ecclesiâ, sicut potest sibi pariter reservare jus habendi prospectum seu ingressum in ipsam, juxta communem DD. sententiam. Vide Ferraris, v° *Ecclesia*, art. 5, n° 6.

Etsi Episcopus vel rector possit revocare usum sedilium à seipso concessum, eum tamen retrahere non debet, nisi juxta servitium vel commodum ecclesiæ, vel nisi quis proprietatem sibi prætenderet : quia, ex regulâ juris 21, in 6° : « quod semel placuit, ampliùs displicere « non potest ».

Non possunt autem possessores sedilium in toto vel in parte, illorum usum aut situm aliis cedere aut quoquo modo concedere nisi Episcopus consentiat.

Jus habendi sedilia vel sepulchra in ecclesiâ, concessum alicui familiæ vel descendentibus, extinctâ familiâ, transit ad hæredes extraneos, nisi taxativè concessum fuisset illis de familiâ duntaxat, vel solis descendentibus. Vide alia in *Manuali*, n° 4826, etc.

Quando lis inter privatos oritur super competentiâ loci sedilis, qui sunt in possessione, in eâ absque novitate manutenendi sunt. S. Cong. Episc., 6 mart. 1692. — « Contra « amoventes sedilia agi potest actione injuriarum, etiamsi « amovens esset Administrator ecclesiæ. »

« Si antiqua forma ecclesiæ immutetur... sedilia seu « scamna laicorum reponi debent eodem ordine quo re- « periebantur ante immutationem fabricæ, vel in loco æquè

« digno... Rota. » (Vide circa hoc *Journal des fab.*, tom. 9, p. 26, et tom. 8, p. 367).

« Sedilia non possunt in ecclesiâ ita collocari ut sedentes « vertant terga ad SS. Sacramentum, et alia indecora orian« tur. S. Pius V, Const. *Cùm primùm.* » Ferrar. v° *Ecclesia*, art. 5, n[is] 24-27. Vide *Manuale*, n° 4827.

ART. VIII.

DE PROHIBITIONE NE CERTI ACTUS FIANT IN LOCIS SACRIS

735. Jure canonico prohibetur ne ecclesiæ usibus profanis inserviant, iis præsertim qui ipsarum sanctitatem magis dedecent. Cap. *Decet* 2, *De immunitate eccles.*, lib. 3, in 6°.

Prohibentur ergo in ecclesiis : 1° Universitatum et societatum quarumlibet (intellige laicorum) concilia, conciones, parlamenta : v. g. electiones populares, nisi ex necessitate, v. g. ob pluviam, solis æstum : modò fiant sinè strepitu, et desit alius locus opportunus ; ludi verò theatrales profani, etiam prætextu consuetudinis, in ecclesiis vetantur ab Innocent. III, in cap. *Cùm decorem*, *De vitâ et honest.*, etc. — Quoad autem pias repræsentationes, licitæ fieri possunt cum Episcopi licentiâ : idem est dicendum de disputationibus litterariis publicis, quia scientia est res sancta et donum Dei, pietati ac religioni inserviens : eâdem ratione licet conferre in ecclesiâ gradus academicos : hæc etiam Romæ fiunt, ubi pariter solent alumnis præmia solemniter distribui, post decursum uniuscujusque anni studiorum curriculum.

2° Negotiationes, nempe venditiones aut alii contractus qui mercatus et præsertim nundinas sapiunt : consuetudine autem introductum est, et licitum videtur vendere ad portas ecclesiarum res pias, ut coronas deprecatorias, numismata, pias imagines, libros asceticos, etc. Intra tamen ecclesiam illicitum esset hujusmodi mercaturam exercere.

3° Judicia sæcularia, maximè in causis criminalibus et sanguinis. — Secus de judiciis ecclesiasticis, quæ haberi possunt in locis sacris, et sæpe in Conciliis habita sunt

Quoad verò judicia sæcularia, ut nulla, jure canonico, haberi debent, si fiant in ecclesiâ, juxta citat. capit. *Decet*, § *Ordinarii*.

4° Ex verbis ejusdem cap. *Decet* : « Sint loca eadem à laicorum cognitionibus aliena », deducitur neminem sse habere fenestram per quam prospectus, aut portam per quam transitus habeatur in ecclesiam sinè Indulto Apostolico. Sic pluries à S. Congr. Episc. et Reg. fuit decisum. Imò injungitur Episcopo ut cryptas et aditus subterraneos à domibus privatorum, etiam patronorum, ad ecclesias, et loca immunia claudere faciat, etiamsi illi aditus in gratiam privatorum haberentur per januam domui parochiali communicantem ; nec hoc Ducibus et Marchionibus permitti posse declaravit S. Congr. Episc. 5 martii 1619 : excipiendi sunt fundatores et benefactores insignes. Quid autem statuat jus civile apud nos, vide *Journal des fabriques*, tom. 2, p. 206.

Item Ordinarius permittere non debet super ecclesias esse immediatè cameras, vel loca ad habitandum, dormiendum, vel deambulandum, absque licentiâ Sedis Apostolicæ; si secus fiat, ab Ordinario debent interdici donec tales servitutes removeantur. S. C. Episcop., 26 jul. 1613; 2 oct. 1626; 13 apr. 1646, 11 jun. 1655.

Nota tamen quòd, etiam juxta nostras leges civiles, concedi nequeat à Fabricâ medietas murorum ecclesiæ seu servitus *oneris ferendi*, *aut tigni immittendi*. Cod. civ., art. 537.

Hîc etiam referendum est quod habetur in Decreto S. Rituum Congreg., scilicet : « Non licere cuicumque, etc. « (personis regalibus tantùm exceptis) ad ecclesias strata « sibi deferri facere : secus immediatè cessandum est à « divinis. Quod nisi servetur, rectores cæterosque eccle- « siarum ministros ipso facto excommunicationem incur- « rere, eamque ecclesiam habendam esse pro interdictâ. » Hoc Decretum Bullario Clementis XI insertum fuit; et ibi adjicitur : « Sanctitas Sua Decretum approbavit, nec- « non promulgari atque executioni tradi et in omnibus « Urbis sacrariis affigi mandavit, die 3 oct. 1704. » Vide Ferraris (*ibid.*, nis 28, 29), qui insuper refert plures deci-

siones S. R. Congr., in quibus vetitum est præbere Evangelium laicis ad osculandum inter missarum solemnia, et pariter præstare ipsis usum throni, seu baldachini, eosque admittere intra presbyterium. Dicta exc. ablata est C. *An. Sac.*

S. R. Congr. per Decret. 16 mart. 1697, confirmatum 2 sept. 1699, mandavit aptandum esse locum Magistratui extra presbyterium, juxta designationem factam à Magistro cæremoniarum, non obstante quòd Magistratus reperiretur in possessione, et allegaret alterius loci congrui deficientiam.

Etiam juxta legislationem nostram civilem, laici in dignitate constituti sedem in sanctuario occupare non debent, sed tantùm in choro, vel in navi (*Décret du 24 messidor an XII*).

De jure asyli et privilegiis Basilicarum, vide *Manuale*, n[is] 4838-4844.

CAPUT VII.

DE JURE LITURGICO ET DE OFFICIO DIVINO[1].

736. Vox *Liturgiæ* venit à duobus vocibus græcis *ministerium publicum* significantibus : videlicet à λειτον (*publicum*), εργον (*ministerium*).

Per hanc vocem designatur *Forma cultûs externi in Ecclesiâ catholicâ instituti.*

ART. I.

DE POTESTATE AD QUAM SPECTAT LITURGIAM STATUERE ET ORDINARE.

737. Somniârunt Protestantes ad Principes sæculares pertinere jus liturgiam statuendi vel moderandi : sive quia

[1] Supprimimus in hoc compendio quæstiones de *Festis* et *Jejuniis* pro quibus *Manuale* est adeundum à nº 4845 usque ad nm 5029, ubi etiam explanantur quæ ad Beatificationem et Canonizationem SS. spectant ; prout etiam quæ concernunt Patronos locorum et Ecclesiarum titulares, et de iisdem commemorationes tàm in Missâ quàm in officio divino.

Principes possident in suo respectivo territorio, non solùm temporalem, sed etiam, ut aiunt, spiritualem potestatem; sive quia illa potestas fuit eis concessa, propter necessitatem, à communitate fidelium.

Qui apud nos dicuntur *Gallicani Parlamentarii*, eamdem tribuunt potestatem Principi sæculari, eò quòd *disciplina ecclesiastica sit pars integrans politiæ generalis cujusque nationis christianæ*, *et Princeps habeat jus sibi cavendi, seu sese præmuniendi contra excessus Potestatis ecclesiasticæ;*—vel quia : *In externis actionibus, quo divina jura propagantur et in Republicâ administrantur, Sacerdotium Imperio civili est subjectum;* vel quia Princeps est sacrorum canonum protector : ita Genovesi (in suo libro, *De jure et officiis*), Simon Vigor, Neapolitanus Giannone, quidam sacerdotes Aurelianenses, anno 1730; Dupin (*aîné*) in suo opere *Manuel du droit ecclésiast.*; Durand de Maillane (*Dictionnaire*, v° *Discipline*). Sic autem legitur in art. X libertatum Gallicanarum : « Les rois très-chrétiens « ont de tout temps, selon les occurrences et nécessités « de leur pays, assemblé ou fait assembler Synodes ou Con« ciles Provinciaux, Nationaux, esquels, entr'autres choses « importantes à la conservation de leur état, se sont aussi « traitées les affaires concernant l'ordre et la discipline ec« clésiastique de leur pays, dont ils ont fait faire règles, « chapitres, lois, ordonnances et pragmatiques sanctions, « sous leur nom et autorité. Et s'en lisent encore aujour« d'hui plusieurs ès recueils des décrets reçus par l'Église « universelle, et aucunes approuvées par Conciles géné« raux. »

Juxta Gallicanos Parlamentarios, Episcopi nequeunt liturgiam moderare nisi dependenter à Regis auctoritate; apud Regem proinde residet, juxta ipsos, suprema potestas legislativa quoad liturgiam : « C'est un droit des Évê« ques et même une obligation, inquit Durand de Maillane « (*Dictionn.*, v° *Livre*), d'examiner attentivement les livres « d'Église... et de réformer ce qui s'y trouve de défec« tueux; mais ils ne sauraient dans ce royaume innover « aucune chose en l'exercice et célébration du service divin « sans l'autorité du Roi. »

Hùc usque procedere non videntur cæteri Gallicani : attamen cùm teneant ambas potestates, spiritualem nempe et civilem, à se invicem esse independentes, asserere coguntur, casu quo hæ potestates inter se non consentiunt circa res mixtas, nullam ex iis posse prævalere; proinde eas omnino annihilant quoad jus imperandi negotia hujusmodi.

Insuper Gallicani tribuunt Episcopis potestatem ordinandi liturgiam in suâ respectivâ diœcesi, absque facultate Romani Pontificis : quod ad effectum olim reduxêre plures Galliæ Antistites, mutando liturgiam diœcesi propriam contra prohibitionem S. Sedis; imò eò usque devenêre nonnulli ex ipsis, ut sub pœnis canonicis prohiberent recitare officium S. Gregorii VII, licet sit ab Ecclesiâ præceptum.

738. Contra illos errores dicimus : 1° Certum est Principem sæcularem nullum habere jus in liturgiam, nisi ei ab Ecclesiâ fortè fuerit concessum : quia liturgia est res sacra, ad cultum divinum pertinens; porrò res sacræ, Ecclesiæ, non verò principi seculari fuerunt à Deo commissæ; nec ad principem sæcularem deferri potest hæc potestas per communitatem fidelium : nam potestas spiritualis non venit à communitate sed à Deo, qui illam dedit non communitati fidelium sed pastoribus ipsi præpositis : istis enim, non meris fidelibus Christus dixit : « Pasce agnos « meos, pasce oves meas »; et adhuc : « Euntes docete « omnes gentes..., docentes eos servare omnia quæcum- « que mandavi nobis » (S. Joan., c. 21, v. 17 et 18; S. Matth., c. 28, v. 19). Non super populos Christus suam Ecclesiam ædificavit, sed super Petrum.

2° Certum est supremum jus in liturgiam ad Romanum Pontificem pertinere : nam de fide est Romanum Pontificem plenam habere à Christo potestatem Ecclesiam gubernandi universam. Ita enim fuit definitum à Concilio Florentino.

3° Certum est Episcopos posse jus habere in liturgiam ex concessione S. Sedis : ratio patet; porrò ad id minimè necessaria est commissio expressa : eo enim ipso quòd S. Pontifex leges in hâc materiâ non tulerit, aut nonnisi

partes aliquas liturgiæ suis Decretis determinaverit, cætera censetur reliquisse ab Episcopis determinanda, servatis tamen generalibus Ecclesiæ regulis.

ART. II.

DE STATU LITURGIÆ ANTE S. PIUM V.

739. Non est dubitandum quin ab Ecclesiæ exordiis aliqua exstiterit liturgiæ forma; sacrificium enim missæ, sacramenta celebrari vel administrari non potuerunt nisi determinatis quibusdam ritibus : Paulus enim (1 Cor., c. 11, v. 34), statutis quibusdam circa Eucharistiam, sic addit : *Cætera cùm venero disponam.*

Primitùs hæc liturgia varia videtur fuisse in accidentalibus pro diversitate locorum ; potestatemque legislativam circa hujusmodi accidentalia Præsules possederunt usquè ad sæculum quintum ; sed versùs hanc epocham, introduci cœpit unitas Metropolitana, ut pluribus constat : sufficiat referre verba Concilii Milevitani in Africâ, anno 416 : « Placuit etiam et illud, ut preces vel Orationes seu missæ « quæ probatæ fuerint à Concilio, sive præfationes, sive « commendationes, seu manûs impositiones, ab omnibus « celebrentur. Nec aliæ omninò dicantur in Ecclesiâ nisi « quæ à prudentioribus tractatæ, vel comprobatæ in Sy-« nodo fuerint : ne fortè aliquid contra fidem, vel per « ignorantiam, vel per minus studium sit compositum. » Similia leguntur in pluribus aliis Conciliis. In Toletano, anno 676, sic legitur, c. 3 : « Placuit concilio ut Metropo-« litanæ Sedis auctoritate coacti, uniuscujusque Provinciæ « cives, rectoresque ecclesiarum, unum eumdemque in « psallendo teneant modum, quem in Metropolitanâ « Sede cognoverunt institutum, nec aliquâ diversitate « cujusque ordinis vel officii à Metropolitanâ se patiantur « Sede disjungi... »

Etsi ante sæculum VIII SS. Pontifices sæpe hortati fuerint Ecclesias Occidentales ad sequendam liturgiam Romanam, ut videre est in epistolis Siricii, Cœlestini, Innocentii I, attamen nunquam illam liturgiam strictè obligatoriam fecerunt, ut pariter constat ex respons. S. Gregorii ad S. August. Angliæ Apostolum. Sed octavo sæculo

sublata fuit antiqua Ecclesiarum Galliæ liturgia [1], et Romana ibidem fuit introducta, et in toto Romano Imperio confirmata; legitur enim in Capitularibus Aquisgrani confectis, anno 789 : « Dùm à primis temporibus... (nostræ « partis Ecclesia) ab eâ (Ecclesiâ Romanâ) paulò distaret « (quod tamen contra fidem non est), in officiorum cele« bratione, venerandæ memoriæ Genitoris nostri illustris« simi Pipini Regis curâ et industriâ, sive adventu in Gal« lias sanctissimi Viri Stephani, Romanæ Urbis Antistitis, « est ei etiam in psallendi ordine copulata, ut non esset « dispar ordo psallendi quibus erat compar ordo credendi; « nec sejungeret officiorum varia celebratio quos conjun« xerat unicæ fidei pia devotio. » — Non videtur tamen fuisse tunc Episcopis prohibitum corrigere, addere, vel immutare quæ ad substantiam liturgiæ non pertinebant; et sic, labentibus sæculis, evenit ut in Galliis liturgia sat discrepabat à Romanâ.

Pariter à Gregorio VII sublata fuit ex Hispaniis liturgia *Mozarabica* [2] ut introduceretur Romana, ut constat ex litterâ quam hic Pontifex direxit ad Alphonsum et Sanciam Hispaniæ reges, et simul ad Episcopos eorumdem ditionis.

Jam autem à tempore S. Gregorii Magni vigebat in Angliâ eadem liturgia Romana, ut constat ex Concilio Cloveshoviensi. Unde in toto generaliter Occidente, admissa fuit à tempore S. Gregorii VII.

In omnibus præfatis locis relicta fuerat, usque ad Pium V, facultas mutandi ea quæ ad substantiam liturgiæ non pertinebant; nunquam verò, nec in Oriente, integram liturgiam tollendi, et aliam novam introducendi. Frustra objiceretur introductio liturgiarum Orientalium et imprimis S. Basilii: nam non constat illas liturgias fuisse omnino novas et ab antiquis substantialiter dissimiles.

[1] Hæc liturgia ab Oriente orta vulgò habebatur, sed priscæ Romanæ similem fuisse probat Marchesi in opere l'*Antica Liturgia Gallicana* Hoc liturgiæ Gallicanæ erat proprium quòd, post nonam lectionem in nocturnis, addebatur responsorium sicut etiam in vesperis festorum solemnium, etc.

[2] Quæ vocatur *Gothica*, à Gothis qui illam ab Oriente in Hispanias induxerant, quinto sæculo, quando has regiones invaserant.

Ex his D. Bouix concludit (*De Jure liturgico*, p. 189) jus liturgicum sic posse exponi ante S. Pium V, « nempe : « 1° regulares ad liturgiam in suâ regulâ seu instituto « præscriptam fuisse adstrictos ; 2° item clericos sæculares « intitulatos ad certam Ecclesiam, debuisse officio hujus « Ecclesiæ sese conformare ; 3° singulas Ecclesias generatim loquendo debuisse sequi liturgiam Metropolitanæ « Ecclesiæ, juxta can. *De iis* et can. *Placuit*, dist. 12 » ; cui obsecundat Synodus Trident., sess. 25, c. 12, *De ref.*, dicendo : *cætera quæ ad debitum in divinis officiis regimen spectant, deque congruâ in his canendi seu modulandi ratione, de certâ lege in choro conveniendi... et permanendi..., et si qua hujusmodi, Synodus Provincialis, pro cujusque provinciæ utilitate et moribus, certam cuique formulam præscribet. Interea verò Episcopus non minus quàm cum duobus Canonicis, quorum unus ab Episcopo alter à Capitulo eligatur, in iis quæ expedire videbuntur poterit providere* : « videtur tamen liberum fuisse Ecclesiis « suffraganeis sequi ritum Romanæ Ecclesiæ, relicto ritu « Metropolitanæ proprio ; — 5° antiquos et laudabiles « cujusque consuetudines præcipuam fuisse in totâ hâc re « ordinandâ, regulam ; 6° potuisse aliquid corrigi et im- « mutari, tùm à Concilio Provinciali pro totâ Provinciâ, « tùm ab Ordinario, in Ecclesiâ quæ propriam habebat « liturgiam, supponunt auctores et monumenta Concilio « Tridentino anteriora ; 7° an autem cuilibet Episcopo, vel « etiam Concilio Provinciali fuerit licitum liturgias sub- « stantialiter novas conficere et introducere, non vidi ab « auctoribus disputatum ; et videtur persuasio contraria « generaliter viguisse. » (Bouix, *ib.*)

ART. III.

DE LITURGIA QUALIS FUERIT ORDINATA A TEMPORE S. PII V.

740. « Divini officii formula, inquit S. Pius V, in Const. « *Quod à Nobis* (capiti Breviarii præinserta), cùm diutur- « nitate temporis ab antiquâ institutione deflexisset, neces- « saria visa res est quæ ad pristinam orandi regulam con-

« formata revocaretur... In provincias paulatim irrepserat « *prava illa consuetudo*[1] ut Episcopi in Ecclesiis, quæ ab « initio communiter cum cæteris veteri Romano more « horas canonicas dicere ac psallere consuevissent, pri- « vatum sibi quisque Breviarium conficerent, et illam « communionem uni Deo, unâ et eâdem formulâ preces « et laudes adhibendi, dissimillimo inter se ac penè cujus- « que Episcopatûs proprio officio discerperent. Hinc illa « tàm multis in locis divini cultûs perturbatio: hinc « summa in Christo ignorantia cæremoniarum ac rituum « ecclesiasticorum, ut innumerabiles Ecclesiarum minis- « tri, in suo munere indecorè, non sinè magnâ piorum « offensione, versarentur. »

Observat deinde Pontifex hanc orandi varietatem emendare voluisse S. Pontificem Paulum IV; sed cùm è vitâ decessisset, opere nondum absoluto, negotium fuit à Successore ejus Pio IV ad Concilium Trident. delatum; sed, instante conclusione Concilii, denuò fuit remissum ad auctoritatem et judicium Romani Pontificis. Unde post sedulam indagationem et maximum virorum peritorum studium, Breviario correcto et ab ipso probato, sic pergit S. Pius V:

« Auctoritate præsentium tollimus, abolemus quæcum- « que alia Breviaria vel antiquiora, vel quovis privilegio « munita, vel ab Episcopis in suis diœcesibus pervulgata, « omnemque illorum usum de omnibus orbis ecclesiis, « monasteriis, etc..., etiam exemptis..., illis tamen excep- « tis quæ ab ipsâ primâ institutione, à Sede Apostolicâ « approbatâ, vel consuetudine, quæ vel ipsa institutio « ducentos annos antecedat, aliis certis breviariis usa « fuisse constiterit: quibus, ut inveteratum illud jus di- « cendi et psallendi suum officium non adimimus, sic eis- « dem, si fortè hoc nostrum, quod modò pervulgatum est, « magis placeat, dummodo Episcopus et universum Capi- « tulum in eo consentiant, ut id in choro dicere et psal- « lere possint, permittimus... Omni itaque alio usu qui-

[1] Ergo illicitus erat usus illarum Provinciarum, cùm S. Pontifex dicat illarum consuetudinem esse *pravam*.

« buslibet, ut dictum est, interdicto, hoc nostrum Bre-
« viarium, ac precandi psallendique formulam in omnibus
« universi Orbis ecclesiis, monasteriis, Ordinibus et locis,
« etiam exemptis, in quibus officium ex more et ritu dictæ
« Romanæ Ecclesiæ dici debet, aut consuevit, salvâ præ-
« dictâ institutione vel Consuetudine prædictos ducentos
« annos superante, præcipimus observari : statuentes bre-
« viarium nullo unquam tempore, vel totum, vel ex parte
« mutandum, vel ei aliquid addendum, vel omnino detra-
« hendum esse; ac quoscumque, qui horas canonicas, ex
« more et ritu ipsius Romanæ Ecclesiæ, jure vel consuetu-
« dine dicere vel psallere debent, propositis pœnis...
« constitutis in eos qui divinum officium quotidie non
« dixerint : ad dicendum et psallendum posthac in perpe-
« tuum horas..., ex hujus Romani Breviarii præscripto...,
« omnino teneri; neminemque... nisi hâc solâ formulâ
« satisfacere posse... »

Similia dicuntur in Bullâ *Quo primùm tempore* ejusdem Pontificis initio Missalis præfixâ, ubi etiam legitur : « Huic Missali Nostro nuper edito, nihil unquam adden- « dum, detrahendum, aut immutandum decernendo, sub « indignationis nostræ pœnâ, statuimus et ordinamus. »

A tempore ergo S. Pii V, Liturgia Romana correcta, in toto Occidente, salvis duntaxat quibusdam exceptionibus, præscripta est, ut jus liturgicum Sedis Apostolicæ fuerit omnino reservatum. Sic communiter theologi et canonistæ.

Diximus *salvis quibusdam exceptionibus* : nempe 1° Ecclesiâ Mediolanensi, in quâ observabatur ritus Ambrosianus; 2° capellis Toletanis, in quibus permissus erat ritus Mozarabicus; 3° quibusdam aliis Ecclesiis, in quibus vigebat liturgia ducentis annis antiquior. Sic evenit quòd hodie diversa habeantur breviaria apud Ordines religiosos, videlicet : 1° discipuli S. Benedicti retinuêre ritum à Fundatore traditum, qui dicitur *monasticus communis*, à quo in nonnullis discrepant, at cui in plurimis conveniunt ritus Cistercensium, Trappensium et Carthusianorum ; 2° Canonici Præmonstratenses servârunt ritus romanos quales vigebant sæculo XII ; 3° ferè similis erat ritus Dominicano-

rum; 4° Carmelitæ, qui ab Oriente circa sæculum XII venerant, in pluribus servaverunt ritus Ecclesiæ Hierosolymitanæ.

Patet ex gravitate materiæ, et constat omnium consensu, præfatas Constitutiones S. Pii V obligare sub gravi, ita ut qui aliter officium recitaret quam præscribit hic Pontifex, muneri suo non satisfaceret, ex tenore ipsiusmet Bullæ.

741. Porrò illæ Constitutiones vim obligandi habent etiam in Galliâ: nam 1° sunt universales quoad Ecclesias adstrictas liturgiæ quæ tempore S. Pii V Romana dicebatur; 2° receptæ fuerunt in Galliâ, nempe à Provinciâ Rothomagensi in Concilio 1581; à Provinciâ Turonensi in Concilio 1583; à Provinciâ Remensi et Burdigalensi in Conciliis ejusdem anni; à Provinciâ Bituricensi in Concilio 1584; à Provinciâ Aquensi in Concilio 1585; à Provinciâ Tolosanâ in Concilio 1590; à Provinciâ Auxitanâ, ut constat per Statutum Capituli Lascariensis; à Provinciâ Narbonensi in Concilio 1609. Constat insuper breviarium et missale S. Pii V fuisse recepta in Provinciis Avenionensi, Arelatensi et Ebredunensi, proinde in duodecim Galliæ Provinciis recepta fuit, saltem ex maximâ parte, liturgia S. Pii V, quamvis in pluribus ex iisdem ecclesiis retineri potuisset liturgia propria, utpote antiquior ducentis annis; quoad autem tres alias quæ supererant provincias, nempe Lugdunensem, Viennensem et Senonensem : in iis quidem non fuit recepta dicta liturgia, sed non ideo ab ipsis rejectæ fuerunt præfatæ Constitutiones, cùm juxta earumdem Bullarum tenorem poterant, ob possessionem ducentis annis antiquiorem, sua breviaria et missalia retinere: imò in hâc Diœcesi Valentinensi, quæ olim pars erat Provinciæ Viennensis, recepta fuit, anno 1617, reformatio S. Pii V, et conservata usque ad annum 1787.

Quoad liturgias orientales, vide *Manuale*, n° 5051.

In Bullâ autem *Etsi pastorales* ejusdem Pontificis, Italo-Græcis prohibetur ne aliis ecclesiasticis libris, in sacramentorum administratione, et missis divinisque officiis celebrandis utantur, nisi iis qui *per Congregationem à S. Sede Apostolicâ emendationi librorum hujusmodi deputatam, correcti typisque impressi fuerint.*

Ex præfatis Constit. S. Pii V, Ecclesiæ à ducentis annis observantes ritum quidem Romanum sed mutatum in partibus non essentialibus, habebant jus suam peculiarem liturgiam conservandi; nec poterant illam relinquere ad aliam amplectandam, nisi ex mutuo Episcopi et Capituli consensu admitterent breviarium et missale S. Pii V.: et in hoc casu ipsis ampliùs non licet ad veterem derelictam redire liturgiam, etiam ex mutuo Episcopi et Capituli consensu. Ita S. R. Congr.: « Usus Missalis et Breviarii Romani semel introductus in Ecclesiâ aliquâ, quæ habebat « particulare missale et breviarium, confirmandus est, « nec licet redire ad usum antiqui missalis et breviarii » 15 martii 1608. Quamvis in Bullâ dicatur de *consensu Capituli universi*, communiter tamen DD. sentiunt sufficere consensum majoris partis. Et hujus regulæ applicatio fieri debet plerisque Galliæ diœcesibus, non excepto Lugdunensi.

Ex dictis liquet duplicem esse distinguendam liturgiam Romanam: *Ante-Pianam* nempe, quæ in toto Occidente vigebat ante S. Pium V, si Ambrosianam tamen exceperis et Mozarabicam; *Post-Pianam*, quæ in eodem Occidente à tempore ejusdem Pontificis generaliter viget.

Hoc est discrimen inter Ecclesias quæ legitimè observant liturgiam Romanam *Ante-Pianam* et eas quæ liturgiâ *Post-Pianâ* utuntur, quòd in prioribus remaneat facultas aliqua non substantialia in breviario et missali corrigendi et immutandi, absque Sedis Apostolicæ facultate, salvâ tamen prohibitione Kalendario nova officia addendi, et obligatione celebrandi officia universaliter et sub præcepto ab Apostolicâ Sede concessa. Exstabat enim dicta facultas corrigendi aut immutandi in non substantialibus ante Pium V, ut diximus supra; porrò non fuit sublata per hunc Pontificem; ergo adhuc remanet. Secus autem est dicendum de ecclesiis quæ utuntur liturgiâ *Post-Pianâ*: ipsi nihil addere vel in eâ immutare valent. Communiter docent auctores quòd in aliis diœcesibus, Ordinarius posset prohibere etiam Romani breviarii et missalis usum: hæc tamen locum non habent in Ecclesiis quæ illegitimâ liturgiâ utuntur, ut satis patet.

Ut verò breviarium et missale integra semper conserventur, sinè additione, imminutione aut quâcumque immutatione, sancitum fuit à Clemente VIII, per Decretum *Cùm in Ecclesiâ*, et ab Urbano VIII, per Decretum *Divinam psalmodiam*, quòd Romæ breviarium non imprimatur nisi in typographiâ Vaticanâ, et extra Urbem, nonnisi juxta exemplaria in Vaticanâ typographiâ impressa[1]; et quòd breviarium et missale non possint imprimi absque Inquisitorum vel Ordinariorum licentiâ; item quòd « ipsi... Inquisitores seu Ordinarii locorum, antequam hujusmodi « licentiam concedant breviaria imprimendi (et idem dic « de missalibus) et postquam impressa fuerint, cum hoc... « diligentissimè conferant..; et quòd omnino concordent « manu propriâ attestentur; cujus licentiæ copia initio vel « in calce cujusque breviarii semper imprimatur. Quòd si « secus fecerint, Inquisitores privationis suorum officio- « rum..., Antistites verò et Ordinarii locorum suspensionis « à divinis ac interdicti ab ingressu ecclesiæ, eorum verò « Vicarii privationis officiorum et beneficiorum suorum, « ac præterea excommunicationis absque aliâ declaratione « pœnas incurrant. (Suppressæ sunt eæ censuræ C. *Ap. Sed.*) Ita Clemens VIII; Urbanus verò VIII hæc addit : « Sub « iisdem etiam prohibitionibus et pœnis comprehendi in- « tendimus et volumus ea omnia quæ à *Breviario Romano* « ortum habent, sive ex parte sive in totum, cujusmodi « sunt missalia, diurna, officia parva B. Virginis, officia « Majoris Hebdomadæ, et id genus alia, quæ deinceps non « imprimantur nisi præviâ illorum et cujuslibet ipsorum in « dictâ typographiâ... impressione, ut omnino cum Brevia- « rio de mandato nostro edito concordent. »

Quoad verò breviaria (aut missalia) quæ imprimerentur sinè dictâ licentiâ, sic disponit Clemens VIII : « Et nihilo-

[1] Depuis le Décret de la Congr. des Rites du 26 avril 1834 » (apud Gardell., n° 4581) « les imprimeurs de Rome sont obligés de présenter « leurs éditions des livres liturgiques à la Sacrée Congrég. des Rites.. « Les éditions de Rome peuvent alors servir d'exemplaire authentique « aux éditeurs des autres pays. » *Analecta*, 12e livr., col. 1847.—Post Urbanum VIII, quædam partiales emendationes contigerunt. (*Ibid.*, col. 1851.)

« minus eorumdem breviariorum... de cætero absque hu-
« jusmodi licentiâ imprimendorum aut vendendorum, « usum ubique locorum et gentium, sub eisdem pœnis « (excommunicationis latæ sententiæ) perpetuò interdici-« mus et prohibemus ». Concessum tamen fuit tàm à Clemente VIII quàm ab Urbano VIII quòd vendi et in usum deduci possint breviaria, missalia, etc., quæ jam fuerant impressa. Suppressa est excomm. C. *Apost. Sedis*

Constitutiones autem illas in *suo robore* permanere constat variis Decisionibus S. R. Congr., scilicet responsione ad Cardin. Episcopum Novariensem 7 april. 1832, et Decreto generali 26 apr. 1834 : ad dubium : « An liceat uti « breviariis, missalibus, aliisque hujus generis libris qui « non præ se ferunt requisitas à Pontificiis Constitutioni-« bus Ordinariorum attestationes, perinde ac si per præ-« scriptionem in contrarium, memoratæ Constitutiones « censeri debeant non ampliùs in suo robore permanentes? « S. Congr... rescribendum edixit : *servetur generale De-« cretum Diei* 26 *aprilis* 1834... Die 18 februarii 1843 » (Gardell., n° 4811).

Nota quòd consuetudo nequeat prævalere contra Decretum S. R. Congr., anni 1628, ab Urbano VIII approbatum, initioque Breviariorum insertum in quo dicitur : « Non « potuisse nec *posse* locorum Ordinarios tàm sæculares « quàm regulares addere Kalendariis, etiam propriis, Sanc-« torum officia, nisi ea duntaxat quæ Breviarii rubricis, « vel S. Rit. Congreg. vel Sedis Apostolicæ licentiâ conce-« duntur ». Ratio est quia illa consuetudo declaratur abusiva : in fronte enim allegati Decreti sic legitur : « S. Rit. « Congreg. ad *tollendos abusus* qui variis in locis irrepse-« runt, etc.». Porrò consuetudines, quæ à lege declarantur abusivæ, non possunt haberi ut legitimæ.

742. Ex dictis meritò deducitur illegitimas esse liturgias in Galliâ novissimo sæculo adinventas : manifestè enim contra tenorem Bullarum S. Pii V fuerunt invectæ, nec unquam hujusmodi innovationibus consensit S. Sedes, ut patet ex supradictis Decisionibus S. R. Congreg. ; et insuper Decisione datâ ad D. Lottin Canonicum Cenomanensem, die 10 jan. 1852, ubi legitur : « Utrum licita

« fuerit, annis 1748 et 1749, innovatio breviarii, missalis « Cenomanensium, à ritu Romano prorsus alienorum, « amotis priùs veteribus ad formam Romanam correctis « breviario et missali, solâ Episcopi et Capituli Ecclesiæ « Cenomanensis auctoritate, et inconsultâ Sede Apostolicâ, « facta aut probata? — Responsum est : *Negativè* [1]. » Porrò quod declaratum fuit pro diœcesi Cenomanensi, applicandum est cæteris diœcesibus ubi similes mutationes contigerunt, propter paritatem rationis.

Nec dicas hujusmodi liturgias legitimas evasisse per præscriptam consuetudinem : nam de liturgiâ ejusdem diœcesis Cenomanensis consulta : « Utrum saltem hujus- « modi liturgia vi prescriptionis seu consuetudinis sæcu- « laris facta sit legitima, ita ut quilibet sacerdos Cenoma- « nensis possit eam tutâ conscientiâ servare? S. Rit. Con- « gregatio respondit : *Negativè.* » Unde Ecclesia nunquam consensit hujusmodi consuetudinibus. Ratio autem cur Ecclesia non consensit est, vel quòd hujusmodi consuetudo *prava sit*, ut loquitur Suarez (*De Relig.*, tom. 2, lib. 4, cap. 23, n° 10), vel quòd semper permanet motivum quod impulit ad legem Pianam ferendam.

743. Quærit. 1° An beneficiarii suos faciant fructus per recitationem breviarii contra dispositiones Bullarum S. Pii V apud nos introducti?

Resp. S. Pium V, ut supra retulimus (n° 740), in suâ Constit. *Quod à Nobis*, apertè declarasse : « Neminem ex « iis quibus hoc dicendi psallendique munus necessariò « impositum est, nisi hâc solâ formulâ satisfacere posse ». Cùm tamen illegitima Breviaria recitantes, soleant esse in bonâ fide, dicendum est eos ad restitutionem non teneri, nisi quando non consumpserunt fructus beneficii permanentes in bonâ fide, vel nisi exinde ditiores evaserint. Insuper, licet hujusmodi fructus non consumpserint, meritò præsumitur quòd condonationem facilè obtinerent à S. Sede, ad quam, in hoc casu, opus est recursum habere.

[1] Vide integram responsionem apud Bouix (*De Jure Liturgico*, ad calcem Operis). Idem constat ex recenti respons. Card. Patrizi ad Card. D. Bonald. : vide *Rev. des sciences eccl.*, 20 avril 1863, p. 384.

744. Quærit. 2° An, in diœcesibus liturgiâ illegitimâ utentibus, clerici breviario adstricti teneantur, invito Episcopo, liturgiam Romanam Post-Pianam amplecti?

Resp. Vel agitur de recitatione privatâ, vel de publicâ. In *priori casu* indubiè videtur teneri tales clericos vel sacerdotes ad recitationem breviarii romani Post-Piani, cùm sit obediendum legibus Ecclesiæ, quandò id fieri potest sinè magno incommodo, et non videtur esse ullum grave incommodum in recitatione privatâ breviarii romani, aut celebratione privatâ missæ in missali romano : consulti enim à D. Lottin Cenomanensi Canonico : «...3° An « quilibet sacerdos Cenomanensis, etiam Canonicus et « parochus, statim teneatur in conscientiâ tum et horas « canonicas persolvere, missamque celebrare juxta ritum « romanum, quando scilicet privatim recitat et celebrat, « tum, etc.... Emin. et RR. Pâtres sacris tuendis ritibus « præpositi..., rescribendum censuerunt : — ad 3m Con- « sulat conjunctim utramque Constitutionem S. Pii V, vide- « licet illam quæ incipit *Quod à Nobis*, 7 Idus julii 1568, « et aliam quæ incipit *Ex proximo*, 12 kal. oct. 1571. »

In *posteriori casu*, attentâ solâ S. Pii lege, tenerentur præfati clerici Romanam liturgiam adhibere : ast in hoc casu obligationem suspendit lex ordinis superioris, necessitas nempe vitandi graves animorum commotiones, jurgia et scandala, quæ ex tali mutatione ritûs publici sinè concursu diœcesanæ auctoritatis orirentur : non enim ad privatum sacerdotem sed ad Episcopum pertinet judicare an circumstantiæ sint opportunæ ad reducendam legitimam liturgiam ; imò, Sede Apostolicâ inconsultâ, nihil esset agendum, etiamsi manifestè sinè ullâ causâ justâ Episcopus obstinatè nollet unquam permittere reditum ad ritum romanum.

745. Quærit. 3° An Episcopi Galliæ, in quorum diœcesibus viget liturgia illegitima, possint romanam inducere, inconsultis Canonicis, parochis et aliis sacerdotibus quibuscumque?

Resp. *Affirmativè*, quia liturgia Romana in talibus casibus obligat independenter à Capitulo et Clero : et Episcopi nullius egent consilio ut valeant procurare observationem

legum certò obligantium : prudenter tamen agent si cum suis Capitulis et Clero sedulò inquirant media opportuniora ad abolendam pacificè illegitimam liturgiam et legitimam introducendam.

Quærit. 4° An sit obligatio recitandi et canendi hymnos prout fuerunt correcti ab Urbano VIII?

Resp. Si agatur de Ecclesiis ritui Romano adstrictis, quæ non habebant liturgiam propriam ducentis annis antiquiorem, adest obligatio recitandi et canendi hymnos ab Urbano VIII correctos, ut constat ex Bullâ *Cùm aliàs* 27 apr. 1643.

Si autem quæstio sit de Ecclesiis quibus permissum fuit retinere proprium Breviarium et Missale, patet ipsas non teneri ad recitandos aut decantandos hymnos reformatos, cùm ipsis liceat suam servare liturgiam.

746. Quærit. 5° Quid statuerit S. Pius V quoad officium B. Mariæ Virginis?

Resp. Sequentia sancita fuisse à S. Pontifice in Bullâ *Superni* :

1° Omnibus sinè exceptione fidelibus esse interdictum cujuscumque officii B. Virginis vulgari linguâ conscripti usum, imò et officiorum etiam latinè scriptorum quibus insertæ fuerint Orationes in linguâ vulgari : quæ prohibitiones sub gravi obligare videntur.

2° Adstrictos recitationi officii B. Mariæ Virginis posse recitare officia linguæ latinæ quæ essent ducentis annis antiquiora in suis propriis ecclesiis; iisdem verò præcipitur recitare dictum officium juxta formulam à S. Pio V publicatam, si in eorum ecclesiis non esset officium B. Mariæ Virg. ducentis annis antiquius. Officio B. M. à Pio V publicato applicanda sunt ea quæ superiùs diximus de Breviario, quoad correctionem, immutationes, etc.

3° Quoad eos qui ad recitationem officii B. M. Virginis non obligantur, non prohibetur ulla hujusmodi officii formula, modò sit latina : eos tamen vehementer hortatur Pontifex ut solâ formulâ à se correctâ utantur.

747. Quærit. 6° An ecclesiæ non adstrictæ liturgiæ Post-Pianæ teneantur adhibere in officio saltem *Martyrologium romanum*, sinè mutatione, additione, aut detractione?

Resp. Affirmativè, et constat ex Constit. *Emendato* Gregorii XIII, et decis. S. Rit. Congreg., 10 januarii 1852, ad quartam interrogationem D. Lottin.

Nota quòd *Martyrologium* fuerit à Bened. XIV correctum, et sit hodie obligatio utendi exemplaribus correctæ ab hoc Pontifice editionis, nec ampliùs liceat in choro adhibere martyrologia antiquiora. In novis tamen imprimendis inseri debent Sancti ab ultimâ editione canonizati, quibus hæc prærogativa à S. Sede fuit concessa, non verò ii qui solummodo Beati fuerunt declarati. Ita S. R. Congr., 31 aug. 1680.

748. Quærit. 7° An modò dictum de *Martyrologio Romano* quòd ab omnibus Ecclesiis sit adhibendum, pariter dici debeat de *Pontificali*?

Resp. Affirmativè : prout constat ex Const. Clementis VIII, *Ex quo.* Insuper Urbanus VIII, in suâ Bullâ *Quamvis alias*, decernit non posse imprimi *Pontificalia* nisi de licentiâ Inquisitorum vel Ordinariorum, eamque licentiam concedi non debere nisi postquam, collatione factâ, certò constiterit de perfectâ cum Romanâ editione conformitate : idque præcipit sub pœnis gravissimis in eâdem Constit. enumeratis. Vide etiam Declarat. S. R. Congr., 10 jan. 1852, ad D. Lottin directam.

749. Quærit. 8° Quid sit specialiter dicendum de *Cæremoniali Episcoporum* ?

Resp. *Cæremoniale Episcoporum* primùm, anno 1600, à Clemente VIII ordinatum pro universâ Ecclesiâ, correctum fuit deindè ab Innocentio X, et novissimè, anno 1727, à Bened. XIII, sacrorum rituum peritissimo.

Hoc *Cæremoniale* obligat omnes Ecclesias ritûs latini, iis etiam non exceptis quæ propriis Breviario et Missali utuntur : idque constat ex Bullis *Cùm novissimè* Clementis VIII, *Etsi aliàs* Innocentii X. Constat insuper ex Declarat. S. R. Congreg. 16 jul. 1605, in *causâ Salernitanâ*, in quâ dictum fuit : « Omnes Ecclesias Metropolitanas, Cathedrales et « Collegiatas dictum librum *Cæremonialem* in omnibus ad « unguem servare debere, præterquam in illis quæ, de « antiquâ et immemorabili consuetudine, alio vel di-

« verso modo ab eo quo in *Cæremonali* præscribitur, ob-
« servatur ».

Per prædictum *Cæremoniale* non tolluntur laudabiles contrariæ consuetudines, modò sint immemorabiles, nam de iis mentio non fit in supradictis Constitut. Clementis VIII et Bened. XIII : porrò immemorabiles consuetudines non tolluntur nisi exprimantur. Approbata tamen fuit à Gregorio XVI, anno 1832, Decisio S. R. Congregat. contra quasdam consuetudines Ecclesiæ Pisanæ, ob motivum quòd « *Cæremonialis Episcoporum* lex à SS. Pontificibus Cle-
« mente VIII, Innoc. X et Bened. XIV lata et confirmata,
« hujusmodi indolis sit, *ut nullâ contrariâ consuetudine*
« abrogari valeat ».

750. Quærit. 9° An et quatenus sit obligatio observandi præscripta *Ritualis Romani*?

Resp. 1° Saltem licere cuilibet uti hoc Rituali : nam sic habet Paulus V, in Brevi quo illud promulgavit : « Horta-
« mur in Domino... Patriarchas, Archiepiscopos, Epis-
« copos..., Abbates, parochos universos et alios ad quos
« spectat, ut in posterùm... Ecclesiæ Romanæ auctoritate
« constituto Rituali in sacris functionibus utantur : et in
« re tanti momenti quæ Catholica Ecclesia et ab eâ pro-
« batus usus antiquitatis statuit, inviolatè observent » ; porrò cuilibet est licitum obtemperare hortationibus S. Pontificis : ergo, etc.

In hoc sensu pronuntiavit S. R. Congr., 12 maii 1841 : Petrus enim Noselcy parochus civitatis *Bar-sur-Aube* petiverat : *An in administrandis sacramentis, Rituali Romano uti posset* : nota quòd in suâ diœcesi, Trecensi nempe, aliud tunc erat Rituale à Romano diversum : huic tamen S. Congreg. respondit : *Affirmativè*. Ex his sequitur nullum Episcopum jam posse, auctoritate propriâ, Rituale à Romano diversum *præscribere*, et si præscribat præceptum ejus esse pleno jure nullum et irritum.

2° An autem sit ubique obligatorium *Rituale Romanun* non omninò concordant DD. : plures tenent relictam fuisse à S. Sede facultatem retinendi aut etiam conficiendi proprium Rituale : eò quòd Paulus V, verbis supra relatis, non *præcipiat* sed solummodo *hortetur in Domino*, et quòd

Conc. Trid. (sess. 24, cap. 1, *De reform.*), quorum verba in *Rituali* referuntur, permittat retineri, in celebratione matrimonii, alias cæremonias ultra eas quæ à Rituali præscribuntur.

Plures èeontra contendunt *Rituale Romanum* strictam vim habere legis apud omnes Ecclesias latinas. Et probant: 1° ex verbis Brevis Pauli V, initio *Ritualis* inserti, ubi Pontifex asserit in hoc volumine comprehendi *sacros, et sinceros Ecclesiæ ritus, qui in sacramentorum administratione aliisque ecclesiasticis functionibus servari debent ab iis qui curam animarum gerunt*; reverà postea Pontifex hortatur ut hoc *Rituale* adhibeatur, sed hortatur tanquam ad rem quam priùs dixit esse servandam ex debito : et sic respondetur primæ rationi adversariorum.—Probant 2° ex verbis *Ritualis* : « Ut ea quæ ex antiquis Catholicæ Eccle-« siæ institutis, et sacrorum canonum Summorumque « Pontificum Decretis, de sacramentorum ritibus ac cæ-« remoniis hoc libro *præscribuntur*, quâ par est diligentiâ « ac religione custodiantur *et ubique fideliter serventur* : « illud ante omnia scire, et observare convenit, quòd Sa-« cros. Trident. Synodus de iis ritibus decrevit in hæc « verba : *Si quis dixerit receptos et approbatos Ecclesiæ « Catholicæ ritus, in solemni sacramentorum administra-« tione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sinè peccato à « ministris pro libitu omitti aut in novos alios, per quem-« cumque Ecclesiarum pastorem, mutari posse, anathema « sit.* » Si ergò ritus in rituali descripti, *non possunt pro libitu omitti*, si nequeunt *mutari per quemcumque ecclesiarum pastorem*, si tandem *ubique* fideliter *observanda sunt quæ in Rituali præscribuntur*. Ergo *Rituale* vim legis habet apud omnes Ecclesias latinas.

Nec vim hujus argumenti destruunt verba Conc. Trid. (sess. 24, cap. 1, *De ref.*), quibus permittitur sequi laudabiles consuetudines in administratione Matrimonii : nam ab ipsomet *Rituali*, sicut ab ipsomet Concilio permittuntur hujusmodi consuetudines, sed pro celebratione matrimonii tantùm.

3° Probant ex regulis Indicis quibus prohibentur : « Bene-« dictiones omnes ecclesiasticæ, nisi approbatæ fuerint à

« S. R. Congregatione. Item, Rituali Romano additiones « omnes factæ, aut faciendæ post reformationem Pauli V, « sinè approbatione S. Congreg. Rituum. »

Die 7 sept. 1850, à S. R. Congreg. directæ sunt litteræ ad Episcopum Trecensem (in Galliâ), in quibus decernitur benedictionem Sanctissimi Sacramenti esse dandam absque cantu, et additur : « In eâ, *Rituale Romanum cujus « leges universalem afficiunt Ecclesiam, integrè servetur* ». Consulta tandem à D. Lottin Canonico Cenomanensi, an sacerdotes possint, illæsâ conscientiâ, infringere aut omittere *Rituale Romanum*, tolerante vel permittente Episcopo aut aliter statuente, S. R. Congreg., 10 januar. 1852, respondit : *Negativè et ampliùs*.

ART. IV

DE RECITATIONE DIVINI OFFICII.

751. *Per Officium divinum intelligitur : Forma laudandi et precandi Deum ab Ecclesiâ instituta ut perageretur ipsius nomine* : nuncupatur *Officium divinum* quia præcipuum est officium clericorum colere Deum et illum pro fidelibus exorare. Vocatur etiam *horæ canonicæ*, quia certis horis à sacris canonibus statutis, est recitandum ad imitationem prophetæ qui (Ps. 118, v. 164) ait : *septies in die* laudem dixi tibi. Dicitur *Breviarium*, quia est compendium officii longioris quod primitus recitabatur. (Primordiis enim in ecclesiis occidentalibus adhibebantur psalteria, Biblia sacra, homiliaria, hymnoria, etc.). Breviatum seu potiùs emendatum fuit officium ab Haymo Generali Franciscanorum, et Nicolaus III sic emendatum fecit observari in ecclesiis Romæ. Plures postea additiones aut innovationes huic factæ fuêre, et inde enata fuit magna confusio, cui remedium afferre voluit S. Pius V per publicationem breviarii suo jussu emendati.

Pluribus horis constat breviarium, nempe Matutinis, Laudibus, Primâ, Tertiâ, Sextâ, Nonâ, Vesperis et Completorio.

Ut autem præfatæ denominationes benè intelligantur, sciendum est diem olim in 12 horas divisum fuisse (S. Joan

c. 11, v. 9). Illæ 12 horæ in quatuor partes dividebantur, quarum unaquæque tres horas continebat : videlicet *Tertia* continebat primam diei partem usque ad nostram horam nonam ; *Sexta* secundam partem usque ad meridiem ; *Nona* tertiam partem usque ad horam nostram tertiam postmeridianam ; *Vesperæ* denique quartam partem.

Prima respondet initio primæ diei partis, *Completorium* verò fini ultimæ ejusdem diei partis.

Similiter nox in 12 horas dividebatur, ac etiam in qua tuor partes quæ *vigiliæ* nuncupabantur (S. Marc., c. 13, v. 35). Vide *Manuale*, n° 5078.

Matutinæ non sic olim vocabantur sed *Nocturnum*, quia pro tempore noctis fuerunt institutæ (v. *ib.*).

Laudes sic vocantur quia psalmos laudis præcipuè continent. Dicebantur olim *Matutinæ* quia pro ultimâ noctis parte fuerunt institutæ.

Non tamen videntur in usu fuisse primitùs omnes illæ horæ. Dicitur enim in libro 8, cap. 40 *Constit. Apostol.*. « Preces vestras facite diluculo, tertiâ horâ, sextâ, nonâ, « vesperâ et in galli cantu ». Prima autem non videtur antiquior Cassiani temporibus; Completorium instituisse dicitur S. Benedictus sexto sæculo. Vide cap. *Presbyter*, dist. 91.

§ I.

Quinam teneantur ad officium divinum.

752. Officium divinum recitare debent : 1° omnes clerici sacris ordinibus initiati, etiam suspensi, excommunicati et degradati ; imò etiamsi cum dispensatione Papæ uxorem duxissent, nisi etiam in hoc fuissent dispensati : nam dispensatio, utpote odiosa, strictè est interpretanda. Hæc obligatio nititur præsertim generali consuetudine ab Ecclesiâ approbatâ.

Subdiaconus die quo ordinatur incipit obligari ad horam quæ tunc dicenda esset in choro : unde si ordinatur horâ undecimâ, regulariter tenetur ad recitationem Sextæ.

Controvertitur autem an recitando horas minores ante

suam ordinationem, subdiaconus satisfaceret suæ obligationi.

2° Beneficiati qui jam habent jus in re et plenum dominium beneficii, si fructus percipiant, vel percepturi sint. Constat ex variis capitulis juris canonici, et Concil. Lateran. V, sess. 9, § *Statuimus*, ubi dicitur: « Statuimus quoque « et ordinamus, ut quilibet habens beneficium cum curâ, « vel sinè curâ, si post sex menses ab obtento beneficio, « divinum officium non dixerit, legitimo impedimento « cessante, beneficiorum suorum fructus suos non faciat « pro ratâ omissionis recitationis officii et temporis, sed « eos tanquam injustè perceptos in fabricam hujusmodi « beneficiorum vel pauperum eleemosynas erogare tenea- « tur. Si verò ultra dictum tempus in simili negligentiâ « contumaciter permanserit, legitimâ monitione præce- « dente, beneficio ipso privetur, cùm propter officium « detur beneficium. Intelligatur autem officium omittere, « quoad hoc, ut beneficio privari possit, qui per quindecim « dies, illud bis saltem non dixerit, Deo tamen ultra præ- « missa de dictâ omissione redditurus rationem : quæ « pœna in habentibus plura beneficia reiterabilis toties « sit, quoties contra facere convincetur. » Constat insuper ex Bullâ S. Pii V *Ex proximo*, 135.

Non tenentur beneficiarii horas recitare ante acceptam possessionem, aut si nullos fructus sinè suâ culpâ percipiant, nec percepturi sint; secus si per ipsos staret quominùs beneficium accipiant, aut fructus percipiant.

Tenetur horas recitare is qui, licet omnes fructus suos non recipiat, sive ex suâ culpâ sive non, recipit tamen partem quæ sufficit ad sustentationem; item tenetur qui primis annis parùm recipit, eò quòd fructus expendat in substitutum.

An teneantur ii qui primo aut etiam secundo anno non percipiunt fructus, eò quòd assignentur fabricæ vel prædecessori defuncto, quia etiam ipsi post mortem eodem privilegio fruituri sunt, controvertitur; sed sententia affirmans communior videtur.

An et quatenùs religiosi ad officium teneantur, vide *Manuale*, nis 3090, etc.

§ II.

Cujus naturæ sit obligatio divinum officium recitandi.

753. — I. Tanta est obligatio divinum officium recitandi ut peccet mortaliter quisquis habens hoc onus, illud in notabili parte implere negligit. Ita communiter. Non unanimes sunt DD. in assignando quænam sit illa pars notabilis cujus omissio esset peccatum mortale : S. Liguor. improbabilem habet opinionem, juxta quam una parva hora, prout Tertia, Sexta, etc., esset levis materia; sed admittit sententiam Sanchezii et aliorum qui asserunt materiam esse parvam quando non pertingit ad quantitatem unius integræ horæ parvæ, et probabiliter dicit non peccare graviter qui omittit totas Vesperas Sabbati Sancti; peccaret autem graviter, juxta eumdem, qui unum nocturnum integrum omitteret, imò qui omitteret tres lectiones cum responsoriis, si tales sint ut parvam horam adæquent; secus, si tales non sint; peccaret etiam graviter si quis de parvâ horâ aliquid nimis modicum diceret. (lib. 4, nº 147.)

Qui utuntur Breviario Romano deobligantur recitare in choro officium B. Mariæ, Defunctorum, et psalmos pœnitentiales, nisi vigeret in loco consuetudo hæc recitandi diebus quibus sunt assignata : sed hæc obligatio intra chorum non singulos sed tantùm communitatem afficit.

II. Omissio officii non tantùm est mortale peccatum, sed etiam onus restitutionis inducit, pro ratâ parte officii omissi, in eo qui titulo beneficii ad horas tenetur, si elapsis sex mensibus post adeptam possessionem culpabiliter eas non recitet. Constat ex citato Concilio Lateranensi V. Insuper hæc sancivit S. Pius V, in suâ Constit. *Ex proximo Lateranensi* : « Statuimus ut qui horas omnes « canonicas uno vel pluribus diebus intermiserit, omnes « beneficii fructus qui illi vel illis diebus responderent, si « quotidiè dividerentur; qui verò tantùm Matutinum, di- « midiam; qui cæteras alias horas, aliam dimidiam; qui « harum singulas, sextam partem fructuum ejus diei amit- « tant. Tametsi aliquis choro addictus non recitans, omni-

« bus horis canonicis cum aliis præsens adsit, fructusque « et distributiones fortè aliter assignatas solâ præsentiâ « juxta statuta, consuetudinem, vel aliàs sibi lucrari præ- « tendat, is etiam, præter fructuum et distributionum « amissionem, grave peccatum intelligat se admisisse. Item « ille qui primis sex mensibus officium non dixerit, nisi « legitimum impedimentum ipsum excusaverit, grave pec- « catum intelligat admisisse. »

Restitutio autem hujusmodi certè debetur ante judicis sententiam, ut patet ex damnatione propositionis sequentis ab Alexandro VII : 20. *Restitutio à Pio V imposita beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientiâ ante sententiam declaratoriam judicis, eò quòd sit pœna.*

Nota insuper sequentem propositionem ab eodem S. Pontifice damnatam : *Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas quas antea beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerat.* Si quis tamen post omissionem officii dederit eleemosynas, non recordans vel fortè ignorans obligationem restitutionis, probabiliter potest eas imputare in solutionem hujusce obligationis (S. Liguor., *Append. Homo apost.*, 3 *de horis canon.*, n° 62.)

Controvertitur an ad restitutionem teneatur Beneficiarius officium sinè culpâ omittens : probabilior est sententia negans.

Controvertitur pariter an beneficiarius omittens officium infra sex menses ab adepto beneficio suo teneatur ad restitutionem : probabilior sententia negat, quia beneficiarius non tenetur ad restitutionem ex pacto cum fundatore beneficii, sed ex lege ecclesiasticâ à Concilio Lateranensi V instituta; porrò, juxta Concilium Lateranense, restitutio fructuum non debetur nisi post sex menses adeptæ possessionis beneficii. Ergo, etc.—Advertendum est tamen quòd isti non excusentur à gravi culpâ, ut monet S. Pius V.

754. Quærit. 1° Cuinam sit facienda restitutio ob omissionem officii ?

Resp. Faciendam esse, ex S. Pii V Decreto, pauperibus vel Fabricæ beneficii, sive ecclesiæ, sive domui beneficii, sive in augendis agris : non verò Fabricæ alterius ecclesiæ,

nisi ecclesia propria non indigeret restauratione, et aliæ ecclesiæ eleemosynis indigerent. Nomine autem pauperum intelligi possunt pauperes cujuscumque loci, et etiam intelliguntur defuncti, aut ipse beneficiarius, si verè pauper sit, nisi in fraudem officium omisisset sciens posse ob paupertatem sibi retinere fructus.— Quidquid autem nonnulli dicant, non videtur quòd beneficiarius eximatur ab obligatione fructus restituendi per applicationem suarum precum animabus purgatorii; sed posset aliis solvere ejusmodi fructus ut missas vel alia suffragia pro defunctis applicarentur. (S. Liguor., lib. 3, 672.)

755. Quærit. 2° An omnes fructus beneficii sint restituendi propter solam horarum canonicarum omissionem?

Resp. Affirmare Suarezium cum Azor, quia sic habet Bulla S. Pii V; idem affirmant *Analecta* (3° livr., col. 697) pro foro externo; quoad autem forum internum adhærent sententiæ S. Liguorii; sed communiùs negant probabiliter plerique DD., qui dicunt eos tantùm beneficii fructus esse restituendos, qui correspondent oneri officii omissi : ratio quia sic usu est recepta Bulla S. Pii V. Unde parochus, vel Episcopus ad quartam, aut secundùm alios ad quintam partem solùm tenetur. Canonici ad tertiam vel quartam.

Non est autem obligatio restituendi fructus si omittatur pars divini officii quæ sit minor unâ parvâ horâ; secus si illam adæquet, etiam quando illa omissio adæquans ex pluribus omissionibus in diversis horis ejusdem diei coalescit.

Controvertitur an peccet contra justitiam beneficiarius, casu quo omittens officium, vult restituere; probabilior sententia negat, juxta S. Liguor., lib. 4, n° 145; — sed certè peccat contra religionem.

§ III.

Sub quibusnam pœnis præcipiatur recitatio divini officii.

756. Pœnæ sub quibus præcipitur recitatio divini officii continentur in § *Statuimus*, sess. 9 Concilii Lateran. V, et in Constit. *Ex proximo* S. Pii V supra relatis. Illæ sunt :

1° Amissio fructuum beneficii pro ratâ parte temporis quo

culpabiliter fuit omissum officium post sex menses adepti beneficii ; 2° privatio beneficii, si ultra dictum tempus in simili negligentiâ permanserit, legitimâ monitione præcedente, et hoc bis saltem contigerit intra spatium 15 dierum.

De primâ pœnâ sat diximus in § præcedenti; notetur solùm quòd hæc pœna incurratur ante omnem sententiam, sed duntaxat post sex menses ab adepto beneficio, et pro solo tempore quod effluxerit post dictos sex menses completos.

Quoad autem privationem beneficii, non incurritur nisi post sententiam judicis competentis : « Antequam hujus « modi pœna possit imponi, inquit Suarez (lib. 4, *De hor.* « *canon.*, c. 29, n° 4), requiritur prævia monitio et subse« quens contumacia durans post monitionem per quin « decim dies (*supra* 752)... : quia ergo illa monitio non « statim fit post sex menses, contingere potest ut aliquis « per multum tempus non recitet post primos sex menses « non admonitus, et consequenter non sit specialiter con« tumax... : tunc pro illo toto tempore tenebitur restituere, « et non est obnoxius pœnæ privationis donec legitimè « moneatur... ; si contingat statim post sex menses moni« tionem fieri, tunc quidem solùm pro quindecim diebus « conceduntur induciæ, ut sic dicam, usque ad privationem « beneficii, cum obligatione restituendi pro ratâ, pro « eisdem diebus, quod nullum est inconveniens, quia « illud tempus potest esse majus vel minus juxta diligen« tiam admonentis. »

Ex his patet posse judicem ferre sententiam privationis beneficii, licet nulla alia præcesserit sententia, etiam privativa fructuum beneficii, quia, ut vidimus in § præcedenti, nulla sententia requiritur ut restitui debeant hujusmodi fructus, quippe omittens culpabiliter officium illos non facit suos ; sed requiritur *monitio prævia*. An autem illa monitio debeat esse triplex vel una pro triplici, nihil esse videtur ex quo deduci possit unicam absolutè non sufficere : Concilium enim Lateranense loquitur in singulari : *legitima monitione præcedente*; attamen *Analecta* (3° livr., col. 696) dicunt monitionem debere esse trinam juxta Concilium ; de quo vide *Manuale*, n° 6412.

Quot autem requirantur omissiones post legitimam monitionem, ut sententia privationis ferri valeat : — Duæ sufficiunt intra quindecim dies ex Concilio Lateran. ; sic enim explicatur Concilium à S. Carolo, in primo Concil. Provinciali Mediolanensi (pars 2ª, tom. 1, p. 17, *Act. Eccl. Mediolan.*) : « Malitiæ ac negligentiæ clericorum qui, quas « debent canonicas horas dicere omittunt, occurrere cu- « pientes, ex Decreto Leonis X in Lateran. Concilio. mandamus ut clericus quicumque, curatum vel sinè « curâ ecclesiasticum obtinens beneficium, si post sex « menses ab eo die quo illud obtinuerit, sinè justi impe- « dimenti causâ divinum officium non dixerit, beneficio- « rum fructus suos non faciat, sed eos tanquam injustè « perceptos in ejus ecclesiæ fabricam, vel pauperum « eleemosynas erogare debeat. Si verò canonicè admonitus, « in eâdem negligentiâ ac malitiâ perstiterit, beneficio « privetur. *Officium autem omittere ut beneficio privari « possit, is jure dicatur qui quindecim dierum spatio bis « illud omiserit.* » Eodem modo Concilium Lateranense explicat S. Liguor. (lib. 3, nº 671), nec inveni auctores contrarium sentientes.

Quænam verò excusent à recitatione officii, vide dictum in *Manuali* à nº 5114, etc.

Qualiter autem sit recitandum divinum officium, dicitur ibid., à nº 5125, etc.

§ IV.

De celebratione publicâ divini officii, et specialiter de cantu.

757. Non tantùm privatim officium divinum est recitandum, sed etiam publicè celebrari debet, præcipuè in Ecclesiis Cathedralibus et Collegiatis, prout pariter in regularibus. De obligationibus Canonicorum et regularium circa celebrationem divini officii, vide *Manuale* (2308-2338, 2945, 5091-5096). Hic solummodo observabimus : 1º quòd brevitatis causâ nihil sit omittendum in missâ, sed ea est cantanda prout jacet in Missali, ut S. R. C. respondit, 5 julii 1631, et 11 sept. 1847, quoad missam defunctorum : idque saltem servandum est quando missa ex obligatione cantatur ; — 2º quòd in missâ conventuali, in quâ chorus

tenetur cantare Symbolum, illud integrè et intelligibili voce sit cantandum, non autem alternatim cum organo; nec debeat celebrans missam prosequi quin absolvatur idem Symbolum (S. R. Congregatio, 10 martii 1657; 17 decembris 1695); idem maximè convenit observari in missâ non conventuali; — 3° quòd cantores non debeant Introitum incipere antequam Celebrans ad altare perveniat (S. R. C., 14 aprilis 1753, n° 4084; et *Cæremoniale Episcoporum*, lib. 2, cap. 8, n° 30); *Sanctus* verò debet quidem cantari post Præfationem; sed *Benedictus qui venit*, etc., reservari debet post Elevationem in Missis Pontificalibus, et laudabiliter potest etiam reservari in aliis missis.

758. In officio divino publicè celebrato duo concurrere solent, maximè in festivitatibus, videlicet cantus et cæremoniæ; quæ dicenda essent de cæremoniis tractantur à rubricistis, et ad eos remittimus : dicemus igitur solummodo hìc de cantu.

« Cantum alternis choris in Veteri Testamento adum« bratum..., scribit S. Isidorus Hispalensis...; Isaiæ enim, « cap. 6, duo Seraphim clamabant alter ad alterum: « *Sanctus*, *Sanctus*, *Sanctus*; indèque duos choros sibi « alternâ modulatione concinentes repræsentabant... Ex « Davidicâ institutione, levitæ in tres choros distributi, « canebant coram tabernaculo testimonii... Chorus medius « Levitarum erat Caathitarum sub cantore Heman; chorus « dexter Levitarum Gersonitarum sub cantore Asaph; « chorus verò sinister Levitarum Meraritarum sub cantore « Ethan (1 Paral., n° 6). Eos autem per choros decantasse, « ac sibi invicem respondisse nulli, inquit Venerabilis « Thomasius..., dubium esse potest.

« In novâ autem lege, christianos ab ipso Domino ejus« que Apostolis psalmos et hymnos canendi habuisse do« cumenta... certum est...: Christus sanè et Apostoli post « Eucharisticam Cœnam (Matth. 26) hymnum decanta« bant; S. Paulus (*Eph.* 5) cantum ecclesiasticum di« sertè præcipit : *loquentes vobismetipsis in psalmis et* « *hymnis et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes.* » (Ferrar. v° *Cantus*, n° 1.)

Non tamen statim ab initio viguisse videtur modus can-

tandi divinum officium alternis vocibus: plures enim hunc modum tribuunt S. Ignatio martyri; sed non videtur fuisse introductus in Occidente ante S. Ambrosium, qui ad Orientalium imitationem et ad levandum populi tædium, noctes integras transigentis in templo ob persecutionem Justinæ Augustæ, illum primus induxit in Ecclesiam Mediolanensem, teste ipsomet S. Augustino, lib. 9, *Confess.*, cap. 7.

Cantus ecclesiasticus solet vocari *planus*: et sic denominatur, quia ut plurimùm de *plano* procedit secundùm naturalem *diatonici* seu *gammæ* dispositionem, singulas notas ferè æquali temporis mensurâ denuntiando, et cum uniformi vocum concordiâ; differt à cantu harmonico seu musico, in quo ècontra est magna sonorum et intervallorum diversitas.

Præcipuus auctor cantûs *plani* reputatur S. Gregorius Magnus, sexto sæculo : ideoque cantus hujusmodi *Gregorianus* nuncupatur.

Inductus fuit in Gallias potissimùm tempore Caroli Magni : plurima tamen successu temporum ac præsertim his ultimis sæculis ei immixta sunt; unde sat constat non ampliùs hodie cantum permanere qualis fuerat à S. Gregorio institutus. Reverà publicata fuit, anno 1851, editio cantûs, quâ restaurari quasi integrè creditus fuit ejusmodi cantus Gregorianus, sed adhuc tamen supersunt dubia quoad hoc, saltem in pluribus.

Conservationi autem cantûs plurimùm contulit monachus Guido Aretinus, qui, anno 1028, invenit signa (*gamme*) et methodum quibus hodiè cantus describitur.

Cæterùm nulla stat lex, saltem generalis, quâ forma determinata cantûs in Ecclesiâ præscribatur : potest ergo unaquæque diœcesis proprium cantum servare, vel eum qui ei magis placet, adoptando Romanam liturgiam, eligere.

« Planus cantus, ait Bened. XIV, Const. *Annus*, fide-
« lium animos ad devotionem excitat, si rectè peragatur;
« à piis hominibus libentissimè auditur, et alteri, qui
« *harmonicus* seu *musicus* dicitur, meritò præfertur; et
« ideò Concil. Trident. (sess. 23, c. 18, *De reform.*) præ-

« cipit ut seminariorum alumni *cantûs*, computi eccle-
« siastici aliarumque bonarum artium disciplinam dis-
« cant. »

Musica verò non erat in usu in ecclesiis, tempore S. Thomæ Aquinatis, sed de jure permissa est, textu expresso in Extrav. *Docta*, *De vitâ* et *honest. cleric.* ubi loquens de *consonantiis*, Pontifex insinuat eas esse adhibendas, *diebus præcipuè solemnibus*, *quia auditum demulcent*, *devotionem provocant*; solummodò abusus prohibitus fuit : ideòque in eâdem Extrav. improbatur genus musicæ, quo omninò deformatur et offuscatur cantus planus; huic concordat canon *Cantantes* 1, dist. 92, ubi dicitur : « *Can-*
« *tantes in cordibus vestris Domino* : audiant hæc adoles-
« centuli; audiant ii quibus psallendi in ecclesiâ officium
« est... Nec in tragœdorum modum guttur et fauces dulci
« medicamine liniendæ sunt, ut in ecclesiâ theatrales
« modi audiantur et cantica, sed in timore et scientiâ Scrip-
« turarum. »

Concilium etiam Trident. (sess. 22, *De observ. et vit.*) præcipit ut « ab ecclesiis... musicas eas ubi, sive organo
« sive cantu, lascivum aut impurum aliquid miscetur...
« arceant (Episcopi), ut domus Dei verè domus orationis
« esse videatur et possit ».

Ut verò musici intra hujusmodi limites continerentur, instituta fuit à Pio IV commissio cujus pars fuit S. Carolus, in quâ deliberatum fuit an ad decentiam cultûs divini non expediret musicam à sacris officiis omninò excludere. A dictâ commissione vocatus fuit Joannes Petrus Aloysius Prænestinus (*Palestrina*), petitoque ab eo an posset haberi musica quæ in ecclesiis convenienter posset audiri, et in quâ verba distinctè intelligerentur, tres ipse missas composuit, quæ commissioni ita placuerunt ut propositum exulandi musicam à divinis officiis abjectum fuit.

Postea autem, nempe 22 apr. 1657, Alexander VII Litteras Apostolicas edidit, quibus circa musicam tria sancivit quoad ecclesias romanas, videlicet : 1° ut nihil in eis caneretur nisi extractum à Missali, vel ex Breviario, aut si à Scripturâ Sacrâ vel SS. Patribus decerperetur, nonnisi approbatum à S. Congreg. Rit. ; 2° ut omninò exclude-

retur melodia profana et theatralis ; 3° ut de his accuratè servandis obstringerentur juramento magistri capellarum. Hæcque præcipit sub pœnâ excommunicationis latæ sententiæ, privatione fructuum unius mensis beneficii, et suspensione ob officio.—Suppressæ sunt hæ censuræ C. *Ap. Sed.*

Plura alia præscripta fuêre : Bened. XIV, in Bullâ *Annus*, ad Episcopos ditionis ecclesiasticæ directâ anno 1749, dicit. : « Vertente anno 1657, Alexander VII (Con« stitutione *Piæ sollicitudinis*) præcepit ut per id tempus « quo divina persolvuntur officio, et quo publicæ fidelium « venerationi... sacramentum Eucharistiæ expositum est, « nulla alia carmina seu verba cantentur, nisi desumpta « ex breviario, vel missali romano... vel Sacrâ Scripturâ, « aut SS. Patrum operibus... Aliquâ dubitatione exortâ..., « Innocent. XII, anno 1692, aliud Decretum promulga« vit... : generatim quarumcumque cantilenarum cantum « seu *motetorum*, prohibuit. In... missarum solemnibus, « solummodo permisit ultra cantum *Gloria* et Symboli, ut « cani posset Introitus, Graduale et Offertorium; in Ves« peris verò nullâ mutatione etiam minimâ factâ, anti« phonæ quæ initio cujusque psalmi, vel in ejus fine di« cuntur : insuper voluit... ut musici cantores omnino « legem chori sequerentur, et quemadmodum in choro « aliquid addere officio fas non est, ita musicis noluit id « licere ; et illud duntaxat concessit ut ex officio... SS. Sa« cramenti, nimirum ex hymnis S. Thomæ, vel ex anti« phonis aliisque relatis in breviario et missali... carmen « aliquod seu motetum nullâ verborum varietate, cantari « posset..., dum Sacra Hostia elevatur, vel publicè colenda « exhibetur. »

Unde « prohibitum est cantare laudes, cantilenas, can« tiones, vel alia in linguâ vulgari, sive inter missarum « solemnia, sive exposito SS. Sacramento, aut in ejusdem « processione. » S. R. Congr., 21 mart. 1609, et pluries postea.

Versus autem linguâ vulgari compositi, permitti possunt post benedictionem, ex Decis. 3 aug. 1839.—Dicta hæc, ut patet, intelligi debent de universâ Ecclesiâ.

Insuper in *Cæremoniali Episcopor.* hæc habentur (lib. 1,

cap. 28, XIII): « In missis et officiis defunctorum, nec « organo nec musicâ, quam figuratam vocant, utimur, sed « cantu firmo, quem etiam tempore Adventûs et Quadra- « gesimæ in ferialibus diebus convenit adhiberi ». Ita pariter S. Congr. Episc., 27 martii 1601.

Caveri verò debet juxta Declarat. S. R. C. 21 febr. 1643, n° 1283 : 1° ne textus notabiliter per musicam mutilentur, anteponendo, postponendo verba, et illorum sensum adaptando modulationi, ita ut musica non verbis et sensui, sed verba et sensus inservire videantur musicæ; 2° ne, quæ sub Introitu, Offertorio, Elevatione et Communione cantantur, sic protrahantur ut celebrans expectando, missam interrumpere cogatur; sicque pariter non musica missæ, sed missa musicæ famulet.

759. Quoad autem usum instrumentorum, sic habet Bened. XIV in præfatâ Constit. *Annus* : « .... 2° De usu « instrumentorum... nihil monebimus, nisi ut illa adhi- « beantur solummodo ad vim quamdam verborum can- « tui quodammodo adjiciendam, ut magisque audientium « mentibus eorum sensus infigatur... Si (pergit idem) « instrumenta continenter personent et solùm interdùm, « ut hodie fieri solet, per momenta aliqua interquies- « cant; ut liberum spatium audiendis harmonicis modu- « lationibus, crispatisque jaculationibus vocum... præ- « beant, cæterùm opprimant sepeliantque cantantium « vocem sonumque verborum, frustraneus est et inutilis « hujusmodi instrumentorum usus, imò vetitus atque in- « terdictus. »

Consulit autem Pontifex (n° 11) ut præter organum non aliud permittatur instrumentum quàm *barbiton*, *tetrachordon*, *fidicula*, *lyra tetrachordis* : *quia hæc inserviunt ad corroborandas sustinendasque cantantium voces.* Vetantur verò *tympana*, *cornua venatoria*, *tubæ*, *tibiæ decumanæ*, *fistulæ*, *fistulæ parvæ*, *psalteria symphonica*, *cheles*, *aliaque id genus quæ musicam theatralem efficiunt.*

Quoad symphonias, Bened. XIV dicit illas posse *tolerari*, *ubi earum usus jam receptus est*, *dummodo graves sint et earum diuturnitate, tædium non afferant iis qui adsunt.* Per

symphoniam autem intelligitur usus intermiscendi divinis officiis sonum organorum sinè ullo cantu.

Etsi generatim musica non sit prohibita, attamen monialibus vetita fuit à pluribus Pontificibus et expressè à Clemente VIII, 12 julii 1592, per Decretum in quo dicitur: « Monialibus et earum ecclesiis non permittatur cantus « figuratus, sed tantùm firmus; ac præterea etiam ex « earum monasteriis, instrumenta musica (exceptis orga- « nis, quæ in exteriori ecclesiâ permittuntur) tollantur. » Datæ quidem fuêre postea monasteriis Romanæ variæ licentiæ à SS. Pontificibus, sed omnes illæ demùm fuêre revocatæ à Clemente XI, 4 decemb. 1712.

Imò non conceditur quòd moniales possint à viris doceri cantum seu musicam, vel sonum, neque ad crates, neque ad portas, nisi brevi tempore pro cantu Gregoriano. Ita pluries decisum à S. Congr. Episc. et Regul.

« Est Decretum generale S. Congr. esse tolerandam « musicam in ecclesiâ exteriori monialium, præsertim in « quibusdam Festis principalibus, ubi est talis consuetudo; « ubi verò consuetudo non adest, non esse de novo conce- « dendam... S. Congr. Episc., in *Neapolit.*, 10 nov. 1852. »

Cùm ex dictis, non musica sed musicæ abusus sit tantùm prohibitus, sequitur quòd Episcopus nequeat prohibere ne in ecclesiis, nisi sint monialium, fiat musica; sed benè poterit vetare ne canantur verba non sacra, et ne musica aliquid immodestum aut turpe sapiat.

Quandonam organum et musicorum cantus sint adhibenda? Vide de hoc *Cæremoniale Episcop.*, lib. 1, cap. 28.

SECTIO SECUNDA.

DE REBUS ECCLESIASTICIS TEMPORALIBUS.

760. Res temporales Ecclesiæ sunt res corporales et jura incorporalia ad ipsam pertinentia, quibus providetur cultui divino, clericorum educationi et sustentationi, pauperum sublevamini, et aliis bonis ac piis operibus.

CAPUT I.

DE DOMINIO BONORUM ECCLESIASTICORUM.

ART. I.

DE CAPACITATE ECCLESIÆ HABENDI DOMINIUM RERUM TEMPORALIUM.

761. Circa hanc quæstionem exponendi sunt errores respuendi et veritates tenendæ.

1° Errores sunt duplicis generis: alii enim contenderunt fuisse à Christo prohibitum ne Ecclesia aut viri Ecclesiastici bona temporalia possiderent: inter eos recensentur Arnoldus de Brixià, circa annum 1139; Valdenses, ante annum 1210; Marsylius Patavinus, anno 1327; et præsertim Wiclefus.

Alii autem falsò opinantes potestatem Ecclesiæ ad sola spiritualia jure divino pertinere, non quidem dixerunt eam nullum jus habere posse in res temporales, sed prætenderunt eam non posse aliquod jus habere in res hujusmodi nisi ex concessione Principum, quorum proinde nutu omninò hoc jus pendet, et quorum arbitrio semper revocari potest: ita plures Gallicani et Jurisperiti, sive apud nos sive extranei. Hàc præsertim doctrinà innitebantur qui, anno 1788, promovere conati sunt invasionem bonorum ecclesiasticorum.

2° Contra hujusmodi errores tenendæ sunt veritates sequentes :

I. *Ecclesia legitimè res temporales potest acquirere et possidere.* De fide est contra Wiclefum et hæreticos supra memoratos. Probatur ex damnatione propositionum sequentium : « 10. *Contra Scripturam est quòd viri ecclesiastici habeant possessiones...* — 32. *Ditare clerum est contra regulam Christi.* — 33. *Sylvester Papa et Constantinus Imperator errârunt Ecclesiam dotando.* »

Constat etiam ex Scripturâ : sic habet S. Paulus (1 Cor., c. 9, v. 3, etc.) : « Numquid non habemus potestatem « manducandi et bibendi ?... Quis militat suis stipendiis « unquam ? Quis plantat vineam et de fructu ejus non « edit ? Quis pascit gregem et de lacte gregis non mandu- « cat ?... Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum « est si nos vestra carnalia vestra metamus... Nescitis quo- « niam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt « edunt, et qui altari deserviunt cum altari participant ? « Ita et Dominus ordinavit iis qui Evangelium annuntiant, « de Evangelio vivere. »

Et reverà Christus Apostolis suis dixerat : « Dignus est « operarius cibo suo ». Erat etiam in Collegio Apostolorum marsupium commune : de Judâ enim dicitur in Joanne (cap. 13, v. 27, etc.) : « Quod facis fac citiùs. « Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit « ei : quidam enim putabant, *quia loculos habebat Judas,* « quòd dixisset ei Jesus : eme ea quæ opus sunt nobis ad « diem festum, aut egenis ut aliquid daret. »

Constat adhuc multis testimoniis SS. Patrum : sufficiat referre verba S. Hieronymi *ad Nepotianum* : « Pudet di- « cere : Sacerdotes idolorum, mimi, aurigæ et scorta « hæreditates accipiunt; solis clericis et monachis hoc lege « prohibetur : et non prohibetur à persecutoribus, sed à « Principibus christianis.... Cauterium bonum est, sed « quod mihi vulnus ut indigeam cauterio ? *Sit hæres, sed « mater filiorum, id est Ecclesia gregis sui,* quæ illos « genuit, nutrivit, pavit. » Ergo Ecclesia potest bona et hæreditates accipere.

Idem asseritur in cap. *Expedit*, causa 12, q. 1.

Probatur tandem ratione : Ecclesia enim instituta fuit à Christo ut societas externa et visibilis : porrò nulla societas sinè bonis communibus stare potest, cùm necessariò multæ faciendæ sint impensæ, ut ministri stipendium habeant, et multa necessaria comparentur; hinc ei sua fuerunt ab ipso initio christianæ religionis bona unde aleret Episcopos, presbyteros, ministros, curam gereret orphanorum, virginum, viduarum, etc.; necessaria quæque compararet pro luminaribus, sacris vasis, libris, agapis quæ ecclesiastici convivii genus erant. Ergo Ecclesia legitimè potest bona acquirere.

Frustra objicerentur verba Christi (S. Matth., cap. 10, v. 9) : « Nolite possidere aurum, neque argentum, neque « pecuniam in zonis vestris » ; et (S. Luc., c. 9, v. 3) : « Nihil tuleritis in viâ ». Nam hæc verba dicta fuêre Apostolis pro tempore vitæ Christi, quo, ut expeditiores essent, non debebant secum aliquid singuli deferre, cùm præsertim neque pauperum neque ecclesiarum tunc curam habebant, et unus ipsorum, Judas nempe, loculos pro communi usu portabat; at ubi Apostoli, post Domini Ascensionem, cœperunt figere sedes in certis locis et curam habere Ecclesiarum et pauperum, non putârunt sibi fuisse prohibitum recipere et habere bona temporalia, ut patet ex Act. Apost. (c. 4, v. 5 et 6).

762. — II. *Ecclesia possidere potest non solùm mobilia, sed etiam immobilia, et quidem jure naturali et divino, et independenter à potestate sæculari.*

1° Etiam immobilia possidere potest Ecclesia : rationes enim supra allatæ non minus faciunt pro jure possidendi immobilia quàm pro jure mobilia habendi : præterea, instituendo Ecclesiam ut societatem visibilem, Christus potestatem ei dedit habendi quidquid est necessarium aut etiam utile ut valeat suam existentiam servare, et finem suum prosequi; sed ad hæc non solùm mobilia, sed etiam immobilia sunt sæpe absolutè necessaria, et solent esse saltem multùm utilia : immobilia enim sunt necessaria pro ecclesiis, domibus episcopalibus, presbyteralibus, pro monasteriis, hospitalibus, seminariis, aliisque multis locis piis; sola pariter immobilia benè subministrare possunt

redditus certos et stabiles quibus Ecclesia indiget pro innumeris impensis quotidiè faciendis, etc.

2° Eâdem ratione probatur præfatum jus immobilia possidendi inhærere Ecclesiæ jure naturali et divino; nempe eodem jure quo ipsi datum fuit existere et sese dilatare in universum mundum : etenim « Dominus ordina- « vit iis qui Evangelium annuntiant de Evangelio vivere » (1 Cor., c. 9, v. 14).

3° Hoc jus habet Ecclesia independenter à potestate sæculari, quod multis probari potest : etenim Christus instituendo Ecclesiam, ipsam independenter à potestate sæculari instituit. « Euntes, inquit, Apostolos suos alloquens, « docete omnes gentes, docentes eos servare omnia quæ- « cumque mandavi vobis. » Quod quidem dicendo nullatenus eis præscripsit ut licentiam prædicandi à Principibus obtinerent; sed cùm bona temporalia, ut modò diximus, sunt absolutè necessaria vel admodum utilia ad existentiam Ecclesiæ, necessariò Christus, qui voluit Ecclesiam existere independenter à Principibus, dedit eidem jus possidendi, etiam independenter à Principibus, illa bona absolutè necessaria, vel admodum utilia. Ergo etc.

Probari etiam potest ex variis factis, in *Manuali*, relatis, n° 5259.

Hæc ita vera sunt ut, anno 1274, Concil. Lugdun. II generali Constitutione sancierit « universos et singulos « qui... bona ecclesiarum, monasteriorum... occupare « præsumunt, quantæcumque dignitatis honore præ- « fulgeant... eo ipso excommunicationis sententiæ subja- « cere ».

Et Concil. Trident. (sess. 22, cap. 11) : « Si quem cleri- « corum vel laicorum, quâcumque is dignitate, etiam « Imperiali aut Regali præfulgeat, in tantùm malorum « omnium radix cupiditas occupaverit, ut alicujus eccle- « siæ, seu cujusvis sæcularis vel regularis beneficii, Mon- « tium Pietatis, aliorumque piorum locorum jurisdic- « tiones, bona, census ac jura, etiam feudalia et emphy- « teutica, fructus, emolumenta, seu quascumque obven- « tiones, quæ in ministrorum et pauperum necessitates « converti debent, per se vel per alios, vi vel timore

« incusso, seu etiam per suppositas personas clericorum « aut laicorum, seu quâcumque arte, aut quocumque « quæsito colore in proprios usus convertere, illosque « usurpare præsumpserit, seu impedire ne ab iis ad quos « jure pertinent percipiantur, is anathemati tandiù sub- « jaceat, quandiù jurisdictiones, bona, res, jura, fructus « et redditus quos occupaverit, vel qui ad eum quomo- « documque, etiam ex donatione suppositæ personæ, pei « venerint, ecclesiæ ejusque administratori, sive benefi- « ciato integrè restituerit, ac deinde à Romano Pontifico « absolutionem obtinuerit. »

763.—III. Ex modò stabilitis sequitur, non ad potestatem sæcularem, sed ad Ecclesiam pertinere judicare quousque extendi debeat jus acquirendi et possidendi bona temporalia : proindè leges vulgò dictæ amortizationis, secluso speciali privilegio ab Ecclesiâ concesso, iniquæ sunt et in Ecclesiam injuriosæ.

Per leges autem *amortizationis* intelliguntur eæ leges civiles quæ prohibent ne bona temporalia, præsertim immobilia, in Ecclesiæ dominium, absque Principis consensu, transferantur, ne ultra modum, ut aiunt, Ecclesia ditescat : porrò illæ leges sunt iniquæ et in Ecclesiam injuriosæ : si enim Ecclesia habet à Christo potestatem independentem bona temporalia possidendi, impediri nequit quin illa possideat. Frustra objiceretur Ecclesiam non debere ultra modum ditari : nam instituendo Ecclesiam Christus ei promisit suam assistentiam, ne id faceret quod posset esse damnosum. Præterea bona Ecclesiæ in ipsiusmet societatis civilis bonum convertuntur, non solùm quia bona opera in quæ hujusmodi bona ab Ecclesiâ impenduntur, etiam societati civili proficiunt, sed quia Ecclesia suis bonis, statui sæculari in angustiis posito, non omisit liberaliter auxiliari : sic Concilium Lateranense III indulsit quòd, ubi laicorum opes, judicio Episcoporum, impares essent ad publicis necessitatibus providendum, quod necesse esset ex proventibus Ecclesiæ tribueretur (Canon. 19). Et reipsa S. Pius V, ad necessitatem regni Gallici, Carolo IX concessit alienare fundos ecclesiasticos ad 15,000 libras redditûs annui assurgentes; Gregor. XIII concessit ut à

bonis ecclesiasticis distraheretur ad valorem 1,100,000 librarum; Henrico III Sixtus V permisit venditionem fundorum ecclesiasticorum ad centum mille philippæos redditûs annui, licet clerus jam, eo anno, contulisset auri decies centena millia et ampliùs. Refert auctor *Theatri Europæi*, ad annum 1683, 7 aug., Innoc. XI, Imperatori submisisse ter centum mille coronatos, additâ amplissimâ facultate ex ipsis templis, vasa sacra et *cimelia* (*objets précieux*) ad usum belli Turcici in monetas conflandi.

Observandum est quòd ad has alienationes legitimandas, juxta Concil. Later. IV, consensus Pontificis necessarius est; ipsa enim ratio naturalis suadet nemini fas esse in rem alienam, etiam sibi debitam, contra domini voluntatem, vel, eo inconsulto, invadere.

Ne objiciatur contra nostram tertiam assertionem quòd per legem *amortizationis*, Status non privet Ecclesiam bonis jam acquisitis, sed solùm acquirendis: jam verò bona, antequam ab Ecclesiâ acquirantur, sunt civilia, adeoque in dominio potestatis sæcularis posita. Ergo, etc.

Nam respondetur: Æqualem esse injustitiam spoliare aliquem à bonis acquisitis, aut à libertate bona acquirendi, quando ei competit. Et certè Status injuriam suis propriis membris inferret, non tantùm eos spoliando ab acquisitis, sed ab acquirendis indebitè prohibendo; quantò magis infert Ecclesiæ, quæ absolutè est ab eo independens, et à Domino habet hanc potestatem independentem acquirendi? Vide alia in *Manuali*, 5263, etc.

764. — IV. Ergo nec etiam habet Respublica dominium altum seu eminens in bona Ecclesiæ: qui enim tale dominium haberet in bona Ecclesiæ, de illis posset disponere, saltem propter bonum publicum, datâ justâ ac competenti indemnitate; porrò potestas sæcularis hoc jus non habet in bona Ecclesiæ; sed si bonis hujusmodi indigeat debet obtinere consensum Ecclesiæ, ut vidimus supra. Ergo, etc.

765. Quærit. 1° Quid sit dicendum de iis qui apud nos bona Ecclesiæ usurpata hodiè possident?

Resp. Vel agitur de bonis ecclesiasticis alienatis à Gubernio à quo fuerunt usurpata, vel de bonis ecclesiasticis alio modo usurpatis et acquisitis.

Si priùs : vel illa bona alienata fuerant ante Concordatum 1801, vel solùm post Concordatum: si alienata fuerunt à Gubernio ante dictum Concordatum, certum est illa posse retineri ab acquisitoribus, etiamsi peccaverint sic acquirentes : nam S. Pontifex, in eodem Concordato, talium bonorum condonationem fecit in gratiam possidentium.

Si bona ecclesiastica fuerunt acquisita post Concordatum 1801, rursùs distinguendum est : vel illa bona à Gubernio fuerant usurpata ante Concordatum, vel duntaxat post Concordatum : in priori casu, non omninò patet an hujusmodi acquisitio valida sit : multi existimaverunt condonationem factam à S. Sede applicari posse solùm bonis acquisitis ante Concordatum ; imò in ipsis Comitiis (*dans les chambres*), præsertim anno 1817, ii qui expetebant ut bona non vendita redderentur ecclesiis, constanter affirmabant ea bona non comprehendi in condonatione à S. Sede factâ. Non tamen improbabilis videtur sententia opposita, et fortè probari posset ex art. 12 dicti Concordati, ubi dicitur : « Omnia templa Metropolitana, Cathedralia, parochialia, atque alia quæ non alienata sunt, *cultui necessaria*, Episcoporum dispositioni tradentur ». Si ergo S. Sedes exegit solùm restitutionem templorum et aliorum bonorum ecclesiasticorum non alienatorum, nisi *quatenus erant cultui necessaria*, potuerunt proinde post Concordatum legitimè à Gubernio alienari, et ab acquisitoribus legitimè retineri. Sed quidquid sit de vi hujus argumentationis, S. Pontifex, de hâc re interrogatus, permisit ut acquisitiones haberentur ut validæ ; sic imprimis Gregorius XVI respondit, 16 sept. 1833, Episcopis Belgii, postulantibus ut art. 13 Concordati extenderetur ad bona à Gubernio usurpata, quæ post dictum Concordatum fuerunt divendita, vel adhuc potestatis sæcularis nomine administrantur : « Vobis edicere licebit, inquit Pontifex, Nomine « Nostro, memoratum articulum *ampliari et extendi* ad « alia quælibet ex occupatis ut supra bonis, quæ sive post « Conventionem illam alienata à Gubernio sint, sive adhuc « apud Gubernium ipsum remaneant ». Supponit quidem Breve *ampliari Concordatum*, sed fortè hoc dicit *ad cautelam*, ut amputarentur omnes cavillationes.

In secundo casu, quando nempe bona, à Gubernio acquisita, ab ipso fuerunt usurpata post Concordatum, tunc non videtur posse in dubium revocari quòd ipsorum acquisitio sit invalida, nisi speciali Indulto obtenta fuerit à S. Sede condonatio rerum sic acquisitarum. Confirmatur hæc solutio responsione S. Pœnitentiariæ, 2 januarii 1838, datâ pro diœcesi Cameracensi, quæ legi potest in *Manuali*, n° 5269.

Si tandem quæstio sit de bonis ecclesiasticis usurpatis ab aliis quàm à Gubernio, v. g., si agatur de bonis, quæ apud privatos remanserunt, Gubernio ignorante, certè condonatio à S. Sede facta hujusmodi bona non comprehendit : unde de illis judicandum est ac de cæteris bonis injustè usurpatis et detentis : quæ proinde sunt restituenda, juxta regulas traditas à Theologis in tractatu de Justitiâ, nec eis præscriptio est applicanda nisi sit omnibus conditionibus vestita quæ liberant in foro conscientiæ, imprimisque sit peracta cùm bonâ fide, et per 40 annos duraverit.

766. Quærit. 2° An Ecclesia apud nos habeatur ut civiliter capax habendi dominium?

Responderi potest affirmativè, tum ex Concordato ubi sancitur : « Art. 15. Gubernium curabit ut catholicis liberum sit, si libuerit, Ecclesiis consulere novis fundationibus »; tum ex lege 2 jan. 1817 ubi statuitur : « 1° Tout établissement ecclésiastique reconnu par la loi pourra accepter, avec l'autorisation du Roi, tous les biens, meubles, immeubles ou rentes qui lui seront donnés par actes entre-vifs ou par acte de dernière volonté. 2° Tout établissement ecclésiastique reconnu par la loi pourra également, avec l'autorisation du Roi, acquérir des biens immeubles ou des rentes. 3° Les immeubles appartenant à un établissement ecclésiastique seront possédés à perpétuité par ledit établissement, et seront inaliénables à moins que l'aliénation en soit autorisée par le Roi. »

ART. II.

IN QUONAM RESIDEAT DOMINIUM BONORUM ECCLESIASTICORUM.

767. Non consentiunt DD. circa subjectum in quo resideat dominium bonorum ecclesiasticorum.

Exstant de hoc tres sententiæ : *Prima* dicit dominium directum et proximum bonorum ecclesiasticorum apud nullum hominem sive privatum sive publicum existere, sed solùm apud Deum seu Christum, solâ administratione apud Dei ministros consistente. Ita Innocent III. In probationem afferuntur varii textus juris canonici, in quibus bona ecclesiastica dicuntur *res Dei*, *bona Deo consecrata.*

Secunda dicit Dominium præfatum penès S. Pontificem residere. Ita Fagnanus, et alii. Probant imprimis ex plenitudine juris ea bona administrandi quæ Ipsi à canonibus tribuitur. Juxta S. Liguor., verior est sententia quæ denegat S. Pontifici dominium propriè dictum circa res ecclesiasticas (lib. 3, nº 931).

Tertia tandem dicit dominium de quo agimus esse penès ecclesias vel Instituta in quorum usum sunt respectivè tradita et applicata. Ita communiter canonistæ; et hæc sententia, prout est communior, multòpariter videtur probabilior, et probatur ex cap. *Quoniam* 68, causa 16, q. 1, ubi dicitur : « Liberum est... monachis et spiritualibus « viris, Deum timentibus et colentibus, decimas et obla- « tiones, cunctaque remedia concedere et de jure suo in « *dominium illorum* et usum transferre. » Ergo non solùm in usum monachorum aut virorum spiritualium dantur bona ecclesiis et monasteriis, sed et *in illorum dominium*; — item ex cap. *Videntes* 16, causa 12, q. 1, et Concil. Trident. (sess. 22, c. 11, *De ref.*).

Constat etiam ex sensu fidelium qui, dando bona sua, intendunt determinatam ecclesiam aut speciale Institutum gratificare.

Probatur denique ex confutatione aliarum sententiarum, prout est videre in *Manuali*, nis 5275, etc.

Tribui tamen debet S. Pontifici altum dominium seu potestas jurisdictionis in bona ecclesiastica, vi cujus potest

donare illa bona propter urgentem ecclesiæ necessitatem, ut contigit in Galliâ initio sæculi præsentis : in id enim præsumuntur consensisse qui bona sua ecclesiis elargiti fuêre.

Bona Institutorum aut ecclesiarum non censenda sunt ecclesiastica nisi hujusmodi Instituta aut ecclesiæ fuerint auctoritate ecclesiasticâ legitimè erecta.

Ut Instituta ecclesiastica valeant canonicè bona temporalia acquirere, satis est, nisi aliter disponatur in quibusdam Institutis, ut observentur formalitates quæ pro foro conscientiæ sufficientes habentur inter privatos : proinde, si agatur de donationibus, requiritur ut acceptentur à legitimis Superioribus Institutorum ante donatorum mortem; et si agatur de aliis acquisitionibus, requiritur ut iidem consentiant; sed apud nos in Galliâ, ut Instituta tanquam proprietarii civiliter habeantur, plures aliæ formalitates sunt insuper observandæ : etenim, si agatur de acquisitione titulo oneroso bonorum immobilium vel reddituum (*rentes*), requiritur approbatio Gubernii: ita art. 2 legis 2 jan. 1817; non solet verò concedi hæc approbatio nisi transmittantur ad Gubernium : 1° petitio subscripta ab administratoribus Instituti, cui adjuncta sit sententia (*l'avis*) tùm Consilii municipalis, tùm Episcopi, tùm Præfecti; 2° tabula descriptionem locorum continens; 3° actus æstimatorius tum valoris objecti acquirendi, tum impensarum quæ ad peragenda sarta tecta sunt necessaria; 4° actus inquisitionis factæ à Sub-Præfecti Commissario de *commodo* et *incommodo* acquisitionis peragendæ; 5° scriptum quo proprietarius se obligat ad rem alienandam in gratiam Instituti ecclesiastici; 6° exemplar budgeti quo constet Institutum non esse impar ad bona proposita acquirenda.

Si verò agatur de acquisitionibus titulo gratuito, formalitates tunc observandæ sic exponuntur à DD. Affre (*Adm. temp.*, p. 127), Gubernio præberi debent : « Pour le legs : « 1° testament; 2° acte de décès du testateur; 3° évaluation « de l'objet légué; 4° état approuvé par le Préfet de l'actif « et du passif, ainsi que des charges et des revenus de « l'établissement légataire; 5° copie de l'acte extrajudi- « ciaire constatant que les héritiers ont été appelés à pren-

« dre conaissance du testament; 6° leur consentement à « la délivrance du legs; au cas contraire, le Préfet, en « sollicitant l'autorisation, joindra leur mémoire, en fai- « sant connaître le nombre des réclamants, le montant « d'hoirie et la portion afférente à chacun d'eux : s'il n'y « a pas d'héritiers connus, acte des affiches du testament « au chef-lieu de la mairie du domicile du testateur et de « l'insertion dans le journal judiciaire du département. »

« Pour les donations : 1° acte de donation; 2° évalua- « tion de l'objet donné; 3° certificat de vie du donateur; « 4° état approuvé par le Préfet de l'actif et du passif, « ainsi que des charges et des revenus de l'établissement « donataire. »

In utroque casu sive donationis per testamentum recipiendæ, sive donationis inter vivos, Institutum deliberare debet an ipsi expediat acceptare, et actus hujusmodi deliberationis per Sub-Præfectum transmittitur ad Præfectum, qui, expetitâ Episcopi et adjunctâ suâ propriâ sententiâ, omnia ad Gubernium mittit. *Nota* quòd sufficiat approbatio Præfecti, ubi agitur de donationibus aut legatis rerum mobilium quorum valor 300 francos non excedit vel 1,000 fr., pro Fabr.

In omni casu, ut Institutum ecclesiasticum possit civiliter acquirere et possidere, requiritur ut sit agnitum à Gubernio seu à lege civili : porrò à lege civili in Galliâ agnoscuntur quinque Instituta diœcesana : videlicet Titulus Episcopalis, Capitulum Cathedralis, Fabrica ejusdem, Seminaria majus et minus; duo parochialia, Fabricæ nempe et tituli parochiales, qui duplicis generis sunt, scilicet : vel parochiæ strictè dictæ cujus titularis est inamovibilis, vel minus strictè dictæ, id est succursales et capellæ vicariales, modò ut tales à Gubernio agnoscantur; non sufficit verò quòd agnitæ sint tanquam annexæ. Quoad alia Instituta religiosa, quædam à Gubernio agnoscuntur, v. g., plures monialium Congregationes, imò et nonnullæ virorum; plures tamen ab illo non agnoscuntur et ideò civiliter acquirere non possunt; non etiam à lege civili agnoscuntur Confraternitates.

Juxta autem legem civilem, donationes et legata Institutis facta acceptari debent in Galliâ : 1° ab Episcopis,

quando sunt in gratiam mensæ episcopalis, vel Ecclesiæ Cathedralis, vel seminariorum;

2° A Decano, si in gratiam Capituli fiant;

3° A parocho aut alio titulari, si fiant in favorem tituli parochialis sive inamovibilis sive amovibilis, etiam capellæ vicarialis;

4° A thesaurario Fabricæ, si dona sint in gratiam ecclesiæ aut Fabricæ parochialis aut pro cultu divino;

5° A Superiore vel Superiorissâ Congregationis religiosæ, si dona fiant in gratiam ejusdem Congregationis. Ita art. 2 Decreti 2 apr. 1817.

Præfatis formalitatibus subjacere non videntur donationes manuales, quippe ex art. 2279 Codicis civilis, possessio rerum mobilium est titulus sufficiens ad illas legitimè retinendas; et ex art. 36 Decret. 1809 Fabricas spectantis, oblationes fieri possunt in gratiam Fabricarum. Attamen ex Arresto Curiæ Imperialis Parisiensis 7 decembr. 1852, etiam donum manuale, ut sit validum quando fit in gratiam Instituti religiosi, indiget Gubernii approbatione, quæ dari tamen potest post mortem donatoris.

De immunitate bonorum ecclesiasticorum, vide *Manuale,* à n° 5283, etc.

CAPUT II.

DE BONORUM ECCLESIASTICORUM ADMINISTRATIONE.

ART. I.

DE JURE ADMINISTRANDI BONA ECCLESIASTICA ET DE IIS AD QUOS JUS ILLUD SPECTAT.

768. Jus administrandi bona ecclesiastica ad eam auctoritatem pertinere debet ad quam, modo independenti, hujusmodi bona pertinent : accessorium enim sequitur principale; porrò administratio est accessorium et appendix dominii pleni aut saltem utilis; ergo sicut bona ecclesiastica ad Ecclesiam pertinent, ad ipsam pariter spectat eo-

cum administratio : hoc enim jure administrandi potiti fuêre ipsimet Apostoli, quoad collectas et alia bona quæ in illorum manus à fidelibus mittebantur; nec laicos sed septem diaconos constituerunt qui curæ earumdem rerum rectæque administrationi præessent. (Act. Ap., c. 6; et 1 Cor., c. 16, v. 1-4.)

Initio cura et administratio omnium Ecclesiæ bonorum penès Episcopum erat : sic enim legitur in can. 21 Apostolorum à Gratiano relato, c. 12, q. 1 : « Præcipimus ut « in potestate suâ Episcopus Ecclesiæ res habeat : si enim « animæ hominum pretiosiores illi sunt creditæ, multò « magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut po« testate ejus indigentibus omnia dispensentur per pres« byteros et diaconos ». Vide etiam can. 25 Concil. Antioch., anni 373 (Cap. *Episcopus*, 23, causa 12, q. 1), in *Manuali*, nº 5304.

Ne autem Episcopi administratio sinè testibus esset, et pariter ut in aliquâ curarum parte levaretur, mox, pro dictis bonis administrandis, constituti fuêre œconomi, qui tamen Episcopis suis rationem reddituri erant : de ipsis loquitur Concil. Chalcedon.. anno 451, in canone 26 : In canone autem 11 Concilii Nicæni II datur Metropolitis aut Patriarchis facultas dictos œconomos constituendi in Ecclesiis suæ Provinciæ, sicubi in hoc Episcopos negligentes invenissent. Solebant autem Archidiaconi in œconomos eligi.

Unus erat primùm bonorum cumulus unde alebantur Episcopi, clerici et pauperes ecclesiæ addicti, ex quo pariter detrahebantur impensæ quas pro ecclesiæ fabricâ, ornatu, supellectili, cæterisque rebus facere oportebat; postea verò visum est bona ecclesiastica in quatuor partes dividere, ut memorant Simplicius Papa, Epist. 3, ad Florent., Gelasius Papa, Epistola 9 ad Episc. Lucaniæ, etc., et sua Episcopo, sua clericis, sua item pauperibus, sua denique ecclesiæ fabricæ pars attributa est : in hâc bonorum partitione certi quoque redditus parochialibus ecclesiis adscripti fuêre. Sic etiam habet cap. *Mos est* 30, causa 12, q. 2, ex S. Greg. ad August. desumptum : « Mos est Apos« tolicæ Sedis Episcopis præceptum tradere, ut de omni

« stipendio quod accedit, quatuor fieri debeant partitiones.
« una videlicet Episcopo et familiæ ejus propter hospitali-
« tatem, alia clero, tertia verò pauperibus, quarta eccle-
« siis reparandis. »

Sic itaque divisis bonis Ecclesiæ, plures necessarii fuêre in singulis diœcesibus administratores ; propriæ mensæ bonorum administrationem retinuit Episcopus : bonorum uniuscujusque beneficii cura titulari eorumdem tributa fuit; bona autem ecclesiarum aut Fabricarum aut aliorum locorum ab ipsorum rectoribus administrabantur; monasteriorum verò bona à suis Præpositis aut Prælatis. Apud Episcopum tamen remansit, etiam post dictam bonorum partitionem, supereminens administratio, si excipias monasteria quæ fuêre ab ipsius administratione exempta : et ideò, quoties instituitur Episcopus, declarat Pontifex electo *curam et administrationem talis Ecclesiæ in spiritualibus et temporalibus* committi : quod consonum est cap. *Is cui* 42, *De elect.*, ubi Bonifacius VIII ait : Is cui procuratio seu administratio Cathedralis Ecclesiæ *plena et libera in spiritualibus et temporalibus est commissa, potest,* alienatione bonorum immobilium duntaxat exceptâ, « omnia quæ « jurisdictionis episcopalis existunt, et quæ potest electus « confirmatus exequi, liberè exercere ».

769. Ad providendum variis ecclesiarum necessitatibus institutæ fuêre Fabricæ seu corpora administratorum, quibus cura demandabatur administrandi res ecclesiæ, sumptus suggerendo necessarios ædificationi ac reparationi sacrarum ædium, et aliis ad cultum divinum requisitis; ideò sic vocantur quia institutæ fuêre præcipuè ad reficiendas et *fabricandas* sacras ædes.

Versùs sæculum XIII duntaxat cœperunt laicis committi quædam munia in administrandis Ecclesiæ bonis. Conc. verò Vienn., anno 1310, sequens Decretum tulit circa administrationem xenodochiorum : « Gubernatio viris pro-
« vidis, idoneis et boni testimonii committatur, qui sciant,
« velint et valeant loca ipsa, bona eorum ac jura utiliter
« gerere, et eorum proventus et redditus in personarum
« miserabilium usum fidelibus dispensare... Illi quibus
« dictorum bonorum dispensatio committitur, ad instar

« tutorum et curatorum, juramentum præstare, ac de « bonis inventoria conficere, et Ordinariis, seu aliis quibus « hæc loca subsunt, annis singulis de administratione suâ « teneantur rationem reddere. » (Clement. *Quia contingit* 2, *De Religiosis domib.*) — Eâdem epochâ et propter similia motiva inducta est Fabricarum administratio.

Matriculariorum nomine *(marguilliers)* ideò vocati fuêre ii quibus cura bonorum Ecclesiæ fuit demandata, quia ortum habuêre ex iis clericis aut pauperibus qui inscribebantur matriculæ seu tabellæ eorum qui ab ecclesiis alebantur, ex quibus selecti fuerunt primùm qui munia externa in ecclesiis adimplerent, eas custodirent, ornarent, campanas pulsarent, etc.; sed postea amplificata fuêre illorum munera et veri administratores bonorum ecclesiæ effecti fuêre, semper tamen jurisdictioni Episcoporum subjecti, prout multis constat et præsertim ex Conc. Trid. (sess. 22, c. 9, *De ref.*) : « Administratores tàm ecclesiastici quàm « laici Fabricæ cujusvis ecclesiæ, etiam Cathedralis, hos- « pitalis, confraternitatis, eleemosynæ, Montis Pietatis « et quorumcumque locorum piorum, singulis annis, « *teneantur reddere rationem administrationis Ordinario*, « consuetudinibus et privilegiis quibuscumque in contra- « rium sublatis, nisi secùs fortè in constitutione et ordi- « natione talis ecclesiæ seu Fabricæ expressè cautum fuis- « set; quòd si, ex consuetudine aut privilegio, aliis ad id « deputatis ratio reddenda esset, tunc adhibeatur etiam « Ordinarius : et aliter factæ liberationes dictis administra- « toribus minimè suffragentur. »

Etsi nunc in Galliâ administratores Fabricarum non sint omninò independentes ab auctoritate episcopali, tamen Fabricæ nostræ non ampliùs sunt hodiè administrationes ecclesiasticæ propriè dictæ : potiùs enim sæculari potestati subduntur quàm spirituali auctoritati : juxta enim legis civilis præscripta instituuntur, regulantur, administrant bona : uno verbo omninò subjacent decisionibus Gubernii, et quoad eorum existentiam et quoad omnes illorum administrationis actus. Idem est dicendum de administrationibus hospitalium quæ omninò laicæ apud nos effectæ sunt et à solâ auctoritate civili constituuntur et reguntur.

770. Sic autem Fabricæ parochiales ordinantur in Galliâ ex Decreto 30 decembr. 1809 : constant duabus partibus, Consilio nempe *(le Conseil)* et Collegio Matriculariorum *(le bureau des marguilliers)*: ad primum spectat deliberatio et potestas decernendi circa ea quæ facienda sunt ; ad secundum executio resolutorum et cura bonorum quotidiana.

Consilium autem Fabricæ septem vel undecim membra habere debet : septem quidem in parœciis in quibus non adsunt 5,000 animarum; undecim verò in parœciis in quibus 5,000 computantur : inter illa de jure recensendi sunt tum parochus tum Major communitatis *(le maire)*; cætera membra, præter parochum et Majorem communitatis, primâ vice eliguntur pro majore parte ab Episcopo, pro minore autem parte à Præfecto : deinceps verò renovantur ex parte, singulis trienniis, per electionem faciendam à membris quæ nondum tempus expleverunt per quod durare debet illorum officium, id est sex annos.

Fabricæ Consiliarii debent esse catholici, notabiles, et habere domicilium suum in parochiâ.

Convenire debent regulariter quater in anno videlicet : dominicâ *Quasimodo*, et primis Dominicis julii, octobris et januarii : electiones triennales, electio annua præsidis et secretarii, redditio computorum et deliberatio circa budgetum regulariter dominicâ *Quasimodo* sunt peragendæ.

Collegium autem *(le bureau)* coalescit ex parocho, qui semper et de jure est membrum, et ex tribus aliis membris Consilii, quæ ab ipso Consilio primùm designantur, et ita deinceps ab eo renovari debent ut unum ex ipsis mutetur singulis annis vel reeligatur.

Collegium sibi eligit quotannis Præsidem, Secretarium, et Thesaurarium; regulariter convenire debet singulis mensibus, at potest extraordinariè convenire quotiescumque expetit parochus, vel requirit præses.

Hæc omnia et plura alia quæ spectant compositionem consilii et collegii, munia utriusque, et variorum membrorum quibus constant, perceptionem reddituum, onera Fabricæ, præparationem et approbationem budgeti, redditionem computorum, modum acquirendi ac alienandi,

locationesque faciendi ; uno verbo omnes actus administrationis Fabricarum, explanantur à variis auctoribus qui circa legislationem hujusmodi solâ auctoritate civili sancitam, fusè scripserunt, inter quos DD. Affre in suo opere *Traité de l'administr. tempor. des paroisses* ; Dieulin in opere *Guide des curés* ; et præsertim redactores Diarii cui titulus *Journal des fabriques* pluribus voluminibus comprehensi.

Cùm hujusmodi explanatio multum tempus exposceret, et non sit proprium juris canonici objectum, quippe tota hujusmodi legislatio est potiùs civilis quàm canonica, imò potiùs anticanonica, quatenùs potestas sæcularis in eâ usurpat administrationem quæ ad solam Ecclesiam pertinet, ideò hanc materiam remittimus ad auctores qui illam ex professo elucidant, quique sedulò sunt quidem investigandi à clericis : nam, etsi parum canonicè, imò admodum anticanonicè multa in eâ statuantur, quia tamen tristis nobis inest necessitas hanc legislationem subeundi, nobis est pariter opus illam penitùs perspectam habere, ut non plus fiat onerosa quàm reverà exstat, et ex illius notitiâ etiam arma arripiamus quibus, si fieri potest, aliquando contra injustas vexationes protegamur. Etsi enim hæc legislatio non sit canonica, potest tamen à clericis observari in quantum saltem Ecclesia et Episcopi illam tolerant ; imò sæpè debet cautè observari ne actus administrationis sint civiliter invalidi, et ideò etiam nos plura passim puncta de eâ delibavimus aut delibaturi sumus.

Cæterùm relegenda sunt quæ diximus supra (156, etc.) circa limites utriusque potestatis spiritualis et temporalis.

ART. II.

DE ALIENATIONE BONORUM ECCLESIASTICORUM.

771. Licita quidem esse potest alienatio bonorum mobilium non pretiosorum aut etiam aliquando bonorum immobilium, sed regulariter interdicitur omnibus Episcopis, Ecclesiis, Capitulis, beneficiariis, monasteriis, piis locis bona sua ecclesiastica immobilia vel pretiosa, quæ servari

possunt, alienare, nisi fiat ex justâ causâ, obtento S. Sedis beneplacito et servatis formalitatibus à jure præscriptis. Nomine autem alienationis intelliguntur non solùm actus quibus transfertur dominium propriè dictum, ut fit per venditionem, donationem, permutationem, sed etiam actus quibus jus in perpetuum vel ad longum tempus conceditur, ut fit per locationem ultra triennium, oppignerationem, hypothecas, impositionem novi gravaminis, servitutis, censûs, etc.

Sic enim habet Extravag. *Ambitiosæ* Pauli II : « Ambi-
« tiosæ cupiditati... occurrere cupientes, omnium rerum
« et bonorum ecclesiasticorum alienationem, omne pac-
« tum per quod ipsorum dominium transfertur, conces-
« sionem, hypothecam, locationem et conductionem ultra
« triennium, necnon infeudationem, vel contractum
« emphyteoticum [1], præterquam in casibus à jure per-
« missis..., et cum ecclesiarum evidenti utilitate, ac de
« fructibus et bonis quæ... servari non possunt..., fieri
« prohibemus...

« Alienanti verò bona ecclesiarum, monasteriorum,
« locorumque piorum quorumlibet, inconsulto Romano
« Pontifice, aut contra præsentis Constitutionis tenorem,
« si Pontificali seu Abbatiali præfulgeat Dignitate, ingres-
« sus ecclesiæ sit penitus interdictus. Si per sex menses...
« animo perseveret indurato..., è regimine et administra-
« tione suæ ecclesiæ vel monasterii sit eo ipso suspensus. »
In cæteros alienantes, decernitur pœna privationis officii, Dignitatis, beneficii et administrationis.

Insuper 7 sept. 1624, S. Congr. Conc., jussu Urbani VIII, Decretum edidit sequens : « S. Congregatio, speciali Sanc-
« tissimi D. N. jussu..., Generalibus vel Provincialibus,
« Capitulis vel Congregationibus... et quibuscumque....
« Superioribus regularibus cujusvis Ordinis, Congrega-
« tionis, Societatis vel Instituti, intra fines Europæ exis-

[1] Emphyteusis est contractus quo, retento dominio directo, transfertur alteri ad longos annos dominium utile seu ususfructus. Apud nos potest fieri ad 99 annos ex lege 18 oct. 1790, etsi non jus in re, sed jus ad rem solùm possit transferri. (Vide Theol. Tolos., *De justitiâ*, diss. 1, cap. 1, *in fine*.)

« tentibus, omnium rerum et *bonorum immobilium ac* « *pretiosorum mobilium* alienationem, omneque pactum « per quod ipsorum dominium transfertur, census perpe- « tuos, seu vitalitios, hypothecam, locationem et conduc- « tionem ultra triennium, etc..., præterquam in casibus à « jure permissis, fieri perpetuò inhibet atque interdicit, « absque ipsius Congregationis Concilii expressâ licentiâ « in scriptis et gratis concedendâ. » Postea hujusmodi actus irritat, et præter pœnas à Decretali *Ambitiosæ* statutas decernit pœnam privationis officiorum, vocis activæ et passivæ, necnon inhabilitatis perpetuæ ad illa obtinenda ipso facto incurrendam : « *non obstantibus consuetudinibus* « *etiam immemorialibus, privilegiis*, et ordinationibus « apostolis quibuslibet ». Et cf. C. *Apost. Sedis.*

772. Disputatur an necessarium sit beneplacitum Apostolicum casu quo bonum fuit donatum cum expressâ conditione quòd alienari poterit propriâ auctoritate : probabilem reputat sententiam negantem S. Liguor. (lib. 4, n° 187, *not.* 2).

Notandum est autem, quoad formalitates præscriptas, quòd si qua bona ad Ecclesias Cathedrales, aut etiam ad mensam episcopalem vel Capituli, vel ad Collegiatam, aut ad monasterium pertinentia, alienari debeant, requiritur ut Prælatus Capitulum aut collegium consultet an alienatio proposita ad ecclesiæ utilitatem conducat, in eoque negotio, ea sententia valet quæ saltem majori parti placuerit; si verò agatur de bonis ecclesiarum quæ collegium non habent, alienatio ab ecclesiæ rectore, solius Episcopi inquisitione et Decreto, celebrari potest : de quo vide *Manuale,* n° 2409, salvo tamen beneplacito Apostolico, quando est necessarium.

Ex *Pontificali*, Episcopi in suâ consecratione juramentum præstant se non fore alienaturos bona ad mensam pertinentia, *inconsulto Romano Pontifice.*

In Galliâ autem generatim non habetur ut necessarium Papæ beneplacitum pro alienatione bonorum ecclesiarum inferiorum, nec solet ordinariè, ut putamus, postulari ab Episcopis, nisi pro bonis ad Titulum Episcopalem pertinentibus. An autem talis consuetudo possit esse legitima?

Affirmat Reiffenstuel (lib. 3, tit. 13, n° 32), et dicit quòd « consuetudine... in Germaniâ et locis ab Urbe remotis, « ubi difficilis est ad Papam aditus, Extravagans *Ambitio-* « *sa* recepta non est, saltem quoad hoc ut etiam inferiores « Prælati Episcopis subjecti teneantur in ejusmodi aliena- « tionibus consensum Papæ requirere, adeò ut ibi sufficiat « consensus Episcopi. » Posse talem consuetudinem esse legitimam concedit D. Bouix, qui citat tamen Card. De Luca secus sentientem; et reverà in Decreto Urbani VIII, 7 sept. 1624, ubi prohibitio innovatur erga regulares, dicitur : « Non obstantibus consuetudinibus, etiam immemo- « rialibus, privilegiis et ordinationibus Apostolicis quibus- « libet ». Sed dici posset quòd hoc Decretum regulares tantùm respiciat. Et reverà non videtur cur in hâc materiâ legitima non posset evadere consuetudo non expectandi beneplacitum Apostolicum, si adessent conditiones requisitæ.

Notandæ sunt tamen sequentes decisiones S. C. C. : Prima 1 julii 1647 in *Uladislaviensi*, ubi dicitur : « Non usum « dictæ Constitutionis *(Ambitiosæ)* allegabilem non esse ; « et *absque beneplacito* (Apostolico) *alienationes fieri non* « *debere* ». Secunda 13 nov. 1655, in *unâ Mediolan.*, in quâ idem fuit decretum, non *obstante prætenso allegato non usu, seu consuetudine, et die* 20 *nov.* 1655 *factâ relatione Sanctissimo*, *approbavit.*

Juxta Card. Petra : « Beneplacitum Apostolicum... sup- « plet omnes et quascumque juris... solemnitates (proinde « consensum Capituli, nisi sit pars cujus interest in con- « tractu... ; tamen nequit supplere causam..., nisi... Papa « ageret de plenitudine potestatis, cùm eo casu esset vali- « dus actus alienationis factus sinè causâ : nam Papa non « est simplex administrator rerum Ecclesiæ, sed habet in « illis administrationem dominicalem profluentem ex jure « monarchico. » Hoc tamen non admittit S. Liguor., sed habet ut probabiliorem sententiam quæ non attribuit S. Pontifici dominium rerum ecclesiasticarum ; et insuper (lib. 4, n° 187, *not.* 4°) expressè dicit quòd alienatio facta sinè justâ causâ à S. Pontifice, *si fiat in aliam ecclesiam*, *erit quidem valida*, licet illicita ; *Si verò fiat in usus profanos*, *erit illicita et invalida*.

A necessitate expectandi beneplacitum Apostolicum excipiendi sunt casus sequentes : 1° si oportet vendere ad solvendum debitum pro quo creditor urget apud judicem ; 2° in casu magnæ necessitatis quæ non permittat expectare hoc beneplacitum ; 3° in casu notoriæ utilitatis Ecclesiæ, si, expectato consensu Pontificio, transiret occasio. In his tamen duobus casibus posterioribus requiritur saltem consensus Episcopi, nisi fortè ageretur de regularibus exemptis.

« Nullâ consuetudine, inquit Reiffenst. (lib. 3, tit. 24, « n° 37), introduci potest quòd Episcopi vel alii Prælati « bona Ecclesiæ immobilia vel mobilia pretiosa, aut alia in « magnâ quantitate, seu magni momenti, suis consangui- « neis, vel ad aliam causam profanam donare valeant. » Ratio est quòd illorum bonorum Episcopus non est dominus sed administrator duntaxat; porrò administrator nec licitè nec validè potest disponere de re quæ non est sua : unde in cap. *Fraternitatem* 2, *De donationibus*, sic Episcopo Parisiensi aiebat Alexander III : « Fraternitatem tuam credi- « mus non latere quòd cùm Episcopus et quilibet Prælatus « ecclesiasticarum rerum sit procurator et non dominus, « conditionem Ecclesiæ meliorare potest, deteriorem non « facere debet. Accepimus quòd prædecessor tuus graves « donationes fecit in detrimentum Ecclesiæ, suis Canonicis « inconsultis, undè *quoniam donationes hujusmodi de jure* « *non tenent*, indulgemus tibi ut liceat donationes hujus- « modi revocare. »

Possunt tamen Episcopi et alii ecclesiarum Prælati donationes remuneratorias, etiam magnas, modò sint proportionatæ meritis et obsequiis præstitis, facere in gratiam eorum qui in ecclesiam vel in ipsum Prælatum benefici fuêre. Id eruitur ex ipsomet cap. 5, *De donationibus* : ratio est quia donatio remuneratoria non est mera liberalitas, sed est solutio debiti gratitudinis ; hujusmodi tamen donatio si de bonis immobilibus aut mobilibus pretiosis fiat, vestiri debet solemnitatibus requisitis pro talium alienatione.

Item ex causâ pietatis Prælati possunt, etiam sinè consensu Capituli, impendere in opera pia, aut ad sublevamen pauperum certam partem bonorum Ecclesiæ, quæ deter-

minari debet ex facultatibus Ecclesiæ et aliis circumstantiis, præsertim ex necessitate indigentium : ratio est quia misericordia et pietas expetunt ut tales elargitiones fiant : ideòque bona ecclesiastica hoc onere gravata sunt (Can. *Aurum*, causa 12, q. 2), et eas facere pertinet præsertim ad eos quibus competit *plena administratio* in temporalibus et spiritualibus, quales sunt inprimis Episcopi; talem autem non habent potestatem administratores inferiores, v. g. Fabricarum; rectores tamen beneficiorum videntur posse eleemosynas vel donationes quasdam remuneratorias facere juxta usum et exigentias. Imò si instet necessitas : v. g., si fames regionem premat, possunt Prælati, etiam immobilia aut mobilia pretiosa alienare, etiam absque beneplacito Apostolico, si de facili Papa adiri non posset nec aliter posset pauperibus provideri.

773. Quærit. 1° An absque solemnitatibus pro alienatione bonorum Ecclesiæ requisitis, Prælatus possit repudiare hæreditatem aut donationem Ecclesiæ factam, quando agitur de re immobili, aut de re mobili pretiosâ ?

Resp. 1° Certum esse repudiationem illam illicitam esse Ecclesiæque injuriosam, si fiat absque causâ justâ : sic enim Ecclesia privatur bono ad quod jus certè habet.

2° An autem illa repudiatio sit saltem valida ? — Plures affirmant, quia in hoc non intervenit vera alienatio, cùm res nondum acceptatæ non sint sub dominio Ecclesiæ. Vide eumdem Reiffenst. qui in probationem affert L. *Alienationis* 28, ff., *De verb. signific.*

Alii negant : 1° Quia Ecclesia, etiam sinè speciali acceptione, dominium acquirit rerum sibi legatarum vel donatarum, unde repudiatio earum est vera alienatio : sed illa ratio, si agatur de donatione, parum probat, cùm probabiliùs videatur Ecclesiam non acquirere dominium ante acceptationem rei donatæ; si verò ageretur de re legatâ, statim Ecclesia acquirit dominium; 2° quia ex L. *Magis* 5, ff., *De Reb. eorum qui sub tut.*, repudiatio legati pupillo relicti absque Prætoris decreto non valet, *cùm res sit pupilli*; porrò Ecclesia jure minorum et pupillorum gaudet. Vide Card. Soglia (*Inst. jur. priv.*, § 114, *versùs finem*). Hæc secunda ratio majorem vim probandi habere videtur

præsertim apud nos, ubi ecclesiæ et communitates (*communes*) habentur ut minores, et ubi validi non habentur actus administrationis bonorum ad minores pertinentium nisi observentur solemnitates à jure præscriptæ (Cod. civ., art. 457, 460, 461, 1314). Non tamen inde concludendum esset requiri beneplacitum Apostolicum pro dictis repudiationibus, cùm probabiliùs non videntur alienationes propriè dictæ : sed requiritur consensus saltem ecclesiarum vel Institutorum quibus fiunt legata aut donationes.

774. Quærit. 2° An, quando alienationes bonorum ecclesiasticorum sunt invalidæ defectu solemnitatum à jure præscriptarum, hujusmodi invaliditas possit objici ab acquisitoribus qui contractum adimplere nolunt?

Resp. Negativè. « Si Superior, inquit Card. Soglia (*ib.*, « *in fine*), talem contractum ratum habere velit, à tali « contractu resilire non posse (emptorem)... ex utroque « jure colligitur... » Et reverà sic etiam disponitur in nostro Codice civili art. 1125 ; et juxta cap. *Auditis*, *De in integrum restit.*, ecclesiæ habendæ sunt ut minores. Ergo, etc.

775. Quærit. 3° Quomodo recuperari valeant res non ritè alienatæ?

Ante responsionem notandum est tres esse sententias circa modum quo alienatio bonorum Ecclesiæ, non ritè peracta, sit nulla : alii dicunt eam esse nullam in solo foro externo ; alii contendunt esse nullam in utroque foro interno et externo ; alii tandem dicunt esse nullam quidem etiam in foro externo, sed duntaxat post sententiam Judicis. Secunda sententia probabilior videtur et magis conformior textibus juris : vide cap. *Sinè exceptione* 52, causa 12, q. 2, ubi dicitur : « Irrita enim Episcoporum venditio et « commutatio rei ecclesiasticæ erit absque conniventiâ et « suscriptione clericorum. »

Resp. cum Card. Soglia (*Inst. jur. priv.*, § 105) : « Alie« natio non ritè facta duplici modo reparatur. Namque « Ecclesia duplicem habet actionem : alteram personalem « adversùs Prælatum alienantem, ejusve hæredes, ut ex « bonis propriis, si qua suppetant, damnum ecclesiæ illa-

« tum præstent ; alteram adversùs possessorem rei malè « alienatæ... Utramlibet eam actionem intentare valet ip- « semet malè alienans Prælatus, quia, dum agitur de pu- « blicâ utilitate et præsertim ecclesiæ, allegans propriam « turpitudinem audiendus est ; item ejus successor, Capi- « tulum, imò persona quælibet ecclesiastica, aut etiam « patronus ecclesiæ, aut Princeps territorialis. Cap. 4 et 6 « *de rebus eccles. non alienandis.* » Et reverà in cap. *Si quis* 6, *De reb. eccles. non alien.*, dicitur : « Licet quibus- « cumque ecclesiasticis vocem contradictionis afferre, ut « cum fructibus possint alienata reposcere et ecclesiasticâ « auctoritate fulciri. » Imò Glossa hoc jus extendit ad omnem fidelem.

776. Quærit. 4° An ad validitatem alienationis bonorum Ecclesiæ, requiratur consensus Principis sæcularis ?

Resp. *Regulariter* hunc consensum non requiri, cùm de necessitate hujusmodi consensûs jus canonicum prorsus sileat, et Princeps nullam de se habeat in bona ecclesiastica auctoritatem. Proinde nullæ sunt in foro conscientiæ leges, quæ sive directè sive indirectè prohibent alienationes hujusmodi bonorum facere absque consensu dicti Principis : solummodò condi possunt leges civiles quibus observatio canonum promoveretur.

Dictum fuit *regulariter*, quia per accidens fieri potest ut necessarius sit consensus patroni aut Principis, v. g. : 1° si in fundatione, constructione, dotatione ecclesiæ hoc jus fuisset reservatum (arg., c. 23, *De Jurepatr.*) ; 2° si bona alienanda non sint absolutè in dominio ecclesiæ : v. g., si essent donata in feudum, quia tunc dominium remanet penès donatorem ; 3° si Princeps per Indultum aut Concordatum hoc jus obtinuerit.

777. Quærit. 5° Quænam sint pœnæ in malè alienantes bona Ecclesiæ statutæ ?

Resp. Primam pœnam esse excommunicationem majorem quam incurrunt, ipso facto, tàm alienantes quàm alienata recipientes aut ipsi subscribentes, ex cap. *Apostolicos*, cap. *Non liceat*, causa 12, q. 2 ; cap. *Si quis presbyterorum* 6, *De rebus eccles. non alien.* ; et Extrav. *Ambitiosæ*. Non est reservata juxta Ferraris (v° *Alienatio*, art. 6, n° 4)

et ab eâ excusantur alienantes et cooperantes ex ignorantiâ juris vel facti, dummodò ignorantia non sit crassa et supina, ut expressè habetur cap. *Ut animarum, De Constit.*, in 6°; item alienantes absque debitis solemnitatibus qui alienationem revocaverunt ante realem et pacificam traditionem (cap. *Si quis presbyt.* modò citat.). Hæc pœna fuit innovata ab Urbano VIII, et extensa fuit ad regulares qui ab eâ ex privilegio immunes antea erant. V. etiam C. *Ap Sed.*

Secunda pœna est quòd Episcopi vel Abbates malè alienantes subjaceant interdicto ab ingressu ecclesiæ, et, si per sex menses talem pœnam contumaciter sustinuerint, ab administratione beneficii vel Dignitate sint suspensi; inferiores autem Prælati commendatarii aut alii ecclesiarum rectores, beneficiis quorum bona malè alienaverint sint ipso facto privati. Suppressum est interd. C. *Ap. Sed.*

Advertit Delbene cum communi DD. quòd præfata « Bulla (Pauli II), quoad has pœnas, paucis in locis est « recepta; et quoad obligationem, attendenda est consue« tudo locorum...; in citatâ *Extrav...* dicitur *præsumpse« rit*, unde excusantur ab his pœnis eas invincibiliter « ignorantes. » (S. Liguor., lib. 4, 187.)

Antequam huic quæstioni alienationis finem imponamus:

Notandum est 1° quòd solemnitates requisitæ pro dictis alienationibus, observandæ sint etiam quando res unius ecclesiæ in gratiam alterius alienatur: olim quidem hoc erat controversum, sed ita pluries judicavit Rota, et constat ex cap. *Dudum, De reb. eccles. non alienandis*, in 6°.

Notandum 2° pro casu rei immobilis ab antiquo in feudum vel emphyteusim dari solitæ, quòd, feudo vel emphyteusi cessante, iterum in feudum vel emphyteusim dari potest, absque novis solemnitatibus, dummodò id fiat in evidentem Ecclesiæ utilitatem; Card. Soglia (*Inst. jur. priv.*, § 114) exigit ut consuetudo locandi seu in emphyteusim tradendi comprobetur, vel per duas alienationes emphyteuticas non solemnes intra spatium 40 annorum, vel per unam solemniter factam; requiritur etiam ut bona nondum fuerint Ecclesiæ reintegrata priusquam contractus renovetur. Ita S. Congr. Conc. in *unâ Salutiarum*, 20 sept

1624; item requiritur ut novus contractus non mutet vel saltem non augeat conditiones prioris alienationis.

Solemnitates autem non requiruntur pro locandis rebus ecclesiasticis infra triennium (Extrav. *Ambitiosæ*).

Potestne adjici contractui quòd, expirato triennio, si antea contrahentes non manifestârint intentionem ab eo recedendi, locatio eadem ad aliud triennium prorogetur, et ita de triennio in triennium prorogata censeatur? — De hoc vide *Manuale*, n° 5339.

Observa hîc quòd rectores beneficiorum vetentur percipere redditus antequam tempus solutionis veniat : sic enim habet Concil. Trident. (sess. 25, c. 11, *De ref.*): « Magnam ecclesiis perniciem afferre solet cùm earum « bona, *repræsentatâ pecuniâ*, in successorum præjudicium « aliis locantur; omnes igitur hæ locationes, *si anticipatis* « *solutionibus fient*, nullatenus in præjudicium successo- « rum validæ intelligantur [1], quocumque Indulto, aut pri- « vilegio non obstante. Nec hujusmodi locationes in Curiâ « Romanâ vel extra eam confirmentur. »

Nota adhuc quòd si res privatorum alienari possunt præscriptione, ita pariter et bona ecclesiastica, quibusdam tamen exceptis, nempe immobilibus quæ ad cultum Dei immediatum consecrantur vel benedicuntur, ut templa, cœmeteria, etc. Hoc nihilominùs est discrimen inter ecclesiam et privatos, quòd ad immobilia vel jura privatorum præscribenda sufficiunt in omni casu triginta anni, imò si adsit titulus coloratus, decem tantùm anni requiruntur inter præsentes, et viginti inter absentes, etiam quando ab Ecclesiâ præscribuntur, ut constat ex cap. *Sanctorum* 3, *De Præscript.*; dùm, ad præscribenda immobilia Ecclesiæ necessarii sunt quadraginta anni. Ita plura juris canonici capitula et expressè cap. *Illud* 8, *De Præscript.*, ubi dicitur : « Illud autem te scire volumus et tenere quòd, adver- « sus Ecclesias, minorem præscriptionem quàm 40 anno- « rum Romana Ecclesia non admittit, licet quidam

[1] Juxta jus civile in Galliâ, elocari possunt sedilia in ecclesiis pro pretio semel soluto. Vide Decret. 30 decembr. 1809, art. 68. Cùm id non fiat, aut non soleat fieri in præjudicium successorum, non videtur esse contra dispositionem Concilii Tridentini.

« canones (ut c. 1 et 2, causa 16, q. 3; cap. *Quicumque* « et c. *Placuit*) comprobent tricennalem (30 annorum). » Imò si agatur de bonis ad Romanam Ecclesiam pertinentibus sola centenaria præscriptio patrocinari potest, ex cap. *Ad audientiam, De Præscript.*

In lege autem civili romanâ (*Inst. De usuc.*) dicitur: « Cautum est ut res quidem mobiles per triennium usuca« piantur ». Controvertitur inter DD. an hoc tempus triennii sufficere valeat ad res mobiles Ecclesiæ præscribendas : alii affirmant et alii negant. Negantes nituntur canonibus, qui 40 annos requirunt ad præscriptionem bonorum ecclesiasticorum sinè distinctione inter mobilia et immobilia. Utraque sententia est satis probabilis juxtà S. Liguor. Apud nos in Galliâ mobilia solâ possessione præscribuntur (Cod. civ., art. 2279), modò tamen non possideantur titulo precario aut non agatur de rebus amissis aut furto sublatis : pro conscientiâ tamen semper necessaria supponitur bona fides.

SCHOLIUM.

778. Ex art. 92, Decreti 30 dec. 1809, quando fabricæ non sibi sufficiunt ad varias expensas necessarias, subvenire ipsis debent, in quantum est necesse, communitates (*les communes*).

Sic autem est procedendum pro obtinendis hujusmodi subsidiis : 1° Actus æstimatorius expensarum (*devis*) conficitur vel à Majore communitatis (*le maire*), vel à Præsidente Fabricæ; 2° Fabrica deliberat circa utilitatem aut necessitatem reparationum vel constructionum; item an habeat pecunias sufficientes; si verò non habeat, velitque tamen ut fiant reparationes aut constructiones propositæ, statuit recursum esse habendum ad communitatem, ad quam petitionem dirigit, rogans ut quàm citissimè opera conficiantur; promittens se associaturam communitati ad postulandum, si opus sit, subsidium à gubernio; 3° non solùm petitio Fabricæ, sed actus æstimatorius, et deliberationis exaratio simul cum budgeto Fabricæ ab Episcopo approbata remitti debent Majori communitatis; 4° Casu quo Consilium Municipale petitionem Fabricæ benignè

accipit, negotium ad Præfectum transmittitur ut executioni mandari valeat : si verò hanc petitionem repellat Municipale Consilium, præses Fabricæ requirit varia documenta Majori remissa, videlicet actum æstimatorium, budgetum, eaque mittit ad Sub-Præfectum ut ipso mediante ad Præfectum perveniant, qui, consulto Episcopo, statuit quid sit agendum : si petitio Fabricæ non admittatur à Præfecto, superest Fabricæ ut viâ petitionis recurrat ad Ministrum cultuum. Admissâ tandem à Præfecto et à Gubernio Fabricæ petitione, communitas impensas necessarias suppeditare debet, et si renuat ipsi imponuntur à Præfecto.

CAPUT III.

DE PRÆCIPUIS SPECIEBUS BONORUM ECCLESIASTICORUM.

ART. I.

DE OBLATIONIBUS

779. « *Oblationis* nomine intelligitur quidquid offertur « ecclesiæ quocumque modo in missâ, vel in ecclesiâ, vel « extra. » Ita summarium capituli *Cùm inter* 23, *De verbor. significatione.*

Antiquissimus earum usus est, atque ab ipsâ Apostolorum ætate repetendus.

Tria erant oblationum genera : *primum* earum rerum quæ ad altare tempore missæ ferebantur, et quæ, præsertim in pane et vino, ex quibus Eucharistia conficiebatur, consistebant, sed quibus etiam addebantur oleum, incensum, novæ spicæ, aliaque munera quæ altari aut clericis alendis inservirent.

Secundum erat earum rerum quæ, extra sacrificium, ad domum Episcopalem, vel in gazophylacium inferebantur, ex quibus comparanda erant omnia ad cultum divinum spectantia, aut necessaria ad alendos clericos et pauperes sublevandos.

Tertium denique erat earum rerum quas fideles sacerdotibus largiebantur, occasione exequiarum, vel in receptione sacramentorum, aliisque cæremoniis sacris : unde enata sunt jura stolæ quæ præcipuè parochis post administrationem sacrorum tribuuntur. Hæ oblationes initio erant voluntariæ, sed temporis lapsu in laudabiles consuetudines abierunt, ita ut à Concilio Lateranensi IV sancitum fuerit ut liberaliter quidem sacramenta cæteraque sacra officia administrarentur, sed fideles tamen oblationes consuetas præstarent, recusantesque ab Episcopis cogi possent : non verò dantur ut pretium rerum sacrarum, in quo esset simonia, sed tanquam præmium laboris, et tanquam alimenta ministris debita.

Nota 1° circa præstanda ob assistentiam exequiis et missis pro defunctis, quòd nihil debeat percipi pro personis qui non intersunt per se aut per alium, nisi fortè absentes essent ob gravem necessitatem ministerii : in eo enim casu meritò fideles præsumuntur consentire hujusmodi absentiæ, si talis vigeat alicubi consuetudo.

Nota 2° quòd ad lucrandas oblationes pro funeribus non sufficiat interesse, aut privatim orare pro libitu, sed est cantandum, psallendum aut alio modo funeribus inserviendum. Sacra enim Congr. Rituum consulta : « Utrum « parochus aliique sacerdotes, exequiis mortuorum, offi« ciisque quotidianis pro iisdem assistentes, teneantur per « se officium defunctorum persolvere, ita ut solummodò « assistentes, et non cantantes, vel psallentes, fructus non « faciant suos : an verò sufficiat ut assistant, et schola « officium persolvat, ipsis interea pro suo libitu alias pre« ces fundentibus, v. g. breviarium recitantibus pro suâ « quotidianâ obligatione?—Respondendum censuit : *Affir« mativè quoad primam partem*, — *Negativè quoad secun« dam* » : 9 maii 1857.

780. Quærit. 1° An Episcopus habeat jus oblationes inter sacerdotes dividendi prout magis expedire judicaverit?

Resp. 1° Regulariter oblationes ad parochum pertinent, vel ad loca quibus destinantur ab offerentibus ; proinde Episcopus non habet jus absolutum illas dividendi prout magis expedire judicaverit, cùm præsertim ex titul. 12,

libr. 3 Decretalium, *Ecclesiastica beneficia sinè diminutione conferri debent* : unde Innocent. III, cap. *Pastoralis* 9, *De his quæ fiunt à Prælatis sinè*, etc., exigit licentiam S. Pontificis ut Episcopus valeat *sinè voluntate sui Capituli obventiones parochialis ecclesiæ viris religiosis conferre, etiam sustentatione vicarii reservatâ.*

2° His tamen non obstantibus, potest Episcopus dividere oblationes ad procurandam sustentationem vicariis aliisque sacerdotibus quorum ministerio parochiæ indigent : hoc manifestè eruitur ex verbis Concilii Trident. (sess. 21, cap. 4, *De ref.*), quibus tribuitur Episcopo potestas cogendi parochos, qui nequeunt soli regere suas parœcias, ad sibi adjungendum tot sacerdotes quot sufficiant ad sacramenta ministranda cultumque divinum celebrandum.

Item ex redditibus parochiarum Episcopi possunt aliquid exigere pro variis necessitatibus, v. g., sextam partem redditûs sedilium (6e *des bancs et chaises*), ad subveniendum presbyteris infirmis vel senio confectis : habent enim Episcopi ex Concil. Lateran., facultatem postulandi *subsidium charitativum* : « Sustinemus, inquit Concil. sub « Alexandro III, pro multis necessitatibus, quæ aliquo« ties superveniunt, ut si manifesta ac rationabilis causa « exstiterit, *cum charitate moderatum* ab eis (rectoribus « parochiarum) valeant auxilium postulare » (Cap. *Apostolus* 6, *De censibus*).

Item possunt in auxilium venire parochiis indigentibus, ut constat ex Concil. Trid. (sess. 24, c. 13, *De reform.*) : « In parochialibus ecclesiis quorum fructus adeò exigui « sunt ut debitis nequeant oneribus satisfacere, curabit « Episcopus, si per unionem beneficiorum id fieri non « possit, ut *primitiarum* vel *decimarum* aut per parochia« rum *symbola ac collectas*, aut quâ commodiori ratione « ei videbitur, tantùm redigatur quod pro rectoris aut « parochiæ necessitate decenter sufficiat. » Quibus verbis sat evidenter legitimatur praxis nonnullorum locorum, v. g. Parisiorum, certam partem oblationem ex funeralibus provenientium detrahendi, ut inde efformetur communis pecuniæ acervus quo subveniri possit singularum parochiarum necessitatibus.

ART. II.

DE FUNDATIONIBUS.

781. Fundatio est affectatio boni alicujus Instituto ecclesiastico facta sub conditione certi operis præstandi, vel in perpetuum vel saltem in diuturnum tempus : unde differt ab oblationibus, quæ, vel sinè conditione fiunt, vel sub conditione operis mox peragendi, v. g. missas per hebdomadam aut per annum celebrandi.

Fundationes approbari debent à Prælatis ecclesiarum quibus sunt factæ, proinde ab Episcopis, si fiant ecclesiis parochialibus aut aliis locis sub jurisdictione Episcoporum constitutis. Illud constat ex praxi, et deduci posse videtur ex variis canonibus. Vide cap. *Nos quidem*, cap. *Si hæredes* et cap. *Tua nobis, De Testamentis*; et Concil. Trid. (sess. 22, c. 8; sess. 25, c. 5, *De ref.*) Ex decreto Urbani VIII certum est consensum Episcopi esse necessarium pro perpetuis missarum fundationibus; patet aliundè non esse bonæ et prudentis administrationis quod Instituta ecclesiastica possint in perpetuum, vel ad diuturnum tempus gravari absque consensu eorum quorum regimini subsunt.

Debet autem Prælatus, antequam suum præbeat consensum fundationi, diligenter expendere an dos constituatur sufficiens ad sustinenda onera per ipsam imposita. Juxta Lequeux (nº 1138) generatim in Galliâ observatur regula quòd nulla fundatio sit acceptanda nisi tertia pars redittuum assignatorum liberè ad Institutum seu Fabricam pertineat, cùm suppeditet locum, vestes sacras, panem, vinum, etc.

Auctor autem fundationis adjicere potest in limine erectionis quascumque conditiones sibi benè visas, etiam juri communi contrarias, dummodò non sint turpes, impossibiles, aut alio modo vetitæ, et à Prælato sint admissæ : vide cap. *Significatum* 11, *De Præbendis*; cap. *Præterea* 23, *De Jurepatron.*, et cap. *Quantò, De censibus.*

782. Exhinc infertur quòd patronus, hæres seu successor fundatoris, nequeat etiam cum consensu Episcopi mutare conditiones fundationis, quamvis juri communi

contrarias Ita censuit ipsamet Congr. Concil., ex Decreto Trident., ubi sancitur quòd non ampliùs sit in potestate Ordinariorum derogare conditionibus in fundatione appositis etiam de consensu patronorum (sess. 25, cap. 5, *De ref.*).

Imò neque fundator, etiam de consensu Episcopi, potest conditiones, à se appositas in fundatione et ab Ordinario acceptatas, mutare, si talis mutatio esset in præjudicium Ecclesiæ vel tertii, quia Tridentinum et declarationes S. Congr. non distinguunt inter patronum viventem et mortuum.

783. Episcopis maximè incumbit cura procurandi executionem piarum fundationum, ex cap. *Nos quidem*, *De testamentis*, in quo Gregorius IX injungit Calaritano Episcopo, ut det operam quominùs religiosa cujusdam mulieris voluntas monasterium ædificandi, quæ ab illius hærede, nondum fuerat executioni demandata, impleatur. In capite autem *Tua nobis* ejusdem tituli, idem Pontifex declarat onus esse Episcopi ut legata pia curet impleri, etiamsi cavisset testator ne Episcopus se rei hujusmodi quandocumque immisceret, quia privata testatoris dispositio generalem legis nequit sanctionem immutare ejusque effectum impedire. Potest quidem fundator aliquem designare testamenti executorem, et tunc Episcopus non potest se interponere, nisi talis executor negligens deprehendatur; sed in hoc casu ad Episcopum devolvitur onus exsequendi quod alii neglexerunt : ita etiam expressè Concilium Trident. (sess. 22, cap. 8, *De reform.*), ubi dicitur quòd « Episcopi, etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati, in « casibus à jure concessis, *omnium* piarum dispositionum, « tàm in ultimâ voluntate quàm inter vivos, sint execu- « tores ». Idem sancitum est à jure civili in Galliâ : vide art. 29 Decreti 30 decembr. 1809.

Ut autem accuratiùs adimpleantur fundationes, Innocent. XII in Constit. suâ, cui initium *Nuper à Congregatione* (§ 26 et 27), sancivit ut in singulis ecclesiis conficeretur catalogus seu tabella onerum quæ in perpetuum vel ad certum tempus ipsis imposita fuerunt, ac respectivè acceptata; utque itidem in sacrario duo asservarentur libri, in quorum altero perpetua vel temporaria hujusmodi onera, in altero verò missæ manuales et adventitiæ inscri-

ierentur, unà cum fideli ac distinctâ adnotatione subsecutæ utrorumque impletionis [1]. Ut insuper faciliùs possit Episcopus executioni fundationum invigilare, tabella generalis earum, pro totâ diœcesi confici posset, annotata distinctim præ se ferens perpetua et temporaria earum onera, unà cum indicatione testamenti aut alterius legalis actûs à pio fundatore exarati, et designatione loci in quo sacra aut alia onera sunt peragenda, sicut etiam numeri missarum ac temporis quo celebrandæ sunt.

Ut verò fundationes Institutis, in quorum gratiam factæ fuerunt, onerosiores non evadant, confirmata fuit ab eodem Pontifice Innocent. XII (*ib.*) sanctio sequens Urbani VIII: « § 6. Præterea ne in ecclesiis, in quibus onera missarum « in perpetuum imposita sunt, sacerdotes, in eis, ut par « est, adimplendis, eò tepidiores ac segniores reddantur « quòd onera hujusmodi cum nullâ aut parvâ sint utilitate « conjuncta, statuit atque decernit ut pecuniæ ac bona mo- « bilia ecclesiis, Capitulis ac locis omnibus, tàm sæcularibus « quàm regularibus, atque illorum personis in futurum « simpliciter acquirenda cum onere perpetuo missarum « celebrandarum ab iis ad quos pertinet, sub pœnâ inter- « dicti ab ingressu ecclesiæ ipso facto incurrendâ à die « realis acquisitionis, statim deponi debeant penès ædem « sacram, vel personam fide et facultatibus idoneam, ad « effectum illa, seu illorum pretium, quamprimùm inves- « tiendi in bonis immobilibus fructiferis, cum expressâ et « individuâ mentione oneris quod illis annexum reperitur.

« § 7. Ac si eadem bona immobilia auctoritate Apostolicâ « deinceps alienari contigerit, eorumdem pretium sub « eâdem pœnâ, ut supra, deponi, atque in aliis bonis sta « bilibus itidem fructiferis, cum ejusdem repetitione atque « annexione converti debeat. » Ablata est pœna C. *Ap. Sed.*

[1] Sic fert Decret. 1809. « Art. 26. Un extrait du sommier des titres « contenant les fondations qui doivent être desservies pendant le « cours du trimestre, sera affiché dans la sacristie, au commence- « ment de chaque trimestre, avec les noms du fondateur et de l'ecclé- « siastique qui acquittera chaque fondation.

« Il sera rendu compte à la fin de chaque trimestre, par le curé ou « desservant, au bureau des marguilliers, des fondations acquittées « pendant le cours du trimestre »

Existimat autem *S. Sulpitii Prælectionum* auctor (n° 558) quòd census annui certi locum tenere valeant bonorum immobilium, præsertim in nostris regionibus : quòd reverà videtur posse admitti, eâ tamen conditione quòd si census redimatur, capitale, vel in rebus immobilibus fructiferis erit hypothecandum, vel ex eo alius census annuus certus erit acquirendus.

Quandò perit fundus qui fuerat datus in assecurationem fundationis, aut iste in perpetuum desinit esse fructifer, tunc onera fundationis, nisi ex culpâ rectorum id contingat, penitùs cessant.

A quonam reduci valeant onera fundationum, vide in *Manuali*, n[is] 5374 et 1048.

ART. III.

DE BENEFICIIS ECCLESIASTICIS.

784. — I. Beneficium ecclesiasticum definitur à canonistis : *Jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiæ, propter officium aliquod spirituale auctoritate constitutum et proprio nomine exercendum.*

Duo, à se invicem separabilia, distinguuntur in beneficiis, nempe : 1° jus seu potestas exercendi munus spirituale ; 2° jus percipiendi redditus ecclesiasticos : posterius fundatur in priori.

Dicitur 1° *jus perpetuum* : hæc autem perpetuitas duplici modo intelligi potest : ratione beneficii quod semel erectum semper permanet; 2° ratione beneficiarii, qui non ad tempus, sed quamdiù vixerit, jus ad percipiendos fructus beneficii consequitur. Communiter DD. asserunt perpetuitatem in utroque sensu acceptam de naturâ esse beneficii ecclesiastici : hoc tamen non ab omnibus admittitur, et Leurenius à Card. Soglia citatus (*Inst. jur. priv.*, § 81) solam admittit ut essentialem beneficiis perpetuitatem prioris generis, et inter vera beneficia accenset manualia quæ ad nutum adimi possunt, quæque à laicalibus in eo tantùm discrepant quòd à potestate ecclesiasticâ concedantur. Sententiam Leurenii amplectitur D. Bouix, *De Parocho* (p. 207); item S. Liguor. (lib. 3, n° 673), ubi de capellaniâ dicit : « Quælibet capellania conferenda ab

« Episcopo et ejus auctoritate erecta, est verè beneficium, « etsi *sit ad nutum amovibilis* ; secus si non sit erecta « auctoritate Episcopi, licet ab ipso conferatur. » Ita Salm., *De horis canonic.*, c. 5, n° 59, cum Suar., Pelliz., Vill., etc.

Dicitur 2° *Percipiendi fructus ex bonis Ecclesiæ* : bona autem ecclesiastica non tantùm in terris vel domibus consistunt, sed etiam in censibus aut redditibus annuis, ut est videre apud Devoti (lib. 2, tit. 14, § 3) : proinde bona Ecclesiæ nuncupari possunt etiam subventiones à Guberniis datæ, si reverà à Guberniis ex justitià Ecclesiæ debentur prout in Gallià : Ecclesia enim, per art. 13 Concordati 1801, non abjicit jus quod habebat in bona à Gubernio usurpata et ab ipso alienata, nisi eà conditione quòd Episcopis et parochis assignaretur congrua subventio : unde jus strictum habet Ecclesia ut subventio hujusmodi à Gubernio conferatur, et hoc jus est pretium bonorum quorum alienationi consensit ipsa Ecclesia : proinde est bonum ad ipsam pertinens et quod dare potest beneficiariis propter officium spirituale ab ipsis explendum, ac reverà fuit datum in Gallià in dotem Ecclesiarum Episcopalium et parochialium à Card. Caprara, Decret. 9 apr. 1802, in quo dicitur : « Cathedralibus Ecclesiis erectis, illud superesset ut de « earum *dotatione*... statueremus. Sed cùm hanc dotatio- « nem Gubernium in se receperit, declaramus earumdem « Ecclesiarum *dotationem* ex iis redditibus conflatam fore, « qui ab ipso Gubernio quamprimùm assignandi erunt... « Et quoniam... nova ab Episcopis parœciarum circum- « scriptio facienda est..., singulis ecclesiis parochialibus « erigendis, pro congruà rectorum sustentatione, eos red- « ditus, qui, ut in supradictà conventione statutum est, « assignandi erunt, iidem Episcopi loco dotationis habi- « turos fore declarabunt. »

Hoc fuit confirmatum à S. Pœnitentiarià : consulta nim «... 2° An honoraria sacerdotibus à Gubernio data, « seu ex functionibus ecclesiasticis provenientia, sint bona « quasi-patrimonialia. S. Pœnitentiaria... respondendum « censuit... ad 2^m^ aliàs fuisse à selectà Congregatione S. « Romanæ Ecclesiæ Cardinalium responsum : quòd si « agatur de pensionibus constitutis loco reddituum quos

« beneficiarii antea percipiebant ex fundis seu à loco suo-
« rum beneficiorum, eos censeri *redditus ecclesiasticos*,
« non quasi-patrimoniales; secus verò si agatur de stipen-
« diis quæ dantur laborantibus, inserviendo functionibus
« ecclesiasticis, tanquam merces operis et ad operantis
« sustentationem : hæc enim bona censentur quasi-patri-
« monialia. Datum Romæ in Sacrâ Pœnitentiariâ, die 9 jan.
« 1823. J. B. Bussi, S. P. Regens ».

Dicitur 3° *Propter aliquod officium spirituale.* Vide cap. *Quia per ambitiosam* 15, *De rescriptis*, in 6°. Officium autem spirituale à beneficiariis præstandum est, v. g., obligatio recitandi horas canonicas, deserviendi alicui ecclesiæ administrando sacramenta, prædicando, missas celebrando, etc., etc. : hoc officium spirituale est quidem fundamentum et causa beneficii, sed non est beneficium.

Dicitur 4° *Auctoritate Ecclesiæ constitutum*, videlicet S. Pontificis vel Episcopi.

Multa dicenda essent circa beneficia; quæstiones sequentes tantùm hîc expendemus: de cæteris vide *Manuale*, à n° 5375, etc.

785. Quærit. 1° An beneficiarius obligationes suas adimplere omittens, teneatur ad restitutionem fructuum, non solùm ex jure positivo sed etiam ex jure naturali?

Resp. Vel agitur de omissione recitationis horarum canonicarum, vel de cæteris omissionibus : si priùs, probabiliùs habet S. Liguor. (lib. 3, n° 665) beneficiarium non teneri ad restitutionem nisi, ex jure positivo, et post omissionem culpabilem horarum canonicarum, etsi tamen ad hoc teneatur ante judicis sententiam etiam declaratoriam.

Si posteriùs, veriùs putat S. Liguorius omittentes suas obligationes implere teneri ad restitutionem fructuum, non solùm ex jure positivo, sed etiam ex jure naturali : ratione nempe contractûs aut quasi-contractûs quo quisque, acceptando officium, se adstringit ad implendas ipsius obligationes.

Quærit. 2° Ad quid teneatur beneficiarius ratione fructuum sui beneficii?

Resp. I. Bonorum clericorum quatuor distingui species : 1° *patrimonialia* quæ ipsis obveniunt ex quâcumque causâ

profanâ; 2° *quasi-patrimonialia* seu industrialia quæ acquirunt clerici ob functiones ecclesiasticas sinè beneficio, ut ex missis, concionibus, etc.; 3° *merè ecclesiastica* quæ habentur ex beneficiis; 4° *parcimonialia* quæ clericus ex bonis ecclesiasticis subtraxit in suâ sustentatione, vivendo parciùs quàm honestè vivere potuisset.

II. Non agitur hìc de bonis patrimonialibus : de iis enim clericus potest liberè disponere, cùm plenum eorum habeat dominium.

III. Idem est dicendum de bonis industrialibus, juxta sententiam communem, quidquid nonnulli in contrarium dicant : unde clericus, qui de suis bonis patrimonialibus aut industrialibus viveret, aut in pias causas expenderet, posset tantumdem accipere de bonis ecclesiasticis, nisi fortè, ut excipit S. Liguor. (lib. 3, n° 481, I), clericus non haberet superfluum de bonis ecclesiasticis, atque propter necessitatem indigentis teneretur hìc et nunc huic subvenire ex propriis; secus autem si hìc et nunc non teneretur ad eleemosynam et habuisset intentionem compensandi.

Probabiliùs est in profanos usus posse expendi distributiones chorales.

IV. Idem sat communiter dicitur de bonis parcimonialibus, ex auctoritate S. Thomæ (2, 2, q. 185, art. 7), ubi ait : « De his autem quæ sunt specialiter tuo usui (scilicet « clerici) deputata, videtur esse eadem ratio quæ est de « propriis bonis. » Et ratio est quia fructus beneficii dantur in stipendium laborum, saltem juxta honestam sustentationem, unde in iis plenum jus habet beneficiarius; et si quid ab honestâ sustentatione detrahat, potest de eò plenè disponere : aliundè bona parcimonialia non tàm sunt fructus ecclesiastici quàm fructus industriæ.

V. Major est difficultas de bonis merè ecclesiasticis quæ honestæ sustentationi supersunt. Certum est quidem beneficiarios teneri sub mortali elargiri in usus pios aut eleemosynas omnes redditus qui supersunt suæ honestæ sustentationi : ita S. Thom. (2, 2, q. 185, art. 7), et alii communiter : sic enim habet cap. *Quisquis* 19, causa 12, q. 2 : « Quisquis Episcopus vel Abbas inventus fuerit de

« salariis Episcopi, vel monasterii alii personæ conferre,
« irritum sit quod datum esse constiterit... »

In hoc autem ut materia censeatur gravis, multò major requiritur quantitas quàm in furto : quidam volunt ad hoc requiri quartam vel quintam partem superfluorum; *sed veriùs*, inquit S. Liguorius (*ib.*, IV), sufficit pars vigesima ad materiam gravem constituendam.

« Congrua sustentatio non est æqualis respectu omnium,
« quia plus requirit Episcopus quàm Decanus, Decanus
« quàm Canonicus, Canonicus in ecclesiâ principali quàm
« parochus, debilis et tener quàm robustus et valens, et
« quod sufficit in uno loco non sufficit in alio : quapropter
« attendi debet ad usum aliorum timoratæ conscientiæ in
« eodem gradu, etc. Nec obstat quòd beneficiarius emer-
« serit ex humili, quominùs possit statui suo convenientes
« sumptus facere. » (Apud S. Lig., lib. 4, n° 182.)

Disputatur autem an beneficiarius teneatur in pios usus superfluum bonorum ecclesiasticorum impendere ex justitiâ vel solùm ex virtute religionis, proinde an teneatur ad restitutionem si expendat in usus profanos; duplex est sententia : *prima*, quæ est valdè communior inter modernos, negat, et sat probabilem eam vocat S. Lig., præsertim ob auctoritatem S. Thomæ, qui illam amplectitur in *Quodlibeto* 6, art. 12, ad 3; ratio quâ præcipuè nituntur ipsius patroni est quòd, post divisionem bonorum ecclesiasticorum in quatuor partes, pars clericis assignata in dominium ipsis fuit data : unde verba Concil. Trident. (sess. 24, c. 12, *De reform.*) : « Privetur dimidiâ parte « fructuum quos ratione etiam præbendæ ac residentiæ « *fecit suos.* » Si beneficiarii *suos* faciunt fructus, ergo illi fructus in eorum dominium transeunt.

Secunda sententia, quæ à multis propugnata fuit et cui tanquam probabiliori adhærere videtur S. Lig. (*ib.*, q. 8) affirmat, et hâc ratione probatur : Ante divisionem bonorum ecclesiasticorum, clerici non erant illorum bonorum domini, ut omnibus constat; sed minimè probatur illa bonorum ecclesiasticorum divisio, atque valdè est incerta: aliunde naturam et destinationem illorum non mutavit; ergo nec etiam hodiè clerici sunt illorum bonorum domini.

Quòd autem fundatores intenderint bona sua in dominium clericorum relinquere, hoc etiam minimè probatur, et potiùs est præsumendum quòd voluerint relinquere in manus Ecclesiæ, ut ipsa postmodum ea bona per Prælatos committeret ministris, ut ex eis sustentarentur et superfluum pauperibus erogarent : talem autem fuisse fundatorum mentem testatur Concilium Aquisgranense, anno 816, in can. 116, in quo dicitur : « Fideles, ob animarum « suarum remedium, suis facultatibus sanctam locupletem « fecerunt Ecclesiam, ut his et milites Christi alerentur, « *ecclesiæ exornarentur et pauperes recrearentur* ». — Et licet alia fuisset intentio fundatorum, dici potest quòd Ecclesia, quæ bonorum ecclesiasticorum supremum habet dominium, noluit suos ministros acquirere jus in ea bona, nisi limitatum et cum onere superfluum pauperibus aut aliis piis operibus impendendi : illud multis probatur, ut videri potest apud S. Liguor. (lib. 3, n° 492). Sufficiat referre verba I Concil. Mediolan. anni 1565, sub S. Carolo : « Si verò qui beneficia ecclesiastica obtinent quorum fructus ad eos sunt attributi, si uberiores sint quàm ad « tuendam vitam requiratur, dubitare non debent ad eum « finem hanc copiam illis esse attributam, ut præter ea, « quæ ad vitam satis essent, suppeterent etiam *quibus* « *pauperum inopia sublevaretur* ».

His non obstantibus, S. Liguor., ut jam diximus, priorem sententiam habet ut satis probabilem, præsertim ob auctoritatem S. Thomæ, qui asserit pro certo factam fuisse bonorum divisionem. Et reverà legitur in cap *Quatuor* 27, *De redditibus,* causa 12, q. 2, quòd SS. Pontifices, Simplicius maximè et Gelasius, præscripserint ut tàm de redditibus quàm de oblationibus fidelium fierent portiones « quarum una sit Pontificis, altera clericorum, tertia « pauperum, quarta Fabricis applicanda » : sed non benè constat hanc partitionem fuisse reipsâ peractam.

Sed, positâ præfatâ controversiâ, quæritur an peccet graviter et teneatur ad restitutionem, qui bona ecclesiastica dono accipit à beneficiario?

Resp. 1° Quoad obligationem restituendi, distinguendum est : vel per talem donationem beneficiarius impotens

redditur ad restituendum superfluum, et tunc probabiliùs accipiens cum dubiâ fide tenetur ad restituendum, saltem partem juxta probabilitatem contrariæ sententiæ; ad nihil autem èccontra probabiliùs teneretur si accepisset cum bonâ fide, ut videri potest apud Theologos in Tract. de Justitiâ; vel beneficiarius non redditur impotens, et tunc accipiens, nihil tenetur restituere, quia donans potest et debet satisfacere, et si non faciat illius malitiæ est imputandum.

2° Quoad peccatum, in sententiâ probabili quòd donatio, in casu, non est contra justitiam, controvertitur an in hâc hypothesi peccatum committat accipiens : dicunt Mazzotta et Sanchez cum aliis adesse peccatum in casu, quia accipiens cooperatur peccato donantis contra religionem aut charitatem; sed probabiliùs dicit S. Liguor. accipientem in factâ hypothesi non peccare, neque contra religionem, neque contra charitatem : non contra religionem quia per ablationem rei donatæ peccatum consummatur, nihilque malitiæ ei superaddit acceptatio et retentio; neque contra charitatem, ratione damni quod ex illâ donatione pauperibus obvenit, quia charitas non obligat ad vitandum damnum alienum cum suo æquali incommodo. — (S. Liguor., *ib.*, q. 8.)

786. Quæritur 3° An superfluum bonorum ecclesiasticorum sit potiùs pauperibus impendendum quàm in alios pios usus? —Vide in *Manuali*, n° 5437, etc., responsionem.

Nota. Veriùs docet S. Thomas superflua posse reservari in futurum ad pios usus (2, 2, q. 185, art. 7, ad 4) : benè tamen advertit Holzmann quòd in eo casu caveri debeat ne, morte adveniente, tales redditus à consanguineis diripiantur.

Quidquid dicant nonnulli certum est beneficiarium posse se sustentare ex redditibus ecclesiasticis, etsi haberet unde ex suis vivere posset : « Quis (enim, ait Apostolus, « 1 Cor., c. 9, v. 7) militat suis stipendiis unquam? » Canones *Ex his* 22 et *Episcopus* 23, causa 21, in contrarium allegati, vel mitiorem interpretationem accipere debent, vel successu temporis fuerunt immutati.

787. Ex consuetudine autem multis in locis receptâ, licitè possunt clerici testari de redditibus beneficiorum, non tamen nisi ad causas pias : etsi enim ubi consuetudo invaluit, validè testentur in usus profanos, peccant tamen mortaliter nisi illud faciant ex Indulto Papæ. Apud S. Lig., lib. 4, nº 187.

De potestate quàm habent clerici testandi, legendi sunt tituli 25 et 26 libri 3 Decretalium : in cap. *Quia nos* 9, *De Testam.*, sic habet Alexander III : « Licet clerici de his « quæ paternæ successionis vel cognationis intuitu, aut « de artificio sunt adepti, seu dono consanguineorum, « aut amicorum, non habito respectu ad Ecclesiam, per« venerunt ad ipsos, liberè disponere valeant; de his « tamen quæ consideratione Ecclesiæ perceperunt, « nullum de jure possunt facere testamentum. » Addit autem cap. *Relatum* 12, de eod. tit. : « Consuetudinis « tamen non est improbandæ ut de his (bonis) pauperibus « et religiosis locis, et illis qui viventi servierant, sive « sint consanguinei, sive alii, aliqua juxta servitii meritum « conferatur ».

Si clericus superflua expenderit in usus profanos, emendo, v. g., bona immobilia, non potest sic acquisita retinere, sed ea sunt Ecclesiæ sub gravi restituenda, saltem virtute religionis, quia adhuc in pios usus possunt expendi.

Hære des autem beneficiariorum eisdem obligationibus ligantur, quoad bona ecclesiastica ipsis relicta, ac ipsim et beneficiarii.

788. Quærit. 4º An præfata obligatio impendendi superfluum bonorum ecclesiasticorum in usus pios, applicari debeat salariis à Gubernio in Galliâ ministris cultûs catholici præstitis?

Resp. Plures negare, eò quòd illa salaria non sint, ut aiunt, bona ecclesiastica : sed ex dictis supra (784) omninò est affirmandum, quia revera hæc salaria sunt bonum ecclesiasticum, utpote Ecclesiæ debita in compensationem bonorum à Gubernio usurpatorum, prout stipulatum fuit in Concordato 1801 : unde S. Pœnitentiaria de his consulta pluries respondit ea salaria *induere naturam*

beneficiorum seu bonorum ecclesiasticorum : sic habetur in unâ ex ejus responsionibus : « An salaria, quæ in Belgio à « Gubernio solvuntur pastoribus et Canonicis, *induant na- « turam beneficiorum seu bonorum ecclesiasticorum, et an- « nexam habeant obligationem inhærentem his bonis*, scilicet « strictam et canonicam obligationem expendendi superflua « pauperibus seu piis causis et residentiæ, sub pœnâ non « faciendi fructus suos ? — S. Pœnitentiaria, perpensis « expositis, respondit jam aliàs à S. Sede, de Consilio se- « lectæ Congreg., responsum fuisse affirmativè. » Die 19 jan. 1819.

Altera Decisio sic habet : « An responsio pro Belgio, diei « 19 jan. 1819, applicari debeat *solis salariis* fixis 1.000 fr. « pro parochis, et 750 pro deservientibus, vel extendi de- « beat ad oblationes fidelium ? — S. Pœnitentiaria super « noviter expositis respondendum censuit *affirmativè* quoad « primam partem ; *negativè* verò quoad secundam. Die « 9 aug. 1821. »

Eædem decisiones datæ fuerunt pro Galliâ, qualis est quam suprà retulimus (784).

SCHOLIUM.

789. Utile duximus hîc quædam annotare circâ quotitatem emolumentorum hodiè in Galliâ ministris Ecclesiæ à Gubernio persolvendorum.

Adscribebantur ergò : 1° Cardinalibus. .	10,000 fr
ultra emolumenta ipsis assignata tanquam Episcopis aut Archiepiscopis, et præter 30,000 fr. quæ ipsis persolvuntur tanquam Senatoribus.	
2° Archiepiscopo Parisiensi.	50,000
3° Cæteris Archiepiscopis.	20 000
4° Episcopis.	15,000
Tria hæc posteriora colliguntur ex decreto 15 jan. 1853 et 28 decembr. 1847. Solent insuper adscribi 1,000 fr. pro sumptibus visitationis annuæ diœcesis Hæc autem imminuta sunt.	
5° Primo Vicario Generali Archiepiscopi Parisiensis.	4,500
6° Duobus aliis Vicariis General. ejusdem.	3,500

7° Primo Vicario Generali Archiepiscoporum. . . . . 3,500 fr.

8° Aliis Vicariis Generalibus sive Archiepiscoporum sive Episcoporum. 2,500

Ita decernitur pro his diversis Vicariis Generalibus in Decreto 22 jan. 1853, quod legi poterit in collectaneis gallicè dictis *Nouveau Journal des fabriques*, 7° livr., avr. 1853, p. 169 et 170.

9° Canonicis (*loi des finances*, 4 *juin* 1858). 1,600

10° Parochis 1 classis, iis nempe qui ministerium exercent in urbibus 5,000 animarum continentibus, et quibusdam aliis ex privilegio. . 1,500

Iisdem, si 70 annos compleverint (*art.* 181 *du règlement des cultes de* 1841). 1,600

11° Parochis 2 classis. 1,200

Iisdem, si 70 annos compleverint (*art.* 181 *du règlement des cultes de* 1841). 1.300

12° Deservitoribus (*loi des finances*, 4 *juin* 1858). 900

Si sint sexagenarii. 1,100

Si sint septuagenarii. 1,200

Si compleverint annum 75. 1,300

(*Décret du* 14 *août et loi des fin.* 13 *mai* 1863.)

13° Vicariis locorum qui non habent 5,000 animarum. 350

(In urbibus autem 5,000 animarum, non à Gubernio vicarii suum accipiunt stipendium, sed à municipiis vel à Fabricis.)

14° Presbyteris qui regunt coloniarum ecclesias (præter impensas itineris). 2,000

15° Parocho deservitori, vel vicario deservienti parochiæ succursali vacanti. 200

Circa hoc ultimum sic habet littera Ministri D. Barthe 1 aug. 1834 :

« 1° Le droit à l'indemnité de binage n'existe qu'autant « que la paroisse légalement érigée en succursale (non en « cure) a été réellement desservie en y disant la messe le « dimanche ou tout autre jour de la semaine, suivant que

« l'Évêque diocésain l'a ordonné, en y allant faire les ins-
« tructions, en visitant les malades et en y administrant
« les sacrements...

« 2° Le binage... ne peut être exercé que par des desser-
« vants de succursales, les curés et les vicaires des curés.
« Il s'ensuit que les vicaires des desservants sont exclus
« des droits à l'indemnité, et que, si quelqu'un d'eux est
« appelé à faire le service, il est censé ne le faire que pour
« le desservant lui-même, qui seul peut être porté sur
« l'état.

« 3° Sous aucun prétexte, le même curé, vicaire de
« curé, ou desservant, ne peut avoir droit à une double
« indemnité, lors même qu'il ferait le service dans deux
« paroisses vacantes.

« Des attestations sur la réalité du service fait par ceux
« qui ont reçu l'autorisation de desservir une succursale
« vacante, doivent être délivrées par un curé ou desser-
« vant du canton, chargé spécialement de ce soin par
« l'Evêque diocésain, pour être jointes à l'état que l'ad-
« ministration diocésaine doit adresser au préfet... »

790. Hic est autem modus quo stipendia ab ærario publico in Galliâ solvuntur : initio cujusque anni Episcopus mittit ad Præfectum tabulam omnium sacerdotum ministerium sacrum in diœcesi exercentium; initio autem singulorum trimestrium, eidem indicat omnes mutationes, extinctiones, destitutiones, etc., quæ contigêre; Præfectus deinde dispensatori denariorum mandat ut solvat stipendium unicuique debitum pro elapso trimestri (*donner un mandat adressé au payeur du département*). Dispensator solet statim mandatum consignare ut ab Exceptoribus possit exsolvi (*par les Receveurs d'arrondissement ou même par les Percepteurs du canton*), ubi primùm titularis parochus nempe vel alius ipsum præsentabit. Mandata titulari transmittuntur à Præfecto per Sub-Præfectos, aut etiam per Majores communitatum, qui tamen jus non habent ea detinendi; nec ipse Præfectus potest ea denegare, ex Circulari minister. 2 apr. 1832. Titularis mandatum Exceptori præsentat, et stipendium ab eo recipiens illud consignat ut sit loco apochæ (*quittance*); casu autem quo

titularis defunctus fuisset, mandatum datur ejus hæredibus postquam probaverint sibi competere hunc successionis titulum.

ART. IV.

DE COMMENDIS ET PENSIONIBUS ECCLESIASTICIS.

791. — I. *De Commendis*: — *Commenda est provisio facta clerico sæculari de beneficio regulari, cum dispensatione professionis religiosæ*. De Commendis vide *Manuale*, n° 5452, etc.

792. — II. *De pensionibus* : Pensio est jus certam portionem fructuum ex alieno beneficio percipiendi.

Triplicis generis est : 1° *Temporalis*, quæ datur propter officium temporale, v. g. cantori, æditou, Patrono et defensori Ecclesiæ.

2° *Spiritualis*, quæ fundatur titulo merè spirituali, ut quæ datur concionatori, coadjutori Episcopi, parocho, etc.

3° *Media*, quæ fundatur statu spirituali, non tamen officio spirituali, ut quæ datur clerico pauperi vel parocho seni ad sustentationem, vel quæ datur causâ resignationis et litis componendæ.

Duæ posteriores dicuntur clericales, quia clericis dantur; prima laicalis, quia laicis tantùm.

Initio pensiones detrahebantur ex Ecclesiæ redditibus qui erant tunc communes : unde Episcopus, justâ causâ accedente, illas clericis assignabat; at, post institutionem beneficiorum, jus pensiones constituendi ad solum Romanum Pontificem delatum est : per pensiones enim scinduntur beneficia, aut saltem iis onus imponitur : porrò cùm utrumque sit prohibitum à sacris canonibus (cap. 8 *De Præbendis*, et cap. 7 *De Censibus*), necesse est ut interveniat S. Pontificis auctoritas. Attamen plures apud Lessium sentiunt posse pensiones ab Episcopis imponi in causis specialibus et necessariis, v. g. propter paupertatem et senium resignantis, ad conciliandos litigantes circa beneficium, ad æquandos fructus in permutatione beneficiorum (S. Liguor., lib. 3, n^is 74-79; Reiffenst. lib. 3,

tit. 12, nº 88 qui allegat cap. *Nisi essent* 21, *De Præbendis*). « Sed omnes, inquit Devoti (lib. 2, tit. 14, § 32), « inter pensionem à Pontifice atque ab Episcopo imposi- « tam, magnum discrimen faciunt : nam pensio Pontificis « ipsi hæret beneficio cum quo transfertur ad omnes ejus « possessores, et Episcopi pensio solùm afficit beneficia- « rium cujus obitu extinguitur. » Et ratio discriminis est quòd sit prohibitum beneficia conferre cum dismembratione (tit. 12, lib. 3 Decret.) : unde solus Papa pensionem imponere potest quæ hæreat beneficio et transeat ad omnes ejus possessores, dum Episcopus potest tantùm imponere pensionem ad vitam beneficiarii : hâc enim pensione non minuitur beneficium, cùm possit, defuncto beneficiario, sinè onere ad alios conferri; sed gravatur sola persona beneficiarii, qui percipit quidem omnes fructus, sed tenetur per suam vitam pensionem ex iis solvere.

Alii tamen aliter sentiunt : juxta auctorem *Prælect. S. Sulpitii* (nº 569), qui adhæret sententiæ Pirrhing et Schmalzgrueber dicentium « saltem vi consuetudinis Epis- « copos posse imponere pensiones ad pensionarii vitam « se extendentes », eò quòd secus non satis provideretur sustentationi clerici qui suo beneficio renuntiavit. Sed hoc expressè contradicit cap. *Nisi essent* 21, *De Præbendis.* Et reverà S. Congr. Conc. in *causâ Capuanâ*, consulta « an « et quomodo pensiones sustineantur in casu? — Respon- « dit, 29 julii 1861 : *Affirmativè* quoad pensiones perso- « nales, ita ut cessent morte beneficiarii, vel pensio- « narii. »

Pensio debet esse moderata, et relinquenda est beneficiario sustentatio sufficiens : talis autem plerumque censetur tertia pars fructuum. Devoti dicit soleri à Pontifice reservari etiam dimidiam partem (vide lib. 2, tit. 14, § 33). Innocentius verò XII, in suâ Constit. 7 febr. 1687, prohibet dari pensiones ultra medietatem. Concilium autem Trident. (sess. 24, c. 13, *de ref.*) vetat onerari pensionibus Ecclesias Cathedrales, quæ annuos ducatos mille, et parochiales quæ centum suis fructibus non superant.

Per Constitut. S. Pii V, pensionarius, si sit clericus,

tenetur recitare officium B. V., nisi majus officium recitet, nec facit fructus suos si omittat.

Ad acquirendam pensionem requiritur : 1° Ut obtinens sit capax; proindè ut sit legitimus, non excommunicatus, etc., et saltem tonsuratus ; requiritur 2° justa causa v. g., ad alendum pauperem, ob bonum Ecclesiæ, ad æquitatem compensandam; aliàs, inquit S. Liguor., lib. 3, n° 73 : « obtinens non erit tutus in conscientiâ, etiamsi « Papa dispensaverit ».

Pensio in materiâ odiosâ non venit nomine beneficii, benè tamen in materiâ favorabili.

793. — Quærit. Utrum sit licitum resignare beneficium ecclesiasticum, reservatâ annuâ pensione?

Resp. Jam fuisse satisfactum huic quæstioni : vide (292). Addendum est hìc quòd, ex S. Liguor. (lib. 3, n° 72), resignantes possunt se obligare etiam ad pœnam solvendam, si consensum retrahant : hoc tamen dependenter à consensu Prælati, quia obligatio non potest esse nisi conditionata.

Adde insuper quòd is qui resignat cum pensione in favorem tertii non potest exigere hypothecam, vel fidejussionem, aut anticipatam solutionem, nisi hæc simul à Papâ admittantur, quia, circa beneficia, jura prohibent omnia pacta quæ de jure eis non insunt.

Casu quo commutatio effectum non haberet, controvertitur an permutantes valeant propriâ auctoritate ad beneficia redire : negantium rationes sunt quòd renuntians amittit titulum et indiget novâ collatione; insuper afferunt in probationem plures decisiones Sacræ Rotæ; affirmantes verò dicunt renuntiationem fuisse tantummodò conditionatam, proinde nullam esse deficiente conditione.

Notandæ sunt insuper dispositiones Edicti jussu Innocentii XII emanati, 11 novembr. 1692 : « Præcipimus et « statuimus ne in posterum graventur parochiales, etiam « juris patronatûs laici pensionibus : atque hoc etiam « observetur ab ipsis locorum Ordinariis, in provisionibus « ad ipsos spectantibus. Præterea ne admittantur resigna« tiones aut permutationes parochialium cum reservatione « pensionum, ad cujuscumque favorem et sub quocumque « titulo, etiam præstationis alimentorum multòque minùs

« reserventur pensiones super easdem parochiales, etc. »

Exinde tamen concludendum esse non vult Reiffenstuel (*ib.*, n° 102, etc.) quòd ex justâ gravique causâ, puta quia resignans est ætate decrepitus vel infirmus, aut quia pro bono pacis fit resignatio beneficii litigiosi, etc., non possit Episcopus pensionem resignanti concedere ad vitam clerici gravati, juxta receptissimam sententiam Barbosæ et Fagnani : Decretum enim excludit quidem motivum *favoris* et *quemcumque titulum*; sed per hoc meritò potest intelligi quicumque titulus non fundatus et frivolus, cùm addat ut casum magis dubitabilem *etiam præstationis alimentorum*, nihil dicens de casu quo resignans est infirmus aut decrepitus et similibus. Aliter tamen sentit Devoti (lib. 2, tit. 14, § 34), ubi ait : « Nunc in parochiis omnibus *indiscriminatim* pensiones non imponuntur, ut parochus « integros habeat redditus cum quibus pauperibus opem « ferre possit »; citatque Bened. XIII Const. *Quanta*, quâ Constitutione confirmatum fuit Edictum præfatum Innoc. XII.

Pensiones extinguuntur morte pensionarii. Posset tamen Papa ex plenitudine potestatis facere ut essent perpetuæ; sed tunc non videntur differre à beneficio. Tolluntur insuper per redemptionem quæ fit per anticipatam solutionem plurium annuarum pensionum; sed in eâ re intervenire debet S. Pontificis auctoritas. Item extinguuntur professione Religionis, matrimonio, degradatione, crimine hæreseos aut læsæ majestatis, promotione ad Episcopatum : uno verbo, cæteris ferè modis quibus ipsa beneficia amittuntur.

« Pensio excedens summam scutorum 60 de Camerâ, « extinguitur eo ipso, sinè ullâ monitione, citatione, judìcis decreto, aut ministerio, si pensionarius non deferat « habitum et tonsuram clericalem tanto tempore ut ab « omnibus reputetur laicus : sic expressè Sixtus V Constit. « incip. *Pastoralis*. »

ELEMENTA

JURIS CANONICI

AD USUM

GALLIÆ SEMINARIORUM.

LIBER TERTIUS.

DE JUDICIIS.

794. Ad plenam præsentis materiæ enucleationem dicendum esset : 1° de Judiciis ecclesiasticis sive in genere sive in specie ; 2° de delictis ; 3° de pœnis : sed quoniam hæc omnia in uno *Manuali* volumine non est possibilitas convenienter explanandi ; loquemur duntaxat de pœnis et de delictis, priùs tamen stabilitâ thesi de potestate judiciariâ Ecclesiæ traditâ, et datis notionibus quibusdam de judiciis ex informatâ conscientiâ. Cf. tamen app. n. XI.

795. Quærit. 1° An Ecclesia habeat forum externum, seu propriè dictam potestatem judiciariam.

Multi heterodoxi negârunt, apprimè intelligentes parùm sibi esse pertimescendam Ecclesiæ auctoritatem, si ita coarctaretur illius potestas ut posset tantùm suadere, deprecare, aut ad summum excommunicare, nullâ vi adhibitâ ut rei, etiam inviti, coram suo tribunali comparerent et suis sententiis obtemperarent.

« Primus Aetius omnem Ecclesiæ jurisdictionem et le-
« gislativam potestatem eripere conatus est : ejus errorem
« secuti sunt Valdenses, Joannes Hussius, Marsylius Pata-
« vinus, Jandunus, Lutherus, Calvinus, Grotius, qui falsò
« putârunt nullam Ecclesiæ esse jurisdictionem, sed om-
« nem ejus in dirigendo et suadendo positam esse aucto-

« ritatem. Horum exemplo Protestantes omnes qui jus
« principis in sacra tuentur, Ecclesiæ adimunt judiciariam
« potestatem : qui cum Puffendorfio Ecclesiam non dis-
« tinctam Rempublicam aut *Statum* (ut inquiunt), sed tan-
« tùm *Collegium* esse contendunt (ut Moshemius, Bohe-
« merus, Budæus aliique), omnem Ecclesiæ esse negant
« judiciariam potestatem, sed hanc ad jus majestatis Prin-
« cipis sæcularis pertinere arbitrantur, atque Ecclesiæ
« tantùm jus collegiale tribuunt. Joannes Bodinus (lib. 3,
« *De Rep.*) ecclesiasticæ jurisdictioni ac foro vehementer
« adversatur, atque eum secutus est Carolus Loysæus in
« suo... *Traité des Seigneuries*. In eodem luto hæsitat P.
« La Borde, qui, opusculo cui titulus *Principes sur l'es-*
« *sence. . des deux puissances*, etc., datam à Christo Eccle-
« siæ potestatem, non solùm dirigendi per consilia et
« suasiones, sed etiam jubendi per leges, cogendique et
« pœnâ coercendi eos qui pœnâ sunt digni, labefactare ac
« tollere conatur, atque ecclesiasticum ministerium ita
« sæculari potestati subjicit ut ad hanc pertinere conten-
« dat de externâ omni ac sensibili gubernatione cognos-
« cere ac judicare. Pravum... opusculum damnavit
« Bened. XIV, Constit. *Ad assiduas...*, et similis Marsylii
« Patavini et Janduni error multò ante damnatus fuit à
« Joanne XXII, Constit. *Licet juxta doctrinam*... Morinus
« (in opere *De Pœnitent. administrat.*, lib. 1, c. 10) forum
« contentiosum Ecclesiæ non distinguit à foro pœniten-
« tiali, atque illum tantùm post XI aut XII sæculum
« Ecclesiam habuisse putat. Cum Morino sentit Van-Espen
« (*Jus ecclesiast...*, lib. 3, tit. 1). Fevreti celebre est opus
« de abusu quo ipse ecclesiasticam jurisdictionem et judi-
« ciariam potestatem acriter insectatur. Inde Dupinus
« (*De Antiq. Eccles. discipl.*, dissert. 7, § ult.) judicium
« ecclesiasticum in civilibus et criminalibus causis et po-
« testatem ex Principis permissu repetit. Petrus Gianno-
« nius (*Hist. civ. regni Neapolit.*, lib. 2, cap. ult., tom. 1),
« hostis infensissimus contentioso Ecclesiæ foro, omnem
« ejus potestatem in docendo, orando, suadendo, et per
« censuras corrigendo ponit, et Morino etiam assentitur.
« Jacobus quoque Gothofredus.. et Jacobus Cujacius...

« judiciariam Ecclesiæ potestatem negant. » Ita Devoti, lib. 3, tit. 1, § 4, *in notâ.*

Contra illos omnes stabilienda est propositio sequens :

796. Propositio. — *Est in Ecclesiâ forum externum ad exercendam propriè dictam judiciariam potestatem.*

Certum est hanc propositionem esse de fide si intelligatur de tribunalibus in quibus judices ecclesiastici possint pœnis spiritualibus cogere reos ut compareant, sententiamque subeant et exequantur. Id agnitum fuit ab ipsâmet Universitate Parisiensi 15 decembr. 1617 in damnatione cujusdam Marci-Antonii De Dominis propositionis : « Hæc « propositio, inquiunt, quâ parte veram jurisdictionem, « id est vim coactivam et subjectionem externam Eccle- « siæ denegat, est *hæretica* et totius ordinis hierarchici « perturbativa. » — Imò eam esse de fide, etiam intellectam de potestate pœnis etiam temporalibus reos ad præfata cogendi, asserit Suarez, *Tract. De Fide* (disp. 29, sect. 3, n° 10), ubi dicit : « Ecclesiæ non tantùm est data « potestas ad coercendos hæreticos per spirituales pœnas, « sed *etiam per temporales et corporales. Hæc assertio etiam* « *est de fide.* » Attamen, infra n° 19, sententiam eorum qui dicunt potestatem puniendi hæreticos pœnis temporalibus non esse Ecclesiæ innatam, sed venire à concessione principum, censet solùm « erroneam, et defensores ejus « ad minimum esse valdè suspectos de hæresi et manifestos « hæreticorum fautores ».

Probatur 1° ex *Scripturâ*. Dicitur in Epist. ad Tim., c. 5, v. 19 : « Adversùs presbyterum accusationem noli « accipere, nisi sub duobus aut tribus testibus » : quibus verbis manifestè probatur inesse Episcopis propriè dictam potestatem judiciariam : nam ibi adest judiciaria potestas propriè dicta ubi inveniuntur essentialia ejus : porrò ex verbis modò relatis constat Episcopis talia inesse ; actor enim coram ipsis potest reum citare, et, modò probet sub duobus vel tribus testibus, potest legitimè rei condemnationem intendere et obtinere, cùm, eo casu, Apostolus permittat Episcopis in personâ Timothei, hujusmodi accusationem recipere ; hæc autem sunt essentialia judicii fo-

rensis, seu potestatis judiciariæ propriè dictæ. Ergo ex textu allato probatur thesis.

Item in Epist. 1 ad Cor., c. 4, v. 1, S. Paulus minatur se venire ad eos *in virgâ*; et in Epist. secundâ ad eosdem, c. 10, v. 6, de se dicit: « In promptu habentes ulcisci « omnem inobedientiam » : sed hæc supponunt manifestè forum externum et potestatem judiciariam propriè dictam. Ergo, etc.

Sic habetur apud S. Matth., c. 18, v. 15 : « Si autem « peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter « te et ipsum solum; si te audierit, lucratus eris fratrem « tuum; si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc « unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet « omne verbum; quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ; « si autem Ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus et « publicanus. Amen dico vobis : quæcumque alligaveritis « super terram, erunt ligata et in cœlo; et quæcumque « solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo. »

Ex dictis in hoc textu, peccata deferri possunt et debent coram Ecclesiâ intellectâ in sensu Judæorum quales erant Apostoli, et tantæ auctoritatis est Ecclesiæ sententia ut ab ipsâ damnati tanquam *pagani et publicani*, quos Judæi à Synagoga seu ecclesiâ suâ ejiciebant, haberi debeant, ac proinde ut excommunicati; talesque sententiæ, juxta Christum, à Deo ratificantur in cœlo statim ac in terrâ proferuntur : sed hæc iterùm probant Ecclesiæ inesse veram ac propriè dictam potestatem judiciariam. Ergo, etc.

Probatur 2° *Traditione et praxi Ecclesiæ*. Legitur in Apologeticâ Tertulliani, cap. 39 (anno 202): « Ibidem (in « Ecclesiâ) etiam exhortationes, *castigationes, et censura* « *divina*; nam et *judicatur magno cum pondere*, ut apud « certos de Dei conspectu : summumque futuri judicii « præjudicium est, si quis ita deliquerit, ut à *communica-* « *tione orationis et conventûs et omnis sancti commercii re-* « *legetur*. » Ubi affirmatur adesse *castigationes*, *censuram divinam, taliaque judicia quæ sint præjudicium futuri judicii*, in quibus delinquentes *ab oratione, omni conventu et sancto commercio relegentur*, ibi certè adesse affirmatur forum externum et potestas judiciaria propriè dicta. Ergo,

anno 202, erat in Ecclesiâ forum externum ad exercendam propriè dictam judiciariam potestatem.

Ad finem tertii sæculi, aut ad summum ad initium quarti sæculi referendi sunt canones Apostolorum : porrò sic habetur in canone 73 : « Episcopum de aliquo per fide « dignos accusatum homines, ab Episcopis vocari neces- « sarium est : et si quidem comparuerit et... convictus « fuerit, censurâ irrogator ecclesiasticâ ; si verò vocatus « non obtemperaverit, secundâ quoque vice vocator, « missis duobus ad ipsum Episcopis ; quòd si per contu- « maciam nec sic quidem comparuerit, Synodus suam « contra ipsum pronuntiato sententiam, ne quid tergiver- « sando, detrectandoque judicium lucri facere videatur. » Ergo forum externum exstabat in Ecclesiâ tertio vel quarto sæculo. Vide etiam can. 74.—Idem constat ex Constitutionibus Apostolorum, quæ communiter existimantur quarto sæculo anteriores. Vide lib. 2, c. 11, 12, 37, 38, 46.

Hæc potestas judiciaria exercita vel agnita fuit in omnibus ferè Conciliis etiam œcumenicis : videlicet in Conciliis Nicæno I, erga Arium ; Constantinopolitano I, anno 381 ; Ephesino I, anno 431, erga Nestorium ; Chalcedonensi, contra Dioscorum ; Constantinopolitano à Flaviano coadunato, contra Eutichem, et aliis œcumenicis.

Agnita fuit ab Imperatoribus Constantino Magno et Justiniano, qui aiebat in Novellâ 82 : « Si delictum sit eccle- « siasticum et indigeat correctione et pœnâ ecclesiasticâ, « Deo amabilis Episcopus de hoc judicet, nullâ factâ com- « municatione cum clarissimis provinciæ judicibus : non « enim volumus civiles magistratus de talibus negotiis « ullo modo cognoscere, ea enim ecclesiasticè discutienda « sunt, et delinquentium animæ emendari debent per « pœnas ecclesiasticas, juxta sacros et divinos canones, « quos nostræ etiam leges sequi non dedignantur. » Omittimus plura alia documenta quæ in probationem afferri possent. Ergo multùm ante sæculum XI exstabat in Ecclesiâ forum externum.

Probatur 3° *variis definitionibus*. In Const. *Licet juxta doctrinam*, errorem Marsylii Patavini profligavit Joannes XXII sequentibus verbis : « Isti blasphemi dicunt quòd

« tota Ecclesia simul juncta nullum hominem punire potest « punitione coactivâ, nisi concedat hoc Imperator. Quod « utique doctrinæ catholicæ noscitur obviare : constat « enim quòd à Christo, Petro et in personâ Petri, Eccle- « siæ potestas coactiva, vel saltem permissa exstitit : « *Quodcumque ligaveritis super terram*, etc. : ligantur « enim non solùm voluntarii, sed inviti. » Idem probat Pontifex multis aliis momentis, et sic tandem concludit : « Dei invocato nomine, articulos prædictos, videlicet..... « *quòd Papa vel tota Ecclesia simul sumpta nullum homi-* « *nem quantumcumque sceleratum potest punire punitione* « *coactivâ, nisi Imperator daret eis auctoritatem* : veluti « Sacræ Scripturæ contrarios, et fidei catholicæ inimicos, « hæreticos seu hæreticales et erroneos ; necnon et præ- « dictos Marsylium et Joannem hæreticos, imò hæresiarchas « fore manifestos et notorios sententialiter declaramus. »

Iidem errores profligati sunt à Bened. XIV, per Breve *Ad assiduas* quo damnatum fuit opusculum P. La Borde Oratoriani, cui titulus *Principes sur l'essence, la distinction... des deux puissances*, etc... Item damnati fuêre per Bullam *Auctorem fidei*, n° 4, ut videri potest supra (12) et per Breve *Ad Apostolicæ* Pii IX quo damnata fuêre opera Joannis Nuytz, die 22 aug. 1851 : nam inter propositiones in eis damnatas recensetur opinio quâ asseritur « Ecclesiam vis inferendæ potestatem non habere, neque « directam neque indirectam ». V. insuper pr. 24 et 31 Syll.

Ergo indubitata est thesis nostra, et opinio ei contraria adversatur fidei catholicæ, estque hæretica in sensu supra exposito.

Probatur 4° *ratione theologicâ*. Ecclesia instituta fuit à Christo tanquam societas externa, visibilis, independens et habens omnia quæ eam ad finem suum conducere valent : sed, in omni societate externâ, necessarium est tribunal pro dirimendis litibus, pro coercendis abusibus et variis excessibus qui solent contingere in hoc miserrimo statu naturæ lapsæ; id est, necessarium est forum externum ad exercendam potestatem judiciariam propriè dictam. Ergo à Christo tale tribunal habere Ecclesiæ fuit concessum. Ergo, etc

Ex modò stabilitis sequitur quòd judex sæcularis nullum jus habeat expetendi à judice ecclesiastico communicationem eorum quæ à reo vel à cæteris dici potuerunt in foro Ecclesiæ. Id agnitum fuit à Curiâ Andegavensi in Arresto 31 martii 1841. Vide *Journ. des fabriq.*, t. 7, p. 167, 213.

797. Quòd autem judices ecclesiastici possint reos plectere etiam pœnis temporalibus, exceptâ tamen pœnâ sanguinis, à quâ semper abhorruit Ecclesia (cap. *Sententiam*, tit. 50, lib. 3. Decret., ex Concil. Later. IV), multis argumentis demonstrari potest; sufficiat referre sequentia :

Certè Ecclesia potestatem habet excommunicandi : hâcque potestate etiam à primordiis suis usa est. Jam verò excommunicatio non solùm bonis spiritualibus privat, sed etiam quibusdam temporalibus, videlicet famâ, quæ aliquid est temporale, et consortio fidelium etiam in pluribus temporalibus. Ergò, etc. — Eadem conclusio deduci potest ex potestate quam habet Ecclesia clericos deponendi, degradandi, officio et fructibus beneficii privandi, etc.

Idem constat ex disciplinâ Ecclesiæ circa pœnitentiam publicam. Ex ipso Morino : « Quando peccatum erat publicum, ad pœnitentiam publicè agendam peccatores excommunicatione et omnimodâ ab Ecclesiâ expulsione adigebantur » (*De Sacr. Pœnitent.*, lib. 5, c. 17, nº 7) : sed cogere ad pœnitentiam publicam idem erat ac cogere ad temporales et corporales pœnas : constat enim sive Epist. Siricii ad Hymerium Tarraconensem anni 385, sive Concilio Arelatensi anni 452, sive multis aliis monumentis, pœnitentes impediri ab usu matrimonii et à novis nuptiis contrahendis, ipsisque interdictum fuisse quodlibet munus sæculare, v. g., militiam, mercimonia, causas forenses, etc.

Vide multa alia monumenta in *Manuali*, nº 5501, etc.

Contra nostram thesim : 1º Protestantes objiciunt Ecclesiam non habere *territorium* proprium, et eam esse *intra statum* seu intra territorium Principis ; porrò qui non habet *territorium* non potest habere forum externum, maximè contentiosum, juxta axioma juris : « *Extra territorium jus dicenti* non paretur impunè ». Ergo, etc.

Resp. Majorem omninò esse negandam : Christus enim stabiliendo Ecclesiam *super terram*, eique præponendo Pastores quibus omnes fideles ubique terrarum tenerentur obedire, territorium necessariò illi tribuit : « *Quæcumque*, « inquit, alligaveritis *super terram*, erunt ligata et in cœlo », etc. — Nota quòd Christus hanc potestatem Apostolis et eorum successoribus in perpetuum dederit independenter à concessione principum. Unde Apostolus etiam prohibebat ut coram gentilibus fideles litigarent : « Audet aliquis ves- « trûm, inquit (1 Cor., c. 6, v. 1 et 3), habens negotium « adversùs alterum, judicari apud iniquos (seu ethnicos) « et non apud Sanctos..; nescitis quoniam angelos judica- « bimus? Quantò magis sæcularia? » etc.

Præterea judex potest in territorio alterius judicare, modò judicium exerceat in subditos : sic dux militaris potest judicia exercere ubicumque erga suos subditos. Ergo similiter ecclesia judicare potest suos subditos ubicumque, circa materias quæ ab ipsâ dependent; ergo nullo solido fundamento nititur objectio præfata.

Objic. 2° Quòd ante institutionem Ecclesiæ potestas judiciaria principum ad materias religiosas extendebatur; saltem in quantùm per actus externos ad pacem civitatis conferre valebant; sed, suam instituendo ecclesiam, Christus noluit derogare juribus civilis majestatis; ergo ad principes sæculares adhuc pertinet judicare de materiis religiosis. Ergo ab ipsis solummodò Ecclesia potest accipere potestatem judicandi.

Resp. 1° Negando majorem : etenim ante Christum principes quidem habebant quidquid erat necessarium pro servandâ pace civitatis; sed ad hoc minimè erat necessarium ut judiciariam potestatem haberent in materiis religiosis; semper enim fuerunt sacerdotes cultûs veri Dei ad quos hujusmodi materiæ pertinuerunt, et eorum auctoritas tunc sufficere potuit, sicut postea fuit sufficiens; et si aliquandò indiguerunt auxilio brachii sæcularis, officium quidem fuit tunc principis hujusmodi auxilium præstare, sicut hodie et ad hoc pariter tenetur; sed non ideò jus habebat usurpandi munus de talibus judicandi.

2° Neganda est etiam minor : etsi enim ante institutio-

nem Ecclesiæ principes sæculares habuissent et potestatem judicandi in materiis religiosis, exhinc non sequitur Christum ipsorum potestati in hoc non derogasse : expressè enim Christus dedit suis Apostolis et eorum successoribus potestatem propriè dictam judicandi, ut supra demonstravimus; ergo falsa omninò est minor; ergo et iterum ruit hæc nova objectio.

Objic. 3° Textum S. Lucæ (c. 12, v. 14), ubi Christus homini roganti ut imperaret fratri suo dividere suam hæreditatem, sic respondit : « Homo quis me constituit judicem « aut divisorem super vos ? » Ergo Ecclesia non habet potestatem judicandi, aut saltem decernendi pœnas temporales.

Resp. cum quodam ministro Protestantium, quorum verba referuntur in collectaneis periodicis quibus titulus : *Mémorial catholique* (mars 1829, p. 169) : « J.-C. a voulu « lui apprendre (à son Église) non pas, comme on l'a pré- « tendu, que son autorité ne doit jamais s'exercer sur le « temporel ; mais bien qu'elle ne doit s'étendre qu'à ceux « qui la croient, qui la reconnaissent » (nempe erga fideles); porrò ille cui Christus rogabatur imperare ut divideret hæreditatem cum fratre suo, Christi auctoritatem non agnoscebat : « Ce que (cet homme) demandait, pergit « idem, n'était pas plus praticable que si un catholique « priait son confesseur de dire à un protestant de faire « telle ou telle chose, ou que l'Autriche priât le Pape de « commander au Grand-Turc de faire la paix avec l'Em- « pereur de Russie ».

Quærit. 2° Quid sit sententia ex informatâ conscientiâ.

798. — 1° Sententiæ ex informatâ conscientiâ sunt illæ quas judex ecclesiasticus fert sinè ullâ juridicâ informatione, sed duntaxat ex causis in suâ conscientiâ perpensis: quapropter *ex informatâ conscientiâ* vocantur, et etiam *extrajudiciales*.

2° In usu non erat ante Tridentinum ut aliquis posset puniri propter delictum omninò occultum : excipiebantur tamen homicidium et hæresis, propter quæ crimina, licet occulta, clerici poterant prohiberi ab exercitio ordinum susceptorum, et ab ascensu ad superiores ordines : sed

hoc procedebat ex eo quòd talium criminum rei essent irregulares; excipiebantur pariter religiosi qui, si à Prælatis suis noscerentur rei alicujus criminis etiam occulti, poterant ab iisdem interdici ab ascensu ad ordines. Ita cap. *Ad aures* 5, tit. 11, lib. 1 Decret. Sed à tempore Concilii Tridentini extensa fuit hæc potestas puniendi ex informatâ conscientiâ : sic enim habet Concilium (sess. 14, cap. 1, *De reform.*) : « Ei cui ascensus ad sacros ordines à « suo Prælato, ex quâcumque causâ, etiam ob occultum « crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter fuerit « interdictus, aut qui à suis ordinibus, seu gradibus, vel « Dignitatibus ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla, contra « ipsius Prælati voluntatem, concessa licentia de se pro- « moveri faciendo, aut ad priores ordines, gradus et Digni- « tates sive honores restitutio suffragetur ».

3° Non pauci canonistæ, sed plerique aut Jansenistæ aut Gallicani, prout Van Espen et Gibert, sustinuerunt ita esse intelligendum præfatum Decretum, ut possit quidem Episcopus ascensum ad ordines impedire *extrajudicialiter, etiam ob delictum occultum,* non autem à susceptis ordinibus aut dignitatibus ecclesiasticis ob tale delictum, suspendere, eò quòd eæ voces *extrajudicialiter*, *ob occultum crimen*, priori tantùm membro phraseos jungantur, non autem posteriori. Sed hæc interpretatio reprobata fuit pluries à S. Congr. Concilii :

« An verba illa *ob occultum crimen*, *quomodolibet*, *etiam* « *extrajudicialiter*, expressa duntaxat in primâ parte pe- « riodi, censeantur repetita in secundâ parte, adeò ut « inde colligi valeat Prælatum, nedum posse, ob occultum « crimen extrajudicialiter, interdicere suo subdito ascen- « sum ad ordines, sed itidem ob occultum crimen posse « etiam extrajudicialiter illum suspendere ob ordinibus « jam susceptis: — S. Congr. die 24 nov. 1657, re sedulò « examinatâ, censuit non esse recedendum ab antiquis « declarationibus super hoc eodem dubio pluries datis ; ac « proindè affirmativè respondit. »

Constat ergo, tàm ex Concil. Trident. quàm ex auctoritate S. C. Concil., Episcopos habere potestatem ex informatâ conscientiâ, non solùm arcendi ab ordinibus sacris.

sed etiam suspendendi ab iisdem ordinibus jam susceptis, necnon à Dignitatibus ecclesiasticis. Qui hanc propositionem negarent, censuram Bullæ *Auctorem fidei* non effugerent, ubi dicitur :

« 49. Item quæ damnat ut nullas et invalidas suspen« siones ex informatâ conscientiâ : *falsa*, *perniciosa*, *in* « *Tridentinum injuriosa.*

« 50. Item in eo quòd insinuat soli Episcopo fas non « esse uti potestate, quam tamen ei defert Trident. (sess. « 14, c. 1, *De reform.*), suspensiones ex informatâ con« scientiâ legitimè infligendi : *jurisdictionis Prælatorum* « *Ecclesiæ læsiva.* »

4° Ex eo quòd Episcopi habeant dictam potestatem arcendi ab ordinibus et suspendendi ex informatâ conscientiâ, non sequitur eos sic agere posse quin ipsis constet, ex sufficientibus probationibus, de delicto clerici contra quem sic procederent; sequitur tantùm eos non indigere ad hoc probationibus juridicis. Imò non sufficit quòd illæ probationes ipsum Episcopum convincere valeant; sed tales esse debent quæ Sacræ Congreg. Concil., casu quo ad eam recursus fieret, justæ ac sufficientes videri possint.

Re quidem verâ, ex Concil. Trident., « nulla contra « ipsius Prælati voluntatem concessa licentia de se pro« moveri faciendo, aut ad priores ordines, gradus et digni« tates sive honores restitutio, suffragari » potest ; ac proinde, in casu sententiæ latæ ex informatâ conscientiâ, non potest appellari ad Metropolitanum aut alium Papâ inferiorem, ut constat ex pluribus decisionibus S. Congr. Concil. apud Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 12, cap. 8, n° 5), et in Bullâ *ad Militantis* ejusdem Pontificis, n° 23 ; sed id non impedit quominus possit tunc ad Sedem Apostolicam recurri : idque probatur ex duabus declarationibus S. Congr. Conc. Prima sic se habet : « Ad instantiam « Episcopi Vercellensis supplicatur declarari..... 4° An « quando Ordinarius suspendit aliquem vigore cap. 1, « sess. 14, *De reform.*, teneatur exprimere delictum et « causam suspensionis ipsi reo, si illam judicialiter « petat... ? S. Congregatio... respondit... ad 4^m, Ordina« rium, si suspendat aliquem vigore cap. 1, etc..., non

« teneri exprimere delictum et causam suspensionis ipsi « reo, sed tantùm Sedi Apostolicæ, ad quam reus recur- « sum habuerit. » (Die 21 martii 1643.)

Sub die verò 21 apr. 1668. S. Congr. sic respondit Archiepiscopo Remensi : « Cùm nullus ordinari debeat, « quem Episcopus suæ Ecclesiæ utilem aut necessarium « non judicaverit, Congregatio non semel declaravit ab « hujusmodi judicio nullam dari appellationem, sed recur- « sum duntaxat ad Sedem Apostolicam. Quæ juxta ipsius « Congr. sententiam per Gregorium XIII... approbatam, « quotiescumque Ordinarius recusaverit quemcumque or- « dinare, Metropolitano aut viciniori Episcopo committit, « ut ab eodem Ordinario priùs requirat causam recusa- « tionis : quo legitimam non allegante, licet illi eumdem « recusatum ordinare. »

Causa ab Ordinario allegata non esset legitima, juxta Stremler (*Des peines ecclésiast.*, p. 339) si ordines denegarentur ei qui vult educari in seminario extradiœcesano, vel qui non vult promittere se postea servaturum vitam communem cum suo parocho. Si autem legitimam allegaret causam, de quâ certus quidem esset Episcopus, sed quam non posset sufficienter probare Sacræ Congregationi vel alio ab ipsâ deputato, posseтne tunc sic repulsus ordinari, et tenereturne Episcopus illum ordinatum in suam diœcesim adhibere? Dici posse videtur quòd saltem Episcopus ad id non teneatur nec illum debeat adhibere ad sacrum ministerium nisi beneficium in suâ diœcesi obtinuisset; alioquin quomodò verum esset quòd Episcopus ullum *ordinare debeat quem suæ Ecclesiæ necessarium et utilem non judicaverit* (Trid., sess. 23, c. 16)? Estne obligatus ad promovendum eum quem certò scit indignum, eò quòd probare non possit eum esse talem? Re quidem verâ ante Concil. Trid. ex Decreto Alexandri III *Ex tenore* 4, tit. 11, lib. Decret. non poterat clericus aliquâ ratione *prohiberi* ad ascendendum ad superiores ordines propter peccatum occultum, si ad eos promoveri volebat, sed hæc Decretalis non dicit quòd Episcopus ipse teneretur talem promovere pro suâ diœcesi, vel quòd alius promovere possit pro eâ, ipso invito.

5° Refert D. Bouix quòd Romæ vigeat opinio apud canonistas, non posse Episcopum procedere ex informatâ conscientiâ quandò delictum est famâ vulgatum, de quo videnda sunt etiam *Analecta jur. pontif.*, 6e liv, col. 1187, etc. Quamvis contrariam sententiam teneat D. Bouix, dicendum est facultatem concessam a Tridentino non valere in casu delicti publici, nisi forte tale sit quod nonnisi cum magno scandalo probari possit juridice. Ita apertè ex pluribus Resp. S. C. C.

799. — 6° An valeant dictæ suspensiones ex informata conscientiâ si sint latæ in perpetuum ? Non omninò constans fuit quoad hoc disciplina. — Ex unâ parte, Concil. Trident. per verbum *quomodolibet* supponere videtur quòd possint esse perpetuæ, et insuper in lib. 7 Decretorum S. Congr. Concilii, fol. 89 *à tergo*, sic legitur, juxtà Bouix (p. 354, etc.) : « Congregatio Concilii censuit cap. 1. « sess. 14, *De reform.* habere locum in suspensionibus « tàm temporariis quàm *perpetuis*; et temporalem prohi- « bitionem et suspensionem dici eam ubi, ex delicto « occulto, extrajudicialiter procedit Espiscopus ad suum « beneplacitum, prohibendo vel suspendendo ». Sed Theologus S. Congr. in causâ *Lucionensi*, anno 1848, asserit Sacram Congr. ab hâc sententiâ recessisse quoad suspensiones perpetuas (*Prælect. S. Sulpitii, n°* 655) ; et Stremler (*Des peines ecclésiast.*, p. 329, etc.) duas refert decisiones. unam S. Congr. Episc. (17 aug. 1857) et alteram S. Congr. Conc. quæ hoc idem probare videntur. Imò, juxtà eumdem Stremler, censura ex informatâ conscientiâ non debet ferri ultra sex menses *ibid.*, (p. 332) ; et si fuerit *ad beneplacitum Episcopi lata*, cessat necessariò per mortem ejus qui illam tulit, aut per ipsius renuntiationem. Casu autem quo fertur pro tempore indeterminato, et quidem legitime, non cessat per mortem Episcopi, sed tantum per revocationem factam a successore. Difficile autem concipitur ut legitima, hæc interminata suspensio.

800. — 7° In ferendis supradictis sententiis, Episcopus potest omittere etiam formalitates in judicio summario requisitas, cùm non teneatur etiam causam suspensionis reo

manifestare. Attamen ipsi licet, si velit, formalitates ordinarii vel summarii judicii ex toto vel ex parte adhibere : et hoc deduci valet ex verbis Concilii *quomodolibet, etiam extrajudicialiter*, quæ supponunt posse adhiberi aliquas vel omnes judicii formas : sed necesse est tunc ut dicat se agere vigore cap. 1, sess. 14, Concil. Trid., quia alioquin appellationi locus esset. Observa quòd si Episcopus suspensionem *tanquam censuram* infligat, non verò tanquam *meram pœnam*, debeat observare saltem formalitates pro censuris infligendis requisitas, præsertim monitiones

8° Potestas à Concil. Trident. (sess. 14, c. 1) Episcopis concessa, extendi non debet ultra limites ibidem assignatos : unde erraret Episcopus si sibi licitum existimaret posse excommunicare, vel communitatem aut terram interdicto percellere, vel aliam pœnam infligere ex informatá conscientiâ præter interdictum ab ascensu ad ordines et suspensionem ab ordinibus, officiis, Dignitatibus, gradibus et honoribus ecclesiasticis : etenim ante Concil. Trident., Episcopi non habebant facultatem procedendi extrajudicialiter, ut constat ex cap. *Ex tenore* 4, et cap. ultim. tit. 2, lib. 1 Decret. — Proinde Trident. utpote juri communi derogans est strictè interpretandum.

9° Episcopi non habent prædictam suspendendi facultatem nisi procedant in clericos tanquam delinquentes, unde v. g., si in eos procedant tanquam in minus idoneos et incapaces, juxta dispositionem Concil. Trident. (sess 14, c. 3, *De ref.*), de illorum sententiâ potest appellari. Sic decisum fuit à S. C. Conc. 10 maii 1625.

10° Potestate suspendendi ex informatâ conscientiâ uti non debent Episcopi extra casum delicti occulti, quando motivum sufficiens non habent à formâ consuetâ recedendi : id deduci potest ex ipsomet Trident. sess. 24, cap. 5, ubi innovatur Constit. Innocentii III, quæ incipit *Qualiter et quando*, in quâ excluduntur sententiæ ex informatâ conscientiâ, et præscribuntur formæ in judiciis observari solitæ. Imò, si episcopus, quum posset et debe et judicialiter agere contrà crimen publicum, suspensionem irrogat, ex informatâ conscientiâ, hæc non susti-

netur, eamque non servans presbyter. non fit irregularis. Ita S. C C. in S. *Agathæ Gothorum* 26 febr. et 28 maii 1633.

11° Non videtur quod suspensio ex informata concientiâ privet à fructibus beneficii, cùm Concilium non loquatur de beneficiis. Tenetur tamen beneficiarius sic suspensus suis sumptibus sustentare illum qui in suo officio substituitur.

12° Juxta Stremler (*Des peines ecclésiastiques*, p. 327) Episcopus per seipsum solum suspendere potest *ex informatâ conscientiâ*, eo quod Trident. de solo Prælato loquatur. Imo juxta eumdem Stremler Vicarius Capitularis, Sede vacante, hanc non habet facultatem, et citat Giraldi sic sentientem. Unde a tali irroganda sententia prudenter abstinebit. Vicarius vero generalis, quamvis possit censuram notificare ex mandato episcopi, eam tamen ferre nequit. — Prodiit anno 1884 S. C. Propagandæ Fidei Instructio quam in app. referimus n. XII.

CAPUT I.

DE PŒNIS ECCLESIASTICIS IN GENERE.

801. Per pœnas de quibus hic agitur, intelligi debent *delictorum cœrcitiones, sive vindictæ ad disciplinæ publicæ emendationem inductæ.*

Ex hac definitione sequitur nec irregularitates, saltem ex *defectu,* nec impedimenta matrimonii, nec revocationem simplicem facultatum aut gratiarum aut officiorum quæ à jurisdictione voluntariâ pendent, esse pœnas propriè dictas, cùm non sint inductæ ad disciplinæ publicæ emendationem.

Nec etiam confundendæ sunt pœnæ propriè dictæ cum operibus satisfactoriis à confessariis in sacramento pœnitentiæ impositis : istæ enim ad forum internum, illæ autem ad externum pertinent.

Correlativæ autem sunt pœna et culpa, istamque semper illa præsupponit : « Sinè (enim) culpa, nisi subs t causa, « non est aliquis puniendus », ait regula 23 juris, in 6° Proindè pœna culpæ semper est proportionanda : « Pro

« mensurâ peccati, erit et plagarum modus », inquit Deuteronomium (cap. 25, v. 2).

Multiplicis generis sunt pœnæ : 1° aliæ sunt *à jure* et à lege feruntur, vocanturque *ordinariæ*; aliæ sunt *ab homine* et per sententiam aut per mandatum transitorium imponuntur ; hujusmodi pœnæ *arbitrariæ* dicuntur.

2° Aliæ sunt *latæ*, aliæ *ferendæ sententiæ*; in priores reus incidit eo ipso quòd delictum admiserit; in posteriores non incidit nisi proferatur à judice sententia condemnatoria.

3° Aliæ sunt *spirituales*, aliæ *temporales. Spirituales* sunt : inhabilitas ad officia vel beneficia, eorumdem privatio, depositio, degradatio, infamia, etc. *Temporales* verò sunt : mulcta pecuniaria, incarceratio, exilium, etc.

4° Cùm ob duplicem præsertim finem Ecclesia pœnas infligat, nempe ad emendationem rei, aut ad bonum publicum, pœnæ rursum dividuntur in *medicinales*, quales sunt præsertim censuræ, quæ ideò imprimis feruntur ut rei resipiscant; et in *vindicativas*, quæ ipsius delicti punitionem ac repressionem præcipuè respiciunt, et sunt *pœnæ* simpliciter seu *meræ pœnæ* : juxta hanc divisionem, materiam pœnarum partiemur in duo capita, postquam tamen quasdam quæstiones generales expenderimus. Itaque :

802. Quærit. 1° An reus teneatur in conscientiâ exequi pœnam latæ sententiæ, ante omnem judicis sententiam ?

Resp. Generatim DD. concedunt, juxta Suarez (*De Legib.*, lib. 5, nis 2, 3, 15, 16), pœnam, quæ non esset nimis ardua, posse à legislatore tali modo reo imponi, ut, ante omnem sententiam, ipsemet teneatur illam exequi : an autem sic voluerit legislator pœnas eo modo ordinariè imponere, hîc inquiritur.

Concordant canonistæ quòd si quæstio sit de pœnis positivis, seu de pœnis quæ consistunt in actione positivâ, v. g., aliquid præstandi aut patiendi, reus non teneatur illas exequi ante sententiam declaratoriam, etsi ipso jure sint latæ : unde si quis, ob simoniam aut aliud crimen, privetur ipso facto beneficiis jam obtentis, requiritur de-

claratio judicis, quia nimis ardua et inobservabilis esset illa lex humana vi cujus reus ipsemet deberet pœnam in seipsum exequi; nec proindè præsumi debet quòd legislator voluerit legem tali modo obligantem imponere : effectum tamen suum habet hujusmodi pœna ipso jure lata à die perpetrati delicti.

Si verò agatur de pœnis privativis quæ adimpleri possunt quin aliquid fiat : vel tales pœnæ privant jure acquisito et jam possesso, vel inhabilem tantùm reddunt ad jus aliquod acquirendum : si *priùs*, requiritur sententia declaratoria (saltem criminis) ut pœna possit reo applicari, quia cùm lex pœnalis debeat accipi in mitiori sensu, hæc verba, *nullâ expectatâ declaratione*, intelliguntur, *nullâ expectatâ declaratione pœnæ* : ex quâ interpretatione non excluditur sententia declaratoria criminis.

Si *posteriùs*, seu si pœnæ privativæ inhabilem aliquem reddunt ad acquirendum jus nondum possessum, tales pœnæ obligant etiam ante sententiam declaratoriam criminis, modò tamen reus possit eas subire sinè infamiâ, et modò alicubi non aliter habeat consuetudo particularis Unde si quis commiserit crimen ob quod inhabilis ipso facto redditus est ad beneficia acquirenda, non solùm peccat beneficia acquirendo, sed ita nulliter ad illud est promotus, ut, ante omnem sententiam etiam criminis declaratoriam, teneatur illud dimittere, cum omnibus suis fructibus, etiam consumptis, nisi bonâ fide consumpti fuissent quin divitior effectus fuerit; attamen etiam in hoc casu, ut pœna suum effectum producat quoad extraneos, requiritur sententia criminis declaratoria.

Nota quòd, in casu pœnæ *ferendæ sententiæ*, reus non teneatur pœnâ hujusmodi ante sententiam condemnatoriam, licet agatur de pœnis privativis, de inhabilitatibus aut censuris : ratio est quia talis pœna nondum est inflicta.

803. Quærit. 2° An ignorantia excuset à pœnâ?

Resp. Ignorantiam contingere posse vel circa legem, vel circa pœnas à lege impositas; iterum ignorantiam esse, vel vincibilem, vel invincibilem.

1° Solius pœnæ ignorantia, etsi invincibilis, ab hâc

pœnâ non eximit, nisi ipsamet lex notitiam pœnæ requirat ut possit incurri, vel nisi hæc pœna sit gravissima et excedens meritum criminis, vel pœna ejus sit naturæ quòd non possit incurri sinè ejus notitiâ, prout sunt censuræ et fortè irregularitates ex delicto : nam ibi potest esse pœna ubi adest delictum ; porrò, etiam casu quo ignoraretur pœna, delictum occurrere potest, cùm etiam tunc lex potest scienter violari ; ergo, etc.

2° Casu quo ignoratur lex : vel hæc lex est positiva duntaxat, et tunc si ignorantia sit invincibilis, cùm excuset tunc omninò à peccato, excusare etiam debet à pœnâ : si verò sit tantùm vincibilis, nec à peccato, nec proindè à pœnâ excusat.

Si lex ignorata sit, non solùm positiva, sed etiam juris naturalis, an ignorantia solius juris positivi excuset tunc à pœnâ non omninò liquet : quæstio dicitur controversa à S. Liguor. qui sententiam affirmantem probabiliorem reputat (lib. 6, n° 1072), quia, sicut ignorantia in casu supposito excusat à violatione legis positivæ, ita excusare debet à pœnâ propter illam violationem statutâ : hæc tamen ratio non videtur probare pro casu quo pœna statuta fuisset pro violatione etiam legis naturalis, prout, sæpè saltem, videtur accidere. Cæterùm in foro externo ignorantia legis non præsumitur, sed est probanda, nisi ageretur de personis omninò illiteratis.

Nota quòd, si pœna sit indicta præsumentibus, sive temerè, consultò aut scienter peccantibus, tunc excusat ignorantia etiam crassa, non tamen affectata, quæ adest cùm quis studiosè negligit scire legem, ut liberiùs agat : quia talis ignorantia scientiæ æquiparatur.

804. Quærit. 3° Quinam possint pœnas decernere?

Resp. Vel agi de pœnis à lege, statuto aut mandato constitutis, vel de pœnis ab homine per sententiam inferendis : *in primo casu*, soli pœnas decernere valent qui legem, statutum aut mandatum condere vel facere possunt : quales sunt, non solùm S. Pontifex, sed etiam Episcopi et plures alii Prelati jurisdictionem quasi Episcopalem habentes. *In secundo casu*, soli qui legitimè judices constituti fuêre cum

potestate ordinariâ vel delegatâ, possunt illas pœnas per sententias ferre.

805. Quærit. 4° Quinam possint pœnis plecti?

Resp. Omnes subditos, qui delicto sunt juridicè convicti, pœnis plecti posse; imò, etsi non juridicè convictos si agatur de pœnis per sententiam ex conscientiâ informatâ inflictis.

Circà modò dictam responsionem, potest tamen esse difficultas quoad absentes et quoad impuberes : 1° Cùm juxta communissimam sententiam, absentes non teneantur legibus suæ patriæ, nec item astringantur legibus juris communis, si inveniantur in loco ubi lex illa est legitimè abrogata, sequitur quòd nec etiam propter hujusmodi legum violationem puniri possunt pœnis contra infractores latis.

2° Quoad impuberes patet ipsos non posse pœnis plecti, quandò nondum usum rationis habent, cùm nondum sint delicti capaces. Si verò sint usu rationis præditi, subjiciuntur pœnis jure communi *ipso facto* incurrendis, ut deducitur ex cap. *Pueris* 60, *De sent. excomm.* Censuræ tamen generaliter latæ à jure aut ab homine, non incurruntur ab impuberibus, nisi hoc expressum sit *in lege*, prout est expressum quoad percussionem clericorum et ingressum in monasteria mulierum.

Circà autem pœnas *ferendæ sententiæ*, dicit auctor *Prælect. S. Sulpitii* (n° 714) quòd, ex usu communi, impuberes iis non subjiciantur, eò quòd non conveniat ætati impuberum ut se sistant coram judice defensionis causâ; sed hæc ratio non omninò convincit, cùm impuberes possint se sistere cum assistentiâ tutoris aut curatoris; undè Suarez, prout idem Auctor refert (*ib.*), ait : « Non invenio « jus quo reddatur nulla sententia censuræ latæ contra « impuberem, et ideò si alioquin intercedat vera contu- « macia, et reliqua necessaria ad valorem censuræ, ex « hâc parte non censeo esse nullam. » Et hæc sententia est saltem probabilis, ut videre est apud S. Liguor. (lib. 7, n° 14) : non decet tamen ut impuberes tàm rigorosè plectantur per sententiam judicis ac solent plecti adulti : cap. *Referente* 2, *De delictis puerorum*.

806. Quærit. 5° Quale esse debeat delictum ut judex possit reo pœnas irrogare?

Resp. Ad delictum pœnis plectendum quinque conditiones generatim requiruntur : videlicet ut sit 1° externum, 2° proprium, 3° grave, 4° consummatum, 5° debitè probatum.

1° Debet esse *externum* : nam Ecclesia non judicat de internis nisi in foro pœnitentiali : cap. *Cogitationis*, 14, *De pœnitent.*, dist. 1. Omissio tamen *actûs externi* à lege præscripti habetur ut opus *externum* et pœnis subjacet : cap. *Quanta* 47, *De sentent. excomm.*; imò etsi delictum exteriùs prodeat, si non appareat sub specie mali à lege pœnis plectendi, hujusmodi pœnis puniri nequit : unde si quis, v. g., carnes die prohibito comederet, eò quòd credat Ecclesiam non habere potestatem illud prohibendi, non incurreret pœnas contra hæreticos statutas, quia hæresis non esset apparenter *externa*.

Posset tamen Ecclesia actum externum, aliundè in se malum, pœnis plectere sub conditione solius malitiæ quæ ab interno procederet : v. g., posset ferri excommunicatio vel alia pœna in eos tantùm qui *scienter* aut *temerè* aut ex *præsumptione* aliquid egerint : ratio est quia, cùm actus sit aliundè malus, ac meritò possit pœnis plecti, nulla injustitia est quòd non puniatur nisi vestitus sit certis conditionibus, nempe quòd sit peractus *scienter*, *temerè*, etc.

2° *Proprium*, saltem aliquo modo : nam : « non debet aliquis alterius odio prægravari ». *Reg. Juris* 22, in 6°.

Diximus, saltem *aliquo modo* : nam, propter crimen à majore parte communitatis, vel à capite ipsius commissum, tota communitas potest subjici interdicto, vel suis privilegiis spoliari ; et sic etiam innocentes puniuntur ; et quidem non immeritò, quippe delictum communitatis omnibus membris proprium esse censetur. Attamen Bonifacius VIII sapienter statuit (cap. *Romana* 5, *De sentent. excomm.*, in 6°) ut hoc non habeat locum in casu excommunicationis : « In Universitatem vel collegium proferri « excommunicationis sententiam penitùs prohibemus : « cùm nonnunquam contingat innoxios hujusmodi sen- « tentiâ irretiri. »

Imò aliquando, etiam propter alterius delictum, certi actus pœnâ nullitatis in detrimentum innocentis plectuntur, prout evenit in casu promotionis ad beneficium per alterius simoniam : sed meritò hujusmodi promotio fit irrita, non quidem in punitionem promoti, cùm sit innocens, et ipsius respectu talis irritatio non est pœna propriè dicta, cùm non sit statuta ad eum puniendum; sed in odium horrendi criminis simoniæ, quod alioquin non satis efficaciter comprimeretur : non debent tamen hujusmodi pœnæ infligi nisi ex justis causis : unde dicitur in regulâ 23. in 6° : « sinè culpâ, nisi *subsit causa*, non est aliquis pu« niendus ».

3° *Grave :* certum hoc videtur quoad pœnas quæ in judiciis imponuntur, cùm ridiculum esset ad judicium recurrere propter leves culpas; si verò agatur de pœnis quæ extra judicia infligi valent, non requiritur ut ferantur semper propter gravia crimina, sed duntaxat ut sint culpis proportionatæ : unde quædam leves suspensiones infligi possunt propter culpas veniales. Item excommunicatio minor incurri posset per communicationem quæ non esset mortaliter mala

4° *Consummatum* : nempe requiritur ad pœnam incurrendam ut perficiatur id præcisè delictum quod lex intendit plectere tali pœnâ : unde sola attentatio delicti, vel cooperatio ad illud per consilium, mandatum, puniri nequit pœnâ latâ contrà hujusmodi delictum : unde qui vult occidere, vel verberat ad occidendum, non incurrit pœnas contrà homicidium latas, si reverà non occiderit, quia odia sunt restringenda ; secus esset, si lex ipsammet attentationem pœnâ mulctari intendisset.

5° *Debitè probatum* [1] : hæc conditio requiritur duntaxat pro pœnis quæ nonnisi post sententiam prolatam executioni possunt mandari, non verò pro pœnis ipso jure latis, quæ per ipsammet legem executionem obtinent, ut censuræ ipso facto latæ.

807. Quærit. 6° An et qualiter pœna possit remitti ?

[1] « Satius impunitum relinquere facinus nocentis, quàm innocentem « damnare. » Lex justiniana.

Resp. Vel pœna est jam inflicta, vel solùm est infligenda : si *priùs*, iterum est distinguendum , aut enim agitur de pœnâ *medicinali* , prout sunt censuræ, et non solùm tunc à Superiori competenti pœna remitti potest, sed etiam est remittenda si contumacia cessaverit : cùm enim pœnæ medicinales ad hoc fuerint institutæ ut delinquentem ad pœnitentiam reducerent, hæ remitti debent postquam suum effectum produxerunt; — aut agitur de pœnis *vindicativis*, in quo casu sæpè quidem licitum est Ordinariò pœnitentem reintegrare, sed hoc non semper expedit ; imò Episcopus nequit semper sic reum reintegrare : id enim non posset casu, v. g., quo reus ex sententiâ, pœnam irregularitatis ex defectu aut irregularitatis notoriæ ex delicto incurrisset.

Si *posteriùs*, seu si pœna nondum sit inflicta, sed sit solùm ergà reum juridicè convictum infligenda, sententia debet esse vel *absolutoria* , casu nempe quo crimen non fuisset probatum ; vel *condemnatoria*, siècontra probatum fuisset. Unde Superior non debet pœnam remittere ante sententiam : sunt tamen casus in quibus fieri potest compositio. Item judex non tenetur semper procedere contra delinquentem, et severitati canonum aliquid potest detrahi in certis casibus.

Notanda est præsertim sententia S. Innocentii I (canon *Quoties* 14, causa 1, q. 7) : « Quoties à populis aut à turbâ « peccatur, quia in omnes propter multitudinem non po« test vindicari, multùm solet transiri. » Et hoc erga Donatistas servavit Ecclesia, inquit S. August. in *Epistolâ ad Bonifacium,* « ut etiam ipsorum infirmitas leviùs ex« cepta, intùs sanabilis foret ».

CAPUT II.

DE VARIIS POENIS ECCLESIASTICIS VINDICATIVIS.

ART. I.

DE POENIS VINDICATIVIS SPIRITUALIBUS.

808. — I. *De inhabilitate ad officia vel beneficia ecclesiastica* : hæc pœna quæ solet esse effectus aliarum pœna-

rum ecclesiasticarum, videlicet depositionis, irregularitatis, etc., solos clericos, si casum irregularitatis excipias, afficere potest, cùm soli clerici sint regulariter beneficiorum ac officiorum ecclesiasticorum capaces. Item sola beneficia aut officia acquirenda, non verò jam acquisita concernit : unde qui inhabilitatem præfatam incurrit, non ideò amittit officia vel beneficia quæ ab ipso legitimè jam possidentur, sed solùm ineptus fit ad ea acquirenda quæ nondum habet, et eò usque ineptus fit ad hoc, ut, si non obstante suâ inhabilitate ad ea promoveatur ac in possessionem eorum immittatur, teneatur in conscientiâ, ante omnem sententiam, ea dimittere cum fructibus perceptis; etiam consumptis.

809. — II. *De privatione beneficiorum, dignitatum et officiorum*: Hæc pœna non cadit nisi in officia, beneficia aut dignitates jam acquisita, nec includit inhabilitatem ad eadem in futurum acquirenda; imò non necessariò afficit omnia beneficia, officia, etc., jam acquisita : unde clericus potest privari uno ex suis officiis aut beneficiis, quin aliis omnibus spolietur.

Qui autem hanc pœnam incurrit, etiamsi id contigerit per crimen cui ipso facto est annexa, non tenetur tamen eam exequi ante sententiam saltem declaratoriam criminis; sed ita amittuntur titulus et proprietas beneficiorum, officiorum, etc.', per dictum crimen, ut, eo instanti quo committitur, statim ipsa vacent, et ante omnem sententiam, valeant acquiri ab aliis; et quamvis possent à reo detineri usque ad sententiam criminis declaratoriam, tamen non possunt ab ipso legitimè permutari aut resignari; et si reus è vivis cedat ante dictam sententiam, ipsius beneficium ut vacans ex delicto reputatur, non verò ex mortis causâ. Secus est dicendum si pœna privationis sic ferendæ sententiæ : non vacat beneficium nisi per sententiam.

Quænam autem sint delicta quibus pœna privationis officiorum aut beneficiorum, etc., sit annexa ipso facto, vel pro quibus sententia privationis sit solùm ferenda, diximus supra, n° 311.

« Du reste, inquit Stremler (*ibid.*, p. 33), la privation « du bénéfice laisse toujours au clerc le droit aux aliments.

« Le juge ecclésiastique doit, en conscience, pourvoir à « la subsistance du condamné; et, s'il se refuse à ce de« voir de justice, il peut y être contraint par son Supé« rieur. »

810. — III. *De depositione*: Hâc voce, in sensu latiori, non solùm depositio propriè dicta sed etiam degradatio designatur, et in hoc sensu, hæc vox identidem usurpatur in canonibus præsertim veteribus. Strictè autem intellecta depositio est *pœna clericum privans in perpetuum jure exercendi functiones sui ordinis aut beneficii*; clericos ergò solummodo afficit hæc pœna; eique, si sit totalis, annectitur infamia; et cùm in perpetuum privet exercitio ordinis et officii, necessariò privat etiam beneficiis acquisitis, quæ non dantur nisi propter officium.

Differt 1° à privatione quæ solùm in jam acquisita officia aut beneficia, etc., cadit.

Differt 2° à suspensione in eò quod suspensio soleat esse pœna medicinalis, ac proinde temporaria ex se, dum depositio ex naturâ suâ est semper vindicativa et perpetua.

Differt 3° à degradatione verbali, in eo solùm quòd, post depositionem, non potest procedi ad degradationem realem seu solemnem, dum id fieri potest post degradationem verbalem.

Depositio alia est *totalis* quâ reus privatur omni ordine, beneficio, officio et dignitate; alia verò *partialis*, quæ uno vel aliquibus ex iis tantùm exspoliat.

Non incurritur depositio nisi propter crimina enormia tum ex se tum ob scandalum quod gignunt, velut homicidium voluntarium cum machinatione, adulterium, stuprum, fornicatio notoria, vita scandalosa clerici incorrigibilem se ostendentis. Prudenti verò judicis existimationi determinandum relinquitur an dicta crimina eam gravitatem habeant quæ pœnâ depositionis sit plectenda.

811. — IV. *De degradatione*: Degradatio *est pœna ecclesiastica quâ clericus ordine et munere clericali, consequenter etiam omni beneficio et officio, necnon privilegio fori et canonis, per sententiam solemniter et authenticè privatur et traditur curiæ sæculari*. Sibi annexam habet pœnam infamiæ.

Duplicis generis est degradatio : *verbalis* nempe, quæ in sententiâ consistit, et ideò etiam *sententialis* vocatur ; et *realis* seu *solemnis* quæ etiam nuncupatur *actualis*. Hæc est quasi executio degradationis verbalis.

Privilegiis statûs clericalis ipso facto non privat *verbalis* degradatio : secus est dicendum *de reali* ; prior ferri potest à judice non Episcopo, posterior ècontra caracterem episcopalem exigit in ministro degradante : cùm enim per realem degradationem, clericus ad statum laïcalem, saltem quoad conditionem, redigatur, Ecclesia voluit ut ad hunc statum solus ille posset reducere qui solus ab eodem educens potuit ad clericalem statum sublimare. Degradatum verbaliter Episcopus reintegrare valet, dum ad Sedem Apostolicam reservatur reintegratio clerici realiter degradati (Pontificale Roman., *De formâ degradat.*).

Realis degradatio est pœna ab Ecclesiâ ultimò in clericos infligenda ; eâque illatâ, reus eo ipso sæculari brachio traditur. Sed huic pœnæ locus esse non debet, nisi priùs exhaustis omnibus aliis mediis repressionis, vel nisi adsit perversitas modum excedens, et manifestè incorrigibilis. Item à judice imponi nequit nisi in casibus à jure communi expressis : ad illam enim legitimandam non sufficiunt statuta synodalia, nisi accederet Sedis Apostolicæ consensus.

Vide in *Manuali*, n° 6348, enumerationem criminum propter quæ degradare licet.

Olim sententia degradationis, etiam verbalis, ferri nequibat, nisi à duodecim Episcopis contra Episcopum, à sex Episcopis contra Presbyterum, à tribus verò contra Diaconum; sed hodie verbalis degradationis sententiam Episcopus solus, per se aut per Vicarium ad id specialiter deputatum, pronuntiare valet, etiam contra presbyteros. Idem potest Capitulum aut ipsius Vicarius, Sede vacante (cap. *His quæ*, et cap. *Cùm olim*, *De major. et obed.*, Conc., Trid. sess. 13, cap. 4, *De ref.*).

Quoad verò realem degradationem, ad illam quidem hodie absque aliis Præsulibus procedere valet Episcopus caracterem illius ordinis habens, sed tamen per seipsum, et insuper. « Adhibitis... sibi assistentibus totidem Abbati« bus usum mitræ et baculi ex privilegio apostolico haben-

« tibus, si in civitate aut diœcesi reperiri et commodè inte-
« resse possent (nempe quot olim requirebantur Antistites),
« alioquin aliis personis in ecclesiasticâ Dignitate consti-
« tutis, quæ ætate graves ac juris scientiâ commendabiles
« existant. » Ita Trident. (sess. 13, cap. 4, *De ref.*).

Cæremoniæ verò in hujusmodi degradatione observandæ habentur in Pontificali. *Nota* autem quòd in multis locis eæ non sint in usu quoad clericos minoribus ordinibus tantùm insignitos (*De Syn.*, *ib.*, nº 5); sed ubique Episcopus potest solus hujusmodi clericos degradare (cap. *Degradatio* 2, *De pœnis*, in 6º).

812. — V. *De infamiâ*: Hæc pœna est ***status læsæ dignitatis ob crimen quo quis reus publicè habetur.*** Non est duntaxat simplex bonæ famæ carentia, sed est insuper status in quo quis existimatur positivè malus. De infamiâ vide supra, ubi de irregularitatibus.

ART. II.

DE PŒNIS VINDICATIVIS TEMPORALIBUS.

813. — Præcipuæ ex iis quæ adhuc vigere possunt sunt mulcta pecuniaria, incarceratio et exilium.

I. *Mulcta pecuniaria* est summa pecuniaria à judice reo imposita, in vindictam alicujus delicti.

Non potest Episcopus mulctas pecuniarias vel aliquam ipsarum partem sibi aliquo modo appropriare, etiam ad stipendia sive Vicario suo sive Cancellario sive aliis ministris suis solvenda, sed debet eas in usus pios integrè adhibere, juxtà præscripta Concil. Trident. (sess. 25, c. 3). Ita pluries decisum.

Non est autem infligenda mulcta pecuniaria, nisi in casibus quibus à malo efficaciùs removere valet quàm cæteræ pœnæ. Vult tamen Trident., loco citato, ut judices ad censuras, præsertim excommunicationem, non veniant nisi priùs adhibitis pœnis temporalibus si hæ sufficiant.

II. *Incarceratio*: Alia est *præventiva*, quæ non debet præscribi nisi adsint indicia certa quibus criminis existentia valdè probabiliter constat, et nisi insuper meritò sit timendum ne aliter reus aufugerit.

Alia est *afflictiva* ad quam damnatur reus in judicio convictus. Apud nos hodie difficillimè hæc pœna in usum redigi posset, nisi fortè erga clericos qui ad tempus possent aliquando damnari ad remanendum intra monasterium, seminarium, vel alias similes domos.

III. *Exilium.* In eo consistit hæc pœna quòd reus expellatur è diœcesi, civitate, aut ab alio loco cum prohibitione revertendi. Raró etiam apud nos hæc pœna potest infligi.

Silemus autem de aliis pœnis temporalibus, eò quòd in præsenti rerum statu, nullatenùs executioni mandar valent.

CAPUT III.

DE PŒNIS ECCLESIASTICIS MEDICINALIBUS SEU DE CENSURIS.

ART. I.

DE CENSURIS IN GENERE.

§ I.

De naturâ et divisione Censurarum.

814. — I. Vox *Censuræ* duplici sensu accipitur in jure ecclesiastico, videlicet : 1° designat quoddam genus pœnarum; 2° notam inustam doctrinæ vel libro. In primo sensu hæc vox adhibetur in capite præsenti, et definitur : *Pœna medicinalis per quam homo baptizatus, delinquens et contumax, privatur, per potestatem ecclesiasticam, usu quorumdam bonorum spiritualium.*

Dicitur 1° *pœna :* et sic convenit cum pœnis vindicativis ab Ecclesiâ impositis, depositione nempe, degradatione, etc. Hâc autem voce censura differt sive ab irregularitate ex defectu, quæ certè non est pœna cùm ex culpâ non oriatur, sive ab irregularitate ex delicto, quæ etiam non videtur pœna propriè dicta, imò potiùs est inhabilitas ex delicto

orta; saltem non est pœna medicinalis cùm tollatur non per absolutionem, sed per dispensationem. Ideòque in potestate datâ absolvendi à censuris non comprehenduntur irregularitates, nisi expressè id dicatur.

Dicitur 2° *medicinales*: id est, quæ primariò et principaliter infligitur ut reus emendetur et ad meliorem frugem se vertat (cap. *Cùm contingat* 36, *De offic. deleg.;* cap. *Ex litteris* 11, *De Constit.;* cap. *Cùm medicinalis*, *De sentent. excomm.*, in 6°). Per hoc censura differt à pœnis vindicativis, quæ primariò in criminis vindictam incutiuntur. Ex hâc qualitate censura est necessariò vinculum dissolubile et per absolutionem solvendum statim ac peccator emendatus fuerit. Propter eamdem rationem infligi non debet censura sinè præviâ monitione, nisi inferretur per modum pœnæ vindicativæ, quod aliquando contingere potest.

Dicitur 3° *Per quam homo baptizatus*, *delinquens et contumax* : quibus verbis exprimuntur conditiones requisitæ ut quis possit censuris ligari. Is ergo debet esse : 1° *baptizatus*, alioquin non esset subjectus potestati ecclesiasticæ; 2° *delinquens*, cùm omnis pœna supponit delictum ; 3° *contumax*, id est monitionibus Ecclesiæ non obtemperans, et id fluit à naturâ censuræ quæ, ut jam diximus, est pœna medicinalis requirens prævias monitiones, sive à judice sive saltem à lege factas. Contumax autem est, non solùm qui formaliter contemnit auctoritatem Ecclesiæ, sed etiam qui cùm noverit legem aliquid vetantem sub censurâ, eam nihilominùs culpabiliter violat.

Dicitur 4° *Privans per potestatem ecclesiasticam usu quorumdam bonorum spiritualium* : quia censura non ideò ab Ecclesiâ profertur ut privet *omnibus* bonis spiritualibus, cùm nec etiam id possit fieri : sed solùm quibusdam ab Ecclesiâ dependentibus ipsique communibus, sacramentis nempe, suffragiis, indulgentiis, sacris functionibus, beneficiis, etc.

Etsi censuræ privent primariò bonis spiritualibus, privant tamen indirectè certis bonis temporalibus, nempe usu et commercio fidelium, circa plura temporalia, ut infra dicturi sumus loquendo præsertim de excommunicatione.

Specialis censurarum proprietas est quòd ex seipsis, statim ac incurruntur, executionem habeant, sinè aliquâ aliâ humanâ actione aut judicis declaratione : ita ut teneatur censuratus ab iis abstinere quæ ipsi per censuram prohibentur, non tantùm in publico, sed etiam in occulto, non tantùm in territorio illius qui censuram tulit, sed quòcumque ierit, donec ab eâ fuerit absolutus. Vide cap. *Pastoralis*, *De appell.*, § *Verum.*— Hæc autem vis censurarum non oritur ex præcepto censuram ferentis, sed ex auctoritate Ecclesiæ seu S. Pontificis.

Circa hæc notanda est propositio 46 à Pio VI per Bullam *Auctorem fidei* damnata : « Propositio asserens *effectum « excommunicationis exteriorem duntaxat esse, quia tan« tummodò naturâ suâ excludit ab exteriori communica« tione Ecclesiæ :* quasi excommunicatio non sit pœna « spiritualis, ligans in cœlo, animas obligans : *falsa*, *per« niciosa, in articul.* 23 *Lutheri damnata; ad minus « erronea.* »

Hic est autem artic. 23 Lutheri à Leone X damnatus cujus meminit Pius VI : « excommunicationes sunt tan« tùm pœnæ externæ, nec privant hominem communibus « spiritualibus Ecclesiæ orationibus ».

815. — II. Multiplici modo dividuntur censuræ : 1° *in suas species*, nempe in *excommunicationem, suspensionem* et *interdictum*; sic enim habet cap. *Quærenti* 20, *De « verbor. signif.* : Quærenti quid per censuram ecclesias« ticam debeat intelligi.., respondemus quòd per eam non « solùm interdicti, sed excommunicationis et suspensionis « sententia valet intelligi. »

2° *Ratione modi* quo ferri solent, dividuntur censuræ *in censuras à jure* et *censuras ab homine :* censuræ *à jure* sunt illæ quæ *à jure* seu per canones, constitutiones, vel statuta feruntur modo stabili et permanenti. Censuræ verò *ab homine*, sunt eæ quæ à judice per sententiam judiciariam, vel à Prælato per temporale mandatum, sive particulare sive generale, infliguntur aut statuuntur.

3° Iterum ratione modi quo feruntur, censuræ tàm à jure quàm ab homine dividuntur in censuras *latæ sententiæ* et censuras *ferendæ sententiæ :* censuræ *latæ senten-*

tiæ, sunt illæ quæ, ipso facto seu crimine semel admisso, statim incurruntur absque ullâ judicis sententiâ, etiam declaratoriâ.

Censuræ verò *ferendæ sententiæ*, quæ etiam dicuntur *comminatoriæ*, sunt illæ quas jus aut judex non vult ipso facto incurri, sed solùm per sententiam infligi : unde censuræ hujusmodi possunt esse *à jure* simul et *ab homine* : *à jure* quidem, quatenus sanciri possunt per legem aut statutum permanens, et ab *homine*, quatenùs non incurruntur nisi per sententiam judicis.

Ut autem dignoscatur quandonam censuræ sint latæ et quandonam sint ferendæ sententiæ, « consideranda sunt « verba quibus censura fertur ; quæ, si includant alterius « actionem seu ministerium, significant censuram esse « *sententiæ ferendæ*, *latæ* verò si non includant. Si verò « verba ambigua sint, teneri potest regula 49 juris « in 6°, quòd in dubio circà pœnas, benignior interpre- « tatio sit facienda. » Cæterùm tutè teneri potest communis interpretatio, quia est optima legum interpres. Unde resolves :

« Censura est *latæ sententiæ* : 1° Si verba sint præte- « riti aut præsentis temporis : v. g. *excommunicavimus*, « *excommunicatus est*, *fuit*, *excommunico*, *suspenduntur*, « *interdicuntur*, *volumus aut jubemus esse excommunica-* « *tum*, *suspensum*, etc. ; 2° si addatur particula *ipso jure*, « *ipso facto*, vel *sinè aliâ sententiâ* ; 3° si verba sint im- « perativi modi, v. g. *incidat in excommunicationem*, « *maneat interdictus*, etc. : ratio quia hæc omnia nullius « actionem interponunt. » (Busembaum, apud S. Liguor., lib. 7, n[is] 6 et 7.) — Si tamen dicatur *excommunicatus sit*, controvertitur qualis tunc sit censura : plures dicunt eam esse latæ sententiæ, sed plures aliiècontra volunt esse tantùm ferendæ : utraque sententia est probabilis, inquit S. Liguor. (lib. 7, n° 8) ; sed hoc pendere videtur à quæstione an mandatum excommunicandi alteri imponatur, vel non. Si verò dicatur *anathema sit*, iterum disputatur an excommunicatio sit latæ vel ferendæ sententiæ : sed omnes eam dicunt esse latæ sententiæ si fiat contrà hæresim.

Censura est ferendæ sententiæ, saltem ut plurimùm : 1° Si verba sint futuri temporis, v. g., *excommunicabitur, suspendetur ;* 2° si dicatur *excommunicetur suspendatur, volumus excommunicari* : sed ad hoc requiritur ut præceptum excommunicandi, suspendendi, alteri imponatur. nam si absolutè modo imperativo proferatur censura. communiter habetur tanquam latæ sententiæ ; 3° si verba sint minatoria, v. g., *sub pœnâ excommunicationis, sub interminatione anathematis*, etc., nisi tamen ex adjunctis aliud colligatur.

4° Censuræ dividuntur adhuc in *justas* et *injustas* seu *illicitas ;* in *validas* et *invalidas*, quæ denominationes satis intelliguntur ; *in reservatas et non reservatas*, seu quarum absolutio reservata est Superiori vel non est reservata.

5° Dividuntur in censuras ad *tempus determinatum*, et in censuras ad *tempus indeterminatum. Nota* tamen quòd censuræ ad tempus determinatum non sint censuræ propriè dictæ : omnes enim censuræ propriè dictæ : utpotè medicinales, durare debent usque ad rei emendationem, proinde sunt necessariò ad tempus indeterminatum : censuræ verò quæ feruntur ad tempus determinatum, vel quæ sunt in perpetuum, sunt pœnæ vindicativæ seu meræ pœnæ, non verò pœnæ medicinales. Cæterùm nunquam excommunicatio fertur ad tempus determinatum, vel in perpetuum : sed solæ suspensiones vel interdicta sic aliquando feruntur.

§ II.

A quo censuræ ferri possint.

816. Est certè in Ecclesiâ potestas censuras et alias pœnas ferendi, et hoc est de fide.

In quibusnam autem resideat hæc facultas?—Dicendum est quòd non resideat nisi in iis qui jurisdictionem in *foro externo*, sive ordinariam sive delegatam possident (cap. *Cùm ab Ecclesiarum* 3, *De officio judicis ordin.*; et cap. *Præterea, De officio judicis delegati*).

Ordinariam verò potestatem habent 1° Papa et Concilium

generale respectu totius Ecclesiæ; 2° Congregationes Romanæ, ut Concilii, S. Officii, Episcop. et Regular., etc., quæ etiam pro universâ Ecclesiâ censuras ferre possunt in iis quæ sibi respectivè attribuuntur; 3° Legati Apostolici in territorio ipsis assignato (cap. *Novit* 7, *De offic. Legati*); 4° Patriarchæ et Archiepiscopi respectu tantùm subditorum propriæ diœcesis, non verò aliorum suffraganeorum, nisi tempore visitationis, aut nisi, per appellationem, causa ad ipsos devolvatur (cap. *Venerabilibus, De sent. excomm.*, in 6°); 5° Episcopi respectu pariter subditorum, dummodo sint confirmati, esto non consecrati (cap. *Transmissum*, *De elect.*); 6° Vicarii Generales respectu etiam diœcesanorum : ita veriùs contra quosdam tenet communis sententia ex cap. *Romana, De appell.*, in 6°, et cap. 2, *De consuet.*, in 6°; 7° Generales, Provinciales et Superiores locales Religionum, ut Priores, Guardiani, Rectores respectu suorum subditorum (cap. *Cùm in Ecclesiis, De major. et obed.*); 8° Congregationes Religionum, Concilia provincialia Episcoporum, Capitula provincialia quarumdam Religionum, Capitulum Cathedralis, sede vacante, et ipsius Vicarius (cap. *Cùm olim, De major.*, etc.) : singuli respectivè pro suis subditis; 9° quidam ex privilegio, prout sunt multi Archidiaconi, Archipresbyteri, et Decani.

Potestatem censuras ferendi non habent parochi, cùm ex consuetudine abrogata fuerit concessio eis facta à jure communi, et ad forum internum reducta fuerit illorum jurisdictio.

Delegatam autem habent potestatem censuras inferendi ii quibus ea committitur ab habente ordinariam, sed ejusmodi potestas cessat per mortem aut amotionem delegantis, nisi causa à delegato jam fuerit incepta, etiam per solam citationem (ex cap. *Gratum* 20, *De offic. delegati*), nec delegatus potest eam alteri delegare, nisi habeat specialem ejus commissionem : ut si sit delegatus Papæ (cap. 3, *De officio delegati*).

817. Ut quis possit ferre censuras sex conditiones requiruntur : 1° *Ut sit vir*, saltem de potestate ordinariâ : disputatur enim an Papa, ex plenitudine potestatis, possit

committere mulieri facultatem censuras ferendi; et probabiliùs negatur, quia hæc potestas per traditionem clavium Ecclesiæ data fuit Apostolis et eorum Successoribus in quibus nullo modo comprehendi possunt mulieres. Ergo, etc. — Si ergo in jure (cap. *Dilecta* 12, *De majorit. et obedient.*) *Abbatissæ* quædam dicuntur posse subjectos sibi clericos suspendere ab officio vel beneficio : suspensio hæc non habetur propriè ut censura cujus violatio irregularitatem inducit, sed latè et impropriè, et potiùs tanquam per præceptum Abbatissa clerico, quodammodo sibi subjecto, prohibet missæ celebrationem donec satisfecerit, redditus beneficii interea ei detrahens.

2° *Ut sit baptizatus*, quia, qui non est in Ecclesiâ, capax non est jurisdictionis ecclesiasticæ.

3° *Ut sit primâ tonsurâ insignitus* (cap. *Decernimus* 2, *De judiciis*).

4° *Ut sit rationis compos* : imò debet habere intentionem ligandi eum contra quem fert censuram (cap. *Cum voluntate*, *De sent. excomm.*).

5° *Ut habeat jurisdictionem expeditam quoad usum* : unde Episcopus excommunicatus, suspensus, hæreticus aut schismaticus non potest ferre censuras, etiam validè, si non sit toleratus, nec licitè, etiamsi toleratus sit (cap. *Exceptionem*, *De except.*); et ideò Vicarius Episcopi excommunicati aut suspensi, non potest quoque ferre censuras, ex cap. 1, *De officio Vicarii*, in 6°.

Regulariter Episcopus, extra propriam diœcesim existens, non potest ferre censuras in subditos per sententiæ modum (cap. *Episcopi* 9, q. 2 : Clement. *Quamvis*, *De foro compet.*); sed potest per modum præcepti aut statuti ad futura crimina præcavenda. — Diximus *regulariter* quia casus sequentes sunt excipiendi : 1° si contumacia si tam manifesta ut non indigeat cognitione causæ (cap. *Manifesta* 2, q. 1); 2° si causa sit jam cognita in proprio territorio; 3° si Episcopus sit injustè expulsus è suâ diœcesi : sed tunc peti debet licentia ab Ordinario, licet non obtineatur : Clement. *Quamvis* modò citatâ; 4° si Ordinarius loci et partes in id consentiant. Benè tamen potest Episcopus extra suam diœcesim existens, sinè strepitu ju-

dicii, absolvere subditos à censuris, non verò judicialiter. (S. Liguor., lib. 7, nº 21.)

6º *Ut censuram ferens liberé agat, non coactè* (cap. *Cum voluntate, De sent. excommunic.*); veriùs tamen censura ex gravi metu lata valida est, et si illicita, quia metus non tollit voluntarium. Sed absolutio censuræ, injustè per metum extorta, est invalida ex cap. *Absolutionis De his quæ vi*, etc., in 6º.

Similiter, ferens censuram agere nondebet ex odio aut vindictâ, aut solo amicitiæ titulo, aut in propriâ causâ, nisi necessarium fuerit ad legitimam defensionem contra injustum agressorem: alioquin, saltem illicita erit censura, et facilè contingere poterit ut sit etiam nulla, si nempe justa causa deesset.

§ III.

In quos ferri possint censuræ.

818. Ut quis censurâ ligari possit, quinque conditiones requiruntur:

1º Ut sit *homo*: interdici quidem possunt loca, sed solummodo ob personas.

2º Ut sit *baptizatus*: quia, alioquin, non est Ecclesiæ subditus.

3º Ut sit *rationis compos*: unde pueri et perpetuò amentes sunt incapaces censuræ. Illi verò qui ad tempus tantùm ratione carent, ut amentes ad tempus, ebrii, dormientes, hi ligantur censuris, si tempore quo erant rationis compotes, causam dederunt.

Quoad impuberes doli capaces vide supra (805).

4º Ut sit *subditus* (ex cap. *Ut animarum, De constit.* in 6º): Unde S. Pontifex nequit censurâ ligari; nec Episcopi ligantur censuris ab ipsis emanatis: si verò censuræ sint à jure, eas nec etiam incurrunt Episcopi aut Cardinales nisi de ipsis expressa mentio fiat, ex cap. *Quia periculosum, De sentent. excomm.* in 6º. Hoc tamen duntaxat intelligi debet de suspensione et interdicto, de quibus fit

mentio in dicto capite, non autem de excommunicatione, cui subjacent Episcopi, etiamsi in lege de iis nulla mentio fiat.

Reges autem et Reginæ, quamvis subditi sint Episcopis in spiritualibus, jure tamen novo non possunt ligari censuris nisi à Papâ: et hoc ex privilegio, quod eis communiter ab AA. attribuitur.

Licet probabiliùs Episcopus nequeat ferre censuram in peregrinum ante monitionem, id tamen potest postquam peregrinus deliquerit in loco et Episcopus eum citaverit. Excipe si delinquens esset illius Episcopi Superior, ut ejus Archiepiscopus vel Patriarcha; secus, si Episcopus non esset illi suffraganeus, quia ratione delicti ille Archiepiscopus fit Episcopi subditus.

5° Ut sit *persona determinata* : sed hæc conditio non est necessaria, nisi quoad excommunicationem : nam suspendi aut interdici possunt civitates, collegia, etc.; sed non possunt excommunicari. Ita communiter.

819. Quærit. 1° An advenæ censuras incurrant?

Resp. 1° Advenas incurrere censuras jure communi statutas, modò vigeant in loco ubi reperiuntur; imò si peccent contra jus commune, possunt puniri per censuras tum ab Episcopo proprio, tum ab Episcopo loci delicti.

2° Quoad censuras jure particulari illatas : vel agitur de censuris in territorio ubi actu manent advenæ vigentibus, vel de censuris suæ propriæ diœcesis è quâ actu illi egressi sunt; in primo casu, advenæ, ex omnium consensu, ligari possunt censuris annexis legibus quarum violatione pax publica turbaretur in loco ubi actu manent, seu quæ respiciunt commune bonum hujusce territorii; quoad cæteras, certò advenæ non ligantur censuris latis per modum præcepti particularis : si verò censuræ ferantur per modum statuti generalis, controvertitur an advenæ illas incurrant : sed probabiliùs reputat S. Liguor. quòd non incurrant (lib. 7, n^is 17 et 27).

In secundo casu, iterùm distinguitur: vel agitur de censuris latis per modum statuti, vel de censuris latis per modum præcepti : si de primis, subditi absentes illas non

incurrunt, ex cap. 2, *De Const.*, in 6°. Excipe nisi agatur de re quæ in propriâ diœcesi fieri censeatur, licet auctor sit absens : v. g., si excommunicentur omnes qui ad synodum non venerint : sed probabiliùs requiritur tunc ut crimen in propriâ diœcesi consummetur. Unde qui virginem extraheret è propriâ diœcesi, et stuprum extra diœcesim consummaret, non incurreret censuras in propriâ diœcesi contra stuprum specialiter latas.

Si de censuris per modum *præcepti* agatur, disputatur an illas subditus incurrat, actu manens extra diœcesim : vide rationes pro et contra apud S. Liguor. (*ib.*, n° 23) qui sententiam affirmantem habet ut probabiliorem.

820. Quærit. 2° An ligati unâ censurâ possint adhuc aliâ censurâ ligari ?

Resp. Affirmativè : imò eâdem censurâ ligari possunt sub novo titulo, vel ejusdem vel alterius generis (cap. *Cùm pro causâ*, *de sent. excomm.*; et Clement. *Gravis*, ejusd. tituli).

§ IV.

Ob quam causam ferri possint censuræ.

821. Ferri possunt ob solum *peccatum externum*, *consummatum*, *censuræ proportionatum*, *conjunctum cum contumaciâ et proprium.*

Dicitur 1° *ob solum peccatum*, quia censuræ sunt pœnæ : unde quidquid excusat à peccato excusat à censurâ : v. g. inadvertantia, ignorantia invincibilis, defectus libertatis, etc.; imò ut quis possit censuram incurrere, scire debet illud esse sub censurâ prohibitum, quia aliàs deesset contumacia. Excusat ignorantia invincibilis, non solùm antecedens sed etiam concomitans: qui, v. g., occidit clericum ignorans esse clericum, non incurrit excommunicationem, quamvis, re cognitâ, occidisset; secus si diceret : *volo occidere*, *etiamsi sit clericus.*

Non videtur quòd ignorantia vincibilis, quæ à gravi peccato non excusat, possit practicè excusare à censurâ (cap. *Ut animarum*, *De constit.*, in 6°), nisi hæc fuerit lata solùm *in præsumentes*, *vel scienter*, *aut temerè crimen patrantes* :

imò in hoc ultimo casu, juxta communiorem et multò probabiliorem sententiam, à censurâ non excusat ignorantia affectata (cap. *Eos qui*, *De tempor. ordin.*, in 6°).

Metus autem gravis, vel gravis necessitas certè excusat à censurâ, si res sit vetita aut præcepta solo jure ecclesiastico, nisi res præcepta fuisset ob bonum magni momenti, v. g. si parocho præscriberetur residentia tempore pestis; imò DD. communiter, contra Collet, idem dicunt si res sit vetita etiam jure naturali aut divino, non obstante cap. *Sacris*, *De his quæ vi*, etc., ubi dicitur *metum qui non excusat à mortali*, *nec etiam excusare à censurâ* : quia hic textus intelligi debet, vel de metu levi, vel de casu ubi agitur in contemptum, siquidem censuram incurrit qui ob metum cogitur agere in contemptum ecclesiastici præcepti, vel qui ob metum perpetrat gravissimum malum, v. g. si Episcopum occideret, vel sinè jurisdictione absolutionem sacramentalem impertiret, quia in his casibus metus non excusat à culpâ etiam contra præceptum ecclesiasticum. Qui tamen ob metum gravem ministraret in sacris, nec censuram nec irregularitatem incurreret. S. Liguor. (lib. 7, n° 46).

Dicitur 2° *censuræ proportionatum* : Circa quod quæri potest an censuræ ferri possint propter peccatum veniale, et respondetur affirmativè si censura sit levis : si nempe suspensio vel interdictum sit ad breve tempus, et aliquo tantùm usu rerum spiritualium privet; secus si sit ad omnem usum, vel ad longum tempus : unde suspensio ad longum tempus lata propter culpam levem est invalida; minor etiam excommunicatio incurri poterat ob levem culpam ; secus de majori excommunicatione : vide cap. *Nullus* 12, causa 11, q. 3; Concil. Trid., sess. 25, c. 3, *De ref.*

Observa tamen quòd materia in se levis, potest reddi gravis, ex adjunctâ circumstantiâ scandali, aut periculi, aut finis intenti, ac similium : sic incurritur excommunicatio ob percussionem clerici, quæ licet sit in se levis, erit gravis ob reverentiam statui clericali debitam ; sic pariter Prælatus potest imponere censuram gravem iis qui non interveniunt processioni pro aliquâ re gravi ordinatæ;

item clericis qui contra præceptum comam nutriunt, et sic de aliis.

In dubio autem de gravitate materiæ possidet Superioris potestas; sed Prælati sedulò cavere debent ne subditos censuris gravent ob materias non tàm graves, quandò sibi non constat illas valde conducere ad bonum finem. Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 10, cap. 1, n° 3), qui dicit censuras non ferri prudenter, etsi ob culpam lethalem, si non sit ex gravioribus.

Quæri potest an eo ipso quòd præceptum fiat sub censurâ, obliget sub gravi? Quæstio instituitur tantùm pro casu quo res præcepta non est de se, nec certè gravis nec certè levis, sed talis est ut multùm conducere valeat ad finem intentum, qui gravis est. — Respondetur affirmativè, si censura gravis sit latæ sententiæ; si verò censura sit ferendæ sententiæ, et materia præcepti de se non sit gravis, tunc, si ad incurrendam censuram requiratur monitio, ut dicetur infra, præceptum non obligat sub gravi, nisi post monitionem; sed obligaret etiam sub gravi, si ad incurrendam censuram monitio non esset requisita, prout accidit quando adest clausula : *quòd sinè ullâ monitione talis censura possit à Prælato applicari.*

Dicitur 3° *peccatum externum* : quia Ecclesia non judicat de internis (cap. 20, *Consuluisti*, causa 2, q. 5; cap. *Tua nos* 34, *De simoniâ*); imò peccatum debet esse mortale quoad substantiam operis externi : hinc percutiens leviter clericum excommunicationem non incurrit, etsi intentionem mortalem habuisset; item si quis percuteret mensam, aut diceret : *Ita est*, intendens hæresim internam confirmare, non incurreret censuram, quia talis actus aut verbum non est de se aptum ad hæresim significandam, etc. Excipe tamen casus in quibus actus interior præceptus aut vetitus, necessariò cum exteriore conjungitur : prout si censura fulminetur contra scienter transgredientes, vel si agatur de simoniâ quæ impellit ad largitionem pecuniæ ad comparanda spiritualia.

Dicitur 4° *consummatum* : unde censuram non incurrunt mandans, consulens, ferens suffragium, si mandatum, consilium aut suffragium efficaciter non influat in crimen:

nisi censura principaliter contra mandantes, consulentes, etc., lata fuisset, et tunc censura incurritur etiam effectu non secuto. Disputatur autem an incurrant censuram mandans, consulens, etc., in dubio an mandatum vel consilium influxerit.— Probabiles sunt sententiæ tàm affirmans quàm negans.

Dicitur 5° *conjunctum cum contumaciâ* : quia, censura est pœna *medicinalis* : ut autem incurratur censura pro foro interno, requiritur contumacia vera ; pro externo verò sufficit præsumpta.

An autem incurratur censura si mandans aut consulens suum mandatum aut consilium revocet ante executionem? Vide in *Manuale*, n° 6404.

Dicitur 6° *proprium* : Intellige nisi agatur de interdicto aut suspensione.

An Episcopus possit ferre censuram pro crimine futuro, vide in *Manuali*, n° 6405.

Nota quòd censura non possit infligi ab homine ob peccatum merè præteritum, seu qui non aliquo saltem modo pendeat in futurum, ratione scandali, restitutionis faciendæ, perseverantiæ in peccatum post monitionem : et ratio est quia abest tunc contumacia.

Ob peccatum quidem merè præteritum vel etiam sinè peccato, sed cum justâ causâ, posset quis ad tempus arceri ab altari, à communione, ab aliorum consortio, ut subinde fit in Religionibus ; sed hujusmodi remotiones, quæ etiam in jure vocantur excommunicationes, suspensiones, non sunt censuræ quarum violatio inducat irregularitatem, sed meræ pœnæ, aut necessariæ cautiones pro vitando scandalo.

§ V.

De formalitatibus servandis in ferendis censuris.

822. Variæ sunt illæ formalitates, prout varias respiciunt censuras tam *à jure* quàm *ab homine*, *latæ* vel *ferendæ sententiæ*; insuper aliæ sunt essentiales sinè quarum observatione invalidæ sunt censuræ, aliæ merè accidentales sinè quarum observatione censuræ sunt illicitæ.

Formalitates ad ferendas censuras requisitæ per legem, statutum aut præceptum, non aliæ sunt quàm eæ quæ requiruntur ad ferendam legem aut statutum, aut præceptum; et quidem si censuræ hujusmodi *sint latæ sententiæ* incurruntur in foro conscientiæ, absque ullâ aliâ formalitate : sed in foro externo requiritur sententia declaratoria : unde requiritur judicium in hoc casu, prout requiritur quando censura fertur per modum sententiæ, et proinde formalitates in judicio observandæ, etiam tunc requiruntur, licet non requiratur monitio à lege distincta.

Ferè omnes formalitates requisitæ in ferendis censuris spectant vel monitionem rei, vel sententiam judicis.

823. I. In censuris requiritur monitio rei, quia censuræ sunt pœnæ medicinales quæ nonnisi in contumaces ferri debent : unde quando non imponuntur in modum medicinæ, sed solùm in modum meræ pœnæ ad punitionem peccati præteriti, quod contingere potest in suspensione aut in interdicto particulari (non verò generali), tunc non requiritur monitio rei.

Monitio autem est declaratio facta à judice delinquenti quòd sit censuram incursurus, si non resipiscat aut non pareat. Differt à citatione in eo quòd monitio fiat ut subditus caveat à re vetitâ, aut, si mandatum transgressus sit, ab inobedientiâ recedat : dum citatio fit ut reus coram judice se sistat, ut respondeat, se defendat, aut sententiam audiat.

Quærit. An monitio sit requisita sub pœnâ nullitatis censuræ?

Resp. 1° Certè monitionem in censuris esse requisitam de necessitate præcepti etiam gravis. Ita enim se habet Alexand. III, in cap. *Reprehensibilis* 26, *De appell.* : « Statuimus ut nec Prælati, *nisi canonicâ monitione præmissâ*, « suspensionis vel excommunicationis sententiam ferant « in subditos, nisi fortè talis sit culpa quæ ipso suo genere « suspensionis aut excommunicationis pœnam inducat. » An autem sit requisita sub pœnâ nullitatis, duplex est sententia probabilis; sed affirmans habetur ut communior et probabilior, et probatur ex cap. *Statuimus* 3, *De sent. excomm.*, in 6°, ubi dicitur quòd sinè *præmissâ monitione*,

excommunicatio lata non teneat; idem dicitur in cap. *Const.* 9, ejusd. tituli, in 6°.

Monitio tamen distincta à lege vel mandato non requiritur quando censura est *latæ sententiæ*, ut constat ex eod. cap. *Reprehensibilis*, ubi dicitur : « Nisi talis sit culpa quæ ipso « suo genere suspensionis, etc., pœnam inducat ».

Sed si censura sit tantùm comminata à lege requiriturne tunc monitio distincta?

Resp. Si censura feratur per modum *meræ pœnæ vindicativæ*, post commissum delictum, necessaria non est tunc monitio, quia hujusmodi pœnæ non sunt medicinales ; si verò censura ferenda sit tanquam *pœna medicinalis*, tunc si sit comminata ab homine, certum est non requiri aliam monitionem, quia per illud præceptum jam habetur monitio. Si verò sit comminata à jure, quæstio controvertitur, ut videre est ap. S. Liguor. (lib. 7, n° 55), qui ut probabiliorem habet sententiam negantem, quia etiam in hoc casu habetur monitio per legem, et proinde adest contumacia. Tunc tamen requiritur rei citatio ad censuram infligendam, cùm benè fieri possit quòd reus probabilem sui facti excusationem afferat : excipe nisi crimen sit adeò notorium ut evidenter constet nullam reo competere defensionem : sed hujusmodi censuræ nunquam incurruntur sinè sententiâ condemnatoriâ, quæ si esset nulla defectu alicujus formalitatis essentialiter requisitæ, nulla pariter esset censura, quantumvis delictum foret certum.

Monitio autem canonica propriè est trina, ut colligi potest ex cap. *Constitutionem* 9, *De sent. excomm.*, in 6° ; sed ex eodem cap., una fieri potest pro tribus (adhuc sinè causâ)[1] dummodò æquivalens tempus assignetur, nempe sex dies : nam verba canonis *aliquorum dierum competentia intervalla*, supponunt saltem duos dies pro unoquoque intervallo ; et insuper dummodò terminus sex dierum assignetur ut peremptorius et ultimus, aliàs reus contumax

[1] « Statuimus quoque, ut inter monitiones, quas ut canonicè pro« mulgetur excommunicationis sententia, statuunt jura præmitti, judi« ces, sivè monitionibus tribus utantur, *sivè unâ pro omnibus*, obser« vent aliquorum dierum competentia intervalla : nisi facti necessitas « aliter ea suaserit moderanda. » Ita dictum cap. *Constitutionem*.

non constitueretur ; sufficit tamen si dicatur : *mandamus ut infra sex dies restituat, aliàs excommunicatur ipso facto.* Ex justâ autem causâ tria spatia ad unum diem vel brevius tempus redigi possunt ; et si sit periculum in morâ, ut si clericus ad mortem ducatur, vel si agatur de reprimendâ violentiâ, etc., sufficit tunc una monitio, modò terminus designetur.

Monitio canonica fieri debet ab ipso judice aut ipsius nomine, et si censura imponitur in commodum partis, ad illius instantiam monitio fieri debet ; hæc autem monitio differt à paternâ aut fraternâ : « La monition paternelle... « est secrète, et ne peut jamais être invoquée juridique- « ment ou officiellement contre quelqu'un. Elle est faite « par l'Évêque, non pas en tant que juge, mais en tant « que père, comme l'indique son nom de paternelle. Elle « se fait sans témoin, de vive voix, ou par lettre privée, « et ne doit jamais être enregistrée à la chancellerie ; on « ne peut la mettre en avant pour refuser à quelqu'un un « bénéfice ou l'exclure d'un concours. La monition pater- « nelle ne saurait jamais tenir lieu de la monition cano- « nique, et les censures portées à la suite même de plu- « sieurs monitions paternelles seraient injustes. » (Stremler, *Des Peines ecclés.*, p. 209.)

Monitio fieri debet in scriptis, nisi judex procedat ex officio, quia tunc oretenus fieri potest : ita tamen ut possit probari in foro ; excipi debet adhuc casus necessitatis urgentis : cap. *Sacro*, *De sent. excomm.* — Monitio indicare debet 1° personam Superioris ; 2° censuram ab eo infligendam ; 3° personam cui est infligenda. Si unum ex his desit, non adest contumacia.

Si censura contra plures generatim sit ferenda, sufficit ut monitio fiat in ecclesiâ coram populo : si interdicatur communitas, sufficit ut moneantur ii ob quorum culpam interdictum comminatur ; sed si censura in individuum feratur, iste specialiter est monendus, tribus tamen exceptis casibus : 1° si reus se abscondit, aut fraude impedit monitionem, tunc sufficit ut monitio fiat in ejus domo, vel si domum non habeat, in ecclesiâ, vel loco publico ; 2° idem est dicendum si reus est simul personaliter citatus,

tunc reliquæ monitiones fieri possunt etiam coram tribunali; 3° item quando probari potest monitionem domi factam ad notitiam rei pervenisse.

Certum est autem quòd trina monitio non sit necessaria ad validitatem censuræ, sed solùm ad ejus liceitatem : cap. *Romana, De sent. excomm.*, in 6°, et cap. *Sacro, De sent. excomm.*[1]. Vide quasdem exceptiones in *Manuali*, n° 6416.

824. — II. *Quoad censuræ sententiam*, ad ipsius validitatem requiritur ut scripto, verbis, aut alio signo externo proferatur, quibus sufficienter determinetur persona, crimen et censura; et idem dicendum de censuræ absolutione.

Ut verò dicta sententia sit licita, observandæ sunt solemnitates assignatæ ab Innocent. IV in cap. *Cùm medicinalis 1*, *De sentent. excomm.*, in 6°, in quâ additur : « Si quis autem judicum hujusmodi Constitutionis temerarius extiterit violator, per mensem unum ab ingressu ecclesiæ et « divinis officiis noverit se suspensum ». Insuper reus est protinus à censurâ absolvendus. — Ablata est susp. C. *Ap. Sed.*

Omittens dictas solemnitates ex causâ urgenti, pœnas non incurrit, cùm dicatur : *si quis temerarius*; nec si quis omittat ex ignorantiâ, licet fuerit crassa : nec Episcopus, quia ex cap. *Quia periculosum*, *De sent. excomm.*, in 6°, quando agitur de pœnis suspensionis et interdicti, specialis mentio fieri debet de Episcopis ut illas incurrant. Incurruntur verò pœnæ suprà recensitæ, etiamsi censura non habeat effectum, eò quòd, v. g., reus appellet aut judex impeditam habeat jurisdictionem.

Causa censuræ exprimi debet, non in genere sed in specie; insuper scriptura debet esse authentica, sigillo obsignata, et subscripta à judice aut ab alio, ipsius nomine, aut saltem debet per idoneos testes probari. Si judex sit Episcopus, sententiam per alium potest proferre ; si Episcopo sit inferior, potest per seipsum aut saltem per notarium aut alium ministrum.

[1] Sic habet cap. *Sacro :* « Ne quis in aliquem excommunicationis « sententiam, nisi competenti admonitione præmissâ, et personis præ« sentibus idoneis..., promulgare præsumat ; quod si contra præsump« serit, etiamsi justa fuerit excommunicationis sententia, ingressum « ecclesiæ per mensem unum sibi noverit interdictum. »

Sententia censuram infligens ferri debet diebus non feriatis (cap. finale, *De Feriis*) : alioquin non invalida quidem, sed illicita erit. Excipitur casus quo contumacia tàm esset evidens ut cognitione causæ non egeret; secus est de monitione quæ fieri solet etiam diebus feriatis, si causæ cognitio præcedat, non verò si hæc cognitio non præcedat

Qui censuram incurrit denuntiari debet si sit spes quòd sic citiùs resipiscat (cap. *Pastoralis*, § fin., *De Appell.*; et Clement. fin., *De Censur.*) : ab hoc tamen judex se debet abstinere si resciat censuratum esse absolutum in foro interno.

Denuntiationem præcedere debet sententia declaratoria, quantumvis notorium censeatur delictum : effectus autem denuntiationis est quòd censuratus sit vitandus in iis quæ ipsi per censuram prohibentur.

Hæc autem denuntiatio fieri debet ab ipsomet judice, sive censura fuerit lata per modum statuti, sive per modum sententiæ; si verò censura fuerit lata à jure communi, denuntiatio fieri debet ab Ordinario loci, ubi censura incursa fuerit (Clement. 1, *De Privil.*), vel ab Ordinario domicilii : sed tunc præcedere debet citatio rei (Clem. *Sæpe*, *De verbor. signific.*). Hæc denuntiatio fieri debet per proclamationem publicam in ecclesiâ, vel per scriptum ad valvas ejusdem affixum, juxta morem receptum cujusque diœcesis. Si reus satisfactionem offerat, statim est absolvendus.

Parochus, cui censuræ denuntiatio mandatur regulariter tenetur obtemperare, juxta cap. *Pastoralis* 28, *De offic. jud. deleg.*, de quo vide *Manuale*, n° 6422.

Advertendum autem quòd appellatio ante sententiam censuræ eam suspendat; secus si fiat post sententiam.

§ VI.

De causis excusantibus à censurarum observatione.

825.—I. Causa est *ignorantia* vel inadvertentia excusans à gravi peccato, vel etiam ignoratio solius censuræ (cap. *Apostolicæ* 9, *De clerico excomm.*).

In dubio autem circa existentiam censuræ, certè non

incurritur, si reverà non existat; si verò censura existat, quamvis sit dubia, incurritur si moraliter non adhibeantur media sufficientia ad veritatem detegendam. Excipe nisi censura ferretur tantùm contra *temerarios*, vel *præsumentes*, etc. Si autem hæc media adhibeantur et dubium supersit, juxta communem ac veriorem sententiam, tunc censura non incurritur, licet expediat tunc ad *majorem cautelam* se abstinere et petere absolutionem.

826. — II. Causa est *metus gravis* mali, aut urgens et gravis necessitas : v. g., necessitas vitandi grave scandalum casu quo occulta est censura; vel celebrandi ad administrandum infirmo proximè periclitanti. Leges enim Ecclesiæ non obligant cum magno incommodo.

827.—III. Causa est *nullitas censuræ*: censura enim non existens non obligat, saltem ex se : Clem. 2, *De sentent. et re judic.*

Nullæ autem esse possunt censuræ : 1° defectu jurisdictionis ex parte ferentis : quod contingere potest, aut ex eo quòd jurisdictio Superioris sit à jure limitata, aut quia per censuras est impedita, aut appellatio fuit interposita antequam censura fuerit lata, aut denique quia censura in non subditum prolata fuit; 2° nullæ pariter sunt censuræ, etiam in foro conscientiæ, ob omissionem formalitatum essentialiter in processu requisitarum, velut si omitteretur citatio in casu non omninò notorio, vel si reo denegaretur facultas se sufficienter in judicio tuendi; 3° nullæ essent censuræ ob absentiam causæ sufficientis, si nempe nulla esset culpa vel si juridicè de illâ non constaret, quando per sententiam censura infligitur. Casu verò quo censura est *latæ sententiæ*, incurritur quidem in foro conscientiæ si commissum fuit crimen, licet de eo juridicè non constet, sed denuntiari nequit, nisi hoc crimen juridicè sit probatum.

In 1° et 2° ex his casibus nullitatis censura nullum producit effectum, nec est observanda tàm in foro externo quàm interno, modò causa nullitatis sit publica; in tertio verò, censura non ligat quidem in foro interno, sed est observanda in externo, quando prolata fuit à judice competente, et juris ordo servatus fuit. Vide cap. *Sententia* 1,

causa 11, q. 3, ubi S. Gregorius dicit : « Sententia Pasto- « ris, sive justa fuerit, sive injusta, timenda est ».

In dubio an censura sit incursa necne, non est obligatio illam servandi in foro conscientiæ, sive dubium sit facti, sive sit juris, quia possidet libertas, et in dubio odia sunt restringenda. Si verò dubitaretur tantùm de obtentâ absolutione, aut appellatione interpositâ, reus deberet se habere ut censuratum quia possessio stat pro superiore; et idem dicendum si dubium sit de potestate superioris, quando hic pacificè eam possidet. In dubio an censura sit justa necne, quidquid dicant nonnulli ap. S. Liguor. veriùs est dicendum quòd justa sit habenda, quia in dubio possidet potestas superioris (lib. 7, nº 68). Vide cap. *Illud*, *De clerico excomm.* Item, licet reus habeat opinionem probabilem pro se, tenetur parere judici aliquid præcipienti sub censurâ, v. g., solutionem pecuniæ : ita communiter, quia aliàs nunquam finirentur lites. Qui tamen esset certus de suâ innocentiâ, nec solvere teneretur, nec se gerere ut censuratum in privato; si autem talis in publico censuram violaret, v. g., sacris ministrando, etsi irregularitatem non incurreret, cùm reverà coram Deo non sit censurâ ligatus, peccaret tamen ob scandalum et à judice etiam puniri posset nisi publicè constaret censuram esse nullam.

828. — IV. Causa est appellatio legitimè interjecta antequam incursa fuerit censura, quia post talem appellationem jurisdictio judicis est suspensa, nec proinde potest ferre sententiam quâ quis censuris ligetur; sed si censura est incursa, quia nempe fuit *latæ sententiæ*, tunc appellatio non excusat ab obligatione hanc censuram servandi, licet fuerit injusta si non sit invalida, quod contingit quando, v. g., non fuerunt observatæ formalitates à lege præscriptæ, modò tamen eæ formalitates non sint præscriptæ sub pœnâ nullitatis (cap. *Is cui* 20, *De sent. excomm.* in 6º; cap. *Ad reprimendum* 8, *De offic. jud. ordin.*).

§ VII.

De pœnis quæ per violationem censurarum incurruntur.

829. *Prima pœna* cui subduntur violatores censurarum,

si per exercitium ordinum illas violare præsumpserint, est irregularitas.

Secunda pœna, quam iidem incurrunt, est quòd si moniti non desistant sic censuras violare, plecti possint pœnâ depositionis officii et beneficii (cap. *Clerici* 3, et cap. *Latores* 4, *De clerico excomm.*).

Si autem censura violata sit major excommunicatio, et per missæ celebrationem violetur, talis delicti reus suis beneficiis ipso jure privatur, quamvis non teneatur illa dimittere ante sententiam declaratoriam (cap. *Fraternitatis* 6, *De clerico excomm.*).

Sunt etiam aliæ pœnæ latæ contra violatores censurarum: de iis loquemur in decursu, prout se dabit opportunitas.

§ VIII.

De cessatione censurarum et illarum absolutione.

830. — I. Cessare hîc dicuntur censuræ, in quantùm desinunt obligare aliter quàm per eorum absolutionem; et hoc intelligitur duntaxat de censuris nondum incursis.

Etenim censuræ nondum incursæ vel feruntur per legem generalem, vel per præceptum particulare: *si per legem*, conditionem legum sequuntur: cessare ergo possunt, vel per expressam legislatoris revocationem, vel per contrariam consuetudinem legitimè introductam seu desuetudinem; *si per præceptum*, non solùm cessare possunt per præcepti revocationem à legitimo Superiore factam, sed etiam per ipsius mortem, aut ipsius amotionem quâ jurisdictione privatur: quod tamen intelligi non debet de casu quo judex aliquid præcipit sub censurâ, prævià monitione canonicâ: hujusmodi præceptum obligat etiam post ipsius judicis mortem aut remotionem, et censura incurri potest. Qui autem semel est censuris innodatus, ab iis, si sint veræ censuræ, solvi nequit nisi per absolutionem: de quâ est nunc agendum.

831. — II. Absolutio censurarum *est ipsarum relaxatio vi clavium facta, per superiorem competentem*. Diximus ergo quòd censuræ strictè dictæ, semel incursæ, per solam

superioris competentis absolutionem tolli possint, quod sic probatur.

Si alio modo censuris innodatus ab iis eximi posset, certè vel per suî mortem aut emendationem, vel per mortem ferentis, vel denique per cessationem legis aut præcepti. Atqui 1° censuræ non tolluntur per mortem rei, ut constat ex cap. *A nobis* 28, et cap. *Sacris* 38, *De sentent. excomm.*, ubi mortuus sinè absolutione censurarum privatur sepulturâ ecclesiasticâ; — 2° non cessant per emendationem et cessationem contumaciæ aut satisfactionem, ut expressè ait Clemens III, cap. *Cùm desideres* 15, *De sent. excomm.*, et Greg. IX, cap. *Quamvis* 58, ejusdem tituli: unde damnata fuit ab Alexandro VII, propositio sequens: « *Quoad forum conscientiæ, reo correcto ejusque contumaciâ cessante, cessant censuræ* »: censuratus tamen potest in gratiam reintegrari per contritionem perfectam, ante absolutionem censurarum; 3° non cessant per mortem ferentis, ut patet ex cap. *Pastoralis*, *De officio judicis ordin.* 11, § *Præterea*; 4° nec tandem per cessationem legis aut præcepti: quia hujusmodi cessatio impedit quidem quominùs postea subditus teneatur sub censuris legem aut præceptum observare; sed non solvit eum qui, ante dictam cessationem, censuris jam fuerat ligatus. Ergo solâ absolutione tolli possunt censuræ jam incursæ.

Dictum fuit *censuræ strictè dictæ*: quia censuræ vindicativæ, ad certum tempus latæ, desinunt sinè absolutione, alapso termino ipsis assignato.

Si verò excommunicatio ad certum tempus incuteretur non cessaret sinè absolutione, juxta Stremler (*Des Peines ecclés.*, p. 227) qui citat Suarez, *De cens.*, disp. 7, sect. 1, n° 11, et Barbosam. Contra tamen videtur sentire S. Liguor. (lib. 7, n° 123).

832. Quærit. 1° A quonam censuræ debeant absolvi?

Resp. Generatim, ad tollendas censuras, eædem ex parte absolvendis requiruntur conditiones ac eæ quæ exiguntur ad illas ferendas: unde absolvi debent vel ab eo qui eas tulit vel ab ipsius Superiore, aut Successore, aut delegato. Attamen in specie: 1° Si censuræ non sint reservatæ et sint à jure latæ, certè absolvi possunt sive ab Episcopo,

sive à proprio sacerdote aut confessario. Illud constat ex cap. *Nuper, De sent. excomm.*, ubi Innocent. III dicit : « A suo Episcopo, vel à proprio sacerdote poterit abso« lutionis beneficium obtinere. Quamvis enim et tunc « non judicis, sed juris sententiâ... sit ligatus, quia tamen « Conditor canonis ejus absolutionem sibi specialiter non « retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis « relaxandi. »

Quòd absolutio possit dari à simplici confessario quando non est reservata, S. Liguorius extendit ad suspensionem et interdictum personale non reservatum, etsi absolutio ipsarum non sit necessaria ad receptionem sacramentorum, eò quòd concessio favorabilis meritò amplietur.

An autem simplex sacerdos non approbatus pro confessione possit absolvere à censuris non reservatis, quæ sunt à jure, quidquid dicant Salmantic. et alii nonnulli, omninò negandum est, cùm ex dicto capitulo *Nuper*, absolutio est danda duntaxat *à proprio* sacerdote, qualis nequit intelligi simplex sacerdos.

2° Si censuræ sint ab homine et ferantur per modum *sententiæ particularis* contra determinatas personas, absolvi nequeunt nisi ab ipsomet ferente, vel ab ejus Superiore, aut Successore aut delegato : proinde non à Metropolitano nisi in casu appellationis, propter quem requiritur ut censura fuerit injusta, vel injustè absolutio sit denegata ab Ordinario. Vide cap. *Ad reprimendum* 8, *De offic. jud. ordin.* Est certum et commune.

Si verò censuræ ab homine ferantur per sententiam generalem et non sint reservatæ, absolvi possunt à quocumque : quia hujusmodi censuræ æquiparantur censuris latis à jure, et aliunde favores sunt ampliandi : hoc tamen controvertitur, sed ut probabiliùs habetur à S. Liguor., lib. 7, n° 73.

3° Quando censuræ latæ à jure sunt reservatæ, regulariter absolvi nequeunt nisi à S. Pontifice aut ejus delegato. De iis dicitur in Conc. Trident. (sess. 24, c. 6) : « Liceat « Episcopis in irregularitatibus omnibus et suspensionibus, « ex delicto occulto provenientibus, exceptâ eâ quæ oritur

« ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad « forum contentiosum, dispensare; et in quibuscumque « casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, « delinquentes.... sibi subditos in diœcesi suâ per seipsos, « aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro « conscientiæ gratis absolvere, impositâ pœnitentiâ « salutari. Idem et in hæresis crimine, in eodem foro « conscientiæ, eis tantùm, non eorum Vicariis, sit per- « missum. »

Disputatur autem an prædicta facultas à Trident. concessa, fuerit revocata per Bullam *Cœnæ* quoad casus in eâ reservatos, inter quos maximè est hæresis : sententia affirmans habenda est ut verior et est tenenda, juxta Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 9, cap. 4 et 5). Constat ex verbis Bullæ *Cœnæ*, ubi dicitur: « Nullus per alium quàm « per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo, ab- « solvi possit, prætextu quarumvis facultatum et indul- « torum, quibuscumque personis, etiam Episcopali vel « majori Dignitate præditis..., per Nos et dictam Sedem, « ac cujusvis *Concilii* (quod nota) decreta concessorum, « vel concedendorum. » Ergo per dictam Bullam derogatum fuit Concilio Tridentino. Unde damnata fuit proposit. 3, ab Alexandro VII, 24 sept. 1665, sic habens : « Sen- « tentia asserens Bullam *Cœnæ* solùm prohibere absolu- « tionem hæresis et aliorum criminum, quando publica « sunt, et id non derogare facultati Tridentini in quâ de « occultis criminibus sermo est, anno 629, 18 julii. « in Consistorio Sacræ Congreg. Eminent. Cardinalium « visa et tolerata est. » Sed nunc, post C. *Apost. Sedis*, Concilii Trid. dispositio revocata fuit solùm quoad excommunicationes speciali modo à dictâ Constit. reservatas.

Dubitatur utrum crimen in uno loco publicum possit absolvi ab Episcopo alterius loci ubi est occultum : probabiliter affirmatur, dummodo locus ubi crimen est notum ita distet, ut non sit timor quòd publicetur ubi est occultum.

Nomine autem Episcoporum, quibus privilegium concessum est à Tridentino, veniunt etiam Abbates et alii jurisdictionem Episcopalem habentes; item Capitulum, sede vacante.

« Benè autnm adverti Palaus... Episcopum non posse « dispensare in irregularitatibus, vel absolvere à suspensionibus (*Papæ*) reservatis, cum alienigenis etiamsi ipsi habeant quasi-domicilium in suâ diœcesi, ex Declar. « Gregor. XIII relatâ lib. 6, 593. « Ita S Liguor., lib. 7. nº 93, *in fine*.

Nequit Episcopus delegare facultatem absolvendi à casibus papalibus occultis, extra sacramentum Pœnitentiæ, ut declaravit Gregorius XIII.

833. Quærit : Quinam possint absolvere a cencuris reservotis impeditos Romam adire?

Resp. Quæcumque olim fuerint controversi circaæ censuras contentas in Bulla *Cœnæ*, quia in ea solus excipiebatur articulus mortis, certum est hodie communem et certam evasisse sententiam jnxta quam a censuris papalibus impeditos absolvere potest Episcopus, et si ipse adiri nequeat Episcopus, quilibet confessarius; variis tamen modis juxta varios impedimentorum gradus. Porro impedimentum potest esse vel *perpetuum*, id est practice ultra quinquennium; vel *diuturnum*, id est a sux mensie bus ad quinquennium; vel temporaneum, id est infra sex menses. In casu autem impedimenti perpetui, datur absolutio plena censurarum, absque onere se sistendi coram superiore çessante impedimento, nisi censura reservata sit speciali modos. Pontifici (*Const. Apost. Sedis*). Tali autem impedimento laborant, juxta S. Liguor (3. 7 n. 88) « pueris impubere, filiifamilias senes, servi pauperes, infirmi, mulieres, regulares, et a fortiori moniales carceribus perpetuo damnati, » quicumque demum absque gravi incommodo munus; aut offi ium desere nequeunt. In singulis vero casibus examinandum est an reverà existat impedimentum hoc perpetuum. — In casu vero impedimenti diuturni, datur absolutio, semper autem imponi debet onus comparendi coram Superiore. In casu demum impedimenti temporanei urgente necessitate, inferior sbsolvit directè a peccatis communibus, indirectè vero a peccatis reservatis et censuris; sub onere tamen quamprimum adeundi superiorem et adreincidentiam.

aliud exprimat (cap. *Cùm pro causâ* et cap. *Officii*, *De sent. excomm.*) ; si autem sinè dolo alias tacuisset, judicatur ab omnibus absolutus, nisi constet absolventem aliud intendisse.

Nota 3° Quòd confessarii qui habent privilegium speciale pro absolvendis censuris Sedi Apostolicæ reservatis, non ideò valeant absolvere à censuris Ordinario reservatis.

Nota 4° quòd ex Concil. Trident. (sess. 25, c. 3, *De ref.*, in fine) : « Excommunicatus si... obdurato animo, censuris annexus, in illis per annum insorduerit, etiam « contra eum, tanquam de hæresi suspectum, procedi « possit ».

Nota 5° verba Concil. Lugdun. II (cap. *Absolutionis*, *De his quæ vi*, etc., in 6°) : « Absolutionis beneficium ab excom- « municationis sententiâ, vel quamcumque revocationem « ipsius, aut suspensionis seu etiam interdicti per vim « vel metum extortâ..., viribus omnibus vacuamus. Ne « autem sinè vindictâ, violentiæ crescat audacia, eos qui « extorserint, excommunicationis sententiæ decernimus « subjacere. » Suppressa est censura C. *Apost. Sedis*.

835. Quærit. 4° An valeat absolutio quando datur ob falsam causam : v. g., si judex absolvat, quia reus se dicit emendatum, vel parti satisfecisse, quod verum tamen non sit ?

Resp. Negativè, si deficiat causa principalis; secus si minus principalis, vel si judex certò conscius sit falsitatis. Ita communiter.

836. Quærit. 5° An invalida sit absolutio censuræ data à delegato, nondum satisfactâ parte, si facultas absolvendi data fuisset cum clausulâ *satisfactâ parte*.

Resp. Duplicem esse sententiam : probabiliorem tamen esse eam quæ affirmat nullam esse absolutionem in tali casu, quia clausula præfata veram importare videtur conditionem.

837. Quærit. 6° An possit dari absolutio censurarum sub conditione de futuro contingenti ?

Resp. Affirmativè, quoad validitatem actûs, cùm actus jurisdictionis conditionatus esse possit; ordinariè tamen

non expedit sic absolvere : ideò illicita de se talis est absolutio, quamvis ex aliquâ causâ possit cohonestari. Si quis dicat : *Absolvo te, si intra mensem solvas*, factâ solutione intra dictum tempus, tollitur censura.

838. Quærit. 7° An absens possit à censurâ solvi?

Resp. Affirmativè (cap. *De manifestâ* 17, c. 2, q. 1; cap. *Quanto* 8, c. 2, q. 5). Sed sinè causâ urgenti absens absolvi non debet. Et si obtineatur absolutio per procuratorem, debet iste habere mandatum speciale, et constare debet de emendatione.

Quærit. 8° An dari possit absolutio ad reincidentiam, et an tunc requiratur nova culpa ad reincidendum?

Resp. Ad 1m affirmativè, casu nempe quo absolutio datur sub certo onere, quo non impleto intra certum tempus censura reviviscit.

Resp. Ad 2m juxta Suarezium, non requiri tunc novam culpam, quia manet eadem censura, quæ non fuit sublata nisi sub conditione. Est tamen alia sententia quæ probabilior dicitur à S. Liguor. et quæ docet requiri novam culpam : quia prima censura non potest dici suspensa, nisi auctoritate Pontificis, et ideò sinè novâ culpâ renasci non potest.

839. Quærit. 9° An habens potestatem absolvendi à censurâ in foro conscientiæ possit id facere etiam extra confessionem?

Resp. Regulariter neg.— Dicimus tamen id fieri posse quando non agitur de casibus papalibus : vide *Manuale*, n° 6478.

840. Quærit. 10° An valida sit absolutio censurarum reservatarum accepta bonâ fide à confessario qui talem non habet potestatem?

Resp. Si error circa potestatem confessarii non sit communis, sed solùm privatus, invalida est talis absolutio, etsi non peccet accipiens ob suam bonam fidem : ratio est quia nulla est in confessario potestas ex hypothesi, et nullibi videtur quòd ecclesia suppleat talem defectum ob solum errorem privatum.

Si verò error sit communis et confessarius vulgò habeatur ut legitimè approbatus, valida est absolutio censurarum

bonâ fide accepta, quia in hoc casu Ecclesia supplet jurisdictionem.

841. Quærit. 11° An qui obtinuit potestatem absolvendi à casibus Episcopo reservatis, habeat eo ipso potestatem à censuris iis casibus annexis absolvendi ?

Resp. Si agatur de excommunicatione, qui potestatem accipit absolvendi à casibus reservatis eo ipso obtinuit potestatem absolvendi ab excommunicatione iis casibus ipso facto annexâ : ratio est quia alioquin non posset à casibus ipsis reservatis absolvere, cùm unus ex effectibus excommunicationis sit impedire receptionem sacramentorum.

Si verò agatur de suspensione aut interdicto, qui accepit ab Episcopo potestatem absolvendi à casibus reservatis in diœcesi, non ideò accepit potestatem absolvendi à suspensionibus aut interdictis iis casibus fortè annexis, et quæ essent reservata, nisi contrarium ab Ordinario diceretur. Ratio est quia hæ duæ censuræ non impediunt receptionem sacramenti pœnitentiæ. — Secus est dicendum quando obtinetur à S. Sede potestas absolvendi à casibus ipsi reservatis, eò quòd casus non reserventur à S. Sede, nisi ob censuras eis annexas; unde potestas data à talibus casibus absolvendi est præcipuè facultas absolvendi à censuris ipsis annexis.

ART. II.

DE CENSURIS IN SPECIE.

§ I.

De Excommunicatione.

842. *Excommunicatio est censura per quam Christianus privatur communione Ecclesiæ, seu bonis ipsius communibus quatenus sunt vinculum unionis fidelium inter se.* Sicut enim bonis et commodis societatis sæcularis civis spoliari potest propter sua scelera, ita bonis spiritualibus, quæ Ecclesia membris suis communicare valet, christianus potest orbari, si iis se indignum reddat propter sua crimina.

Cæteræ censuræ privant quidem bonis quibusdam Ecclesiæ, sed non quatenus sunt vinculum unionis fidelium inter se, et in hoc essentialiter differunt ab excommunicatione.

Duplicis generis est excommunicatio : 1° *Minor*, quæ tantùm privat usu passivo seu receptione sacramentorum, et electione passivâ ad beneficia ecclesiastica; 2° *Major* quæ privat omni communione ecclesiasticâ, seu omnibu bonis quorum distributio ad Ecclesiam pertinet.

Nomine excommunicationis, nihil addito, intelligitur semper major.

I. — De minori excommunicatione.

843. Quid primis Ecclesiæ sæculis fuerit hæc excommunicatio vide dictum in *Manuali*, n° 6486.

Per Const. *Apostolicæ sedis* suppressa est excommunicatio minor, quæ olim incurrebatur propter communicationem cum excommunicato vitando. Posset tamen Episcopus alicui interdicere, justâ causâ interveniente, receptionem sacramentorum, præsertim communionis.

Incurri potest ob peccatum veniale, quod tunc est declarandum in confessione, ut hâc censurâ ligatus ab eâ absolvatur.

Communiter tenent DD. graviter peccare excommunicatum minori excommunicatione, recipiendo aliquod sacramentum. Vide alia in *Manuali*, à n° 6487, etc.

II. — De excommunicatione majori.

844. Ferri nequit licitè contra communitatem, collegium, etc., nisi à Papâ.

Diversi sunt ipsius effectus, prout afficit *toleratos*, vel *non toleratos* seu *vitandos*.

Ante Concilium Constant. vitandi erant omnes excommunicati : sed à dicto Concilio vitandi sunt duntaxat *nominatim denuntiati*, ut constat ex Bullâ Martini V, *ad vitanda scandala*, ubi dicitur : « Ad vitanda scandala... indulgemus quòd nemo deinceps à communione alicujus, in « sacramentorum administratione, vel receptione, vel,

« etc..., prætextu cujuscumque sententiæ, aut censuræ à « jure vel ab homine generaliter promulgatæ, teneatur « aliquem vitare..., nisi sententia vel censura hujusmodi « fuerit in vel contra personam, collegium, etc... à judice « publicata vel denuntiata, specialiter vel expressè : salvo « si quem pro sacrilegâ manuum injectione in clericum, « sententiam latam à canone adeò notoriè constiterit in- « currisse, quòd factum non possit aliquâ tergiversatione « celari, neque aliquo suffragio excusari.... Per hoc « tamen, hujusmodi excommunicatos seu prohibitos non « intendimus in aliquo relevare, nec eis quomodolibet « suffragari. »

Ex ultimis verbis patet quod, etsi sit aliis permissum communicare cum excommunicato tolerato, attamen nulli excommunicato, quantumvis occulto, licet cum aliis communicare in iis quæ excommunicatis prohibentur.

Probabiliùs est quòd liceat, etiam sine necessitate, communicare in divinis cum excommunicato tolerato, modò in statu mortali non ministraret, quia iste non peccat ministrando, quando ab aliis est rogatus; et idem est dicendum de suspenso aut interdicto aut irregulari. Id constat ex præfatâ Bullâ Martini V.

Ex præfatâ Bullâ, vitandi sunt *notorii clericorum percussores*; sed, juxta S. Liguor., 66, 7, n° 114, probabile est quòd requiratur ad hoc ut notorii de jure habeantur, ut nempe crimen fuerint in judicio confessi, aut fuerint condemnati. Vide de hoc *Manuale*, n^is 6501-6507, in quo etiam solvuntur varii casus circa notorietatem.

845. Quærit. 1° Quinam sint effectus excommunicationis majoris ?

Resp. Duplicis generis esse: mediatos nempe et immediatos. Effectus mediati sunt duo : 1° irregularitas, quando excommunicatus exercet actum ordinis sacri; 2° si toto anno in excommunicatione insordescat contra eum procedi potest, et suo beneficio potest privari (Trid. sess. 25, c. 4).

Effectus immediati sunt sequentes :

I. Privat, etiam toleratum susceptione sacramentorum: unde illa suscipiendo peccat, nisi excusetur ignoran-

tiâ invincibili, vel metu mortis, infamiæ, jacturæ bonorum, et non sit tunc censuræ contemptus.

An autem excommunicatus possit aliquando validè recipere sacramentum pœnitentiæ, vide discussum in *Manuali*, n° 6510.

Excommunicatus suspensus fit recipiendo sacramentum ordinis, imò est deponendus, si scienter hoc faciat (cap. *Cùm illorum* 32, *De sent. excomm.*). Ablata est cens. *C. Ap. Sed.*

II. Excommunicatio privat usu activo seu administratione sacramentorum, et quidem, si excommunicatus sit vitandus, non potest illa administrare nisi in casu necessitatis, aut ad vitandum grave incommodum; si verò sit toleratus, ipsi etiam sub gravi vetitum est illa administrare, si non sit requisitus; secus autem si requisitus sit : imò si occurreret dies festus nec adesset alius sacerdos, posset missam celebrare, etsi expressè non rogaretur, nisi hoc scandalum afferret. Ita S. Liguor., lib. 7, n° 169.

Non solùm illicitè, sed etiam invalidè ministraret sacramentum pœnitentiæ excommunicatus vitandus, quia extra casum mortis articuli jurisdictione caret.

Ordines recipiens ab Episcopo vitando, non jam excommunicationem minorem, sed incurrit suspensionem ab exercitio ordinis suscepti (cap. *Cùm illorum*, § *fin. De sent. excomm.*; V. etiam C. *Ap. Sed.*).

Qui excommunicatos vel interdictos vitandos, *ad divina officia, seu sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittere præsumit, præter alias pœnas à jure statutas*, ingressum ecclesiæ sibi noverit interdictum. Ita cap. *Episcoporum*, 8, *De Privil.*, in 6°. Ita etiam quoad exc. C. *Ap. Sed.*

III. Major excommunicatio privat, saltem non toleratos, suffragiis Ecclesiæ communibus, non tamen privatis.

Quoad toleratos quæstio est controversa.

An autem possit sacerdos tanquam minister Ecclesiæ, validè saltem, applicare excommunicatis vitandis missæ sacrificium, vide in *Manuali*, n° 3474, ubi dicimus quòd possit validè quamvis illicitè tanquam minister Christi, non verò tanquam minister Ecclesiæ, nec etiam licitè potest accipi stipendium ab excommunicatis vitandis.

IV. Privat usu divinorum officiorum, ita ut excommu-

nicatus nequeat, sub mortali, iis parte notabili interesse, nisi ignorantiâ, necessitate vitandi scandalum, aut aliâ justâ causâ excusetur. Et, si sit sacerdos, tenetur missam inchoatam etiam relinquere si nondum consecraverit, et id possit facere absque scandalo. Hoc tamen peccatum fieri potest veniale parvitate materiæ, ut si missa usque ad *Evangelium* tantùm audiatur.

Per divina officia intelligenda sunt missæ sacrificium; publica oratio; processio; cantus horarum; benedictio olei, aquæ, candelarum; et cætera annexa ordini clericali quæ solemniter fiunt; non verò intelligitur concionis auditio (arg. ex cap. *Responsio, De sentent. excomm.*); sed excommunicatus, nisi sit toleratus et ab aliis rogetur aut ad hoc teneatur ex officio, quia tunc præsumitur ab aliis requiri, non potest concionare.

Item excommunicatis non prohibetur usus sacrarum imaginum, reliquiarum veneratio, imò nec usus aquæ benedictæ et aliorum sacramentalium, quorum quidem fructibus, quos habent ex Ecclesiæ benedictione, non participant, sed iis uti possunt ad venerationem.

Item excommunicati possunt, tempore quo non celebrantur divina, ecclesiam ingredi ad orandum privatim, et seorsim ab aliis in sacello distincto, imò et in eodem, modò privatim orent.

Excommunicatus autem, qui vellet missam audire vel aliis divinis officiis interesse, si monitus à sacerdote nollet exire, incurrit novam excommunicationem Papæ reservatam (can. *Si quis* 7, causa 11, q. 3, cap. *Illud, De cleric. excomm.*, et cap. fin. *De sentent. excomm.*, in 6°); et idem dicendum est de interdicto denuntiato, et de omnibus qui

Sacerdos verò excommunicatus faciens celebrare missam coram se, irregularis efficitur (Glossa in Clém. 2, *De Privilegiis*, v° *Celebrari*); celebrans verò coram excommunicato etiam vitando non fit irregularis, nec hodie incurrit excommunicationem minorem, ex cap. *Is qui* 18, *De sentent. excomm.*, in 6°.

Quando excommunicatus monitus fuit ab ecclesiâ exire

tempore quo divina officia celebrantur, tenentur clerici, si sit vitandus, eum licet sacerdotem expellere, si absque gravi incommodo possunt; aut si non possent, debent ab officiis cessare, etiam die festo, et celebrans, nondum inchoato canone, debet missam abrumpere; aut si canonem inchoavit, potest quidem missam prosequi, ut probabiliter tenent Suarez et alii contra Bonacin. et alios, sed exire debent cæteri fideles, solo ministro missæ remanente; celebrans tunc missam pergit tantùm usque ad communionem inclusivè, cætera autem perficit in sacristiâ, vel alio decenti loco. Nova autem exc. sublata est a C. *Ap. Sedis.*

Obligatus ad horas non eximitur ab illarum recitatione propter excommunicationem.

Recitans horas excommunicatus dicere non debet : *Dominus vobiscum*, sed *Domine exaudi*, etc. : hoc tamen non esset mortale, et juxta plures nec etiam veniale in recitatione privatâ; esset tamen veniale privatim horas recitare cum socio (cap. *Excommun.* 17, causa 11, q. 3). Non autem peccaret toleratus si requisitus oraret cum socio.

846. — V. Nulla est beneficii cujuscumque collatio, electio, confirmatio, etc., in favorem excommunicati (ex cap. *Postulastis*, *De clerico excomm.*) etiam tolerati juxta veriorem sententiam. Idque licet excommunicatio ignoretur, quia ignorantia excusare quidem potest à culpâ, sed non supplet defectum conditionis requisitæ ad valorem actûs. Ita communiter; quidam tamen dicunt quòd casu quo collatio fit ignoranti se esse excommunicatum, illa sit tunc valida, eò quòd collator soleat absolvere à censuris eum cui beneficium confert : hoc satis probabile reputat S. Liguor., lib. 7. n° 192.

Non solùm excommunicati recipientes, sed etiam conferentes excommunicatis beneficium, peccant graviter et incurrunt, præter excommunicationem minorem, etiam suspensionem à collatione beneficiorum, ex citato cap. *Postulastis.* Valida tamen est collatio si Papa scienter conferat beneficium excommunicato, vel si in concessione adsit clausula absolutionis ad effectum validè consequendum, nisi quis excommunicatus sit ob hæresim, quæ non censetur comprehendi sub generali absolutione. Ablata est susp. C. *Ap. Sed.* sicut minor excommunicatio.

Excommunicatus non facit suos fructus beneficii, tempore excommunicationis perceptos, etiamsi postea absolvatur; proinde tenetur illos restituere ante omnem sententiam (vide cap. *Postulastis*, *De clerico excommunic.*). Si tamen per se vel per alios satisfaceret officio, potest eos fructus retinere, ubi saltem non est usus spolii; ubi verò talis usus viget, potest solùm retinere fructus correspondentes servitio præstito, et si fuerit in bonâ fide, probabiliter potest retinere etiam fructus correspondentes suæ congruæ sustentationi pro tempore servitii.

Quoad autem beneficia obtenta ante excommunicationem, disputatur an excommunicatus privetur fructibus hujusmodi beneficiorum ante sententiam, etiamsi per se aut per alios officium impleverit : probabiliùs negatur; tenetur autem illos restituere post dictam sententiam, etiamsi per illum non stet quominùs absolvatur, nisi tamen esset pauper.

VI. Privat communicatione forensi : unde excommunicatus nequit esse judex, advocatus, procurator; potest tamen respondere pro semetipso, et alium actorem reconvenire, quamvis per alium posset commodè se tueri.

Non potest esse actor, tabellio, testis, etc.; si tamen esset actor, validè ageret donec repelleretur (cap. *Pia*, *De except.*, in 6°).

847. — VII. Excommunicatus non toleratus privatur usu jurisdictionis; unde non potest validè eligere, conferre, præsentare, ferre leges, vel sententiam; et electores qui scienter admittunt talem electorem excommunicatum, electionem eo ipso irritant, etiamsi suffragium excommunicati nihil conferret ad electionem, sed hoc non est applicandum electioni Papæ.

Item excommunicatio irritat pleno jure quodvis rescriptum gratiæ vel justitiæ à S. Sede post excommunicationem concessum; excipe rescriptum justitiæ pro causâ ipsiusmet excommunicationis quæ tali rescripto locum dedit (cap. *Ipso jure* 1, *De rescriptis*, in 6°; cap. *Dilectus* 26, *De rescript.*). Sed Papa, concedendo alicui gratiam, solet eum absolvere à censuris ob quas irritum foret concessum beneficium.

848. — VIII. Non *toleratus* privatur ecclesiasticâ sepulturâ; et si sepultus fuerit in loco sacro vel benedicto, exhumari debet, si ipsius ossa possint discerni : nec in eo loco divina possunt peragi ante ipsius reconciliationem. Si verò excommunicatus decessit cum signis pœnitentiæ, non est exhumandus, sed absolvendus, absolutione petitâ per hæredem. Cœmeterium tamen pollutum fuit et debet reconciliari.

Graviter peccant comitantes vitandum ad sepulturam et clerici canentes; illum autem sepelientes incurrunt excommunicationem majorem (Clementin. 1, *De sepultur.*). Controvertitur an per *sepelientes* intelligi debeant ii qui procurant sepeliri. De his attentè est legenda C. *Ap. Sed.*

849. — IX. Excommunicatus privatur omni aliâ civili communicatione fidelium, ita ut ipse non possit cum aliis, et, si non sit toleratus, etiam alii cum ipso non possint communicare; idque in casibus hoc versu comprehensis :

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Ita ex cap. *Excommunicatus* 17, causa 11, q. 3.

Dicit. 1° *Os* : per quod intelligitur osculum et omne colloquium, etiam privatum, tàm per verba quàm per nutus, litteras, internuntium; item quodvis signum benevolentiæ, missio vel acceptatio munerum, etc. Qui tamen excommunicatum injuriis afficeret, vel ei diceret : *Deus te illuminet*, *convertat*, etc., nullam censuram incurreret.

Dicit. 2° *Orare*, id est omnis communicatio in divinis, ut supra fuit expositum.

Dicit. 3° *Vale* : quod comprehendit omnem salutationem, saltem honorificam, verbo, signo, amplexu, etc.

Dubitatur tamen an liceat exhibere excommunicato signa urbanitatis, v. g., assurgendo, dando locum, aperiendo caput, sinè ullâ expressione verborum, de quo vide *Manuale*, n° 6545.

Dicitur 4° *Communio* : quâ voce comprehenditur omnis contractus, qui tamen, si fiat, est validus, nisi ageretur de testamento usurarii; item cohabitatio, cooperatio, socie-

tas : unde non licet cum excommunicato collaborare, sedere, sub eodem tecto vivere, dormire; intellige per modum societatis : nam cubare tantùm ad quiescendum, etiam in eodem lecto, probabiliter non est vetitum.

Dicitur 5° *Mensa* : per quam intelligitur omnis convictus per modum societatis : unde non licet acceptare convivium ab excommunicato, nec vitam communem agere cum eo, etsi non iidem cibi ederentur, uti evenire solet in monasteriis, seminariis, etc., ubi quamvis sint diversæ mensæ, omnes tamen censentur communicare in eâdem refectione; idem est dicendum quando multi sunt invitati ab excommunicato et in eodem cubiculo accumbunt, licet in mensis diversis : secus esset dicendum si mensæ non essent in eodem cubiculo; vel si quis in eâdem quidem mensâ accumberet, sed in diversorio ubi unusquisque solùm sibi intenderet, vel si casu hoc accideret in itinere aut aliter.

850. Quærit. 2° Quale sit peccatum communicare cum excommunicato vitando?

Resp. Peccatum esse mortale : 1° Si communicatio fiat *in divinis*, et non excuset parvitas materiæ; 2° si communicatio fiat in *crimine criminoso*, seu in eodem crimine vel contumaciâ : v. g., si quis suam concubinam excommunicatam, iterùm post excomm. cognoscat (C. *Si Concub.*, *de sent. exc.*); vel si quis post excommunicationem latam in aliquem, ob furtum aut aliud crimen, impendit ei auxilium, aut consilium ne restituat, vel ne exeat ab excommunicatione : ex cap. *Nuper*, *De sent. excomm.*

3° Si communicatio fiat in civilibus, controvertitur an peccatum sit de se mortale : probabiliùs tamen tale reputatur, et probari posse videtur ex cap. *Excommunic.*, causa 11, q. 3; et cap. *Exceptionem* 12, *De except.*, ubi communicans civiliter, dicitur in *periculum animæ suæ communicare*; fit tamen certè veniale ex parvitate materiæ; sed si actus multiplicentur et conjungantur, materiam gravem constituunt : ut autem censeantur conjungi, non sufficit si quis frequenter, etiam per longum tempus, sejunctim communicet cum excommunicato, sed requiritur quòd tales communicationes sint connexæ per propositum

formale aut virtuale, seu quasi ex habitu sæpiùs communicandi, vel quòd adciscat excommunicatum sibi in socium aut famulum.

851. Quærit. 3° Quænam pœnæ incurrantur per communicationem cum vitando?

Resp. suppressa fuit excommunicatio minor per Constit. *Apostolicæ Sedis*, quæ de ea omnino silet; sed excommunicatio major incurritur in tribus casibus, nempe: 1° quando clericus scienter communicat in divinis cum excommunicato nominatim et expressè à Papâ, et denuntiatio (cap. *Significavit* 18, *De sent, excomm.*); 2° quando excommunicatio est lata contra aliquem et simul contra participantes; tunc enim qui communicat cum illo (post monitionem tamen) incurrit excommunicationem majorem, à quâ non potest absolvi nisi per eum qui potest absolvere principalem: 3° quando quis scienter communicat cum excommunicato vitando in crimine criminoso, quod intelligendum est etiam de Episcopo excommunicante, si dicto modo communicaret. Absolvi autem non potest talis communicans nisi per eum à quo principalis est absolvendus, et post debitam monitionem (cap. *Nuper*, *De sent. excomm.*) Excommunic. 3ª servata est solùm quoad excommunicatum à Papâ (C. *Ap. Sed.*).

852. Quærit. 4° An aliquando liceat cum vitando communicare?

Resp. Affirmativè, et hoc quidem in quinque casibus in cap. *Quoniam multos* 103, causa 11, q. 3, definitis, et sequentibus versibus expressis :

> Hæc anathema quidem solvunt, ne possit obesse.
> Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

1° *Utile* intelligitur tàm de excommunicato, unde licitum est illum alloqui vel ei scribere ut convertatur, quàm de aliis, unde licet ab excommunicato petere consilium, aut audire concionem; item licet ab eo exigere debitum; vel, si desit alius æquè idoneus, petere medicinam, aut eleemosynam; sed non licet cum eo novos inire contractus, quamvis liceat jam initos continuare.

2° *Lex* intelligitur de lege matrimonii, quia licet uxori communicare cum marito excommunicato, et vice versâ :

unde conjuges possunt à se vel sibi invicem petere aut reddere debitum, et in omnibus aliis mutuò conversari; tres tamen casus excipiuntur : 1° quando sunt per divortium separati; 2° quando excommunicatio est lata propter dubium valoris matrimonii; 3° quando alter conjugum est propter hæresim excommunicatus.

3° *Humile*, id est in casu subjectionis : quâ ratione communicare possunt, saltem probabiliter, filii etiam emancipati; item filii adoptivi, imò etiam nepotes, pronepotes, et in eodem gradu affines, ut nurus, privigna; item servi et ancillæ, si ante excommunicationem fuerint in servitio (cap. *Quoniam* modò citato); item milites cum duce excommunicato, non autem vassalli cum suo domino, nisi quoad solutionem tributorum : sed sæpè quoad istos licita fit communicatio ratione necessitatis, vel utilitatis ; item religiosi possunt communicare cum suis Prælatis, quoad communicationem, quæ ab habitantibus in eâdem familiâ vitari nequit.

Item parentes, mariti et domini possunt communicare cum filiis, uxoribus et famulis excommunicatis.

Non possunt autem, etiam famuli, uxores aut filii communicare in divinis cum excommunicato, nisi in quantum communicatio est necessaria ad præstandum obsequium debitum : hinc famuli jussi licitè comitantur ad missam, aut ministrant celebranti excommunicato, aut cum eo officium recitant : supponitur quòd ad hoc fuerint conducti ante excommunicationem : nam si conducantur à jam excommunicato, non excusantur, nisi ob bonam fidem, aut necessitatem.

4° *Res ignorata* : certum est quamlibet ignorantiam et inadvertentiam inculpabilem, sive juris sive facti, excusare communicantes cum excommunicato (cap. *Quoniam multos*, causa 11, q. 3). — Controvertitur an excuset ignorantia culpabilis et crassa : sententia affirmans vocatur satis probabilis à S. Liguor. (lib. 7, n° 205).

5° *Necesse* : id est casus necessitatis, sive spiritualis, sive corporalis, aut bonorum temporalium. Sed requiritur ut hæc necessitas, tàm temporalis quàm spiritualis, sit gravis, sive sit communicantis, sive excommunicati, sive aliorum

id patet ex cap. *Si verè* 34, *De sent. excomm.* et dicto capite *Quoniam multos*. Excusat pariter metus gravis, cùm lex humana non obliget cum gravi incommodo.

Quænam sint excommunicationes majores à jure latæ, vide Const. *Apost. Sedis*.

§ II.

De suspensione.

853. Suspensio *est censura quâ minister Ecclesiæ prohibetur ab aliquo actu ecclesiastico, aliàs sibi competente.*

Differt ab aliis censuris in eo quòd suspensio fertur in solos clericos, dùm cæteræ censuræ etiam in laicos cadere possunt : solo ergo ministerio ecclesiastico privat suspensio, dum excommunicatio et interdictum privant aliis bonis, quibus etiam simplices fideles participare valent.

Suspensio alia est *completa* quæ suspendit ab ordine simul et ab officio et beneficio; proinde privat usu potestatis ecclesiasticæ alicui competentis ratione ordinis aut officii aut beneficii, sive potestas illa ordinis sit sive jurisdictionis.

Alia pro parte irrogatur, et suspendit duntaxat aut ab ordine, aut ab officio, aut à beneficio.

Suspensio ab ordine non privat ipso ordine, quippe ordo est indelebilis, sed duntaxat exercitio functionum sacrorum ordinum; vocatur etiam suspensio à divinis, aut ab officio sacerdotali. Suspensio hæc iterum potest esse vel à toto ordine, vel à quâdam parte ipsius : istius generis est suspensio à *Pontificalibus*, vel suspensio à collatione ordinum; suspensio *à sacris* suspendit ab actibus qui ordines requirunt; suspensio ab altari à solâ celebratione missæ removet.

Suspensus à certâ functione ordinis, v. g., à sacramentorum administratione, non ideò est suspensus à sacrificio. Item, si à collatione ordinis quis esset suspensus, posset nihilominus primam tonsuram conferre.

Suspensus ab ordine non est suspensus à jurisdictione.

Suspensio *à divinis* non obstat receptioni sacramentorum etiam pœnitentiæ : impedit tamen receptionem sacra-

menti ordinis : repugnat enim quòd suspensus ab ordine promoveri valeat ad ordines superiores : suspensus quidem ab ordine superiori non est ideò supensus ab inferiori, sed suspensus ab inferiore est multò magis suspensus à superiore.

Suspensio *ab officio* intelligi potest absolutè, et sic comprehendit omne exercitium potestatis ecclesiasticæ, sive ratione ordinis, sive ratione jurisdictionis; potest etiam intelligi de solâ jurisdictione, aut etiam de quâdam parte jurisdictionis, vel de functionibus quæ exercitium ordinum non requirunt. Quantitas autem et qualitas suspensionis colligi debent ex verbis quibus fertur, quæ, utpote in re odiosâ, non ampliùs sunt extendenda quàm propriè sonant.

Suspensio à solo beneficio, privat tantùm redditibus beneficii : sed iis privat in conscientiâ ante omnem sententiam : non privat ergo functionibus ordinis, aut exercitio jurisdictionis. Nec iis quæ proveniunt ex anniversariis, nec stipendiis missarum, nec iis quæ dantur propter servitium personale, nec pensionibus ecclesiasticis.

Suspensus simpliciter seu modo absoluto censetur suspensus ab officio et beneficio. Suspensus ab ordine simpliciter, censetur suspensus ab omni ordine; sicut suspensus à beneficio suspensus censetur ab omni beneficio, nisi aliud constet.

Suspensus ab officio simpliciter non intelligitur suspensus à beneficio, seu fructibus ejus : debet tamen per alium supplere quod per se facere nequit, ut fructus percipiat : ita communiter, ex cap. *Inter* 10, *De purgat. canon.* — Excipe 1° nisi crimen sit enorme (cap. eod.); 2° nisi reus insorduerit per annum in censurâ, ut habetur cap. *Cùm bonæ*, *De ætate et qualitat.*, etc.

Item suspensus ab ordine non est suspensus à beneficio, cùm etiam beneficium non fundatur in ordine; attamen indirectè suspenditur ab ejus fructibus, quia dum non potest implere officium, nec etiam fructus potest percipere.

Nota quòd suspensiones à jure latæ nunquam Episcopos

attingant nisi de iis fiat mentio expressa. Ita cap. *Quia periculosum, De sentent. excomm.*, in 6°.

Suspensus ab officio privatur jurisdictione, ita ut nulli sint ipsius actus si denuntiatus sit : nulla est, v. g., absolutio ab ipso data ; secus si sit toleratus.

Collatio autem beneficii facta suspenso ab officio, etsi ab ipso sit acceptata, irritari potest per judicis sententiam. Suspensio tamen non privat beneficio jam obtento.

Si collatio fiat suspenso ab omni beneficio, irritari debet per sententiam judicis ; sed interea suspensus fructus non facit suos : imò etiam post absolutionem, tenetur malè perceptos restituere, nisi condonationem eorum à Papâ obtinuisset.

854. Quæri hîc posset an suspensus à beneficio, fructus, si sit pauper, possit sibi retinere ?

Resp. Affirmativè si suspensio sit lata in pœnam criminis omninò præteriti ; secus si fuerit incussa ob contumaciam, quia Ecclesia non debet subvenire ei qui illam contemnit, præsertim cùm possit à suâ contumaciâ recedere. Attamen, si suspensus occultus sit, et munia sua impleverit, poterit sibi retinere partem quam dare substituto debuisset, quia hæc pars non est habenda ut fructus beneficii, sed potiùs ut stipendium laboris.

Hodie in Galliâ clericus suspensus à beneficio non potest legitimè sibi retinere, nisi prout modò dictum est, pensionem ipsi à Gubernio solutam, quia hæc pensio induit naturam reddituum ecclesiasticorum.

855. Suspensio ferri potest vel ut censura propriè dicta, seu tanquam pœna medicinalis, pro delicto non merè præterito, post præviam monitionem, quæque tolli debet per absolutionem quando reus emendatur ; vel etiam ferri potest ut pœna vindicativa, et tunc prævia monitio non est necessaria, ac ferri potest vel pro tempore determinato, vel ad beneplacitum, vel etiam in perpetuum, pro delicto merè præterito. — Si feratur pro tempore determinato, cessat elapso tempore assignato absque absolutione ; potest tamen etiam tolli ante terminum, sed tunc per dispensationem, non verò per absolutionem (cap. *Cùm æterni* 1, *De sentent. et re judic.*, in 6°).

Si feratur ad beneplacitum, cessat per mortem, vel amotionem ferentis; secus tamen si lata fuisset ad *beneplacitum Sedis*, quia tunc indiget dispensatione successoris; item suspensio in perpetuum cessare potest per dispensationem. Hoc est autem discrimen inter absolutionem et dispensationem, quòd absolutio directè cadat in reum et ab eo tollat vinculum quo ligatur; dispensatio verò cadat directè in legem vel mandatum et extinguat ipsius obligationem.

856. Extra quosdam casus, in quibus hujusmodi suspensiones ferri possunt ex informatâ conscientiâ, regulariter non sunt infligendæ, nisi servato consueto juris ordine; unde si Prælatus solo verbo dicat sacerdoti : *Suspendo te* à celebratione, non est censura, nec etiam præcisè pœna propriè dicta, quia hæ non feruntur nisi scripto. Prælatus verò non debet præsumi velle peccare nisi aliud constet de ipsius intentione, aut nisi Religio haberet privilegium absque scripto ferendi censuras. — An incurratur autem irregularitas ex suspensione quæ sit pœna propriè dicta, licet non medicinalis, vide in *Manuali*, n° 1790.

Suspensus ab ordine denuntiatus, vitandus est in divinis, non verò quoad jurisdictionem, vel quoad beneficium : nec etiam in divinis vitari debet, nisi quatenus à suspensione ei illatâ prohibetur : unde suspensi possunt officiis divinis assistere et recipere sacramenta præter Ordinem; tolerati autem divinas functiones exercentes non peccant si ab aliis requirantur; secus si, non requisiti, iis se immisceant.

Qui non vitant suspensum denuntiatum non peccant mortaliter, nisi censeantur cooperari actui à quo suspensus est, quales sunt qui inserviunt; unde audire missam suspensi denuntiati non est peccatum mortale nisi inservias : hoc communiùs et veriùs vocat S. Liguorius lib. 7, n° 313.

Clericus tamen suspensus peccat graviter quando exercet actum ipsi per suspensionem vetitum, nisi exerceret ordinem non sacrum, vel si sacrum exerceret non solemniter, vel si in parvâ materiâ, v. g., si exerceret levem actum jurisdictionis, si benediceret mensam, etc. : secus

si benediceret aquam, nuptias, fructus, etc., juxta solemnitates ab Ecclesiâ præscriptas.

Semel incursa suspensio ubique suspensum alligat, proinde etiam extra diœcesim suspendentis.

Non autem suspensus eximitur ab obligatione officium recitandi, missæ interessendi, sacramenta recipiendi.

857. Quærit. An suspensio possit ferri ob peccatum veniale?

Resp. Quidquid dicant nonnulli, veriùs et communissimè tenetur quòd gravis suspensio non possit inferri nisi ob mortale peccatum, quia culpa debet pœnæ proportionari: unde nulla esset suspensio gravis lata ob veniale peccatum; si tamen suspensio non esset gravis, vel si esset ad breve tempus, puta ad diem, vel hebdomadam, vel si esset solùm ferendæ sententiæ et non deberet infligi absque præviâ monitione, posset inferri ob veniale peccatum; sed non videtur posse fieri prudenter nisi in monasteriis.

Quænam sint suspensiones in particulari, vide in *Manuali*, nº 6598. Et Const. *Apost. Sedis.*

Quilibet confessarius potest absolvere à suspensione non reservatâ; religiosi verò ex privilegio possunt absolvere ab omni suspensione in foro conscientiæ. Episcopi autem possunt etiam absolvere à suspensionibus Papæ reservatis à jure, si proveniant ex delicto occulto et non deducto ad forum contentiosum. (Trid., sess. 24, c. 6) Ablatum est dictum privilegium regularibus concessum. (C. *Ap. Sed.*)

§ III.

De interdicto.

858. Interdictum est *censura ecclesiastica prohibens divinorum officiorum, sacramentorum aliquorum et ecclesiasticæ sepulturæ usum quatenus sunt bona Ecclesiæ*: quod additur eò quòd excommunicatio iisdem bonis privet, sed quatenus per ea communicatio fit cum fidelibus; suspensio verò non propriè usum illum impedit, sed exercitium potestatis ecclesiasticæ.

Interdictum aliud est *locale*, quod immediatè locum afficit; aliud *personale immediatè* afficiens personas easque ubique sequens; aliud *mixtum*, quod immediatè loca et

personas afficit. Differt autem locale à personali quòd in illo tam indigenæ quàm alienigenæ teneantur se abstinere à sacris officiis, non absolutè quidem, sed tantùm quando reperiuntur in loco interdicto, iis tamen exceptis qui causam interdicto dederunt, nam sunt personaliter interdicti, et isti tenentur ubique interdictum observare.

Iterum interdictum, tàm locale quàm personale, dividitur in generale et particulare : *generale* est quando locus generalis, v. g., tota regio, tota communitas interdicitur; *particulare* est quando locus vel persona determinata, aut personæ in individuo interdicuntur.

Item interdictum est completum vel pro parte : priùs omnes effectus interdicto proprios comprehendit; posteriùs quosdam solùm illius effectus producit, prout esset v. g. interdictum ab *ecclesiasticâ sepulturâ*, vel interdictum ab *ingressu ecclesiæ*.

Quando interdictum fertur sinè addito, intelligi debet de interdicto completo : si interdictum speciale sit à divinis et contra clericos feratur idem est ac suspensio.

Interdictâ civitate, interdicuntur non solùm suburbia sed etiam monasteria exemptorum, et ipsorum ecclesiæ, alioquin interdictum fieret illusorium. Interdictum hujusmodi servare tenentur clerici et regulares, imò et Episcopus à quo fuit illatum.

Attamen regulares, tempore interdicti generalis, possunt in suis monasteriis divina peragere, prout officia recitare, missas celebrare, etc. : submissâ tamen voce, januis clausis, sinè sonu campanæ et exclusis nominatim interdictis vel qui causam interdicto dederunt, ut concessum fuit in c. *Alma*, *De sentent. excomm.* in 6°; item possunt Eucharistiam et Extremam-Unctionem suscipere, missas audire, et ad hæc possunt admittere monasterii famulos, procuratores, operarios non specialiter interdictos. Et etiam possunt publicè celebrare in festis Paschatis, Pentecostes, Natalis Domini, Assumptionis B. M., SS. Sacramenti et ipsius octavæ, Conceptionis, Annuntiationis et Nativitatis B. M., SS. Titularium Ecclesiæ et Sanctorum proprii Ordinis, in festis Circumcisionis, Epiphaniæ, SS. Trini-

tatis, Apostolorum S. Joannis Bapt., S. Lucæ, S. Marci, Omnium SS., Omnium Defunctorum.

Interdictâ verò ecclesiâ parochiali, interdicitur etiam sacellum vel cœmeterium contiguum, sed non vice versâ, quia accessorium sequitur naturam principalis, non ècontra. Ita cap. *Si civitas* 17, *De sent. excomm.*, in 6°.

Interdicto populo non interdicuntur ii qui non sunt ipsius pars, ut studentes, clerici, peregrini, etc. Item interdicto clero, laici non censentur pariter interdicti (cap. *Si sententia, De sent. excomm.*, in 6°).

In interdicto generali personali non comprehenduntur Episcopi, qui etiam eximuntur à suspensione generali (cap. *Quia periculosum* 4, *De sent. excomm.*).

Interdicto clero, non interdicuntur religiosi, quia *clerici* nomine non comprehenduntur nisi in favorabilibus, excepto tamen casu quo officium vel beneficium in populo haberent.

859. Effectus autem interdicti sunt sequentes : 1° prohibitio *divinorum officiorum* : quo nomine veniunt omnia quæ à solis clericis fieri solent, benedictiones, consecrationes, etc.; non autem recitatio breviarii, officii B. M. vel defunctorum, si dicantur privatim et in loco non deputato ad illa recitanda : secus si recitentur in choro prout fit à monialibus.

Etiam interdicti ob alienam culpam prohibentur interesse sacro. Clerici tamen et religiosi, si non sint personaliter interdicti, possunt ac debent etiam in interdicto locali generali, non verò in particulari, celebrare, ut aliàs, missas divinaque officia, sed januis clausis, non pulsatis campanis (nisi ad concionem, Salutationem Angelicam, vel obitum alicujus), submissâ voce et exclusis *personaliter* interdictis, aut qui causam interdicto dederunt, si fuerint nominatim interdicti (Cap. *Alma mater, De sent. excomm.*, in 6°).

Si celebretur coram personaliter interdicto, licet denuntiato, debet quidem expelli talis interdictus : si tamen nequeat, non tenetur celebrans cessare quia id nullibi præcipitur. Nominatim verò interdicti, qui post monitionem exire nollunt, excommunicationem ipso facto incurrunt.

Quid verò sit permissum in interdicto locali generali, vide dictum in *Manuali*, nº 6618. Ablata est dicta exc C. *Ap. Sed.*

2º *Prohibitio administrationis sacramentorum*, in quâ tamen prohibitione non comprehenduntur Baptismus, Confirmatio et Pœnitentia (cap. *Alma, De sentent. excomm.*, in 6º); Baptismus autem conferri potest etiam solemniter atque à ministro interdicto generaliter, non verò specialiter, nisi in casu necessitatis, et tunc administrari debet absque solemnitate, prout à laicis administrari valet : et idem est dicendum de ministro Pœnitentiæ et Confirmationis : unde Episcopus, non specialiter interdictus, potest conficere chrisma die Cœnæ Domini, etiam tempore interdicti sive localis sive personalis. Præfata tria sacramenta omnibus conferri possunt, iis tamen exceptis qui interdicto causam dederunt, aut auxilium vel favorem præstârunt, exceptis pariter personaliter et specialiter interdictis, nisi priùs satisfecerint si possint, aut saltem cautionem juratoriam præbeant si non possint : validè tamen etiam Pœnitentiæ sacramentum posset administrari personaliter interdictis, si essent dispositi, quia interdictum non tollit jurisdictionem. Eucharistia verò potest dari moribundis cum solemnitate consuetâ, id est cum lumine et pulsatione campanæ : idem est dicendum de iis qui sunt præliaturi, vel navigationem periculosam assumunt. *Nota* autem quòd à specialiter interdictis prævia satisfactio sit exigenda.

Probabiliùs putat S. Liguor. (lib. 7, nº 334) licere interdictis matrimonium contrahere, quia hoc sacramentum à contrahentibus administratur; unde in cap. *Capellanus*, *De feriis*, dicitur quòd matrimonium possit contrahi quocumque tempore, et idem habetur in Rituali Romano.

Idem S. Liguorius notat (*ibid.*) : « Quòd si interdictum « sit latum ex sententiâ injustâ, quæ videbatur justa se« cundùm probata, in foro externo debet servari, sed non « interno; quare, cessante scandalo, possunt audiri sacra, « recipi sacramenta. Religiosi tamen, quando interdictum « servatur ab Ecclesiâ Cathedrali vel matrice, tenentur « illud servare, etiamsi illud sit nullum ex quocumque « capite. Ex Clement. 1, *De sent. excomm.* »

3º *Prohibitio sepulturæ ecclesiasticæ*, etiam respectu

infantium et amentium (cap. *Quod in te, De pœnitentiâ et rem.*; et cap. *Episcoporum*, *De privilegiis*, in 6°; et Clement. 1, *De Sepult.*). Excipiuntur clerici, qui in interdicto generali, tàm locali quàm personali, sepeliri possunt in loco sacro, etiam cùm missâ, sed sinè pompâ : quinimò sepeliri possunt in ecclesiâ specialiter interdictâ : sed ii tantùm clerici qui hujus ecclesiæ servitio sunt addicti, et sinè missâ tunc sepeliri deberent : laici verò tempore interdicti localis generalis, sepeliendi sunt in loco non sacro, etiam infantes, et si fortè in loco sacro fuissent sepulti, exhumari debent : cessante autem interdicto, omnes in loco sacro sunt reponendi.

Mandantes seu cogentes tradi sepulturæ ecclesiasticæ hæreticos notorios, aut nominatim excommunicatos vel interdictos, excommunicationem nemini reservatam incurrunt. Qui verò scienter celebrant vel celebrari faciunt in locis interdictis, ab ingressu ecclesiæ interdicuntur, donec ei, cujus sententiam contempserint, satisfecerint. (C. *Apost. Sed.*).

Tempore verò interdicti generalis personalis nemo est privandus sepulturâ ecclesiasticâ, nisi qui personaliter et nominatim essent interdicti (Clement. 1, *De sepult.*; Glossa ad verbum *Nominatim*; cap. *Ut privilegium* 24, *De privileg.*).

Nemo pariter est privandus sepulturâ ecclesiasticâ, nisi interdictum tàm locale quàm personale sit specialiter denuntiatum.

Clerici violantes interdictum mortaliter peccant : excusantur tamen parvitate materiæ, ut si exerceantur functiones quæ à laicis fieri possunt.

Exercentes verò ordinem sacrum, quando sunt specialiter interdicti, vel quando id faciunt in loco specialiter interdicto, aut in loco generaliter interdicto, januis apertis, non solùm graviter peccant, sed etiam incurrunt irregularitatem.

Admittentes laicos interdictos ad officia divina non amplius hodie ab ingressu Ecclesiæ interdicuntur. (C. *Apost. Sedis.*).

Religiosi verò utriusque sexûs, qui violant interdictum, excommunicantur ipso facto. Servata videtur. (C. *Ap. Sed.*)

Laici autem graviter peccant si, non obstante interdicto personali, recipiant sacramenta ; si verò tantùm violent interdictum locale, audiendo, v. g., divina officia, probabiliùs est ipsos peccare tantùm venialiter, dummodò ipsi personaliter non sint interdicti.

860. Quærit. 1° Quinam possint interdictum ferre?

Resp. Eosdem posse qui cæteras censuras inferre valent.

Ut autem determinata persona interdicatur, requiritur culpa mortalis ejusdem personæ, nisi interdictum esset ad breve tempus, in ordine ad unum tantùm aut alterum effectum.

Ut autem feratur interdictum locale vel generale in communitatem requiritur peccatum valdè grave, cum contumaciâ commissum à capite vel præcipuis membris, licet reliqui culpâ vacent.

Interdictum ergo generale non posset inferri pro obtinendâ alicujus debiti privati solutione (Extrav. comm., cap. *Providi* 2, *De sent. excomm.*).

861. Quærit. 2° Quænam interdicta ipso facto jure communi incurrantur?

Resp. 1° Interdictum personale incurritur ab iis qui celebrant in loco per sententiam interdicto; 2° qui scienter admittunt ad officia, sacramenta vel sepulturam nominatim excommunicatos, aut interdictos, interdicuntur ab ingressu ecclesiæ. Ità etiam C. *Ap. Sed.*

3° Ii qui non præmissâ monitione et sinè scripto decernunt censuras, nisi sint Episcopi, interdicuntur per mensem ab ingressu ecclesiæ (cap. *Sacro* 48, *De sent. excomm.*); 4° incurritur interdictum ab Episcopis exigentibus aliquid non debitum in visitationibus, nec restituentibus duplum infra mensem (cap. *Exigit*, *De cens.*, in 6°); 5° item à Capitulo danti litteras dimissorias ante annum à vacatione Sedis (Tr., sess. 7, c. 10, *De ref.*). Suppr. sunt int. 3° et 4° (C. *A. S.*)

Nulla hodie subsistunt interdicta localia à jure, quia nunquam sunt observanda, nisi priùs denuntiata fuerint.

862. Quærit. 3° Quomodo cesset interdictum?

Resp. Interdictum generale cessat quoad omnes, si sit

personale, per dissolutionem communitatis; et quoad singulos, cessat statim ac desinunt esse membra communitatis interdictæ.

Interdictum locale, si sit speciale, cessat quidem per destructionem loci; sed si ecclesia reædificetur, reviviscit interdictum.

Cætera interdicta, nisi ferantur per modum meræ pœnæ, non cessant nisi per absolutionem.

« Interdicta localia, et personalia generalia, quæ jure « communi sunt imposita, nec reservata, possunt tolli ab « Episcopo vel alio habente jurisdictionem in communita« tem interdictam, non tamen à religiosis privilegiatis, « quia locus et communitas foro pœnitentiæ non subji« ciuntur (etiamsi haberent privilegium absolvendi ab « omnibus censuris) : interdicta generalia lata ab homine « non possunt tolli, nisi ab eo qui tulit, vel à Papâ. » (S. Liguor., lib. 7, n° 338.)

Ab interdicto personali particulari à jure lato, quivis confessarius potest absolvere si non sit reservatum.

SCHOLIUM. — *De cessatione à divinis.*

863. Cessatio à divinis non est pœna propriè dicta, nec proinde censura, cùm loca tantùm respiciat, et nullas personas directè afficiat; sed est tantùm *prohibitio simplex clericis facta, ut se abstineant ab officiis divinis*, *et ecclesiasticâ sepulturâ.* Indicitur ab Ecclesiâ in signum mœroris ob gravem injuriam ipsi illatam, ut sic reus ad satisfaciendum inducatur : de eâ fit mentio in cap. *Irrefragabili*, *De officio ordin.*; cap. *Quamvis*, *De officio ordin.*, in 6°; et Clement. *Ex frequenti*, *De sentent. excomm.* Publicari non debet, antequam reus per citationem idoneam provocatus fuerit ad reparandum injuriam.

Fas est, saltem identidem, tempore cessationis à divinis, celebrare ad renovandas sacras species, cùm hoc tempore liceat dare communionem moribundis.

Privilegium assistendi divinis officiis concessum laicis pro tempore interdicti, locum non habet tempore cessationis à divinis : cessatio tamen suspendi potest per aliquos dies solemnes.

Plerique alii effectus interdicti localis communes sunt cessationi *à divinis* : sacramenta concessa tempore interdicti, conceduntur pariter tempore cessationis à divinis.

Cùm autem hujusmodi cessatio non sit censura, nec pœna propriè dicta, qui illam violat non incurrit pœnas contra violatores censurarum statutas; et si illam violet per exercitium alicujus ordinis sacri, in irregularitatem non incidit.

CAPUT III.

DE DELICTIS.

864. Delictum seu crimen est *libera ac voluntaria divini et humani juris violatio, quæ in detrimentum Ecclesiæ el civilis potestatis redundat.* — Distinguitur à peccato simpliciter, in eo quòd peccatum, licet sit divini aut humani juris violatio, societati tamen nocumentum non infert.

Delicta alia sunt *ecclesiastica* quæ soli Ecclesiæ directè efficiunt: qualia sunt quæ fidem et religionem directè lædunt, ut apostasia, hæresis, schisma, simonia, etc.; alia sunt *civilia* quæ sæculari Reipublicæ potissimùm nocent, ut homicidium, furtum, peculatus, etc.; alii tandem sunt *communia* seu *mixta* quæ religioni pariter et Reipublicæ adversantur, ut crimen usurarum, adulterii, concubinatûs, sortilegii, etc. Item delicta alia sunt *occulta*, alia *publica*, vel *manifesta* vel *notoria*.

De criminibus ecclesiasticis solus judex ecclesiasticus etiam contra laicos cognoscit et judicat, siquidem judicium est de re spirituali; crimina civilia judex laicus cognoscit; crimina autem mixta uterque judex cognoscit, servatâ lege præventionis: attamen omnia crimina sive laicorum sive clericorum pro foro interno et sacramentali, imò aliquando etiam pro foro externo, ad Ecclesiam spectant. Unde de præcipuis eorum indiscriminatim dicemus in capitibus sequentibus: nempe 1° de delictis contra fidem et unitatem Ecclesiæ; 2° de delictis contra virtutem religionis; 3° de delictis venereis; 4° de delictis contra justitiam.

ART. I.

DE DELICTIS CONTRA FIDEM ET UNITATEM ECCLESIÆ.

§ I.

De Apostasia.

865. Apostasia est defectio à Deo, quatenus vel fides christiana, vel status religiosus, vel ordo sacer receptus deseritur. Triplex ergo est apostasia, *à fide* scilicet, à *Religione* seu *statu religioso*, et à *sacro ordine.*

1° Apostasia à fide est totalis discessio à fide christianâ: fieri potest vel ad amplectendum judaismum, vel paganismum, vel mahumetismum, vel etiam (nullâ admissâ falsâ religione) ad atheismum profitendum, aut in indifferentiâ omnis religionis permanendum.

Ab hæresi discrepat apostasia quòd hæresis non ex toto, sed ex parte duntaxat in uno aut pluribus articulis, apostasia autem totaliter abhorret à fide: unde qui à verâ religione ad aliquam sectam hæreticam, prout lutheranam, anglicanam transeunt, nonnisi impropriè apostatæ nuncupantur; nec pœnis contra apostatas jure communi specialiter statutis subjacent. Ita communiter.

Præter autem pœnas contra hæreticos latas, apostatæ, quandiù vivunt et post mortem per quinquennium, accusari et in suis bonis per confiscationem puniri possunt (Leg. *Si quis* 2, et 4 *apostatarum* 4, c. *de apostatis*), nec suffragatur eis pœnitentia uti hæreticis (L. *Hi qui* 3, c. eodem).

Consuetudo quâ christiani, in quibusdam regionibus, nomina turcica assumerent, ut possent liberiùs negotiari cum infidelibus variasque evadere vexationes, prohibita fuit à Concilio in Albaniâ habito anno 1703: quam prohibitionem confirmavit Bened. XIV in suis Constit. *Inter omnigenas* et *Quod Provinciale.*

Aliud est omittere propriæ fidei professionem, quod aliquando tolerari potest; aliud profiteri fidem alienam, quod nullo pacto licet, etsi hoc fieret solummodo exteriùs, prout

constat exemplo Eleazari (2 Mach., c. 6). Unde reprehensibiles erant illi christiani, qui, urgente persecutione tempore S. Cypriani, obtinebant à magistratibus securitatis libellos, in quibus falsò asserebatur eos diis sacrificasse Christumque negasse, ut sic supplicia evaderent. Itemque graviter peccaret qui transiens per infidelium regiones indueret se vestibus quibus soli infideles utuntur : prout si apud Turcas caput tobaleâ albâ circumdaret, ne ab ipsis occideretur vel comprehenderetur, quia sic ut desertor fidei censendus foret; secus si vestes indueret quæ tantùm significarent distinctionem gentis à gente, non religionis à religione.

Circa hæc autem notandum est Decretum S. Inquisit. 18 jul. 1630 : quæsitum fuerat à S. Congr. : « An apostatæ à fide... ad pœnitentiam redeuntes cogendi sint ad « retractandum explicitè et publicè coram infidelibus cum « periculo vitæ, sicut negârunt fidem : an verò sufficiat « coram fidelibus publicè abjurare apostasiam... et implicitè apud infideles, abstinendo ab actibus infidelitatis, « et deponendo habitum? Sanctissimus Dom. noster censuit apostatas à fide redeuntes ad pœnitentiam non teneri « ad abjurandam apostasiam publicè coram infidelibus; « sed sufficere ut eam abjurent... coram fidelibus, abstinendo se ab actibus infidelitatis, ac deponendo habitum « infidelium, quatenus sit protestativus falsæ religionis : « si verò sit æquivocus, posse illum deferre. Quòd si ex « illâ delatione, ratione personæ, aliqua oriatur suspicio, « teneri aufugere cùm primùm poterit. » (*De Synodo, ib.*, nº 13.)

2° Apostasia à statu religioso est criminosa abjectio vitæ monasticæ solemniter professæ, cum animo ad regulare Institutum non ampliùs redeundi : de eâ vide *Manuale* (3077-3084).

3° Apostasia à sacro ordine locum habet quando clericus in sacris constitutus, relictis habitu et tonsurâ clericalibus, vitam sæcularem aut statum conjugii amplectitur.

Pœnis sequentibus minatur vel plectitur apostata ab ordine : 1° excommunicatione, non quidem latæ (nisi matrimonium contrahere præsumpserit) sed ferendæ sententiæ (ex cap. 1 *De apostatis*, et Clement. unicâ *de consang.* et

affin.); 2° habendus est ut ipso facto infamis (cap. *Alieni* 23, causa 2, q. 7), proinde est irregularis; 3° amittit privilegium canonis.

§ II.

De Hæresi.

866. I. Hæresis considerari potest vel 1° *in se* seu *objectivè*, et sic spectata est assertio contradicens alicui veritati quæ ab Ecclesiâ proponitur tanquam à Deo revelata, et proinde ab omnibus firmâ fide tenenda; vel 2° in *individuo* seu *subjectivè*, et sic est error voluntarius et pertinax contra veritatem fidei catholicæ in eo qui profitetur religionem christianam. De priori modo hæresim intelligendi et quomodo hæresis differat à propositione *erroneâ*, *falsâ*, *sapiente hæresim*, etc., consulendi sunt theologi dogmatici in tractatu de fide vel de notis theologicis. Sufficiat hîc explicare quid sit hæresis in secundo sensu: per solam enim hæresim subjectivè sumptam aliquis *hæreticus* constituitur.

Dicitur 1° *Error contra veritatem fidei catholicæ:* unde propriè hæreticus non est qui verbis tantùm hæresim profert, quin intellectus hæresi verbis prolatæ adhæreat: error autem intellectûs debet esse directè et immediatè contra veritatem ab Ecclesiâ definitam tanquam de fide. Sufficit tamen dubium positivum plenè deliberatum, quia sic dubitans eo ipso judicat Ecclesiam posse errare: unde in cap. *Dubius* 1, *de Hæreticis*, dicitur: « Dubius in fide « infidelis est. »

Dicitur 2° *Voluntarius et pertinax.* Haberi debet ut pertinax qui voluntariè suæ sententiæ adhæret contra doctrinam Ecclesiæ ipsi sufficienter propositam, seu quando scit contrarium teneri ab universali Ecclesiâ, etsi acriter et mordicùs eam non tueatur: de quo sic habet S. August in can. *Dixit Apostolus* 29, causa 29, q. 3: « Qui senten- « tiam suam, quamvis falsam..., nullâ pertinaci animosi- « tate defendunt..., quærunt autem cautâ sollicitudine « veritatem, corrigi parati cùm invenerint, nequaquam « sunt inter hæreticos deputandi. » — Qui nescit suam sententiam esse contra Ecclesiæ doctrinam, is est duntaxat

materialiter hæreticus, nec incurrit pœnas contra hæreticos latas. Nec item formaliter hæretici sunt habendi qui ex ignorantiâ, *etiam crassâ aut supinâ*, nesciunt Ecclesiam aliter sentire; imò juxta Patuzzium (*Curs. compl.*, tom. 6, col. 648), nec etiam hæretici formales sunt quorum ignorantia esset affectata ex solo addiscendi tædio; secus tamen si ex contemptu Ecclesiæ, prout esset si quis non curaret scire quid Ecclesia sentiat de suâ opinione. S. Liguor. tamen (lib. 7, n° 301) probabiliorem habet sententiam quæ tenet etiam tunc non incurri excommunicationem contra hæreticos latam, quia Ecclesiæ non contradicit qui nescit se Ecclesiæ contradicere, ob quamcumque ignorantiam hoc faciat.

Dicit. 3° *In eo qui profitetur religionem christianam;* alioquin esset infidelis : imò ut hæreticus pœnas Ecclesiæ incurrat, baptizatus esse debet.

867. II. Hæresis alia est purè mentalis, quæ in mente continetur nulloque actu externo proditur; alia est externa, quæ aliquo actu externo moraliter malo manifestatur; dicitur *moraliter malo* : unde pœnas contra hæresim latas non incurrit qui suam hæresim manifestat ad petendum consilium; sufficit tamen ad has pœnas incurrendas ut manifestatio erroris sit externa, etsi occulta. Externa autem potest esse *vel occulta*, quæ penitùs ignoratur, vel à tam paucis cognoscitur ut possit aliquâ tergiversatione celari; *vel manifesta*, quæ à plurimis cognoscitur, nec ampliùs potest celari : de hâc sic habet cap. *Super quibusdam* 26, *de verb. signif.* : « Tua devotio postulavit à Nobis « qui sunt dicendi hæretici *manifesti* : super quo tibi duxi- « mus respondendum illos esse intelligendos manifestos « hæreticos, qui contra fidem publicè prædicant, aut pro- « fitentur seu defendunt eorum errorem, vel qui coram « Prælatis suis convicti sunt, vel confessi, vel ab eis sen- « tentialiter condemnati super hæreticâ pravitate. » Manifesta verò esse potest hæresis vel notorietate *juris*, vel notorietate *facti*.

Insuper circa hæresim distinguuntur *credentes*, *relapsi*, *suspecti de hæresi et complices* : per *credentes* intelliguntur sectatores hæresiarcharum; per *relapsos* ii qui, postquam

suam hæresim palam ejuraverunt, ad vomitum suum revertuntur; *suspecti de hæresi* sunt illi qui, licet hæresim manifestè non profiteantur, meritò tamen ut tales præsumuntur ex variis indiciis : de iis vide Concil. Lateran. IV (Cap. *Excommunic.* 13, *de hæreticis*).

Per *complices* intelligi debent : 1° *receptatores* qui asylum hæreticis præbent ne veniant in judicum manus, vel qui domos suas ad conventicula præstant; 2° *defensores* qui hæreticos indebitè defendunt, ne à judicibus puniantur; 3° *fautores* qui, quocumque modo, hæreticis auxiliantur contra coercitionem legitimam erga ipsos adhibitam.

868. III. Variis pœnis hæresis à sacris canonibus plectitur : illæ autem pœnæ sunt, juxta C. Soglia : « 1° Excom« municatio latæ sententiæ S. Pontifici reservata (modò « hæresis sit consummata interiùs et exteriùs), quam etiam « incurrunt fautores et receptores, tum ipsorum libros « legentes, retinentes, ac imprimentes. Cap. *Excommuni*« *camus* 13, *de hæreticis.* » (Probabile est tamen eam excommunicationem non incurri à parentibus et filiis : si non ex motivo hæresis sed ratione consanguinitatis aut amicitiâ hæreticis faveant (*ibid.*, n° 307.) « 2° Depositio, si « clerici fuerint, ab omni officio et beneficio, ac degra« datio. 3° Inhabilitas ad quodlibet officium et beneficium « ecclesiasticum. 4° Irregularitas seu inhabilitas ad sacros « ordines suscipiendos vel exercendos. His tribus pœnis, « nimirùm privatione omnium officiorum et beneficiorum, « itemque inhabilitate ad quævis officia et beneficia et irre« gularitate, mulctantur etiam fautores, receptores et defen« sores hæreticorum, atque ipsorum liberi ad primum et « secundum gradum per lineam paternam, per maternam « verò ad primum gradum duntaxat. *Et quidem*, inquit « Bened. XIV, *De Syn...*, lib. 13, cap. 24, *pater etiam* « *post ejuratam hæresim irregularitate tenetur*, *adeoque* « *dispensatione indiget ad ordines suscipiendos. At*, *relictâ* « *à patre hæresi*, *eoque ad Ecclesiæ sinum reverso*, *filii*, « *juxta æquiorem et magis receptam interpretationem*, « *irregularitate solvuntur.* 5° Infamia non tantùm facti, « sed etiam juris, ipso facto incurrenda (cap. 13, *De hæ-*

« *reticis*). Hæc autem infamia ad filios hæreticorum non « porrigitur, cùm id nullo jure sancitum sit. 6° Denique « privatio sepulturæ ecclesiasticæ... : cap. *Sicut*, *de hære-* « *ticis*...; in cap. 2, eodem, in 6°, sancitum est : *Ut qui-* « *cumque hæreticos, vel credentes, vel receptatores, vel* « *defensores, vel fautores eorum scienter præsumpserint* « *ecclesiasticæ sepulturæ tradere, sententiam excommuni-* « *cationis incurrant usque ad idoneam satisfactionem.* » Etiamsi hæretici non sint denuntiati, modo sint notorii, controvertitur an tunc cœmeterium polluatur. Mandantes tantùm aut cogentes tradi sepulturæ hæreticos excommunicationem incurrunt. (C. *Ap. Sed.*)

809. Quærit. 1° A quibusnam et quomodo hæreticus sit absolvendus?

Resp. Quoad primam quæstionis partem vide dicta supra (464). Quoad verò secundam partem si agatur de foro externo : 1° Exigi debet ante omnia hæresis abjuratio, pro quâ consule Pontificale : *ordo ad reconciliandum*, 3 pars; vel si abjuratio ab alio quàm ab Episcopo esset recipienda, determinanda esset forma ab eo qui dat facultatem hæreticum reconciliandi. In Galliâ sic generatim conficiebatur actus abjurationem referens : « *N... Episcopus... notum facimus universis, die... N... hæresim N... quam antea profitebatur deposuisse, ac fidei catholicæ, apostolicæ et romanæ professionem juxta formam ab Ecclesiâ præscriptam emisisse, ipsumque à vinculo excommunicationis solutum, quo propter dictam hæresim ligatus erat, in Ecclesiâ catholicâ receptum fuisse.* »

2° Expendi debet an hæreticus reconciliandus validè fuerit baptizatus : in dubio autem de validitate Baptismi baptizandus est sub conditione; postea absolvendus est à censuris et deinde, auditâ ejus confessione, absolutio sacramentalis ab ejus peccatis sub conditione est ipsi impertienda : quippe, supposito dubio baptismo, dubium est pariter an talis reconciliandus indigeat absolutione. Juxta Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 9, cap. 4, n° 3), hæreticus ad tribunal Episcopi deductus potest ab eo reconciliari, et pro utroque foro absolvi à censurâ : imò, postquam suos ejuravit errores, ad simplicem confessarium remitti potest, ut ab eo absolvatur; eaque absolutio, licet data in foro sacramentali, prodest etiam pro foro externo.

870. Quærit. 2° Utrum sit licitum de rebus fidei disputare cum infidelibus et hæreticis?

Resp. Jure *naturali* cuilibet indocto prohibitam esse talem disputationem, quia in detrimentum religionis vergeret.

Jure *positivo* prohibitam videri omnibus laicis : dicitur enim in cap. *Quicumque*, *de hæreticis*, in 6° : « Inhibemus « quoque ne cuilibet laicæ personæ liceat publicè vel pri- « vatim, de fide catholicâ disputare : qui verò contra fece- « rit, excommunicationis laqueo innodatur. » Dicitur tamen in Glossâ quòd vox *laicæ* intelligenda sit fortè ad *modum ultramontanorum qui illiteratos laicos vocant*, *et litteratos clericos*. Sed quidquid sit de his, excipiendus est casus necessitatis aut magnæ utilitatis; puta cùm refellendus esset hæreticus qui cum injuriâ fidei ejusque periculo loquitur. Item excipiendi sunt loci ubi contraria invaluit consuetudo, ut evenit in Germaniâ et aliis locis in quibus catholici permixti vivunt cum hæreticis.

Doctioribus ecclesiasticis certè licet disputare cum hæreticis, servatis tamen servandis: ut nempe adsit majoris boni spes, nec sit periculum ex parte auditorum. Sed ut pericula omnia, in quantùm fieri potest, magis removeantur, consulendus est Ordinarius, nec sinè ipsius licentiâ publicæ disputationes cum hæreticis sunt aggrediendæ.

871. Quærit. 3° Quatenus hæresis inducat privationem officiorum et beneficiorum?

Resp. Certum esse 1° occultum hæreticum non amittere jurisdictionem, nec Dignitatem « donec ipse, ait Bellar- « minus (*de Eccles. milit.*, lib. 3, cap. 10), se ab Ecclesiâ « separet, aut convictus hæreseos separetur. »

Certum esse 2° ante Extrav. *Ad evitanda scandala*, hæreticos et schismaticos manifestos jure ecclesiastico caruisse ipso facto omni ecclesiasticâ jurisdictione.

Disputatur an post dictam Extravagantem, saltem jure divino, illi hæretici aut schismatici manifesti jurisdictionem penitus amittant? — Affirmat Bellarminus, eò quòd per hæresim manifestam aliquis desinat esse membrum Ecclesiæ. Negat verò Suarez, quia fides, etiam externa, non est fundamentum omninò necessarium jurisdictionis

ecclesiasticæ. Sententiæ Suarezii adhæret Card. Soglia.

872. Quærit. 4° An et quatenus sit probibitum communicare cum hæreticis?

Resp. Certè esse illicitum communicare cum hæreticis si sint nominatim denuntiati, ut diximus supra (844) tractando de excommunicatione; si verò non sint denuntiati, certè communicatio hæc illicita est, consentientibus omnibus, in casibus sequentibus: 1° si communicetur in ipsâ doctrinâ, in ritibus hæreticis, v. g. participando cœnæ calvinistæ, aut aliæ rei ob quam communicans graviter de suâ fide suspectus haberetur; 2° si ex communicatione periculum propriæ perversionis immineret, vel si oriatur scandalum proximi aut catholicæ religionis contemptus: unde peccarent catholici qui magistris hæreticis filios suos educandos committerent; 3° si per hujusmodi communicationem hæreticus fieret audacior et in suo errore pertinacior.

Circa hæc, notanda sunt varia Pii VI monita: nempe 1° in suo Brevi 19 mart. 1791, sic fideles admonebat: « Caveatis ne ullo modo communicetis, præsertim in di-« vinis, cum intrusis et refractariis, quocumque nomine « appellentur. » — In suis verò Brevibus, 26 sept. 1791 et 16 dec. 1793 dicebat: « Non licere fidelibus, sive diebus « feriatis, sive diebus Dominicis aliisque de præcepto, « missæ assistere celebratæ à parocho vel simplici presby-« tero, qui civicum juramentum emiserint, neque eisdem « fidelibus licere vesperis publicisque precibus assistere, « quibus parochus, vel simplex sacerdos præest, cùm ex-« pressè vetita fuerit quævis communicatio, præsertim in « divinis, cum intrusis et refractariis...

« Non posse fideles parochum juratum adire pro sacra-« mento Baptismatis, excepto casu extremæ necessitatis, « in quo non adest alius valens baptizare. Non licere fide-« libus patrini munere fungi in Baptismate administrato à « parocho vel presbytero jurato aut à parocho intruso. » Vide alia in *Manuali* (6125).

Observandum est quòd non fuit prohibitum ne sacerdotes catholici celebrarent sacra mysteria in ecclesiis quæ à schismate profanatæ fuêre, quia per tale crimen templa non polluuntur.

Extra supradictos casus, aliqui autumant communicationem cum hæreticis, concurrente gravissimâ causâ, licitam esse, etiam in rebus divinis, suppositis tamen quibusdam conditionibus: « Haud equidem ignoramus, ait « Bened. XIV (*De Syn.*, lib. 6, c. 5), non deesse theologos « ab omni culpâ absolventes catholicos qui cum hæreticis « et schismaticis, nominatione non denuntiatis, communicant in divinis, atque etiam sacramenta ab iisdem « recipiunt, dummodo hæ simul concurrant circumstantiæ : 1° ut... adigat gravissima et urgentissima causa; « 2° ut hæretici aut schismatici, à quibus sacramenta « exposcunt, sint validè ordinati, et sacra administrent « ritu catholico, absque ullâ admixtione ritûs damnati; « 3° ut communicatio cum eisdem in divinis, non sit ex- « terna protestatio falsi dogmatis; 4° demum ut nulli « scandalum ingerat. Verum... prædicta theologorum sen- « tentia suos habet adversarios, neque ab omnibus admit- « titur tanquam in praxi secura; dein, eâ etiam admissâ, « cùm omnes enumeratæ circumstantiæ simul et conjunc- « tim adesse debeant, ut catholicorum cum heterodoxis « in rebus sacris societas omni vacet culpâ; idcircò ferè « impossibile est usuvenire, ut à flagitio excusari valeant « catholici sese in rebus sacris cum hæreticis vel schisma- « ticis admiscentes. » — Aliquando tamen id vacaret culpâ, ut constat ex verbis Pii VI supra relatis. (V. Manuale n^is 6128, etc.)

§ III.

De Schismate.

873. Schisma *græcum nomen est*, ait cap. *Schisma*, causa 24, q. 1, *quod scissuram significat*; et locum habet quando aliquis sese separat voluntariè ab unitate Ecclesiæ catholicæ. Vix tamen schisma sinè aliquâ hæresi existit : tum quia schismatici facilè sibi persuadent extra Ecclesiæ unitatem salutem inveniri posse, quòd aperta hæresis est; tum quia ferè semper, propter alicujus fidei veritatis negationem, sese ab Ecclesiâ segregant.

Schismatici sunt potissimùm illi qui sese separant ab Ecclesiâ Romanâ seu à Summo Pontifice, cùm « ad hanc

« Ecclesiam, propter potiorem principalitatem, necesse « est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos qui sunt « undique fideles » (S. Irenæus, lib. 3, *contra hæres.*, cap. 3, § 2). Sed schismatici etiam nuncupantur, quamvis sensu minus stricto, qui se, à suo proprio Episcopo communionem cum Papâ habente, segregant, ei subesse detrectantes. Si verò peculiares Ecclesiæ inter se dissociantur, salvâ unitate fidei, et communione cum universalis Ecclesiæ Capite, propriè schisma non est. sed potiùs voluntatum et opinionum dissensio.

Schisma est 1° vel *purum*, si cum nullâ conjungatur hæresi, quod vix fieri potest, ut jam diximus: si, v. g., regnum vel provincia, obedientiam Papæ tanquam Capiti Ecclesiæ renuens, constitueret sibi Patriarcham, sinè Papæ consensu, quamvis de cætero papatum et omnes fidei articulos crederet. Vel est *non purum*, si conjungatur cum hæresi: v. g., si non admittatur Primatus jurisdictionis S. Pontificis in universalem Ecclesiam.

2° Schisma est etiam vel *speciale*, vel *universale : speciale* est quando aliquis à propriâ Ecclesiâ, suoque Episcopo cum Apostolicâ Sede communionem habente, se injustè separat, et subesse omninò recusat. *Universale* est quando Ecclesia, Episcopus vel quivis fidelis subjectionem et obedientiam Romano Pontifici denegat.

874. Quærit. Quænam sint pœnæ contra schismaticos latæ?

Resp. Si non sint *puri*, easdem pœnas incurrere ac hæreticos de quibus supra diximus.

Si *puri* sint, sequentes pœnas ab ipsis incurri : 1° Excommunicationem majorem S. Pontifici reservatam (cap. *Nulli fas* 5, dist. 19; cap. *Liguribus* 43, causa 23, q. 5, Bullâ *Cœnæ*, § 1); 2° inhabilitatem ad beneficia et Dignitates ecclesiasticas, præsertim Episcopalem (cap. *Quia diligentia* 5, *de elect.*, et cap. 1, *De Schismaticis*, in 6°); et hoc probabiliùs locum habet etiam post peractam pœnitentiam; 3° privationem jurisdictionis ecclesiasticæ : ex quo fit ut quæcumque collatio beneficii, alienatio rerum ecclesiasticarum, uniones ecclesiarum, sententia et absolutio censurarum, etc., ab ipsis factæ, ipso jure sint irritæ (cap.

Novatianus 6, causa 7, q. 1; cap. *Didicimus* 31, causa 24, q. 2; cap. 1, *De Schismaticis*); 4° privandi sunt suis bonis, officiis, honoribus ac dignitatibus, cap. 1, *De Schismaticis*, in 6°. Hæc intelligenda sunt etiam de *schismate speciali*. Quidam tamen secus sentiunt. V. C. *Ap.Sed.* 3, exc. spec.res.

Nota quòd qui ordines à schismaticis susceperunt sunt ipso jure suspensi et inhabiles ad officia ecclesiastica, donec sint Ecclesiæ reconciliati. Hujusmodi ordinationes *irritæ* in sacris canonibus dicuntur, eò quòd nullum jus tribuant sacros ordines legitimè exercendi (cap. *Quod à prædecessore*; et cap. *Fraternitati tuæ*, *de schismaticis*).

Quomodo vero schismatici sint reconciliandi? Vide in Manuali (6135, etc.).

ART. II.

DE DELICTIS CONTRA VIRTUTEM RELIGIONIS.

§ I.

De Simonia.

875. *Simonia* sic dicta à Simone Mago, definitur communiter : *studiosa* (seu deliberata) *voluntas emendi aut vendendi*, *pretio temporali*, *aliquid spirituale aut spirituali annexum.*

1° Nomine *rei spiritualis* intelligi debet res supernaturalis ad salutem ordinata, sive sit formaliter talis, ut gratia et dona Spiritûs S.; sive causaliter, ut sunt sacramenta, concio, preces, etc.; sive sint effectus et usus potestatis supernaturalis, ut consecratio, dispensatio, excommunicatio, electio, collatio beneficii, aliique actus jurisdictionis ecclesiasticæ.

Nomine autem rei *spirituali annexæ*, intelliguntur ea quæ per se non sunt quidem spiritualia, sed ad ea ordinantur, sive annexa sint eis *antecedenter*, ut jus patronatûs respectu beneficii, vasa et vestes sacræ respectu sacramentorum; sive *concomitanter*, ut labor intrinsecus in administratione sacramentorum; sive *consequenter*, ut redditus beneficiorum, qui dantur propter officium spirituale.

Non habetur verò ut res spiritualis labor extrinsecus qui non est necessariò annexus functioni sacræ, qualis est itineratio extraordinaria, cantus in missâ, aut aliquid aliud pretio æstimabile.

Instruere in doctrinâ sacrâ est quidem res spiritualis, si instructio tendat ad bonum tantùm spirituale aliorum : unde esset simonia sic instruere pro pretio, nec liceret aliquid recipere pro studio, defatigatione, quia hæc habentur ut labor intrinsecus : idem dic de labore ad præparandam concionem. Secus si instructio tendat etiam ad aliquod bonum temporale alterius, ad utilitatem, honorem, oblectationem, prout est instructio ad edocendas sacras Scripturas, aut theologiam sive polemicam sive moralem; unde S. Thomas dicit : « Qui docet scientiam, potest stipendium accipere, quasi operas suas locans. »

Item non debet haberi ut res spiritualis sustentatio personæ à quâ spirituale præstatur : unde non est simonia accipere pecuniam, non ut pretium, sed ut stipendum sustentationis, etiam pro labore intrinseco in tali ministerio impendendo.

2° Ut *pretium temporale* haberi debent non solum munus à *manu*, id est pecunia, et quodcumque temporale quod pretio sit æstimabile, quale esset etiam remissio vel solutio debiti, vel pactum de præstando mutuo etiam in incontinenti; item si Episcopus dans beneficium conveniat cum accipiente quòd iste alteri pensionem præstabit : vel si quis pasciscatur cum aliquo, quòd si eum adjuvet ad beneficium obtinendum, pensionem illi solvet; sed etiam *munus à linguâ*, id est laus, vituperium, patrocinium, etc., aut etiam *munus ab obsequio et famulatu*, uti docere, inservire.

3° Per *venditionem et emptionem*, intelligendi sunt quivis contractus onerosi, sive venditionis sive locationis sive permutationis aut renuntiationis, quibus irreverenter res spirituales, instar temporalium, pretio æstimantur et contractibus subjiciuntur. Non autem existit simonia, saltem extra mentem, sinè aliquâ pactione, vel expressâ vel tacitâ, et obligatione ex pacto.

876. Simonia quadruplex est : 1° *mentalis*, cum quis

dat temporale cum animo obligandi ad reddendum spirituale, aut è converso, sed absque ullo pacto : est vel purè *mentalis* quæ nullo modo influit in actus externos; vel *non purè mentalis* quæ licet influat in actus externos, attamen nihil deducit in pactum, etiam tacitum.

2° *Conventionalis*, cùm adest pactum, sed nondum à contrahentibus executum. Si tamen ab unâ parte executioni mandaretur simonia vocaretur tunc *mixta*.

Nulla in jure canonico clarè expressa reperitur pœna adversùs simoniam, sive mentalem sive purè conventionalem sive mixtam.

3° *Realis*, cùm pactum jam est impletum ex utrâque parte saltem inchoativè, cum scilicet, datâ re spirituali ab uno, ab altero solvitur pars saltem pretii conventi.

4° *Confidentialis*, quando resignantur beneficia cum conditione *accessûs*, *regressûs*, vel *ingressûs* ad ipsa, vel cum confidentiâ recipiendi fructus ex beneficio resignato : si enim confidentia esset de aliâ re temporali recipiendâ, esset quidem simonia, sed non confidentialis.

Fit autem confidentia per *accessum* cùm quis renuntiat beneficium alteri, pacto ut ille deinde resignet et alteri conferatur. Fit per *regressum*, cùm quis sibi reservat jus reassumendi iterum beneficium in aliquo casu. Fit tandem per *ingressum*, si resignes beneficium tibi collatum, sed nondum possessum, cum pacto capiendi possessionem illius in aliquo casu aut tempore.

Iterum simonia, alia est juris naturalis in quâ accipitur temporale pro pretio rei spiritualis; alia juris ecclesiastici quæ ab Ecclesiâ prohibetur ob apparentiam quam habet simoniæ, vel periculum quod ingerit ad simoniam : v. g. quando prohibet confidentiam.

877. Simonia est unum ex maximis criminibus, et hæresi proxima habetur à sacris canonibus, qui eam vocant *simoniacam hæresim*. « Omnia enim crimina, inquit cap. « *Patet* 27, causa 1, q. 7, ad comparationem *simoniacæ* « *hæresis* quasi pro nihilo reputantur. » — « Pecunia tua « tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existi- « masti pecuniâ possideri » (Act. Apost., cap. 8, v. 20). Communis autem est sententia, casu quo simonia est juris

naturalis, non dari in eâ parvitatem materiæ: casu verò quo est tantùm juris ecclesiastici, probabiliter adesse potest materiæ parvitas, quia, quando non accipitur temporale pro pretio rei spiritualis, sed acceptio vetita est ad vitandam tantùm speciem simoniæ, reipsâ non fit injuria rei spirituali, sed violatur tantùm præceptum Ecclesiæ, in quo potest contingere parvitas materiæ.

An semper ac datur temporale pro spirituali, vel contra, sit simonia? Vide dictum in Manuali n[is] 6151, etc.

Simoniacum esset dare beneficium alteri propter preces alterius, si illud fieret ad favorem humanum adipiscendum; secus, si daretur etiam indigno, nullo habito respectu ad talem favorem comparandum. Ita S. Liguor., lib. 3, n° 52, qui adjicit, contra Lacroix, quòd adesset simonia in conferendo beneficio ad se liberandum ab injusto damno: quia esset dare spirituale pro temporali commoditate. Contradicere videtur Reiffenst. ob rationem quòd talis operans non agat ex pacto.

Notandæ sunt hic sequentes propositiones ab Innocent. XI damnatæ: propos. 45: « Dare temporale pro spirituali « non est simonia, quando temporale non datur tanquam « pretium sed duntaxat tanquam motivum conferendi vel « efficiendi spirituale; vel etiam quando temporale sit so« lùm gratuita compensatio pro spirituali, aut contra. » Propositio 46: « Et id quoque locum habet, etiamsi tem« porale sit principale motivum dandi spirituale; imò, « etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris « æstimetur quàm res spiritualis. »

Meritò damnatæ fuêre prædictæ propositiones; nam quamvis ibi dicatur ob motivum, non verò tanquam pretium, et non sit simonia ubi non intervenit venditio rei spiritualis, attamen quando res merè spirituales dantur principaliter propter temporales alicujus magni momenti (secus si parvi), difficilè dantur omninò gratis, sed praticè præbentur cum pacto implicito imponendi alteri novam obligationem, et sic motivum convertitur in pretium.

878. Quærit. 1° An sit simoniacum celebrare missas, administrare sacramenta, assistere choro, concionari, et similia peragere, principaliter ob emolumenta temporalia?

Resp. In hoc non concordare DD. : alii enim affirmant; alii verò negant; negantium verò sententia probabilior vocatur à S. Liguorio, quia simonia quidem est accipere temporale pro pretio spiritualis, minimè verò si temporale accipiatur tanquam stipendium ad sustentationem ministri qui spirituale munus exercet : sicut enim simoniacus non est qui stipendium dat principaliter propter missam, ita qui missam celebrat principaliter propter stipendium. In hoc tamen difficilè sic celebrans excusaretur ab aliquâ culpâ, cùm sit quædam inordinatio dirigere spiritualia ad temporalia, sed non ideo esset simonia.

Nec obstat propositio 46 supra relata, ubi dicitur. *Etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale*, quia in dictâ propositione motivum accipitur pro eodem ac *pretium rei spiritualis*, et in nostrâ hypothesi temporale datur, non ut pretium *rei spiritualis*, sed in stipendium personæ occupatæ in gratiam alterius : in quo sensu liceret etiam, ad stipendii modum, dare pauperi pecuniam ut pro dante oret.

879. Quærit. 2° An sit simonia dare beneficium cum onere rem spiritualem præstandi?

Resp. Si illud onus jam sit insitum beneficio, vel si ab Episcopo cum Capitulo beneficio vacanti imponatur, v. g. infirmis assistendi, docendi, canendi, etc., tunc beneficium dare cum tali onere non est simonia. Ita communiter. Si verò dictum onus imponeretur à resignante vel à præsentante, quidquid dicant aliqui apud Sanchez, hoc haberi debet ut simoniacum, ex cap. *Quam pio* 1, q. 2; in aliis tamen rebus spiritualibus posset esse locus commutationi, v. g. *applico pro te missam, ut mane applices pro me.* Certè est simonia conferre beneficium famulo ut gratis inserviat; vel si famulus inserviat, ut loco salarii beneficium consequatur. Non tamen esset obligatio restituendi nec incurrerentur pœnæ contra simoniacos latæ, nisi intercessisset pactum expressum.

880. Quærit. 3° An reverà dari possit simonia de solo jure humano, non autem divino?

Resp. Negare Gonet, apud S. Liguor., quia, inquit,

minimè possunt homines rerum naturam mutare, et facere quòd aliquid sit simonia, quod tale non est; secus tamen communiter sentiunt DD., quia Ecclesia potest efficere ut materia sui præcepti sit materia determinatæ virtutis, sicut hic religionis.

Sic 1° plures dicunt simoniam esse de solo jure ecclesiastico vendere beneficia, quia jus ad redditus temporales, quod certè est pretio æstimabile et vendi posset si non esset Ecclesiæ prohibitio, potest mentaliter separari à jure ad exercendas sacras functiones, sicut in calice separatur valor argenti à consecratione. Attamen multi alii probabiliùs sentiunt tunc adesse simoniam de jure divino, quia aliud est temporale in calice, cùm ibi sit antecedenter annexum spirituali, aliud in beneficiis in quibus est subsequenter tantùm annexum, nec à spirituali separari potest quin statim desinat esse jus beneficiale; jus enim ad fructus beneficii non datur nisi propter officium spirituale (cap. *Si quis* 1, q. 3; et cap. *Et diligenti*, *de Simon.*). Hinc etiam cum dispensatione S. Pontificis vendi non possunt beneficia; sed Papa posset separare jus ad redditus, à jure ad sacra, et ita concedere ut vendantur redditus, tanquam res merè temporales; vel ut aliqua pensio super beneficium imponatur, separando tunc partem fructuum illius et alicui tradendo.

Sunt officia quæ neque spiritualia sunt, neque spiritualibus annexa, quæ propter periculum et speciem quamdam simoniæ pretio conferri vetantur: qualia sunt officia œconomi, sacristæ, advocati; et alia ejusdem generis quæ ad temporalium ecclesiæ rerum administrationem ordinantur ex cap. *Si quis* 1, et cap. *Salvator*, q. 1.

2° Etsi in aliis rebus spiritualibus præter beneficia, permutatio sit aliquando licita, unde licet dicere, v. g.: *Ego dicam missam pro te ut pro me dicas tot rosaria*; àut si, in rebus spirituali annexis, temporale sit antecedenter spirituali annexum, possit temporale permutari cum temporali, v. g. calix cum arculâ reliquiarum, in beneficiis tamen talis permutatio, sine legitimâ auctoritate peracta, tanquam simoniaca est vetita (cap. *Quæsitum*, *de rerum permut.*): sed hæc simonia est juris positivi tantùm; facta

verò permutatio ex auctoritate competenti est licita, ut supra diximus (292, etc.).

3° Etiam extra beneficia, pacta possunt esse simoniaca ex solo jure positivo, sic ab Ecclesiâ prohibetur ne vendatur, *oleum* benedictum et S. Chrisma, etiam quoad materiam, ob periculum in tali venditione insitum ne ratio habeatur consecrationis in æstimatione pretii (cap. *Ea quæ* 16, *de simoniâ*; et can. *Placuit* 102, causa 1, q. 1).— Item vetatur aliquid accipere etiam sponte oblatum pro examine ad parochiales ecclesias (Concil. Trid., sess. 24, c. 18, *De ref.*).

881. Quærit. 4° Qualiter committi possit simonia pro ingressu in religionem?

Resp. Certum est esse simoniam aliquid dare et accipere pro ingressu in monasterium (cap. *Quam pio* 2, causa 1, q. 2; cap. *Non satis*, et cap. *Veniens, de simoniâ*), quia hoc esset vendere Statum religiosum.

Sed quæstio est an liceat aliquid accipere pro sustentatione ingressuri : porrò certum est : 1° posse aliquid recipi pro alimentis tempore novitiatûs (Trid., sess. 25, c. 16, *De reg.*). 2° Certum est posse aliquid recipi pro sustentatione professuri, si monasterium sit inops, quia in hoc casu recipiendus nullum est habiturus jus ad bona quæ monasterium non habet : ita communiter; et ad hoc non requiritur arcta necessitas, sed sufficit quòd monasterium non possit aliàs commodè alimenta postulantibus suppeditare. 3° Certum est posse aliquid recipi si recipiendus sit infirmus, senex, tardus ingenio, etc., in compensationem nempe incommodi temporalis quod tunc subiturum est monasterium, vel servitutis quam alius sanus vel juvenis præstiturus fuisset : ita omnes. 4° Certum est posse aliquid accipi à monasteriis monialium, ex concessione Clem. VIII, quia monasteria monialium faciliùs sunt obnoxia diversis infortuniis, ut experientiâ constat. 5° Dicit Reiffenst. (lib. 5, tit. 3, *De simoniâ*, n° 183) posse « regulares tàm viri quàm « mulieres quorumvis monasteriorum, etiam divitum, cum « parentibus pacisci et exigere certam quantitatem pecu« niarum, vel aliorum bonorum temporalium, sub condi« tione ut suscepta ad religionem et professa persona omni

« jure hæreditatis, vel alterius justæ prætentionis tempora-
« lis, renuntiet. Ratio est quia in tali casu justè exigitur
« temporale pro temporali... Cùm... quidquid monachus
« acquirit, acquirat monasterio. »

His casibus exceptis, circa positam quæstionem duplex est sententia, prout exponitur in *Manuali* (6172). In cap. *Quoniam*, *De simon.*, et Extrav. *De simon.*, prohibetur quidem sub excommunicatione aliquid accipere ob quemcumque finem pro ingressu in Religionem, nisi quis liberaliter dare voluerit, sed hæc excommunicatio videtur usu abolita saltem pro monasteriis mulierum.

882. Quærit. 5° An aliquid possit accipi pro dispensationibus?

Resp. Nulla lege prohibente, accipi aliquid potest per modum sustentationis aut per modum commutationis, sicut vota commutantur in eleemosynas.

883. Quærit. 6° An simonia sit aliquid dare ad redimendam injustam vexationem?

Resp. Vel res, à quâ injustè impeditur quis, est res *in quâ* jus certum habet, vel res *ad quam* tantùm jus possidet. *Si priùs*, licet tollere injustam vexationem dando aliquid temporale : ita communiter. Unde dari posset aliquid ne injustè denegarentur sacramenta in necessitate gravi, v. g., implendi præceptum paschale, non remanendi in mortali peccato, etc.; vel ne eligatur indignus, si electores ad hoc essent parati. Ecclesia enim habet jus acquisitum ne sibi detur minister ineptus; imò jus habet ut eligatur dignus aut dignior in genere (non verò in individuo). — Secus tamen si jus in re esset dubium, quia alioquin per temporale acquiri posset jus certum ad spirituale. Secus pariter si quis justè impediretur obtinere spirituale : undè, quidquid dicat Elbel cum aliis quibusdam, licitum non est dare pecuniam competitori, ut desistat concurrere ad beneficium.

Dictum fuit *dando aliquid temporale* : non enim posset dari spirituale pro redimendâ vexatione injustâ, quia hoc esset commutare spirituale pro temporali, et proinde esset simonia.

Si posteriùs, id est si *jus ad rem* tantùm quis habeat,

non licet pecuniâ vexationem tollere, ex cap. *Mattnœus, De simon.* : hinc simonia esset si offerrem pecuniam Episcopo qui injustè nollet me præsentatum instituere, vel me dignum eligere, quia tunc per pecuniam, non solùm amoverem impedimentum, sed etiam rem spiritualem adipiscerer.

Probabiliter tamen simonia non esset dare pecuniam ne aliquis electorum vi vel fraude alios electores corrumpat; et sic impediat electionem dantis; imò etiamsi hoc faceret, solis precibus aut muneribus ex odio sinè vi vel fraude. Item non esset simonia dare pecuniam ad redimendam vexationem ab iis qui tantum obesse possunt; secus si possint obesse et simul prodesse, instituendo, præsentando, vel confirmando, quia sic pecuniâ tunc directè sterneretur via ad beneficium obtinendum.

884. Quærit. 7° Quæ sint pœnæ contra simoniam latæ?

Resp. Non incurri pœnas quoties committitur simoniæ crimen, sed duntaxat in simoniâ *reali contra jus divinum* quæ *perpetratur* in ingressu in Religionem, in collatione et susceptione ordinum, in beneficiis ecclesiasticis, vel per simoniam confidentialem : unde non incurruntur ullæ pœnæ pro venditione sacramentorum aut jurisdictionis spiritualis.

Diximus 1° *In simoniâ reali*, proinde non in simoniâ mentali, nec purè conventionali (cap. *Mandato* 46, *De simoniâ*). Disputatur tamen an, ad incurrendas pœnas, simonia debeat esse ex utrâque parte completa; communior et probabilior sententia tenet requiri impletionem ex utrâque parte, licet non requiratur ut in toto sit impleta, quia in jure nullibi pœnæ infliguntur contra simoniam non utrinque completam; et *in pœnis benignior est interpretatio facienda.* Secus est dicendum in simoniâ confidentiali : in eâ enim sufficit quòd ex unâ parte sit impleta, juxta Bullam S. Pii V *Intolerabilis.*

Ex præfatis concluditur eum qui beneficium obtinet per fictam pecuniæ promissionem, etsi peccet cooperando alterius simoniæ, attamen reverà, ante impletionem, non incurrere pœnas contra simoniam latas, quia tunc simonia non est utrinque completa.

Diximus 2° *In simoniâ reali contra jus divinum*. Controvertitur tamen an non etiam per simoniam realem *contra jus ecclesiasticum* incurrantur pœnæ contra simoniacos latæ : v. g. si quis emeret officium sacristæ, œconomi, etc. Opinio autem, tàm affirmans quàm negans, habetur ut probabilis à S. Liguor.

Ut autem deveniamus nunc ad speciales pœnas à sacris canonibus contra simoniam sancitas, dicendum est :

885. 1° Ex cap. 1 Extrav. *De simoniâ*, præsumentes dare aut accipere aliquid pro ingressu in Religionem incurrunt ipso facto excommunicationem papalem. Sed valde est probabile quòd non incurratur in simplici ingressu, sed in professione, quæ tamen certò est valida, hoc non obstante, etsi contrarium dicat Auctor *Prælect. S. Sulp.*, n° 693, p. 298. Servata est excomm. reservata per C. *Apost Sedis.*

Si accipiens sit integra communitas aut Capitulum, non excommunicationem incurrit, sed suspensionem Papæ reservatam ob officio, executione juris capitularis et administratione jurisdictionis.

Item incurritur ex utrâque parte infamia juris, et proinde irregularitas ; simoniacè autem admissus debet transferri post sententiam in arctius monasterium, ex eâdem Extrav.

886. 2° Ultra excommunicationem et suspensionem papalem, Episcopi simoniacè ordinantes, et ad id mediatores, incurrunt ipso facto interdictum ab ingressu ecclesiæ (cap. *Cùm detestabile* 2, Extrav. *De simoniâ*). Et si violaverint suspensionem aut interdictum, suspenduntur à regimine Ecclesiæ suæ, et privantur perceptione fructuum (*ex motu* Sixti V). Suppressæ sunt hæ censuræ C. *Ap. Sed.*

Ordinati verò ultra prædictam excommunicationem et suspensionem Papæ reservatam, suspenduntur ipso facto ab exercitio suorum ordinum, sed probabiliter illorum duntaxat qui simoniacè sic fuerunt recepti, ac etiam à spe ascendendi ad superiores ordines (Extrav. *Cùm detestabile* citatâ; et Bullâ Sixti V). Ablatæ sunt hæ censuræ C. *Ap. Sed.*

Si crimen simoniæ sit manifestum, tàm ordinans quàm ordinatus, ultra supra dictas pœnas, à gradu suo et ecclesias-

tico beneficio sunt deponendi, ex can. *Qui per pecuniam*, causa 1, q. 1. Idem est dicendum in casu quo beneficium simoniacè obtinetur (can. *Erga simoniacos*, causa 1, q. 1; et cap. *De hoc* 11, *De simoniâ*).

887. 3° Ob simoniam realem in beneficiis incurritur 1° excommunicatio papalis; 2° irrita est electio, præsentatio, confirmatio et institutio; unde talis non facit fructus suos, et hoc licet crimen à tertiâ personâ, proviso ignorante, fuerit commissum, ut habetur in cap. *Nobis fuit, de simoniâ*, nisi tamen provisus contradixerit (cap. 33, *De simon.)*, quo etiam casu contradicens beneficium non posset acceptare, si sciret pecuniam reverà fuisse datam à tertio pro collatione, cùm in dicto capitulo dicatur : *te penitus ignorante;* vel nisi à tertio pecunia fuerit data per fraudem, ut provisus redderetur inhabilis; vel nisi bonâ fide possessum fuerit beneficium per triennium. Non tenetur autem Beneficiatus, etiam ante triennium, restituere fructus bonâ fide consumptos, si ditior non evaserit, nec fructus perceptos intuitu stolæ et aliarum functionum parochialium, prout exequiarum, concionum, administrationis sacramentorum, etc.: quia hæc non sunt redditus beneficii, sed in stipendia officii præstantur : ita post S. Thomam, S. Liguor. 3° Provisus simoniacè inhabilis efficitur, ante omnem sententiam etiam declaratoriam, ad idem beneficium, etsi simoniam penitus ignorasset, aut dispensationem ab Episcopo obtinuisset. Non tamen ipso jure cæteris suis beneficiis privatur, nec inhabilis fit ad alia acquirenda, ante sententiam declaratoriam. Præfata congruunt C. *Ap.S.*

A dictis excipi debet simonia commissa ab examinatoribus beneficiorum parochialium, in synodo electis, qui, si aliquid recipiant occasione examinis, privantur ipso facto, ante omnem sententiam, beneficiis antea ritè obtentis (Conc. Trid., sess. 14, c. 18, *De ref.*). Attamen etiam tunc requiritur sententia saltem declaratoria criminis; imò, si illi examinatores velint absolvi à labe simoniæ, dimittere priùs debent sua beneficia juxta idem Concilium (*ib.*).

888. 4° Ob *simoniam confidentialem*, etiamsi fuerit tantùm conventionalis, incurruntur : 1° interdictum ab ingressu ecclesiæ; 2° excommunicatio papalis, ipso facto; 3°

nullitas collationis et obligatio restituendi fructus; 4° inhabilitas ad idem beneficium obtinendum, et ad alia quæcumque assequenda; 5° privatio aliorum beneficiorum justè antea obtentorum : hæ quidem pœnæ incurruntur ipso facto, sed requiritur sententia criminis declaratoria; 6° collatio beneficii per confidentiam dati ad Papam reservatur.—Excomm servata, non verò interd. C *Apost. Sed.*

Nota quòd si quis resignet beneficium cum confidentiâ, ex auctoritate privatâ, non obtento Superioris assensu, peccatur quidem, sed tunc non incurruntur dictæ pœnæ; talis enim resignatio de se est nulla, etiam independenter à simoniacâ pactione. Pœnæ autem non incurruntur, quando resignatio independenter à labe simoniæ non est valida.

Circa prædicta notandum est adhuc quòd, nomine beneficiorum et officiorum quorum electio simoniaca nulla est ipso jure, non veniunt vicariæ amovibiles ad nutum, nec pensiones, nec capellaniæ non collativæ, nec officia Inquisitoris, Legati, aut cujuscumque habentis jurisdictionem spiritualem ad tempus [1] : quia non sunt propriè officia ecclesiastica; et quamvis simonia adsit in illorum venditione, attamen propterea non incurruntur pœnæ supra enuntiatæ.

Sed veriùs invalidæ sunt electiones simoniacæ Generalatûs, Abbatiæ, Provincialatûs, Prioratûs, Rectoratûs, aliorumque officiorum spiritualium in Religionibus. Vide Extrav. 2, *De simoniâ.*

889. Quærit. 8° An electio S. Pontificis simoniaca sit invalida?

Resp. Non concordare in hoc DD. : alii enim negant, ut Suarez et alii plures, et probant ex cap. *Licet* 6; affirmant tamen veriùs, juxta S. Liguor. (*ib.*, *quær.* 4), Cabassut, Bonacin., Viva, etc., cum communiori sententiâ, et probant ex cap. *Si quis*, dist. 79; et clariùs ex Concil. Lateran. V, sess. 5, ubi dicitur : « Sacro approbante Con« cilio statuitur, ut electio Romani Pontificis per simo-

[1] Ex his verbis dubitari potest an incurrerentur pœnæ supradictæ in venditione parochiarum quæ apud nos vocantur *succursales*, quorum rectores ab Episcopo sinè formis juridicis removeri possunt.

« niam facta, eo ipso nulla existat; et sic electo nulla in « spiritualibus vel temporalibus tribuatur facultas. » Nec objici valet quòd Ecclesia remaneret sinè Capite : nam posito errore communi cum titulo colorato, si occulta esset simonia, Ecclesia suppleret jurisdictionem : « Unde, « ait S. Liguor. (*ib.*, q. 4), omnes actus hujusmodi Pon- « tificis benè erunt validi, et ejus definitiones adhuc « infallibilem habebunt auctoritatem, ut declaratur in... « cap. *Licet*; secùs si simonia esset publica. »

Quærit. 9° An et cui sit restituendum simoniacè acceptum? — Vide responsionem in Manuali (6193).

890. Quærit. 10° Quinam possint absolvere vel dispensare in supra dictis pœnis?

Resp. Quoad excommunicationem et suspensionem in ordine simoniacè accepto, solus S. Pontifex potest absolvere, nisi hæ censuræ sint occultæ (cap. *Liceat* 6, sess. 24, Conc. Trid.). Sed ex dictis susp. est suppressa.

Quoad verò suspensionem ab ordinibus ritè susceptis, controvertitur an illam Episcopus possit tollere. Salmantic. probabiliorem habent sententiam negantem.

Circa inhabilitatem ad alia beneficia præter illud quod fuit simoniacè obtentum, Episcopus potest dispensare, nisi fuerit simonia confidentialis, aut nisi simoniacus expectet sententiam, quia tunc est irregularis ex infamiâ juris.

Quoad autem inhabilitatem ad idem beneficium, si istud fuerit simplex, canonicatus nempe, vel etiam Dignitas cui non insit cura animarum, et fuerit acceptum per simoniam ignoranter, scilicet per simoniam à tertio commissam ipso accipiente ignorante, tunc potest Episcopus dispensare, etiam in illâ vacatione, dummodo beneficiarius spontè renuntiet. Ita probabiliter cum S. Thomâ. Si autem beneficium sit curatum non potest Episcopus dispensare, etiam in illâ vice, sed potest in aliâ vacatione cum ignorante.

Si verò quis scienter simoniacè acceperit beneficium, sive sit simplex, sive curatum, etiamsi simoniacus sponte renuntiet, nequit Episcopus cum eo dispensare ad idem beneficium, neque pro illâ, neque pro aliâ vice, ut docet

S. Thomas (2, 2, q. 100, art. 6, ad 7), quamvis posset dispensare ad alia beneficia obtinenda, nisi fuerit simonia confidentialis. Cap. penult. *De Elect.*

An autem Pontifex beneficium alicui quem scit inhabilem conferens, censeatur super hoc cum eo dispensare. Vide in Manuali (489).

§ II.

De blasphemia.

891. Blasphemia *est mala, seu contumeliosa locutio in Deum.* Vide theologos moralistas.

Antiquo jure blasphemi, si clerici erant, deponebantur ab officio et statu clericali; si verò laici, excommunicandi erant. (Cap. *Si quis* 10, q. 1.)

Vide insuper cap. 2 *De Maledicis.*

In suâ autem Const. *Cùm primùm*, § 9, S. Pius V variis pœnis laicum blasphemum plectit, quæ in praxim deduci non possunt apud nos in Galliâ.

Clericus verò blasphemus ex eâdem Constit. pro primâ vice privandus est fructibus unius anni omnium beneficiorum; pro secundâ, ipsis beneficiis; pro tertiâ tandem, omnibus dignitatibus privatus, deponendus est atque in exilium mittendus. Si autem clericus beneficium non habeat, pro primâ vice, pecuniariâ, vel corporali pœnâ plectendus est; pro alterâ, in carcerem detrudendus atque ad triremes mittendus. Qui in Sanctos blasphemias effuderit, eum S. Pius V, judicis arbitrio, habitâ ratione criminis ac personarum, puniri voluit.

§ III.

De perjurio.

892. Licitum est aliquando jurare, ut constat innumeris sive Scripturæ sive traditionis monumentis; sed conditiones requiruntur ut licitum fiat juramentum. « Jurabitis, aiebat « Jeremias (c. 4, v. 2), in veritate et judicio et justitiâ. » Vocare autem Deum in testem pro re parvi momenti non

est mortale, si adsint veritas et justitia : est tamen veniale, quia est assumptio nominis Dei in vanum : imò posset esse mortale, si juramentum esset adhibitum ad confirmandam detractionem etiam levem ; si verò desit veritas (imò justitia, saltem in juramento promissorio), juramentum est peccatum mortale, et vocatur perjurium : « Plures adver-
« sùs perjuros pœnæ sunt constitutæ. Eos non secus ac
« fures et adulteros, sese ab altari rejecturum minatur
« Chrysostomus (Hom. 17 *in Matth.*, n° 5) : per undecim
« verò annos communionis expertes esse Basilius jubet
« (*epist. canon.*). Jure civili et canonico perjuri infames sunt
« (L. 8, Cod. Theod., *de Pactis*, can. 9, causa 3, q. 5, etc.)
« arcentur à ferendo testimonio (cap. 7 et 54, *De Test.*),
« atque ab ecclesiasticis beneficiis, et aliis etiam pro re-
« rum criminisque ratione pœnis subjiciuntur.» Ita Devoti (tom. 4, tit. 12, § 2).

§ IV.

De sacrilegio.

893. Sacrilegium est violatio rei sacræ seu cultui divino dicatæ ; triplicis generis est : *personale* quo persona, *locale* quo locus, et *reale* quo res aliæ violantur.

I. *Personale* committitur per clericorum percussionem, aut eorum pertractionem ad judicium sæculare; item per luxuriosam violationem personæ Deo per votum castitatis sacratæ. Quoad pertractionem ad forum, vide Manuale (4678, etc.).

Controvertitur utrum violatio voti sit semper sacrilegium : probabiliùs autem est quòd tale sit violatio voti castitatis; imò certum est tale esse violationem voti solemniter emissi in professione religiosâ, aut in susceptione ordinis subdiaconatûs.

Sic autem de percussione clericorum habet cap. *Si quis* 17, q. 4 : « Si quis, suadente diabolo, in clericum vel
« monachum violentas manus injecerit, anathematis vin-
« culo subjaceat; et nullus Episcoporum præsumat illum
« absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec
« Apostolico conspectui præsentetur, et ejus mandata

« recipiat.» Præfata excommunicatio incurritur ipso facto.

Dicitur 1° *Si quis*, proinde, cujuscumque sexûs, statûs, ætatis, modò rationis compotis et doli capacis (cap. *Mulieres* et cap. *Pueris, de sent. excomm.*) : sed impuberes ab Episcopis absolvi possunt, etiam à percussione enormi, licet absolutionem post pubertatem postulent.

Extenditur canonis sanctio etiam ad efficaciter mandantes, consulentes et consentientes; proinde requiritur ut percussio de facto eveniat, et graviter in eam influat mandatum, consilium, etc. Ita communiter, ex cap. *Quanta* et cap. *Mulieres*, *de sentent. excomm.* Si quis diceret coram suis : *cupio vindictam talis clerici*, prævidens ex eo dicto eum esse percutiendum, incurreret excommunicationem, si reverà exinde clericus percuteretur.

Etiam ratihabentes incurrunt excommunicationem (Ex cap. *Cùm quis*, *de sentent. excomm.*) : 1° si percussio eorum nomine aut in eorum gratiam facta fuerit; 2° si hæc ratificatio externè significetur; 3° si quando percussio evenit fuerint habiles ad ratihabendum saltem habitualiter : non enim incurrerent si essent amentes, benè verò si tunc essent ebrii aut dormientes. Ita communiter.

Item non impedientes, si ex officio ad id teneantur, ut reges, judices et cæteri superiores, patres, tutores, heri, pedagogi, parochi, etc.

Hodie, post C. *Apost. Sed.*, soli percutientes, non verò mandantes, ratihabentes, etc., excommunicationem incurrunt, nisi de Prælatis superioribus agatur, et tunc excomm. est specialiter reservata.

Dicitur 2° *Clericum* : quo nomine intelligitur omnis saltem primâ tonsurâ initiatus, licet conjugatus, dummodo cum unicâ virgine, deferat habitum, serviatque certæ ecclesiæ. Item etiam excommunicatus, imò degradatus, si degradatio sit verbalis tantùm.

— Non incurrit verò qui percutit clericum bigamum ex reali bigamiâ; secus si ex similitudinariâ, nempe qui in sacris constitutus matrimonium contraxerit et consummaverit. Neque incurrit percussor clerici qui habitum deponens sæcularibus negotiis se ingesserit, nec post tertiam monitionem sui Prælati resipuerit. Ita communiter.

Dicit. 3° *Monachum* : intellige quemvis religiosum,

etiam laicum, conversum, novitium utriusque sexûs; item tertiarios, si gestent habitum et vivant in communitate. Non requiritur ut Institutum sit expressè à S. Pontifice approbatum; sufficit ut tacitâ ipsius auctoritate subsistat, et inibi vivatur sub Prælato, etsi non fiat professio. Idem dicit Fagnan de mulieribus conviventibus in conservatoriis. Item Renzius de Seminaristis et pueris collegiorum ecclesiasticorum.

Dicitur 4° *Violentas manus*, *suadente diabolo*, *injecerit*. Per hoc intelligitur quævis contumeliosa actio exterior, mortalis, circa clerici vel monachi personam, vel res eidem adhærentes, sive fiat manu, baculo, gladio, etc.

Non sufficit ut quis signum percussionis faciat, ut incurrat excommunicationem : sed quoties percussio, etsi levis, imò levissima per tactum physicum, existimatur graviter injuriosa, sufficit ad censuram incurrendam. Communiter autem DD. advertunt quòd hic canon, prout in favorem clericorum emanatus, non strictè sed latissimè sit intelligendūs.

894. Unde incurritur hæc excommunicatio : 1° Quando quis clericum vel monachum conspuit, conspergit aquâ, pulvere, luto; vel illi evellit crines, lacerat ejus vestes, eripit aliquid ab eo per vim et injuriam, v. g., pileum, pallium, per actionem tamen graviter injuriosam; 2° qui concludit aut violenter detinet eum in carcere, vel loco unde sinè dedecore non potest exire; 3° qui persequitur ut in flumen, fossam incidat, equo decidat, etc. : nec videtur excusari à censurâ explodens sclopum in clericum, qui ob metum exanimis caderet, licet à globo non attingeretur, quia tunc explodens est causa per se talis læsionis; 4° qui manus violentas injicit in equum cui is insedit; 5° qui aliquid supradictorum facit, etiam consentiente clerico, dummodo sit injuriosum ordini clericali (cap. *Nemo* 11, q. 5; et cap. *Contingit*, *de sent. excommunic.*); imò clericus consentiens, ex eodem cap., etiam excommunicationi subest, sed hæc est tantùm ferendæ sententiæ : si tamen consensus clerici auferret injuriam ab actione, puta si clericus peteret cædi ab alio ut sua lueret peccata, tunc excommunicatio non incurreretur; 5° qui percutit clericum.

etiam meritum, si fiat per quem non debet, ut si morte dignus puniatur à judice sæculari; vel modo illicito, ut si à judice Ecclesiæ puniatur per laicum. S. Liguor., lib. 7, nº 274.

Non autem incurritur excommunicatio : 1° si fur à clerico clam eripiat crumenam vel vestem, quia actio non est violenta : secus si violenter eripiat; 2° si percussio sit jocosa, quamvis gravis, et etiam cum aliquâ irâ, si ad mortale non pertingat (cap. 1, *De Sent. excomm.*) : unde ut excommunicati non habentur pueri clerici qui pugnis se percutiunt, licet sanguis è naribus effundatur; quia regulariter puerorum percussio non reputatur graviter injuriosa; 3º si percussio sit ad defendendum se vel suos, vel res suas cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ; 4° quoties percussio, sive ob levitatem ipsius sive ob imperfectionem advertentiæ, ad mortale non pervenit; 5º si clericus ut talis non agnoscatur, prout si percuteretur in tenebris. Dubitatur autem an incurrerit excommunicationem qui percuteret ignorans esse clericum, sed ita animo comparatus, ut etiamsi illum cognosceret etiam percuteret : sententia negans est communior et probabilior, juxta S. Liguor., modò percutiens penitus ignoret esse clericum : secus autem si dubitaret, aut si intenderet eum percutere sive laicus sit sive clericus. Sunt qui dicunt ignorantiam crassam excusare ab hâc excommunicatione; sed meritò id reprobant Croix, Sanchez, etc., quia verba, *suadente diabolo*, important tantùm percussionem cum peccato gravi.

Item excommunicationem non incurrunt Prælatus, præceptor, pater, etc., percutientes clericum in minoribus constitutum correctionis causâ, moderatè tamen juxta gravitatem culpæ : hoc possunt etiam Prælatus et præceptor, erga clericum in sacris constitutum; an autem idem possit pater, controvertitur. Nec incurrunt ministri qui verberant aut in carcerem detrudunt clericum reum ex jussu Superioris ecclesiastici (cap. *Ut formæ* 35, *de Sent. excomm.*, et cap. *Clericos* 15, *de Sent. excomm.*, in 6°).

Item excommunicatio non incurritur si percussus sit realiter degradatus vel bigamus, vel exercens publicè offi-

cium cauponis, vel macellarii, vel scurrum, et ter monitus non cesset; vel si in seditione deprehenderetur armatus et crudelitates exercens (cap. *Cùm ab homine* 14, et cap. *Perpendimus* 23, *de sent. excomm.*) ; vel si inventus fuerit turpiter agens cum uxore, matre, sorore, vel filiâ, vel si mulierem sollicitaret ad turpitudinem : quia privilegium tunc amittit (cap. *Si verò* 3, *de sent. excomm.*).

895. Quærit. An, in omni casu, S. Pontifici reservata sit excommunicatio quam incurrunt clericorum percussores ?

Resp. Tres gradus distingui in gravitate hujus criminis: alia enim est percussio quæ habetur ut *enormis;* alia ut *mediocris* seu *gravis*; alia tandem ut *levis*, quæ talis attamen non dicitur quòd sit tantùm peccatum *veniale*, cùm nunquam excommunicatio major possit incurri ob veniale peccatum, sed *levis* dicitur per comparationem ad alias *graves* aut *enormes* percussiones. De illis tribus gradibus percussionum sic habet Extrav. *Perlectum*: « Respondemus « percussionem levem esse pugni, palmæ, manûs, pedis, « digiti, aut baculi, aut lapidis, quæ nullam maculam neque « suggillationem carnium relinquit, neque abscindit mem« brum, sinè extractione dentium, sinè avulsione multo« rum capillorum, sinè effusione multi sanguinis » (talis est ergo percussio *levis*). « Nolumus tamen dicere quòd hu« jusmodi levis percussio... fiat atrox ob multi sanguinis « effusionem. Ad judicandum tamen, quæ læsio sit levis, « mediocris aut enormis, volumus diligenter perpendi, « non solùm factum, sed etiam qualitatem ejus et modum « percutiendi cum omnibus suis circumstantiis loci, per« sonæ, et aliis. *Personæ,* si est magister, judex, Prælatus, « pater, patronus, aut Dignitas, percussus injustè à subdito « aut ab alio se viliori, quia ex hoc interdum censentur gra« ves injuriæ, quæ ex se sunt leves aut mediocres. Et quia « conditio negotii non patitur integram determinationem « hujus rei, relinquimus tuo arbitrio, ut declares quæ « sit levis, et quæ enormis injuria, admonentes ut po« tiùs declares in dubio esse percussionem gravem, et ab « eâ non posse absolvere, quam, declarando levem esse « occasionem præbeas lædendi statum ecclesiasticum. »

Percussio *levis* sæpe potest evadere *gravis* vel *enormis* ratione circumstantiarum, videlicet : 1° ratione *personæ Læsæ*, si sit Abbas, Prælatus monasterii, judex, herus, aliusque in Dignitate constitutus; 2° ratione *lædentis*, si sit officialis, laicus, vel plebeius, et nobilem percutiat; 3° ratione personæ coram quâ percussio fit, v. g. coram Prælato; 4° ratione scandali, si clericus à monacho percutiatur; 5° ratione loci, si percutio fiat in ecclesiâ, in plateâ; 6° ratione temporis, si clericus percutiatur dum vacat sacris functionibus, dum est sacris vestibus indutus, etc.; 7° ratione injuriæ ut si quis clericum denudet, atramento vel stercore vultum fœdet, etc. (S. Liguor., *ib.*, n° 278.)

His explicatis, dicimus : 1° Episcopos, eorumque Vicarios posse absolvere à percussione levi, etiam publicâ (cap. *Pervenit*, *de sent. excomm.*); 2° à percussione enormi aut mediocri, si sit publica, absolvere posse tantùm Papam, Legatum à *latere*, legatos missos in aliquam provinciam (cap. *Ad Eminentiam, de sent. excomm.*; cap. penult., *De Officio Legati*); si verò sit occulta, possunt ab eâ absolvere etiam Episcopi (Trid., sess. 24, c. 6) : imò iidem possunt à publicâ absolvere mulieres (cap. *Mulieres, de sent. excomm.*), etiamsi percussio fuerit enormis; item impuberes, ac eos qui collegialiter vivunt, si percussio fuerit gravis tantùm, non verò enormis. De occultâ absolvere nequeunt in casu 5° specialiter reservato.

896. II. *Locale* sacrilegium committitur quando ecclesia vel locus sacer polluitur, vel quando in eisdem ea fiunt quæ illorum sanctitatem dedecent, aut immunitates lædunt.

Disputatur an omne furtum in ecclesiâ commissum sit sacrilegium : de quo vide Manuale [1] (6221).

Non violatur autem sanctitas loci per actus merè internos, ideòque non committit sacrilegium qui in ecclesiâ habet voluntatem occidendi extra illam; secus, si quis extra ecclesiam proponit occidere in ecclesiâ.

[1] Ita se habet cap. *Quisquis* : « Sacrilegium committitur auferendo « sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, vel sacrum de non « sacro. »

897. III. *Reale* sacrilegium locum habet per indignam tractationem sacramentorum, ut si ministrentur, vel suscipiantur cum peccato mortali. Item si vasa aut instrumenta sacra ad usus profanos adhibeantur, v. g. si quis uteretur calice aut ornamentis altaris in convivio. Intellige tamen de his quæ saltem benedici solent: nam adhibere ad nuptias vel usum profanum tapetes, candelabra, pelvim, imò et manutergium et cætera quæ mediatè serviunt ministerio sacro peccatum non est, nisi fieret ex aliquo contemptu, saltem implicito, ut si semper et indifferenter ad similes usus adhiberentur. Idem dic de candelis, ramis, aquâ, incenso, et similibus benedictis, quia Ecclesia non agit cum tanto rigore in modicis istis benedictionibus, ut patet in pane, ligno, carbonibus, etc. benedictis.

Sacrilegium est autem malè tractare sacras imagines, reliquias; illas furari, etiam in parvâ quantitate, est grave sacrilegium si dominus prævideatur ex hoc fore graviter contristandus. — Est etiam sacrilegium torquere verba S. Scripturæ ad scurrilia, fabulosa, vana, adulatoria, detractoria. (Trident., sess. 4, *in fine.*)

Non læsio quorumcumque bonorum ecclesiasticorum est sacrilegium, sed duntaxat bonorum quæ pertinent ad *ornamentum ecclesiæ, aut sunt deputata ad sustentationem ministrorum.* — An autem sit sacrilegium injustè detinere legata Ecclesiæ relicta pro ejus servitio, controvertitur (*ib.*).

Nota quòd censuræ contra sacrilegos latæ non incurrantur ipso facto nisi à percutientibus clericum; à violantibus immunitatem Ecclesiæ, usurpando bona, tributa imponendo (Trid., sess. 22, cap. 11); ab effringentibus ecclesias et simul expoliantibus, seu aliquid ex iis eripientibus (cap. *Conquisitus* 22, *de sentent. excomm.*).

Juxta autem S. Liguor., lib. 3, 44, probabilius est incendiarios ecclesiarum non esse ipso facto excommunicatos.

Peccari sacrilegio potest etiam per omissionem, v. g. si quæ ad sacrificium missæ spectant, ut corporalia et similia, sint valde immunda, et hoc sacrilegium potest esse mortale. Nudâ verò manu vasa sacra et linteamina altaris tangere, citra contemptum non est mortale, si vacua sint et, si causa subsit, nec veniale.

§ V.

De injuria ordinibus religiosis illata.

898. Non solùm qui personis religiosis, sed etiam qui ipsismet Ordinibus religiosis injuriam faciunt, censuras incurrunt.

Sic 1° qui libellis famosis, cantilenis injuriosè insequuntur religiosos Ordinis S. Francisci, S. Dominici, Societatis Jesu, Carmelitarum, Augustinianorum, etc., in communi (non in individuo), incidunt in excommunicationem majorem S. Pontifici reservatam; Constit. Gregorii XIII *Cùm ascendente Domino.*

Sic 2° qui impediunt regulares Ordinum Mendicantium ne eleemosynas expostulent aut recipiant, excommunicantur, si sint inferiores Episcopis : Episcopi verò, si admoniti, retractare prohibitiones à se factas in detrimentum horum regularium recusent, interdicuntur ab ingressu ecclesiæ, et suspensi sunt à regimine et administratione suæ diœcesis. Const. Sixti IV *Sacri* anni 1479. Vide *Prælect. S. Sulpitii* (n° 697). Suppressæ videntur censuræ præfatæ (C. *Ap. Sed.*).

Qui usurpant jurisdictionem in regulares exemptos Sanctæ Sedi immediatè subjectos incurrunt excommunicationem S. Pontifici reservatam, ex Bullâ *In Cœna Domini*, § 17. De hac censura v. Const. *Apost. Sed.* n° XII.

§ VI.

De magia.

899. In sensu latissimo magia est : *Ars seu facultas, vi creatâ et non supernaturali, quædam mira et insolita efficiendi quorum ratio sensum et communem hominum captum superat.*

Duplicis generis est magia, *naturalis* nempe, quæ mira et insolita peragit mediis quæ vires humanas non excedunt, qualis est ars præstidigitatorum; et magia *non naturalis*, quæ mira operatur mediis humanam potestatem superantibus, interventu videlicet spirituum homine superiorum : de hâc secundâ magiæ specie hic tantùm agitur,

et dividitur in *albam* et *nigram*. — *Alba* seu *theurgia*, si reverà existeret, mira operaretur, per Dei et per bonorum Angelorum interventum : talem autem artem Deus non instituit, sed duntaxat aliquam (non verò semper et per media quæ ex se suum exerunt effectum) quibusdam concedit potestatem miracula patrandi. At hæc potestas minimè magia appellari potest. *Nigra* verò ope dæmonis stupenda et insolita peragit : ideoque vocatur *diabolica* aut simpliciter *magia*.

Magia diabolica, alia est divinatrix, quæ ideo vocatur *divinatio*, quâque propalantur res occultæ, quæ humano medio dignosci nequeunt; alia verò est *operatrix* quâ producuntur alii effectus humanas vires excedentes.

Variis nominibus nuncupatur *Divinatio*, prout varia sunt media quæ adhibentur ad detegendas res occultas : si enim diabolus ipse, in formâ visibili, illas res occultas propalet, vocatur *præstigium*; si fiat propalatio per mortuorum apparitionem, dicitur *necromantia*; si per homines vivos, dicitur fieri per *pythones*; si per figuram in aquâ, vocatur *hydromantia*; *geomantia* verò, si per inspectionem corporis terrestris, v. g. lapidis, speculi, etc.; *chiromantia*, si per signa manuum; *pyromantia*, si per apparentias in igne; *aruspicium* si per viscera animalium contingat; *oraculum*, si per idola; *astrologia*, si per situs et motus astrorum; *auspicium*, si per signa volucrum; *augurium*, si per signa animalium; *omen*, si per casum, v. g. per occursum funeris; *sortilegium*, si per sortem.

Similiter *magia operatrix*, vel exercetur ut noceat et vocatur maleficium; vel ut prosit, et generatim à pluribus vocatur *vana observantia*, sed varia etiam nomina sortitur, prout in eâ diversa adhibentur media.

Maleficium est aut *amatorium* quo quis incenditur in alicujus determinatæ personæ amorem vel odium, quod ita fit tamen quin voluntas à dæmone necessitetur, sed libera manet; aut *veneficium*, quo nocumentum alicujus intenditur.

Circa magiam *non naturalem* hæc tenenda sunt :

900. — I. Effectus magiæ vires humanas excedentes,

tribuendi sunt non Deo, nec bonis angelis, nec defunctorum animabus.

1° *Non Deo :* quia ridiculum esset Deum mirabilia operari sese submittendo vanis et superstitiosis mediis in magiâ adhibitis; insuper iniquè vetaret in Scripturis, quod uti gratiam hominibus largiretur.

2° *Non bonis angelis,* propter easdem rationes, et præterea id constat ex variis canonibus à Gratiano relatis, causa 26.

3° *Non defunctorum animabus :* nam animæ defunctorum sinè Dei permissu nec è purgatorio, nec à fortiori ex inferno exire possunt; porrò ut sic exeant ex Dei licentiâ, nulla subest causa quæ legitima videatur. Ut enim ad magorum preces et incantationes id jubeat, impium est opinari. Præcipua ergo efficiens causa istarum artium est ipse diabolus.

901. — II. Dari magiam diabolicam absque temeritate non negaretur : Constat : 1° cap. 7, v. 10 Exodi, ubi dicitur : « Tulit Aaron virgam coram Pharaone et servis ejus, « quæ versa est in colubrum; vocavit autem Pharao sapien- « tes et maleficos, et fecerunt etiam ipsi per *incantationes* « *ægyptiacas* et arcana quædam similiter. » Vide insuper (Levitic., c. 20, v. 27.; S. Matth., c. 24, v. 24, et act. Apostolorum c. 16, v. 16).

Citari etiam posset cap. 8 Act. Apost. ubi narratur de Simone Mago, quòd *multo tempore Samaritanos magiis suis dementasset.*

Omittimus innumeros alios textus sive S. Scripturæ sive traditionis; sufficiat referre verba Ritualis Romani, titulo *De exorcizandis obsessis à dæmone,* ubi monetur exorcista ut « jubeat dæmonem dicere an detineatur in corpore « obsessi, *ob aliquam operam magicam aut malefica* « *signa* vel instrumenta : quæ si obsessus ore sump- « serit, evomat; vel si alibi extra corpus fuerint, combu- « rantur. » Hæc verba manifestè supponunt magiæ diabolicæ realitatem. Cautè ergo sunt legendi quidam auctores, ut Feller et Bergier, qui in eis nimiùm videntur favisse impiorum incredulitati : « Hoc est, inquit S. Thomas « (*Supplem.*, q. 58, art. 20), contra auctoritates Sancto-

« rum qui dicunt quòd dæmones habent potestatem « supra corpora et imaginationem hominum, quando à « Deo permittuntur : unde per eos malefici aliqua signa « facere possunt. »

902. — III. Effectus magiæ, de quibus supra, obtineri solent pacto saltem implicito cum dæmone inito, seu per aliquam petitionem implicitam ad dæmonem directam. Dupliciter ergo pactum fieri potest cum dæmone, nempe *expressum* quando quis per se vel alium, verbo aut scripto, dæmonem invocat; *tacitum* quando quis utitur iis superstitiosis mediis quibus magi utuntur, sciens iis mediis naturalem vim non inesse intentos effectus producendi. Et hoc, etiamsi protestetur se nolle pactum cum dæmone inire, quia ipsius actus huic protestationi contrarius est, et illam inanem reddit.

Si tamen dubitaret tantùm an media effectum stupendum naturaliter habeant vel diaboli ope, non censeretur inire pactum, etiam implicitum cum dæmone, si illa adhiberet curiositatis vel alterius motivi causa, modò ita dispositus esset, ut nullatenus ea adhiberet, si sciret dæmonem intervenire : à fortiori, idem esset dicendum si quis adhiberet media magica, penitus ignorans talia esse.

Cæterùm patet gravissimum esse peccatum pactum expressum cum dæmone : quod quidem ad speciem idololatriæ pertinet, cùm per tale pactum seu petitionem quidam cultus *latriæ* dæmoni exhibeatur. Imò per hoc fides negari posset, si nempe crederetur hunc cultum diabolo deberi, vel diabolum posse ea legitimè operari.

Magia, quæ fit per pactum implicitum, est etiam gravissimum peccatum : sed excusari à mortali quidam asserunt ap. S. Liguor. « Videlicet tunc cùm vel intercedit « simplicitas et ignorantia non crassa, neque affectata « (licet culpabilis) : vel fides certa non adhibetur, sed tan- « tùm timor quidam, aut suspicio concipitur eventûs fu- « turi... eò quòd tunc superstitio verè non sit, cùm intentio « non sit talis. »

« Qui de fortunâ consulunt... si fiat cum firma fide vel « scandalo, etc., mortaliter (peccant) : si verò causâ curiosi-

« tatis vel risûs, ut fit communiter, venialiter tantum... » Busembaum.

Ex his sequitur : 1° Certò peccari, etiam mortaliter si scienter media superstitiosa seriò adhibeantur, quia, non obstante protestatione, adest pactum implicitum cum dæmone; 2° si dicta media adhibeantur ex joco vel curiositate ad videndum quid accidat, aliqui theologi existimârunt esse tantùm veniale, sed aliter sentiunt alii inter quos Mayol ; 3° in dubio an media suspecta suos effectus producant naturaliter vel ope dæmonis, si adhibeantur hujusmodi media ex honestâ et gravi causâ cum præviâ protestatione, non videtur esse culpa, etsi futurum sit contra intentionem quòd effectus fortè producantur dæmonis interventu : quia sic agens utitur jure suo adhibendi media utilia, quando ei non constat illa operari dæmonis ope, secus dicendum, si hujusmodi media adhiberentur absque causâ honestâ et gravi, vel si probabilissimum esset intervenire dæmonem ; 4° qui hujusmodi media adhibent ex ignorantiâ crassâ, non ideò immunes sunt à culpâ etiam gravi, præsertim si jam fuerint moniti.

903. Quærit. 1° Quid sentiendum sit de virgâ bifurcatâ, quâ fontes et res deperditæ vel occultatæ inveniuntur ?

Resp. In duplicem classem posse dividi effectus virgæ bifurcatæ : alii enim sunt de quibus dubitari potest an sint naturales ; alii verò quos certò constat superare vires humanas : prioris generis sunt motus hujusmodi virgæ, quando qui illam adhibet stat supra fontem, vel supra metalla : plures enim inveniuntur personæ quæ in dicto casu physicè commoventur, quæ proindè fortè possent hunc motum dictæ virgæ communicare. Unde quoad fontes et metalla, non benè semper constat an effectus non sit naturalis.

Secundi autem generis essent motus virgæ quoad res deperditas, furto ereptas et occultatas : manifestè enim motus qui non contingunt circa aliquod corpus nisi quia est deperditum vel occultatum, causam physicam non habent, sed ab aliquo agente occultè procedunt, qui, in casu, alius supponi nequit nisi diabolus : naturaliter enim virga non magis potest moveri circa lapidem pro limitibus constitutum quàm super alium lapidem. In hoc ergo

secundo casu, usus virgæ bifurcatæ est certè diabolicus et proinde illicitus; in priori verò, examinandum est an motus contingant uniformiter ac independenter à certis precibus aut conventionibus merè arbitrariis; si enim moveatur semper virga, quando, qui illam tenet, stat super aquam aut metalla, motus haberi poterit ut naturalis aut physicus; si verò non moveatur nisi quia fons vel metallum inquiritur, vel duntaxat eo momento quo à virgâ quæritur an aqua fluat, vel metallum infossum sit intra tria, vel quatuor metra sub terrâ, secus immota permaneat, certè tunc motus non est naturalis, cùm natura uniformiter et secundùm regulas constantes agat : proinde, in hoc casu, usus virgæ erit certò illicitus. Imò deterrendi sunt semper fideles ab hujusmodi experimentis ob periculum superstitionis eis inhærentis [1].

904. Quærit. 2° Quid sentiendum sit de tabulis gyrantibus, et spiritibus percussoribus (*Tables tournantes*, *Esprits frappeurs*)?

Resp. Non multis abhinc annis, ubique ferè sermo non erat nisi de phænomeno hoc stupendo quo, pluribus simul tabulam et se invicem per manum tangentibus, tabula sic contacta girare incipiebat, et sæpe etiam, per repetitionem verberationum litteris alphabeticis correspondentium, respondebat variis quæstionibus ad ipsam directis : imò etiam illas responsiones scribebat medio graphii ipsius pedibus illigati : patet quòd si illi effectus reverà producantur sinè fraude tangentium, diabolicum sit dictum experimentum, ac proinde illicitum : diabolica pariter esset, ut patet, consultatio spirituum, qui per certum numerum verberationum quæsitis responderent.

905. Quærit. 3° Quid sentiendum sit de magnetismo quod dicitur animale?

[1] Narrat D. Bouix quòd : « Junior quidam clericus... postulavit... à « confessario num sibi liceret, scientiæ causâ, eâ virgâ uti. Affirma- « tivè respondit confessarius dummodo protestationem contra diaboli « interventum præmitteret. Præmisit protestationem ; virgâ usus... ; « nec tantùm aquas subterraneas... detexit ; sed cùm frater ipsius unam « inter plurimas domûs paternæ claves in angulo quodam superioris « ædis abscondisset, versa est virga versus angulum istum, et sic à « præfato clerico clavis reperta est. »

Resp. Hoc nomine designari prætensum aliquod fluidum, vi cujus persona, præsertim sexûs feminæi, inducitur in quoddam somnambulismum, tam altum ut ipsam nec maximus fragor ad ejus aures productus ab eo suscitare valeat. A solo magnetizatore variis gesticulationibus, palpationibus aut etiam solo mandato interno, à distantiâ plurium leucarum dato, hoc somnambulismum producitur. Tunc si vivâ voce aut mentaliter, de suo absentiumve sibi ignotorum morbo interrogetur, etiam indocta, illicò medicos scientiâ longè superat, res anatomicas accuratissimè enuntiat, morborum internorum et cognitu difficillimorum causam, sedem, naturam indicat, eorumdem progressus, variationes, complicationes evolvit: idque propriis et technicis terminis; remediaque efficacissima præcipit. Si adsit persona de quâ consulitur, relationem inter ipsam et personam magnetizatam contactu instituit magnetizator; si verò sit absens, cincinnus ex hujus cæsarie eam supplet et sufficit: admoto enim hoc cincinno ad palmam magnetizatæ, confestim ipsa declarare valet cujus sint capilli, ubinam versetur persona ad quam pertinent, quid rerum agat, et circa ejus morbum omnia documenta præstare haud aliter, imò multò meliùs ac si, medicorum more, corpus ipsa introspiceret.

Oculis clausis et velatis res cernit, legit, etiam nescia legendi, librum vel litteras clausas. Ex hoc somnambulismo educta, vel jussu etiam interno magnetizatoris, vel quasi sponte suâ, ipso temporis puncto à se prænuntiato, nihil omnino de rebus in paroxysmo peractis, sibi conscire videtur, quamtumvis ille duraverit.

Ità somnambulismum magneticum exponit Cancellarius Episcopi Lausannensis et Gebennensis, D. Fontana in suâ consultatione directa ad S. Pœnitentiariam, 19 maii 1841: deinde quærit utrum Confessarius possit suis pœnitentibus permittere:

« 1° Ut magnetismum animalem illis characteribus aliis-
« que simiiibus præditum exerceant, tanquam artem me-
« dicinæ auxiliatricem atque suppletoriam;

« 2° Ut sese in illum statum somnambulismi magnetici
« demittendos consentiant;

« 3° Ut vel de se vel de aliis personas consulant illo modo « magnetizatas;

« 4° Ut unum de tribus prædictis suscipiant, habitâ « priùs cautelâ, formaliter ex animo renuntiandi cuilibet « diabolico pacto explicito vel implicito, omni etiam sata- « nicæ interventioni; quoniam hâc non obstante cautione, « à nonnullis ex magnetismo hujusmodi, vel iidem vel « aliquot effectus obtenti jam fuerunt. »

Hæc autem fuit responsio S. Pœnitentiariæ : Sacra « Pœnitentiaria, maturè perpensis expositis, responden- « dum censet prout respondet : *usum magnetismi*, prout « in casu exponitur, non licere. Datum Romæ in S. Pœni- « tentiariâ, die 1 jul. 1841. Card. Castracane M. P.; Ph. « Pamelia S. P. Secretarius. » Vide in Manuali (6253) litteras S. Inquisitionis 4 aug. 1856.

Non videtur tamen ex his debere concludi diabolicum esse simplex somnambulismum magneticum per gesticulationes aut aspectum inductum, etsi in hoc statu adsit quædam extraordinaria proclivitas loquendi de variis objectis, modò intra sphæram cognitionum naturalium contineatur.

Colligi ex his tamen potest quid sit sentiendum de spiritismo, seu de hâc novâ sectâ, jam longè latèque sparsâ, quæ stupendos effectus magiæ, somnambulismi magnetici, tabularum gyrantium verberantiumque tribuit interventui, non diaboli, sed spirituum qui, juxta hujusmodi sectatores non alii essent quàm animæ humanæ vel nondum incarnatæ vel jam à vinculis corporis sui solutæ.

An et quomodo tolli possent maleficia? De hoc vide S. Liguor., lib. 3, n[is] 24 et 25.

906. Quærit. 4° Quænam sint pœnæ contra magiam à sacris canonibus latæ?

Resp. Maleficos incurrere 1° excommunicationem ex cap. *Si quis ariolos*, causa 26, q. 5, ubi dicitur : « Si quis « ariolos, haruspices, vel incantatores observaverit, aut « philacteriis [1] usus fuerit, anathema sit. » Disputatur

[1] *Philacteria* dicuntur hic chartæ in quibus continentur incantationes. Ita Glossa.

tamen an hæc excommunicatio sit latæ vel ferendæ sententiæ; nam quamvis in rebus fidei verba *anathema sit* intelligantur de excommunicatione latæ sententiæ, in aliis tamen materiis non est ita intelligendum, juxta Suarez et alios. — De eâ silet C. *Apost. Sedis.*

2° Incurrunt excommunicationem Bullæ *Cœnæ*, si in iis conjungatur hæresis vel vehemens suspicio illius : quod contingit quando initur expressè pactum cum dæmone, vel quando adhibentur res sacræ, vel diabolus adoratur, aut consulitur de iis quæ ipse cognoscere nequit ; sed ad hoc requiritur error fidei in intellectu.

3° Magi et sortilegi declarantur infames a cap. *Constituimus* 9, causa 3, q. 5. Variis pœnis, etiam de positionis, plectendi sunt Episcopi et presbyteri et alii clerici magos vel haruspices consulentes : vide cap. *Si quis Episcopus,* causa 26, q. 5, et Cap. *Non oportet*, *ib.*, huc etiam spectant cap. 1 et 2 de *Sortilegiis* ; Const. *Superna*, § 41 Leonis X ; Constit. *Cœli et terræ* Sixti V ; Constit. *Omnipotens Dei* Gregorii XV ; et Constit. *Inscrutabilis* Urbani VIII.

ART. III.

DE DELICTIS VENEREIS.

907. Venereorum criminum species sunt fornicatio simplex, concubinatus, stuprum, adulterium, incestus, sacrilegium, raptus, sodomia, conjunctio cum bestiis quæ vulgò *bestialitas* appellatur.

Fornicatio est voluntarius concubitus viri cum muliere, quorum neuter alio vinculo obstrictus est. *Concubinatus* est consuetudo conjunctionis viri soluti cum solutâ. *Stuprum* est violenta virginis compressio. *Adulterium*, alieni thori violatio. *Incestus*, conjunctio consanguineorum aut affinium. *Sacrilegium*, concubitus cum personâ quæ se Deo vovit. *Raptus*, violenta abductio honestæ personæ libidinis explendæ causâ. *Sodomia* est conjunctio duarum personarum ejusdem sexûs quæ sodomia perfecta dicitur : eam verò proximè sequitur sodomia imperfecta, quæ locum habet quando duæ personæ sexûs dissimilis eo modo

copulantur qui sit contra ordinem à natura institutum pro liberis procreandis.

1° Simplex *Fornicatio*, præsertim clericorum, variis pœnis antiquitùs puniebatur : nunc verò plectitur quasi judicis arbitrio.

908. 2° De *Concubinatu* autem in Conc. Trid. (sess. 24 c. 8, *de ref. matr.*) sancitur quòd laici, qui in hujusmod sceleris contagione versantur, si ter ab Episcopo moniti concubinas non ejecerint, excommunicationis pœnâ feriantur; aliisque pœnis plectantur si in concubinatu per annum permanserint : concubinæ verò si ter etiam monitæ non paruerint, ab Ordinario graviter pro mensurâ culpæ puniantur, atque extra oppidum vel diœcesim exulentur.

Quoad clericos concubinarios, si beneficia ecclesiastica vel pensiones non habeant; « juxta delicti et contumaciæ « perseverantiam et qualitatem, ab ipso Episcopo, car« ceris pœna, suspensione ab ordine, ac inhabilitate ad « beneficia obtinenda, aliisque modis juxta sacros canones « puniantur. » (Tridentinum, sess. 25, c. 14, *de ref.*)

Si verò sint beneficiarii, v. g. canonici « si a superiori« bus moniti, ab iis se non abstinuerint, tertiâ parte fruc« tuum, obventionum ac proventuum beneficiorum suo« rum quorumcumque et pensionum, ipso facto sint « privati : quæ Fabricæ ecclesiæ aut alteri pio loco, « arbitrio Episcopi applicetur. Sin verò, in delicto eodem « cum eâdem vel aliâ feminâ perseverantes, secundæ « monitioni non paruerint, non tantùm fructus omnes ac « proventus suorum beneficiorum et pensiones eo ipso « amittant qui prædictis locis applicentur, sed etiam à « beneficiorum ipsorum administratione, quoad Ordina« rius, etiam uti Sedis Apostolicæ delegatus, arbitrabitur, « suspendantur; et si ita suspensi, nihilominus eas non « expellant, aut cum eis etiam versentur, tunc beneficiis « portionibus ac officiis et pensionibus quibuscumque « ecclesiasticis perpetuò priventur, atque inhabiles ac « indigni quibuscumque honoribus, Dignitatibus, bene« ficiis ac officiis in posterum reddantur, donec, post « manifestam vitæ emendationem, ab eorum Superioribus « cum iis ex causâ visum fuerit dispensandum. Sed si

« postquam eas semel dimiserint, intermissum consor-
« tium repetere, aut alias hujusmodi scandalosas mulieres
« sibi adjungere ausi fuerint, præter dictas pœnas, ex-
« communicationis gladio plectantur. Nec quævis appel-
« latio, aut exemptio prædictam executionem impediat
« aut suspendat. » (Trid., *ib.*)

Omnes concordant prædictum modum contra concubinarios procedendi esse servandum, si agatur de consuetudine clerici cum mulieribus de quibus habetur solùm suspicio : de iis enim certè loquitur Concilium cùm dicat : « Prohibet Sancta Synodus quibuscumque clericis, ne « concubinas, aut alias mulieres, de quibus possit haberi « suspicio, in domo vel extra detinere, aut cum iis ullam « consuetudinem habere audeant; alioquin, etc. » — Si verò constet de fornicatione (præsertim publicâ) disputatur an supradicta processûs forma necessariò sit servanda : plures enim, inter quos Reiffenstuel, dicunt quòd in hoc casu, etiam non præmissis monitionibus supra relatis, statim Ordinarius possit procedere ad depositionem, juxta veteres sanctiones, quibus contraire Concilium Trident. non intendit, ut isti asserunt.

Consentire autem videntur omnes quòd statim Episcopus procedere possit ad depositionem si talis esset regionis consuetudo : hoc enim concedit ipsamet Trident. Synodus loco supra relato, cum statim dicat : « Alioquin pœnis à « sacris canonibus, vel *statutis ecclesiarum* impositis « puniantur. »

Nota quòd si agatur de iis qui curam habent animarum in parochiis, ex eodem Concil. (sess. 21, cap. 6, *de ref.*), sufficiat semel eos admonere ut castigentur : « Et si adhuc « incorrigibiles in suâ nequitiâ perseverent, eos beneficiis, « juxta sacrorum canonum constitutiones, exemptione et « appellatione quâcumque remotâ », privare possunt Episcopi.

Nota adhuc quòd Episcopus, contra clericos concubinarios procedens, potest judicii summarii formam adhibere : Concilium enim Trid. (sess. 25, c. 14, *de ref.*) ait : « Supradictorumque omnium cognitio, non ad Archidia- « conos nec decanos aut alios inferiores, sed ad Episcopos

« ipsos pertineat, *qui sinè strepitu et figurâ judicii et* « *solâ facti veritate inspectâ procedere possint.* »

909. 3° *Stuprum* à clerico illatum, Ecclesiæ leges mulctant pœnâ depositionis ab officio et onere dotandi puellam quæ vim passa est (cap. 1, *De adulter. et stupro*).

4° *Adulterium* jure canonico, in laico, excommunicatione, in clerico, depositione punitur (cap. 6, *De adulter. et stupro*, et cap. *Si quis* 10, dist. 81).

5° Adulterorum quoque pœnis, aliisque gravioribus aut levioribus, uti fert ratio criminis et prudentia judicis, plectuntur *Incestuosi* (Clem. *Eos qui* 1, *de consang.*; cap. *Adulterii* 11, causa 32, q. 7). Eodem jure censentur qui liberis dedêre operam cum eâ quam de sacro fonte susceperunt, vel in chrismate tenuerunt.

910. 6° « *Fornicatio* clerici, inquit Devoti lib. 4, tit. 15, « § 4, qui in sacris ordinibus versatur, quanquam verum « sit sacrilegium, tamen ut simplex fornicatio punitur. At « sacrilegium cum moniali commissum graviori pœnæ « subjicitur... Jure canonico laicus, qui monialem com- « pressit, excommunicatur; clericus privatur beneficio, et « depositus ab ordine in monasterium, seu potiùs in car- « cerem detruditur : ipsa verò monialis, quæ se violari « passa est, aut in arctius monasterium, aut in carcerem « conjicitur. »

911. 7° « *Raptores* virginum, nisi assentiente puellâ « crimen matrimonio purgetur, excommunicatione pu- « niuntur, aut depositione si clericus raptor fuerit. Rapto- « res mulieris quæ virum habet, subsunt pœnis adultero- « rum (Trid. sess. 24, cap. 6, *de ref.*)... Sacrarum autem « virginum sive monialium raptores pœnas perferunt, « quæ à sacris canonibus contra raptores simul et sacrile- « gos sunt constitutæ » (can. 2 et seq., causa 36, q. 2).

912. 8° « *Sodomia* et conjunctio cum bestiis, non « delicta sed monstra... sunt. Olim quisquis tam fœda et « immania patrasset crimina... non solum a limine, verùm « etiam ab omni ecclesiæ tecto removebatur. Hodie (ob « *sodomiam perfectam*)... jure canonico excommunicatio « in laicum, in clericum verò depositio ab officio, benefi- « cio, ordine clericali, et in monasterium detrusio, con-

« stituta est (cap. *Clerici*, *de excess. Prœl.*). Eodem quoque « modo puniuntur qui sua cum bestiis corpora commiscue« runt. » Vid. *Code pénal* (art. 331 et seq.). De omnibus his legenda est C. *Apost. Sedis.*

De confessione complicis et de sollicitantibus, diximus supra (682, etc.).

ART. IV.

DE DELICTIS CONTRA JUSTITIAM.

§ I.

De homicidio.

913. *Homicidium* est injusta hominis occisio : aliud est *simplex*, quando nulla alia adest circumstantia ad regulas morum pertinens ; aliud est *qualificatum*, quando in eo adsunt circumstantiæ quæ novam adjiciunt speciem, vel quæ intra eamdem speciem crimen notabiliter aggravant : circumstantiæ hujusmodi sunt : 1° *machinatio* quando scilicet præmeditatio crimen præcessit ; 2° *assassinium* quando conducuntur viri scelerati ad interficiendum aliquem ; 3° *proditio*, quando quis per dolum interficitur ; 4° *parricidium*, si occidantur parentes aut cognati ; 5° *sacrilegium*, quando occiditur persona Deo sacra ; 6° *duellum*, si in certamine singulari ex condicto suscepto occidatur ; 7° *abortus*, si fœtus ex utero materno præmaturè et culpabiliter ejiciatur, ita ut mors exindè sequatur ; 8° *suffocatio prolis*, aut ipsius expositio, quæ satis intelliguntur ; 9° *autochirio* quæ est suî occisio.

Homicidium *simplex* inducit : 1° irregularitatem : inducit proinde inhabilitatem ad beneficia et officia ecclesiastica (Trident., sess. 14, cap. 7, *de ref.*) ; 2° homicidæ subjacent pœnæ excommunicationis ferendæ sententiæ (cap. *Itaque* 20, causa 24, q. 3) ; 3° privandi sunt beneficiis priùs obtentis et omni exercitio sacrorum ordinum. Ita cap. *Si Episcopus* 7, dist. 50.

Homicidium verò *qualificatum*, excommunicationem ipso facto inducit : 1° si sit *sacrilegium*, ex cap. *Si quis suadente*, etc. ; 2° si contingat per *assassinium* inducit eamdem pœnam ipso facto.—Ablata est excomm. C. *Ap. Sed.*

914. 3° Si sit per *duellum* : « Duellum est duorum (vel

« subinde plurium) certamen, quod ex condicto, uno « dicente et altero acceptante, suscipitur. »

Non licet suscipere duellum etiam fictum ad vitandam infamiam; nec etiam ducibus licet permittere duella militibus, etiam cum hostibus ad ostensionem virium.

Notandæ sunt hîc propositiones à Bened. XIV damnatæ quæ sic habent :

« I. Vir militaris, qui, nisi offerat et acceptet duellum « tanquam formidolosus, timidus, abjectus et ad officia « militaria ineptus haberetur, indeque officio, quo se suos« que sustentat, privaretur, vel promotionis aliàs sibi « debitæ ac promeritæ spe perpetuò carere deberet, culpâ « et pœnâ vacaret, sive offerat sive acceptet duellum.

« II. Excusari possunt, etiam honoris tuendi, vel hu« manæ vilipensionis vitandæ gratiâ, duellum acceptantes, « vel ad illud provocantes, quando certò sciunt pugnam « non esse secuturam, utpote ab aliis impediendam.

« III. Non incurrit ecclesiasticas pœnas contra duel« lantes latas, dux vel officialis militiæ acceptans duellum « ex gravi metu amissionis famæ, vel officii.

« IV. Licitum est in statu hominis naturali acceptare « et offerre duellum ad servandas cum honore fortunas, « quando alio remedio eorum jactura propulsari nequit.

« V. Asserta licentia pro statu naturali, applicari etiam « potest statui civitatis malè ordinatæ, in quâ nimirum, « vel negligentiâ vel malitiâ magistratûs, justitia apertè « denegatur. »

Videtur tamen quòd duellum possit acceptari vel offerri ad hostes debilitandos, vel ad terminandum bellum cum minori damno.

915. Pœnæ autem duello impositæ tres sunt ex Concil. Trident. (sess. 25, c. 19) : 1° excommunicatio ipso facto incurrenda et S. Pontifici reservata, quam etiam incurrunt patrini, consulentes modo efficaci, favorem præbentes, domini locum præstantes; ipsimet spectantes si de industriâ spectent et suâ præsentiâ quodammodo duellantes approbent et animent; non verò si tantùm obiter transeundo ibi reperiantur; 2° proscriptio omnium bonorum, cum perpetuâ infamiâ : hæc tamen pœna non videtur

recepta in nostris partibus ; 3° privatio sepulturæ ecclesiasticæ. — Servata est excomm. (C. *Apost. Sedis.*)

« Istæ autem pœnæ incurruntur tantùm ob duellum « strictè sumptum, scilicet convento loco, tempore et « armis, non verò ob conflictum improvisum, quamvis « pugnantes ex eodem impetu rixæ perrexerint ad ali« quem locum idoneum. Ita valde probabiliter Elbel, etc... « Idemque probabiliter... si quis alteri dicat : *tecum pu« gnabo primâ vice, quâ mihi obviaveris :* nam eo casu, « postea etiam habito conflictu, isti non incurrunt pœnas, « quia tunc deest designatio loci et temporis. » (S. Liguor.. lib. 3, n° 401.)

916. 4° Si sit *abortus*, Sixtus V in Const. *Effrenatam*, statuit excommunicationem esse incurrendam ipso facto ab omnibus qui procurant abortum ; quæ excommunicatio remansit in Const. *Apost. Sedis*, et reservatur Ordinariis : « Procurantes abortum, effectu sequuto ». In eam incidunt probabiliùs ipsæmet mulieres quæ abortum sibi procurant. Irregularitas autem non incurritur nisi a procurantibus abortum fœtûs animati, id est juxta philosophos medii ævi, post dies 40 a conceptione, si de masculis agatur, post dies 80, si de fœminis. Cui regulæ standum est, quamvis falso fundamento nitatur.

5° Quoad suffocationem puerorum, vide cap. *Consuluisti* 20, causa 2, q. 5, et cap. *De Infantibus* 3, *de his qui fil. occider.*

6° Qui seipsos occidunt culpabiliter privandi sunt sepulturâ ecclesiasticâ.

917. 7° De jure communi parricidæ olim puniebantur variis pœnis in cap. *Latorem* 15, causa 33, q. 2, et toto titulo *De his qui filios occiderunt* recensitis; verùm tales pœnæ recesserunt ab aulâ, inquit Ferraris : unde in casu parricidii judices ecclesiastici remittere debent laicos judicibus sæcularibus; clericos verò, priùs, juxta præscriptum canonis, deponere debent ac degradare, sicque curiæ sæculari tradere.

8° Quâ autem pœnâ et à quo judice puniendi sint clerici

et religiosi læsæ majestatis rei, seu potiùs *proditionis*, dissentiunt DD.

§ II.

De maledicto et falso.

918. I. *Maledictum* in genere est *mala locutio de alio.* Episcopus non debet ipsemet punire aliquem ob maledictum sibi personaliter illatum, sed puniendus est tunc maledicus alterius judicis arbitrio (Lex *Si quis* 10, c. *de Episcopis et clericis*).

Pœnæ in clericos maledicos latæ sunt sequentes : « Cle« ricus maledicus (maximè in sacerdotibus) cogatur ad « postulandam veniam ; si noluerit, degradetur ; nec un« quam ad officium absque satisfactione revocetur » (Can. *Clericus* 5, dist. 46).

Contra auctores libellorum famosorum legantur can. 2 et 3, causæ 5, q. 1 ; sic autem habet can. 3, ex Concil. Eliberitano sumptus : « Si qui inventi fuerint famosos « libellos in ecclesiâ ponere, anathematizentur. » Can. verò 2 loquitur præsertim de iis qui libellos famosos sub anonymo in vulgus spargunt, qui anathematizantur si nolint se prodere.

919. II. *Falsum est veritatis immutatio, aut etiam suppressio dolosè in alterius præjudicium facta.*

Committitur quatuor præsertim modis, scilicet dicto, scripto, facto, usu : 1° *dicto*, si testes falsum dicant, vel verum taceant in judicio : huic crimini participant qui testes subornant, etc.; 2° *scripto*, si nempe scripturæ falsæ exarentur vel in toto vel in parte ; 3° *facto*, ut si veræ scripturæ aliquo modo corrumpantur, deleantur, occultentur, vel si quis se fingat alium esse ac revera est, vel si merces falsificentur, et præsertim monetæ, quod pluribus modis contingere potest ; 4° *usu* vel potiùs *abusu*, et quidem dupliciter : 1° scienter utendo falsitate ab alio confectâ, v. g. falso instrumento ab alio exarato ; 2° scienter producendo falsitatem à se fabricatam.

Pœnæ autem falsantium litteras Apostolicas, vel iis utentium, sunt sequentes : 1° excommunicatio ipso facto incurrenda et S. Sedi reservata (cap. *Ad falsarium* 7, *de*

crimine falsi, et Bulla *Cœnæ*, § 6) ; 2° si falsantes sint clerici, etiam occulti, sunt ipso jure privati officiis et beneficiis ecclesiasticis (cap. *Falsarium* modò citat.) ; V. alias pœnas, ap. Ferr. v° *Pœnæ*, art. 2, n[is] 51-66, et C. *Ap. Sed.*

Impetrantes tamen litteras Apostolicas per subreptionem non incidunt in supradictas pœnas, sed effectu earum carent : ratio est quia licet tales litteræ sint invalidæ, attamen in ordine ad expeditionem sunt veræ, ideoque qui eas impetrant, non sunt falsarii.

Qui autem scienter habent litteras Apostolicas falsas, nisi intra 20 dies, illas lacerent aut restituant, excommunicationi subjacent (cap. *Dura* 4, *de crimine falsi*), etiamsi iis non utantur. Non videtur servata à C. *Ap. Sed.*

Nomine litterarum Apostolicarum in ordine ad pœnas supra recensitas, non solùm veniunt Bullæ Datariæ et Cancellariæ Apostolicæ, sed etiam Secretariæ Brevium : ita Innoc. X, Const. 51 ; non verò litteræ Legatorum, Sacræ Pœnitentiariæ et Sacrarum Congreg., quia non sunt litteræ Papæ : controvertitur tamen de litteris S. Pœnitentiariæ.

Clericus falsans litteras Episcopi vel Capituli, est ab officio et beneficio suspendendus (cap. *Si Episcopus* 7, dist. 59 ; et cap. *Tam litteris*, in § fin., *de test.*, etc.).

Regulares verò falsantes sigillum, vel litteras Prælatorum, puniuntur juxta Constitutiones speciales cujuscumque ordinis.

Clericus autem falsans Principis sigillum ab ordine est deponendus.

Pœnæ quoad alias falsitates diversæ sunt pro diversitate falsi commissi : pro clericis vide caput *Si Episcopus* 7, dist. 50.

Falsificatio monetæ feritur excommunicatione S. Sedi reservatâ, ex Extr. Joann. XXII *Prodiens* 1, *de crimine falsi.* — De eâ silet C. *Apost. Sedis.*

§ III.

De furto, usura, etc.

920. I. *Furtum est occulta et injusta rei alienæ ablatio*,

invito rationabiliter domino. Si apertè vi fiat, est rapina à furto specie distincta.

Clericus, fur *notorius*, aut furti condemnatus est infamis (cap. *Infames* 17, causa 6, q. 1); et consequenter etiam irregularis. Insuper si notorius sit ab officio et ordine clericali deponi debet (cap. *Presbyter* 12, dist. 81; et cap. *Cùm non ab homine* 10, *de Judiciis*); et si non resipiscat, excommunicandus est; et tandem si incorrigibilis evadat, curiæ sæculari tradi debet (cap. *Cum non ab homine.*).

921. II. *Usura* est *quodcumque lucrum ex mutuo præcise vi seu ratione mutui proveniens*.

Usurarii notorii sequentibus pœnis canonicis subjacent: 1° Infames sunt (cap. *Infames* 2, c. 3, q. 7; cap. *Dilectus* 13, *de excess. Præl.*); 2° si clerici sint, et moniti non desistant, ab officio et beneficio sunt suspendendi et deponendi (cap. *Episcopus* 1, cap. *quoniam* et cap. *Si quis* 5, dest. 47, etc.); 3° si sint laici, excommunicari debent usquedum satisfecerint (cap. *Præterea* 7, *de usuris*); 4° ad communionem altaris non sint admittendi (cap. *Quia in omnibus* 3, *de usuris*; 5° si manifeste in peccato decesserint, carere debent ecclesiastica sepultura. Quoad alias pœnas vide Ferraris (v° *Usura*, n[is] 92-100).

922. III. Sunt plura alia delicta contra justitiam: sufficiat aliquid delibare de incendiariis.

Jure canonico incendiarii ecclesiarum aliorumque locorum sacrorum ac ipsis contiguorum ad 30 passus, si malitiosè id faciant, ipso jure sunt excommunicati (cap. *Definivit* 35, c. 17, q. 4; cap. *Canonica* 107, c. 11, q. 3; cap. *Omnes Ecclesiæ* 5, c. 17, q. 4). Absolvi quidem possunt ab episcopo si non sint denuntiati, secus, à solo Papâ, cap. *Tua nos*, *de sent. excom.* Suppressa est C. *Apost. Sedis.*

Incendiarii autem locorum non sacrorum incurrunt duntaxat excommunicationem ferendæ sententiæ (Cap. *Si quis* 31, et cap. *Pessimam* 32, c. 23, q. 8).

INDEX

MATERIARUM IN TOMO SECUNDO

COMPREHENSARUM.

POITIERS. — TYPOGRAPHIE DE HENRI OUDIN.

SUPPLEMENTUM.

DE STATU RELIGIOSO.

923. Quidquid nonnulli dixerint, statum religiosum fuisse a Christo institutum, saltem quoad ipsius substantiam, tenenda est sententia, juxta Suarezium. (*De statu relig.*, tr. 7, lib. 3, c. 2 nº 4). Innititur hæc assertio præcipue verbis S. Matth., c. 19, v. 12 et 20; cap. 16, v. 24; et Epist. 1 ad Cor., c. 7, v. 25-40; quibus Christus ad tria consilia paupertatis, castitatis et obedientiæ, et ad vota de illis perpetuo facienda hortatur. Porro in his tribus votis consistit substantia status religiosi, ut infra videbitur.

Et revera, etiam ab Ecclesiæ exordiis, extitisse veros religiosos sat aperte demonstrari potest : nam illi fideles, quibus juxta S^m^ Lucam [1] *erant omnia communia*, qui *possessiones et substantias vendebant et ponebant ante pedes Apostolorum, qui dividebant omnibus prout cuique opus erat*, hoc egisse non videntur nisi vovendo paupertatem; porro si non accessisset quoque castitatis votum, Apostoli sane non permisissent parentibus sic filios suos spoliare : et cum hæc fiebant sub regimine Apostolorum, aderat pariter obedientiæ votum; proinde in iis adunata erant omnia statum religiosum componentia. Et ita hæc interpretata fuere a pluribus SS. Patribus, ut videre est apud Bouix, *De Regularibus*, p. 151.

Præterea non tantum traditione discimus a SS. Martha et Magdalena amplexatam fuisse vitam religiosam, sed, ut ait S. Franciscus Salesius [2]. « S. Ignace disciple des Apôtres, écrivant aux Philippiens : Je salue, » dit-il, l'assemblée des Vierges et la Congrégation des » veuves. Et ailleurs il recommande à ceux de Tarse » d'honorer les Vierges comme consacrées à Dieu, et

1. *Act. ap.*, c. 2, v. 44 et 45; c. 4, v. 32, et 34 et 37; c. 5, v 1-10.
2. Préface des règles de la Visitation.

» les veuves comme *l'autel* ou *sacraire de Dieu;* et en » l'épître aux Corinthiens : que *les Vierges*, dit-il, *recon-* » *naissent à qui elles sont consacrées.* Et finalement à Hé- » ron : *Conserve les Vierges comme les joyaux de Jésus-* » *Christ.* »

Unde etiam S. Cyprianus, qui, anno 258, martyrii corona decoratus fuit, cujusdam Deo sacrarum Virginum domus mentionem facit. Item legitur in actibus S. Bonifacii martyris, B. Aglae renuntiasse mundo et Christo famulatam fuisse cum aliis quibusdam puellis. Et in actis S. Februoniæ, quæ, circiter anno 304, martyrium passa est, fit mentio de feminarum monasterio, cui præerat Bryene, olim discipula Platonidis, proinde a multis annis antea existente. Igitur SS. Paulus et Antonius non statum religiosum, ut quidam cum Thomassino asserunt, sed duntaxat vitam eremiticam instituerunt, ut ex ipso sancto Athanasio colligitur.

Dicemus : 1° de status religiosi natura; 2° de canonica norma novas erigendi religiosorum familias, novosque earumdem conventus; 3° de canonica norma statum religiosum ingrediendi; 4° de religiosorum obligationibus; 5° de eorumdem regimine; 6° de privilegiis; 7° de religiosis statum mutantibus; 8° de suppressione et dispersione familiarum religiosarum; 9° de variis speciebus religiosorum institutorum.

ART. I.

DE NATURA RELIGIOSI STATUS ET SOLEMNITATE VOTORUM.

924. I. Status religiosus sub duplici respectu considerari potest, nempe, vel tanquam minus stricte dictus, vel ut stricte dictus, seu completus.

Primo modo definitur : *Status fidelium ad divinæ charitatis perfectionem tendentium.*

Dicitur : 1° *status*, sive modus vivendi stabilitatem per vota habens; 2° *ad charitatis perfectionem*; unde non solum ad præceptorum, sed etiam ad consiliorum, saltem quorumdam, observationem, religiosi per vota se adstringunt; 3° *tendentium*, quia minime necessarium

est quod religiosi jam perfectionem acquisierint, sed sufficit quod ad illam, per varia media quæ ipsis proponi solent, pervenire conentur.

Secundo modo definitur : *Fidelium ad divinæ charitatis perfectionem tendentium, editis votis perpetuæ paupertatis, castitatis et obedientiæ, stabilis in communi vivendi modus ab Ecclesia approbatus.*

Dicitur : 1° *editis votis perpetuæ paupertatis, castitatis et obedientiæ*; quia, ut complete tendatur ad perfectionis acquisitionem, removeri debent quæ solent homines eb amore Dei avertere et creaturæ devincire; hujusmodi porro sunt bona externa, delectationes sensibiles, proprio sensui et voluntati adhæsio, quibus omnibus per dicta vota renuntiatur. Insuper per ea totum quod habet homo Deo consecrat : bona externa nempe per paupertatis, corpus suum per castitatis, intimas tandem animæ facultates, voluntatem præsertim, per obedientiæ votum.

Dicitur 2° *stabilis in communi vivendi modus* : quamvis enim ad essentiam status religiosi vita communis non sit in se necessaria, quippe fuere olim veri religiosi qui vitam eremiticam ducebant; hodie tamen hujusmodi vita requiritur, ut constat cap. finali, *De religiosis domibus*, et cap, unico eodem titulo, in 6°, ubi statuitur *vota religiosa debere fieri in religione approbata a Sede Apostolica*, quæ non approbat nisi statum cœnobiticum, seu in communi viventium.

Dicitur : 3° *ab Ecclesia approbatus*; de status quidem religiosi essentia non est, quod ab Ecclesia expresse approbetur, cum absque ejus approbatione in illo potest inveniri omne quod ipsummet constituit, nempe observatio trium consiliorum evangelicorum, cum traditione sui facta, et a Deo per aliquem acceptata. Attamen cum nullus status ut Deo gratus et ab ipso acceptatus possit haberi si ab Ecclesia sit prohibitus, et cum hodie Ecclesia interdicat omne institutum religiosum ab ipsa non approbatum, hodie hæc conditio est necessaria ut aliquis ordo sit reputandus status vere religiosus.

925. Ad essentiam vero status religiosi stricte dicti

communiter DD. requirunt quod professi donationem et traditionem sui Deo faciant, et quod, nomine Dei, ab aliquo hominum hujusmodi donatio ac traditio acceptetur. Sic autem rem explicat Suarez [1] : « Ostendimus » Deum per seipsum vota acceptare quæ in promissione » consistunt ; quod hîc negamus de traditione vel obla» tione... : nam promissio ipsi Deo immediate fieri po» test et illi placere, si sit de re sibi grata ; et hoc satis » est ut habeat suum effectum, qui tantum est obligare » promittentem ad faciendum quod promisit.... At » vero traditio vel donatio, licet possit immediate fieri » intuitu Dei, non tamen acceptatur ab ipso, nec est » illi grata, nisi fiat alicui homini a quo acceptari vel » repudiari possit, et qui jus requirat in rem traditam » ad utendum illa, vel illi imperandum, curamque » gerendi ejus.... Ratio est, quia Deus, secundum ordi» nariam providentiam, non suscipit peculiarem cu» ram gubernandi privatam personam immediate per » seipsum, nec indiget his rebus sensibilibus, ut eis » immediate et sine interventu causarum secundarum » utatur. Et ideo donatio sic facta Deo, vel esset vana » et otiosa, vel quasi tentans Deum ab illo regimen » exigendo ; et propterea illi non placet, nec ab ipso » immediate acceptatur. » Proinde ab aliquo ipsius nomine acceptari debet.

926. Vota religiosa duplicis sunt conditionis : alia enim sunt simplicia, alia vero solemnia, hæcque distinctio ipso jure nititur, ut videre est cap. *Quod votum, de voto et voti redempt. in* 6°, et cap. *Rursus* 6, *Qui clerici.*

II. Dicendum est ergo hîc in quo consistat votorum solemnitas. In eo conveniunt DD. quod vota solemnia reddant voventem omnino et perpetuo incapacem, sive ad matrimonium contrahendum, sive ad acquirendum bonum temporale, ac ad exercendum quemlibet proprietatis actum, sive ad quamcumque promissionem tam Deo quam hominibus faciendam, quæ non sit a superiore rescindibilis.

1. *De relig.*, tract. 7, tit. 2, c. 4, nis 7 et 8.

Tres sunt sententiæ circa quæstionem in quonam præcise consistat votorum religiosorum solemnitas : *Prima Thomistarum*, qui ipsamet natura rerum procedere dicunt hanc solemnitatem. Vota enim, juxta ipsos, sunt solemnia eo quod sint donatio sui; porro donatio natura sua differt a simplici promissione. Concedunt tamen Thomistæ posse Ecclesiam apponere conditiones sine quibus validæ non essent tam traditio voventis, quam ejus a superiore religionis acceptatio. Sic suam sententiam conciliare nituntur cum verbis Bonifacii VIII, affirmantis solemnitatem votorum sola constitutione Ecclesiæ fuisse inventam (cap. *Quod votum*, *De voto et voti*, etc, in 6°).

Secunda sententia plurium veterum theologorum tenet dictam solemnitatem consistere in quadam benedictione seu consecratione, qua fit ut matrimonium iniri nequeat, eo quod res Deo sacrata non sit adhibenda ad usus tali consecrationi repugnantes.

Tertia communior, quam amplectimur, dicit hanc solemnitatem pendere ex sola Ecclesiæ determinatione.

Probatur hæc tertia sententia 1° ex Decretali modo citata *Quod votum* Bonifacii VIII : « Nos igitur, inquit » Pontifex, attendentes quod voti solemnitas *ex sola* » *constitutione Ecclesiæ* est inventa..., declarandum du- » ximus.... illud solum votum debere dici solemne.... » quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri or- » dinis, aut per professionem expressam vel tacitam, » factam alicui de religionibus per *Sedem Apostolicam* » approbatis ».

2° Ratione : vel ex sola constitutione Ecclesiæ pendet votorum religiosorum solemnitas, vel, ut aiunt Thomistæ, ex traditione voventis a superiore acceptata, vel ex aliqua benedictione seu consecratione. Porro hæc duo posteriora dici nequeunt. Non quidem primum : Nam vota scholasticorum in Societate Jesu, solemnia non sunt, sed tantum simplicia, juxta Const. *Quanto fructuosius* Gregor. XIII, anni 1583, quamvis, juxta eamdem constitutionem, iidem scholastici sint veri et proprie dicti religiosi. Porro dicti scholastici, se tamen

Societati omnino tradunt, quæ illos acceptat etsi non irrevocabiliter. Ergo traditio suî, a superioribus acceptata, non sufficit ad solemnitatem votorum.

Ne dicas Societatem non se ligare erga scholasticos, sed servare libertatem illos dimittendi. Nam hoc non impedit quominus scholastici omnino se religioni dedicent; ita ut, acceptante religione, non amplius valeant de seipsis disponere; unde in casu est vera suî donatio a superioribus acceptata.

Præterea, per vota solemnia, professus spoliatur, in perpetuum ac absolute, capacitate sive nubendi sive bona acquirendi, etc.; porro nemo capacitate hujusmodi potest se spoliare, cum ea sit unicuique a natura inhærens; sed ad hoc requiritur auctoritas publica. Ergo 1° donatio suî non sufficit ut vota sint solemnia, sed auctoritas publica, nempe Ecclesiæ, ad hoc insuper exigitur.

Secundo solemnitas non pendet ex aliqua benedictione seu consecratione. Quod evidentiâ patet : nam ex una parte vota solemnia esse possunt ex professione quæ sine benedictione fiat, videlicet ex professione tacita, ut constat Decretali *Quod votum* Bonifacii VIII; et ex alia, sunt vota simplicia quæ ritu valde solemni emittuntur in variis Institutis, quibus Ecclesia non concedit facultatem ad vota solemnia admittendi. Ergo superest ut solemnitas votorum ex sola constitutione Ecclesiæ pendeat.

927. Ex his varia deducuntur consectaria :

1° Ut solemnia sint vota religiosa requiritur ut tria numero sint, obedientiæ scilicet, castitatis et paupertatis. Ut certum principium hoc habet ipsamet Curia Romana.

Anno enim 1820, in responsione ad Episcopum Lemovicensem, sic ait S. Pœnitentiaria : « Si hujusmodi » paupertatis votum solemne non est, nec solemnia » censeri possunt reliqua duo vota castitatis et obe» dientiæ : quippe cum secundum solemnis religiosæ » professionis naturam atque Ecclesiæ disciplinam, vo» tum unum, sine alio, solemne esse non potest ».

V. etiam responsionem ad Episc. Nannetensem 28 nov 1818.

928. 2° Votorum solemnitas non potest unice pendere a constitutione Ecclesiæ, quin ab ipsa pariter pendeat id omne quod, ipsius judicio, hanc solemnitatem debet constituere. Proinde ad Ecclesiam pertinet statuere incapacitatem voventibus inhærentem valide contrahendi varios actus hujusmodi votis oppositos ; et id quidem non obstante civili potestate contrarium ordinante, cum Ecclesia sit omnino independens a sæculari auctoritate quoad objecta finem spiritualem spectantia. Proinde non solum invalidum esset matrimonium a solemniter professo contractum, sed nulli absolute ac irriti essent omnes actus proprietatis, ab eodem peracti, quantumvis validi a jure civili alias haberentur. Sic intelligitur quomodo, etiam in Gallia, non obstante lege civili, solemnia esse possunt vota Jesuitarum, Carthusianorum, Benedictinorum, Trappistarum, Cappuccinorum, etc. ; quomodo pariter a S. Sede solemnia reputentur vota monialium in Sabaudia et in diœcesi Niciensi, etsi ipsa talia non habeat vota emissa in cæteris Galliæ monasteriis ad eadem Instituta pertinentibus.

Nisi enim ut certa hæc teneantur, dicendum erit pendere a quocumque Gubernio temporali quod solemnia nequeant esse vota religiosa prout illa existere vult Ecclesia, nempe cum absoluta incapacitate bona temporalia habendi. Porro nunquam Ecclesia censuit statum religiosum sic esse sub dependentia principum temporalium : incapaces enim habet omnes regulares solemniter professos, etiam in ditionibus hæreticorum et infidelium, quantumvis civiliter capaces possidendi in eis regionibus habeantur.

929. 3° Ex dictis intelligitur cur vota solemnia in ordine ab Ecclesia ad hoc specialiter approbato sint emittenda. A concilio enim Lateranensi IV decretum fuit : « Quicumque ad religionem converti voluerit, unam de » approbatis assumat. Similiter religiosam domum de » novo fundare, regulam et institutionem accipiat de » approbatis ». Porro S. Sedes ut solemnia non habet

quæcumque vota ordinum approbatorum, sed solummodo emissa solemniter in iis qui ad hoc sunt specialiter approbati. Vota enim Maristarum, Redemptoristarum, etc., non sunt solemnia, etsi approbata fuerint illorum Instituta, quia non ad hoc fuere specialiter approbata.

Imo ex bulla *Instaurandæ* Innocentii X, cujus præscripta vim legis ubique habent, juxta Bened. XIV [1], solemnia esse nequeunt vota, nisi emittantur et acceptentur in domibus auctoritate S. Sedis erectis. Nec ibi accipi valent valide, nisi a superioribus ab eadem S. Sede specialiter deputatis.

930. 4° Insuper Ecclesia solemnia non reputat monialium vota, nisi emissa fuerint in domo clausuræ adstricta. Ita cap. *Periculoso*, *De statu religioso;* Conc. Trid. sess. xxv, c. 5, *De regul.*, et Bened. XIV, Const. *Quamvis*, 30 apr. 1749. Quæ clausura, non episcopalis tantum, sed papalis est intelligenda, id est clausura a sacris canonibus præscripta, et juxta eorumdem determinationem observanda, ita ut de ea ipsimet Episcopi, qui speciale non habent indultum, haud possunt dispensare nisi in casibus a lege determinatis.

931. Defectu earum conditionum, monialium vota in Galliâ non habentur ut solemnia a Sancta Sede, etiam in monasteriis ad Ordines specialiter approbatos pertinentibus, licet in iisdem extra Galliam professio solemnis in usu sit. In Gallia enim moniales nisi clausuræ episcopali subjiciuntur. Nam tempore restaurationis cultus, post lugendam perturbationem 1789, ipsarum monasteria auctoritate S. Sedis non fuere erecta, nec ab eadem S. Sede superiorissæ potestatem acceperunt ad solemnem professionem admittendi.

Cur vero Sancta Sedes non præscripserit monialibus Galliæ observationem eorum quæ ad solemnitatem votorum requiruntur, dum in eadem ditione absque ulla difficultate admittere permittit viros ad professionem solemnem, vera ratio videtur esse quod, a tempore

1. *De Syn.*, l. IX, c. 1, n° IX.

dictæ perturbationis, nunquam Instituta religiosa tanta securitate civiliter potita fuere ut eorum eversio non esset formidanda; porro, tali infortunio accidente, difficilius quam viri sibi providere possent feminæ solemnibus votis adstrictæ. Igitur ipsis tunc opus esset ut à votis solverentur; proinde expediebat ut votis solemnibus non forent ligatæ, sed solummodo simplicibus, quorum solutio multo facilior est.

Cæterum monialium vota in Gallia, vigente actuali legislatione, possent esse solemnia, si Sancta Sedes id permitteret, prout adhuc permittit in Sabaudia. Etenim Trappistarum vota nonnisi simplicia fuerant ab anno 1837 usque ad 5 februarii 1868, sic Roma disponente; attamen solemnia nunc esse possunt ex nova concessione S. Pontificis. (V. des *Communautés religieuses*, etc, n° 524, et *Manuale tot. jur. canon.* n° 2505, edit. 4ª.)

932. Quærit. Quid speciale habeant vota religiosa solemnia?

Resp. 1° : Hujusmodi vota illum constituunt statum religiosum qui Romæ habetur velut proprie dictus, cuique soli applicandæ sunt generaliter leges canonicæ statum regularem spectantes. Non ideo tamen concludendum est solos solemniter professos esse veros religiosos, cum ex Const. *Quanto fructuosius* Gregor. XIII decretum fuerit : « non modo eos qui in coadjutorum formatorum,
» sive spiritualium sive temporalium gradus et minis-
» teria admittuntur, sed etiam alios omnes, et quos-
» cumque qui in ipsa Societate admissi, biennio pro-
» bationis... peracto, tria vota prædicta, tametsi sim-
» plicia emiserint, emittentque in futurum, *vere et pro-*
» *prie religiosos fuisse et esse*, *et ubique semper ab omni-*
» *bus censeri et nominari debere*, *ac si in professorum præ-*
» *dictorum numerum* adscripti fuissent. Præcipimus, et
» interdicimus ne quicumque.... illud in controver-
» siam.... ponere audeat quoquo modo ». Igitur qui emittunt vota simplicia regulares in stricto sensu esse possunt; imo et tales habentur a Sede Apostolica, modo tamen tria vota religiosa emittant, et pertineant ad ordinem specialiter approbatum qui facultatem habeat ad-

mittendi ad professionem solemnem; si vero pertineant ad ordinem, approbatum quidem, sed non specialiter cum dicta facultate, non habentur ab Ecclesia Romana tanquam regulares stricte dicti, proinde ipsis non sunt generaliter applicandæ leges Ecclesiæ regulares spectantes nisi quatenus Ecclesia expresse eosdem voluerit obligare; sed revera, in facta hypothesi quod emittant tria supra dicta vota in Instituto a Sede Apostolica approbato, sunt in se veri religiosi, cum plene Deo se dicent, et cum eorum vota nomine Dei a superioribus suis ad hoc legitime deputatis recipiantur. In iis enim consistit vera vitæ religiosæ essentia, etsi Ecclesia nolit ad tales religiosos generaliter extendere suas præscriptiones statum regularem respicientes.

933. Resp. 2) Addendum est nunc quid sit speciale unicuique voto solemni seorsim sumpto.

I. Votum solemne castitatis speciale habet quod et dirimat matrimonium antea contractum quando nondum est usu consummatum, et quod insuper sit perpetuum impedimentum contrahendi valide conjugium subsequens. Hæc duo constant ex Tridentino : primum quidem ex can. 6 sess. XXIV, sic habente : « Si quis dixerit matrimonium ratum, non consummatum, per » solemnem religionis professionem alterius conjugum » non dirimi, anathema sit ». Secundum vero ex canone 9 ejusdem sessionis, ubi dicitur : « Si quis dixe- » rit... regulares castitatem solemniter professos, posse » matrimonium contrahere, contractumque validum » esse, non obstante... voto..., anathema sit ». Et hoc posterius sequitur ex dictis supra : cum enim Ecclesia tollat in perpetuum capacitatem nubendi a solemniter professis, necessario iidem nuptias validas inire nequeunt.

Revera etiam scholastici in Societate Jesu haud possunt valide matrimonium contrahere quamdiu dictæ Societatis sunt membra, etsi simplicia sint illorum vota, eo quod sic de illis statuit Ecclesia; sed illorum incapacitas non est perpetua, et, contingente quod a Societate dimittantur, valide etiam sine dispensatione, possunt

uxorem accipere, nisi fuerint sacris ordinibus initiati; minime autem matrimonium ratum non consummatum antea contractum dissolvitur per scholasticorum vota. (V. *Manuale*, etc., nº 2603, *in nota.*)

934. II. Ut bene intelligatur quid speciale sit voto solemni paupertatis, quatuor paupertatis gradus distinguendi sunt.

Primus est ejus qui nec licite nec valide potest habere dominium, neque proinde rebus tanquam propriis uti.

Secundus, ejus qui dominium potest quidem valide habere sed non licite, nec uti valet rebus tanquam suis.

Tertius, ejus qui valide et licite potest dominium habere, sed nequit licite uti rebus tanquam suis. Tales sunt scholastici in Societate Jesu.

Quartus tandem, ejus qui nec abdicat dominium, nec usum rerum independentem, sed duntaxat voto se adstringit ad non habendum temporalia ultra mensuram sufficientis sustentationis. Unde non abdicat nisi usum superfluorum.

935. Porro votum solemne paupertatis non tantum continet supradictum primum paupertatis gradum, sed supponit in solemniter professo perpetuam ac absolutam incapacitatem aliquid temporale tanquam proprietario habendi, ac ullum actum proprii dominii valide peragendi. Ad hoc, ut jam diximus, necessaria est interventio potestatis Ecclesiæ, cum nemo queat sibi auferre talem capacitatem a natura unicuique inhærentem; et in hoc omnes concordant.

Hæc præsertim constant cap. *Cum ad monasterium* 6, *De statu monachorum*, ubi Innoc. III, anno 1213, ait: « Prohibemus.... ne quis monachorum *proprium aliquo » modo habeat*..... Si vero... *proprietatem aliquam* fuerit » deprehensus habere, regulari monitione præmissa, » de monasterio expellatur, nec recipiatur ulterius nisi » pœniteat secundum monasticam disciplinam... Unde » si quidquam alicui fuerit specialiter destinatum, *non » præsumat accipere*, sed Abbati, vel Priori, vel cellario » *assignetur* ». Et ex Conc. Trident. (Sess. xxv, c. 2, *De regular.*), ubi dicitur: « Nemini.. regularium, tam

» virorum quam mulierum, liceat bona immobilia vel » mobilia, cujuscumque qualitatis fuerint, etiam quo» vis modo ab eis acquisita, *tanquam propria, aut etiam* » *nomine conventus, possidere vel tenere;* sed statim ea » superiori tradantur, conventuique incorporentur » V. *Manuale*, n° 2488. Et cf. App. n. XIII.

Nota quod incapacitas possidendi afficiat religiosos, non vero monasteria (Trid., sess. xxv, c. 3, *De regular.*), nisi speciali lege prohibeatur monasteriis possidere, uti Capuccinis, quibus nec etiam in communi licet aliquid habere, et quorum bona ad Ecclesiam Romanam pertinent.

936. De quæstione quisnam paupertatis gradus requiratur ad essentiam status religiosi, disceptatur apud Doctores. Porro 1° probabile est statum religiosum extitisse aliquando cum solo quarto gradu, excludente duntaxat superfluorum usum, proinde probabile pariter est illum gradum sufficere ad status religiosi essentiam. In probationem affertur antiquorum solitariorum exemplum.

2° Probabilius tamen dici potest semper viguisse tertium paupertatis gradum, usum bonorum independentem excludentem, quia proprietas repugnare videtur statui perfectionis : « Quamdiu enim res tractatur ut propria, amatur ut propria, aut saltem valde timendum est quod taliter ametur : unde amor non est purus. Et quoad solitarios antiquos, dicendum est illos habuisse sane aliquos superiores, alioquin non fuissent veri religiosi, cum apud omnes constet aliquam obedientiam esse statui religioso essentialem.

3° Probabilis est ergo ad essentiam religiosi status requiri saltem gradum tertium paupertatis. Sed inquiri potest an sufficiat; et responderi potest quod certe ita sit; et id constati 1° exemplo antiquorum religiosorum, SS. Antonii, Hilarionis, etc., qui possiderunt aliqua et testamenta condiderunt; 2° votis Scholasticorum in Societate Jesu, qui remanent domini capaces; et tamen, juxta Const. Gregor. XIII, *sunt veri et proprie dicti religiosi*; et propter hanc auctoritatem diximus certam esse

responsionem; 3° ratione, quia qui habent dominium solummodo exercendum cum superioris licentia, sunt vere pauperes, quippe bonis suis non fruuntur aliter quam si eorum dominio carerent.

937. III. Nihil fere speciale est voto solemni obedientiæ : nam etsi virtute hujusmodi voti superior religionis potestatem habeat omnes promissiones a solemniter professo factas irritandi, eamdem potestatem communiter DD. tribuunt superioribus cæterorum religiosorum votis simplicibus adstrictorum : vi nempe potestatis dominativæ, quæ ipsis competit in omni Instituto religioso sufficienter approbato, irritare possunt illorum vota votis professionis superaddita, cæterasque ipsorum promissiones. Discrimen aliquod tamen est : nam ex mera S. Pontificis permissione superiores Institutorum, in quibus sola emittuntur simplicia vota, possent præfato renuntiare privilegio, et hoc sine mutatione conditionis religiosorum istorum; dum Papa nequit generaliter hanc licentiam dare superioribus solemniter professorum quin mutet conditionem hujusmodi religiosorum, et illos constituat in statu simplicium votorum. Unde erga solemniter professos, potestas inhærens superioribus irritandi vota et promissiones est absoluta, et *quasi immutabilis*, cum desinere nequeat nisi per destructionem conditionis solemniter professorum; dum res aliter se habet erga simplicia vota emittentes. Inde sequitur quod superiores solemniter professorum irritare valeant eorum promissiones et pleraque vota professioni superaddita, etiamsi illa antea approbassent.

Dicimus *pleraque vota professioni superaddita* : quia sunt excipienda illa quæ, in quibusdam Religionibus, absolute et absque dependentia superiorum tribus votis consuetis superadduntur : v. g. vota abstinentiæ apud Minimos, captivos redimendi apud religiosos de *Mercede*, etc. Quoad votum transeundi ad strictiorem religionem, v. *Manuale* n° 2500, aut S. Liguorium, lib. 4, n° 13.

ARTICULUS II.

DE NORMA ERIGENDI RELIGIOSAS FAMILIAS NOVOSQUE EARUM CONVENTUS.

Dicendum : 1° de eadem norma canonice erigendi ; 2° de norma instituendi civiliter.

§ I.

De norma canonice erigendi religiosas familias et novas illarum domus.

PUNCTUM I.

DE NORMA CANONICE ERIGENDI RELIGIOSAS FAMILIAS.

938. Ad vitandas æquivocationes, sensus quorumdam vocabulorum est determinandus :

1° Per *Religiones*, maxime si dicantur *formales* aut *stricte* dictæ, intelligenda sunt instituta in quibus emittuntur vota solemnia.

2° Per *Congregationes religiosas*, instituta intelliguntur quæ essentiam quidem habent status religiosi, sed in quibus duntaxat emittuntur vota simplicia.

3° Vox *Ordo religiosus*, juxta Suarezium, comprehendit utraque præfata instituta : sed juxta alios, præsertim recentiores, idem significat ac Religio formalis.

4° Vocabulum *Institutum religiosum* sumi potest vel in stricto sensu, et sic designat institutum cui inest omne quod ad essentiam status religiosi requiritur, vel in lato sensu et tunc applicari potest omni congregationi religiosæ, etsi in ea nullum votum emittatur.

5° In quibusdam Institutis *regula* distinguitur a Constitutionibus; sed, juxta S. Congr. Episc. et Regul., distinctio hæc « haud admittitur in novis Institutis, cum » regularum nomine veniant tantum regulæ antiquo» rum ordinum, quæ olim ab Apostolica Sede appro-

» batæ fuerunt. Hinc omnia sub nomine constitutio- » num comprehendenda sunt ». (*Manuale*, n.° 2522.)

939. His præmissis, observandum est : 1° adesse legem Ecclesiæ prohibentem institutionem novorum ordinum religiosorum. Sic enim decretum fuit ab Innoc III, in Concilio Lateranensi IV : « Ne nimia religionum » diversitas gravem in Ecclesiam Dei confusionem in- » ducat, firmiter prohibemus ne quis de cætero novam » Religionem inveniat; sed quicumque ad Religionem » converti voluerit, unam de approbatis assumat. Si- » miler qui voluerit religiosam domum de novo fun- » dare, regulam et institutionem accipiat de appro- » batis[1] ». Titulus autem hujus capitis sic habet : « No- » vam Religionem non licet constituere sine auctoritate » Romani Pontificis ». Idem fuit decretum a Gregorio X, anno 1273, in concilio Lugdunensi II.

Et sub præfata prohibitione comprehenduntur ipsimet Episcopi, ut constat Extrav. *Sanctæ Romanæ, De relig. domibus*, Joannis XXII, in qua Pontifex statuit insuper dictam prohibitionem esse omnino irritantem. (V. *Manuale* n° 2525).

Communiter autem prohibitio intelligitur, non tantum de Religionibus proprie dictis, sed de omni Instituto religioso, etiam improprie dicto; quia vox *Religio* qua utitur Innocentius III, nondum, suo ævo, restringebatur ad Ordines in quibus emittebantur vota solemnia; et insuper quia si lex non esset sic interpretata finem propositum non obtineret, scilicet impediendi *ne nimia religionum diversitas gravem in Ecclesia confusionem inducat*.

940. Attamen, a multis annis, aliquatenus mitigata fuit interdictio; et, quamvis etiam nunc instituta religiosa, sine Sanctæ Sedis approbatione, nequeant permanenter et absolute institui, ita ut in eis tria vota profitentes sint veri et proprie dicti religiosi, inchoari nihilominus possunt, modô id fiat ex episcopali licentia

1. Lib. 3, Decret. tit. 30, c. 9.

Sic incœpit Sª. Joannæ Valesiæ Institutum, quod postea, anno 1501, ab Alexandro VI fuit approbatum; Idem est dicendum de Congregatione Fratrum Scholarum Christianarum vener. De La Salle, quæ, nonnisi multo post suam institutionem, anno 1724, approbationem a Sede Apostolica obtinuit; sic incœperunt Maristæ a Gregor. XVI, per Bullam *Omnium gentium*, approbati; sic multæ aliæ Congregationes religiosæ. Imo constat hodie Curiam Romanam nolle ullam novam Congregationem approbare, quin per temporis experimentum utilitatem suam et consistentiam ostenderit. Proinde non amplius hodie prohibetur novum ordinem inchoare, modo id fiat auctoritate Ordinarii [1]. Certum est autem vigere, adhuc nunc, dictam prohibitionem quando Ordinarii licentia deest. Proinde vota quæ emitterentur in aliquo novo Instituto sine licentia episcopali incœpto, illicita essent ac proinde nulla, saltem quatenus respectum haberent ad hujusmodi Institutum. (V. des *Communautés*, etc, nis 11, 12, 37, 38.)

Nota quod statim ac a S. Sede approbatæ fuerint Constitutiones Instituti cujuslibet, etiamsi in eo vota non emittantur, vel clausuræ non subjaceat, nullæ in eis sive mutationes sive additiones fieri queunt, sive a superioribus Instituti, sive ab Ordinario. (V. *Manuale*, nº 2529.)

941. Observandum est : 2º monialium vota solemnia esse haud posse, nisi emissa fuerint in monasteriis clausuræ papali adstrictis; imo a Sancta Sede prohibitum fuit ne erigantur conventus monialium in quibus non admittitur professio solemnis.

Primum constat tum ex cap. *Periculoso*, *De statu reg.* in 6º, ubi dicitur : « Nulli earum (monialium) religio-» nem tacite vel expresse professæ, sit vel esse valeat..

1. Sed cum Ordinarius nequeat licentiam concedere nisi pro sua diœcesi, et sub conditione quod non erit retrahenda a S. Sede, patet Congregationem sola auctoritate Ordinarii institutam, illam non habere consistentiam quæ est requisita ut voventes sint in statu religioso proprie dicto, seu vere permanenti; proinde voventes in instituto hujusmodi non esse vere et proprie dictos religiosos.

» monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas ». Tum ex Conc. Trident. (sess. xxv, c. 5, *de Regular.*) sic habente : « Nemini autem sanctimonialium liceat, *post* » *professionem*, exire e monasterio, etiam per breve tem» pus, quocumque prætextu, nisi ex aliqua legitima » causa, ab Episcopo approbanda ».

Secundum probatur ex Const. S. Pii V *Circa pastoralis*, 29 maii 1566, ubi, loquens de Tertiariis clausuram non servantibus, decernit ut vel vota solemnia emittant et sese clausuræ subjiciant, vel nullas in posterum possint recipere novitias. Hæc vero Constitutio communiter a canonistis intelligitur de omnibus monialibus. In Constitutione autem *Quamvis*, 30 apr. 1749, Bened. XIV affirmat monasteria mulierum sine clausura viventium esse *contra præscriptum Decretalis Bonifacii VIII, decretum Conc. Tridentini, nec non Const. S. Pii V, quæ incipit :* Circa pastoralis.

Circa tamen hoc secundum punctum mitigata pariter fuit jurisprudentia Curiæ Romanæ. Primo quidem congregationibus a se approbatis S. Congr. Episc. et Regul. concessisse videtur, per tolerantiam tantum, quod clausuram non observarent; sed hoc nunc absque difficultate permittit, ut constat ex variis approbationibus ab eadem datis, in quibus non amplius inveniuntur hæ vel similes clausulæ olim insertæ : *Citra tamen approbationem dicti conventus, vel conservatorii.*

942. Ex supra dictis, perspectum est quod, etsi cum sola episcopi licentia inchoari valeant hodie Instituta religiosa, attamen ad Sanctam Sedem recurrendum est ut habeant ab Ecclesia approbationem, quæ ipsis veram stabilitatem conferat ad emittenda in eis vota sive solemnia sive simplicia. — Quid vero tunc sit agendum pro obtinenda hujusmodi approbatione, dicitur in quodam libro ad usum S. Congreg. Episcop. et Regularium impresso, cujus hic referimus tenorem :

« Quando petitur approbatio alicujus Instituti, debent exhiberi litteræ commendatitiæ Antistitum locorum in quibus domus reperiuntur. Preces remittuntur Episcopo diœcesis in qua prima fundatio vel domus

princeps sita est, ut referat de fine seu scopo, de fundatione, de numero domorum, fratrum vel sororum, de medio sustentationis, deque utilitate, progressu, aliisque similibus.

« Si Institutum recenter erectum fuerit, unam vel alteram domum duntaxat habeat, nec opportunæ Constitutiones adhuc concinnatæ fuerint, laudatur finis seu scopus fundatoris, vel finis seu scopus Instituti, pro qualitate circumstantiarum.

« Post congruum tempus, si Institutum satis diffusum fuerit, uberes fructus retulerit, et Ordinarii locorum illud commendaverint, decretum *Laudis* Instituti conceditur, et aliquando etiam decretum approbationis, præsertim si constitutiones efformatæ fuerint, nec in substantialibus graves difficultates præ se ferant; quod tamen approbationis decretum ordinarie ad aliud tempus solet differri. Communicantur animadversiones circa constitutiones.

« Constitutiones autem non approbantur nisi per congruum tempus experientia comprobatæ fuerint, et ad tramites animadversionum reformatæ. Approbatio ut plurimum conceditur per modum experimenti, ex. gratia, ad triennium, vel quinquennium; et deinde, nisi aliquid obstet, decretum definitivum tribuitur » (omittimus hîc formulas à S. Congr. adhibendas).

« In hujusmodi vero negotiis expediendis omnia debent referri S. Pontifici. Quin imo Sanctissimus D. N. Pius Papa IX, in audientia habita die 22 sept. 1854, mandavit ut in posterum supplicationes pro laudatione vel approbatione alicujus Instituti, et constitutionum confirmatione, antequam quidquam a S. Congregatione agatur, S. Pontifici referantur [1]. »

Notandum est quod Institutum non reputari debet approbatum pro admissione ad vota solemnia, nisi hoc sufficienter exprimatur in decreto, et quod in congregationis religiosæ approbatione aliquid statui religioso proprium exprimi debeat; cum secus ipsa meræ con-

[1] V. *Des Communautés*, n° 48.

fraternitati confundi posset. Et ea de re sciendum est Lazaristas non haberi ut religiosos proprie dictos, licet fuerint approbati, et tria vota consueta, etiam perpetua, emittant : quia Sedes Apostolica noluit approbare quod illa vota nomine S. Sedis aut Instituti nomine acceptarentur. V. *Manuale*, n[is] 2535—2538.

PUNCTUM II.

DE NORMA CANONICA NOVAS ERIGENDI RELIGIOSAS DOMUS.

943. Sola auctoritate Ordinarii monasteria Regularium erigebantur ante Decretales Gregor. X, cap. *Non amplius*, *de Constit.*, et Bonifacii VIII, cap. *Religionum*, *De religiosis dom.* in 6°; sed a tempore hujusmodi Constitutionum, necessarium fuit Sedis Apostolicæ beneplacitum pro erigendis mendicantium conventibus. Imo per Bullam *Instaurandæ* Innoc. X, anno 1652, prohibita fuit cujuslibet monasterii erectio regularium proprie dictorum, absque S. Sedis licentia. Hæc quidem constitutio lata fuit duntaxat pro Italia et Insulis adjacentibus; sed a tempore Bened. XIV [1], ubique tanquam obligatoria a sacris Romanis Congregationibus habetur. Idem beneplacitum Apostolicum requiritur pro erigendis monialium monasteriis in quibus viget professio solemnis, quæque ideo clausuræ papali sunt subjicienda. Quoad alias domos religiosas sive virorum sive mulierum, in quibus sola vota simplicia profitentur, nulla lex generalis exigit Beneplacitum Apostolicum, pro illarum erectione. Attamen pluries sacra Congregatio hanc conditionem quorumdam Institutorum approbationi apposuit, et solet præscribere pro delectu Novitiatus domus. Nota insuper quod minime sit dubitandum quin S. Pontificis auctoritas debeat intervenire cum agitur de provinciarum, per quas Institutum se extendit, divisione aut unione. (V. des *Communautés*, etc., n° 50, etc., et *Manuale* 2541-2544.)

944. Porro Beneplacitum Apostolicum non sufficit ad erectionem domus religiosæ, qualiscumque sit, sed in-

1. *De Syn.* l. IX c. 1, n° 9.

super opus est Ordinarii licentia, nisi super hoc expresse dispenset Sancta Sedes. Id ex se satis patet quidem, sed præterea constat Conc. Trid. sess. 25, c. 3, *de Regul.*, ubi dicitur : « Nec de cætero similia loca (mo» nasteria tam virorum quam mulierum) erigantur » sine Episcopi in cujus diœcesi erigenda sunt, licentia » prius obtenta ». Quod evidenter intelligi debet de omnibus conventibus, etiam in quibus non emittuntur nisi simplicia vota, imo nulla vota emittuntur. Si vero absque justa causa licentiam hanc Episcopus denegaret, recursus ad Sanctam Sedem haberi posset. (V. *Manuale*, n° 2547.)

945. Etsi ad cujusque Instituti superiorem vel superiorissam generalem spectet erigere novos conventus, non debent tamen ipsi hanc erectionem peragere, inconsulto et renuente Capitulo generali Ordinis, juxta præscriptiones uniuscujusque Instituti constitutionum.

946. Hic inquiri potest an erectioni novi conventus sese opponere valeant regulares et parochi in loco degentes ?

Huic quæstioni, quoad regulares, respondent duæ Constitutiones Sedis Apostolicæ : 1ª Clementis VIII, 23 jul. 1603, sic habens : « Declaramus locorum Ordina» rios non posse licentiam ad novos conventus cujus» cumque mendicantium Ordines, in civitatibus et locis » eorum ordinariæ jurisdictioni subjectis erigendos, im» pertiri, nisi vocatis et auditis aliorum in eisdem civi» tatibus et locis existentium conventuum Prioribus seu » procuratoribus et aliis interesse habentibus; et, causa, » servatis servandis, cognita, constiterit in eisdem civi» tatibus et locis, novos hujusmodi erigendos conven» tus sine aliorum detrimento commode sustentari » posse. Si vero ab eorum, in hujusmodi causis, sen» tentiis ad Nos et Apostolicam Sedem provocari et ap» pellari contigerit, ipsos Ordinarios tamdiu erectionem » novorum conventuum suspendere debere, quousque » a Nobis et Apostolica Sede in eadem causa pronun» tiatum exstiterit : et irritum nihilominus et inane de» cernentes quidquid super his, a quoquam, quavis

» auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit atten-
» tari. »

Secunda Gregorii XV, 17 aug. 1622, prohibens erectionem cujuscumque conventus regularium : « Nisi...
» Priores, seu procuratores aliorum manasteriorum, conventuum seu domuum aliarum religionum... non so-
» lum in prædictis, sed etiam in aliis per quatuor mil-
» lia passuum, circumvicinis locis, ad id vocati et au-
» diti fuerint et tali erectioni consenserint, vel alias
» Ordinariis locorum constiterit religiosos monasterii,
» conventus seu domus regularis sic erigendi seu eri-
» gendæ, absque detrimento religiosorum, in monaste-
» riis seu domibus in... locis hujusmodi erectis, degen-
» tium, ibi in numero duodecim commode et congrue
» manuteneri et ali posse. »

Ex his infertur Episcopum posse concedere licentiam novum conventum erigendi haud vocatis dictis superioribus, si aliunde ipsi bene constet hunc novum conventum absque aliorum detrimento posse sibi providere.

Præfatos superiores vocare et audire non tenetur Episcopus pro erectione conventuum monialium, quia de iis non loquuntur prælaudatæ Constitutiones, et sic habet, juxta D. Bouix, praxis sacræ Congregationis. — Contradicunt tamen S. Liguorius, *De Privilegiis*, n° 88, in fine, et *Analecta*, quoad moniales solemniter professas. (V. *Manuale*, n° 2565.)

Si nulli alii regulares reperiantur in loco ubi novus conventus est erigendus, tunc Gregorius XV in prælaudata Constitutione præscribit ut « Ordinarii locorum
» nihilominus diligenter inquirant an locorum incolæ,
» quorum consensum requirant..., hujusmodi duode-
» cim religiosos commode alere et manutenere valeant...
» Irritumque et inane, quidquid secus... contigerit at-
» tentari, decernentes ». — Consensus tamen incolarum non requiritur, si eorum eleemosynis conventus non sit sustentandus, aut si Episcopo constet religiosos aliunde posse sibi sufficienter providere.

947. Quoad loci parochum certum est quod possit se

opponere erectioni novi conventus, quando propter illam jura ipsius læduntur. An autem vi prædictarum Constitutionum Episcopus teneatur eos vocare et audire antequam licentiam præbeat conventum erigendi, disceptatur inter canonistas, ut est videre in *Manuali*, nº 2554, etc.; sed dicta Constitutio nihil continet ex quo sit concludendum consensum parochorum pro hujusmodi erectione esse requisitum, licet, juxta easdem Constitutiones, aliquando consensus Priorum Superiorumque regularium obtinendus sit. Possent ergo Parochi solummodo appellare, si eorum jura proprie dicta læderentur, id est, si ob erectionem privarentur commodo ad quod jus strictum habent; v. gr., si propter erectionem, parochiani non tenerentur tempore paschali Eucharistiam a parocho recipere, aut moribundi extremam-unctionem et Viaticum, vel defuncti sepulturam ab eodem; non vero, si duntaxat fieret concursus aut oblationum spontanearum diminutio in ecclesia parochiali, ut constat decisione S. Congr. Concilii 19 dec. 1772 : alioquin nunquam conventus erigi possent, quod nonnisi absone diceretur.

948. Ex Tridentino, sess. XXV, c. 3, *De regular.*, conventus eum tantum religiosorum numerum, sive virorum sive mulierum, habere debent qui commode in eis sustentari possit. Circa quod est notandum quod, etsi juxta Const. *Cum alias* Gregor. XV, religiosi debeant esse, in quolibet monasterio, saltem numero duodecim, tamen Decretum 21 Junii 1625 S. Congr. Concilii, auctoritate Urbani VIII promulgatum, conventus minorem numerum continentes tolerat, modo tunc subjecti intelligantur *Ordinarii loci visitationi*, *correctioni*, *atque omnimodæ jurisdictioni*. V. *Manuale*, nis 2563, 2564.

949. An omnia supra relata sint observanda in reassumptione prisci conventus, distinguendum est : vel religiosi fuerunt a suo prisco conventu injuste expulsi, vel illum ex se dereliquerunt : in primo casu, generaliter negative est respondendum, nisi agatur de monialibus solemniter professis. V. (*Manuale*, nis 2579-2585); in secundo casu, respondit affirmative Sacra Congreg. Episc.

et Regular., 17 nov. 1617.—Diximus nisi *agatur de monialibus solemniter professis* : istæ enim, inquiunt *Analecta*, subjiciuntur clausuræ papali, quæ a solo Summo Pontifice statui potest. (*Manuale*, n° 2585). At hæc responsio supponere videtur dispositiones monasterii fuisse immutatas.

§ II.

De norma civiliter erigendi familias religiosas.

950. Juxta legem 31 Jan. 1852, collatam cum lege 24 maii 1825, familiæ mulierum religiosæ a Gubernio approbantur aut per decretum tantum, aut per legem. Per decretum quidem : 1° quando ipsæmet statuta jam pro aliis Congregationibus a Gubernio approbata, declarant adoptare ; 2° quando ex Ordinarii testimonio constat familias, quæ peculiaria statuta possident, extitisse ante 1 Jan. 1825; 3° quando Congregatio, quæ seorsim amplius existere nequit, alteri approbatæ se coadunat ; 4° quando probari potest familiam religiosam, quæ fuerat initio approbata tanquam regimini superiorissæ localis subjicienda, subjectam tamen fuisse canonice regimini Superiorissæ Generalis, sub se varias domus habentis ; 5° si erigatur nova domus Congregationis subjectæ superiorissæ generali, aut si petatur illius recognitio a Gubernio.

Unicus est casus in quo lex est necessaria pro approbatione familiarum religiosarum, nempe si Congregatio, post annum 1825 instituta, constitutiones habeat omnino novas nondum a Gubernio approbatas. Instituta autem virorum per solam legem approbari possunt ; sed a luctuosa perturbatione 1789, fere solæ familiæ mulierum a Gubernio nostro fuerunt agnitæ. Implicite tamen fuit recognitum Institutum *Fratrum Scholarum Christianarum* per decretum 17 martii 1808, a quo constituta fuit *Galliæ Universitas*. Variis insuper decretis approbatæ fuere tum domus religiosorum in Alpis montibus degentium, tum Congregationes S. Lazari, missionum exterarum, S^ti Spiritus ; et aliquo modo Magna Cartusia

et conventus Trappistarum Staouelis in Africa. Imo, etsi in se non approbentur virorum Congregationes religiosæ, agnosci tamen possunt tanquam *Instituta publicæ utilitatis*.

Instituta religiosa a Gubernio ut talia approbata, bona acquirere et possidere queunt cum assensu Principis; imo in eis emitti licent vota quæ a Gubernio agnoscuntur, sed pro tempore solummodo. (*Manuale*, n[is] 2586-2595.)

Quoad Instituta a Gubernio non agnita, coram lege civili habentur ac si essent sæcularia et absque votis.

Si tamen ut *publicæ utilitatis* Instituta agnoscantur, hæc civilis recognitio, ait D. Calmette, « ne procure » que les avantages qui en derivent, d'après la loi de » l'enseignement. Nous croyons, contrairement à l'opi» nion de quelques auteurs, que cette reconnaissance » rend les associations religieuses... habiles à posséder » des biens et à recevoir des libéralités. » (*Manuale* n° 2596; vide etiam *Traité des Congrég. religieuses* de M. Armand Ravelet.)

ARTICULUS III.

DE CANONICA NORMA STATUM RELIGIOSUM INGREDIENDI.

Ingressus in religionem fit per professionem quam præcedere debet novitiatus rite peractus.

§ 1.

De Novitiatu.

951. Novitiatus est mutuum experimentum quo Religio, ex una parte, experitur mores et qualitates novitii, ut videat an expediat illum admittere vel rejicere; et Novitius, ex altera parte, experitur Religionis austeritates et statuta, suamque indolem, ut videat an sibi expediat illam profiteri.

Plura sunt examinanda circa Novitiatum :

PUNCTUM I.

QUINAM JURE COMMUNI IN RELIGIONEM SINT ADMITTENDI.

952. In eam quidem omnes admitti possunt qui ad hoc genus vitæ aspirant, si videantur apti et propter quædam specialia impedimenta non prohibeantur.

Porro : 1° apti non sunt amentes, eorumque admissio invalida esset; 2° admittendi non sunt servi; imo a dominis suis intra triennium repeti possunt, si absque ipsorummet consensu professionem emiserint; 3° conjuges sine consensu compartis non sunt pariter admittendi, quando matrimonium fuit consummatum, nisi perpetua separatio fuerit legitime facta per sententiam Episcopi, propter adulterium carnale, vel spirituale, scilicet propter hæresim.

Diximus *quando matrimonium fuit consummatum* : nam jura concedunt conjugibus ut possint, renuente etiam comparte, religionem ingredi, si matrimonium sit tantummodo ratum, scilicet nondum consummatum; imo hujusmodi conjugium dissolvit solemnis professio; ita ut pars derelicta possit tunc ad alias convolare nuptias. Concedunt igitur jura nuptis bimestre, quod probabilius est a judice ecclesiastico præfigendum, ut deliberare valeant an sint in matrimonio permansuri, vel ipsis expediat ingredi religionem. (C. *Verum*, et c., *Ex publico*, *de convers. conjug.*)

953. 4° Non est admittendus jam in alia religione professus, nisi transitus fiat a laxiori ad strictiorem (Conc. Trid. sess. XXV c. 19, *de Regular.*). Imo in hoc posteriori casu transitus est illicitus si fiat *ex temeritate, aut levitate, aut in jacturam vel injuriam proprii ordinis*. Ita Innoc. III in cap. *Licet*, *De regular.*, in quo præcipit ut petatur licentia a superiore, quamvis ipsius consensus non sit necessarius extra casum privilegii specialis; sed tunc ad Sedem Apostolicam est recurrendum.

Nunquam moniales solemniter professæ transire queunt ad alium ordinem, aut ad aliud monasterium

absque indulto Papæ, qui solus circa clausuram papalem dispensare potest.

Etsi Ordines, vitæ contemplativæ dediti, perfectiores sat communiter habeantur ordinibus vitæ activæ, attamen, juxta S. Thomam, ***summum gradum tenent qui ordinantur ad docendum et prædicandum***, 2, 2, q. 188, art. 6, *Conclusio*. In quo est nota dum quod ad dignoscendum num una religio sit aliis perfectior, attendenda est maxime non primaria ipsius institutio, sed ejus observantia actualis.

Non obstante circa hoc punctum opinionum varietate, generaliter concordant DD. religionem carthusianam esse omnium perfectissimam.

An dos, in casu transitus, sit monialibus restituenda infra dicturi sumus.

954. 5° Ex pluribus capitulis juris, videlicet ex c. *Licet, de Regular.*; c. *Inter.* 2, *De translat. Episc.*, etc. certum est Episcopum non posse, absque S. Pontificis licentia, religionem ingredi. Cæteri autem clerici, etiam curam animarum habentes, admitti possunt ad religionem absque Episcopi licentia; et probabilius licet religio non sit stricte dicta, id est cum votis solemnibus modo essentiam status religiosi habeat.

Casu tamen quo ecclesia grave damnum pateretur ex transitus clerici ad religionem, Episcopus posset illum repetere, etiam post ejus professionem. Ita Bened. XIV, in suo Brevi *Ex quo*, 14 Januarii 1747.

955. 6° Juxta regulam generalem a DD. communiter acceptam, non licet religionem ingredi, quando parentes extrema vel gravi necessitate premuntur, a qua liberari nequeunt sine filiorum subsidio.

Idem est dicendum de parentibus quando filii in simili necessitate relinquerentur, vel nondum sunt emancipati. Imo jam professi tenerentur ii omnes e conventu egredi, si parentes aut filii in extremam necessitatem essent reducti, et aliter ipsis provideri nequiret. Si autem gravi tantum necessitate premerentur, probabilius tunc petenda esset superioris licentia egrediendi.

Excipe si filius in sæculo manens, subvenire nequi-

ret parentum necessitatibus; vel, si ibidem remanens, in proximo periculo esset salutem amittendi.

Item liceret in sæculo manere ad subveniendum gravi fratrum et sororum necessitati; sed non esset tunc obligatio sic agendi, nisi ageretur de extrema necessitate.

Cæterum filii pubertatem adepti licite possunt religionem ingredi invitis aut insciis parentibus, quia non est obligatio parentibus obsequendi quoad electionem status, præsertim religiosi; eo quod sæpe, ob mundanum affectum, in hostes mutentur. Attamen consultius est ut ad hoc illorum consensum obtineant, eo magis in Gallia quod lex civilis huic ingressui ante majoritatem adversetur. V. art. 372 et 374 codicis civilis.

Ex Tridentino, sess. xxv, c. 18, qui cogunt puellas aut mulieres ad religionem ingrediendam proprie dictam; vel qui, sine justa causa, aliter quam precibus aut sollicitationibus, impediunt ne eædem ingrediantur, majorem excommunicationem, non reservatam incurrunt. (V. *Des Communautés*, etc., nº 311.)

956. 7º Ex bulla *Cum de omnibus* Sixti V, in religionem recipi prohibentur *ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum gravati*, *vel reddendis ratiociniis ita obnoxii, ut ex hujusmodi causis, vel molestia eis jam illata sit, vel timendum est ne inferatur.* Irrita tamen non esset professio in casu, juxta Constit. *In suprema* Clementis VIII; nec moniales in hac prohibitione comprehensæ videntur, juxta S. Liguorium, lib. 7, nº 71, qui ibidem plures casus excipit.

Controvertitur autem an in Congregatione simplicium votorum admitti possint ære alieno gravati, antequam sua debita solverint. Probabilius habet S. Liguorius, adesse tunc obligationem in sæculo remanendi, quando sic debita intra biennium aut triennium solvi possent.

8º Ex eadem Const. Sixti V, admittendi non sunt in religionem viri accusati vel inquisiti coram Judice civili, de gravi scelere, puta de homicidio, furto et similibus. Ex Const. tamen, *In suprema* Clementis VIII, admissio in casu non foret nulla.

9º Item religionis ingressum impediunt tum infirmi-

tas quæ onera vitæ communis portare non sineret, tum notabiles difformitates, ut cæcitas, enormis claudicatio, etc.

1° Insuper inquirendum est, ait Clemens VIII, (Constit. *Cum ad regularem*) *quo spiritu, qua mente* (postulans) *id vitæ genus elegerit; quem finem sibi proposuerit; num zelo perfectionis vitæ, an potius levitate vel humano affectu aliquo ducatur.*

Denique necessaria est vocatio, de qua vide S. Liguor. lib. 4, n° 78.

957. Præfatis addenda sunt quæ præscripsit Pius IX decreto 25 Januarii 1848 : « D. N. Pius Papa IX.... » Apostolica auctoritate statuit atque decernit : 1° in » quocumque Ordine, Congregatione, Societate, Insti- » tuto, monasterio, domo, sive in eis emittantur vota » solemnia, sive simplicia, nemo ad habitum admittatur » absque testimonialibus litteris, tum Ordinarii originis, » tum etiam Ordinarii loci in quo postulans, post ex- » pletum decimum quintum annum ætatis suæ, ultra » annum moratus fuerit. Ii Ordinarii, in præfatis litte- » ris testimonialibus, postquam diligenter exquisiverint, » etiam per secretas informationes, de postulantis qua- » litatibus, referre debeant de ejus natalibus, ætate, » moribus, vita, fama, conditione, educatione, scien- » tia; an sit inquisitus, aliqua censura, irregularitate, » aut alio canonico impedimento irretitus, aut ære » alieno gravatus, reddendæ alicujus administrationis » rationi obnoxius. Et sciant Ordinarii eorum conscien- » tiam super veritate expositorum oneratam remanere » nec ipsis unquam liberum esse hujusmodi testimo- » niales litteras denegare. »

Recipi tamen posset postulans absque præfatis litteris, si ideo Ordinarius eas denegaret quia nullo modo illum cognosceret. Si vero absque justa causa ipsas dare renueret, ad S. Congreg. Episcop. et Regular. recurrendum esset. Vide *Des Communautés relig.*, etc., nis 330 331.

PUNCTUM II.

AD QUEM PERTINEAT NOVITIOS ADMITTERE.

958. Jure communi in ordinibus virorum a Sede Apostolica approbatis, licet vota solemnia non habeant, admissio et rejectio novitiorum, ordinarie, non ad Episcopum locorum, sed ad Cougregationem religiosam, per Capitulum aut saltem per Concilium consentientem, pertinent. Aliter res se habent apud moniales : juxta enim praxim communiter vigentem, licentia postulantes ad habitum admittendi danda est ab Ordinario, si non sint exemptæ; si èсontra exemptæ sint, a Prælato regulari concedi debet, Capitulo tamen in utroque casu consentiente.

Regulariter ab Ordinario cogi nequeunt moniales ad recipiendam novitiam; nec sine justa causa rejici novitiæ debent.

Nomen *Sanctæ* novitiæ est imponendum, et nuncupanda est denominatione *Sororis*, non vero domnæ. (*Manuale*. n[is] 2641-2646.)

PUNCTUM III.

DE NOVITIATUS DURATIONE.

959. Secluso privilegio, per annum integrum durare debet novitiatus. Ita statuit Tridentinum : « Nec qui » minore tempore quam per annum, post susceptum » habitum, in probatione steterit, ad professionem ad- » mittatur ». (Sess. XXV, c. 1. *De Regular.*) A die ergò susceptionis habitus novitiatus incipit. Ex communiori sententia mathematice integer annus esse debet, nisi in quibusdam circumstantiis a Sancta Sede concederetur privilegium professionem anno non completo emittendi, ut contingit, v. gr., casu quo revalidatur professio in ordine nondum approbato.

A S. Pio V, Const. *Summi Sacerdotis*, concessum fuit ut, in casu morbi mortalis, novitiis, tam viris quam feminis, liceret, anno novitiatus non expleto, professionem emittere, dummodo ætatem requisitam haberent

sed Religio per hujusmodi professionem non ligatur, etsi talis professus nequeat ejici sine justa causa. (V. *Manuale*, n[is] 2647-2650).

Continuus esse debet annus novitiatus, ita ut si novitius, nondum impleto novitiatus tempore, e monasterio exeat animo non revertendi, vel si ejiciatur, nisi injusta esset ejectio, tunc de novo, si ad conventum rediret et denuo reciperetur, reincipiendus esset novitiatus. — Non vero interrumperetur novitiatus per novitii exitum cum licentia superioris; imo, etsi exiret culpabiliter et sine licentia, si id ageret animo postea revertendi. Item non interrumpitur per morbum. Casu tamen dementiæ supplendum esset tempus, si saltem ad unum mensem pertingeret. (V. *Des Communautés*, etc., n[is] 361-373.)

Juxta Tridentinum (sess. XXV, c. 16, *De regul.*): « finito tempore novitiatus, superiores novitios, quos » habiles invenerint, ad professionem admittant, aut e » monasterio ejiciant. » Attamen S. Congregatio asserit quod Sanctitas Sua (Pius V) concesserit ut superiores possint prolongare novitiorum probationem, quando nondum sunt sufficienter ad vitam religiosam instructi, si spes adsit quod infra sex menses habiles sint efficiendi.

Etsi præfatæ canonum dispositiones circa novitiatum regulares proprie dictos solummodo spectent, attamen S. Congregatio illas solet applicare Institutis etiam votorum simplicium, quando ipsis dignatur approbationem concedere.

PUNCTUM IV.

DE LOCO NOVITIATUS ET NOVITIORUM HABITU.

960. I. Decreto 20 Junii 1599, Clemens VIII statuit ut « nulli in posterum ad habitum et professionem ad» mitterentur nisi in conventibus per Sedem Apostoli» cam in qualibet provincia deputandis » ; quod sæpe Institutis etiam votorum simplicium, tam virorum quam mulierum, applicatur a sacra Congr. Episc. et regularium. Imo in iisdem locus separatus assignari debet pro novitiatu.

Ex his patet illicitum esse, non completo novitiatu, novitios mittere in alias domus, etiam prætextu puellas educandi. (V. *Des Communautés*, etc., nis 354-360.)

Vi autem decreti 19 Martii 1603, Clementis VIII, novitiorum magister minoris ætatis non debet esse quam 35 annorum, cum decem professionis annis : socius vero ejus plus quam 30 annos habere debet.

Pro regimine novitiatus accurate est legendum Clementis VIII decretum 19 mart. 1603, supra laudatum.

961. II. Regulariter sub nullitatis pœna peragi debet novitiatus in habitu religionis, ut constat verbis Tridentini, Puncto III, supra relatis. Sic etiam pluries fuit decisum a S. Congreg. Episcoporum et regular., 17 apr. et 25 oct. 1602. (V. *Des Communautés relig.*, etc., n° 346.

Diximus *regulariter*, quia ex statutis quorumdam ordinum, vel propter necessitatem, apud gentes statui religioso hostilès, in sæculari habitu potest peragi. — A legitimo autem superiore habitus est imponendus.

PUNCTUM V.

DE DISPOSITIONIBUS JURIS CIRCA BONA TEMPORALIA NOVITIORUM EORUMQUE BENEFICIA.

962. I. Si de Ordine regulari proprie dicto quæstio sit, novitii, tempore novitiatus, disponere nequeunt de suis bonis in favorem cujuscumque piæ causæ, nisi id intra duos menses ante professionem peragant cum licentia Episcopi, aut ejus Vicarii, vel Vicarii Capituli, sede vacante; et nonnisi realiter emissa professione, dispositio hujusmodi suum potest habere effectum. Potest tamen Religio, etiam in hoc casu, compensationem exigere expensarum pro victu et vestitu novitii, nisi huic censeretur renuntiasse. Imo prohibetur parentibus aut curatoribus novitii aliquid notabile de bonis ipsius monasterio tribuere sub quocumque prætextu, exceptis dictis expensis, ne hac occasione discedere impediatur novitius. Insuper monasterio præcipitur, si quid ipsi elargitum fuerit, ut hoc novitio abeunti restituat, et ad id Episcopus debet per censuras conventum compellere. Ita Trident. sess. XXV, c. 26, *De regular.*

Illicitum est insuper a parentibus aliquam pecuniæ summam exigere pro convivio vestitionis aut professionis. Ita Extrav. *Sane, De Simonia*; et, non obstante contraria consuetudine, quæ, juxta Suarezium et alios, observari posset, sacra Congreg. Episcop. et regularium urget observationem hujus præscriptionis. (V. *Des Communautés*, etc., n° 398.)

Quamvis præfatis legibus non adstringantur novitii Institutorum simplicium votorum, et tam valide quam licite de bonis suis possint disponere etiam ante bimestre professionem præcedens, tamen si paupertatis votum sint emissuri, debent saltem, alicui, sive e parentibus, sive ex aliis quibuscumque, sive monasterio, bonorum suorum administrationem ante professionem committere modo revocabili. Quod si de dominio illorum bonorum per testamentum disposuerint, hanc dispositionem, aut etiam administrationem revocare non poterunt absque Apostolicæ Sedis indulto. Ita pluries decisum a S. Congreg. Episc. et regul. imprimis 20 x^bri 1861 erga Trappistas. V. *Des Communautés*, etc., n^is 386-393.

963. II. Casu quo novitius est beneficiarius, ex cap. *Beneficium, De regular.*, ipsius beneficium intra annum novitiatus, imo juxta plures, ante professionem non est alteri conferendum. Proinde, durante novitiatu, beneficii functiones vicario sunt committendæ, assignata eidem ab Episcopo portione congrua ex fructibus beneficialibus, cæteris fructibus novitio reservatis, qui de iis ante professionem poterit disponere; vel qui monasterio acquisita erunt, si de iis non disponat.

Vacat quidem ipso facto beneficium per solemnem professionem; si vero talis non sit, et beneficium residentiam exigat, potest Ordinarius professis terminum præfigere, intra quem resignare teneantur: quo elapso, beneficium, aliis poterit conferri, etsi non fiat resignatio. (S. C. C., 14 x^bris 1835.)

Beneficio suo novitius renuntiare nequit, nisi intra bimestre professionem præcedens, ex hypothesi quod sit solemnis. Idque constat ex Trident. s. XXV, c. 16,

De reg.; secus si vota duntaxat simplicia a novitio sint emittenda.

PUNCTUM VI.

SOLUTIO QUORUMDAM DUBIORUM CIRCA NOVITIOS.

964. Quærit. 1° An novitii obedire teneantur superioribus Instituti et regulam observare ?

Resp. In rigore quidem ad hæc non tenentur, cum nondum sunt religiosi ; sed, ait cap. *Recolentes*, *De statu monach.*, « Dignum est ut qui similem cum aliis vitam » suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. » Imo, regulas infringendo, contingere posset quod etiam graviter peccarent, ob scandalum , insubordinationem, ac religiosarum præscriptionum relaxationem. Etsi ad regulas stricte novitii non teneantur, plecti tamen a superioribus possunt, juxta cap. præfatum.

965. Quærit. 2° An et quatenus novitii possint ejici vel deserere Institutum ?

Resp. Absque rationabili causa ejici nequeunt, et, si nihilominus ejiciuntur, ad superiorem appellare possunt. Sed ipsis liberum est religionem deserere et ad sæculum redire, non petita licentia, excepto tamen casu quo religionem ingredi vovissent ; tunc enim ipsis exire non licet, nisi experti fuissent illam esse sibi valde incommodam. (*Des Communautés à vœux simples*, n° 413.)

966. Quærit. 3° A quibusnam solvi queant novitii a peccatis suis ?

Resp. : Vel agitur de novitiis Institutorum votorum solemnium, vel de novitiis aliorum Institutorum : In primo casu , novitii et simul omnes qui in monasterio commorantur et obedientiæ subdunt, tam a confessariis regularibus monasterii licet ab Episcopo non approbatis, quam a sacerdotibus sæcularibus ab Ordinario ap probatis, absolvi possunt. Clemens VIII tamen, in Bulla *Regularis disciplina*, jubet ut cura novitiorum audiendorum in confessione, soli eorumdem magistro committatur, ita tamen ut locali superiori liceat per se, vel per alium, semel aut bis in anno, eorumdem confessio-

nem audire. — In secundo casu, absolvi nequeunt nisi a sacerdote approbato ab Ordinario diœcesano.

967. Quærit. 4° Quænam sint novitiorum privilegia?

Resp. Iisdem privilegiis generatim gaudent quibus fruuntur professi Ordinis quem amplecti intendunt, juxta regulam iuris 55, in 6° : *Qui sentit onus, sentire debet et commodum.*

Indulgentiam plenariam lucrantur die susceptionis habitus et professionis, præmissis confessione et communione, quando agitur de religione proprie dicta. In aliis vero Institutis hanc non lucrantur, nisi id Instituto sit a Sancta Sede concessum. Ita Breve *Romanus Pontifex*, Pauli V. — Imo ut favores Sedis Apostolicæ ordo possit obtinere, requiritur ut ei saltem Breve *Laudis* fuerit impertitum.

968. Quærit. 5° A quo Episcopo novitii clerici ordinandi sint?

Resp. Juxta Ferraris, ab Ordinario loci novitiatus. Juxta vero Suarez, probabilius ab Episcopo a quo, ante novitiatum, ordines accipere debebant, nisi Institutum, prout societas Jesu, specialia in eo habeat privilegia.

§ II.

De Professione religiosa.

969. Professio religiosa in genere est *traditio sui ad cultum divinum in religione approbata quæ hanc traditionem accipit.* Si huic definitioni adjiciatur : *ad vivendum caste, sine proprio et sub obedientia*, erit definitio professionis proprie religiosæ, imo et stricte dictæ si traditio fiat et accipiatur solemniter, in religione ad hoc specialiter approbata.

Igitur professio alia est late sumpta, alia stricte, et etiam alia strictissime dicta.

Item professio potest esse *expressa*, quæ verbis, scripto aut etiam nutibus exprimitur; alia *tacita*, quæ fit tantum per actus professis proprios.

Ad valorem religiosæ professionis plura requiruntur :

1° ut profitens sit habilis ad ingrediendam religionem. Diximus supra quinam sint habiles (952, etc.).

2° Ut decimum sextum annum compleverit, etiam mathematice, ita ut, unica hora deficiente, professio velut nulla habenda esset. Ita S. Congreg. et omnes Doctores Tridentinum interpretantur.

Imo 19 Martii 1857, prodiit decretum S. Congreg., vi cujus professio solemnis a viris nequit emitti, nisi prius ab ipsis emissa fuerint vota simplicia expleto novitiatu; quæ quidem vota simplicia perpetua sunt ex parte voventis, qui circa ea haud potest dispensari nisi a Romano Pontifice, juxta declarationem secretarii S. Congreg. 17 Julii 1858 : Nec potest tunc ad sacros ordines promoveri ex titulo paupertatis; sed solubilia sunt ex parte Ordinis, ita ut, peracta dimissione, hujusmodi professi a suis votis liberi sint, et cum ipsis Ordinarius possit se gerere, sicut cum cæteris suis diœcesanis. Hoc autem decretum moniales non spectat.

3° Integer annus novitiatus debet professionem præcedere.

4° Emitti non debet professio ex fraude, vel vi aut metu, tam ex parte profitentis, quam ex parte monasterii acceptantis. Metus tamen professionem non irritat, nisi sit injuste illata in ordine ad obtinendam professionem.

PUNCTUM I.

DE PROFESSIONE EXPRESSA ET TACITA.

970. Juxta usum communem, professio expressa fit in scriptis : fieri tamen potest verbis tantum aut nutibus, ut passim colligunt DD. ex cap. *Porrectum, De Regular.*

Ex decreto Clementis VIII, 20 Junii 1590 et 25 Junii 1599, emittenda est in domibus a Sede Apostolica designatis (V. *Des Communautés*, etc., p. 354 et 355). Non tamen omnino constat hoc sub pœna nullitatis requiri nec in genere nullitas professionis prætendi debet ob inobservationem constitutionum Ordinis, quando earum

observatio a Sancta Sede sub pœna nullitatis non præscripta.

Haud potest hodie, post declarationem 17 Julii 1858, fieri tacite a viris professio solemnis; secus a monialibus: nihil autem impedire videtur quominus tacite fiat professio non solemnis. (V. *Manuale*, nº 2690.)

Renovatio votorum quæ, in quibusnam religionibus, quotannis fit, sufficiens communiter non reputatur ad professionem tacitam, eo quod vel non libere fiat, vel propter ignorantiam nullitatis professionis. (V. *Des Communautés*, etc., nis 435-444.)

PUNCTUM II.

AD QUEM PERTINEAT ADMITTERE AD PROFESSIONEM.

971. Si de virorum Ordinibus exemptis agatur, ad solos superiores hujusmodi ordinum pertinet ad professionem admittere, juxta sancita a Concilio Tridentino: *Superiores novitios, quos habiles invenerint, ad profitendum admittant.* (Sess. XXV, c. 16, *De regul.*). Si vero de non exemptis sit quæstio, etiam monialium, hoc similiter ad eorumdem superiores aut superiorissas ordinarie spectat cum consensu majoris partis Capituli Ordinis.

Dicimus *ordinarie*: nam jure particulari, hoc ad Episcopum, præsertim quoad moniales, pertinere potest. Proinde consulenda sunt statuta uniuscujusque Instituti.

Non adest in jure formula generalis pro emittenda professione; attamen in cæremonia Vestitionis, vel emissionis votorum, libris qui a Sancta Sede, vel saltem ab Ordinariis non essent approbati, uti non licet. Ita S. Rit. Congr. 12 sept. 1857 ad 18m; etsi hoc sub pœna nullitatis prohibitum non videatur.

PUNCTUM III.

DE EFFECTIBUS PROFESSIONIS.

972. 1º Valida professione contrahitur obligatio tum vota emissa, tum varias Instituti amplexati observantias implendi. De iis infra uberior erit sermo.

2° Indulgentia plenaria concessa fuit a Paulo V per Bullam *Romanus Pontifex*, 23 maii 1606, pro die professionis quando est solemnis.

Hæc indulgentia a monialibus Galliæ, ad ordines, in quibus alibi solemnia vota admittuntur, pertinentibus, lucrifieri potest; et insuper a Sancta Sede impetrari licet quod lucrifiat in aliis professionibus non solemnibus, præmissis in hujusmodi casibus, confessione et communione tunc consuetis.

Imo communiter docetur, juxta Divum Thomam (2, 2, q. 189, art. 3 ad 3m) quod consecratio Deo facta a profitente tria religiosa vota, tam eximii sit meriti ante Deum, quando est prædita debitis conditionibus cum contritione perfecta, ut non solum omnium culparum, sed etiam pœnarum omnium, quæ pro ipsis essent exsolvendæ, obtineat remissionem.

3° Profitens, si velit, commutare potest omnia vota a seipso emissa ante professionem : Nam unicuique licet vota sua in melius commutare : sed vita religiosa nihil melius est, saltem si in ea tria solita vota emittantur; nam si secus, contingere posset quod vota in religione emissa meliora non essent. — Si de hujusmodi commutatione, profitendo, religiosus non cogitavit, tunc, vel vota ante emissa cum statu religioso sunt incompossibilia, vel in eo observari queunt : si prius, extinguuntur per professionem, quia nunquam vota nata sunt majus bonum, quale est religionis, impedire. Si tamen professio non esset solemnis, non omnino extinguerentur hujusmodi vota cum statu religioso incompossibilia; sed cum taliter professi possent a religione dimitti, suspenderetur duntaxat eorumdem votorum obligatio quandiu in religione manerent... — Si posterius, observari debent.

Quoad eum vero qui, post votum de certa religione amplectenda, laxiorem ingreditur, potest quidem, juxta Decretalem Bonifacii VIII, *Qui post votum* 5, *De regular.* in 6°, manere licite in eadem (quod applicari posse videtur etiam ingressui Instituti simplicium votorum, si in eo reperiatur omne statui religioso essentiale), non-

obstante priori suo voto, cui tanquam simplici derogatur a jure; sed pœnitentia erit ei imponenda pro dicti voti non impletione. Ex quo patet professionem etiam solemnem haud posse ex se extinguere votum ingrediendi religionem magis perfectam : quippe hæc extinctio non accidit nisi ex dispositione juris.

4° Irregularitatem ex defectu natalium tollit professio solemnis, sed hoc ad effectum duntaxat sacros ordines recipiendi ; non vero Prælaturas vel dignitates (cap. *Ut filii*, *De filiis*).

5° Professio, etiam non solemnis, sponsalia dirimit; si vero solemnis sit, non solum est impedimentum subsequens matrimonium dirimens, sed etiam prius contractum dissolvens, si nondum sit consummatum. (Trid. sess. XXIV, can. 6). Imo, juxta legem civilem nostram, monialis quæ votum continentiæ emisit in ordine civiliter approbato, nequit per quinquennium nuptias coram magistratu civili contrahere.

973. Modo dicta intelligenda sunt de professione valida. Difficultas esse potest an invalida professio aliquos habeat effectus, saltem an valeat ut votum simplex. Porro satis perplexa est hujusmodi quæstio, ut videre in nostro *Manuali*, n^is^ 2723-2724; dici tamen potest quod etsi hæc professio nullam producat obligationem quoad regularum ordinis observationem, in pluribus casibus, vim habet voti perpetuæ continentiæ, modo nullitas ex defectu consensus non oriatur (V. *Des Communautés*, etc., n^is^ 467-469).

PUNCTUM IV.

QUID SIT AGENDUM IN CASU PROFESSIONIS NULLIUS, VEL QUÆ NULLA PRÆTENDITUR.

974. Nulliter professus, remoto impedimento, potest professionem ratificare, vel expresse, vel etiam tacite si de professione solemni in Instituto virorum non agatur.

Si vero quis reclamare voluerit contra validitatem professionis suæ, ex Trid. sess. XXV, c. 19, *De regul.*, causam debet coram superiori suo et Ordinario dedu-

cere, servatis omnibus a dicto Concilio præscriptis. Monialis autem causam Ordinario coram simul ac Prælato deducere debet, si sit exempta; secus solummodo coram Ordinario. Specialem procedendi modum constituit Bened. XIV const. *Datam hominibus*, cum interventione defensoris professionum ex officio.

Intra quinquennium causa est deferenda, saltem si de professione solemni agatur. Post tamen quinquennium, obtineri posset aliquando a S. Sede beneficium *restitutionis in integrum*, vi cujus, per exceptionem, causa adhuc judicari posset. (V. *Des communautés*, n[is] 462-466.)

§ III.

De quibusdam specialibus novitiatui aut professioni monialium.

975. 1° Examinandæ sunt ab Ordinario puellæ ante susceptionem habitus religiosi et professionem; sic enim habet Trident. sess. XXV, c. 17, *De regular.* : « S. Sy-
» nodus statuit atque decernit ut si puella, quæ habi-
» tum regularem suscipere voluerit, major duodecim
» annis sit (hodie, ex decreto S. Congreg. Episc. et re-
» gular., major quindecim annis), non ante eum sus-
» cipiat, nec postea ipsa vel alia professionem emittat
» quam exploraverit Episcopus (vel eo absente, vel im-
» pedito, ejus Vicarius, aut aliquis, eorum sumptibus,
» ab eis deputatus) virginis voluntatem diligenter, an
» coacta, an seducta sit, an sciat quid agat; et si volun-
» tas ejus pia ac libera cognita fuerit, habueritque con-
» ditiones requisitas, juxta monasterii illius et Ordinis
» regulam, necnon monasterium fuerit idoneum, libere
» ei profiteri liceat. Cujus professionis tempus, ne Epis-
» copus ignoret, teneatur Præfecta eum ante mensem
» certiorem facere. Quod si Præfecta certiorem Episco-
» pum non fecerit, quamdiu Episcopo videbitur, ab
» officio suspensa sit. »

Infra quindecim dies, postquam fuerit admonitus, præfatas explorationes facere debet Episcopus, juxta Const. S. Pii V, 16 maii 1567, et id ad crates monasterii,

et juxta tenorem Concilii Tridentini, quærendo duntaxat *an Deo dicanda coacta, an seducta fuerit, an sciat quid agat.*

Etiam moniales exemptæ ab Episcopo sunt examinandæ; non tamen invalida foret professio absque dicto examine; et quamvis Tridentina præscriptio non adstringat eas quæ simplicia tantum vota emittunt, Episcopus statuere potest, si velit, ut eidem se subjiciant; et tunc non rigorose ad formam Concilii Tridentini et S. Pii V, sed ad prudentiam et æquitatem naturalem servandam, solummodo tenetur.

976. 2° Præfigendus est monialium numerus juxta monasterii proventus; et id fieri debet vel a solo Episcopo, si monasterium non sit exemptum, vel ab eodem cum Prælato cui subest, si exemptum sit. Ita Trident. sess. XXV, c. 3, *De reg.*, et plures Constitutiones Pontificiæ. His vero præscriptionibus non subjiciuntur votorum simplicium Congregationes.

977. 3° *De Dote.* Dotis nomine intelligitur pecuniæ summa a legitimo superiore taxata, quæ monasterio dari debet in sustentationem profitentis. Simonia quidem esset pecuniam exigere tanquam pretium ingressus in religionem, sed, juxta Bened. XIV. (De Syn., lib. XI, c. 6, n° 5), hoc hodie licet causa alimentorum et sustentationis; et Sacra Congreg. Episc. et regular. vult quod puellæ, etiam in congregationibus votorum simplicium, ad professionem sine dote non admittantur, nisi dispensatio in hoc fuerit ab eadem Sacra Congregatione obtenta.

Quantitas dotis a Sede Apostolica determinari solet in approbatione Instituti; et si tunc id non fuit determinatum, huic omissioni ab Ordinis superiore, vel ab Ordinario suppletur, qui etiam dotem augere, justa causa, possunt. Pro minuenda tamen taxa jam determinata, semper ad S. Congreg. Episc. et regular. est recurrendum. V. *Des Communautés,* etc., n° 334, 335.

Solvendæ sunt dotes ære, non autem bonis immobilibus; sacra tamen Congregatio licentiam dedit aliquando illas censibus solvendi. Nec debet monasterio,

etiam depositi titulo, ante professionem consignari, sed ex præscriptione Pauli Papæ V, deponendæ sunt apud personas probatæ integritatis, aut Cancellarium Episcopalem, cum onere conventui tradendi, emissa professione. Hæc tamen stricte obligare non videntur Instituta votorum simplicium.

Dos (sicut alia bona monasteriorum), absque Sedis Apostolicæ beneplacito, alienari nequit; sed ita collocari debet ut frugifera efficiatur; et id etiam, et maxime est observandum a Congregationibus votorum simplicium; quippe ab eisdem dos est restituenda professis quando dimittuntur; quod non raro contingit. (V. *Des Communautés*, etc., nº 338.)

In Gallia hodie et Belgio non pro dote, cum lex civilis dotem religiosam non agnoscat, sed pro sustentatione est stipulandum : sic enim facta stipulatio a consanguineis repeti nequit tanquam donatio nulla defectu solemnitatum a lege præscriptarum, aut quæ excederet portionem bonorum quam lex conventui dare permittit. (V. articulum 5 legis 24 maii 1825.)

An et quandonam dos sit restituenda professæ congregationem relinquenti ? Jure civili Gallico restitui ipsi debet, si a communitate dimittatur; secus, si sponte conventum deserat. (Ravelet, *Des Communautés relig.*, p. 131) : jure vero canonico non esset restituenda post solemnem professionem ; secus si professio fuisset simplicium votorum ; maxime si non sponte monialis dimitteretur. Sed decisio pendere potest a variis circumstantiis de quibus V. nostrum *Manuale*, nis 2739 et 2740, et opus *Des Communautés à vœux simples*, nis 297 et 298.

978. 4º Moniales clausuræ papali adscriptæ, puellas causa educationis admittere nequeunt, nisi licentiam obtineant a Sancta Sede, quæ ipsis tunc varias imponit conditiones, legendas in nostro Manuali, nº 2742; quæ tamen non requiruntur pro cæteris monialibus hujusmodi clausuræ non subjectis, nec proinde in Gallia, extra Sabaudiam et Niciensem diœcesim.

Quoad jus nostrum civile, moniales a Gubernio approbatæ reputantur habiles muneri puellarum educatio-

nis per litteras obedientiales a superiorissa generali concessas. Ita lex 15 Martii 1850, art. 49. (*Des Communautés à vœux simples*, n° 714.)

ART. IV.

DE RELIGIOSORUM OBLIGATIONIBUS.

§ I.

De obligationibus votorum religiosorum.

PUNCTUM I.

DE OBLIGATIONIBUS EX VOTO CASTITATIS.

979. Hujusmodi voto religiosi, non solum matrimonio, sed et omni venereæ delectationi renuntiant, adeo ut illorum contra castitatem peccatum triplicem contineat malitiam; impudicitiæ quidem contra puritatem infidelitatis ob violationem promissionis Deo factæ, sacrilegii ob profanationem personæ Deo sacratæ, et id est certum quando votum est solemne, probabilius vero si votum sit simplex (S. Liguor. lib. 3, n° 47).

Violatio hujusce voti est grave peccatum, et solummodo defectu advertentiæ aut pleni consensus veniale efficitur, non autem ob levitatem materiæ.

PUNCTUM II.

DE OBLIGATIONIBUS EX OBEDIENTIÆ VOTO.

980. « Magna quidem paupertas, inquit Joannes » XXII. (Extr. *Quorumdam*, *De verb. signif.*), sed major » integritas, *bonum est obedientia maximum*, si custodia» tur illæsa : nam prima rebus, secunda carni, tertia » vero menti dominatur et animo ». Unde obedientiæ professio est quasi totius suî immolatio, ac proinde verum holocaustum.

Per obedientiæ votum adstringitur religiosus ad omnibus obtemperandum quæ sibi præcipit superior se-

cundum Ordinis constitutiones, sive directe, sive indirecte et implicite, uti ad pœnas contra transgressores regularum, vel ad statuta, quæ pro bono religionis legitime essent condita a capitulo generali, aut a Summo Pontifice, si nempe præciperetur clausura vel vitæ communis restauratio, casu quo in desuetudinem abiisset, etc.

Vi tamen obedientiæ voti, religiosus nec superiori illegetimo, nec in eis quæ a vita religiosa aliena sunt, vel sunt contra [1], supra, vel extra regulas et ordinis constitutiones tenetur obedire : quia nonnisi secundum eas, profitendo, promisit obedientiam. Nec etiam tenetur ad impossibilia vel illicita, nec ad ea quæ graviter essent ipsi damnosa, nisi ageretur de curandis suis confratribus religiosis etiam pestiferis.

Duplici modo peccat religiosus inobediens : contra religionem nempe, ratione voti, et contra virtutem obedientiæ qua tenetur suorum superiorum mandata exequi, etiam absque voto. Ita probabilius, juxta S. Liguorium, lib. 4, n° 46.

Porro hujusmodi peccata sunt gravia vel levia secundum materiam, et voluntatem præcipientis, qui non censetur velle sub peccato, præsertim mortale, obligare, nisi præcipiat *virtute sanctæ obedientiæ*, *vel sub pœna excommunicationis*, etc.

Superior, cui religiosus obedire tenetur, est non tantum Prælatus regularis, sed etiam Summus Pontifex, Sacra Congregatio Regularium, Episcopus in iis in quibus jurisdictioni ejusdem subditur : moniales vero obedire tenentur in conscientia suæ abbatissæ. — Non tamen voto obedientiæ religiosus se obstringit ad ea ad quæ jam, quatenus christianus, obligatur : non enim vovit obedire Ecclesiæ legibus, definitionibus fidei, etc., sed præscriptionibus duntaxat quæ vitam proprie religiosam spectant. (V. *Manuale*, n^is^ 2796-2805.)

Si contingeret a variis superioribus religioso imperari quæ sibi opponuntur, majoris superioris mandatum præferendum esset, vel illius ad quem magis pertineret

[1] Nisi superior posset dispensare.

rem præscribere : nam etsi religiosus censeatur regulari Prælato se potius obstrinxisse, in iis quæ ad regularem observantiam pertinent, attamen in quibusdam, in iis, v. gr., quæ cultum divinum concernunt, Episcopus jus imperandi majus habet quam regularis superior.

In dubio autem utrum licita sit res imperata, vel an potestatem superioris excedat, obtemperare debet religiosus, prout etiam in casu quo dubitatur mandatum fuerit revocatum, necne. Casu vero quo fit dubium an legitimus sit superior, non est obligatio obediendi, nisi iste communiter ut legitimus habeatur. (V. *Des Communautés*, etc., n^is 502-505.)

PUNCTUM III.

DE OBLIGATIONIBUS EX VOTO PAUPERTATIS.

981. Recensuimus supra (934) varios paupertatis gradus qui in religione voveri queunt; itemque diximus qualis gradus sit vitæ religiosæ proprie dictæ essentialis.

Hîc autem addi debet nec honorem aut famam, vel scientiam, jus eligendi, præsentandi et conferendi beneficium regulare esse de objecto voti paupertatis religiosæ. Idem communius et probabilius tenetur de manuscriptis : quod confirmatur Brevi *Postulat* Benedicti XIII, et declaratione Clementis VIII ; itemque de reliquiis, juxta Salmanticenses (vide *Manuale* n° 2750, ubi expenditur quid sit sentiendum de picturis a religioso elaboratis).

982. Quæritur hîc : 1° An religiosis liceat habere peculium, id est bonum temporale, non ad communitatis sed ad uniuscujusque usum destinatum ?

Resp. Hoc certe esse illicitum, si religiosi habeant hujusce peculii usum independentem. Constat ex Trident. sess. XXV, c. 1, *De regular*. Si vero illum habeant modo dependenti, etsi probabilius id pariter prohibeatur a Tridentino (*ibidem*), ubi dicitur : « Nemini liceat... » bona... etiam nomine conventus, possidere, vel te-

» nere »; et maxime a Clemente VIII, per decret. *Nullus*, sic habens : « Bona statim superiori tradantur « et conventui incorporentur, atque cum cæteris illius « bonis, redditibus, pecuniis ac proventibus confun- « dantur, quo communis victus et vestitus omnibus « suppeditari possit ». Tamen ex consuetudine, a Sancta Sede, hoc in quibusdam monasteriis permittitur, ut videre est ap. S. Liguorium (lib. 4, nº 15), citantem Clementis VIII decretum. Sed, ut monet idem S. Doctor, peculii usus licite introduci nequit ubi viget vita communis. Vide plura alia de *peculiis* seu de *livellis*, in *Manuali*, ns 2758-2763.

983. Quærit. 2º An et quatenus religiosus dare aliquid valeat ?

Resp. Negative, nisi a suo superiore habeat ad hoc licentiam. Excipe : 1º si ageretur de paupere magna egestate laboranti, quando aditus ad superiorem non patet ; 2º moderatas eleemosynas quando religiosus versatur extra conventum cum debita licentia. In conventu vero superior solet ordinarie consentire ut esculenta pauperibus impertiantur.

Renuente dare licentiam superiore immediato, recurri potest ad superiorem generalem aut provincialem ; imo istis denegantibus, ad subalternum recursus posset aliquando haberi ; sed, in hujusmodi circumstantiis, monendi essent superiores, tam generales, quam provinciales, aut subalterni, de renuentia licentiæ antea petitæ ; secus obreptitia sæpe posset esse et nulla. (V. *Des Communautés*, etc., nº 539, etc.).

984. Quærit. 3º An religiosis prohibitum sit munera elargiri ?

Resp. affirmative, ex Constit. *Religiosæ* Clementis VIII, et Decreto *Nuper* Urbani VIII : Quæ prohibitio ad conventus et Capitula extenditur, ita ut accipientes ad restitutionem teneantur erga conventum ; eorumque peccatum ad S. Sedem reservetur donec hanc restitutionem opere compleant. Sed hujusmodi reservatio locum non habet quando agitur de Institutis in quibus

vota tantum simplicia emittuntur. (V. *Des Communautés*, etc., nº 558.)

A dicta prohibitione excipiuntur : 1º *leviora esculenta et poculenta*, item *munuscula* de rebus ad devotionem spectantibus.

2º In decreto Urbani VIII declaratur « munera a religiosis.... tribui posse ex causis gratitudinis, conciliationis, benevolentiæ ejusque conservationis erga ipsam religionem vel conventum, aliisque causis ex suî natura, actum virtutis et meriti continentibus; modeste tamen et discrete, et dummodo id non fiat nisi de superiorum localium licentia, ac etiam cum consensu majoris partis conventus, si talis consensus de jure vel constitutionibus, etc... requiratur. »

Nota quod religiosi nequeant sine superioris consensu, saltem præsumpto, accipere munera vel largitiones etiam pro suo conventu. Sed cum merito Prælati consensus præsumi possit in tali casu, peccaret ordinarie contra charitatem erga conventum religiosus largitiones hujusmodi abnuendo.

Ex Constit. Urbani V et Gregorii XI, cogi parentes non debent, occasione vestitionis aut professionis ad præbendum monasteriis splendida convivia. Sed illa non prohibentur pro recipiendis benefactoribus et Ordinis protectoribus, modo decentiæ limites non excedant. Imo institutis religiosis commendatur hospitalitas erga pauperes et peregrinos.

985. Quærit. 4º An liceat religiosis professis testamentum condere ?

Resp. vel agitur de solemniter professis ; vel de iis qui vota simplicia duntaxat emiserunt : In *primo casu*, respondendum negative, etiamsi superior det licentiam pro pia causa, nisi accedat summi Pontificis permissio. Excipiendus est casus patris-familias qui ante suam professionem omisisset de suis bonis disponere : tunc enim professus potest illa inter filios distribuere ; in cæteris casibus, bona ipsius ad monasterium transeunt si accipiendi sit capax, secus ad heredes ab intestato (*Manuale*, nis 2775, etc.).

In *secundo casu*, solutio dubii pendet a natura voti emissi : circa quod necessario consulendæ sunt proprii Instituti constitutiones ; quæ si nihil, quoad hoc, contineant, cum taliter professus servet ordinarie directum suorum bonorum dominium, tenetur Romæ, juxta DD. Lucidi, quod valide, imo et licite, religiosus possit de suis bonis disponere : quod fieri maxime potest per testamentum, ut videre est in opere *Des Communautés*, etc., nº 524.

986. Quærit. 5º An et quatenus religiosis liceat de bonis temporalibus, tam suis quam communitatis, disponere ?

Resp. 1º Nec de communitatis nec de propriis bonis disponere possunt religiosi, absque licentia a superiore data ; et si id faciant, contra paupertatis votum peccant; imo contra justitiam, quando eorum non habent saltem dominium directum.

2º Si autem superioris licentiam rationabiliter datam habent, minime peccant : quippe in casu, actum non exercent proprietatis. Porro sufficit quod hæc licentia sit solummodo tacita, aut etiam præsumpta, modo sit de *præsenti*. Controvertitur utrum sufficeret præsumpta de *futuro* : sententiam affirmantem probabiliorem reputat S. Liguorius (lib, 4, nº 18), quia tunc, non suo nomine quasi dominus, sed nomine conventus sub superioris dependentia, agit religiosus. Sed advertendum quod talis licentia non sit facile præsumenda.

Quoad quantitatem requisitam ut peccatum religiosi de bonis temporalibus sine licentia disponentis, sit gravis culpa, valde disceptatur inter DD. — Communiter tamen habetur quod requiratur eadem saltem materia quæ pro furto; porro aureus, seu circiter quinque franci requiruntur a S. Liguorio, quando furtum in communitatem, nec divitem præcise nec pauperem, committitur. At quia, tempore sancti Doctoris, quinque franci æquivalebant certe duplo monetæ hodiernæ, scilicet decem francis, dicendum culpam religiosi disponentis sine licentia de bonis conventus in favorem extraneorum non fore gravem nisi pertingat ad valorem

decem francorum ; imo si disponat in propriam, vel confratrum aut consororum utilitatem, mortalis non erit nisi agatur de summa viginti francorum. (V. *Des Communautés*, etc., nº 560, etc.)

Si vero, sine licentia, acciperet aliquid usu non consumptibile cum intentione illud postea restituendi, v. g. librum, vel aliquid aliud, etiam notabilis pretii, mortaliter non peccaret : quippe tunc superior magis est invitus de modo quo facta fuit acceptio, quam de ipsamet acceptione. Idem est dicendum de mutuo vel commodatione a religioso facta, modo ipse habeat restitutionem certo faciendum. (Vide alia, in dicto opere, nº 561).

987. Quoad pœnas contra religiosos latas, qui, licet a suo superiori moniti, decedunt cum proprio latenter contra regulam servato, sepultura christiana privandi sunt, juxta cap. *Super quodam*, *De statu monach.* ; imo exhumari sine scandalo debent si jam fuerint sepulti. Si vero ante mortem deprehenduntur quidquam tenere, biennio activa et passiva voce privati habendi sunt, et etiam puniri debent juxta tenorem constitutionum proprii ordinis (Trid. sess. XXV, c. 2, *De regular.*) — hujusmodi tamen pœnæ a professis votorum simplicium incurri non videntur.

Quærit. 6° An superior regularis possit subditis dare licentiam aliquam pecuniæ summam ludo exponendi ?

Resp. affirmative, si modica sit summa, et ludus si licitus. Non autem concordant auctores quoad quantitatem exponendam ; de quo vide *Manuale*, nº 2789.

988. Quærit. 7° Utrum ordines religiosi bona in communi possint habere ?

Resp. affirmative, et hoc omnibus concessit Trident., *solis Capuccinis et Minoribus de observantia exceptis* (sess. XXV, c. 3, *De regular.*). Huic tamen concessioni renuntiaverunt Jesuitæ et Carmelitæ discalceati, quoad domos professionis, etsi Jesuitæ servent dominium, non mobilium ipsis inservientium duntaxat, sed etiam domus professionis quam habitant, cum suis horto et ecclesia.

Capuccini vero et minores de observantia nec ullorum mobilium, nec domus quam habitant, dominium habent; sed eorumdem proprietas penes Sanctam Sedem manet. Legata quidem recipere possunt; sed per modum eleemosinæ, quam exigere nequeunt sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ. Cogi tamen a fabrica S[ti] Petri possunt legatorum debitores ad illa solvenda. (*Manuale*, n° 2792.)

Imo denariorum contrectatio, quæ fit ad illa variis modis expendenda, Capuccinis et dictis minoribus per Const. *Sollicitudo* omnino interdicitur; nec eis etiam in suis ecclesiis eleemosynas petere licet, nec in eisdem habere gazophilacia (*Manuale*, n[is] 2793-2795.)

989. Quærit. 8° An contra paupertatis votum peccent religiosi curam rerum conventus negligentes et sinentes disperire?

Resp. affirmative : Et ad hoc attendere maxime debent varii officiarii quibus cura hujusmodi rerum committitur. (V. *Des Communautés*, etc., n[is] 544, etc.).

Quærit. 9° An velut domini, proinde suo arbitrio, de bonis communitatis disponere queant superiores religiosi?

Resp. negative : Etenim etiam superiores ligantur voto paupertatis; nec sunt domini bonorum ordinis aut conventus; unde non pro sua aut suorum utilitate illa administrare debent, sed pro bono et utilitate communitatis. (Ibid., n[is] 566, etc.)

§ II.

De obligatione ad perfectionem tendendi.

990. « Religiosus non est transgressor professionis, » inquit S. Thomas[1], si non sit perfectus, sed si con» temnat ad perfectionem tendere »; et, juxta S. Liguorium, peccaret mortaliter si firmiter statueret se nullo modo conaturum ad illam acquirendam. Tendit tamen ad perfectionem is qui vota et cætera omnia, quæ sub

1. 2. 2. q. 186, art. 2, ad 1m.

peccato gravi ipsi injunguntur servat. Qui vero statueret non curare de peccatis venialibus, difficillime, juxta eumdem S. Doctorem, excusaretur a gravi culpa, ob periculum transgrediendi vota, vel grave damnum religioni inferendi (*Manuale*, n°s 2806-2808).

§ III.

De obligatione regulam et constitutiones servandi.

991. Nomine regulæ, quoad præsentem quæstionem, comprehenduntur etiam Constitutiones : est enim eadem obligatio utrasque servandi (938).

Regula non est merum consilium , sed vera lex, etsi sub peccato non obliget : Vi enim ipsius superior infractores punire potest; ipsique pœnæ delinquentes se subjicere debent : quod de violatione meri consilii dici nequit.

Dari potest regula quæ ad culpam etiam gravem obliget; ad pœnam autem semper saltem obligat.

Ordinarie religiosi non emittunt votum regulam observandi, sed duntaxat obediendi secundum regulam.

« Si regula sub peccato obliget, ejus transgressio est » contra votum et sacrilega : ratio est quia talis regula » non est minus præceptiva quam vox superioris ». (S. Liguor. lib. 4, n° 41.)

Si in regula dicatur ipsam obligare quantum fieri potest, ejus violatio erit peccatum, et quidem mortale in materia gravi. Econtra nec etiam sub levi, si hoc in ipsa declaretur. Si vero regula de hoc omnino sileat, controvertitur an tunc obliget; et dignoscendum ex recepta interpretatione in unaquaque religione.

In praxi tamen raro peccato vacat regularum transgressio, ob inordinatum affectum, scandalum, etc.; imo frequens ejus violatio sæpe posset mortale peccatum constituere, ob gravem perturbationem disciplinæ regularis, vel si procederet a contemptu formali ; quæ tamen oriretur ex sola desidia, non ideo formalem contemptum supponeret.

Etsi regula non obliget sub peccato, superiores tamen

tenentur transgressiones ejus, etiam leves, prudenter corrigere : et quidem sub gravi si exinde magna disciplinæ relaxatio oriri posset. (V. *Des Communautés*, n[is] 481-487.)

§ IV.

De obligatione habitum religiosum gestandi.

992. Quibusdam institutis, etiam votorum solemnium, non imponitur forma specialis habitus : sic Jesuitæ habitum clericalem deferre solent quando sunt clerici, secus laicale vestimentum induunt. Sic pariter in Instituto : *Filles de Marie* a P. de Closriviere cum D[e]. de Cicé concursu fundato, anno 1790, sorores genus vestium a se in sæculo gestatarum non mutant. Sed, his et quibusdam aliis exceptis, generatim forma habitus religiosis præscribitur.

Porro iis lem non licet hunc habitum dimittere nisi ad dormiendum, aut propter aliam necessitatem; et hoc etiamsi regula sub peccato non obliget : quia ex jure canonico oritur hujusmodi obligatio habitum non dimittendi, ut constat ex cap. 2, *Ne clerici et monachi* in 6°, ubi ipso facto excommunicatur professus temere dimittens religionis habitum. Hæc tamen excommunicatio non incurritur a professo instituti simplicium votorum; et ut incurratur a regularibus proprie dictis, dimissio habitus fieri debet citra rationabilem causam, et per tempus quod non sit brevissimum, v. g., ad jocandum; et quidem esse completa, ita ut religiosus ut talis non amplius dignoscatur.

Circa obligationem habitum regularem gestandi dispensare nequeunt superiores Ordinis; sed tantum declarare possunt in dubio causam illum dimittendi esse sufficientem.

§ V.

De obligatione clausuram servandi.

993. Multiplicis est generis clausura monasteriorum,

videlicet virorum et mulierum, quæ est papalis aut solummodo episcopalis.

I. CLAUSURA QUOAD VIROS in eo consistit quod non debeant e monasterio egredi absque debita superioris licentia, nec illis liceat intra septa conventus ullam mulierem admittere, imo nec aliquando viros in certas ipsius partes. — *Prima pars* hujus assertionis in natura regiminis monasteriorum fundatur, juxta quam, ut ait Suarez [1], *subditus debet esse sub potestate superioris, ut ab illo possit vel custodiri vel gubernari.* Unde obligat sub peccato, etiam in institutis quorum regula non est sub peccato obligatoria. Sancita fuit hæc clausura a Tridentino, sess. XXV, c. 4, *De Regular.*, ubi dicitur : *Non liceat regularibus a suis conventibus recedere, etiam prætextu ad superiores suos accedendi, nisi ab eis missi aut vocati fuerint*, et a Clemente VIII Constit. *Nullus*, dicente : « Nullus a conventu egredi audeat nisi ex causa, » et cum socio licentiaque singulis vicibus impetrata a » superiore; qui non aliter concedat, nisi causa pro» bata, sociumque exituro adjungat, non petentis ro» gatu, sed arbitrio suo, neque eumdem sæpius. Licen» tiæ vero generales exeundi nulli concedantur ».

Communiter auctores tenent graviter peccare religiosum e monasterio suo sine licentia egredientem, et per notabile tempus extra manentem, aut exeuntem per noctem, vel cum gravi scandalo. Et hoc est dicendum etiam de religiosis ad instituta simplicium votorum pertinentibus.

Excipiendus tamen est casus urgentis necessitatis, si nempe succurrendum esset proximo de vita temporali, et præsertim spiritali periclitanti.

994. *Secunda pars*, quoad introductionem mulierum in conventum, est juris positivi : Constat ex variis Constit. S. Pii V, Greg. XIII, Bened. XIV, et maxime Const. *Apostolicæ Sedis* Pii IX, ubi excommunicatio latæ sententiæ, Sedi Apostolicæ simpliciter reservatæ, decerni-

1. De relig. t. 1, tr. VIII, l. V, c. VI, n° 8.

tur contra *mulieres violantes regularium virorum clausuram*, *et superiores aliosque eas admittentes.*

In prædictis Bullis non comprehenduntur imperatrices et Reginæ, earumque filiæ et aliæ feminæ quæ illas comitantur. Nec etiam omnino constat an infantulæ sub prohibitione includantur. Ut vero certum habetur præfatas pœnas non esse extendendas ad conventus votorum simplicium.

Nomine clausuræ, in quam feminis interdictus est ingressus, intelligitur totum spatium quod intra septa monasterii continetur : id est, claustra, cellæ, officinæ, cœnaculum, dormitorium, infirmaria, coquina, horti, viridaria, prata si sint conventui conjuncta, sacristia si ad eam non sit accessus per ecclesiam omnibus fidelibus permissam. (*Manuale*, n° 2834.)

995. II. De clausura quoad moniales : Hujusmodi clausura multum differt a clausura virorum; istis enim non prohibetur e monasterio egredi, si superioris licentiam habeant; dum monialibus etiam exitus cum licentia Abbatissæ est prohibitus; unde dispensationem ab auctoritate competente obtinere debent.

Extra casus a jure expressos, egressus monialis professæ, etiam conversæ, est peccatum mortale, cui a S. Pio V, et a constitutione *Apostolicæ Sedis* Pii IX, annexa est majoris excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, et Summo Pontifici simpliciter reservata, cum aliis pœnis, de quibus v. *Manuale*, n° 2837.

Juxta sacram Concilii Congreg., consuetudo prævalere nequit contra decreta conciliaria et constitutiones apostolicas quæ clausuram papalem imponunt.

Pœnæ vero modo relatæ clausuram papalem respiciunt, eam scilicet quæ a Summo Pontifice statuitur. Est autem alia clausura ab Episcopis sancita, cujus violatio solis pœnis ab Ordinario præscriptis plectitur.

Ut pœnæ supra dictæ incurrantur sufficit, juxta Ferraris, quod monialis ambobus pedibus, uno vel altero palmo extra clausuræ ostium pergat, vel quod ascendat supra tectum, vel se suspendat per fenestram aut arborem extra clausuram, vel quod adeat spatium quod

separat portam monasterii clausam a porta secularibus patefacta, vel quod intret ædes monasterii contiguas a famulis inhabitatas, aut ecclesiam exteriorem. (V. *Ibid.*, n° 2840.)

Diximus *extra casus a jure expressos* : Moniales enim egredi possunt *causa magni in monasterio incendii*, *vel infirmitatis lepræ et epidemiæ*, id est pestis, non vero phtisis; item ratione inundationis, belli imminentis, ruinæ ædificii : obtenta tamen, in iis casibus, quantum fieri poterit, licentia scripta ab Episcopo, aut, Sede vacante, a vicario capitulari, et etiam a Prælato regulari si monasterium sit exemptum. — In cæteris casibus, licentia a Sancta Sede est obtinenda, etiamsi de audienda missa de præcepto ageretur, aut ad balnea eundum esset, aut esset fundandum vel regendum aliud monasterium.

996. Quoad vero ingressum in monialium monasteria, generaliter quibuslibet personis, sub pœna majoris excommunicationis, simpliciter Papæ reservatæ, interdicitur, nisi habeatur licentia a Sancta Sede. Ita Const. *Apostolicæ Sedis*, qua excommunicantur non solum *violantes* clausuram, sed etiam *introducentes* vel *admittentes*.

Diximus *quibuslibet*, proinde in dicta prohibitione, comprehenduntur etiam sorores dictæ *tourières*, extra saltem tempus probationis. Ita sacra Congreg. Episcop. et regular. (V. *Manuale*, n° 2848.) Imo etiam pueruli et puellæ, ut constat Trident., sess. XXV, c. 5.

A prohibitione excipiuntur Imperatores, Reges, Imperatrices, Reginæ, atque eorum filii et filiæ; non vero duces, nec magistratus, quibus tamen aliquando, inconsulto Episcopo, non esset prudens aditum denegare.

Ex justa causa Episcopi possunt clausuram monialium suæ diœcesis, non vero alienæ, etiamsi essent cardinales, ingredi. Tanquam Ordinarii ingrediuntur quidem, si monasterium non sit exemptum; secus, tanquam Sedis Apostolicæ delegati; et tunc solummodo pro visitatione circa observationem clausuræ. Porro tunc plus quam octo personas secum introducere nequeunt, juxta Gregorium XIII, qui varias pœnas insua Bulla in contravenientes decernit. Non tamen Episcopis licet septa

conventus ingredi pro examine ante vestitionem aut professionem. Hoc enim examen ad crates monasterii fieri debet. (V. *Manuale*, nº 2852, et *Communautés*, etc., nº 659).

Item clausuram ingredi possunt confessarii pro ministrandis sacramentis et commendandis animabus in agone constitutis; medici similiter, ex licentia generali pro casibus urgentibus, singulis trimestribus renovanda. Item operarii et alii ad servitium necessarii.

Nota mulieres haud posse monasteria ingredi sine monialium consensu capitulariter per secreta suffragia præstito, etiamsi obtenta fuisset a Sancta Sede licentia intrandi.

Præfata de clausura papali dicta sunt : porro hujusmodi clausura in Gallia, Sabaudia et Niciensi diœcesi exceptis, non existit. Clausura tamen est observanda in omnibus monasteriis in quibus a regula præscribitur; et id quidem sub pœnis ab Ordinario sancitis.

Ex pluribus S. Congreg. Concilii decretis, prospectum in clausuram habere non debent domus vicinæ. (V. *Des Communautés*, etc., nº 677).

997. III. De accessu et colloquiis cum monialibus. Omnibus generaliter prohibetur accessus ad moniales si absit justa causa : et quidem sub variis pœnis a Tridentino innovatis (sess. XXV, c. 5, *De regul.*). Excipiuntur sæculares in 1º et 2º gradu cognationis, pauperes mendicantes, famuli aut famulæ jussu dominorum suorum munera deferentes, confessarii, etc.

Diximus *sæculares :* Nam regulares monasteria, etiam exempta, visitare nequeunt sine Episcopi licentia; et cum ejus licentia quater tantum, extra adventum, quadragesimam, feriam VI, sabbatum, vigilias et dies festos possunt conjunctas in 1º et 2º gradu invisere. Insuper, quoad exemptas, licentia subscribi debet a regulari Prælato. Imo missas in ecclesiis monialium celebrare nequeunt sine eadem Episcopi licentia. (*Manuale*, nis 2856-2860).

Excommunicationem majorem ipso facto et alias pœnas incurrunt regulares alloquendo sine licentia sancti-

moniales sub clausura papali degentes. (Ib. nº 2859)

Nota quod moniales uti nequeant confessionali pro locutorio, nec communionis fenestella; item quod collocutorium in secundo plano esse non debeat; et quod conventus fenestræ ita debeant esse dispositæ ut nec videre exteros nec ab ipsis videri possint moniales.

Notandum adhuc est non debere moniales, sine licentia, litteras scribere aut accipere, easdemque teneri superiorissæ ostendere. Excipiendæ sunt tamen litteræ ad Episcopum vel ad confessarium scriptæ.

§ VI.

Religiosis prohibita.

998. Generatim quæ clericis prohibentur, religiosis etiam sunt prohibita : unde abstinere se debent ab officiis, artibus, actionibus quæ clericis vetantur. Omnia hæc enumeravimus supra (640-648). V. insuper *Des Communautés à vœux simples*, nis 579, etc.

Immemores esse non debent religiosi utriusque sexus quod esse nequeant, etiam per procuratorem, compatres et commatres. (*Manuale*, nº 2866.)

§ VII.

Plures aliæ religiosorum obligationes.

999. I. Sacramentorum frequentatio. De ea sic habet Trid. : « Attendant diligenter Episcopi et cæteri superiores monasteriorum sanctimonialium, ut in constitutionibus earum admoneantur sanctimoniales, ut, saltem semel singulis mensibus, confessionem peccatorum faciant, et sacrosanctam Eucharistiam suscipiant. » (Sess. XXV, c. 10, *De regular.*)

Idem quoad Benedictinos præscripserat Concilium Viennense : « Sane singulis mensibus, tam in monasteriis quam extra, sublata occasione quacumque, ad confessionem saltem semel accedant omnes et singuli monachi, et in prima Dominica mensis cujuslibet in monasteriis semper communicent. » — Communius

gravis non reputatur hæc obligatio. (*Des Communautés*, etc., nº 602.)

« An et de cujus licentia sacram Eucharistiam reci-
» pere debeant moniales, quæ eam recipere volunt
» ultra dies statutas a constitutionibus, vel a cons-
» titutione monasterii, ut in illis omnes moniales
» communicent.... ? — S. C. respondit.... De licentia
» confessarii ordinarii, et non directorum, prævia par-
» ticipatione Prælati Ordinarii ». Proinde dicta determinatio ad superiorissam non spectat. Et cl. app. n. XIV.

1000. II. De culparum confessione et conscientiæ manifestatione. In hoc duæ istæ differunt quod prior publice in Capitulo fiat, dum posterior privatim apud superiorem vel superiorissam peragitur. Item fieri non solet prior nisi de externis regulæ transgressionibus, et non obligat nisi a regula præcipiatur; posterior vero in usu est in pluribus ordinibus, et imprimis apud sorores Visitationis : sed ob graves qui irrepserunt abusus, non amplius Apostolica Sedes hanc praxim in novis Institutis approbat, ut videre est in opere *Des Communautés*, etc., nis 623-626 : et ubi adhuc viget hujusmodi manifestatio, minime peccata sua occulta pandere tenentur professi aut professæ.

1001. III. Sacri secessus. « Ante vestitionem et pro-
» fessionem præmitti debent per decem dies exercitia
» spiritualia. » Ita S. Congreg. Episcop. et regular. in suis observationibus circa Constitutiones cujusdam Instituti ab *Analectis* memorati. Cl. app. n. XIV.

Quoad autem exercitia quæ quotannis fieri solent, eadem Sacra Congregatio ait : « Difficillimum erit ut om-
» nes sorores, tempore vacationum sese conferant ad do-
» mum principem, causa vacandi exercitiis spirituali-
» bus... Melius fortasse erit relinquere arbitrio superio-
» rissæ designationem domorum in quibus fiant exercitia
» spiritualia ». (*Des Communautés*, etc., nº 627, *in nota.*)

1002. IV. Obligatio divinum officium recitandi. Religiosi proprie dicti [1] etiam ad privatam horarum cano-

[1]. Scholasticis ordinis Jesuitarum tamen exceptis.

nicarum recitationem sub gravi tenentur, quando choro non assistunt. Idem est dicendum de monialibus stricte dictis. Secus tamen dicendum est de iis quæ pertinent ad domos in quibus, prout in Gallia, non emittuntur nisi vota simplicia. Sic enim respondit Sacra Pœnitentiaria ad Episcopum Petrocorensem, 26 nov. 1852: « Moniales votis solemnibus obstrictas teneri sub gravi » quotidie officium recitare ex consuetudine jam præs» cripta. Cum vero moniales in Galliis nec vota solem» nia emittere, neque esse moniales stricte dictas, sed » piarum tantum feminarum societates... pluries res» ponsum fuerit, ideo illæ non alia obligatione tenen» tur quam ea quæ ex respectivis constitutionibus re» sultat ». Porro regulæ non solent ex se sub peccato obligare. Dicemus infra de privilegiis regularibus quoad officium concessis (1031).

ARTICULUS V.

DE REGIMINE REGULARIUM.

Regularium regimen vel extraneos respicit vel ipsos regulares.

§ I.

De regimine regularium ad extra.

PUNCTUM I.

DE HABILITATE REGULARIUM AD MUNIA ECCLESIASTICA.

1003. I. Tam jure naturali quam divino capaces quidem sunt regulares muniorum ecclesiasticorum, sed ambigi potest an jure hodierno ecclesiastico valeant promoveri ad beneficia tam curata quam simplicia; et respondetur quod si parochiales ecclesiæ sint monasteriis unitæ, etiam quoad curam animarum, ad illas a suis Prælatis promoveri queunt, ex Tridentino, sess. VII, c. 7, *De reform.*, revocabili tamen modo si agatur *de mendicantibus* et *monachis;* si vero sit quæstio de cæteris

regularibus in *perpetuum* nominari possunt. Juxta autem Constit. *Ad exequendum* S. Pii V, a Gregorio XIII correctam, socius religiosus (unicus tamen) parocho huic regulari est adjungendus.

Observandum quod religiosus ad curam modo revocabili deputatus, tenetur superiori suo obedire et regulam servare, in iis quæ pastorale officium non concernunt, quoad enim hujusmodi officium jurisdictioni Episcopi subest : si econtra in perpetuum deputaretur, ab obedientia sui Prælati et a regula liber esset, eodem modo ac regulares ad episcopatum provecti; et idem esset dicendum si promoveretur ad sæculare beneficium, nisi aliter dispositum fuisset in suo Instituto a Sede Apostolica approbato, prout contigit in Ordine Præmonstratensium; et tali religioso socius non esset necessario adjungendus.

Etsi olim regulares eligi potuerint ad sæcularia beneficia parochialia, hodie tamen, si dictos Præmonstratenses excipias, ad nulla beneficia sæcularia promoveri queunt absque indulto apostolico. Ita sæpe respondit S. Congr. Concilii cum approbatione summi Pontificis. Prohibitio tamen hæc comprehendere non videtur religiosos vota tantum simplicia professos. Applicanda sunt modo dicta regularibus quoad coadjutoriam parochialem.

1004. II. Si dotes requisitas habeant, si nempe sint Doctores, eligi possunt regulares in examinatores synodales; et si sint in dignitate constituti, id est si in monasterio nullum habeant immediatum superiorem supra se, possunt pariter esse delegati Sanctæ Sedis, proinde etiam Conservatores. Vicarii tamen generales esse nequeunt, nisi sui superioris simul et Sedis Apostolicæ licentiam habeant, juxta dicta in *Manuali* etc., n[is] 1139 et 1140.

Eadem superioris licentia accedente, evehi queunt ad gradus academicos, quos, ex privilegio apostolico, possunt extra publicas Universitates obtinere. Professores quoque esse valent in iisdem, nisi obstet proprium ipsorum Institutum. (*Ibid.*, n[is] 2878-2883.)

Imo necessaria est superioris licentia ut regularis eligatur in Episcopum aut Cardinalem; non vero ut in Summum Pontificem eligatur.

Factus autem Episcopus aut Cardinalis, non ideo regularis desinit esse religiosus; sed ex Constit. *Custodes* Benedicti XIII, præcipitur ipsi, in virtute sanctæ obedientiæ, ut singulis suæ regulæ officiis et obligationibus, quæ Episcopatus aut Cardinalatus officium non impediunt, satisfaciat. Quoad obedientiam tamen non amplius suo Prælato sed Summo Pontifici subest; et, quoad paupertatem, non sibi, nec monasterio, sed suæ mensæ seu Ecclesiæ acquirit, habens cæterum usum temporalium minus restrictum ob suæ dignitatis indigentias. Imo post promotionem jus recuperat ad hæreditates nondum tertio acquisitas. — Quoad vero habitum, retento suæ religionis colore, potest formæ sæcularium Prælatorum se accommodare.

Quando Episcopi regulares cum licentia Papæ suæ dignitati renuntiant, vel deponuntur, ad claustra redire tenentur sub pœna privationis usus Pontificalium; et si extra per annum contumaciter manserint, ipso facto a divinis suspenduntur, juxta dictam Const. *Custodes* (*Manuale*, etc., n^is 2884-2891).

PUNCTUM II.

DE JURE REGULARIUM QUOAD SACRI MINISTERII EXERCITIUM.

1005. Cum a Jansenistis in Synodo Pistoriensi (prop. 80) renovatus fuerit error Guillelmi a S. Amore, *statum regularem natura sua componi non posse cum animarum cura cumque vitæ pastoralis muneribus, nec ideo in partem venire posse ecclesiasticæ hierarchiæ, quin ex adverso pugnet cum ipsiusmet vitæ monasticæ principiis;* Pius VI, in sua Constit. *Auctorem fidei*, hanc propositionem damnavit ut *falsam, perniciosam, in sanctissimos Ecclesiæ Patres et Præsules, qui regularis vitæ instituta cum clericalis ordinis muneribus consociarunt, injuriosam, pio, probato vetusto Ecclesiæ mori, Summorumque Pontificum sanctionibus contrariam.* Unde Clemens VIII, sua Const. *Superna*,

Episcopis prohibuit ne regularibus, absque justa causa, denegent licentiam prædicandi, et ne concessam suspendant, nisi ob rationabiles causas ipsam prædicationem spectantes; et ne illos generatim prædicare in eorumdem ecclesiis impediant.

Ex dicta Const. *Superna* jus habet Episcopus regulares examinandi circa doctrimam, antequam prædicent in ecclesiis quæ ad ordinem ipsorum non spectant.

Item in eadem mandavit Pontifex *illos religiosos qui ad confessiones audiendas idonei reperti fuerint*, *ab Episcopis generaliter*, *absque limitatione temporis, locorum, aut personarum in diœcesi propria admittendos* fore, et ab ipsis examinatos non posse iterum examinari aut suspendi ab auditione confessionum, nisi nova superveniente causa, ipsas confessiones concernente, quam Sedi Apostolicæ duntaxat tenebitur significare si sit requisitus.

Ex declaratione S. Congr. Episc. et regul. confessarii regulares non sunt ad duos restringendi in qualibet ecclesia. Nec sufficientia cleri sæcularis est ratio sufficiens regulares a sacro pœnitentiæ ministerio excludendi. (*Manuale*, n[is] 2892-2894).

Regulari examen postulanti denegari non debet, nisi bene comperta sit ipsius idoneitas; et tunc eidem est danda approbatio. Posset e contra denegari sine examine, si omnino comperta esset ipsius incapacitas. (V. *Manuale*, n[is] 2895-2896.)

PUNCTUM III.

DE JURE REGULARIUM QUOAD BONORUM SUORUM ADMINISTRATIONEM.

1006. Prænotandum est 1° bona non esse habenda ut ecclesiastica, nisi pertineant ad Institutum, vel communitatem auctoritate Ordinarii erectam.

2° Distinguendum esse inter *dominium proprie dictum* et *dominium altum*. Prius confert jus de bonis disponendi, saltem valide, prout libet; posterius nihil aliud est quam jus gubernii, seu facultas disponendi de bonis pro publica utilitate.

3° Dominium proprie dictum exerceri potest vel im-

mediate ab eo ad quem bona pertinent, vel ab aliquo alio nomine proprietarii, prout fit in Institutis in quibus bona religiosorum administrantur a superioribus.

Ad quem pertineant bona Institutorum religiosorum dictum fuit supra nº 767.

Unaquæque Communitas, inquit Suarez, jus proprium habet sua bona administrandi; sed quia istud jus practice nequit a tota Communitate exerceri, Prælato committi solet ipsius exercitium, vel cum omnimoda independentia, vel cum consilio aut consensu Capituli, etiam cum facultate alienandi, modo non in detrimentum, sed in monasterii utilitatem id fiat. — Hæc autem potestas Prælatorum non est potestas jurisdictionis. Sed potius dominationis omnibus superioribus inhærentis, subordinatæ tamen auctoritati Summi Pontificis, non solum quoad altum dominium, sed etiam quoad potestatem dominationis, quæ Capiti Ecclesiæ in omnia religiosa Instituta necessario pertinet.

Quoad vero Episcopos, seclusis constitutionibus specialibus, approbatis a Sancta Sede, ipsis non licet se ingerere in hujusmodi administrationem; quia nullam potestatem dominativam in religiosos possident, etiam in moniales, nisi in casibus a jure vel constitutionibus Ordinis legitime concessis. Habent tamen in bona communitatum quamdam jurisdictionis potestatem, vi cujus coercere et punire possunt delicta quæ in iis administrandis committerentur, ea nempe dilapidando, aut nimiis debitis aut oneribus onerando.

1007. Quærit. 1º An jure positivo adempta in aliquo fuerit religiosis libera bonorum suorum administratio?

Resp. Ex Extrav. *Ambitiosæ* Pauli II, anni 1468, explicata et ampliata 7 sept. 1624, per decretum S. Congr. Concilii, approbatum ab Urbano VIII, alienatio bonorum ecclesiasticorum immobilium et mobilium pretiosorum, et omnes in eisdem enumeratæ dispositiones, inconsulto Romano Pontifice peractæ, sub variis pœnis prohibentur, si fiant extra casus a jure exceptos, videlicet extra necessitatem, quando de facili potest Papa adiri. Secus si fames regionem invaserit, et aliter pau-

peribus subveniri haud posset, vel si res servari nequirent, si vendendæ essent ad solvenda debita pro quibus creditores urgerent apud judicem ; vel in casu notoriæ utilitatis, si expectato pontificio consensu timendum esset ne transiret opportuna occasio. (S. Liguor. lib. 4, nº 187, *Notand.* VI.)

Pœnam excommunicationis majoris, ipso facto incursæ, intulit Pius IX, per Const. *Apostolicæ Sedis*, in alienantes et recipere præsumentes bona ecclesiastica. Hac autem prohibitione et pœnis comprehenduntur non solum religiones in quibus vota solemnia emittuntur, sed etiam omnes Congregationes, etiam in quibus nulla vota emittuntur; quippe lex omnia ecclesiastica bona attingit.

Sed in eisdem non comprehenduntur ordines incapaces in communi possidendi, prout sunt minores observantes et Capuccini, Cum enim isti bona possidere nequeant, etiam in communi, necessario illa per patronos vendere debent ; et hoc illis licet ut in usus suos pretium consumere valeant.

Quoad immobilia *modici valoris*, jus permittit illa alienare cum sola Episcopi licentia, ut constat C. *Terrulas*, cui, juxta decisionem S. Congr. Concilii 11 Jan. 1596, non fuit derogatum. — Modici autem valoris hodie reputantur quæ summam 500 francorum non excedunt.

Pretiosa reputantur mobilia, vel ex materia, ut aurum, margaritæ, etc., si ad valorem 500 francorum perveniant, vel ex forma, ut picturæ, opera textilia, et alia id genus, quæ ob artem vel antiquitatem magni pretii habentur ; item reliquiæ insignes, sacræ imagines, quæ in magna veneratione sunt apud populum.

Jura quoque incorporea jurisdictionum, vel præeminentiam aliudve genus honorificum præstantia alienari nequeunt absque beneplacito apostolico.

Quoad casus in quibus alienari nequeunt pecuniæ, vide *Des Communautés à vœux simples*, nis 804-808. Et quoad locationes et conductiones vide *Ibid.*, nis 809, 810.

Beneplacito apostolico etiam est opus in alienationi-

bus erga aliud monasterium factis, quando, quoad bonorum administrationem, eidem superiori generali non subest ac alienans. Ita S. Congr. 27 Julii 1647. (*Des Communautés*, etc., 812; et *Manuale*, nº 2919.)

Præter Beneplacitum Apostolicum requiritur justa causa, necessitatis nempe vel certæ utilitatis. (Decr. *Ambitiosæ.*)

An autem extra Italiam obligare desierit lex *Beneplaciti Apostolici*, pro alienandis immobilibus et mobilibus pretiosis, vide *Manuale*, nº 2922, et *Communautés*, etc., n^is 795, etc.

1008. Quærit. 2º An ab Ordinario pendeant regulares quoad bonorum alienationem et administrationem?

Resp. Ab illo non pendent quoad alienationes beneplacitum apostolicum exigentes, quia sufficit Summi Pontificis licentia. Sed ab eodem pendent quoad alienationem immobilium *modici valoris*, saltem si communitas non sit exempta. Constat ex cap. *Terrulas*, 12, q. 2.

Quoad vero alienationem mobilium non pretiosorum, distinguendum est inter virorum et mulierum communitates : in prioribus libera omnino est bonorum administratio. Ita fuit decisum quoad Oratorianos, confirmante Benedicto XIV. (*Manuale*, nº 2927.)

Secus vero de communitatibus mulierum : Nam in sua Const. *Inscrutabili*, sic habet Gregor. XV, 5 febr. 1622 : « Administrantes bona... Sanctimonialium, etiam » regularibus subjectarum... sive regulares extiterint, » sive sæculares quomodolibet exempti, Episcopo loci, » adhibitis etiam superioribus regularibus, singulis an- » nis, rationes administrationis, gratis tamen exigendas » reddere teneantur; ad idque juris remediis cogi et » compelli queant. Liceatque Episcopo, ex rationabili » causa, superiores regulares admonere, ut ejusmodi » administratores amoveant; iisque superioribus id fa- » cere detrectantibus aut negligentibus, habeat Episco- » pus facultatem prædictos... administratores amovendi » quoties et quando opus esse judicaverit ». In quo amotionis casu Episcopus tenetur superioribus regularibus indicare quam ob causam sic agat.

Præterea, *consuetudine*, non autem jure scripto, introductum fuit ut Episcopus exigere possit a monialibus, regularibus non subjectis, ut pro rebus majoris momenti, suus expectetur consensus; et insuper ad ipsum pertinet administratores approbare et revocare, et ut ipsi administrationis rationem reddant. — Contraria tamen consuetudo vigere potest, et huic stare posse videntur moniales.

Ex his intelligere possunt monialium superiores ab Episcopis deputati, quomodo se gerere debeant, in hujusmodi munere adimplendo. Non enim ipsis licet pro libitu consensum in dictis negotiis denegare, sed ubi nullum secuturum damnum perspiciunt, assentire debent : alioquin eorum auctoritas quamdam tyrannidem saperet, nec in bonum sed potius in malum esset communitatum. (*Manuale*, nis 2930, etc.)

Contractus fieri semper debent nomine monasterii, non autem Episcopi aut superioris ab ipso deputati : quia non isti obligantur, sed conventus.

1009. Consentanee ad jus canonicum dicta sunt supra exposita. Quoad vero dispositiones legis civilis in Gallia circa administrationem bonorum religiosorum, vide *Des Communautés*, etc., nis 829-870. Sufficiat hîc monere, quoad Instituta a Gubernio non agnita, quod illorum bona nomine conventus possideri civiliter nequeant : unde ab ipsis est eligendus unus vel plures religiosi, qui censeantur eorumdem bonorum proprietarii coram tribunalibus. Porro sic electus statim conficere debet testamentum quo in gratiam quorumdam aliorum consortium de iis bonis disponat. Frustra hîc præmoneretur quanta cum cautela tales communitatis vices gerentes sint eligendi, quominus nec ex eorum nec ex hæredum ipsorum parte aliquid improbitatis sit metuendum. — Instituta vero a Gubernio non agnita, immunia sunt quidem a tributo *Mainmorte* nuncupato, sed jura successionis solvenda sunt quoties e vita decedit religiosus, bona conventus suo nomine civiliter possidens.

PUNCTUM IV.

DE CONGREGATIONIBUS VIRORUM VOTIS SOLEMNIBUS CARENTIBUS RELATIVE AD EPISCOPOS.

1010. Hujusmodi Congregationes Ordinarii quidem jurisdictioni subjiciuntur, sed quando illorum constitutiones ab Apostolica Sede sunt approbatæ, nullo modo possunt ab Episcopis mutari; eo quod ad solum S. Pontificem pertineat retractare quod ipse statuit. In aliquo tamen, cum Capituli ordinis consensu, illas mutare posset Episcopus, si Institutum ab ipso duntaxat esset approbatum.

Ab Episcopo, ut supra diximus (1006, 1008), non pendent eædem Congregationes, quoad bonorum administrationem, nisi ageretur de alienatione immobilium modici valoris. Item ipsis non subsunt quoad Præpositorum electionem, expulsionem religiosorum, nec quoad regulæ observationem, etc.

Attamen, juxta Bullam *Emanavit* Benedicti XIV, judex est Episcopus causarum nullitatis electionum ad Præposituram, modo causa ad ipsum ab aliquo communitatis membro deferatur, casu saltem in quo non agitur de Superiori generali, vel de superiori alicui conventui a superiori generali præposito. (V. *Manuale*, nis 2962, 2963).

Eadem Instituta institui quidem nequeunt sine Ordinarii consensu, sed non ideo ab ipso supprimi possunt, si a Sancta Sede approbata fuerint.

Eorum presbyteri Episcopi approbatione indigent, etiam pro confratribus absolvendis, nisi secus a Sancta Sede dispositum fuerit. Ipsius pariter jurisdictioni subsunt quoad repressionem criminum contra jus commune patratorum. Non autem communicant privilegiis regularium proprie dictorum.

PUNCTUM V.

DE VARIIS REGIMEN EXTERNUM MONIALIUM CONCERNENTIBUS.

1011. I. Vi jurisdictionis suæ ordinariæ, canonicam monialium visitationem Episcopus potest et debet semel in anno facere si non sint exemptæ; si vero exemptæ sint et Sanctæ Sedi immediate subjectæ, tanquam ejusdem Sedis delegatus visitationem peragit; et si regularibus subsint, tunc a Prælatis regularibus visitatio quidem fit, sed insimul monasterium visitare potest Ordinarius ratione clausuræ : Ita Clem. *Attendentes*, *de statu monach.* Idem potest Vicarius generalis, de mandato tamen speciali Episcopi. Item, juxta communiorem sententiam, Vicarius Capitularis, etiam quoad exemptas.

Ex dicta Clementina, moniales visitationem impedientes excommunicationem, si prius fuerint monitæ, incurrunt.

1012. II. Quoad Capellanos et confessarios monialium, vide dicta supra nis 561-564.

Confessarii tam ordinarii quam extraordinarii monialium, etiam exemptarum, approbandi sunt ab Ordinario; nec sufficit approbatio communis : sed etiam speciali pro monialibus et pro unoquoque monasterio opus habent, etsi parochi sint, si agatur de monialibus proprie dictis, ut constat Constit. *Superna* Clementis VIII et Const. *Inscrutabili* Gregorii XV.

Quoad cæteras moniales sufficit approbatio communis, quando specialis non exigitur ab Ordinario, qui habet quidem jus istam præscribendi, saltem pro confessariis delegatam tantum potestatem habentibus.

Nisi ex justa causa deputatum confessarium ordinarium recusare possunt moniales; secus de extraordinario, dummodo alium non petant. (*Manuale*, n° 2969.)

Confessario extraordinario munus suum fungente, ordinarius præsumere non debet cujusvis intra septa monasterii commorantis confessionem audire. Ita Const. *Pastoralis* Bened. XIV.

Juxta eamdem Constitutionem : « Pro monialibus

» regula est ut ordinarius earum confessarius sit sacer-
» dos sæcularis ». Subdunt enim moniales episcopali jurisdictioni prout cæteri fideles quando non sunt exemptæ.

1013. Consuetudine introductum est quod ab Ordinario etiam pendeant quoad quosdam actus dominationis, graviores nempe administrationis. Nulla in hoc adest difficultas quando conventus ab alio non pendet; sed si generali Superiorissæ subdat, multa mala oriri possent si singulæ domus unius et ejusdem Instituti ab unoquoque respectivo Ordinario regerentur. Deficeret enim tunc regiminis unitas. Revera unicuique respectivo Episcopo subesse debent hujusmodi moniales in iis quæ sunt jurisdictionis episcopalis, quæ necessario intra limites cujusque propriæ diœcesis restringitur; sed quoad ea quæ sunt meræ administrationis œconomicæ seu domesticæ, admittendum non videtur quod sic ab unoquoque respectivo Ordinario dependeant: multum enim in singulis Congregationibus perturbaretur ordo, si, v. g., uno Episcopo exigente quod certa quædam monialis tali monasterio præficeretur, alter eamdem vellet sibi retinere; aut si, juxta unum, esset a congregatione ejicienda, retinenda foret juxta alterum. Idem dic de aliis multis. Quomodo enim rebus sic stantibus adhuc consistere posset congregatio? Ergo dicta consuetudo in hujusmodi conventus congruenter introduci haud potuit; eo minus quod moniales non pendeant ab Episcopis, quoad œconomicum et domesticum regimen, nisi vi consuetudinis, quæ obligare nequit nisi sit bona, societatique utilis. Cæterum circa hæc omnia, his quæ a Sancta Sede decreta fuerunt, standum est. Porro in hujusmodi negotio, rem componit aliquando Sancta Sedes concedendo Institutis religiosis Cardinalem Protectorem.

1014. A veris juris Canonici principiis non multum dissentit legislatio nostra circa præsens punctum; sic enim habet Instructio ministerialis, legem 24 maii 1823 interpretans : « art. 8. La Supérieure générale d'une
» Congrégation conserve une action immédiate sur tous

» les sujets qui en dépendent. Elle a droit de les placer » et les déplacer, de les transférer d'un établissement à un » autre ; de surveiller le régime intérieur de l'adminis- » tration. Mais chaque établissement n'en demeure pas » moins soumis, dans les choses spirituelles, à l'Evêque » diocésain. Cette reconnaissance de l'autorité spiri- » tuelle des Ordinaires doit toujours être exprimée dans » les statuts. » — Hæc ultima tamen adversantur auctoritati Sedis Apostolicæ, cui jus competit eximendi regulares, si utile judicet, ab Ordinarii jurisdictione ; et quoad hoc approbanda non sunt.

§ II.

De regimine regularium ad intra.

PUNCTUM I.

DE POTESTATE QUA REGULARES AD INTRA GUBERNANTUR.

1015. Triplicis speciei esse potest superiorum religiosorum potestas in subditos ; voti nempe solius, jurisdictionis proprie dictæ, et administrationis seu simplicis regiminis.

1° *Voti solius.* Vi cujus independenter a potestate jurisdictionis, seu clavium, et absque auctoritate dominationis superior imperare potest, sicut pœnitenti imperaret confessarius si ipsi pœnitens obedientiam vovisset. Sed tunc non ex justitia obedientia debetur, sed duntaxat ex virtute religionis.

2° *Jurisdictionis proprie dictæ*, qua intelligenda est potestas spiritualis ad claves ecclesiæ pertinens, proinde a Christo, mediante suo Vicario Summo Pontifice, data. Ita Suarez.

3° *Dominationis :* quæ potestas, inquit idem, radicaliter derivat a profitentium voluntate se religioni donantium cum obligatione superioribus secundum regulas obediendi.

Ultima hæc saltem potestas est necessaria in omni

Instituto; et quidem sufficit, prout constat ex monasteriis mulierum, quarum Superiorissæ potestate clavium, seu jurisdictione proprie dicta, non gaudent.

Omnes autem religiosi, sive viri sive feminæ, jurisdictioni Summi Pontificis subjiciuntur, et etiam Episcopi, si exempti non sint, aut exemptæ. — Cum autem, exemptione supposita, regulares soli subdant Papæ, qui illos solus gubernare impar est, necesse est, ut, in hujusmodi Ordinibus, pastores sint ordinarii quibus cura animarum incumbat cum jurisdictione proprie dicta et quasi episcopali, etiam pro foro contentioso. Hujusmodi sunt Præpositi Generales, Provinciales, locales. Abbates nempe, Priores, Guardini, qui ideo Prælati regulares vocantur.

Illi Prælati vel sunt *infulati*, usum scilicet habentes mitræ, baculi, cæterorumque insignium Pontificalium; vel *non infulati*, id est præfatis insignibus carentes.

In Congregationibus virorum in quibus vota non emittuntur solemnia, quæque Episcopis subdi solent, superiores non habent in subditos jurisdictionem proprie dictam, sed solummodo dominativam.

1016. Quærit. 1° Quomodo constituendi sint Prælati, aut alii superiores in virorum Institutis?

Resp. Non constituuntur per hæreditariam successionem, nec per Prælati decedentis nominationem; sed vel per nominationem a Summo Pontifice factam, vel per canonicam electionem.

Ut vero quis valide eligatur, requiritur: 1° ut ætatis sit 25 annorum; 2° ut professionem emiserit; 3° ut professio sit expressa in eadem religione; 4° ut clericus sit, si jurisdictionem debeat habere ecclesiasticam.

Electio autem ad congregationem pertinet: electores vero ab eo ad quem spectat sunt convocandi; debentque esse professi religionis cui de Prælato providetur Si non agatur de Instituto laicorum, subdiaconi saltem esse debent, nullaque censura aut sententia esse ad eligendum inhabiles.

Diximus supra (247) qua forma electio sit peragenda. Electores autem præsentes esse debent in congregatione

in qua electio fit; et si, vocati, non adessent, electio, quando religiosi sunt exempti, ad Summum Pontificem devolveretur. Irrita autem electio, si unus electorum, licet solus, ad præstandum suffragium, quamvis præsens, non admitteretur. Si quis vero elector non vocaretur, irritanda solummodo esset. Ad valorem electionis opus est, ut suffragia mox in communi publicentur, dicendo coram tota congregatione quot personæ suffragium dederint, non tamen pro quo suffragia fuerint data. Ad substantiam electionis pertinet quod scrutatores inter se conferant de suffragiorum numero. — Cum autem secreta esse debeant suffragia, locum in casu non habent tam electio per *compromissum*, quam electio *per inspirationem*.

Jure communi Superioris generalis electio est a Sancta Sede confirmanda. Ex statutis autem plurium ordinum, Prælati inferiores a superioribus instituuntur, et isti a Congregationibus generalibus Ordinis. Quando vero constitutiones circa modum electionis silent, inferiores Prælati eodem modo eligendi sunt ac superiores generales,

In Congregationibus Episcopo subjectis ab isto confirmari solent superiores.

Prælatus regularis nondum confirmatus nequit *per se aut per alium, in toto vel in parte, quovis quæsito colore. regimini monasterii, tum in spiritualibus tum in temporalibus, sese immiscere, vel se recipi facere, vel alias se pro Prælato gerere, antequam electio rite celebrata a Romano Pontifice... confirmata fuerit, et litteræ desuper expeditæ fuerint.* (Pius IV, Const. *Sanctissimus.*)

Quando Prælati benedictioni locus est, fieri debet iis diebus quibus conferri possunt minores ordines, et ab Episcopo, non vero ab Abbatibus est impendenda. (S. R. C. 10 decem. 1631.)

Ab Episcopo diœcesano, secluso speciali indulto, est conferenda; et quidem intra missarum solemnia, assistentibus duobus abbatibus.

1017. Quærit. 2° Quomodo amittatur regularis Prælatura?

Resp. Quadruplici modo hoc contingere potest: 1° re

nuntiatione ab eo acceptata qui Prælatum instituere valet; 2° lapsu temporis quando temporalis est; 3° morte naturali; 4° depositione, cujus causas recenset Clemens IV, anno 1264 pro Cisterciensibus.

Si Ordo sit exemptus, Prælati depositio ad Papam spectat; si non sit exemptus, consulendæ sunt Ordinis constitutiones.

1018. Quærit. 3° Quid observandum sit in superiorissarum et Abbatissarum monialium electione?

Resp. Sic hac de re disposuit Tridentinum, sess. XXV, c. 7, *De ref.* : « Abbatissa et Priorissa, et quocumque » nomine Præfecta... eligatur non minor annis 40 » (completis, juxta S. Congr. Conc.), et quæ octo annis » post expressam professionem laudabiliter vixerit. » Quod si his qualitatibus non reperiatur in eodem mo- » nasterio, ex alio ejusdem Ordinis eligi possit. Si hoc » etiam incommodum superiori, qui electioni præest, » videatur, ex iis, qui in eodem monasterio annum tri- » gesimum excesserint, et quinque saltem annis post » professionem recte vixerint, Episcopo vel alio supe- » riore consentiente, eligatur.... »

Jure communi electio Superiorissæ ad moniales pertinet. Porro electrices debent 1° esse professæ, 2° explevisse saltem annum duodecimum (imo hodie decimum sextum [969], 3° non debent esse excommunicatæ, interdictæ, aut voce activa privatæ, 4° etsi conversæ solemniter professæ suffragium præstare valeant, excludi tamen possunt ab hac facultate. Infirmæ possunt suum votum mittere scriptum, suo sigillo munitum.

Secreta debent esse vota, unde nec per *compromissum*, nec per *quasi-inspirationem* Superiorissa est eligenda.

Præter dotes a Tridentino requisitas, Superiorissa debet esse legitima, nisi a S. Pontifice dispensationem obtineat; nec eligenda est corrupta, neque publice pœnitentiata, neque vidua, nec cœca, nec surda, nec tertia soror, viventibus duabus aliis S. C. ap. Bouix, *De regul.* t. 2, p. 420.

Quoad præposituræ durationem, constitutiones, saltem extra Italiam, sunt consulendæ.

Electioni præesse ad Episcopum spectat, et quidem tanquam Ordinarium, si ipsi monasterium sit subjectum; si autem subdat Sedi Apostolicæ, præsidet tunc Episcopus sicuti ejusdem Sedis delegatus. (Vide alia in *Manuali*, n° 3011.)

Si, facta publicatione electæ in Abbatissam, statim moniales declarent se proclamatam non elegisse, denuo audiri debent per personam non suspectam. Ita S. C., juxta Ferrar. v° *Abbatissa*, n° 40.

Electa Abbatissa confirmari debet vel a Prælato regulari si ipsi monasterium subdat, vel ab Episcopo si non sit exemptum. Si vero S. Sedi immediate subjectum sit, a Summo Pontifice confirmatio est obtinenda :

1019. Quærit. 4° An et quatenus superiores religiosi valeant in conscientia obligare?

Resp. 1° Vi ipsiusmet solius dominativæ potestatis subditos obligare possunt, etiam sub gravi, quando materia est sufficiens; et quidem independenter a voto, et ob solam sui traditionem, quam, profitendo, religiosi fecerunt.

Item Prælati, jurisdictionem ecclesiasticam habentes, possunt ex hoc titulo conscientias graviter ligare; sed hac potestate in necessitatis casu duntaxat uti solent; v. gr., dispensando, potestatem coactivam exercendo. Casu vero quo vota aut alias subditorum promissiones irritant, potestatem dominativam solummodo exercent.

An autem ad officiarios minores pertineat imperare vi obedientiæ voti, vide dicta in *Manuali*, n[is] 3017 et 3018, et præsertim in opere *Des Communautés à vœux simples*, n[is] 89-92.

2° Superior potestatem *contra regulam* præcipiendi non habet, nisi in ea valeat dispensare, et justa causa subsit. In dubio tamen legitimitatis causæ obedire subditus tenetur.

Nec etiam *supra regulam* potest præcipere : Nam, inquit S. Bernardus : « Qui profitetur, spondet quidem » obedientiam; non autem omnimodam, sed determi- » natam secundum regulam ».

In pœnam tamen delicti commissi aut ad præcaven-

dam recidivam posset superior aliquam austeritatem in regula non comprehensam; sed hoc reductive in regula continetur.

Imo si gravis causa postulet, præcipere potest ut subditus cum periculo vitæ ministret fratri morbo contagioso ægrotanti. Superior tamen carthusianus subdito jubere nequiret ut mare transfretet cum vitæ periculo, etiam ad infidelibus prædicandum, quia hoc est ab Instituto S. Brunonis alienum.

Superioribus contraria præcipientibus, ei qui majorem auctoritatem possidet, religiosus obedire tenetur. (V. alia in *Manuali*, n[is] 3025-3027.)

1020. Quærit. 5° An Prælati regulares valeant condere statuta vim et rationem legis habentia?

Resp. Ex se quidem non posse, sed id valent cum Capituli generalis Ordinis consensu; unde non *episcopalem*, sed tantum *quasi-episcopalem* possident auctoritatem Prælati regulares.

A Capitulo autem generali condi possunt statuta nova, quoad omnes obligatoria, modo sub regula, reductive saltem, comprehendantur: imo Capitulum statuta posset condere quæ, nec etiam reductive, sub regula comprehenderentur. Sed ea obligare haud queunt nisi eos qui sunt in posterum religionem professuri.

Secus esset si talia a S. Pontifice conderentur; quia, etsi præcipere nequeat Papa quæ sunt supererogationis et consilii, attamen, inquit Suarez, supposito statu religioso, aliquam potest observantiam religiosis præscribere, si eam judicet expedire ad Ecclesiæ bonum, vel ad majorem decentiam Instituti religiosi. Quod quidem valet, non ex potestate dominationis, sed vi suæ jurisdictionis supremæ.

1021. Quærit. 6° An religiosi mitigati obligari possint ad observandam reformationem?

Resp. Si inducta fuerit mitigatio per S. Sedis dispensationem, et a Capitulo generali reformatio fiat, qui professus fuit ante reformationem, ad ipsam servandam non tenetur, nisi talis sit ut indirecte sub regula mitigata contineatur. Secus si mitigatio inducta fuisset per con-

suetudinem; quia, regulariter loquendo, tunc professus censetur voluisse se obligare ad observanda statuta generalia Capituli generalis quibus finis a religione intentus melius procurari poterit. Excipiendus est tamen casus quo per consuetudinem immutata omnino fuisse religio.

Si autem reformatio fiat pontificia auctoritate, etiam in casu quo mitigatio per dispensationem apostolicam inducta fuisset, religiosi ad reformationem observandam adstringuntur: quia hanc potestatem habet Pontifex vi suæ supremæ jurisdictionis.

Ante autem reformationem superior obligare subditos nequit ad servandam primitivam regulam per desuetudinem legitime abrogatam, nisi in pœnam delicti hoc præciperet, aut nisi reductive sub regula qualiter fuit professa res imperata reduci posset (V. *Manuale*, nis 3032-3036.)

1022. Quærit. 7° Quænam sit superiorissarum monialium potestas?

Resp. 1° Etsi jure divino incapaces non omnino sint moniales jurisdictionis ecclesiasticæ, jure tamen canonico prohibitum est ipsis hanc potestatem conferre; unde istam habere nequeunt nisi per Pontificiam dispensationem. Ita communiter cum S. Thoma.

2° Quoad potestatem dominativam, probabilius saltem est ad illas hanc pertinere. Vi autem hujusce potestatis non tantum possunt subditas in conscientia obligare, sed etiam queunt earumdem vota irritare. Sed quoniam non habent potestatem clavium, dispensare non valent, non solum circa leges Ecclesiæ, sed nec etiam circa regulares observantias. Possunt tamen declarare in certis casibus obligationem non adesse; imo S. Liguor. dicit illas posse ex commissione dispensare. (Lib. 4, n° 53.)

Nequeunt pariter Abbatissæ publice et solemniter benedicere, quia potestas clavium ad hoc requiritur.

Quoad potestatem concedendi suis subditis licentiam communicandi, vide supra, (999).

Nota quod, juxta decretum Clementis VIII: « Non li» ceat superioribus regularium confessiones subdito-

» rum audire, nisi quando peccatum aliquod reserva- » tum admiserint, aut ipsimet subditi, sponte aut pro- » prio motu, id ab eis petierint ». Unde, juxta eumdem Pontificem, duo vel tres confessarii in singulis monasteriis sunt a superioribus designandi, ad quos liber accessus pateat omnibus religiosis, (*Manuale*, nº 3046.)

PUNCTUM II.

DE PRÆLATORUM REGULARIUM COERCITIVA, SEU JUDICIARIA POTESTATE.

1023. Certum est superioribus regularibus competere aliquam coercendi suos subditos potestatem : quia talis potestas est *necessaria ut ordo, pax et institutio religiosa conservetur* (Suarez).

Superiores, qui jurisdictionem non habent, subditos suos jure communi coercere nequeunt, nisi modo paterno, intra limites regulæ, et sic præsertim monialium superiorissæ.

Prælati ordinum exemptorum hanc coercitivam potestatem possident. Unde non tantum Generales hujusmodi Ordinum et Provinciales, sed etiam Prælati conventuales subditos suos possunt coercere per quascumque censuras; non tamen per interdictum locale, quia hoc redundaret in personas non eisdem subjectas.

Item possunt quasdam corporales pœnas infligere : v. gr., carcerem, graves pœnitentias, relegationem in conventum extraneum et longinquum; imo ejectionem ex Ordine, erga incorrigibiles.

1024. Quærit. 1º Quomodo canonice intra religiosos ordines procedendum sit in causa criminali ?

Resp. 1º Locus processui criminali esse non debet, nisi agatur de infligendis pœnis quæ limites potestatis dominativæ excedunt; et etiam tunc observandæ non sunt omnes solemnitates juris, sed sufficit formam summariam servare. Minores causæ et probationes requiruntur pro depositione Prælati regularis, quam si esset quæstio de sæculari Prælato deponendo. Nomina autem testium non sunt reo communicanda, sed solum depo-

sitiones. Insuper observanda sunt cujusque ordinis statuta.

Jure communi appellatio religiosis prohibetur, in causis quæ nec infamiam nec acerbam pœnam inducunt. (Cap. *Reprehensibilis*, De *appellat.*) ; sed in causis hæc importantibus, eisdem licet appellare. Ita S. Congr. regul., anno 1587; modo manifeste injusta sit sententia. — Recursus habetur ad superiores, vel ad Summum Pontificem.

1024. Quærit. 2° An et quatenus superiores generales suæ Congregationis monasteria visitare teneantur ?

Resp. affirmative : « Teneantur, inquit Tridentinum, » suæ Congregationis monasteria frequenter visitare, et » illorum reformationi incumbere ». (Sess. XXV, c. 8, *De Regular.*)

Nisi gravis causa aliud exposcat, sufficit ordinarie quod superiores semel in anno monasteria visitent.

Nomine visitationis intelligitur etiam inquisitio de subditorum vita et moribus, ut delinquentes coerceantur, et sanctitas vitæ promoveatur.

Hæc inquisitio est vel *judicialis*, in qua Prælatus procedit ut judex ; vel *paterna*, in qua agit ex sola potestate dominativa, instar patris-familias.

Exceptis quibusdam gravibus criminibus, prout hæresis, læsæ majestatis crimen, blasphemia, sollicitatio occasione confessionis, etc., Prælatus non debet procedere ut judex nisi quando crimen ipsi ut Judici denuntiatur.

In actu visitationis moniales, ab Episcopo vel ab Ordinis Prælato interrogatæ, aperire tenentur veritatem circa violationes regulæ, etsi leves, nisi 1° crimen sit a tribus annis emendatum ; 2° sit ita occultum ut nulla præcesserit infamia, vel indicium evidens ; 3° constet nullum remedium fore adhibendum, vel jam fuisse delictum denuntiatum ab iis a quibus auditum fuerat ; 4° crimen fuerit cognitum sub secreto naturali, et non agatur de damno communi.

Prælato non licet pro libitu crimina sibi modo pa-

terno delata manifestare, sed duntaxat pro necessitate et cum admonitione secretum non propalandi. (V. *Manuale*, n[is] 3057-3063.)

PUNCTUM III.

DE POTESTATE SOLVENDI REGULARIUM VOTA.

1025. Vel agitur de solemnibus vel de simplicibus votis : circa *priora* dispensare potest ex rationabili causa Summus Pontifex. Ita communiter, et constat ex Ecclesiæ praxi, quæ in eo fundatur quod solemnitas votorum est duntaxat ecclesiasticæ institutionis. Vide *Manuale*, n° 3064, etc., ubi respondetur S. Thomæ verbis, 2, 2, q. 188, art. 11, et Innocentii III, cap. *Cum ad monasterium* 6, *de statu monach.* — Jure communi, quando in unius voti solemnitate dispensatur, cætera vota solemnia esse desinunt.

Nec Episcopus nec regularis Prælatus, etiam in casu necessitatis, absolvere queunt a solemnium votorum vinculo, quia Summus Pontifex magis hoc sibi reservavit quam potestatem dispensandi super simplicibus perpetuæ castitatis, aut religionem ingrediendi et aliis reservatis votis. Ita omnes.

Circa *posteriora*, quoties intervenit perseverantiæ promissio ab Instituto acceptata, nemo, præter Papam, nisi ipsummet Institutum consentiat, potest ullum Instituti membrum liberum facere ab obligatione in eo perseverandi, quia hic de jure tertii agitur, quod solvi nequit nisi ab eo a quo istud jus pendet, nempe a Summo Pontifice, cui soli subsunt jura omnium ordinum religiosorum. Episcopus enim Indulto pontificio indiget ad disponendum de bonis ecclesiasticis; ideoque Bened. XIV, in sua Const. *Convocatis* anni 1750, confessarios admonet, ut, *quoad vota, noverint sibi abstinendum esse ab eorum votorum commutatione in quibus agitur de præjudicio tertii; quare.... ad vota... perseverantiæ, seu alia emitti solita in congregatione..., non se ingerant* (§ 32).

Imo, etiam cum consensu Instituti, Episcopus nequit

dispensare in voto perpetuæ continentiæ a religioso in professione emisso, nec in aliis votis, si congregatio sit exempta. Unde dispensare nequit in votis scholasticorum societatis Jesu, sic etiam solet Sancta Sedes sibi reservare potestatem dispensandi circa vota monialium, in Congregationibus quibus præest Superiorissa Generalis.

1026. Quærit. Quænam sit potestas superiorum regularium in novitiorum vota ?

Resp. Eorumdem vota directe irritare nequeunt superiores, quia nondum habent in eos dominativam potestatem; sed irritare possunt indirecte, quatenus impediunt conventus gubernium.

Quoad potestatem dispensandi, vel de ordinibus exemptis, vel de aliis agitur : in primo casu, cum habeant tunc clavium potestatem, possunt Prælati, ex justa causa, dispensare super votis, a novitiis, sive ante, sive post novitiatus ingressum, emissis. In secundo casu, id non possunt, nisi hæc facultas eisdem fuerit collata ab auctoritate competenti.

Quoad potestatem irritandi vota post professionem emissa, vide dicta supra (937).

Nota quod, etsi habeant Prælati exempti potestatem dispensandi super votis subditorum, etiam quoad votum ad religionem strictiorem transeundi, eamdem potestatem regulariter non habent superiores non exempti, quia ordinarie in foro externo jurisdictione carent.

ARTICULUS VI.

DE PRIVILEGIIS RELIGIOSORUM.

1027. Jam plura diximus supra (316-320) de exemptionibus regularium, quæ inter privilegia certe sunt enumerandæ, cum privilegium sit *privata lex aliquid speciale concedens contra vel præter jus.*

Dicendum 1° Ex variis Summorum Pontificum Constitutionibus, non solum habere mendicantes inter se absolutam privilegiorum communicationem, sed eam-

dem possidere omnes regulares ordines, ipsasmetque moniales, modo eorumdem privilegiorum sint capaces.

Hæc communicatio, inquit Reiffenstuel, currit de Prælatis ad Prælatos, de fratribus privatis ad fratres privatos, de conventibus ad conventus, de festivitatibus ad festivitates : nisi tamen privilegium vel alicui religioso, vel alicui Ecclesiæ, ob rationem specialem, sit proprium, vel sit ad tempus, aut contra ordinis constitutiones.

Quando privilegium alicui ordini concessum revocatur quoad ipsum, non ideo quoad alios revocatur.

Congregationes votorum simplicium privilegiis ordinum votorum solemnium non communicant : et hoc imprimis est dicendum quoad exemptiones ab Ordinario vel parocho. Attamen professi votorum simplicium, in ordinibus in quibus professio solemnis admittitur, participes sunt omnium gratiarum et privilegiorum quibus gaudent solemniter professi (*Manuale*, n° 2690, 6°); et moniales conventuum, in quibus sola emittuntur simplicia vota, gaudent pariter privilegiis quibus fruuntur domus ejusdem ordinis in regionibus ubi solemnis professio admittitur, salvo tamen tertiorum jure, v. gr. Ordinariorum ac parochorum. (V. *Des Communautés*, etc., n^is 696, 697.)

1028. Dicendum 2° revocata fuisse a Concilio Tridentino omnia regularium privilegia eisdem antea concessa, quæ adversabantur decretis sess. XXV, et aliis decretis ejusdem Concilii clausula *non obstantibus quibuscumque* privilegiis munitis. Id constat cap. 22 ejusdem sessionis, ubi dicitur : *Omnia et singula in superioribus decretis contenta observari præcipit..., non obstantibus eorum omnium et singulorum privilegiis, sub quibuscumque verborum formulis, ac* MARE MAGNUM *appellatis.*

Nota quod clausula rescriptis annecti solita : *dummodo sacris canonibus et decretis Concilii Tridentini*, etc., intelligi debet de *solis canonibus et decretis Tridentinis*, cum alias nihil concederetur.

1029. Dicendum 3° quoad absolutionem reservatorum et dispensationem super irregularitatibus, posse

regulares dispensare cum suis subditis in omnibus inhabilitatibus et pœnis contractis ratione delicti, etsi illæ sint Summo Pontifici reservatæ; sed, quoad sæculares, non amplius posse a casibus reservatis absolvere sine indulto, eo quod eorum, quoad hoc, privilegia Constit. *Apostolicæ Sedis* sustulerit. Quoad vero dispensationem circa præcepta ecclesiastica, id possunt Prælati regulares cum suis subditis, quod valent Episcopi cum suis diœcesanis (S. Liguor., *De privilegiis*, nº 106).

Confessarii autem regulares potestatem habent irritandi, remittendi juramenta et vota, circa ea dispensandi; et idem possunt quoad impedimentum debitum petendi oriens ex incestu, modo tamen a superiori eorum monasterii licentiam habeant. Item possunt ex communi sententia dispensare cum conjugibus in voto castitatis ad petendum debitum. Sed communius negatur quod idem valeant ad matrimonium contrahendum. (*Manuale*, nº 2942.)

1030. Dicendum 4º Ex privilegio a SS. Pontificibus Gregor. XIII, Alexandro VI et Clemente VIII concesso, posse regulares celebrare una hora ante auroram; imo, cum aliqua justa causa, immediate hora secunda post mediam noctem; sed id tantum in propriis ecclesiis, in quibus etiam sæculares dicto privilegio uti possunt. — Item ipsis Eugen. IV concessit, ex justa causa, celebrare tribus horis post meridiem.

Etsi nequeant regulares in suis cubiculis altare erigere, Gregor. XIII tamen Provincialibus Jesuitarum concessit deputandi oratoria in suis ædibus in quibus omnes possint celebrare.

1031. Dicendum 5º, quoad divinum officium, posse regulares ex variis concessionibus 1º anticipare officia longiora, et breviora reservare pro diebus majoris occupationis; 2º infirmos et infirmarios satisfacere præcepto, recitando, juxta superioris assignationem, septem psalmos, cum septem *Pater* et duobus *Credo*; et convalescentes satisfacere, dicendo eam breviarii partem quam confessarius assignaverit; 3º moniales item, etsi sub gravi ad horas teneantur satisfacere, etiam sine licen-

tia superiorum, recitando, ob quamlibet rationabilem causam, officium conversarum.

SCHOLIUM.

1° *De privilegio regularium eligendi sibi conservatores.*

1032. *Conservatorum* nomine intelliguntur judices speciales a Sancta Sede delegati ad aliquos, contra manifestas injurias et molestias, absque indagine judiciali, defendendos.

In sua Const. *Sanctissimus*, Gregor. XV statuit ut, coram conservatoribus, regulares, personæque in ipsa designatæ conveniri possint; sed prohibuit ne alias præter memoratas coram iisdem conveniant.

Regulares eligere sibi debent conservatores in singulis diœcesibus in quibus conventum habent.

Duo requirunt in Conservatoribus, nempe 1° ut habeant dotes requisitas in Delegatis a Sede Apostolica, 2° ut sint judices synodales, vel provinciales.

Si nulli reperiantur judices synodales aut provinciales, eligere possunt regulares eos qui dotibus requisitis præditi sunt; sed sic electi suam, electis judicibus synodalibus, amittunt jurisdictionem : dum conservatores in Synodo electi amoveri nequeunt per quinquennium, nisi ex justa causa, per Sedem Apostolicam aut per Ordinarium approbanda.

Nullam habet jurisdictionem Conservator quando manifesta non est injuria, ita ut judicialem indaginem requirat.

Etiam contra Episcopos procedere possunt Conservatores, sed modeste ob reverentiam Episcopali Dignitati debitam. (*Manuale*, n[is] 2947-2954.)

1033. 2° De Cardinalibus Protectoribus.

Tales sunt Cardinales a Summo Pontifice assignati ut Institutis religiosis præsidio sint. Multum differunt a Conservatoribus : non solum quia a regularibus non eliguntur et sunt pro omnibus ordinis monasteriis, sed

quia *de se* non sunt ordinarie judices, sed tantum Protectores.

Ex Constit. *Christi fidelium* Innoc. XII, hujusmodi Cardinales se ingerere non debent ut judices in negotiis quæ universum Ordinem non concernunt; nec possunt statuta mutare, nullumque possunt superiorem, officialemve instituere aut destituere, nullum religiosum de loco ad locum transferre, nullum punire aut a pœnis eximere.

Non ad ipsos, sed ad sacram Congreg. Episcop. et regular., recursus haberi debent; sed interesse possunt electionibus Prælatorum et Superiorissarum. (*Manuale*, nis 2955-2957.)

ARTICULUS VII.

DE REGULARIBUS STATUM MUTANTIBUS.

§ I.

De regularium Apostasia.

1034. Apostasia a religione est *criminosa discessio a religione, cum animo non amplius ad regulare institutum redeundi, etsi habitus religionis detineatur.*

Juxta Suarez cum aliis pluribus, apostata esset qui a sua religione sine licentia discederet ad aliam laxiorem amplectendam. Secus sentit Ferraris, v° *Apostata.*

Qui sine licentia discedunt cum animo redeundi, non sunt quidem stricte apostatæ, iis tamen in jure æquiparantur.

Dimissio habitus quæ non fit cum animo non redeundi non est apostasia; si tamen fiat sine necessitate, vagandi animo, incurritur ipso facto excommunicatio.

Non est item apostata, nec illicite agit qui, injuste et notabiliter a superiori gravatus, recursum ad Provincialem vel Generalem sine licentia habet, modo evidens sit gravamen, et inferior nullum aliud medium habeat ad illud repellendum. Unde dicta Concilii Trident. (sess.

XXV, c. 4, *De regul.*) communiter intelliguntur de discessu de levi vel irrationabili causa, ut indicat locutio *sub prætextu.*

Apostatæ 1° ipso facto incurrunt excommunicationem, si simul habitum dimittant; 2° suspenduntur a suis ordinibus; et, si celebrent durante apostasia, irregulares fiunt; 3° privilegiis religionis privantur, durante apostasia. Hæc quidem de jure communi : jure autem particulari uniuscujusque Instituti variis aliis pœnis plectuntur.

Sixtus V, Constit. *Cum de omnibus* 26 nov. 1587, et Const. *Ad Romanum Pontificem*, prohibuit ne recipiantur in conventibus religiosi sine licentia itinerantes : et id quidem, sub pœna privationis vocis activæ et passivæ, amissionis officii, gradus et dignitatis, et insuper inhabilitatis ad ista omnia. (*Des Communautés*, etc., n° 895.

Superiores apostatas et fugitivos revocare tenentur, et pro posse, procurare ut redeant.

Verius est apostatas et fugitivos acquirere monasterio, si istud sit dominii capax; secus, Sedi Apostolicæ. Excipe tamen ea quæ ex beneficio ecclesiastico accepta fuerunt (S. Liguor. lib. 4, n° 80.)

§ II.

De ejectione religiosorum.

1035. Ejici a religione queunt religiosi, etiam solemniter professi; hæc tunc servanda sunt : 1° non sunt ejiciendi nisi incorrigibiles ; 2° non talis est censendus, nisi qui ter fuerit convictus et punitus de gravi delicto, sive eodem, sive diverso; 3° requiritur adhuc ut per sex menses incarcerationis probatus, iterum graviter peccaverit. Ubi autem huic incarcerationi obstant leges civiles, ut in Gallia, ad sacram Congreg. Regularium est recurrendum; 4° A Generali vel Provinciali fieri debet cum consilio et assensu majoritatis sex religiosorum in Capitulo Generali vel provinciali electorum, et in hoc ultimo casu confirmatorum; 5° procedi debet juxta formam a

Constitutionibus Ordinis determinatam; 6° Decem dies sunt religioso, pro appellatione ad Sanctam Sedem, concedendi; 7° Expulsionis sententiæ consentire debet Superior Generalis, et ab ipso, vel a Provinciali loci Ordinario est significanda. Ita ex decret. Urbani VIII et Innoc. XII

1036. Juxta Urbanum VIII, solemniter professi *ejecti* : 1° *quamdiu non redierint ad religionem, in habitu clericali incedere debent,* nisi in hoc a Sancta Sede dispensati fuerint, saltem si ordinibus minoribus fuerint initiati, *atque Ordinarii loci jurisdictioni et obedientiæ subesse.*

2° Manent suspensi ab omni exercitio ordinum, nec possunt concionare aut docere.

3° Jus non habent ut sibi a religione alimenta suppeditentur, nisi injuste fuissent expulsi : lite tamen pendente, alimenta ipsis sunt præstanda.

4° Ad essentialia votorum tenentur [1] : proinde castitatem servare debent; incapaces sunt dominii, nec testari valent. Propter præsentis eorum status necessitatem, plura facere possunt quam non solent regulares in conventu manentes : habent enim usum et administrationem temporalium; emere, vendere, donare possunt, prout exigit eorum conditio; sed non possunt facere expensas magnas superfluas nec donationes rerum magni pretii; ab illisque accipientes ad restitutionem tenentur; bona ab ipsis acquisita extra claustra ad Cameram Apostolicam pertinent. — Item quoad obedientiam plura absque licentia facere possunt ejecti, prout præsens illorum conditio exigit, quia, ipsis data censetur ad hoc generalis facultas. Ejectus, ait S. Liguori, « a » monasterii observantiis et regulis, ut a jejuniis, vigiliis, » delectu ciborum et similibus liber est... ; nec tenetur » ad divinum officium, nisi sit in sacris... Idem dicitur » de damnato ad triremes; idem... de perpetuo degente » cum licentia extra monasterium (sed probabilius hoc

1. Scholastici in societate et alii non solemniter professi, liberi e absque religioso vinculo dimittuntur. Idemque hodie est dicendum in cæteris virorum religionibus, post decretum 1857. Vide supra (969).

» negant Palaus, Suarez... cum Salmant..., contra Lessium, Sanchez)... Ratio est quia talium observatio non » comitatur simpliciter professionem votorum substantialium, sed statum regularem, e quo ille est expulsus. »

5° Nisi locum sepulturæ elegerint, ejecti, decedentes extra claustra, sepeliri debent in ecclesia parochiali, non vero in monasterio.

Cæterum ejecti tenentur procurare, sese emendando, ut iterum in conventum admittantur; et quominus admittantur cogere possunt religionem, probando se esse emendatos ex litteris testimonialibus Ordinarii. Sed, juxta D. Bouix, prudenter aget in hoc conventus ad Sacram Congregationem recurrendo, ut illos admittere non teneatur. Si autem non admittatur ejectus emendatus, potest tuta conscientia remanere in sæculo, nec tenetur in aliam religionem, etiam laxiorem, introire. (Vi Liguor. lib. 4, 81.)

Religiosi, etiam vota simplicia professi, non sunt propter infirmitatem ejiciendi; nec, sine justa causa, dimitti possunt cum ipsorum consensu, casu saltem quo religioni sese voto vel juramento devinxerunt. (V. *Des Communautés*, etc., n[is] 902, etc.)

§ III.

De religiosis solemniter professis indultum pontificium in sæculo manendi obtinentibus.

1037. Cum ejectis non sunt confundendi hujusmodi religiosi. In ipsis enim permanet tota solemnis professionis substantia; proinde incapaces sunt dominii, testari non possunt, ipsorumque bona, non ad hæredes, sed ad Cameram Apostolicam pertinent; ipsis tamen conceditur generalis facultas rebus temporalibus, prout opus habent, utendi. Subduntur Ordinariis tanquam propriis superioribus; valentque sub eorumdem regimine varia munia ecclesiastica explere. (*Manuale*, n° 3094.)

De religiosis ad aliam religionem transeuntibus sufficere possunt dicta supra (953). Vide tamen *Manuale*, n^is 3095-3102.

ARTICULUS VIII.

DE SUPPRESSIONE ORDINUM ET RELIGIOSORUM DISPERSIONE.

1038. Vel a legitima auctoritate, seu competentibus ecclesiasticis superioribus, vel a potestate sæculari supprimuntur ordines. In *priori casu*, opus non est religiosis indicare qualis esse debeat eorum ratio vivendi : vix enim supponi potest ipsis superiores, pro tali eventu, non fore sufficienter provisuros in ipsomet suppressionis decreto.

Jus autem quoscumque ordines supprimendi ad Summum Pontificem certe spectat, et quidem privative ad ipsum duntaxat, quando ab ipso approbatum fuit institutum. Si vero a solo Ordinario approbatum fuisset, supprimere quidem posset Ordinarius, attamen non sine justa causa.

In *posteriori casu*, illegitima esset suppressio, et Institutum non desineret habere canonicam existentiam; quippe in res spirituales potestatem non habet sæcularis potestas : unde religiosi remanerent tunc votis suis devincti. Quando autem sic expelluntur a suis domibus, ipsis tantum permittitur, inquit Cardinalis De Luca, *vivere in sæculo in habitu clerici sæcularis sub obedientia Ordinarii.*

Non obstante tamen voto paupertatis, etiam solemni, possunt regulares dispersi, valide et licite res sibi necessarias, aut utiles (non vero voluptuarias aut statui religioso incongruas) comparare, pecuniam apud se habere, et varios emptionis, venditionis et donationis contractus inire : ad hos enim actus necessarios aut utiles agendos licentiam a suis Prælatis habere censentur.

Remanent autem legitimis suis superioribus subjecti, quamdiu per auctoritatem ecclesiasticam ordo non fuerit suppressus. Et de facto extinctus non est habendus

quamdiu aliquis religiosus supervivit. — Tamdiu pariter durant ipsius privilegia a Sancta Sede ipsi concessa, quamdiu ipse ordo subsistit.

Statim ac possibilis est reditus in conventum, tenentur religiosi ad ipsum reverti. (V. *Manuale*, nis 2568-2577 ; *Des Communautés... à vœux simples*, nis 914, etc.)

ARTICULUS IX.

DE VARIIS SPECIEBUS ORDINUM RELIGIOSORUM.

1039. Præcipua religionum divisio est in *contemplativas*, *activas* et *mixtas*.

Contemplativæ ad contemplationem et propriam membrorum perfectionem sunt principaliter institutæ *Activæ* ad misericordiæ actiones erga proximum præcipue occupantur. *Mixtæ* utrumque finem pariter intendunt.

Antequam breviter earum enumerationem exponamus, explicandæ sunt quædam denominationes.

1° Voce *ascetæ* dicuntur religiosi quatenus variis perfectionis operibus sese exercent.

2° *Anachoretæ* vocantur qui seorsim in solitudine asceticam ducunt vitam.

3° *Cœnobitæ* seu *monachi*, illi sunt qui vitam communem in cœnobio agunt.

4° *Clerici regulares* sunt illi qui, pertinent ad Congregationem, quarum membra ad ordines promoveri solent ut sacro ministerio incumbant.

5° *Mendicantes* sunt religiosi qui, ex primaria institutione, bona immobilia in communi possidere nequeunt, ideoque eleemosynis sustentantur.

1040. I. Ordines *contemplativi et monachi sunt*. 1° Religio Sancti Basilii, anno 360 ab eodem Sancto instituta; 2° Religio Sti Benedicti, anno circiter 500 à S. Benedicto fundata prope Subiacum, et postea in Monte Cassinate. — Ex ea orti sunt, anno 913, religiosi Cluniacenses ; et, anno 1098, Cistercienses, deinceps multum a Sancto Bernardo aucti. Ex iis ortum habent Trappenses ab

Abbate De Rance reformati. — A Benedictinis orti sunt etiam Camaldulenses anno 1012, a S° Romualdo fundati. 3° Religio Carthusiana, a Sancto Brunone in solitudine Carthusiæ instituta. — Erant insuper plures aliæ religiones ejusdem generis ut Grandimontensis, Hieronymitana, etc. (*Manuale.* n[is] 3112, etc.)

II. Religiones *mixtæ* et præsertim *Mendicantes*. Tales sunt 1° FF. Prædicatorum ordo a S° Dominico institutus anno 1215, cui adjecti sunt ordines Dominicarum et Tertiorum; 2° Ordo FF. Minorum, anno 1209 creatus a S[to] Francisco, et in plures postea familias divisus, idelicet in *Conventuales*, *Observantes*, *Recollectos* et *Capuccinos*. Instituit etiam S. Franciscus, S[a] Clara cooperante, ordinem Clarissarum, itemque fratres et sorores tertii ordinis; 3° Eremitarum S[ti] Augustini, de cujus fundatore disceptatur inter auctores; 4° Ordo Carmelitarum de cujus institutore pariter multum controvertitur, et qui dividitur hodie in Carmelitas *mitigatæ observantiæ*, et Carmelitas *strictioris observantiæ*; sorores quoque sunt Carmelitæ ad pristinam austeritatem a S. Theresia reductæ; 5° Ordo Minimorum, cujus Institutor fuit S[s] Franciscus de Paula; 6° Clerici Societatis Jesu, anno 1534, a S. Ignatio instituti; 7° sunt insuper plures aliæ familiæ religiosæ vitæ mixtæ, quarum præcipuæ sunt : Canonici regulares Præmonstratenses fundati a S. Norberto. Servitæ a septem civibus Florentinis instituti anno 1233; Theatini a S. Gaetano creati anno 1524; Redemptoristæ a S. Liguorio. Multæ pariter mulierum Congregationes, imprimis Sorores Visitationis, quarum institutor fuit S. Franciscus Salesius, Ursulinæ a S. Angela Mericia fundatæ anno 1537, etc., etc.

FINIS.

CONSTITUTIO

S. CONCILII ŒCUMENICI VATICANI

DE ROMANI PONTIFICIS PRIMATU ET INFALLIBILI MAGISTERIO

Pius episcopus sacro approbante concilio, ad perpetuam rei memoriam.

Pastor æternus et episcopus animarum nostrarum, ut salutiferum redemptionis suæ opus perenne redderet, sanctam ædificare Ecclesiam decrevit, in qua veluti in domo Dei viventis fideles omnes unius fidei et charitatis vinculo continerentur. Quaproter, priusquam clarificaretur, rogavit Patrem non pro Apostolis tantum, sed et pro eis qui credituri erant per verbum eorum in ipsum, ut omnes unum essent sicut ipse Filius et Pater unum sunt [1]. Quemadmodum igitur Apostolos, quos sibi de mundo elegerat, misit sicut ipse missus erat a Patre, ita in Ecclesia sua Pastores et Doctores usque ad consummationem sæculi esse voluit. Ut vero Episcopatus ipse unus et indivisus esset, et per cohærentes sibi invicem sacerdotes credentium multitudo universa, in fidei et communionis unitate conservaretur, Beatum Petrum cæteris Apostolis præponens, in ipso instituit perpetuum utriusque unitatis principium ac visibile fundamentum, super cujus fortitudinem æternum exstrueretur templum, et Ecclesiæ cœlo inferenda sublimitas in hujus fidei firmitate consurgeret [2]. Et quoniam portæ inferi ad evertendam, si fieri posset, Ecclesiam contra ejus fundamentum divinitus positum majori in dies odio undique insurgunt; Nos itaque ad catholici

1. Cf. Joan. XVII, 1, 20 sq.
2. S. Leo M. serm. IV. (al. III.) cap. 2. in diem Natalis sui.

gregis custodiam, incolumitatem, augmentum, sacro approbante Concilio, necessarium esse judicamus, doctrinam de institutione, perpetuitate, ac natura sacri Apostolici primatus, in quo totius Ecclesiæ vis ac soliditas consistit, cunctis fidelibus credendam et tenendam, secundum antiquam atque constantem universalis Ecclesiæ fidem, proponere, atque contrarios, dominico gregi adeo perniciosos errores proscribere et condemnare.

CAPUT I.

DE APOSTOLICI PRIMATUS IN BEATO PETRO INSTITUTIONE.

Docemus itaque et declaramus, juxta Evangelii testimonia, primatum jurisdictionis in universam Dei Ecclesiam immediate et directe Beato Petro Apostolo promissum atque collatum a Christo Domino fuisse. Ad unum enim Simonem, cui dixerat : Tu vocaberis Cephas [1] postquam ille suam confessionem edidit : Tu es Christus, Filius Dei vivi, locutus est Dominus : Beatus es Simon Bar-Jona : quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est : et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam : et tibi dabo claves regni cœlorum : et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis ; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis [2]. Atque uni Simoni Petro contulit Jesus post suam resurrectionem summi pastoris et rectoris jurisdictionem in totum suum ovile, dicens : Pasce agnos meos : Pasce oves meas [3]. Huic tam manifestæ sacrarum Scripturarum doctrinæ, ut ab Ecclesia catholica semper intellecta est, aperte opponuntur pravæ eorum sententiæ, qui constitutam a Christo Domino in sua Ecclesia regiminis formam pervertentes, negant solum Petrum præ-

1. Joan. I. 42.
2. Matth. XVI. 16-19.
3. Joan. XXI. 15-17.

cæteris Apostolis, sive seorsum singulis sive omnibus simul, vero proprioque jurisdictionis primatu fuisse a Christo instructum ; aut qui affirmant eumdem primatum non immediate, directeque ipsi Beato Petro, sed Ecclesiæ, et per hanc illi ut ipsius Ecclesiæ ministro delatum fuisse.

Si quis igitur dixerit, Beatum Petrum Apostolum a Christo Domino constitutum non esse Apostolorum omnium principem et totius Ecclesiæ militantis visibile caput ; vel eumdem honoris tantum, non autem veræ propriæque jurisdictionis primatum ab eodem Domino nostro Jesu Christo directe et immediate accepisse ; anathema sit.

CAPUT II.

DE PERPETUITATE PRIMATUS PETRI IN ROMANIS PONTIFICIBUS.

Quod autem in Beato Apostolo Petro Princeps pastorum et Pastor magnus ovium Dominus Christus Jesus in perpetuam salutem ac perenne bonum Ecclesiæ instituit, id eodem auctore in Ecclesia, quæ fundata super petram, ad finem sæculorum usque firma stabit, jugiter durare necesse est. Nulli enim dubium, imo sæculis omnibus notum est, quod sanctus beatissimusque Petrus, Apostolorum princeps et caput, fideique columna et Ecclesiæ catholicæ fundamentum, qui a Domino nostro Jesu Christo et Salvatore humani generis ac Redemptore claves regni accepit, ad hoc usque tempus et semper in suis successoribus episcopis sanctæ Romanæ Sedis, ab ipso fundatæ, ejusque consecratæ sanguine, vivit et præsidet et judicium exercet [1]. Unde quicumque in hac Cathedra Petro succedit, is secundum Christi ipsius institutionem primatum Petri in universam Ecclesiam obtinet. Manet ergo dispositio veritatis, et Beatus Petrus, in accepta fortitudine petræ per-

1. Cf. Ephesini Concilii Act. III. et S. Petri Chrysol. ep. ad Eutych. presbyt.

severans, suscepta Ecclesiæ gubernacula non reliquit [1]. Hac de causa ad Romanam Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse semper erat omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos, qui sunt undique fideles, ut in ea Sede, e qua venerandæ communionis jura in omnes dimanant, tamquam membra in capite consociata, in unam corporis compagem coalescerent [2].

Si quis ergo dixerit, non esse ex ipsius Christi Domini institutione seu jure divino, ut Beatus Petrus in primatu super universam Ecclesiam habeat perpetuos successores; aut Romanum Pontificem non esse Beati Petri in eodem primatu successorem; anathema sit.

CAPUT III.

DE VI ET RATIONE PRIMATUS ROMANI PONTIFICIS.

Quapropter apertis innixi sacrorum litterarum testimoniis, et inhærentes tum Prædecessorum Nostrorum Romanorum Pontificum, tum Conciliorum generalium disertis perspicuisque decretis, innovamus œcumenici Concilii Florentini definitionem, qua credendum ab omnibus Christi fidelibus est sanctam Apostolicam Sedem, et Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum, et ipsum Pontificem Romanum successorem esse Beati Petri principis Apostolorum, et verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, et omnium Christianorum patrem ac doctorem existere; et ipsi in Beato Petro pascendi, regendi ac gubernandi universalem Ecclesiam a Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse; quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum Conciliorum et in sacris canonibus continetur.

Docemus proinde et declaramus, Ecclesiam Romanam, disponente Domino, super omnes alias ordinariæ potestatis obtinere principatum, et hanc Romani Pon-

1. S. Leo M. Serm. III. (al. II.) cap. 3.
2. S. Iren. Adv. hær. l. III. c. 3. et Epist. Conc. Aquilei. a. 381 ad Gratian. Imper. c. 4. Cf. Pius VI Breve *Super soliditate*.

tificis jurisdictionis potestatem, quæ vere episcopalis est, immediatam esse: erga quam cujuscumque ritus et dignitatis pastores atque fideles, tam seorsum singuli quam simul omnes, officio hierarchicæ subordinationis, veræque obedientiæ obstringuntur, non solum in rebus, quæ ad fidem et mores, sed etiam in iis, quæ ad disciplinam et regimen Ecclesiæ, per totum orbem diffusæ, pertinent; ita ut, custodita cum Romano Pontifice tam communionis quam ejusdem fidei professionis unitate, Ecclesia Christi sit unus grex sub uno summo pastore. Hæc est catholicæ veritatis doctrina, a qua deviare salva fide atque salute nemo potest.

Tantum autem abest, ut hæc Summi Pontificis potestas officiat ordinariæ ac immediatæ illi episcopalis jurisdictionis potestati, qua Episcopi, qui positi a Spiritu Sancto in Apostolorum locum successerunt[1], tamquam veri Pastores assignatos sibi greges, singuli singulos, pascunt et regunt, ut eadem a supremo et universali Pastore asseratur, roboretur ac vindicetur, dicente sancto Gregorio Magno: Meus honor est honor universalis Ecclesiæ. Meus honor est fratrum meorum solidus vigor. Tum ego vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur[2].

Porro ex suprema illa Romani Pontificis potestate gubernandi universam Ecclesiam jus eidem esse consequitur, in hujus sui muneris exercitio libere communicandi cum pastoribus et gregibus totius Ecclesiæ, ut iidem ab ipso in via salutis doceri ac regi possint. Quare damnamus ac reprobamus illorum sententias, qui hanc supremi capitis cum pastoribus et gregibus communicationem licite impediri posse dicunt, aut eamdem reddunt sæculari potestati obnoxiam, ita ut contendant, quæ ab Apostolica Sede vel ejus auctoritate ad regimen Ecclesiæ constituuntur, vim ac valorem non habere, nisi potestatis sæcularis placito confirmentur.

Et quoniam divino Apostolici primatus jure Romanus

1. Conc. Trid. Sess. 23. cap. 4.
2. S. Gregor. M. ad Eulog. Alexandrin. ep. XXX.

Pontifex universæ Ecclesiæ præest, docemus etiam et declaramus, eum esse judicem supremum fidelium [1], et in omnibus causis ad examen ecclesiasticum spectantibus, ad ipsius posse judicium recurri [2]; Sedis vero Apostolicæ, cujus auctoritate major non est, judicium a nemine fore retractandum, neque cuiquam de ejus licere judicare judicio [3]. Quare a recto veritatis tramite aberrant, qui affirmant, licere ab judiciis Romanorum Pontificum ad œcumenicum Concilium tanquam ad auctoritatem Romano Pontifice superiorem appellare.

Si quis itaque dixerit Romanum Pontificem habere tantummodo officium inspectionis vel directionis, non autem plenam et supremam potestatem jurisdictionis in universam Ecclesiam, non solum in rebus quæ ad fidem et mores, sed etiam quæ ad disciplinam et regimen Ecclesiæ per totum orbem diffusæ pertinent; aut eum habere tantum potiores partes, non vero totam plenitudinem hujus supremæ potestatis; aut hanc ejus potestatem non esse ordinariam et immediatam, sive in omnes ac singulas ecclesias, sive in omnes et singulos pastores et fideles; anathema sit.

CAPUT IV.

DE ROMANI PONTIFICIS INFALLIBILI MAGISTERIO.

Ipso autem Apostolico primatu, quem Romanus Pontifex tanquam Petri principis Apostolorum successor in universam Ecclesiam obtinet, supremam quoque magisterii potestatem comprehendi, hæc Sancta Sedes semper tenuit, perpetuus Ecclesiæ usus comprobat, ipsaque œcumenica Concilia, ea imprimis, in quibus Oriens cum Occidente in fidei charitatisque unionem conveniebat, declaraverunt. Patres enim Concilii Constantinopolitani quarti, majorum vestigiis inhærendo,

1. Pii PP. VI Breve « Super soliditate » d. 28 Nov. 1786.
2. Concil. Œcum. Lugdun. II.
3. Ep. Nicolai I. ad Michaelem Imperatorem.

hanc solemnem ediderunt professionem : Prima salus est, rectæ fidei regulam custodire. Et quia non potest Domini nostri Jesu Christi prætermitti sententia dicentis : Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam [1], hæc, quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in Sede Apostolica immaculata est semper catholica reservata religio, et sancta celebrata doctrina. Ab hujus ergo fide et doctrina separari minime cupientes, speramus, ut in una communione, quam Sedes Apostolica prædicat, esse mereamur, in qua est integra et vera Christianæ religionis soliditas [2]. Approbante vero Lugdunensi Concilio secundo, Græci professi sunt : Sanctam Romanam Ecclesiam summum et plenum primatum et principatum super universam Ecclesiam catholicam obtinere, quem se ab ipso Domino, in Beato Petro Apostolorum principe sive vertice, cujus Romanus Pontifex est successor, cum potestatis plenitudine recepisse veraciter et humiliter recognoscit ; et sicut præ cæteris tenetur fidei veritatem defendere, sic et, si quæ de fide subortæ fuerint quæstiones, suo debent judicio definiri. Florentinum denique concilium definivit : Pontificem Romanum, verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ caput et omnium Christianorum patrem ac doctorem existere ; et ipsi in Beato Petro pascendi, regendi ac gubernandi universalem Ecclesiam, a Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse [3].

Huic pastorali muneri ut satisfacerent, Prædecessores Nostri indefessam semper operam dederunt, ut salutaris Christi doctrina apud omnes terræ populos propagaretur, parique cura vigilarunt, ut, ubi recepta esset sincera et pura conservaretur. Quocirca totius orbis Antistites nunc singuli, nunc in Synodis congregati,

1. Matth. xvi. 18.

2. Ex formula S. Hormisdæ Papæ, prout ab Hadriano II Patribus Concilii Œcumenici VIII, Constantinopolitani IV, proposita et ab iisdem subscripta est.

3. Cf. Joan. xxi, 15 17.

longam Ecclesiarum consuetudinem [1], et antiquæ regulæ formam sequentes [2], ea præsertim pericula, quæ in negotiis fidei emergebant, ad hanc Sedem Apostolicam retulerunt, ut ibi potissimum resarcirentur damna fidei, ubi fides non potest sentire defectum [3]. Romani autem Pontifices, prout temporum et rerum conditio suadebat, nunc convocatis œcumenicis Conciliis, aut rogata Ecclesiæ per orbem dispersæ sententia, nunc per Synodos particulares, nunc aliis, quæ divina suppeditabat providentia, adhibitis auxiliis, ea tenenda definiverunt, quæ sacris Scripturis et apostolicis Traditionibus consentanea Deo adjutore cognoverant. Neque enim Petri successoribus Spiritus Sanctus promissus est, ut eo revelante novam doctrinam patefacerent, sed ut eo assistente traditam per Apostolos revelationem seu fidei depositum sancte custodirent et fideliter exponerent. Quorum quidem apostolicam doctrinam omnes venerabiles Patres amplexi et sancti Doctores orthodoxi venerati atque secuti sunt; plenissime scientes, hanc sancti Petri Sedem ab omni semper errore illibatam permanere, secundum Domini Salvatoris nostri divinam pollicitationem, discipulorum suorum principi factam: Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos [4].

Hoc igitur veritatis et fidei non deficientis charisma Petro ejusque in hac Cathedra successoribus divinitus collatum est, ut excelso suo munere in omnium salutem fungerentur, ut universus Christi grex per eos ab erroris venenosa esca aversus, cœlestis doctrinæ pabulo nutriretur, ut sublata schismatis occasione Ecclesia tota una conservaretur atque suo fundamento innixa firma adversus inferi portas consisteret.

At vero cum hac ipsa ætate, qua salutifera Apostolici muneris efficacia vel maxime requiritur, non pauci

1. S. Cyr. Alex. ad S. Cœlest. P.
2. S. nnoc. . ad Conc. Carth. et Milevit.
3. Cf. S. Bern. Epist. 190.
4. Cf. S. Agathon. epist. ad Imper a Conc. œcum. VI. approbata

inveniantur, qui illius auctoritati obtrectant, necessarium omnino esse censemus, prærogativam, quam unigenitus Dei Filius cum summo pastorali officio conjungere dignatus est, solemniter asserere.

Itaque Nos traditioni a fidei Christianæ exordio perceptæ fideliter inhærendo, ad Dei Salvatoris nostri gloriam, religionis Catholicæ exaltationem et Christianorum populorum salutem, sacro approbante Concilio, docemus et divinitus revelatum dogma esse definimus: Romanum Pontificem, cum ex Cathedra loquitur, id est, cum omnium Christianorum Pastoris et Doctoris munere fungens, pro suprema sua Apostolica auctoritate doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit, per assistentiam divinam, ipsi in Beato Petro promissam, ea infallibilitate pollere, qua divinus Redemptor Ecclesiam suam in definienda doctrina de fide vel moribus instructam esse voluit; ideoque ejusmodi Romani Pontificis definitiones ex sese, non autem ex consensu Ecclesiæ, irreformabiles esse.

Si quis autem huic Nostræ definitioni contradicere, quod Deus avertat, præsumpserit: anathema sit.

CONSTITUTIO

APOSTOLICÆ SEDIS.

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Apostolicæ Sedis moderationi convenit, quæ salubriter veterum canonum auctoritate constituta sunt, sic retinere, ut, si temporum rerumque mutatio quidpiam esse temperandum prudenti dispensatione suadeat, eadem Apostolica Sedes congruum supremæ suæ potestatis remedium ac providentiam impendat. Quamobrem cum animo nostro jampridem revolveremus ecclesiasticas censuras, quæ per modum latæ sententiæ, ipsoque facto incurrendæ, ad incolumitatem ac disciplinam ipsius Ecclesiæ tutandam, effrenemque improborum licentiam coercendam et emendandam, sancte per singulas ætates inductæ ac promulgatæ sunt, magnum ad numerum sensim excrevisse; quasdam etiam, temporibus moribusque mutatis, a fine atque causis ob quas impositæ fuerant, vel a pristina utilitate atque opportunitate excidisse; eamque ob rem non infrequentes oriri, sive in iis quibus animarum cura commissa est, sive in ipsis fidelibus, dubietates angoresque conscientiæ; Nos ejusmodi incommodis occurrere volentes, plenam ea-

rumdem recensionem fieri, Nobisque proponi jussimus, ut, diligenti adhibita consideratione, statueremus quasnam ex illis servare ac retinere oporteret, quas vero moderari aut abrogare congrueret. Ea igitur recensione peracta, ac Venerabilibus Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus, in negotiis Fidei Generalibus Inquisitoribus per universam Christianam Rempublicam deputatis in consilium adscitis, reque diu ac mature perpensa, motu proprio, certa scientia, matura deliberatione Nostra, deque Apostolicæ Nostræ potestatis plenitudine, hac perpetuo valitura Constitutione decernimus, ut ex quibuscumque censuris sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, quæ per modum latæ sententiæ, ipsoque facto incurrendæ hactenus impositæ sunt, nonnisi illæ quas in hac ipsa Constitutione inserimus, eoque modo quo inserimus, robur exinde habeant; simul declarantes easdem, non modo ex veterum canonum auctoritate, quatenus cum hac Nostra Constitutione conveniunt, verum etiam ex hac ipsa Constitutione Nostra, non secus ac si primum editæ ab ea fuerint, vim suam prorsus accipere debere.

Excommunicationes latæ sententiæ speciali modo Romano Pontifici reservatæ.

Itaque excommunicationi latæ sententiæ speciali modo Romano Pontifici reservatæ subjacere declaramus :

1. Omnes a christiana fide apostatas, et omnes ac singulos hæreticos, quocumque nomine censeantur, et cujuscumque sectæ existant, eisque credentes eorumque receptores, fautores ac generaliter quoslibet illorum defensores.

2. Omnes et singulos scienter legentes, sine auctoritate Sedis Apostolicæ, libros eorumdem apostatarum et hæreticorum hæresim propugnantes, necnon libros cujusvis auctoris per Apostolicas litteras nominatim prohibitos, eosdemque libros retinentes, imprimentes et quomodolibet defendentes.

3. Schismaticos et eos qui a Romani Pontificis pro

tempore existentis obedientia pertinaciter se subtrahunt, vel recedunt.

4. Omnes et singulos, cujuscumque status, gradus seu conditionis fuerint, ab ordinationibus seu mandatis Romanorum Pontificum pro tempore existentium ad universale futurum concilium appellantes; necnon eos, quorum auxilio, consilio vel favore appellatum fuerit.

5. Omnes interficientes, mutilantes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicæ Legatos, vel Nuntios, aut eos a suis diœcesibus, territoriis, terris, seu dominiis ejicientes, necnon ea mandantes, vel rata habentes, seu præstantes in eis auxilium, consilium vel favorem.

6. Impedientes directe vel indirecte exercitium jurisdictionis ecclesiasticæ sive interni sive externi fori, et ad hoc recurrentes ad forum sæculare ejusque mandata procurantes, edentes aut auxilium, consilium vel favorem præstantes.

7. Cogentes sive directe, sive indirecte judices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas præter canonicas dispositiones; item edentes leges vel decreta contra libertatem aut jura Ecclesiæ.

8. Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas litteras vel acta quælibet a Sede Apostolica, vel ab ejusdem Legatis aut Delegatis quibuscumque profecta, eorumque promulgationem vel executionem directe vel indirecte prohibentes, aut eorum causa sive ipsas partes sive alios lædentes, vel perterrefacientes.

9. Omnes falsarios litteram apostolicarum, etiam in forma Brevis, ac supplicationum gratiam vel justitiam concernentium, per Romanum Pontificem, vel S. E. R. Vice-Cancellarios seu Gerentes vices eorum, aut de mandato ejusdem Romani Pontificis signatarum; nec non falso publicantes Litteras Apostolicas, etiam in forma Brevis, et etiam falso signantes supplicationes Vice-Cancellarii aut Gerentis vices prædictorum.

10. Absolventes complicem in peccato turpi, etiam in mortis articulo, si alius sacerdos, licet non approbatus

ad confessiones, sine gravi aliqua exoritura infamia et scandalo, possit excipere morientis confessionem.

11. Usurpantes aut sequestrantes jurisdictionem, bona, redditus ad personas ecclesiasticas, ratione suarum ecclesiarum aut beneficiorum pertinentia.

12. Invadentes, destruentes, detinentes, per se vel per alios, civitates, terras, loca aut jura ad Ecclesiam Romanam pertinentia; vel usurpantes, pertubantes, retinentes supremam jurisdictionem in eis; necnon ad singula prædicta auxilium, consilium, favorem præbentes.

A quibus omnibus excommunicationibus hucusque recensitis absolutionem Romano Pontifici pro tempore speciali modo reservatam esse et reservari : et pro ea generalem concessionem absolvendi a casibus et censuris, sive excommunicationibus Romano Pontifici reservatis nullo pacto sufficere declaramus, revocatis insuper earumdem respectu quibuscumque indultis concessis sub quavis forma et quibusve personis etiam regularibus cujuscumque Ordinis, Congregationis, Societatis et Instituti, etiam speciali mentione dignis et in quavis dignitate constitutis. Absolvere autem præsumentes sine debita facultate, etiam quovis prætextu, excommunicationis vinculo Romano Pontifici reservatæ innodatos se sciant, dummodo non agatur de mortis articulo, in quo tamen firma sit quoad absolutos obligatio standi mandatis Ecclesiæ, si convaluerint. V. infra, p. 688.

Excommunicationes latæ sententiæ Romano Pontifici reservatæ.

Excommunicationi latæ sententiæ Romano Pontifici reservatæ subjacere declaramus :

1. Docentes vel defendentes, sive publice sive privatim, propositiones ab Apostolica Sede damnatas sub excommunicationis pœna latæ sententiæ; item docentes vel defendentes tanquam licitam praxim inquirendi a pœnitente nomen complicis, prouti damnata est à Benedicto XIV, in Const. *Suprema*, 7 julii 1745 : *Ubi*

primum 2 junii 1746; *Ad eradicandam*, 28 septembris 1746.

2. Violentas manus, suadente diabolo, injicientes in clericos vel utriusque sexus monachos : exceptis, quoad reservationem, casibus et personis, de quibus jure vel privilegio permittitur ut Episcopus aut alius absolvat.

3. Duellum perpetrantes, aut simpliciter ad illud provocantes vel ipsum acceptantes, et quoslibet complices, vel qualemcumque operam aut favorem præbentes, necnon de industria spectantes, illudque permittentes, vel, quantum in illis est, non prohibentes, cujuscumque dignitatis sint, etiam regalis vel imperialis.

4. Nomen dantes sectæ *Massonicæ*, aut *Carbonari*, aut aliis ejusdem generis sectis, quæ contra Ecclesiam vel legitimas potestates, seu palam seu clandestine, machinantur; necnon iisdem sectis favorem qualemcumque præstantes; non earumve occultos coryphæos ac duces denuntiantes, donec non denuntiaverint.

5. Immunitatem asyli ecclesiastici violare jubentes, aut ausu temerario violantes.

6. Violantes clausuram monialium, cujuscumque generis aut conditionis, sexus vel ætatis fuerint, in earum monasteria absque legitima licentia ingrediendo; pariterque eos introducentes vel admittentes; itemque moniales ab illa exeuntes, extra casus ac formam à S. Pio V in Const. *Decori* præscriptam [1].

7. Mulieres violantes regularium virorum clausuram, et superiores aliosve eas admittentes.

8. Reos simoniæ realis in beneficiis quibuscumque, eorumque complices.

9. Reos simoniæ confidentialis in beneficiis quibuslibet, cujuscumque sint dignitatis.

10. Reos simoniæ realis ob ingressum in religionem.

11. Omnes qui, quæstum facientes ex indulgentiis aliisque gratiis spiritualibus, excommunicationibus

1. Agitur hic de violatione clausuræ papalis.

censura plectuntur constitutione S. Pii V *Quam plenum*, 2 januarii 1570.

12. Colligentes eleemosynas majoris pretii pro missis, et ex iis lucrum captantes, faciendo eas celebrari in locis ubi missarum stipendia minoris pretii esse solent.

13. Omnes qui excommunicatione mulctantur in Constitutionibus S. Pii *V Admonet nos*, quarto Kalendas aprilis 1567; Innocentii IX, *Quæ ab hac Sede*, pridie nonas novembris 1591; Clementis VIII, *Ad Romani Pontificis curam*, 26 junii 1592; et Alexandri VII *Inter cœteras*, nono Kalendas novembris 1660, alienationem et infeudationem Civitatum et Locorum S. R. E. respicientibus.

14. Religiosos præsumentes clericis aut laicis extra casum necessitatis sacramentum Extremæ-Unctionis aut Eucharistiæ per Viaticum ministrare absque parochi licentia.

15. Extrahentes absque legitima venia reliquias ex sacris cœmeteriis sive catacumbis Urbis Romæ ejusque territorii, eisque auxilium vel favorem præbentes.

16. Communicantes cum excommunicato nominatim a Papa in crimine criminoso, ei scilicet impendendo auxilium vel favorem.

17. Clericos scienter et sponte communicantes in divinis cum personis a Romano Pontifice nominatim excommunicatis, et ipsos in officiis recipientes.

Excommunicationes latæ sententiæ Episcopis sive Ordinariis reservatæ.

Excommunicationi latæ sententiæ Episcopis sive Ordinariis reservatæ subjacere declaramus :

1. Clericos in sacris constitutos vel regulares aut moniales post votum solemne castitatis matrimonium contrahere præsumentes; necnon omnes cum aliqua ex prædictis personis matrimonium contrahere præsumentes.

2. Procurantes abortum, effectu secuto.

3. Litteris apostolicis falsis scienter utentes, vel crimini ea in re cooperantes.

Excommunicationes latæ sententiæ nemini reservatæ.

Excommunicationi latæ sententiæ nemini reservatæ subjacere declaramus :

1. Mandantes seu cogentes tradi ecclesiasticæ sepulturæ hæreticos notorios aut nominatim excommunicatos vel interdictos.

2. Lædentes aut perterrefacientes Inquisitores, denuntiantes, testes, aliosve ministros S. Officii; ejusve Sacri Tribunalis scripturas diripientes, aut comburentes; vel prædictis quibuslibet auxilium, consilium, favorem præstantes.

3. Alienantes et recipere præsumentes bona ecclesiastica absque beneplacito Apostolico, ad formam Extravagantis *Ambitiosæ*, *De rebus Eccles. non alienandis.*

4. Negligentes sive culpabiliter omittentes denuntiare infra mensem confessarios sive sacerdotes a quibus sollicitati fuerint ad turpia, in quibuslibet casibus expressis à Prædecess. Nostris Gregorio XV, Const. *Universi*, 20 augusti 1622, et Benedicto XIV, Const. *Sacramentum pœnitentiæ*, 1 junii 1741.

Præter hos hactenus recensitos, eos quoque quos Sacrosanctum Concilium Tridentinum, sive reservata Summo Pontifici [1] aut Ordinariis absolutione, sive absque ulla reservatione excommunicavit, Nos pariter ita excommunicatos esse declaramus; excepta anathematis pœna in Decreto sess. IV, *De editione et usu Sacrorum Librorum* constituta, cui illos tantum subjacere volumus, qui libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii approbatione imprimunt, aut imprimi faciunt.

1. Concilium Tridentinum hunc sequentem casum Summo Pontifici reservat :

« Si quem clericorum vel laicorum, quacumque is dignitate etiam « imperiali aut regali præfulgeat, tantum malorum omnium radix cu- « piditas occupaverit, ut alicujus sæcularis vel regularis beneficii, « montium pietatis, aliorumque piorum locorum jurisdictiones, bona, « census ac jur etiam feudata emphyteutica, fructus, emolumenta.

Suspensiones latæ sententiæ S. Pontifici reservatæ.

1. Suspensionem ipso facto incurrunt a suorum beneficiorum perceptione, ad beneplacitum S. Sedis, Capitula et Conventus ecclesiarum et monasteriorum, alii-

« seu quascumque obventiones quæ in ministrorum et pauperum ne« cessitates converti debent, per se vel per alios, vi vel timore incusso, « seu etiam per suppositas personas clericorum aut laicorum, seu « quacumque arte, aut quocumque quæsito colore, in proprios usus « convertere, illosque usurpare præsumpserit, seu impedire ne ab iis, « ad quos jure pertinent, percipiantur, is anathemati tamdiu subjaceat « quamdiu jurisdictiones, bona, res, jura, fructus et redditus quos « occupaverit, vel qui ad eum quomodocumque, etiam ex donatione « suppositæ personæ pervenerint, Ecclesiæ ejusque administratori, « sive beneficiato integre restituerit, ac deinde à *Romano Pontifice* « *absolutionem obtinuerit.* » (Sess. 22, c. 11, *De reform.*)

Præter hanc excommunicationem Summo Pontifici a Tridentino reservatam, latæ sunt ipso facto ab eodem sequentes quæ Papæ non reservantur :

1. In raptores mulierum ac in omnes qui illis consilium, auxilium et favorem præbent. (Sess. 24, c. 6, *De reform. matrim.*)

2. « Anathemati S. Synodus subjicit omnes et singulas personas, « cujuscumque qualitatis vel conditionis fuerint, tam clericos quam « laicos, sæculares vel regulares atque etiam qualibet dignitate fun« gentes, quomodocumque coegerint mulierem invitam, præterquam « in casibus in jure expressis, ad ingrediendum monasterium, vel ad « suscipiendum habitum cujuscumque Religionis, vel ad emittendam « professionem ; quique consilium, auxilium, vel favorem dederint ; « quique scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum « suscipere, aut professionem emittere, quoquo modo eidem actui vel « præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. » (Sess. 25, cap. 18, *De regular.*, etc.).

3. « Simili quoque anathemati subjicit (S. Synodus) eos qui sanc« tam virginem, vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel « voti emittendi, quoquo modo sine justa causa impedierint.... Ab « his... excipiuntur mulieres quæ pœnitentes aut convertitæ, appellan« tur; in quibus constitutiones earum serventur. » (Sess. 25, c. 18, *De Regul.*)

4. « Præcipit S. Synodus omnibus, cujuscumque gradus, dignita« tis et conditionis existant sub anathematis pœna, quam ipso facto « incurrant, ne quovis modo directe vel indirecte subditos suos vel « quoscumque alios cogant, quominus libere matrimonia contrahant » (Sess. 24, c. 9, *De reform. matrim.*).

5. Qui docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando defendere præsumpserit non esse necessario præmit-

que omnes qui ad illarum seu illorum regimen et administrationem recipiunt Episcopos aliosve Prælatos de prædictis ecclesiis seu monasteriis apud eamdem S. Sedem quovis modo provisos, antequam ipsi exhibuerint Litteras Apostolicas de sua promotione.

2. Suspensionem per triennium a collatione ordinum ipso jure incurrunt aliquem ordinantes absque titulo beneficii vel patrimonii, cum pacto ut ordinatus non petat ab ipsis alimenta.

3. Suspensionem per annum ab ordinum administratione ipso jure incurrunt Ordinantes alienum subditum, etiam sub prætextu beneficii statim conferendi, aut jam collati, sed minime sufficientis, absque ejus Episcopi litteris dimissorialibus, vel etiam subditum proprium, qui alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit, absque Ordinarii ejus loci litteris testimonialibus.

4. Suspensionem per annum a collatione ordinum ipso jure incurrit, qui, excepto casu legitimi privilegii, ordinem sacrum contulerit, absque titulo beneficii vel

(endam confessionem sacramentalem, ad sumendum Eucharistiæ sacramentum ab iis quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque contritos se esse existimaverint, eo ipso excommunicatur (sess. 13, c. 11).

6. S. Synodus magistratibus sæcularibus sub excommunicationis pœna, ipso facto incurrenda, injungit, ut juvent Episcopos, si ab eis sint requisiti, ad restituendam vel conservandam clausuram monialium sess, 25, c. 5, *De regular. et monial.*).

7. Ipso facto excommunicantur, qui negant matrimonia clandestina, libero contrahentium consensu facta, quamdiu Ecclesia irrita non fecit, rata et vera matrimonia fuisse. Item asserentes matrimonia a filiisfamilias sine parentum consensu contracta, irrita esse (sess. 24, c. 1, *De reform. matr.*)

8. Excommunicatio, de qua mentio fit sess. IV Conc. Trid., ad sequentes terminos reducitur per Const. *Apostolicæ Sedis* : huic anathematis pœnæ *illos tantum subjacere volumus, qui libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii approbatione imprimunt, aut imprimi faciunt.*

Nota. A Pio IX servatæ tantum videntur censuræ, quæ a Tridentino ipso facto proprie fuerunt illatæ; non vero quæ ab eodem Concilio fuerunt tantum innovatæ. Ita Avanzini, ap. *Compendium* Thomas ex Charmes, p. 660, edit. 1872.

patrimonii, clerico in aliqua Congregatione viventi, in qua solemnis professio non emittitur, vel etiam religioso nondum professo.

5. Suspensionem perpetuam ab exercitio ordinum ipso jure incurrunt religiosi ejecti, extra Religionem degentes.

6. Suspensionem ab ordine suscepto ipso jure incurrunt, qui eumdem ordinem recipere præsumpserunt ab excommunicato vel suspenso, vel interdicto nominatim denunciatis, aut ab hæretico vel schismatico notorio; eum vero qui bona fide a quopiam eorum est ordinatus, exercitium non habere ordinis sic suscepti, donec dispensetur, declaramus.

7. Clerici sæculares exteri, ultra quatuor menses in Urbe commorantes, ordinati ab alio quam ab ipso suo Ordinario absque licentia Card. Urbis Vicarii, vel absque prævio examine coram eodem peracto, vel etiam a proprio Ordinario posteaquam in prædicto examine rejecti fuerint; nec non clerici pertinentes ad aliquem e sex Episcopatibus suburbicariis, si ordinentur extra suam diœcesim, dimissorialibus sui Ordinarii ad alium directis quam ad Card. Urbis Vicarium ; vel non præmissis ante ordinem sacrum suscipiendum exercitiis spiritualibus per decem dies in domo urbana sacerdotum a missione nuncupatorum, suspensionem ab ordinibus sic susceptis, ad beneplacitum S. Sedis, ipso jure incurrunt : Episcopi vero ordinantes, ab usu pontificalium per annum [1].

1. His suspensionibus sequentes sunt adjiciendæ a Tridentino extractæ, quæ tamen non reservantur S. Sedi :

Unusquisque a proprio Episcopo ordinetur : quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cujusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii prætextu, etiam statutis temporibus, permittatur, nisi ejus probitas ac mores Ordinarii sui testimonio commendetur. Si secus fiat, ordinans a collatione ordinum per annum, et ordinatus a susceptorum ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus (sess. 23, c. 8, *De reform.*).

2. Clerici non arctati ratione beneficii ipso jure suspensionem ab exsecutione ordinum ad beneplacitum futuri Prælati, si, infra annum a vacatione sedis, majorem ordinem recipiant cum licentia Capituli, aut

Interdicta latæ sententiæ reservata

1. Interdictum Romano Pontifici speciali modo reservatum ipso jure incurrunt Universitates, Collegia et Capitula, quocumque nomine nuncupentur, ab ordinationibus seu mandatis ejusdem Romani Pontificis pro tempore existentis, ad universale futurum Concilium appellantia.

2. Scienter celebrantes vel celebrari facientes divina in locis ab Ordinario, vel delegato judice, vel a jure interdictis, aut nominatim excommunicatos ad divina officia, seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittentes, interdictum ab ingressu Ecclesiæ ipso jure incurrunt, donec ad arbitrium ejus, cujus sententiam contempserunt, competenter satisfecerint.

Denique quoscumque alios Sacrosanctum Concilium Tridentinum suspensos aut interdictos ipso jure esse decrevit, Nos pari modo suspensioni vel interdicto eosdem obnoxios esse volumus et declaramus [1].

Quæ vero censuræ sive excommunicationis, sive suspensionis sive interdicti Nostris aut Prædecessorum Nostrum Constitutionibus, aut sacris canonibus, præter eas quas recensuimus, latæ sunt, atque hactenus in suo

alterius cujuscumque, ipsius loco (sess. 7, c. 10, et sess. 23, c. 10, *De reform.*).

3. Episcopi concubinarii, si a synodo provinciali moniti, ab hujusmodi crimine non se abstinuerint, ipso facto sunt suspensi (sess. 25 c. 14, *De reform.*).

4. Episcopus qui pontificalia exercet in alterius diœcesi, etiam erga proprios subditos, sine Ordinarii loci expressa licentia, ipso jure ab exercitio pontificalium suspenditur, et sic ordinati suspenduntur ipso facto ab executione ordinum (sess. 6, c. 5, *De reform.*).

5. Si parochus vel alius sacerdos, sive regularis sive sæcularis sit, etiamsi id sibi ex privilegio vel immemorabili consuetudine licere contingat, alterius parochiæ sponsos, sine illorum parochi licentia, matrimonium conjungere aut benedicere ausus fuerit, ipso jure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus parochi, qui matrimonium interesse debebat, seu a quo benedictio suscipienda erat, absolvatur (sess. 24, c. 1, *De reform.*).

1. Vide notam præcedentem p. 107.

vigore perstiterunt, sive pro Romani Pontificis electione [1] sive pro interno regimine quorumcumque Ordinum et Institutorum regularium [2], necnon quorumcumque collegiorum, congregationum, cœtuum, locorumque piorum, cujuscumque nominis aut generis sint, eas omnes firmas esse, et in suo robore permanere volumus et declaramus.

Cæterum decernimus, in novis quibuscumque concessionibus ac privilegiis, quæ ab Apostolica Sede concedi cuivis contigerit, nullo modo ac ratione intelligi unquam debere aut posse comprehendi facultatem absolvendi a casibus et censuris quibuslibet Romano Pontifici reservatis, nisi de iis formalis, explicita ac individua mentio facta fuerit : quæ vero privilegia aut facultates, sive a Prædecessoribus Nostris, sive etiam a Nobis cuilibet Cœtui, Ordini, Congregationi, Societati et Instituto, etiam regulari cujusvis speciei, etsi titulo peculiari prædito, atque etiam speciali mentione digno, a quovis unquam tempore huc usque concessa fuerint, ea omnia, easque omnes Nostra hac Constitutione revocatas, suppressas et abolitas esse volumus, prout reapse revocamus, supprimimus et abolemus, minime refragantibus aut obstantibus privilegiis quibuscumque, etiam specialibus, comprehensis, vel non in corpore juris aut Apostolicis Constitutionibus, et quavis confirmatione Apostolica, vel immemorabili etiam consuetudine, aut alia quacumque firmitate roboratis, quibuslibet etiam formis ac tenoribus, et cum quibusvis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis : quibus omnibus, quatenus opus sit, derogare intendimus et derogamus.

Firmam tamen esse volumus absolvendi facultatem a Tridentina Synodo Episcopis concessam sess. 24, c. 6, *De reform.* in quibuscumque censuris Apostolicæ Sedi

1. Vide supra (427).

2. *Excommunicationes contra regulares reservatæ juxta Ferraris.*

I.

Contra euntes ultra mare sine licentia Papæ... (Extrav. *Ad nostram, de regul.*).

hac Nostra Constitutione reservatis, iis tantum exceptis, quas eidem Apostolicæ Sedi speciali modo reservatas declaravimus.

Decernentes has Litteras, atque omnia et singula, quæ in eis constituta ac decreta sunt, omnes et singulas, quæ in eisdem factæ sunt ex anterioribus Constitutionibus Prædecessorum Nostrorum, atque etiam Nostris, aut ex aliis sacris canonibus quibuscumque, etiam Conciliorum generalium, et ipsius Tridentini mutationes, derogationes ratas et firmas, ac respective rata atque

II.

Contra mendicantes transeuntes ad non mendicantes. (Extrav. *Viam ambitiosæ, de regular.*)

III.

Contra Superiores non denuntiantes religiosos, qui sunt suspecti de hæresi, Inquisitoribus vel Ordinariis locorum (Paul. V. Const. *Romanus Pontifex.*)

IV.

Contra claustrales recipientes Minimos sine licentia Papæ. (Jul. II. Constit. *Virtute conspicuos.*)

V.

Contra tertiarios portantes habitum Minorum. (Leo X, Const. *Licet alias.*)

VI.

Contra clericos regulares Societatis Jesu discedentes sine licentia a Societate, etiamsi prætextu melioris frugis transeant ad alium Ordinem; eorumque receptores, Carthusianis exceptis. (Greg. XIII, Const. *Ascendente.*)

VII.

Contra Minimos subtrahentes se ab observantia correctorum. (Paul. III, Const. *Cum sicut.*)

VIII.

Contra subornantes et procurantes vota in electionibus, et complices, ac simpliciter scientes et non revelantes (Clem. VIII, Const. *Nullus omnino.*)

IX.

Contra moniales exeuntes de clausura absque licentia. (Pius V, Const. *Decori.*)

firma esse et fore, suosque plenarios et integros effectus obtinere; sicque et non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios et Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, ac Apostolicæ Sedis Nuntios, ac quosvis alios quacumque præeminentia ac potestate fungentes et functuros, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter judicandi et interpretandi facultate et auctoritate, judicari ac definiri debere; et irritum atque inane esse ac fore quidquid super his a quoquam, quavis auctoritate, etiam prætextu cujuslibet privilegii, aut consuetudinis inductæ vel inducendæ, quam abusum esse declaramus, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus præmissis, aliisque quibuslibet ordinationibus, constitutionibus, privilegiis, etiam speciali et individua mentione dignis, necnon consuetudinibus quibusvis, etiam immemorialibus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostræ Constitutionis, Ordinationis, limitationis, suppressionis, derogationis, voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Bea-

X.

Contra dantes et recipientes ob ingressum Religionis (Extr. comm. 1, *De Simonia.*).

XI.

Contra absolventes sub prætextu privilegiorum a casibus Bullæ *Cœnæ*, vel Ordinariis reservatis. (Decret. S. C. Episc. et Regul. a Clemente VIII approbatum 1602.)

XII.

Contra regulares qui aliquam pecuniæ summam a parentibus novitii exigunt pro convivio occasione vestitionis aut professionis faciendo. Extrav. *Sane de Simonia.* (Ferrar. v° *Novitiatus*, n° 63.)

Quædam aliæ adjici possent. Vide infra (2833).

Legi possunt, apud eumdem Ferraris, art. 4, aliæ excommunicationes contra regulares, quas hic omittimus eo quod non sint reservatæ.

De aliis censuris contra regulares latis agitur passim in decursu totius Manualis (6599).

torum Petri et Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1869, IV Idus octobris, Pontificabus Nostri anno XXIV,

MARIUS Card. MATTEI, Pro-Datarius.

Loco ✝ Plumbi. N. Card. PARRACCIANI CLARELLI.

Visa de Curia. Dominicus Bruti Cugnoni

SYLLABUS.

COMPLECTENS PRÆCIPUOS NOSTRÆ ÆTATIS ERRORES QUI NOTANTUR IN ALLOCUTIONIBUS CONSISTORIALIBUS, IN ENCYCLICIS ALIISQUE APOSTOLICIS LITTERIS SS. D. N. PII PAPÆ IX.

§ I.

Pantheismus, Naturalismus et Rationalismus absolutus.

1. Nullum supremum, sapientissimum, providentissimumque Numen divinum existit ab hac rerum universitate distinctum, et Deus idem est ac rerum natura, et idcirco immutationibus obnoxius, Deusque reapse fit in homine et mundo, atque omnia Deus sunt et ipsissimam Dei habent substantiam; ac una eademque res est Deus cum mundo, et proinde spiritus cum materia, necessitas cum libertate, verum cum falso, bonum cum malo, et justum cum injusto.

(Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.)

2. Neganda est omnis Dei actio in homines et mundum.

(Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.)

3. Humana ratio, nullo prorsus Dei respectu habito, unicus est veri et falsi, boni et mali arbiter, sibi ipsi est lex, et naturalibus suis viribus ad hominum et populorum bonum curandum sufficit.

(Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.)

4. Omnes religionis veritates ex nativa humanæ rationis vi derivant; hinc ratio est princeps norma qua

homo cognitionem omnium cujuscumque generis veritatum assequi possit ac debeat.

(Epist. Encycl. *Qui pluribus*, 9 novembris 1846. — Epist. Encycl. *Singulari quidem*, 17 martii 1856. — Alloc. *Maxima quidem* 9 junii 1862.)

5. Divina revelatio est imperfecta, et idcirco subjecta continuo et indefinito progressui qui humanæ rationis progressui respondeat.

(Epist. Encycl. *Qui pluribus*, 9 novembris 1846. — Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.)

6. Christi fides humanæ refragatur rationi; divinaque revelatio non solum nihil prodest, verum etiam nocet hominis perfectioni.

(Epist. Encycl. *Qui pluribus*, 9 novembris 1846. — Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.)

7. Prophetiæ et miracula in sacris Litteris exposita et narrata sunt poetarum commenta, et christianæ fidei mysteria philosophicarum investigationum summa; et utriusque Testamenti libris mythica continentur inventa; ipseque Jesus Christus est mythica fictio.

(Epist. Encycl. *Qui pluribus*, 9 novembris 1846. — Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.)

§ II.

Rationalismus moderatus.

8. Quum ratio humana ipsi religioni æquiparetur idcirco theologiæ disciplinæ perinde ac philosophiæ tractandæ sunt.

9. Omnia indiscriminatim dogmata religionis christianæ sunt objectum naturalis scientiæ seu philosophiæ; et humana ratio, historice tantum exculta, potest, ex suis naturalibus viribus et principiis, ad veram de omnibus etiam reconditioribus dogmatibus scientiam pervenire, modo hæc dogmata ipsi rationi tanquam objectum proposita fuerint.

(Epist. ad Archiep. Frising. *Gravissimas*, 11 decembris

1862. — Epist. ad eumdem. *Tuas libenter*. 21 decembris 1863.)

10. Quum aliud sit philosophus, aliud philosophia, ille jus et officium habet se submittendi auctoritati quam veram ipse probaverit; at philosophia neque potest, neque debet ulli sese submittere auctoritati.

(Epist. ad Arch. Frising. *Gravissimas*. 11 decembris 1862. — Epist. *Tuas libenter* 21 decembris 1863.)

11. Ecclesia non solum non debet in philosophiam unquam animadvertere, verum etiam debet ipsius philosophiæ tolerare errores, eique relinquere ut ipsa se corrigat.

(Epist. ad archiep. Frising. *Gravissimas*, 11 decembris 1862.)

12. Apostolicæ Sedis, Romanarumque Congregationum decreta liberum scientiæ progressum impediunt.

(Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter*, 21 decembris 1863.)

13. Methodus et principia, quibus antiqui Doctores scholastici theologiam excoluernut, temporum nostrorum necessitatibus scientiarumque progressui minime congruunt.

(Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 decembris 1863.)

14. Philosophia tractanda est, nulla supernaturalis revelationis habita ratione.

(Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter*, 21 decembris, 1863.)

N. B. Cum rationalismi systemate cohærent ad maximam partem errores Antonii Günther, qui damnatur in Epist. ad Card. Archiep. Colonien. *Eximiam tuam*, 15 junii 1847; et in Epist. ad Episc. Wratislavien. *Dolore haud mediocri*, 30 apr. 1860.

§ III.

Indifferentismus, Latitudinarismus

15. Liberum cuique homini est eam amplecit et pro-

fiteri religionem, quam rationis lumine quis ductus veram putaverit.

(Litt. Apost. *Multiplices inter*, 10 junii 1851. — Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.)

16. Homines in cujusvis religionis cultu viam æternæ salutis reperire æternamque salutem assequi possunt.

(Epist. Encycl. *Qui pluribus*, 9 novembris 1846.— Alloc. *Ubi primum*, 17 decembris 1847. — Epist. Encycl. *Singulari quidem* 17 martii 1856.)

17. Saltem bene sperandum est de æterna illorum omnium salute qui in vera Christi Ecclesia nequaquam versantur.

(Alloc. *Singulari quadam*, 9 decembris 1854. — Epist. Encycl. *Quanto conficiamur* 17 augusti 1863.)

18. Protestantismus non aliud est quam diversa veræ ejusdem Christianæ religionis forma, in qua æque ac in Ecclesia catholica Deo placere datum est.

(Epist. Encycl. *Noscitis et Nobiscum*, 8 decembris 1849.)

§ IV.

Socialismus, Communismus, societates clandestinæ, societates biblicæ, societates clerico-liberales.

Ejusmodi pestes sæpe gravissimisque verborum formulis reprobantur in Epist. Encycl. *Qui pluribus*, 9 novembris 1846; in Alloc. *Quibus quantisque*, 20 apr. 1849; in Epist. Encycl. *Noscitis et Nobiscum*, 8 decembris 1849. in Alloc. *Singulari quadam* 9 decembris 1854; in Epist; Encycl. *Quanto conficiamur mœrore*, 15 aug. 1863.

§ V.

Errores de Ecclesia ejusque juribus.

19. Ecclesia non est vera perfectaque Societas plane libera, nec pollet suis propriis et constantibus juribus sibi a divino suo Fundatore collatis, sed civilis potestatis est definire quæ sint Ecclesiæ jura ac limites, intra quos eadem iura exercere queat

(Alloc. *Singulari quadam*, 9 decembris 1854. — Alloc. *Multis gravibusque*, 17 decembris 1860. Alloc. *Maxima quidem*, 9 jun. 1862.)

20. Ecclesiastica potestas suam auctoritatem exercere non debet absque civilis Gubernii venia et assensu.

(Alloc. *Meminit unusquisque*, 30 septembris 1861.)

21. Ecclesia non habet potestatem dogmatice definiendi Religionem catholicæ Ecclesiæ esse unice veram Religionem.

(Litt. Apost. *Multiplices inter*, 10 junii 1851.)

22. Obligatio qua catholici magistri et scriptores omnino adstringuntur, coarctatur in iis tantum quæ ab infallibili Ecclesiæ judicio veluti Fidei dogmata ab omnibus credenda proponuntur.

(Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter*, 21 decembris 1863.)

23. Romani Pontifices et Concilia œcumenica a limitibus suæ potestatis recesserunt, jura Principum usurparunt, atque etiam in rebus fidei et morum definiendis errarunt.

(Litt. Apost. *Multiplices inter*, 10 junii 1851.)

24. Ecclesia vis inferendæ potestatem non habet, neque potestatem ullam temporalem directam vel indirectam.

(Litt. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851.)

25. Præter potestatem Episcopatui inhærentem, alia est attributa temporalis potestas a civili imperio vel expresse vel tacite concessa, revocanda propterea, cum libuerit, a civili imperio.

(Litt. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851.)

26. Ecclesia non habet nativum ac legitimum jus acquirendi ac possidendi.

(Alloc. *Nunquam fore*, 15 decembris 1856. — Epist. Encycl. *Incredibili*, 17 decembris 1863.)

27. Sacri Ecclesiæ ministri Romanusque Pontifex ab omni rerum temporalium cura sunt omnino excludendi.

(Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.)

28. Episcopis, sine Gubernii venia, fas non est vel ipsas Apostolicas Litteras promulgare.

(Alloc. *Nunquam fore*, 15 decembris 1856.)

29. Gratiæ a Romano Pontifice concessæ existimari debent tanquam irritæ, nisi per Gubernium fuerint imploratæ.

(Alloc. *Nunquam fore*, 15 decembris 1856.)

30. Ecclesiæ et personarum ecclesiasticarum immunitas, a jure civili ortum habuit.

(Litt. Apost. *Multiplices inter*, 10 junii 1851.)

31. Ecclesiasticum forum pro temporalibus clericorum causis, sive civilibus sive criminalibus, omnino de medio tollendum est, etiam inconsulta et reclamante Apostolica Sede.

(Alloc. *Acerbissimum*, 21 septembris 1852. — Allocutio. *Nunquam fore*, 15 decembris 1856.)

32. Absque ulla naturalis juris et æquitatis violatione potest abrogari personalis immunitas, qua clerici ab onere subeundæ exercendæque militiæ eximuntur; hanc vero abrogationem postulat civilis progressus, maxime in Societate ad formam liberioris regiminis constituta.

(Epist. ad Episc. Montis Regal. *Singularis Nobisque*, 20 sept. 1864.)

33. Non pertinet unice ad ecclesiasticam jurisdictionis potestatem proprio ac nativo jure dirigere theologicarum rerum doctrinam.

(Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter*, 21 decembris 1863.)

34. Doctrina comparantium Romanum Pontificem Principi libero et agenti in universa Ecclesia, doctrina est quæ medio ævo prævaluit.

(Litt. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851.)

35. Nihil vetat alicujus Concilii, generalis sententia aut universorum populorum facto, summum Pontificatum ab Romano Episcopo atque Urbe ad alium Episcopum aliamque civitatem transferri.

(Litt. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 aug. 1851.

36. Nationalis Concilii definitio nullam aliam admittit disputationem, civilisque administratio rem ad hosce terminos exigere potest.

(Litt. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851.)

37. Institui possunt nationales Ecclesiæ, ab auctoritate Romani Pontificis subductæ planeque divisæ.

(Alloc. *Multis gravibusque*, 17 decembris 1860. — All. *Jamdudum cernimus*, 18 martii 1861.)

38. Divisioni Ecclesiæ in Orientalem atque Occidentalem nimia Romanorum Pontificum arbitria contulerunt.

(Litt. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851.)

§ VI.

Errores de Societate civili tum in se, tum in suis ad Ecclesiam relationibus spectata.

39. Reipublicæ status, utpote omnium jurium origo et fons, jure quodam pollet nullis circumscripto limitibus.

(Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.)

40. Catholicæ Ecclesiæ doctrina humanæ Societatis bono et commodis adversatur.

(Epist. Encycl. *Qui pluribus*, 9 novembris 1846. — Alloc. *Quibus quantisque*, 20 aprilis 1849.)

41. Civili potestati, vel ab infideli imperante exercitæ, competit potestas indirecta negativa in sacra ; eidem proinde competit, nedum jus quod vocantur *exequatur*, sed etiam jus appellationis, quam nuncupant *ab abusu*.

(Litt. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 aug. 1851.)

42. In conflictu legum utriusque potestatis, jus civile prævalet.

(Litt. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851.)

43. Laica potestas auctoritatem habet rescindendi, declarandi ae faciendi irritas solemnes conventiones (vulgo *Concordata*), super usu jurium ad ecclesiasticam immunitatem pertinentium cum Sede Apostolica initas, sine hujus consensu, imo et ea *reclamante*.

(All. *In consistoriali*, 1 novembris 1850. — Alloc. *Multis gravibusque*, 17 decembris 1860)

44. Civilis auctoritas potest se immiscere rebus quæ ad religionem, mores et regimen spirituale pertinent. Hinc potest de instructionibus judicare, quas Ecclesiæ Pastores ad conscientiarum normam pro suo munere edunt; quin etiam potest de divinorum sacramentorum administratione, et dispositionibus ad ea suscipienda necessariis decernere.

(All. *In consistoriali*, 1 novembris 1850. — Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.)

45. Totum scholarum publicarum regimen, in quibus juventus christianæ alicujus Reipublicæ instituitur, episcopalibus duntaxat seminariis aliqua ratione exceptis, potest ac debet attribui auctoritati civili, et ita quidem attribui, ut nullum alii cuicumque auctoritati recognoscatur jus immiscendi se in disciplina scholarum, in regimine studiorum, in graduum collatione, in delectu aut approbatione magistrorum.

(Alloc. *In consistoriali*, 1 novembris 1850. — Alloc. *Quibus luctuosissimis*, 5 septembris 1851.)

46. Imo in ipsis clericorum seminariis methodus studiorum adhibenda civili auctoritati subjicitur.

(All. *Nunquam fore*, 15 decembris 1856.)

47. Postulat optima civilis Societatis ratio ut populares scholæ, quæ patent omnibus cujusque e populo classis pueris, ac publica universim Instituta quæ litteris severioribusque disciplinis tradendis, et educationi juventutis curandæ sunt destinata, eximantur ab omni Ecclesiæ auctoritate, moderatrice vi et ingerentia, plenoque civilis ac politicæ auctoritatis arbitrio subjiciantur, ad imperantium placita et ad communium ætatis opinionum amussim.

(Epist. ad Archiep. Friburg. *Quum non sine*, 14 julii 1864.)

48. Catholicis viris probari potest ea juventutis instituendæ ratio, quæ sit a catholica fide et ab Ecclesiæ potestate sejuncta, quæque rerum duntaxat naturalium

scientiam ac terrenæ socialis vitæ fines tantummodo vel saltem primarium spectet.

(Epist. ad Archiep. Friburg. *Quum non sine*, 14 julii 1864.)

49. Civilis auctoritas potest impedire quominus sacrorum Antistites et fideles populi cum Romano Pontifice libere ac mutuo communicent.

(Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.)

50. Laica auctoritas habet per se jus præsentandi Episcopos, et potest ab illis exigere ut ineant diœcesium procurationem, antequam ipsi canonicam a S. Sede institutionem et Apostolicas Litteras accipiant.

(Alloc. *Nunquam fore*, 15 decembris 1856.)

51. Imo laicum Gubernium habet jus deponendi ab exercitio pastoralis ministerii Episcopos, neque tenetur obedire Romano Pontifici in iis quæ Episcopatum et Episcoporum respiciunt institutionem.

(Litt. Apost. *Multiplices inter*, 10 junii 1851. — Alloc. *Acerbissimum*, 27 septembris 1852.)

52. Gubernium potest suo jure immutare ætatem ab Ecclesia præscriptam pro religiosa tam mulierum quam virorum professione, omnibusque religiosis Familiis indicere, ut neminem sine suo permissu ad solemnia vota nuncupanda admittant.

(Alloc. *Nunquam fore*, 15 decembris 1856.)

53. Abrogandæ sunt leges quæ ad religiosarum Familiarum statum tutandum, earumque jura et officia pertinent; imo potest civile Gubernium iis omnibus auxilium præstare, qui a suscepto religiosæ vitæ instituto deficere ac solemnia vota frangere velint; pariterque potest religiosas easdem Familias, perinde ac Collegiatas Ecclesias et beneficia simplicia, etiam jurispatronatus, penitus extinguere, illorumque bona et redditus civilis potestatis administrationi et arbitrio subjicere et vindicare.

(All. *Acerbissimum*, 27 septembris 1852. — Alloc. *Probe meminerim*, 22 januarii 1855. — Alloc. *Cum sæpe*, 26 julii 1855.)

54. Reges et principes non solum ab Ecclesiæ juris-

dictione eximuntur, verum etiam im quæstionibus jurisdictionis dirimendis superiores sunt Ecclesia.

(Litt. Apost. *Multiplices inter*, 10 junii 1851)

55. Ecclesia a statu, statusque ab Ecclesia sejungendus est.

(Alloc. *Acerbissimum*, 27 septembris 1852.)

§ VII.

Errores de Ethica naturali et christiana.

56. Morum leges divina haud egent sanctione, minimeque opus est ut humanæ leges ad naturæ jus conformentur aut obligandi vim a Deo accipiant.

(Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.)

57. Philosophicarum rerum . morumque scientia, itemque civiles leges possunt et debent a divina et ecclesiastica auctoritate declinare.

(Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.)

58. Aliæ vires non sunt agnoscendæ nisi illæ quæ in materia positæ sunt, et omnis morum disciplina honestasque collocari debet in cumulandis et augendis quovis modo divitiis ac in voluptatibus explendis.

(Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862. — Epist. Encycl. *Quanto conficiamur*, 10 augusti 1863.)

59. Jus in materiali facto consistit, et omnia hominum officia sunt nomen inane, et omnia humana facta juris vim habent.

(Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.)

60. Auctoritas nihil aliud est nisi numeri et materalium virium summa.

(Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.)

61. Fortunata facti injustitia nullum juris sanctitati detrimentum affert.

(Alloc. *Jamdudum cernimus*, 18 martii 1861.)

62. Proclamandum est et observandum principium quod vocant *de non interventu*.

(Alloc. *Novos et ante*, 28 septembris 1860.)

63. Legitimis Principibus obedientiam detrectare, imo et rebellare licet.

(Epist. Encycl. *Qui pluribus*, 9 novembris 1846. — Alloc. *Quisque vestrum*, 4 octobris 1847. — Epist. Encycl. *Noscitis* et *Nobiscum*, 8 decembris 1849. — Litt. Apost. *Cum catholica*, 26 martii 1860.)

64. Tum cujusque sanctissimi juramenti violatio, tum quælibet scelesta flagitiosaque actio sempiternæ legi repugnans, non solum haud est reprobanda, verum etiam omnino licita, summisque laudibus efferenda, quando id patriæ amore agatur.

(Alloc. *Quibus quantisque*, 20 aprilis 1849.)

§ VIII.

Errores de Matrimonio christiano.

65. Nulla ratione ferri potest Christum evexisse matrimonium ad dignitatem sacramenti.

(Lit. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851.)

66. Matrimonii sacramentum non est nisi quid contractui accessorium ab eoque separabile, ipsumque Sacramentum in una tantum nuptiali benedictione situm est.

(Litt Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851.)

67. Juræ naturæ matrimonii vinculum non est indissolubile, et in variis casibus divortium proprie dictum auctoritate civili sanciri potest.

(Litt. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851. — Alloc. (*Acerbissimum*, 27 septembris 1852.)

68. Ecclesia non habet potestatem impedimenta matrimonium dirimentia inducendi; sed ea potestas civili auctoritati competit, a qua impedimenta existentia tollenda sunt.

(Litt. Apost. *Multiplices inter*, 10 junii 1851.)

69. Ecclesia sequioribus sæculis dirimentia impedimenta inducere cœpit, non jure proprio, sed illo jure usa, quod a civili potestate mutuata erat.

(Litt. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851.)

70. Tridentini canones, qui anathematis censuram illis inferunt qui facultatem impedimenta dirimentia

inducendi Ecclesiæ negare audeant, vel non sunt dogmatici, vel de hac mutuata potestate intelligendi sunt.

(Litt. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851.)

71. Tridentini forma sub infirmitatis pœna non obligat, ubi lex civilis aliam formam præstituat, et velit, hac nova forma interveniente, matrimonium valere.

(Litt. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851.)

72. Bonifacius VIII votum castitatis in ordinatione emissum nuptias nullas reddere primus asseruit.

(Litt. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851.)

73. Vi contractus mere civilis potest inter christianos constare veri nominis matrimonium: falsumque est, aut contractum matrimonii inter christianos semper essesacramentum, aut nullum esse contractum si sacramentum excludatur.

(Litt. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851. — Lettera di S. S. Pio IX al Re di Sardegna, 9 septembris 1852. — Alloc. *Acerbissimum*, 27 septembris 1852. — Alloc. *Multis gravibusque*, 17 decembris 1820.)

74. Causæ matrimoniales et sponsalia suapte natura ad forum civile pertinent.

(Lit. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851. — Alloc. *Acerbissimum*, 27 septembris 1852.)

N. B. Huc facere possunt duo alii errores de clericorum cælibatu abolendo, et de statu matrimonii statui virginitatis anteferendo. Confodiuntur, prior in Epist. Encycl. *Qui pluribus*, 9 novembris 1846 ; posterior in Litt. Apost. *Multiplices inter*, 10 junii 1851.)

§ IX.

Errores de civili Romani Pontificis principatu.

75. De temporalis regni cum spirituali compatibilitate disputant inter se christianæ et catholicæ Ecclesiæ filii.

(Litt. Apost. *Ad apostolicæ*, 22 augusti 1851.)

76. Abrogatio civilis imperii, quo Apostolica Sedes

potitur, ad Ecclesiæ libertatem felicitatemque vel maxime conduceret.

(Alloc. *Quibus quantisque*, 20 aprilis 1848.)

N. B. Præter hos errores explicite notatos, alii complures implicite reprobantur proposita et asserta doctrina, quam catholici omnes firmissime retinere debeant de civili Romani Pontificis principatu. Ejusmodi doctrina luculenter traditur in alloc. *Quibus quantisque*, 20 aprilis 1849; in Alloc. *Si semper antea*, 20 maii 1850; in Litt. Apost. *Cum Catholica Ecclesia*, 26 martii 1860; in Alloc. *Novos*, 28 septembris 1860; in Alloc. *Jamdudum*, 18 martii 1861; in Alloc. *Maxima quidem*, 9 junii 1862.

X.

Errores qui ad liberalismum hodiernum referuntur.

77. Ætate hac nostra, non amplius expedit Religionem catholicam haberi tanquam unicam Status Religionem cæterisque quibuscumque cultibus exclusis.

(Alloc. *Nemo vestrum*, 26 julii 1855.)

78. Hinc laudabiliter in quibusdam catholici nominis regionibus lege cautum est, ut hominibus illuc immigrantibus liceat publicum proprii cujusque cultus exercitium habere.

(Alloc. *Acerbissimam*, 27 septembris 1852.)

79. Enim vero falsum est civilem cujusque cultus libertatem, itemque plenam potestatem omnibus attributam quaslibet opiniones cogitationesque palam publiceque manifestandi, conducere ad populorum mores animosque facilius corrumpendos, ac indifferentismi pestem propagandam.

(Alloc. *Nunquam fore*, 15 decembris 1856.)

80. Romanus Pontifex potest ac debet cum progressu, cum liberalismo, et cum recenti civilitate sese reconciliare et componere.

(Alloc. *Jamdudum cernimus*, 18 martii 1861.)

ADDENDA

Ex Encyclica *Quanta cura* Pii IX, 8 decembris 1864.

Præter præfatas propositiones aliæ memorandæ sunt quas in Encyclica *Quanta cura* recensuit Pius IX : eorum nempe hominum qui docent :

1° Optimam Societatis publicæ rationem civilemque progressum omnino requirere ut humana Societas constituatur et gubernetur, nullo habito ad religionem respectu ac si ea non existeret, vel saltem nullo facto veram inter falsasque religiones discrimine.

2° Optimam esse conditionem Societatis, in qua Imperio non agnoscitur officium coercendi sancitis pœnis violatores catholicæ Religionis, nisi quatenus pax publica postulet.

3° Libertatem conscientiæ et cultuum esse proprium cujuscumque hominis jus, quod lege proclamari et asseri debet in omni recte constituta Societate, et jus civibus inesse ad omnimodam libertatem, nulla vel ecclesiastica vel civili auctoritate coarctandam, quo suos conceptus quoscumque, sive voce, sive typis, sive alia ratione, palam publiceque manifestare ac declarare valeant.

4° Voluntatem populi, publica, quam dicunt, opinione vel alia ratione manifestatam, constituere supremam legem ab omni divino humanoque jure solutam; et in ordine politico facta consummata, eo ipso quod consummata sunt, vim juris habere.

5° Auferendam esse civibus et Ecclesiæ facultatem *qua eleemosynas christianæ charitatis causa palam erogare valeant*, ac de medio tollendam legem *qua certis aliquibus diebus opera servilia propter Dei cultum prohibentur.*

6° Societatem domesticam seu familiam totam suæ existentiæ rationem a jure duntaxat civili mutuari; proindeque ex lege tantum civili dimanare ac pendere jura omnia parentum in filios, cum primis vero jus institutionis educationisque curandæ.

7° Clerum utpote vero utilique scientiæ et civilitatis

progressus inimicum, ab omni juventutis instituendæ educandæque cura et officio esse amovendum.

8° Ecclesiæ leges non obligare in conscientia, nisi cum promulgantur a civili potestate; — acta et decreta Romanorum Pontificum, ad Religionem et Ecclesiam spectantia, indigere sanctione et approbatione, vel minimum assensu potestatis civilis; Constitutiones apostolicas quibus damnantur clandestinæ Societates, sive in eis exigatur, sive non exigatur juramentum de secreto servando, earumque asseclæ et fautores anathemate mulctantur, nullam habere vim in illis orbis regionibus ubi ejusmodi aggregationes tolerantur à civili Gubernio; — excommunicationem a Concilio Tridentino et Romanis Pontificibus latam in eos qui jura possessionesque Ecclesiæ invadunt et usurpant, niti confusione ordinis spiritualis, ordinisque civilis ac politici ad mundanum duntaxat bonum prosequendum; — Ecclesiam nihil debere decernere, quod obstringere possit fidelium conscientias in ordine ad usum rerum temporalium: Ecclesiæ jus non competre violatores legum suarum pœnis temporalibus coercendi; conforme esse sacræ theologiæ jurisque publici principiis, bonorum proprietatem, quæ ab ecclesiis, a Familis religiosis, aliisque locis piis possidentur, civili Gubernio asserere et vindicare.

9° Ecclesiasticam potestatem non esse jure divino distinctam et independentem a potestate civili, neque ejusmodi distinctionem et independentiam servari posse, quin ab Ecclesia invadantur et usurpentur essentialia iura potestatis civilis.

10° Illis Apostolicæ Sedis judiciis et decretis, quorum objectum ad bonum generale Ecclesiæ, ejusdemque jura, ad disciplinam spectare declaratur, dummodo fidei morumque dogmata non attingat, posse assensum et obedientiam detrectari absque peccato, et absque ulla catholicæ professionis jactura.

De quibus autem propositionibus sic statuit Pontifex

« Omnes et singulas pravas opiniones ac doctrinas
« singillatim hisce litteris commemoratas auctoritate
« Nostra Apostolica reprobamus, proscribimus atque

« damnamus, easque ab omnibus catholicæ Ecclesiæ
« filiis, veluti reprobatas, proscriptas atque damnatas
« omnino haberi volumus et mandamus. »

APPENDIX.

Uti in capite operis monuimus, hic in appendice damus textus quosdam recentius a Romanis Congregationibus emanatos quos nescire non possunt alumni majorum seminariorum.

I.

CIRCA EOS QUI NOMINATO AUT PRÆSENTATO TANTUM CURAM ECCLESIARUM TRADUNT. (ad T. I, p. 134).

Dignitates et canonici Ecclesiarum cathedralium vacantium, aut qui, eorum vices gerentes, concedere et transferre ausi fuerint in nominatum aut præsentatum ad has ecclesias earum curam, regimen et administrationem sub quovis titulo, nomine, quæsito colore excommunicationem majorem Romano Pontifici specialiter reservatam incurrunt; quam etiam incurrunt nominati et præsentati qui hujusmodi curam, regimen et administrationem suscipere audent ; necnon qui præmissis paruerint cujusque status, conditionis, præeminentiæ et dignitatis fuerint... Insuper si aliqui ex prædictis episcopali caractere sint insigniti, in pœnam suspensionis, ab exercitio Pontificalium, et interdicti ab ingressu ecclesiæ, ipso facto, absque ulla declaratione incidunt, Sanctæ Sedi pariter reservatam (Const. *Romanus Pontifex* V. Kal. sept. 1873).

II.

CIRCA COGENTES JUDICES LAICOS AD TRAHENDUM AD SUUM TRIBUNAL PERSONAS ECCLESIASTICAS. (ad T. I, p. 180).

Declaratio S. R. et U. Inquisitionis.

In constitutione Pii IX s. m. quæ incipit *Apostolicæ Sedis* moderationis IV id. oct. 1869 cautum est, « excom-

« municationem Romano Pontifici reservatam speciali
« modo incurrere. — Cogentes sive directe sive indi-
« recte judices laicos ad trahendum ad suum tribunal
« personas ecclesiasticas præter canonicas dispositiones;
« item edentes leges vel decreta contra libertatem et
« jura Ecclesiæ. »

Cum de vero sensu et intelligentia hujus capitis sæpe dubitatum fuerit, hæc suprema Congregatio S. Romanæ et universalis Inquisitionis non semel declaravit caput cogentes non afficere nisi legislatores et alias auctoritates cogentes sive directe sive indirecte judices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas præter canonicas dispositiones. — Hanc vero declarationem Sanctissimus D. N. Leo PP. XIII probavit et confirmavit : ideoque S. hæc Congregatio illam cum omnibus locorum ordinariis pro norma communicandam esse censuit.

Cæterum in iis locis in quibus fori privilegio per Summos Pontifices derogatum non fuit, si iu eis non datur jura sua persequi nisi apud judices laicos, tenentur, singuli prius a proprio ipsorum ordinario veniam petere ut clericos in forum laicorum convenire possint : eamque ordinarii nunquam denegabunt; tum maxime, cum ipsi controversiis inter partes conciliandis frustra operam dederint. Episcopos autem in id forum convenire absque venia Sedis Apostolicæ non licet. Et si quis ausus fuerit trahere ad judicem seu judices laicos vel clericum sine venia ordinarii, vel episcopum sine venia S. Sedis, in potestate eorumdem ordinariorum erit in eum, præsertim si fuerit clericus, animadvertere pœnis et censures ferendæ sententiæ uti violatorem privilegii fori, si id expedire in Domino judicaverint....

Datum Romæ, die 23 januarii an. 1886.

Humill. et addict. servus verus.

R. Card. Monaco.

III.

CIRCA POTESTATEM EPISCOPORUM IN PROPRIOS CLERICOS.
(ad T. I, p. 390).

Responsio S. C. C. ad quæsita Emi archiepiscopi Tolosani.

I. Utrum liceat sacerdotibus (parochis amovibilibus) eo quod beneficia veri nominis non teneant, a munere suo recedere, non obtenta prius ordinarii licentia?

II. An, ex præcepto obedientiæ, adhibitis etiam si opus fuerit, censuris, Episcopus jus habeat eos cogendi ut in suo munere persistant, usquedum ipsis de idoneo successore providere valeat?

III. Utrum, sub eodem præcepto, iisdemque intentatis censuris, facultatem habeat Episcopus sacerdotes viribus pollentes, et ab aliis officiis liberos compellendi ad earum ecclesiarum curam percipiendam, usquedum illis alio modo providere queat?

Die 9 maii 1884, S. C. C. attentis peculiaribus circumtantiis, censuit rescribendum. Ad I : *negative* ; ad II : *affirmative* ; ad III : *affirmative,* vigore facultatum quæ, approbante SSmo Domino nostro Emo Archiepiscopo oratori tribuuntur ad septennium tantum, si tamdiu expositæ circunstantiæ perduraverint.

L. card. NINA, *Præf.*
I. VERGA, *secret.*

IV.

CIRCA PROFESSIONEM FIDEI EMITTENDAM A SUCCURSALISTIS
(ad, T. I p. 390).

Resp. S. C. C. ad Episcop. S.-Deodati.

I. An præter canonicos dignitates et curatos inamovibili, ut aiunt, titulo provisos, parochi etiam amovibiles, seu succursalistæ ad professionem fidei juxta præscriptionem S. Concilii Tridentini teneantur?

Et quatenus affirmative circa succursalistas,

II. An possint professionem facere coram simplici deputato ab Episcopo?

III. An prædicta professio toties renovari debeat quoties illi omnes, de quibus supra ad aliud beneficium transferuntur?

S. C. C. die 16 decembris 1866 respondit : ad I, *affirmative* ; ad II, *negative* ; ad III, *affirmative.*

V.

CIRCA OBLIGATIONEM PAROCHORUM PER SEIPSOS CELEBRANDI (ad T. I, p 401).

An parochus die festo a sua parochia absens satisfaciat suæ obligationi missam celebrandi pro populo in loco ubi degit, seu potius teneatur substituere alium qui missam pro populo dicat in propria ecclesia?

.... S. C. Concilii respondit die 14 dec. 1872 :

Parochum die festo a sua parœcia legitime absentem satisfacere suæ obligationi, missam celebrando pro populo suo, in loco ubi degit, dummodo ad necessariam populi commoditatem alius sacerdos in ecclesia parochiali celebret et verbum Dei explicet.

Parochum vero, utcumque legitime impeditum ne missam celebret, teneri eam die festo per alium celebrari et applicari facere pro populo in ecclesia parochiali. Quod si ita factum non fuerit, quamprimum poterit, missam pro populo applicare debere.

VI.

CIRCA CENSURAS IRROGATAS CONTRA MISSIONARIOS MERCATURÆ OPERAM DANTES (ad T. II, p 480).

Ex litteris S. C. de Propaganda Fide.

Cum a Suprema S. Inquisitionis Congregatione dubium fuerit expositum an post Constitutionem *Apostolicæ Sedis* adhuc vigeant censuræ *latæ sententiæ* contra ecclesiasticos et missionarios mercaturæ in Indiis Orien-

talibus operam dantes in Constitutionibus Urbani VIII, *Ex debito*, die 22 februarii 1633, et Clementis IX, *Sollicitudo*, die 17 julii 1669 editis comminatæ, EE.PP. Inquisitores generales in Congregatione habita Fer. IV, 4 decembris 1872 cum considerassent reservationem aut exceptionem factam ad paragraphum : *quæ vero censuræ*, prædictæ Constitutionis posse quæstionibus ansam præbere, censuerunt supplicandum eidem SS^mo Domino nostro ut declarare dignaretur Constitutiones summorum Pontificum Urbani VIII et Clementis IX superius memoratas adhuc vigere et declarationem notificandam esse ab hac S. C. per litteras circulares, prout tenore præsentium fit missionariis quibuslibet in Indiis Orientalibus. Porro Sanctitas Sua eidem sententiæ in omnibus annuendum censuit.

VII.

CIRCA MATERIAM PARAMENTORUM SACRORUM (ad T. II, p. 502).

S. R. C. in *Mutinen*, 23 sept. 1837 interrogata : « Num planetæ, stolæ, manipula possint confici ex tela linea vel gossipio vulgo « *percale* » coloribus præscriptis tincta aut depicta? » Resp. « Serventur rubricæ et usus omnium ecclesiarum quæ hujusmodi casulas non admittunt. »

In *Senen*. 18 dec. 1877 interrogata : « an planetæ ex lana confectæ permittuntur? » Resp. « Usus ecclesiarum laneas casulas non admittit. » — Et ita rursus in litteris ejusdem S. R. C. diei 28 Julii 1881.

VIII.

CIRCA COLOREM AUREUM PARAMENTORUM (ad T. II, p. 503).

Pluries interrogata S. R. C. circa usum coloris flavi serici aut aurei colorem sericum prorsus eliminandum censuit, toleravit autem usum paramentorum ex auro contextorum. Sic v. g. in Syren. 5 déc. 1868, quum quæsitum

fuisset : « Color flavus, tum sericus tum ex auro contextus potestne adhiberi pro albo, viridi, rubro et violaceo; præsertim in ecclesiis pauperioribus paramenta singulorum colorum a Rubrica præscriptorum facere non valentibus? » Respondit : « quoad paramenta coloris flavi, *negative;* quoad paramenta ex auro contexta « *affirmative,* excluso tamen colore violaceo. »

IX.

CIRCA CALICES EX ALUMINIO CONFECTOS (ad T. II, p. 504).

Propositum dubium circa usum calicum ex aluminio confectorum una cum voto consultoris habes apud *Acta S. Sedis* T. II, p. 232. Ea autem fuit mens consultoris ut nihil quidem innovaretur quoad legem generalem, indulta vero concederentur Ordinariis, data necessitate. IdeoqueS. R. C. die sept. 1886, resp. « Nihil innovandum » Revera tamen nonnulla concessit indulta.

X.

CIRCA SIMULATAM ABSOLUTIONEM COMPLICIS (ad T. II, P. 519).

« Utrum confessarius qui suum vel suam complicem « in peccato turpi, ad mentem Bullæ *Apostolicæ Sedis,* « N. X. simulaverat absolvisse, recitando, v. g., ora- « tionem quamdam, vel alia verba pronuntiando, aut « etiam tacendo, ita ut videretur tamen per signa vel « manuum gestus revera pœnitentem a peccatis relevare, « incurrat excommunicationem specialiter S. Pontifici « reservatam, de qua agitur in præfata Bulla? »

« S. Pœnitentiaria, mature perpensis expositis dubiis, « super iisdem pariter respondet : — Confessarios simu- « lantes absolutionem complicis in peccato turpi non « effugere excomunicationem reservatam in Bulla Bene- « dicti XIV *Sacramentum Pœnitentiæ.* Datum Romæ, ex « S. Pœnitentiaria, die I martii 1878. »

XI.

CIRCA MODUM PROCEDENDI ŒCONOMICE IN CAUSIS DISCIPLINARIBUS ET CRIMINALIBUS CLERICORUM (ad T. II, p. 655).

Quamvis in decursu operis specialem tractatum non habuerimus de judiciis ecclesiasticis, quid tamen perutile nos facturos esse arbitrati sumus, si hic adderemus Instructionem editam a S. C. Episcoporum et Regularium super causis clericorum : quæ Instructio ad Curias episcopales Italiæ directa, extensa est ad Curias Galliæ per Decretum ejusdem S. C. diei 14 januarii 1882.

INSTRUCTIO

PRO ECCLESIASTICIS CURIIS QUOAD MODUM PROCEDENDI ŒCONOMICE IN CAUSIS DISCIPLINARIBUS ET CRIMINALIBUS CLERICORUM.

Die 11 Junii 1880.

Sacra hæc EE. et RR. Congregatio, mature præsenti Ecclesiæ conditione perpensâ, quæ pene ubique impeditur, quominus externam explicet suam actionem super materias et personas ecclesiasticas, et considerato quoque defectu mediorum aptorum pro regulari Curiarum ordinatione, constituit facultatum Ordinariis locorum expresse concedere, ut formas magis œconomicas adhibere valeant in exercitio suæ disciplinaris jurisdictionis super Clericis. Ut autem tota justitiæ ratio certa tectaque maneat, serveturque processuum canonica regularitas et uniformitas, opportunum censuit sequentes emanare normas, a Curiis servandas.

I

Ordinario pastorale onus incumbit disciplinam correctionemque Clericorum a se dependentium curandi, super eorumdem vitæ rationem vigilando, remediis que utendo canonicis ad præcavendas apud eosdem et eliminandas ordinis perturbationes.

II

Ex his remediis alia præveniunt, reprimunt et medelam afferunt. Priora ad hoc diriguntur ut impediant quominus malum adveniat, ut scandali stimuli, occasiones voluntariæ, causæque ad delinquendum proximæ removeantur. Altera finem habent revocandi delinquentes ut sapiant reparentque admissi criminis consequentias.

III

Conscientiæ et prudentiæ Ordinarii horum remediorum incumbit applicatio, juxta canonum præscriptiones, et casuum adjunctorumque gravitatem.

IV

Mediis quæ præservant præcipuis accensentur spiritualia exercitia, monitiones et præcepta.

V

Has provisiones præcedere debet summaria facti cognitio quæ ab Ordinario notanda est, ut ad ulteriora procedere, quatenus opus sit, et certiorem reddere queat superiorem Auctoritatem, in casu legitimi recursus.

VI

Canonicæ monitiones fiunt, sive in forma paterna et secreta per epistolam aut per interpositam personam, sive in forma legali, ita tamen ut de earumdem executione constet ex aliquo actu.

VII

Quatenus infructuosæ monitiones evadant, Ordinarius præcipit Curiæ ut delinquenti analogum injungatur præceptum, in quo declaretur quid eidem agendum aut omittendum sit cum respondentis pœnæ ecclesiasticæ comminatione, quam incurret in casu transgressionis.

VIII

Præceptum intimatur prævento a Cancellario coram Vicario Generali; sive coram duobus testibus ecclesiasticis aut laicis probatæ integritatis.

§ 1. Actus subsignatur a partibus præsentibus et a prævento quoque, si velit.

§ 2. Vicarius Generalis addicere valet juramentum servandi secretum, quatenus id prudenter expetat tituli indoles, de quo agitur.

IX

Quoad pœnalia media, animadvertent reverendissimi Ordinarii, præsenti instructione haud derogatum esse judiciorum solemnitatibus, per sacros Canones, per Apostolicas Constitutiones et alias ecclesiasticas dispositiones imperatis, quatenus eædem libere efficaciterque applicari queant; sed œconomicæ formæ consulere intendunt illis casibus in quibus solemnes processus, aut adhiberi nequeant, aut non expedire videantur.

Plenam quoque vim servat suam extrajudiciale remedium *ex informata conscientia* pro criminibus occultis, quod decrevit S. Tridentina Synodus (in sess. XXIV, cap. 1. *de Reform.*) adhibendum, cum illis regulis et reservationibus, quas constanter servavit pro dicti capitis interpretatione S. Congregatio in pluribus resolutionibus, et præcipue in *Bosnien. et Sirmien.* 20 decembris 1873.

X

Quum procedi oporteat criminaliter, sive infractionis præcepti, aut criminum communium, vel legum Ecclesiæ violationis causâ, processus confici potest formis summariis et absque judicii strepitu servatis semper regulis justitiæ substantialibus.

XI

Processus instruitur ex *officio* aut in sequelam supplicis libelli et querelæ, aut notitiæ, alio modo, a Curia

habitæ, et ad finem perducitur eo consilio, ut omni studio atque prudentiâ veritas detegatur, et cognitio tum criminis, cum reitatis aut innocentiæ accusati, exurgat.

XII

Processus confectio committi potest alicui probo atque idoneò ecclesiastico, adstante Actuario.

XIII

Unicuique Curiæ opus est Procuratore fiscali pro justitiæ et legis tutela.

XIV

Quatenus pro intimationibus aut notificationibus, haud præsto sit opera Apparitorum Curiæ, suppletur exhibitione earumdem explendâ per qualificatam personam, quæ de facto certioret; sive eas transmittendò, ope commendationis penes tabellariorum officium, illis in locis in quibus hoc invaluit systema, exposcendo fidem exhibitionis, receptionis aut repudii.

XV

Basis facti criminosi constitui potest per expositionem in processus habitam, authenticis roboratam informationibus aut confessionibus extrajudicialibus, vel testium depositionibus, et quoad titulum transgressionis præcepti constat per novam exhibitionem decreti et actus indictionis, perfectorum modis enuntiatis art. VII et VIII.

XVI

Ad retinendam in specie culpabilitatem accusati opus est probatione legali, quæ talia continere debet elementa, ut veritatem evincat aut saltem inducat moralem certitudinem, remoto in contrarium quovis rationabili dubio.

XVII

Personæ, quas examinare expediat, semper audiuntur separatim.

XVIII

Testes ad probationem, aut ad defensionem, quoties legalia obstacula haud obsistant, suo juramento audiri debent, quod extendi potest, si opus sit, ad obligationem secreti.

XIX

Testium absentium, aut in aliena Diœcesi morantium exposcitur examen in subsidium ab ecclesiastica loci auctoritate, eidem transmittendo prospectum facti; et Auctoritas petitioni respondet, servando præsentis instructionis normas.

XX

Quoties indicentur testes ob facta aut adjuncta essentialiter utilia merito Causæ, qui examini subjici nequeant, eo quod censeatur haud convenire ut vocentur, aut quia vocati abnuant, mentio eorumdem fit in actibus, et curatur supplere eorum defectui per depositiones aliorum testium, qui de relato aut alia ratione noverint id quod exquiritur.

XXI

Quum collectum fuerit quidquid opus sit ad factum et accusati responsibilitatem constituendam, vocatur iste ad examen.

XXII

In indictione, nisi prudentia id vetet, exponentur ei per extensum accusationes adversus eum collatæ ut parari valeat ad respondendum.

XXIII

Quando autem ob accusationum qualitates, aut ob alia adjuncta prudens non sit in actu intimationis eas

patefacere, in hac solum innuitur eumdem ad examen vocari ut sese excuset in causa, quæ ipsum respicit uti accusatum.

XXIV

Si judicio sistere abnuat, iteratur indictio, in qua eidem præfigitur congruum peremptorium, eique significatur quod si adhuc obedire renuat, habebitur ceu contumax : et pro tali in facto æstimabitur, quatenus absque probato legitimo impedimento, istam quoque posthaberet intimationem.

XXV

Si compareat, auditur in examine; et quatenus inductiones faciat alicujus momenti, debent istæ, quantum fieri potest, exhauriri.

XXVI

Proceditur inde ad contestationem facti criminosi. et conclusionum habitarum, ad retinendum accusatum criminosum lapsumque in relativis pœnis canonicis.

XXVII

Quum accusatus, tali modo, habeat plenam cognitionem ejus quod in actis extat contra se, ultra quod respondere possit, jure se defendendi a semetipso etiam uti valet.

XXVIII

Potest quoque, si expetat, obtinere præfixionem termini ad exhibendam defensionem cum memoria in scriptis, præcipue quando ob dispositionem art. XXIII, nequiverit paratus esse ad responsa pro sua excusatione.

XXIX

Expleto processu, actorum instructor, restrictum conficit essentialium conclusionum ejusdem.

XXX

In die qua Causa proponitur, est in facultate accusati faciendi se repræsentare et defendere ab alio Sacerdote aut laico Patrocinatore, antea approbatis ab Ordinario.

XXXI

Quatenus præventus constituere defensorem renuat, Ordinarius consulit constituendo aliquem ex officio.

XXXII

Defensor caute notitiam haurit processus et restricti in Cancellaria, ut paratus sit ad defensionem peragendam, quæ alias propositio causæ exhiberi potest in scriptis. Ipse quoque subjicitur oneri secreti jurati, quatenus Ordinario videatur indolem causæ id expostulare.

XXXIII

Transmittitur dein Procuratori fiscali processus et restrictus, ut munere suo ex officio fungatur; uterque Ordinario traditur qui plenâ Causæ cognitione adeptâ, diem constituit in qua disceptanda et resolvenda sit, curans ut accusatus certior de hoc fiat.

XXXIV

Die constituta proponitur Causa coram vicario generali, interessentibus Procuratore fiscali, Defensore et Cancellario.

XXXV

Post votum Procuratoris Fisci et deductiones defensionis profertur sententia, dictando dispositivam Cancellario, cum explicita mentione, in casu damnationis, canonicæ sanctionis accusato applicatæ.

XXXVI

Sententia indicitur prævento, qui appellationem interponere potest ad Auctoritatem ecclesiasticam superiorem.

XXXVII

Pro appellatione servantur normæ statutæ a Constitutione *Ad militantes* s. m. Bened. XIV, 30 martii 1742, aliæque emanatæ ab hac S. Congregatione, decreto 18 decembris 1835 et littera circulari diei 1ª *Augusti* 1851.

XXXVIII

Comparitio pro appellatione facienda est infra terminum decem dierum a notificatione sententiæ; quo termino inutiliter elapso, sententia ipsa in executionis statu reperitur.

XXXIX

Interposita appellatione infra decem dies, Curia absque mora remittit ad Auctoritatem ecclesiasticam superiorem, apud quam appellatio facta est, omnes actus Causæ originales, id est processum, restrictum, defensiones et sententiam.

XL

Auctoritas ecclesiastica superior, captâ cognitione actus appellationis, intimare facit appellanti, ut intra terminum viginti dierum defensorem constituat, qui approbari debet ab eadem superiori Auctoritate.

XLI

Decurso dicto termino peremptorio absque effectu, censetur appellantem nuncium misisse appellationis beneficio, et hæc consequenter perempta declaratur a superiori auctoritate.

XLII

Quum appellatio producitur a sententia alicujus Curiæ episcopalis ad Metropolitanam, archiepiscopus pro cognitione et decisione Causæ sequitur normam procedendi in hac instructione traditam.

XLIII

Si contingat quod clericus, non obstante fori privilegio, ob crimina communia subjiciatur processui et judicio laicæ potestatis, Ordinarius, hoc in casu, summariam sumit criminosi facti cognitionem, atque perpendit an ipsum, ad tradita per sacros canones, locum faciat infamiæ, irregularitati, aut alii ecclesiasticæ sanctioni.

§ 1. Donec judicium pendeat, aut accusatus detentus sit, prudens est quod Ordinarius sese limitet ad media provisoria.

§ 2. Expleto tamen judicio, et libero reddito accusato, Curia juxta exitum informationum ceu superius assumptarum, procedit ad tramites dispositionum præsentis instructionis.

XLIV

In casibus dubiis, et in variis practicis difficultatibus, quæ contingere possint, Ordinariis consulant hanc S. Congregat. ad vitandas contentiones et nullitates.

« Ex aud. Smi diei 11 Junii 1880.

« SSus Dominus Noster Leo div. prov. PP. XIII, audita relatione præsentis Instructionis ab infrascripto Sac. Congreg. Episcopor. et Regularium secretario, eam in omnibus approbare et confirmare dignatus est. Romæ die et anno quibus supra.

« I. card. Ferrieri, *Præf.*

« I. B. Agnozzi *Secretarius*.

1. Decretum pro causis criminalibus. Non ita pridem a S. Congregatione negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium præpositæ nonnullæ regulæ præscriptæ fuerunt pro recta et expedita definitione causarum criminalium, quæ a Curiis Episcoporum, vel Ordinarium ad eamdem S. Congregationem in gradu appellationis deferuntur. Quas quidem præscriptiones, quoniam impedimenta sublata sunt, quæ aliqua ex parte earum executioni interposita fuerant, visum est Eminentissimis Patribus in Conventu habito XV kalend.

januar. MDCCCXXXV, uberius explicare et cum assensu, et approbatione S. D. N. Gregorii XVI, iterum promulgare, ut ab omnibus, ad quos pertinent, accuratissime servantur. Sunt autem quæ sequuntur.

I. — Reis a Curiis episcopalibus criminali judicio damnatis spatium dierum decem conceditur, quoad S. Congregationem Episcoporum et Regularium appellare possint.

II. — Decem dies numerari incipient non a die quo sententia lata est, sed a die quo reo vel ejus defensori per Cursorem denunciata fuit.

III. — Eo tempore elapso, quin reus vel ejus defensor appellaverit, latam a se sententiam Episcopus sequetur.

IV. — Interposita intra decem dies appellatione Curia Episcopalis acta autographa totius causæ ad S. Congregationem continuo transmittat, nempe :

1. Processum ipsum in Curia confectum ;

2. Ejus restrictum, seu compendiariam expositionem eorum, quæ ex eodem processu emergunt ;

3. Defensiones pro reo exhibitas ;

4. Denique sententiam latam.

V. — Ipsa Curia reo, ejusque defensori denunciabit appellationem coram eadem S. Congregatione prosequendam esse.

Si nemo compareat, aut si appellationis acta negligenter vel malitiose protrahantur, congruens tempus a S. Congregatione præfinietur, quod inutiliter elapso, causa deserta censeatur, et sententia Curiæ Episcopalis executioni mandetur.

VII. — Reo, aut illi, qui ejus defensionem suscepit tradendus est restrictus processus, qui a judice relatore conficitur.

VIII. — Allegationes, seu defensiones Eminentissimis Patribus distribuendæ typis non committantur, nisi judex relator imprimendi veniam dederit.

IX. — Causa definietur statuta die ab Eminentissimis Patribus in pleno Auditorio congregatis.

X. — Eidem Congregationis Procurator Generalis Fisci, et Judex relator intererunt.

XI. — Judex relator de toto statu causæ ad Eminentissimos Patres refert, et Procurator Generalis Fisci stabit pro Curia Episcopali, suasque conclusiones explanabit.

XII — Post hæc Eminentissimi Patres judicium proferent, sententiam Curiæ Episcopalis aut confirmando aut infirmando aut etiam reformando.

XIII. — Prolata Sententia una cum omnibus Actis causæ ad eamdem Curiam Episcopalem remittitur, ut eam exequatur.

XIV. — Revisio, seu recognitio rei judicatæ non conceditur, nisi ejus tribuendæ potestas a Sanctitate Sua facta fuerit, et subsint gravissimæ causæ, super quibus cognitio, et judicium ad plenam Congregationem pertinet.

XV. — Sciant denique Curiæ Episcopales per novissimas leges, quæ ad investiganda et coercenda crimina pro Criminalibus laicis promulgatæ sunt, nihil detractum esse de formis, et regulis canonicis, quas proinde sequi omnino debent, non modo in conficiendo processu, ad quem spectant hæc verba Edicti die 5 novembris : — Nihil innovetur, quantum ad judicia ecclesiastica pertinet ; verum etiam in pœnis decernendis, quemadmodum in appendice ejusdem Edicti ita cautum est, tribunalia jurisdictionis mixtæ clericos, et personas ecclesiasticas iis pœnis mulctabunt quas secundum Canones, et Constitutiones Apostolicas Tribunal Ecclesiasticum iis itidem irrogaret.

J. A. CARD. SALA, *Præfectus.*

I. PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANUS, *Secr.*

XII.

CIRCA SENTENTIAS EX INFORMATA CONSCIENTIA (ad T. II, p. 669).

Instructio Sacræ Congregationis de Propaganda Fide ad episcopos et prælatos regulares catholicarum missionum, supra suspensionibus quæ irrogantur ex informata conscientia.

« Omni tempore sollicita fuit Ecclesia, ut non solum ascensus ad sacros ordines interdiceretur indignis, verum etiam ab eorumdem exercitio criminosi suspensi manerent.

« Cum autem occultorum quoque criminum, quæque prodere non expediret, facilis et prompta, nempe a judiciariis formis libera coercitio aliquando necessaria sit ad sacri ministerii dignitatem et fidelium utilitatem tuendam; hinc sapientissimo consilio Tridentini Patres (sessione XXIV, capite primo *de Reformatione*) decreverunt : « Ei cui ascensus ad sacros ordines a suo prælato ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter fuerit interdictus, aut qui a suis ordinibus seu gradibus vel dignitatibuus ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores ordines, gradus et dignitates sive honores restitutio suffragentur.

« Ex hoc provido decreto, in eo quod refertur ad crimina clericorum quæ extrajudicialem suspensionem ab ecclesiasticis officiis merentur, jamdudum in usu fuit suspensionis pœna ex causis prælato notis; quæ nempe audit suspensio ex informata conscientia.

« Ad hoc itaque ut in eadem infligenda, cum majori, qua potest cautela et securitate Ordinarii catholicarum missionum procedant, sacra Congregatio de Propaganda Fide præsentem instructionem edendam censuit, cui iidem Ordinarii in adhibendo hoc extraordinario remedio, sese conformare curabunt.

« 1. Suspensio ex informata conscientia, non secus ac illa, quæ per judicialem sententiam infligitur, personam ecclesiasticam a suis ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus ecclesiasticis exercendis interdicit.

« 2. In hoc præcipue ipsa differt a judiciali suspensione, quod adhibetur tanquam extraordinarium remedium in pœnam admissi criminis; ideoque ad ejusdem impositionem non requiruntur nec formæ judiciales nec canonicæ admonitiones. Satis erit proinde, si prælatus hanc pœnam infligens simplici utatur præcepto, quo declaret se suspensionem ab exercitio sacrorum officiorum vel ecclesiasticorum munium indicere.

« 3. Hujus modi præceptum semper in scriptis intimandum est, die et mense designato; illudque ferri debet vel ab ipso Ordinario, vel ab alia persona de expresso ipsius mandato. In eadem tamen intimatione exprimendum est, quod ejusmodi punitio irrogatur in vim Tridentini (sess. XIV, cap. 1. *de Reform.*) ex informata conscientia, vel ex causis ipsi Ordinario notis.

« 4. Debent insuper exprimi partes exercitii ordinis vel officii ad quas extenditur suspensio; quod si suspensus interdictus sit ab officio, cui alter in locum ipsius substituendus, ut puta œconomus in cura animarum, tunc substitutus mercedem percipiet ex fructibus beneficii in ea portione, quæ juxta prudens Ordinarii arbitrium taxabitur. At si suspensus in hac taxatione se gravatum senserit, moderationem provocare poterit apud curiam archiepiscopalem, aut etiam apud Sedem Apostolicam.

« 5. Exprimi item debet tempus durationis ejusdem pœnæ. Abstineant tamen Ordinarii ab ipsa infligenda in perpetuum. Quod si ob graviores causas Ordinarius censuerit eam imponere non ad tempus determinatum, sed ad suum beneplacitum, tunc ipsa habetur protemporanea, ideoque cessabit cum jurisdictione Ordinarii suspensionem infligentis.

« 6. Suspensioni ex informata conscientia justam ac legitimam causam præbet crimen, seu culpa a suspenso

commissa. Hæc autem debet esse occulta, et ita gravis, ut talem promereatur punitionem.

« 7. Ad hoc autem ut sit occulta requiritur, ut neque in judicium, neque in rumores vulgi deducta sit, neque insuper ejusmodi numero et qualitati personarum cognita sit, unde delictum censeri debeat notorium.

« 8. Verum tenet etiam suspensio si ex pluribus delictis aliquod fuerit notum in vulgus; aut si crimen, quod ante suspensionem fuerat occultum, deinceps post ipsam fuerit ab aliis evulgatum.

« 9. Prudenti arbitrio prælatorum relinquitur suspensionis causam, seu ipsam culpam delinquenti aut patefacere, aut reticere. Partes alioquin pastoralis sollicitudinis et charitatis eorumdem erunt, ut si istiusmodi pœnam suspenso manifestare censuerint, ipsa ex paternis, quas interponent, monitionibus, nedum ad expiationem culpæ, verum etiam ad emendationem delinquentis, et ad occasionem peccandi eliminandam inserviat.

« 10. Meminerint vero præsules, quod si contra decretum, quo irrogata fuit suspensio, promoveatur recursus ad Apostolicam Sedem, tunc apud ipsam comprobari debet culpa, quæ eidem præbuit occasionem. Consultum idcirco erit, ut antequam hæc pœna infligatur, probationes illius, quantumvis extrajudicialiter et secreto, colligantur; ita ut eo ipso, quod cum omni certitudine culpabilitatis in punitione inferenda proceditur, si deinceps causa examinanda est apud Apostolicam Sedem, probationes criminis in eas difficultates haud impingant, quæ ut plurimum occurrunt in istiusmodi judiciis.

« 11. A decreto suspensionis ex informata conscientia non datur appellatio ad tribunal superioris ordinis. Postquam idcirco clericus intimationem suspensionis habuerit, si nihilominus appellationem interponere, ejusque obtentu in altari ministrare, seu quovis modo suum ordinem solemniter exercere præsumat, statim incidit in irregularitatem.

« 12. Semper tamen patet aditus ad Apostolicam Sedem; et in casu quo clericus absque sufficienti ac

rationabili causa se hac pœna multatum reputet, recurrere poterit ad Summum Pontificem, interim tamen in vigore permanet decretum suspensionis usque dum ab ipso pontifice, vel a S. Congregatione, quæ de recursu judicare debet, non fuerit rescissum aut etiam moderatum.

« 13. Ceterum ex quo istiusmodi pœna est remedium omnino extraordinarium, quod præsertim ad expiationem criminum absque formis judiciariis adhibetur; præ oculis habeant prælati id quod sapientissime admonet Summus Pontifex s. m. Benedictus XIV, in suo tractatu de Synodo Diœcesana, libro XII, cap. 8, n. 6, quod nimirum reprehensibilis foret episcopus, si in sua synodo declararet, se deinceps ex privata tantum scientia cum pœna suspensionis a divinis animadversurum in clericos, quos graviter deliquisse compererit, quamvis eorum delictum non possit in foro externo concludenter probari, aut illud non expediat in aliorum notitiam deducere.

« Romæ ex ædibus S. C. de Propaganda Fide, die 20 octobris 1884. »

XIII.

CIRCA ACTUS DOMINII RITE POSITOS A PROFESSIS VOTORUM SOLEMNIUM (ad Supp. p. 12).

Aliquando Ecclesia debuit eos Religiosos voti solemnis ad actus dominii edendos omnimodo habilitare, ne proprietas Monasteriorum (quæ in aliquibus regionibus incapacia habentur ad possidendum) caderet in manus Gubernii; prout ex sequenti responso S. Congregationis pro Negotiis ecclesiasticis extraordinariis constat : « die 31 julii 1878 ex audientia SS^{mi}. — Eminen-
« tissimus ac Reverendissimus Dominus Cardinalis Vic-
« tor Augustus Isiodorus, Archiepiscopus Mechliniensis
« una cum suis Suffraganeis a Sanctissimo Domino
« Nostro expostularunt, ut ad removenda quæcumque

« dubia explicare et declarare dignaretur, utrum « rescriptum de die 1 Decembris 1820, quo S. Pœnitentiaria Auctoritate Apostolica concessit Regularibus « Belgii utriusque sexus etiam solemniter professis, ut « bona acquirere, retinere et administrare, deque iis « disponere possent non obstante solemni paupertatis « voto, etiam nunc in integro suo robore permaneat. « Sanctissimus Dominus Noster Leo Divina Providentia « Papa XIII, referente me infrascripto Secretario S. « Congregationis Negotiis ecclesiasticis extraordinariis « præpositæ, audita prius nonnullorum Eminentissimorum Patrum sententia, respondendum esse mandavit : *affirmative*, ac præsentium tenore declarare « dignatus est, quatenus opus sit, omnes singulosque « Belgii Regulares utriusque sexus, etiam qui vota « solemnia nuncuparunt, prædictos omnes actus valide « ac licite exercuisse et exercere, ac proinde potuisse « ac posse tuta conscientia etiam cum jurejurando « asserere se voluisse ad normam legum civilium verum « dominium bonorum se possessorum acquirere una « cum jure de iis disponendi. Super quibus Sanctitas « Sua mandavit hoc edi decretum, et in acta superius « memoratæ Congregationis referri. Contrariis quibuscumque minime abfuturis. — Datum Romæ « e Secretaria ejusdem Congregationis, die, mense et « anno prædictis. — Wladimirus Kzacki, Secretarius. »

XIV.

CIRCA CORDIS ET CONSCIENTIÆ INTIMAM MANIFESTATIONEM SUPERIORIBUS ; CIRCA CONFESSIONES ET COMMUNIONES REGULARIUM PRÆSERTIM MONIALIUM. (AD SUPP. p. 57.)

Decretum S. C. Ep. et Reg.

Quemadmodum omnium rerum humanarum, quantumvis honestæ sanctæque in se sint : ita et legum, sapienter conditarum, ea conditio est, ut ab hominibus ad impropria et aliena ex abusu traduci ac pertrahi va-

leant; ac propterea quandoque fit, ut intentum a legislatoribus finem haud amplius assequantur; imo et aliquando, ut contrarium sortiantur effectum.

Idque dolendum vel maxime est obtigisse quoad leges plurium Congregationum, Societatum aut Institutorum sive mulierum quæ vota simplicia aut solemnia nuncupant, sive virorum professione ac regimine penitus laicorum; quandoquidem aliquoties in illorum Constitutionibus conscientiæ manifestatio permissa fuerat, ut facilius alumni arduam perfectionis viam ab expertis Superioribus in dubiis addiscerent; e contra a nonnullis ex his intima conscientiæ scrutatio, quæ unice Sacramento Pœnitentiæ reservata est, inducta fuit. Itidem in Constitutionibus ad tramitem ss. Canonum præscriptum fuit, ut sacramentalis Confessio in hujusmodi Communitatibus fieret respectivis Confessariis ordinariis et extraordinariis; aliunde Superiorum arbitrium eo usque devenit, ut subditis aliquem extraordinarium Confessarium denegaverint, etiam in casu quo, ut propriæ conscientiæ consulerent, eo valde indigebant. Indita denique eis fuit discretionis ac prudentiæ norma, ut suos subditos rite recteque quoad peculiares pœnitentias ac alias pietatis opera dirigerent; sed et hæc per abusionem extensa in id etiam extitit, ut eis ad Sacram Synaxim accedere vel pro lubitu permiserint, vel omnino interdum prohibuerint. Hinc factum est, ut hujusmodi dispositiones, quæ ad spiritualem alumnorum profectum et ad unitatis pacem et concordiam in Communitatibus servandam fovendamque salutariter ac sapienter constitutæ jam fuerant, haud raro in animarum discrimen, in conscientiarum anxietatem, ac insuper in externæ pacis turbationem versæ fuerint, ceu subditorum recursus et querimoniæ passim ad S. Sedem interjectæ evidentissime comprobant.

Quare SS. D. N. Leo divina providentia Papa XIII pro ea, qua præstat erga lectissimam hanc sui gregis portionem peculiari sollicitudine, in Audientia habita a me Cardinali Præfecto S. Congregationis Episcoporum et Regularium negotiis et consultationibus

præpositæ die decimaquarta Decembris 1890 omnibus sedulo diligenterque perpensis, hæc quæ sequuntur voluit, constituit atque decrevit.

I. Sanctitas Sua irritat, abrogat, et nullius in posterum roboris declarat quascumque dispositiones Constitutionum, piarum Societatum, Institutorum mulierum sive votorum simplicium sive solemnium, nec non virorum omnimode laicorum, etsi dictæ Constitutiones approbationem ab Apostolica Sede retulerint in forma quacumque, etiam quam aiunt specialissimam, in eo scilicet, quod cordis et conscientiæ intimam manifestationem quovis modo ac nomine respiciunt. Ita propterea serio injungit Moderatoribus ac Moderatricibus hujusmodi Institutorum, Congregationum ac Societatum ut ex propriis Constitutionibus, Directoriis ac Manualibus præfatæ dispositiones omnino deleantur penitusque expungantur. Irritat pariter ac delet quoslibet ea de re usus et consuetudines etiam immemorabiles.

II. Districte insuper prohibet memoratis Superioribus ac Superiorissis, cujuscumque gradus et præeminentiæ sint, ne personas sibi subditas inducere pertentent directe aut indirecte, præcepto, consilio, timore, minis, aut blanditiis ad hujusmodi manifestationem conscientiæ sibi peragendam ; subditisque e converso præcipit, ut Superioribus majoribus denuncient Superiores minores, qui eos ad id inducere audeant ; et si agatur de Moderatore vel Moderatrice Generali, denunciatio huic S. Congregationi ab iis fieri debeat.

III. Hoc autem minime impedit quominus subditlibere ac ultro aperire suum animum Superioribus valeant ad effectum ab illorum prudentia in dubiis ac anxietatibus consilium et directionem obtinendi pro virtutum acquisitione ac perfectionis progressu.

IV. Præterea, firmo remanente quoad Confessarios ordinarios et extraordinarios Communitatum quod a Sacrosancto Concilio Tridentino præscribitur in *Sess.* 25 *Cap.* 10 *de Regul. et a S. M. Benedicti XIV* statuitur in Constitutione quæ incipit *Pastoralis curæ*, Sanctitas Sua Præsules Superioresque admonet ne extraordinarium dene-

gent subditis Confessarium quoties, ut propriæ conscientiæ consulant, ad id subditi adigantur, quin iidem superiores ullo modo petitionis rationem inquirant, aut ægre id ferre demonstrent. Ac ne evanida tam provida dispositio fiat, Ordinarios exhortatur, ut in locis propriæ Diœceseos, in quibus Mulierum Communitates existunt, idoneos Sacerdotes facultatibus instructos designent, ad quos pro Sacramento pœnitentiæ recurrere eæ facile queant.

V. Quod vero attinet ad permissionem vel prohibitionem ad sacram Synaxim accedendi, Eadem Sanctitas Sua decernit, hujusmodi permissiones vel prohibitiones dumtaxat ad Confessarium ordinarium vel extraordinarium spectare, quin Superiores ullam habeant auctoritatem hac in re sese ingerendi, excepto casu quo aliquis ex eorum subditis post ultimam Sacramentalem Confessionem Communitati scandalo fuerit, aut gravem externam culpam patraverit, donec ad Pœnitentiæ sacramentum denuo accesserit.

VI. Monentur hinc omnes, ut ad sacram Synaxim curent diligenter se præparare et accedere diebus in propriis regulis statutis; et quoties ob fervorem et spiritualem alicujus profectum Confessarius expedire judicaverit ut frequentius accedat, id ei ab ipso Confessario permitti poterit. Verum qui licentiam a Confessario obtinuerit frequentioris ac etiam quotidianæ Communionis, de hoc certiorem reddere Superiorem teneatur; quod si hic justas gravesque causas se habere reputet contra frequentiores hujusmodi Communiones, eas Confessario manifestare teneatur, cujus judicio acquiescendum omnino erit.

VII. Eadem Sanctitas Sua insuper mandat omnibus et singulis Superioribus Generalibus, Provincialibus et Localibus Institutorum de quibus supra, sive virorum, sive mulierum, ut studiose accurateque hujus Decreti dispositiones observent, sub pœnis contra Superiores Apostolicæ Sedis mandata violantes ipso facto incurrendis.

VIII. Denique mandat, ut præsentis Decreti exemplaria

in vernaculum sermonem versa inserantur Constitutionibus prædictorum piorum Institutorum, et saltem semel in anno, stato tempore in unaquaque Domo, sive in publica mensa, sive in Capitulo ad hoc specialiter convocato alta et intelligibili voce legantur.

Et ita Sanctitas Sua constituit atque decrevit, contrariis quibuscumque, etiam speciali et individua mentione dignis, minime obstantibus.

Datum Romæ ex Secretaria memoratæ S. Congregationis Episcoporum et Regularium, die 17 Decembris 1890.

I. CARDINALIS VERGA PRÆFECTUS

✝ FR. ALOISIUS EPISCOPUS CALLINICEN. *Secretarius.*

DECISIO S. PŒNITENTIARIÆ

CIRCA JEJUNIUM.

EMINENTISSIME PRINCEPS,

Quidam sacerdotes regnorum Belgii et Hollandiæ, ad tranquillitatem conscientiæ suæ et ad certam fidelium directionem, instanter petunt ab Eminentiâ Vestrâ solutionem sequentium dubiorum :

Gury, Scavini et alii referunt tanquam responsa S. Pœnitentiariæ data die 16 Jan. 1834 :

« Posse personis quæ sunt in potestate patrisfamiliâs, » cui facta est legitima facultas edendi carnes, permitti » uti cibis patrifamiliâs indultis, abjectâ conditione de » non permiscendis licitis atque interdictis epulis et de » unicâ comestione in die, iis qui jejunare tenentur. »

Igitur quæritur : 1° An hæc resolutio valeat ubique terrarum ? 2° Dum dicitur *permitti posse*, petitur à quo ista permissio danda sit, et an sufficiat permissio data à simplici confessario ?

Altera resolutio : « Fideles qui ratione ætatis vel labo- » ris jejunare non tenentur, licitè posse in Quadragesimâ, » dum Indultum concessum est, omnibus diebus In- » dulto comprehensis, vesci carnibus aut lacticiniis per » idem Indultum permissis, quoties per diem edunt. »

Dubitatur igitur an hæc resolutio valeat in diœcesi cujus Episcopus auctoritate apostolicâ concedit fidelibus ut, feriâ 2ª, 3ª, 5ª temporis Quadragesimæ, possint semel in die vesci carnibus et ovis, iis verò qui ratione ætatis vel jejunare non tenentur, permittit ut ovis sæpius in die utantur.

Quæritur itaque : 1° An non obstantibus memoratâ phrasi *ovis sæpius in die utantur*, et tenore concessionis, possint ii, qui ratione ætatis vel laboris jejunare non te-

nentur, vi dictæ resolutionis vesci carnibus quoties per diem edunt? — 2° An iis, qui jejunare non tenentur ratione ætatis vel laboris, æquiparandi sint qui ratione iufirmæ valetudinis à jejunio excusantur, adeo ut istis quoque pluries in die vesci carnibus liceat?

S. Pœnitentiaria, maturè consideratis propositis dubiis, dilecto in Christo oratori in primis respondet transmittendo declarationem ab ipsâ S. Pœnitentiariâ aliàs datam, scilicet : » Ratio permissionis de quâ in resolu-
» tione datâ à S. Pœnitentiariâ, 16 januarii 1834 non est
» Indultum patrifamiliâs, concessum, sed innotentia, in-
» quâ versantur filiifamiliâs, observandi præceptum.»

Deinde ad duo priora dubia respondet : Quoad primum, *affirmative*. Quoad secondum, *sufficere permissionem factam à simplici confessario.*

Ad duo vero posteriora dubia respondet : Quoad primum, *negativè* ; quoad secundum, *non æquiparari.*

Datum Romæ in S. Pœnitentiariâ, die 27 maii 1863.

A.-M. Card. CAGIANO M. P.

DECISIO CIRCA MATRIMONIUM.

S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum sæpius respondit: hodie post Trident. Concilium. Matrimonium metu contractum, etiam purgato metu per cohabitationem cum carnali copula, aliosque actus non convalidari, nisi iterum contrahatur, adhibita rursus ejusdem Concilii forma. 20 Junii 1609.

Alia decisio ejusdem Congr. refertur in *Analect.* 74• livr. col. 2241-2247, etc., quæ est 10 junii 1865.

DE COMMUNIONE DANDA ET MISSA DEFUNCTORUM DICENDA CUM PARAMENTIS NIGRIS.

Eminentissimi ac Reverendissimi Patres S. R. C. præpositi... responderunt:... Posse in missis defunctorum

cum paramentis nigris, sacram communionem fidelibus ministrari etiam ex particulis præconsecratis, extrahendo pixidem a tabernaculo. Posse item in paramentis nigris ministrari, communionem immediate post missam defunctorum; data autem rationabili causa, immediate quoque ante eamdem missam. In utroque tamen casu omittendam esse benedictionem. Missas vero defunctorum celebrandas esse omnino in paramentis nigris; adeo ut violacea adhiberi nequeant, nisi in casu quo, die 2 novembris, sanctissimæ Eucharistiæ sacramentum publicæ fidelium adorationi sit expositum pro solemni oratione 40 Horarum, prout cautum est in decreto sacræ hujus Congreg. diei 16 sept. anni 1801. Et ita decreverunt, ac ubique locorum Sanctissimo Domino Nostro placuerit, servari mandarunt, die 27 junii 1868.

Facta autem per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro Pio Papæ IX relatione, Sanctitas Sua decretum S. Congreg. approbavit et confirmavit, die 23 julii anni ejusdem.

C. Episc. Portuensi et S. Rufinæ card. Patrizi S R. C. Præf.

Pro RR. DD. Bartolini S. R. C. Secretarius.

INDEX

SUPPLEMENTI.

DISSERTATION

SUR LE CALENDRIER.

1. Le saint concile de Trente, dans sa session 23e, au chapitre XVII *De la Réformation*, indique à quelles études on doit appliquer les élèves des séminaires ; et, parmi les matières qu'il énumère, se trouve le comput ecclésiastique ou l'étude du calendrier : *Ut in disciplinâ ecclesiasticâ commodiùs instituantur... grammatices, cantus*, COMPUTI ECCLESIASTICI, *aliarumque bonarum artium disciplinam discent.*

Malgré cette disposition du saint concile, l'étude du calendrier est fort peu cultivée, même dans nos séminaires, et c'est à peine si, dans chaque diocèse, il se trouve trois ou quatre ecclésiastiques qui s'occupent de ces matières et soient un peu au courant de ce qui les concerne. Nous serions heureux de pouvoir contribuer à vulgariser un peu plus cette partie des connaissances ecclésiastiques, et c'est ce qui nous a décidé à publier cette *Dissertation.*

2. Le mot *calendrier* vient du mot *calenda,* dérivé lui-même du mot *calare;* qui signifie convoquer, parce que, le premier de chaque mois, c'est-à-dire le jour des calendes, les citoyens romains étaient convoqués pour entendre l'indication du jour des *nones* et des nouvelles lunes. Le nom donné à ce jour a été étendu au mode de distribuer et de supputer les autres jours, les mois et les fêtes, et ce mode s'est ainsi appelé *calendrier* ou *kalendrier.*

Pour bien comprendre ce qui a rapport au calendrier, il est nécessaire d'avoir présentes à la mémoire certaines notions concernant la division du temps.

ARTICLE PREMIER.

NOTIONS DIVERSES SUR LA DIVISION DU TEMPS.

3. C'est par le mouvement du soleil et de la lune que se déterminent les jours, les mois et les années (*Gen.* I, 14).

1o Le *jour* (c'est du jour astronomique que nous parlons) est l'espace de temps que met le soleil, en partant d'un méridien, pour arriver au même méridien. On comprend qu'en nous exprimant de la sorte, nous n'avons aucune intention de contredire l'opinion généralement reçue aujourd'hui, d'après laquelle ce n'est pas au soleil qu'il faut attribuer la révolution qui fait le jour et la nuit, mais plutôt à la terre qui, en tournant sur elle-même, fait paraître et disparaître le soleil toutes les 24 heures.

4. La durée du jour peut s'entendre ou selon le *temps vrai*, ou selon le *temps moyen*.

Entendus selon le *temps moyen*, les jours sont tous égaux et ont juste 24 heures : le temps moyen, en effet, est l'heure qu'indiquerait une horloge parfaitement réglée, qui ne se dérangerait jamais, et qui, au bout de l'an, retrouverait le soleil au même cercle du méridien où elle l'avait rencontré l'année précédente.

Selon le *temps vrai*, les jours ne sont pas exactement égaux entre eux. Par temps vrai, on entend le moment où le soleil touche la ligne méridienne de l'endroit où l'on se trouve : or, à partir de cet instant jusqu'au moment où le soleil revient à ce même méridien, il ne s'écoule pas toujours le même espace de temps; mais cette révolution se fait tantôt plus vite et tantôt plus lentement, ainsi que le constatent les astronomes. Voici comment ces variations sont indiquées dans l'*Annuaire* publié par le bureau des longitudes en l'année 1861 :

JOUR DU MOIS	JANVIER.			FÉVRIER.			MARS.			AVRIL.			MAI.			JUIN.		
	h.	m.	s.	h.	m.	s.	h.	m.	s.	h.	m.	s.	h.	m.	s.	h.	m.	s.
1 . . .	12	3	58	12	13	55	12	12	32	12	3	54	11	56	56	11	57	30
10 . . .	12	7	56	12	14	31	12	10	26	12	1	17	11	56	11	11	59	6
20 . . .	12	11	25	12	13	59	12	7	35	11	58	50	11	52	16	12	1	12

JOUR DU MOIS	JUILLET.			AOUT.			SEPTEMBR.			OCTOBRE.			NOVEMBRE.			DÉCEMBRE.		
	h.	m.	s.	h.	m.	s.	h.	m.	s.	h.	m.	s.	h.	m.	s.	h.	m.	s.
1 . . .	12	3	29	12	6	1	11	59	48	11	49	37	11	43	42	11	49	18
10 . . .	12	5	1	12	5	5	11	56	50	11	47	00	11	44	6	11	53	7
20 . . .	12	6	2	12	3	9	11	53	19	11	44	51	11	45	51	11	57	57

C'est-à-dire qu'une horloge qui ne varie jamais indique les heures susmentionnées, au moment où le soleil touche le méridien de l'endroit, et cela s'appelle le *temps vrai*.

5. 2° Le mois *astronomique* (et sous cette dénomination on entend le mois lunaire) est l'espace de temps qui s'écoule entre deux conjonctions du soleil et de la lune. La *conjonction* a lieu lorsque la lune est entre le soleil et la terre, sans que pour cela il y ait toujours éclipse : lorsque la terre se trouve entre le soleil et la lune, cela s'appelle *opposition*.

Quoique ces révolutions ne s'achèvent pas invariablement pendant le même intervalle de temps, et qu'il y ait entre elles bien de la différence, cependant les astronomes leur attribuent la mesure commune

ou 29 jours solaires, 12 heures, 44 minutes, 3 secondes, 10 tierces, 48 quartes.

6. Le mois lunaire se divise en quatre parties : *la nouvelle lune* ou *néoménie*, qui a lieu à l'époque de la conjonction de la lune avec le soleil; la *pleine lune*, qui a lieu à l'époque de l'opposition de la lune et du soleil, la terre se trouvant entre les deux. Les époques intermédiaires s'appellent *premier* et *dernier quartier*.

La nouvelle lune est, ou *ecclésiastique*, et elle se règle au moyen des épactes, selon la méthode usitée dans l'Église, que nous donnerons plus loin; ou *astronomique*, et celle-ci a lieu au moment précis où la lune est entre la terre et le soleil. Il faut bien faire attention à ces deux espèces de nouvelles lunes : car la nouvelle lune ecclésiastique est le premier instant où la lune paraît le soir, au coucher du soleil, sous la forme d'un croissant très-délié, ce qui n'a lieu que deux jours après le moment de la conjonction, c'est-à-dire deux jours après la nouvelle lune astronomique, qui est nécessairement invisible. Il suffit donc d'ajouter treize jours à la nouvelle lune ecclésiastique pour avoir la pleine lune, tandis qu'il faut quinze jours depuis la nouvelle lune astronomique jusqu'à la pleine lune (V. *Leçons de Cosmographie, par M. H. Garcet*, 2e édit., *notes complém.*, no 69).

7. Outre les mois lunaires, il y a, comme on sait, d'autres mois qui divisent l'année en douze parties inégales, savoir : *janvier*, *février*, *mars*, *avril*, *mai*, *juin*, *juillet*, *août*, *septembre*, *octobre*, *novembre* et *décembre*. Sept de ces mois, savoir : *janvier*, *mars*, *mai*, *juillet*, *août*, *octobre* et *décembre* ont 31 jours; quatre en ont 30, savoir : *avril*, *juin*, *septembre*, *novembre;* février a seulement 28 jours dans les années communes, et 29 jours dans les années bissextiles.

Ces dénominations de mois ont été empruntées aux anciens Romains; l'année commençait chez eux au mois de *mars*, que Romulus avait consacré au dieu de la guerre; venait ensuite *avril*, du mot *aprilis* dérivé de *aperire*; puis *mai*, du mot *majores*; *juin* de *Junon* ou du mot *juniores*; *juillet*, de *Jules César*; *août* de l'empereur Auguste, *septembre* du mot *septem* (sept), comme étant le septième mois depuis mars; *octobre*, du mot *octo* (huit), comme étant le huitième; et ainsi de suite. On ne comptait que dix mois du temps de Romulus; mais Numa-Pompilius en ajouta deux autres, savoir : *janvier*, du dieu *Janus*, et *février*, du mot *februa*, employé pour désigner les expiations qui se faisaient pour apaiser les morts, et qui avaient lieu dans ce mois.

8. Chez les Romains, le mois avait trois parties appelées *calendes*, *nones* et *ides*. Les calendes commençaient le premier du mois; les nones arrivaient toujours neuf jours avant les ides, d'où leur venait la dénomination de *nones*. Le nom des ides était dérivé du mot étrusque *iduo*, qui signifie partager, parce que les ides partageaient en effet le mois en deux parties à peu près égales : elles tombaient le 15, dans les mois de *mars*, de *mai*, de *juillet* et *d'octobre*. Dans les autres mois, elles avaient lieu le 13. Il résultait de là que les nones commençaient le 7

dans les quatre mois que nous venons d'indiquer, et dans les autres le 5 seulement. Les jours intermédiaires s'indiquaient en rétrogradant, de cette façon : on appelait *pridie kalendas* ou *ante kalendas*, la veille des calendes; *tertio kalendas*, l'avant-veille; *quarto kalendas*, le 4 avant les calendes, ainsi de suite. Il en était de même des *nones* et des *ides* : *pridie*, *tertio*, etc., *nonas*, la veille, l'avant-veille, etc., des nones; *pridie*, *tertio*, *quarto*, etc., *idus*, la veille, l'avant-veille des ides, le 4 avant les ides, etc.

Le nombre des jours entre les calendes et les nones n'étant pas constamment le même : le lendemain des calendes, dans les mois où les nones tombent le 5, s'appelle *quarto nonas*, le 4 avant les nones, parce que dans ces mois il n'y a que trois jours entre les susdites époques, au lieu que dans les autres mois, on appelle le lendemain des calendes *sexto nonas*, le 6 avant les nones, parce qu'il y a cinq jours entre ces mêmes époques dans les autres mois. Il en est de même des jours qui se trouvent entre les ides et les calendes subséquentes, soit parce que les ides sont tantôt le 13 et tantôt le 15; soit parce que les mois ont tantôt 31, tantôt 30 et tantôt 28 jours, et c'est pour cela que le lendemain des ides s'appelle ou le 19 ou le 17 ou le 16 avant les calendes. Il en est autrement pour ce qui concerne les jours qui se trouvent entre les nones et les ides : quand même ces époques soient sujettes à variation, on dit toujours *octavo idus*, le 8 avant les ides, le lendemain des nones, parce qu'il y a toujours neuf jours entre les nones et les ides.

Cette manière d'indiquer les jours du mois est en usage, aujourd'hui encore, dans la cour romaine, et c'est ainsi que sont datées les Constitutions Apostoliques.

9. Tout le monde sait que l'origine de la semaine remonte aux premiers jours de la création, lorsque Dieu ayant tiré du néant et mis en ordre toutes les choses créées dans l'espace de six jours, il se reposa le septième, qui fut appelé pour cela *sabbat* et donna son nom à toute la semaine, en sorte qu'anciennement on désignait les jours de la semaine par ces mots : *Prima*, *secunda*, *tertia sabbati*; et c'est par suite de cet usage que le pharisien de l'Évangile a pu dire convenablement, *jejunio bis in sabbato*, je jeûne deux fois la semaine.

Parmi les chrétiens, les jours de la semaine s'appellent, le premier, *dimanche*, *dies dominicus*, jour du Seigneur, parce que ce jour est spécialement consacré à son culte et nous rappelle la résurrection de notre divin Sauveur, qui a eu lieu le dimanche de Pâques; les autres jours sont nommés férie 2e, 3e, 4e, 5e, 6e, et samedi.

Chez les Gentils, le premier jour de la semaine s'appelait le jour du soleil; le second, jour de la lune (lundi); le troisième, jour de Mars (mardi); le quatrième, jour de Mercure (mercredi); le cinquième, jour de Jovis ou de Jupiter (jeudi; le sixième, jour de Vénus (vendredi); le septième, jour de Saturne (samedi); par où l'on voit que la semaine et le souvenir de la création n'étaient pas tout à fait effacés de la mémoire des païens. Ces dénominations sont encore en usage, au moins partiellement,

on le sait, parmi les chrétiens, et elles tirent leur origine des astres auxquels on donne ces divers noms.

10. L'année sacrée chez les Juifs datait du mois où s'opéra leur délivrance de la servitude des Egyptiens (*Exode*, XII, 2; *Lév.*, XXIII, 5; *Nombr.*, VIII, 16), c'est-à-dire du mois qui fut appelé *Nizan* après la captivité de Babylone: car, dans le Pentateuque, on ne lui donne pas d'autre nom que celui de *premier mois*, ou mois d'*Abid*, c'est-à dire *mois des fruits nouveaux* (*Exode*, XIII, 4 ; *Deuter*. XVI, 1); les autres mois sont appelés dans le Pentateuque, *second*,... *septième mois*, etc.; mais, dans le IIIe livre des Rois (VI, I et 17), le second mois s'appelle *Zius*, et il fut appelé *Fiar*, après la captivité, où l'on donnait le nom de *Sivan* au 3e; le nom de *Tamuz* au 4e ; de *Ab* au 5e ; d'*Eliel* au 6e; de *Tirzi* au 7e (ce mois est appelé *Ethanim* dans le IIIe livre des Rois, chap. VIII, 2) ; de *Marchesvan* au 8e (on l'appelle *Bul* au chap. VI v. 38 du IIIe livre des Rois); de *Casleu* au 9e; de *Thabet* au 10e; de *Sebeth* au 11e ; d'*Adar* au 12e.

Chez les Juifs, quand il y avait un mois lunaire embolismique ou intercalaire (nous dirons plus loin ce que c'est [16]), on lui donnait le nom de *Véadar*. Avant Moïse l'année paraît avoir commencé au septième mois, appelé *Tizri*; et il semble même qu'après Moïse l'année civile commençait à ce même mois (Zallinger, *Appendix historica*, c. I, no 11).

11. — 3o L'*année astronomique* est de deux espèces : l'année solaire et l'année lunaire. L'année solaire est l'espace de temps qu'il faut au soleil parti d'un équinoxe ou d'un solstice pour revenir à ce même équinoxe ou à ce même solstice. Ce temps est sujet à quelques variations ; mais, calculé d'après la moyenne, il est, selon Copernic, de 365 jours, 5 heures, 49 minutes, 6 secondes; selon Cassini, de 365 jours, 5 heures, 48 minutes, 49 secondes; selon Delalande, de 365 jours, 5 heures, 48 minutes, 51 secondes; et selon le *Dictionnaire des dates* (Ve *Calendrier*), de 365 jours, 5 heures, 48 minutes, 45 secondes.

12. La différence entre l'année astronomique solaire et l'année du calendrier est donc, selon M. Delalande, de 11 minutes et 9 secondes; et selon le *Dictionnaire des dates*, de 11 minutes, 15 secondes.

13. L'année lunaire est l'espace de temps que mettent le soleil et la lune pour opérer douze fois leur conjonction. La durée de cette année, calculée d'après la durée moyenne du mois lunaire que nous avons relatée plus haut, est de 354 jours solaires, 8 heures, 48 minutes, 38 secondes, 9 tierces, 36 quartes.

Or, si de l'année astronomique telle qu'elle est donnée par le

Dictionnaire des dates.	365j	5h	48m	45s	0t	0q
on retranche l'année lunaire. .	354	8	48	38	9	36
on aura pour différence. . . .	10	21	0	6	50	24

Et si de l'année solaire civile, c'est-à-dire de l'année du calen-

drier.	365j	6h	00m	0s	0t	0q
on retranche l'année lunaire. .	354	8	48	38	9	36
on aura pour différence. . . .	10	21	11	21	50	24

L'année lunaire commune du calendrier est composée de douze mois lunaires, dont six de 30 jours et six de 29 jours seulement, formant un total de 354 jours.

ART. II.

COMMENT S'EST FORMÉ LE CALENDRIER AUJOURD'HUI GÉNÉRALEMENT SUIVI PARMI LES NATIONS CHRÉTIENNES.

14. Il existe un moyen assez facile de déterminer, au moins approximativement, la longueur de l'année solaire : on trace une méridienne sur un plan horizontal, on élève sur cette méridienne un style perpendiculaire, puis on observe le temps qui s'écoule depuis l'instant où l'ombre du style est la plus courte, c'est-à-dire à partir du solstice d'été, jusqu'au moment où l'ombre est la plus longue, ce qui arrive au solstice d'hiver. Cet espace de temps est à peu près la moitié de l'année; et si l'on attend que le soleil soit revenu au point où l'ombre est la plus courte, c'est-à-dire au solstice d'été suivant, on aura l'année dans son intégrité.

15. Faute d'instruments assez perfectionnés, l'année ne put d'abord être précisée d'une manière parfaitement exacte; et c'est la cause peut-être qui fit d'abord confondre les années solaires avec les années lunaires; mais lorsque, à la suite d'expériences souvent répétées, on eut constaté que l'année solaire se composait d'environ 365 jours, et que, par conséquent, elle différait de 11 jours de l'année lunaire, que l'on ne croyait être que de 354 jours, il fut nécessaire par intervalle, c'est-à-dire environ tous les trois ans, d'ajouter à l'année lunaire une lunaison ou un mois lunaire, pour rendre cette année égale à l'année solaire. Mais cette addition triennale n'égalisant pas ces deux sortes d'années d'une manière parfaite, on imagina divers cycles ou périodes d'années, après lesquelles on crut que la lune et le soleil revenaient au même point, et se retrouvaient entre eux dans les mêmes rapports. Nous nous contenterons d'exposer ici avec quelques détails le cycle de Méton qui a donné naissance au *Nombre d'or*.

16. Cet astronome, qui vivait 439 ans avant l'ère chrétienne et était athénien, crut avoir constaté qu'après la période de 19 années solaires, les lunaisons s'accordaient parfaitement avec le soleil : les années solaires étant en effet de 365 jours (on le croyait à cette époque), cela formait un total de 6,935 jours. — Répétées dix-neuf fois, les années lunaires, qui n'étaient que de 354 jours, formaient seulement un total de 6,726. La différence est, comme on le voit, de 209 jours. Mais comme ces 209 jours équivalent à six lunaisons de 30 jours et à une lunaison de 29 jours, en ajoutant ces sept lunaisons aux 19 années lunaires, les lunaisons se trouvaient en accord parfait avec les années solaires. Ces lunaisons appelées *Embolismiques*, c'est-à-dire intercalaires, s'ajoutaient, celles de 30 jours, aux années, 3, 5, 8, 11, 13, 16 de la période, et la lunaison de 29 jours, à la 19e année, c'est-à-dire à la fin de la période.

17. Pour réduire ce système en pratique, Méton imagina le *Nombre d'or*; voici en quoi il consistait : la nouvelle lune tombant le 1er janvier de la 3e année de la période, il plaça dans le calendrier le nombre 3 au 1er janvier; mais comme au 1er janvier de l'année suivante, c'est-à-dire la 4e année de la période, la lune devait avoir 11 jours, et qu'elle ne devait se renouveler conséquemment que le 20 du même mois, Méton plaça le nombre 4 au 20 janvier; pour la même raison, il plaça le nombre 5 au 9 janvier, parce que, la 5e année de la période, la lune devait avoir 22 jours au 1er janvier, et se renouveler le 9 du même mois; et ainsi de suite pour le placement des autres nombres de la période.

Le nombre 3, affecté au 1er janvier, fut de nouveau placé le 31 de ce même mois, ces deux jours étant séparés par une lunaison complète de 30 jours; puis le 1er mars, après une lunaison de 29 jours. Ainsi de suite dans les autres mois après des lunaisons successives de 30 et de 29 jours. Il en fut de même du nombre 4, qui, d'abord placé au 20 janvier, se retrouvait au 18 février, au 20 mars, etc., et il en était de même des autres nombres de la période jusqu'à 19.

18. Ce cycle fut appelé *Ennéadécatéride*, mot composé du grec et qui signifie période de 19 ans. On lui donna aussi le nom de *Nombre d'or*, parce que le chiffre indiquant la nouvelle lune, pour l'année courante, était inscrit en or dans le calendrier.

19. La méthode de Méton eût été excellente pour régler les temps, si les révolutions de la lune et du soleil se fussent parfaitement rencontrées au bout de 19 ans; ou, ce qui revient au même, si l'année solaire eût été exactement de 365 jours, et l'année lunaire, de 354 : mais nous avons vu plus haut qu'il en était autrement : l'année solaire a 365 jours et près de six heures ; l'année lunaire a 354 jours et près de neuf heures. Dès lors les nouvelles lunes ne pouvaient arriver exactement aux époques indiquées par la méthode; il fallait de temps à autre changer la place des nombres d'or. Cette méthode étant peu commode, on songea à la réforme du calendrier.

20. Jules César tenta cette œuvre importante aidé des lumières d'un célèbre astronome d'Alexandrie, Sosigène, lequel avait cru constater que l'année solaire était composée non-seulement de 365 jours, mais encore de six heures entières. Ces six heures formant un jour entier au bout de quatre ans, Jules César statua qu'on ajouterait un jour à chaque 4e année; et que, par conséquent, chaque 4e année aurait 366 jours. Il régla encore que cette addition se ferait au mois de février, le 6 des calendes de mars, et que, pour ne pas changer le nombre des jours assignés aux calendes de ce même mois, on répéterait deux fois (*bis*) *sexto calendas*. De là la nom de bissextile donné à cette 4e année.

21. Il fut statué en outre que l'année commencerait le 1er janvier, à cause de la proximité de ce jour avec le solstice d'hiver, et aussi parce que l'année où eut lieu cette réforme, c'est-à-dire en l'an 45 avant Jésus-Christ, ou l'an 708 de la fondation de Rome, la nouvelle lune tombait précisément le 1er janvier, 10 jours après le solstice d'hiver (V. *Dictionn. des dates*, vo *Calendrier*).

22. En réformant ainsi le calendrier, Jules César avait eu surtout en vue de faire concorder l'année civile, c'est-à-dire l'année du calendrier, avec l'année tropicale ou astronomique; mais il employa à cette fin un système défectueux, en ce qu'il supposait que l'année tropicale étaitcomposée de365 jours etsix heures entières, tandis que, comme nous l'avons dit précédemment, selon Delalande, il s'en fallait de 11 minutes et 9 secondes qu'elle atteignît les 365 jours et les six heures entières, et, selon le *Dictionnaire des dates*, il s'en fallait de 11 minutes et 15 secondes.

Or, ces 11 minutes et 9 secondes de Delalande étant répétées 129 fois, forment un total de 86,301 secondes, et comme le jour a 86,400 secondes, il résulte qu'au bout de 129 ans, selon Delalande, l'année tropicale différerait d'environ un jour de l'année civile; et si la supputation du *Dictionnaire des dates* devait être préférée, on trouverait, au bout de 128 ans, le total précis de 86,400 secondes; c'est-à-dire que l'année tropicale précéderait exactement d'un jour l'année civile, et l'équinoxe réel arriverait ainsi un jour plus tôt que ne l'indique le calendrier; il arriverait de même deux jours plus tôt au bout de 256 ans, et trois jours après 384 ans. Le calendrier de Jules César avait donc aussi besoin de réforme. Nous dirons bientôt comment elle s'est opérée.

23. La société chrétienne n'avait pas seulement besoin d'un bon cycle solaire, il fallait surtout un cycle lunaire bien exact. On sait en effet que chez les chrétiens, comme parmi les juifs, la fête de Pâques est la fête principale, d'où la plupart des autres dépendent. Cette fête se célébrait chez les Juifs le 14e de la lune le plus voisin de l'équinoxe du printemps (*Exod.*, XII, 18; *Lévit.*, XXIII, *Nombr.*, XXVIII, 16). Les chrétiens la célèbrent aussi à cette époque, non pas pourtant le 14e de la lune, pour ne pas la célébrer en même temps que les juifs, mais ils renvoient cette solennité au dimanche suivant, et ceux qui avaient voulu la célébrer le 14, d'abord improuvés, furent condamnés ensuite comme hérétiques sous le nom de quartodécimans dans les conciles d'Arles et de Nicée.

24. Il importe donc extrêmement à l'Église d'avoir un moyen sûr pour connaître la lune pascale.

On employa à cette fin, dans les premiers siècles de l'Église, diverses espèces de cycles : les uns eurent recours à l'*octoéride* ou cycle de saint Hippolyte, les autres se servirent d'un cycle de 84 ans, d'autres de l'*Ennéadécatéride* de Méton. (V. Zallinger, *Appendix histor.*, ch. IV, etc.)

Enfin le concile de Nicée, qui eut lieu l'an 325, statua trois choses : 1° que la fête de Pâques ne serait célébrée que le dimanche qui suivrait le 14 de la lune, conformément à ce qui s'était pratiqué dès les temps apostoliques; 2° que la lune de Pâques serait toujours celle dont le 14e jour était ou le 21 mars, jour où se rencontra l'équinoxe, en l'année de la tenue de ce concile, ou le jour le plus rapproché qui venait ensuite; et jamais celle dont le 14e tombait avant l'équinoxe; 3° quant à la supputation des lunaisons, le concile admit le cycle

Enneadécatéride et le système du *Nombre d'or*. On en a la preuve dans la lettre de saint Ambroise aux évêques d'Emilie, dans laquelle, parlant des Pères de Nicée, il dit : *Convenientes ad synodum Nicænam..., admiranda decreta... super celebritate memoratâ* (paschali), *congregatis peritissimis, calculandi decem et novem annorum collegêre rationem et quasi quemdam constituêre circulum, ex quo exemplum in annos reliquos gigneretur : hunc circulum Enneadecaterida nuncupaverunt* (V. Zallinger, *ibid.*, ch. v, n° 41, etc.).

25. Il résulte des décrets susmentionnés du Concile de Nicée que la fête de Pâques ne peut arriver avant le 22 mars, ni être différée au delà du 25 avril. Si, en effet, le 14e de la lune tombe le 21 mars, quand même ce jour serait un dimanche, ce ne peut être la fête de Pâques, qui ne doit pas se célébrer le 14 de la lune; on pourrait seulement la célébrer le lendemain, si c'était un dimanche, et c'est le jour le plus rapproché. D'autre part, quand le 14e de la lune tombe le 18 avril, et c'est l'époque la plus reculée du 14e de la lune pascale, il peut également arriver que ce jour-là soit un dimanche, et par conséquent que la fête de Pâques doive être ajournée au dimanche suivant, d'après les prescriptions du Concile de Nicée, et dans ce cas la fête de Pâques aura lieu le 25 avril, époque la plus reculée où puisse se rencontrer cette fête.

L'Église ne célèbre pas la fête de Pâques le 14e de la lune de mars, parce que ce jour-là est celui des humiliations du Sauveur, et qu'il ne convient pas qu'on célèbre le triomphe de l'Homme-Dieu en même temps que les juifs, qui l'ont fait mourir, solennisent leur délivrance de la captivité d'Egypte.

26. Il s'est élevé souvent des discussions au sujet du jour où devait se célébrer la Pâque. On peut voir dans Zallinger (*ibid.*, ch. VI, n° 48) comment saint Ambroise résolvait les difficultés à cet égard dans sa lettre aux évêques d'Emilie.

27. Pour assigner à la fête de Pâques le jour qui lui convient, non-seulement il faut connaître le 14e de la lune pascale, mais encore il faut trouver le jour du dimanche. Pour l'indiquer, Victor d'Aquitaine imagina un cycle de 532 ans obtenu par la multiplication du chiffre 19 (cycle de Méton), avec le chiffre 28, qui exprime les années du cycle solaire ou des lettres dominicales. La raison fondamentale de ce cycle de 532 ans est qu'on croyait que les nouvelles lunes arrivaient toujours au même instant de l'année civile où elles étaient arrivées 19 ans auparavant, et qu'après 28 ans les jours de la semaine se rencontraient aux mêmes jours de chaque mois. Dans cette hypothèse, la fête de Pâques et les autres fêtes de l'année revenaient nécessairement dans le même ordre tous les 532 ans.

28. Denis-le-Petit adopta ce système et le fit adopter généralement vers l'an 533. C'est lui qui introduisit l'usage de dater les années à partir de l'incarnation de Jésus-Christ, quoique l'opinion assez commune des érudits soit qu'il n'a pas exactement indiqué cette époque. Avant lui, les uns dataient les années à partir de la fondation de Rome d'autres à partir du commencement du règne de Dioclétien.

29. Le cycle adopté par Denis-le-Petit ne pouvait remédier suffisamment aux imperfections des cycles antérieurs; on y supposait toujours que l'année solaire était de 365 jours et six heures entières, et, en outre, qu'au bout de 19 ans, c'est-à-dire après 235 lunaisons, les années concordaient exactement avec les années solaires. Or, nous avons vu tout à l'heure que non-seulement l'année tropicale avait 11 minutes 9 ou 15 secondes de moins que l'année du calendrier, mais que les 235 lunaisons sont presque d'une heure et demie plus courtes que les 19 années du cycle de Méton.

En effet, 365 jours et six heures multipliées par 19 donnent 6,939 jours 18 heures, tandis que les lunaisons, ayant en moyenne chacune 29 jours 12 heures 44 minutes 3 secondes 10 tierces 48 quartes, si on les multiplie par 235, on trouve : 1° que 48 quartes font 11,280 quartes ou 188 tierces; 2° que 10 tierces font 2,350 tierces, en y ajoutant 188 tierces du produit précédent, on a 2,538 tierces ou 42 secondes, plus 18 tierces ; 3° que 3 secondes font 705 secondes, qui, avec les 42 précédemment obtenues, font 747 secondes, ou 12 minutes 27 secondes ; 4° que 44 minutes font 10,340 minutes, et en y ajoutant 12 minutes, on a 10,352 minutes, ou 172 heures 32 minutes; 5° que 12 heures font 2,820 heures, et en y ajoutant 172 heures, on a 2,992 heures ou 124 jours plus 16 heures; 6° que 29 jours font 6,815 jours, auxquels si on ajoute 124, on aura 6.939 jours.

235 lunaisons forment donc un total de 6,939 jours, 16 heures, 32 minutes, 27 secondes, 18 tierces.

Or, si de. .	6,939 j	18h	0m	0s	0t	contenus dans les 19 ann. solaires,
on retranche	6,939	16	32	27	18	contenus dans les 19 ann. lunaires,
il manquera.	»	1	27	32	42	aux années lunaires pour égaler les 19 années solaires, telles qu'on les supposait avant la réforme grégorienne.

30. Si donc, après 19 ans, l'année lunaire commence 1 heure, 27 minutes, 32 secondes, 42 tierces avant l'année solaire, après 312 ans et demi environ, la nouvelle lune doit arriver un jour avant l'époque que lui assignait le calendrier.

On a ce résultat au moyen de la règle proportionnelle suivante : 1 heure 27 minutes 32 secondes 42 tierces, ou 315,162 tierces, sont à 19, comme 1 jour, ou 5,184,000 tierces, sont à X, et l'on obtient pour 4e terme 312 ans, 6 mois et près de 9 jours.

31. Pour les causes ci-dessus énumérées, il était arrivé, avec le temps, que l'année civile ne concordait plus avec l'année tropical et que l'équinoxe, qui devait avoir lieu au 21 mars ne tombait, au seizième siècle, que le 11 du même mois. Les lunaisons arrivaient également quatre jours avant l'époque marquée sur le calendrier d'après le cycle de Méton; et les mêmes causes produisant toujours leur effet, l'équinoxe aurait fini par arriver à l'époque du solstice, et la fête de Pâques se serait célébrée vers le temps de Noël.

32. On tenta souvent la réforme du calendrier ; elle fut proposée par le cardinal d'Ailly; Gerson fit instance pour la faire admettre au concile de Constance; Sixte IV mit la main à l'œuvre avec le secours de l'as-

tronome Régiomontan, et ne put achever cette entreprise. La question fut agitée au concile de Trente, qui renvoya l'affaire au Saint-Siége. En 1581 enfin, Grégoire XIII, assisté des plus célèbres astronomes de son temps, et surtout avec l'aide d'Aloysius Lelius, médecin romain, et du savant jésuite Clavius, mit la dernière main à cette importante réforme, comme nous allons le dire.

33. Ne voulant pas qu'il fût en rien dérogé à l'antique prescription de Nicée, d'après laquelle la pleine lune pascale (ou plutôt le 14e de cette lune) doit toujours être celle qui arrive le 21 mars ou le jour le plus rapproché qui vient après ce 21 mars, le Pontife ordonna que l'on retrancherait dix jours au mois d'octobre 1582, depuis le 4 de ce mois, fête de saint François jusqu'au 15, jour où l'on célèbre aujourd'hui la fête de sainte Thérèse. Le motif qui le détermina à choisi cette époque, pour le retranchement en question, c'est que les fêtes qui se rencontraient dans cet intervalle étaient moins nombreuses et de moindre importance que celles qu'on trouve aux autres époques de l'année.

Les erreurs du passé se trouvaient ainsi corrigées, mais il fallait prévenir les erreurs nouvelles. A cette fin, tout en conservant la succession quadriennale des années bissextiles, Grégoire XIII établit qu'il y aurait exception pour certaines années séculaires, et que les années 1700, 1800, 1900 seraient années communes, mais que les années 1600, 2000, seraient bissextiles; que de nouveau les années 2100, 2200, 2300 seraient communes, et que les années 2400, 2800 seraient bissextiles, les années 2500, 2600, 2700, restant communes, et ainsi de suite.

Quant au cycle lunaire, il régla qu'on n'emploierait plus les nombres d'or pour la désignation des lunes nouvelles; mais qu'on leur substituerait les épactes, qui occupent toujours la même place dans le calendrier, bien que toutes les années elles changent de quotité [1].

34. Le mot *épacte* est dérivé du grec et signifie *ajouté*. On se sert des épactes pour désigner le nombre de jours qu'a la lune au premier janvier; ces jours ajoutés aux lunaisons précédentes rendent l'année lunaire égale à l'année solaire. Voici l'ordre dans lequel les épactes sont disposées dans le calendrier : au 1er janvier on place un astérisque; quand les épactes d'une année sont indiquées par cet astérisque, la nouvelle lune doit avoir lieu cette année le 1er janvier. Le 2 janvier on place le chiffre XXIX, parce que la lune a 29 jours le 1er janvier, quand elle se renouvelle le 2. Pour le même motif, le chiffre XXVIII

[1] Voici comment s'exprime Grégoire XIII dans sa bulle *Inter gravissimas*. « Ne in posterùm a XII kalendas aprilis (21 mars) æquinoctium recedat, statuimus bissextum, quarto quoque anno, uti mos est, continuari debere, præterquam in centesimis annis, qui, quamvis bissextiles antea semper fuerint, qualem etiam esse volumus annum 1600, post eum tamen, qui deinceps consequentur centesimi, non omnes bissextiles sint, sed in quadringentis quibusdam annis, primi quique trecenti sine bissexto transigantur, quartus vero quisque centesimus bissextilis sit : ita ut anni 1700, 1800, 1900 bissextiles non sint, anno vero 2000, more consueto, dies bissextus intercaletur Februario dies 29 continenti. Idemque ordo intermittendi intercalandique bissextum semper servetur. Vide *Zallinger*, c. II, § 130.

est placé le 3 janvier, et ainsi de suite des autres épactes, comme on peut le voir dans le calendrier placé en tête des bréviaires.

35. Tous les deux mois, les chiffres XXV et XXIV sont réunis le même jour : la raison en est que les mois lunaires dans le calendrier sont supposés avoir alternativement 30 et 29 jours.

Dans les mois où les épactes XXV, XXIV ne sont pas réunies sous le même jour, on place le chiffre arabe 25 à côté de l'épacte XXV, et dans les mois où les susdites épactes sont réunies, on écrit le chiffre arabe 25 à côté de l'épacte XXVI. Cela se fait ainsi pour éviter que les nouvelles lunes se rencontrent deux fois le même jour dans le courant du cycle de dix-neuf ans : ce qui pourrait avoir lieu quand les épactes sont XXIV et XXV. — D'après une ancienne coutume, le mois lunaire pascal étant toujours supposé n'avoir que 29 jours, ces deux nombres sont placés le 5 avril, limite de la lune pascale, qui doit se renouveler depuis le 8 mars jusqu'au 5 avril.

Il ne faut pas oublier que, dans les années bissextiles, la même épacte est assignée au 24 et 25 février.

36. En supposant que la nouvelle lune tombe la première année du cycle de Méton, voici l'ordre dans lequel les épactes concourent avec le nombre d'or.

Nombres d'or :	1	2,	3,	4,	5,	6,	7,	8,	9,	10,	11,	12,
Epactes :	*	XI,	XXII,	III,	XIV,	XXV,	VI,	XVII,	XXVIII,	IX,	XX,	I,

Nombres d'or :	13,	14,	15,	16,	17,	18,	19
Epactes :	XII,	XXIII,	IV,	XV,	XXVI,	VII,	XVIII

37. On ajoute, comme on voit, onze jours aux épactes de l'année précédente. Observez néanmoins qu'en recommençant le cycle du nombre d'or, il faut ajouter douze jours à l'épacte correspondante au nombre 19 de la période précédente pour avoir l'épacte du nombre 1 de la période qui recommence. La raison en est, selon que nous l'avons déjà fait observer, que la dernière lune embolismique n'est pas de trente jours, mais seulement de 29; en ajoutant XI à l'épacte XVIII, on complète en effet ce nombre de 29 jours, et par conséquent la lune nouvelle aura lieu le premier janvier. Mais comme, pour exprimer les nouvelles lunes, il faut qu'il reste 0, et que la règle ordinaire est de retrancher 30, on obtient le même résultat en ajoutant 12, et en retranchant 30 selon ladite règle, au lieu de 29 qu'on devrait retrancher dans ce cas, si on n'ajoutait que le chiffre 11.

38. Observez encore que l'épacte ne peut jamais être XXX, car, dans ce cas, le mois lunaire est complet ; en retranchant en effet 30 jours, il reste zéro exprimé par une astérisque *, et ce signe indique la nouvelle lune lorsqu'il désigne l'épacte de l'année.

Les lunaisons indiquées d'après la méthode précédente diffèrent en quelque sorte des lunaisons astronomiques, et même des lunaisons marquées dans les *almanachs*. Nous ferons connaître plus tard comment on procède pour obtenir les lunaisons des almanachs.

39. Pour les motifs exposés dans l'article précédent, le même tableau ne pouvant toujours servir à trouver les épactes d'une époque quel-

conque, voici celui auquel il faudrait avoir recours pour l'époque de la réforme opérée par Jules César, l'année 45 avant l'ère chrétienne. En cette année le nombre d'or était 14, et la lune fut nouvelle le 1er janvier.

Nombres d'or :	14,	15,	16,	17,	18,	19,	1,	2,	3,	4,	5,
Epactes :	*	XI,	XXII,	III,	XIV,	XXV,	VII,	XVIII,	XXIX,	X,	XXI,

Nombres d'or :	6,	7,	8,	9,	10,	11,	12,	13
Epactes :	II,	XIII,	XXIV,	V,	XVI,	XXVII,	VIII,	XIX

40. On trouve, en tête des bréviaires, le tableau qui faisait règle immédiatement avant la réforme grégorienne. Nous le reproduisons ici:

Nombres d'or :	1,	2,	3,	4,	5,	6,	7,	8,	9,	10,	11,
Epactes :	XI,	XXII,	III,	XIV,	XXV,	VI,	XVII,	XXVIII,	IX,	XX,	I,

Nombres d'or :	12,	13,	14,	15,	16,	17,	18,	19
Epactes :	XII,	XXIII,	IV,	XV,	XXVI,	VII,	XVIII,	XXIX

Si on n'a pas perdu de vue les explications données ci-dessus, on reconnaîtra que ces deux tableaux sont en parfait accord. En effet, dans le premier tableau les épactes étaient VII, la première année du cycle de Méton qui tombait une année avant notre ère vulgaire. Or, aux épactes qui auraient pu être employées à l'époque de ce premier tableau, c'est-à-dire à l'époque de l'incarnation, il faut ajouter 4 jours pour avoir les épactes qui pouvaient servir au temps qui a précédé immédiatement la réforme grégorienne; car, comme nous l'avons déjà dit, tous les 312 ans et demi ou environ, il faut ajouter une épacte au cycle lunaire, pour le faire concorder avec les années solaires : mais, à partir de la période de 312 ans et demi, qui avait cours au temps de Jésus-Christ, et qui expira vers l'an 300 de notre ère, jusqu'à l'époque de la réforme grégorienne en 1582, la susdite période de 312 ans et demi s'est écoulée au moins quatre fois. Donc il faut ajouter quatre jours aux épactes de l'époque de l'incarnation, pour avoir les épactes qui avaient cours au moment de la réforme grégorienne. Ajoutez en effet ces quatre jours au premier des deux derniers tableaux, et vous aurez précisément le second. Ces deux tableaux sont donc en harmonie parfaite.

41. Dix jours ayant dû être retranchés de l'année civile, à l'époque de la réforme grégorienne, à cause de la précession des équinoxes, pour rendre cette année conforme à l'année tropicale, il fallut aussi retrancher dix jours aux épactes alors en usage, pour que ces épactes concordassent avec le calendrier réformé. C'est ce qui est effectué dans le tableau suivant. On ne doit pas oublier que l'année 1582, où cette réforme fut opérée, était la sixième du cycle de Méton.

Nombres d'or :	6,	7,	8,	9,	10,	11,	12,	13,	14,	15,	16,
Epactes :	XXVI,	VII,	XVIII,	XXIX,	X,	XXI,	II,	XIII,	XXIV,	V,	XVI,

Nombres d'or :	17,	18,	19,	1,	2,	3,	4,	5
Epactes :	XXVII,	VIII,	XIX,	I,	XII,	XXIII,	IV,	XV

42. On put faire usage du tableau qui précède jusqu'à l'année 1700,

exclusivement. L'année 1700 n'ayant pas dû être bissextile, il fallut, cette année-là, réduire les épactes d'un jour ; et par conséquent, le nombre d'or étant 10, cette année-là, les épactes au lieu d'être X, comme le veut le tableau qui précède, ne durent plus être que IX l'année 1700, et l'année suivante que XX au lieu d'être XXI, etc. ; et la concordance entre les épactes et les nombres d'or dut se régler de la manière suivante jusqu'en l'année 1900 exclusivement :

Nombres d'or :	10,	11,	12,	13,	14,	15,	16,	17,	18,	19,	1,
Epactes :	IX,	XX,	I,	XII,	XXIII,	IV,	XV,	XXVI,	VII,	XVIII,	*,
Nombres d'or :	2,	3,	4,	5,	6,	7,	8,	9			
Epactes :	XI,	XXII,	III,	XIV,	XXV,	VI,	XVII,	XXVIII			

A la vérité, l'année 1800 n'ayant pas été bissextile, on aurait dû également diminuer les épactes d'un jour à partir de cette année ; mais, comme vers cette époque il fallait ajouter un jour, à cause de la période de 312 ans et demi, dont nous avons parlé (nos 30, 40) et qui s'accomplissait alors, il y avait compensation, et le tableau pouvait rester le même jusqu'en l'année 1900, où il faudra de nouveau retrancher un jour des épactes en usage jusque-là, par la raison que cette année ne devra pas être bissextile ; on devra composer un nouveau tableau pour la concordance des épactes et du nombre d'or, lequel pourra servir jusqu'à l'année 2200 [1].

Tel fut le système adopté par Grégoire XIII pour la réforme du calendrier.

43. Ce système a remédié sans doute à la plupart des défauts de l'ancien calendrier ; mais on aurait tort de croire qu'il est d'une perfection absolue. On y suppose, en effet, que l'année solaire a 365 jours 5 h. 49 m., 12 s., tandis que, d'après le *Dictionnaire des dates*, elle n'a que 365 jours 5 h. 48 m. 45 s. Or, cette différence de 27 secondes parvient à former un jour entier au bout de 3200 ans ; car un jour contenant 86,400 secondes, si on divise ce chiffre par 27, le quotient est 3100 ; si donc la supputation du *Dictionnaire des dates* est exacte, on sera obligé de supprimer une année bissextile de plus au bout de 3200 ans et d'en retrancher par conséquent 25 au lieu de 24, qu'il suffirait de supprimer en s'en tenant au calcul adopté par Grégoire XIII. Mais le remède à ce mal est très-facile à employer, comme on le voit.

[1] « On a décidé, dit M. Garcet, dans son ouvrage intitulé : *Leçons nouvelles de cosmographie*, n° 67, qu'à chaque année séculaire non bissextile, on diminuerait d'une unité les épactes : c'est la *métemptose* ou équation solaire. En outre, on est convenu que de trois siècles en trois siècles (en 1500, 1800, 2100) on augmenterait les épactes d'une unité : c'est la *proemptose* ou équation lunaire. Ces deux corrections s'annulent quelquefois l'une par l'autre. Ainsi, en 1800, il a fallu diminuer les épactes parce que l'année n'était pas bissextile, et les augmenter parce que l'année faisait partie de la période de 1500, 1800, 2100, etc. Ce qui est revenu à n'y rien changer. En 1900, les épactes seront diminuées d'une unité. »

44. En outre, les jours lunaires indiqués par le calendrier ne concordent pas bien exactement avec les lunaisons astronomiques; ils peuvent différer entre eux d'un jour ou deux : d'où il pourrait arriver que le 14e de la lune pascale tombât un dimanche ou le 21 mar d'après le calendrier, tandis que la pleine lune astronomique arriverait avant ce même dimanche ou avant l'équinoxe; et par là même la fête de Pâques, s'il l'on s'en tenait aux lunaisons astronomiques, se célébrerait souvent à des époques toutes différentes de celles où elle se célèbre d'après le calendrier. Mais ce défaut de coïncidence, examiné de près, est bien moins grave qu'on ne le supposerait d'abord. En effet, l'époque assignée à la fête de Pâques est d'institution ecclésiastique seulement. Or, l'Église a établi que cette fête se célébrerait, non le dimanche qui suit la pleine lune astronomique, mais celui qui suit le 14e de la lune tel que l'indique le calendrier; il ne peut donc y avoir de difficulté à cet égard. D'ailleurs, en suivant la pleine lune astronomique, il pourrait arriver que la fête de Pâques ne dût pas se célébrer le même jour dans l'Église universelle; car la pleine lune astronomique n'arrive pas partout au même instant. Or, il y aurait un inconvénient immense à ce que la fête de Paques fût célébrée dans un pays huit jours et quelquefois un mois après qu'elle a été célébrée dans d'autres. Il n'est donc pas à propos de prendre la pleine lune astronomique pour règle.

45. Les sectes séparées de l'Église alléguant ces difficultés et quelques autres encore peut-être, pour refuser d'admettre la réforme grégorienne, afin de leur ôter tout prétexte, on agita à Rome, dans le dix-septième siècle, la question de savoir si l'on n'apporterait pas quelque modification à cette réforme. Une congrégation spéciale fut établie sous la présidence du cardinal Norizius. Mais, après avoir entendu les plus célèbres astronomes, tels que Cassini et autres, on décida à l'unanimité qu'on s'en tiendrait à ce qui avait été réglé par Grégoire XIII, et que sa réforme était suffisante pour écarter toute erreur notable.

46. La réforme grégorienne fut adoptée immédiatement ou presque immédiatement, non-seulement en Italie et en Espagne, mais en France, en Belgique, en Hollande, dans la Frise, etc. Elle ne fut adoptée en Angleterre qu'en l'année 1752; la Suède imita l'Angleterre en 1753; les protestants d'Allemagne ne l'admirent qu'en 1775, et encore avec des restrictions et sous la clause qu'*on ne découvrirait pas d'autre système meilleur qui serait universellement adopté*. (Voy. Zallinger, *ibid.*, n° 154; le *Dictionnaire des dates*, v° *Calendrier de l'Église.*) La Russie, d'accord avec les Grecs schismatiques, est la seule nation d'Europe qui s'obstine à retenir aujourd'hui l'ancien calendrier, préférant, dit un auteur, être en désaccord avec le ciel, plutôt que de se conformer aux prescriptions de l'Église catholique. Et comme depuis l'époque de la réforme gégorienne, outre les dix jours qu'il fallut alors ajouter à l'année du calendrier, il en faut surajouter deux autres à cause de la précession de l'équinoxe, le calendrier de ces peuples diffère du nôtre de douze jours, et ils en sont au 20 dé-

cembre, par exemple, quand nous sommes arrivés au 1er janvier. Cette différence s'indique de la manière suivante : 20 décembre 1865—1 janv. 1866 ; ou bien : 1-12 janv. 1866, etc. (Voir *Feller*, art. Grégoire XIII : *Zallinger*, ib., c. 12 ; *Dictionnaire des dates, Calendrier* de Grégoire XIII.)

ART. III.

MÉTHODES POUR TROUVER L'INDICTION, L'ANNÉE BISSEXTILE, LE NOMBRE D'OR, L'ÉPACTE, L'AGE DE LA LUNE, LA LETTRE DOMINICALE, LA FÊTE DE PAQUES, ETC.

47. Ces méthodes sont utiles à savoir. Bien qu'on trouve dans les bréviaires ou autres livres l'indication de toutes ces choses pour les années courantes, il peut arriver qu'on ait besoin de les connaître pour des époques non mentionnées dans les livres qu'on a entre les mains.

48. I. *Indiction romaine* : On entend par là une période de 15 années, qui était en usage à Rome, mais dont on ne connaît pas bien l'origine. Ce cycle n'est pas astronomique, mais purement historique. L'indiction ayant dû être 4, en l'année de l'incarnation, si on voulait savoir les indictions des temps antérieurs à Jésus-Christ, il faudrait retrancher 4 unités aux années proposées et diviser le reste par 15. S'il y avait fraction, la soustraire du diviseur 15, et on aurait l'indiction cherchée. S'il n'y avait pas fraction, l'indiction serait 15.

Exemple : On veut savoir quelle a été l'indiction de l'année 106 avant Jésus-Christ. Retranchez 4 de ce chiffre : divisez le restant par 15 ; vous aurez 6 pour quotient et pour reste 12 ; retranchez ce reste de 15, et vous aurez le chiffre 3, qui exprime l'indiction de l'année 106 avant Jésus-Christ.

Pour trouver l'indiction des années qui ont suivi la naissance de Jésus-Christ, il faut ajouter trois unités au chiffre exprimant l'année dont on veut connaître l'indiction, diviser ensuite par 15 ; et la fraction indiquera l'indiction désirée. S'il n'y a pas de fraction, l'indiction est 15. Vous voulez savoir, par exemple, quelle a été l'indiction de l'année 12 après Jésus-Christ ; ajoutez 3 à 12, divisez le total par 15 ; il n'y a pas de restant, et par conséquent l'indiction aurait dû être 15 cette année-là. Je dis : *aurait dû être* 15 : car on croit communément que l'indiction n'a commencé que du temps de Constantin, plus de 300 ans après.

49. — II. *Année bissextile* : Pour la trouver, il faut savoir que l'année qui a précédé notre ère vulgaire, était bissextile. Cela supposé, ou il s'agit des temps antérieurs à Jésus-Christ, ou de ceux qui l'ont suivi. Dans le premier cas, il faut retrancher une unité aux années qui ont précédé Jésus-Christ et diviser ce qui reste par 4. S'il n'y a pas de fraction, l'année est bissextile ; s'il y en a une, elle indique combien il y a d'années à parcourir avant l'année bissextile. Je veux savoir, par exemple, si la 10e année avant Jésus-Christ était bissextile. Je divise 9 par 4 ; il reste 1, ce qui indique que l'année 10e avant Jésus-Christ précédait l'année bissextile.

Depuis Jésus-Christ jusqu'à la réforme grégorienne, il faut diviser

par 4 le chiffre de l'année en question ; s'il n'y a pas de reste, l'année est bissextile ; s'il y a une fraction, elle indique combien il y a d'années écoulées depuis l'année bissextile. Ainsi, pour savoir si l'année 1582 était bissextile, il me faudrait diviser 1582 par 4 ; il resterait 2 ; ce qui indiquerait que l'année bissextile était 2 ans auparavant.

La même opération peut être employée pour les années qui ont suiv la réforme grégorienne, en se rappelant toutefois que les années 1700 1800, 1900, 2100, etc., ne doivent pas être bissextiles, ainsi que nou l'avons déjà fait observer.

50. — III. *Nombre d'or* : Bien que ce nombre ne soit plus employé dans les calendriers pour désigner les nouvelles lunes, il est cependant utile et même nécessaire de le connaître pour la découverte des épactes. Voici par quelle méthode on peut le découvrir, soit pour l temps qui ont précédé, soit pour ceux qui ont suivi Jésus-Christ.

Règle pour trouver le nombre d'or avant Jésus-Christ.

51. Ce cycle s'étant renouvelé en l'année qui a précédé notre ère, il faut diminuer de deux unités l'année avant Jésus-Christ dont on veut connaître le nombre d'or, diviser ensuite ce qui reste par 19 ; s'il n'y a pas de fraction, le nombre d'or est 19 ; s'il y en a une, il faut la déduire du chiffre 19 ; ce qui reste est le nombre d'or cherché. Vous voulez savoir le nombre d'or de l'année 135 avant Jésus-Christ ; divisez 133 par 19 ; vous aurez 7 au quotient sans aucune fraction ; ce qui indique qu'en l'année 135 avant Jésus-Christ, le nombre d'or était 19.

L'auteur anonyme d'un *Commentaire* latin *sur le Comput ecclésiastique*, publié il y a peu de temps, n'est pas exact lorsqu'il dit (n° 53, p. 419 de la *Revue des sciences ecclés.*), que, pour trouver le nombre d'or avant Jésus-Christ, il faut retrancher seulement une unité au chiffre de l'année proposée, diviser par 19, et que le reste indique le nombre d'or de cette époque. Il est certain, en effet, que le cycle de Méton recommença une année avant l'ère chrétienne. Or, si l'on ne retranchait qu'une unité, l'année avant Jésus-Christ aurait été la 19e du cycle et non la 1re, puisqu'en divisant zéro par 19, il reste zéro, qui marque la 19e année de ce cycle. De plus il n'est pas exact de dire que ce qui reste de la division par 19 indique le nombre d'or : car dans ce cas, l'année 3e avant Jésus-Christ aurait été la 2e du cycle, tandis qu'elle était la 18e, etc. L'an 439 avant Jésus-Christ a été, à la vérité, l'année où Méton a publié son cycle, mais ce cycle n'a commencé réellement que l'année suivante 438.

Règle pour trouver le nombre d'or après Jésus-Christ.

52. Ajoutez une unité à l'année dont vous voulez connaître le nombre d'or ; divisez par 19 ; le reste indique le nombre d'or voulu. S'il ne restait rien, le nombre d'or serait 19.

53. IV. *Epactes* : Le système des épactes a été imaginé par Aloysius Lelius, et nous avons déjà dit à quoi elles sont utiles. Pour les découvrir, il faut distinguer entre les temps qui ont précédé Jésus-Christ e ceux qui l'ont suivi.

Règles pour trouver les épactes avant Jésus-Christ.

54. Il peut sembler que ces règles ne soient pas fort utiles, puisqu'il est rare qu'on ait besoin de connaître les épactes pour les temps qui ont précédé Jésus-Christ; on ne doit pas néanmoins les regarder comme superflues, puisqu'il peut y avoir lieu de rechercher, pour ces temps, les nouvelles et pleines lunes.

Pour arriver à cette connaissance, il faut se rappeler qu'à l'époque de la réforme du calendrier sous Jules César, en l'année 45 avant Jésus-Christ, la lune fut nouvelle le 1er janvier, et que le nombre d'or était 14. Voici donc comment on procédera pour avoir les épactes depuis l'année 45 avant Jésus-Christ jusqu'au commencement de notre ère : cherchez d'abord le nombre d'or de l'année en question, au moyen de la règle indiquée tout à l'heure : de ce nombre retranchez le chiffre 14 et multipliez le reste par 11; si le produit dépasse 30, divisez-le par ce chiffre, et ce qui reste sera l'épacte de l'année en question.

Remarquez toutefois que, lorsque le nombre d'or est au-dessous de 14, il faut ajouter une unité à l'épacte trouvée par la règle précédente. La raison en est que, comme nous l'avons fait remarquer plus haut, lorsqu'on passe du nombre d'or 19 au nombre d'or 1, ce n'est pas onze jours seulement, mais douze jours qu'il faut ajouter à l'épacte précédente; par conséquent, il manque une unité aux épactes obtenues en multipliant seulement par 11 les nombres d'or inférieurs au chiffre 14; il faut donc ajouter cette unité pour avoir les vraies épactes de ces années. — On retranche 14 du nombre d'or de l'année proposée, par la raison que la nouvelle lune ayant eu lieu lorsque le nombre d'or était 14, les épactes de ce nombre, et, par là même, les épactes des autres nombres du cycle ne peuvent être multipliées par le chiffre 14, sans être répétées 14 fois plus qu'il ne faut. On doit donc retrancher ce chiffre 14 pour avoir les vraies épactes. Mais, pour pouvoir toujours opérer cette soustraction et appliquer la règle à toute l'étendue du cycle, il faut ajouter 19 au nombre d'or, toutes les fois qu'il est au-dessous de 14; car si ce nombre est 1, c'est comme s'il était 20; s'il est 2, c'est comme s'il était 21; ainsi de suite.

Ainsi, quand le nombre d'or est 14, on retranche 14 et on obtient zéro, lequel multiplié par 11 ne donne que zéro : ce qui indique que l'épacte est *. Si le nombre d'or était 15, en retranchant 14, on aurait 1, lequel multiplié par 11 donnerait 11, qui est l'épacte de cette année. Si le nombre d'or est 19, en retranchant 14, on obtient 5, qui, multiplié par 11, donne le produit 55; lequel étant divisé par 30, il reste 25 pour épacte de cette année. Si le nombre d'or était 1, en ajoutant 19 on aurait le total 20, duquel en retranchant 14, il resterait 6 qui, étant multiplié par 11, produirait 66; divisez ce chiffre par 30 ; vous aurez 6 pour reste; ajoutez une unité, et vous aurez 7, qui est l'épacte de cette année. Ainsi des autres nombres.

Les règles que nous venons de donner servent, avons-nous dit, à trouver les épactes jusqu'à l'année 45 avant Jésus-Christ. Elles peuvent

même aider à trouver celles des années antérieures à cette date : mais, comme environ tous les 312 ans et demi, le cycle lunaire est plus court d'un jour que le cycle solaire, tel que l'a supposé Jules César, il faut retrancher une unité aux épactes de la période de 312 ans et demi, antérieure à l'an 45 avant Jésus-Christ, trouvées d'après la méthode que nous venons d'indiquer; et ainsi de suite pour les autres périodes plus anciennes, retranchant toujours une unité de plus aux épactes de ces périodes à proportion de leur antériorité. Ceci néanmoins doit s'entendre de l'hypothèse où l'on prend pour point de départ le calendrier réformé par Jules César. Car, si l'on supputait les épactes, en prenant pour bases d'autres calendriers qui ont pu exister à diverses époques, on ne pourrait se servir des règles que nous venons de tracer; mais, comme il serait trop long d'expliquer les règles diverses qu'il y aurait à observer dans les divers systèmes, nous n'entrerons pas dans de plus amples détails à cet égard.

Règles pour trouver les épactes depuis Jésus-Christ.

55. Au moyen des règles que nous venons d'exposer, nous avons pu constater qu'en l'année qui a précédé notre ère, où le nombre d'or était I, l'épacte était VII. Elle était donc XVIII, en l'année première de notre ère. Cela supposé, pour trouver les épactes des années qui ont suivi Jésus-Christ jusqu'à l'époque de la réforme grégorienne, il faut d'abord trouver le nombre d'or, par la méthode indiquée tout à l'heure; multiplier ce nombre par 11; et, parce que, au commencement du cycle du nombre d'or qui avait cours en l'année de l'incarnation, il manquait 4 unités aux épactes pour compléter le nombre 11 (elles n'étaient que VII), retrancher 4 unités du total obtenu; si ce qui reste est au-dessous du chiffre 30, il indique l'épacte; s'il est au-dessus, divisez-le par ce chiffre, et le reste indiquera encore l'épacte; s'il ne reste rien, l'épacte est zéro ou *.

Si je voulais trouver l'épacte de la 3e année de notre ère, le nombre d'or de cette année-là étant 4, je multiplierais ce chiffre par 11, ce qui produirait 44; je retrancherais 4 et diviserais 40 par 30 : j'aurais pour reste 10 qui est l'épacte de cette année. Pour avoir l'épacte de la 13e année de notre ère, comme le nombre d'or était 14 en cette année, je multiplie 14 par 11 : ce qui produit 154; d'où retranchant 4, j'obtiens 150 : je divise par 30; et comme il ne reste rien, j'en conclus que l'épacte était *.

56. On procède de même pour les années subséquentes, en observant toutefois que le cycle lunaire étant, au bout de 312 ans et demi, plus court d'un jour que le cycle solaire réformé par César, il faut de temps en temps ajouter une unité aux épactes. On peut prendre pour règle d'ajouter une unité, depuis l'an 300 jusqu'à l'an 600; deux unités, depuis l'an 600 jusqu'à l'an 900; trois unités, depuis l'an 900 jusqu'en 1200; et quatre unités, depuis l'an 1200 jusqu'à l'époque de la réforme grégorienne en 1582.

Si donc je veux connaître les épactes de l'année 1580, je cherche le nombre d'or de cette année, qui était 4; je multiplie ce chiffre par

11 ; ce qui fait 44 : je retranche 4 et j'ajoute 4, ce qui fait toujours 44, et divisant par 30, j'ai pour reste 14, épacte de l'année 1580.

57. Pour trouver les épactes des années postérieures à la réforme grégorienne, on procède de même, en retranchant toutefois dix unités aux épactes ainsi trouvées, depuis l'année 1582 jusqu'en 1700; et cela, à cause du retranchement de 10 jours opéré en cette année. Depuis l'année 1700 jusqu'en 1900 exclusivement, on doit retrancher une unité de plus aux épactes, à cause de la suppression du bissexte en l'année 1700; il n'y a rien à retrancher en 1800, pour la raison xposée dans l'article précédent (42).

Depuis l'année 1900 jusqu'en 2100, et même 2200, il faudra retrancher une nouvelle unité, c'est-à-dire 12 unités aux épactes trouvées par la méthode sus-indiquée ; et ainsi de suite.

Ainsi, pour trouver les épactes de l'année 1860, je multiplie par 11 le nombre d'or, qui, cette année-là, était 18 ; j'ai 198 ; j'en retranche 4 et j'ai 194 ; je divise par 30 : le reste est 14, auquel, ajoutant 4, j'ai 18 ; et, en retranchant 10 unités, à cause de la réforme, et une autre unité à cause de la suppression du bissexte en 1700, j'ai le chiffre VII pour épacte de l'année 1860.—Ou plus simplement : Multipliez 18 par 11, = 198 : divisez par 30, reste 18; retranchez 11, et vous aurez VII pour épacte de 1860.

Je veux connaître l'épacte de l'année 1900; le nombre d'or est 1, qui, multiplié par 11, donne 11 : je retranche 4, reste 7 ; je divise par 30, reste 7; j'ajoute 4, = 11 ; d'où il faut retrancher 10 plus 2 : c'est-à-dire 12, à cause de la suppression du bissexte en 1900; mais 12 ne pouvant être retranché de 11, j'ajoute 30 à ce dernier chiffre, ce qui me fait 41; d'où retranchant 12, j'ai pour épacte XXIX pour l'année 1900. Il est facile de voir comment on peut abréger ce calcul.

58. V. *Lettre dominicale* : La semaine ayant sept jours, on se sert des sept premières lettres de l'alphabet pour désigner chacun de ces jours ; et celle qui indique le dimanche, dans le courant d'une année, s'appelle *dominicale*. Ces lettres sont placées dans le calendrier selon l'ordre suivant : A, le 1er janvier ; B, le 2e; C, le 3e ; D, le 4e ; E, le 5e; F, le 6e ; et G, le 7e. Puis elles recommencent : A, le 8e ; B, le 9e; et ainsi de suite jusqu'à la fin de l'année.

L'année commune ayant 355 jours contient 52 semaines plus un jour. Ce qui fait que la lettre A est placée à la fin de l'année, comme elle est placée au commencement. Si cette lettre indiquait le dimanche, l'année finirait comme elle a commencé, par le dimanche. Par conséquent, le 1er jour de l'année suivante serait un lundi, et le 1er dimanche de cette année tomberait le 7 janvier, marqué de la lettre G, qui serait pour cette année la lettre dominicale. Par la même raison, le dimanche de la 3e année tomberait le 6 janvier, marqué de la lettre F; de sorte que la lettre dominicale change toutes les années, non en progressant dans l'ordre de l'alphabet, mais en rétrogradant ; G, F, E, D, C, B, A.

59. L'année bissextile, on le sait, a deux jours en sus des 52 semaines ; ce jour de plus est intercalé entre le 24 et le 25 février, et il est

désigné par la lettre F., que l'on répète pour ne pas changer les lettres assignées aux autres jours de l'année. Mais il résulte de cet arrangement qu'après le 24 février, le dimanche, dans les années bissextiles, ne tombe plus au jour marqué par la lettre qui le désignait auparavant, mais tombe au jour marqué par la lettre qui précède ; de sorte qu'il y a deux lettres dominicales pendant les années bissextiles · l'une employée depuis le 1er janvier jusqu'au 24 février inclusivement, et l'autre pour le restant de l'année.

60. S'il n'y avait pas d'années bissextiles, les lettres dominicales reviendraient dans le même ordre tous les sept ans ; mais comme il en faut deux aux années bissextiles, ces lettres ne reviennent dans le même ordre qu'au bout de 28 ans, comme on peut s'en convaincre par l'inspection du tableau suivant :

Ann. du cycle sol. :	1,	2,	3,	4,	5,	6,	7,	8,	9,	10,	11,	12,	13,	14,	15,	16,	17,
Lettres dom. :	G,	E,	D,	C,	B,	G,	F,	E,	D,	B,	A,	G,	F,	D,	C,	B,	A,
	F				A				C				E				G

Ann. du cycle sol. :	18,	19,	20,	21,	22,	23,	24,	25,	26,	27,	28.
Lettres dom. :	F,	E,	D,	C,	A,	G,	F,	E,	C,	B,	A.
				B				D			

61. On donne au cycle des lettres dominicales le nom de cycle solaire, parce que le dimanche était appelé anciennement le jour du soleil, soit à cause que la lumière fut créée ce jour-là, soit plutôt parce que c'est le jour où Jésus-Christ, le vrai soleil de justice, sortit glorieux du tombeau comme un soleil qui sort resplendissant du sein des ténèbres. On place communément le commencement de ce cycle à la 9e année qui a précédé notre ère.

62. Pour découvrir à quelle année de ce cycle correspond une année quelconque de notre ère, c'est-à-dire pour trouver la lettre dominicale d'une année quelconque depuis Jésus-Christ, il faut ajouter 9 unités à l'année en question, diviser ensuite le total par 28 ; le reste indique l'année du cycle solaire, et par là même la lettre dominicale. S'il n'y avait pas de reste, le zéro marquerait la 28e année du cycle. — On veut savoir, par exemple, à quelle année du cycle solaire correspondait l'année 1582, époque de la réforme grégorienne : ajoutez 9 à 1582, = 1591 ; divisez par 28 ; le quotient est 56, et l'on a pour reste 23, qui indique que l'année 1852 était la 23e du cycle solaire, et que la lettre dominicale était G, qui se trouve placée sous le chiffre 23, dans le tableau que nous venons d'exposer.

63. Ainsi devait-on procéder avant la réforme grégorienne ; mais dix jours ayant été retranchés à cette année, et le 5 octobre ayant été compté comme s'il eût été le 15, le dimanche qui, auparavant, tombait aux jours marqués de la lettre G, se rencontra, dans la suite de la même année, aux jours marqués de la lettre C. ; il fallut, par la suite, se servir d'un autre tableau. Plus tard, il fallut encore modifier ce nouveau tableau, à cause de la suppression du bissexte dans les années 1700, 1800, etc. Voici comment on pourrait indiquer les lettres dominicales depuis la réforme grégorienne jusqu'à l'année 2100 exclusivement

Années du cycle.	1,	2,	3,	4.	5,	6,	7,	8,	9,	10,	11,	12.
Lettres dom. avant la réf. grégor.	G F	E	D	C	B A	G	F	E	D C	B	A	G
Lett. dom. depuis la réf. jusqu'en 1699.	C B	A	G	F	E D	C	B	A	G F	E	D	C
Lett. dom. depuis 1700 inclusiv.	D C	B	A	G	F E	D	C	B	A G	F	E	D
Lett. dom. depuis 1800 inclusiv.	E D	C	B	A	G F	E	D	C	B A	G	F	E
Lett. dom. depuis 1900 inclusiv.	F E	D	C	B	A G	F	E	D	C B	A	G	F

Années du cycle.	13,	14,	15,	16,	17,	18,	19,	20,	21,	22,	23,	24,	25,	26,	27,	28.
Lettres dom. avant la réf. grégor.	F E	D	C	B	A G	F	E	D	C B	A	G	F	E D	C	B	A
Lett. dom. depuis la réf. jusqu'en 1699.	B A	G	F	E	D C	B	A	G	F E	D	C	B	A G	F	E	D
Lett. dom. depuis 1700 inclusiv.	C B	A	G	F	E D	C	B	A	G F	E	D	C	B A	G	F	E
Lett. dom. depuis 1800 inclusiv.	D C	B	A	G	F E	D	C	B	A G	F	E	D	C B	A	G	F
Lett. dom. depuis 1900 inclusiv.	E D	C	B	A	G F	E	D	C	B A	G	F	E	D C	B	A	G

Ayant trouvé l'année du cycle solaire par la méthode sus-indiquée, il n'y a qu'à examiner dans le tableau ci-dessus quelle est la case qui répond à cette année, et c'est la lettre dominicale cherchée.

64. Observez que, s'il s'agissait des années 1700, 1800 et 1900, bien que le chiffre obtenu par la susdite méthode marque une année bissextile ayant deux lettres, on n'en doit prendre qu'une comme dominicale, et celle qu'on doit prendre est celle qui est placée au-dessous.

On pourrait trouver également la lettre dominicale au moyen du tableau indiquant l'ordre de ces lettres avant la réforme, en s'aidant du calendrier placé en tête des bréviaires. Il suffirait, dans ce cas, pour les années du dix-neuvième siècle, de retrancher douze jours, et treize jours pour les années du vingtième siècle, etc.

65. Ayant trouvé le dimanche au moyen de la lettre dominicale, il est facile de trouver ensuite tous les autres jours de la semaine pendant tout le cours de l'année.

66. VI. *Fête de Pâques et autres fêtes mobiles* : On n'a pas oublié que la fête de Pâques doit être célébrée le dimanche qui suit immédiatement le 14e de la lune pascale, et que la lune pascale est celle dont le 14e jour arrive le 21 mars ou suit de plus près le 21 mars. Les limites du renouvellement de cette lune pascale sont entre le 8 mars et le 5 avril.

67. Pour trouver la fête de Pâques d'une année quelconque, il faut donc découvrir deux choses : 1o le 14e jour de la lune pascale, et 2o le jour du mois où tombe le dimanche après ce 14e jour de la lune pascale

Nous avons vu comment on parvenait à connaître la lettre dominicale (63). Pour trouver la lune de Pâques, il faut chercher l'épacte de l'année proposée. Nous avons dit précédemment comment il fallait s'y prendre pour la découvrir (55). L'épacte, on le sait, indique combien de jours avait la lune au 1er janvier ou au 1er mars, et par conséquent elle fait connaître à quel jour du mois de mars la lune est nouvelle. Si l'on voit qu'elle tombe le 8 mars, le 14e jour arrivera le 21 du même mois ; cette lune sera donc pascale, et la fête de Pâques sera ou le 22, ou quelqu'un des jours suivants, selon que l'indiquera la lettre dominicale.

Si l'épacte fait connaître que la lune sera nouvelle avant le 8 mars, cette lune ne sera point pascale, et il faudra attendre la lunaison suivante ; s'il faut l'attendre jusqu'au 5 avril, le 14 n'arrivera que le 18, et, supposé que ce jour soit un dimanche, il faudra attendre le dimanche suivant pour célébrer la Pâque, c'est-à-dire jusqu'au 25 avril, qui est le jour le plus éloigné où cette fête puisse se rencontrer.

Ayant trouvé la fête de Pâques, il est facile de trouver la place que doivent occuper dans le calendrier les autres fêtes mobiles. Observez seulement qu'aux années bissextiles, il faut, après la fête de saint Mathias, se servir de la seconde lettre dominicale.

68. VII. *Trouver l'âge de la lune pendant le cours de l'année* : — On peut, au moyen de l'épacte, découvrir toutes les nouvelles lunes du courant de l'année, ainsi que l'âge de la lune, à quelque jour que ce soit de l'année.

Pour cela, ne perdons pas de vue que les lunaisons du calendrier sont alternativement de 30 et de 29 jours, et que les mois sont censés appartenir à l'année pendant laquelle ils commencent ; ajoutez à l'épacte le quantième du mois et l'un des nombres suivants, selon le mois dont on veut connaître l'âge de la lune [1], savoir, dans le mois de janvier, 0 ; de février, 1 ; de mars, 0 ; d'avril, 1 ; de mai, 2 ; de juin, 3 ; de juillet, 4 ; d'août, 5 ; de septembre, 7 ; d'octobre, 7 ; de novembre, 9 ; de décembre, 9. Ayant additionné ces trois nombres, divisez le total par 30 ; ce qui reste indiquera l'âge de la lune, et par là même le jour où, chaque mois, la lune se renouvelle.

Par exemple, je veux savoir l'âge de la lune au 10 décembre 1865 ; j'ajoute 9 à l'épacte 3 ; j'ajoute encore le quantième du mois 10, ce qui fait 22. Ce chiffre, ne pouvant être divisé par 30, est censé un reste, et indique par conséquent que le 10 décembre 1865, la lune a eu 22 jours.

Egalement, si je voulais savoir quel était l'âge de la lune, le 25 mai 1860, j'ajouterais 25 à l'épacte 7, = 32 ; j'ajouterais ensuite 2, = 34 ; divisant ensuite par 30, le reste 4 indique que la lune avait 4 jours le 25 mai 1860.

69. Les lunaisons trouvées par la méthode précédente sont celles du calendrier ecclésiastique ; or, nous l'avons déjà fait observer, ces lunaisons ne sont pas entièrement conformes aux lunaisons astronomiques ; elles diffèrent même de celles du calendrier civil appelé *almanach*.

[1] Ces chiffres sont ajoutés à cause de la différence qui existe entre la longueur des mois lunaires et des mois solaires.

Voici comment on procède pour avoir cette dernière espèce de lunaison:

« Pour trouver plus exactement la nouvelle lune au moyen de « l'épacte, dit le *Dictionnaire des dates* (v° calendrier), on ajoute « l'épacte donnée au nombre des jours du mois, février excepté, on « soustrait le total de 30 ou de 60, et le reste marque le jour de la « nouvelle lune. 7 d'épacte ajouté à 31, pour janvier 1841, donne 38; « 38 de 60 reste 22; 22 est le jour de la nouvelle lune, selon les « almanachs.

« Pour connaître l'âge de la lune, on ajoute l'épacte au nombre des « jours du mois, et au quantième pour lequel on veut connaître cet « âge. Si le total est moindre que 30, il marquera l'âge de la lune; « s'il est plus grand, on le divise par 30; le reste est cet âge. Ainsi « veut-on savoir quel âge a la lune au 30 janvier 1841, on ajoute 7 « d'épacte à 31 et à 30, qui font 68; on divise par 30; reste 8, qui est « l'âge demandé. »

70.— VIII. *Lettre du Martyrologe*: Au moyen de cette lettre, on peut indiquer chaque jour l'âge de la lune dans la lecture du Martyrologe.

Pour discerner par quelle lettre l'âge de la lune doit être annoncé tous les jours en lisant le Martyrologe, il faut observer qu'à chaque épacte correspond dans le Martyrologe l'une des dix-neuf lettres minuscules et des onze lettres majuscules suivantes :

Lett. du Martyrol. :	a,	b,	c,	d,	e,	f,	g,	h,	i,	k,	l,	m,	n,	p,	q,
Epactes :	1,	2,	3,	4,	5,	6,	7,	8,	9,	10,	11,	12,	13,	14,	15,

Lett. du Martyrol. :	r,	s,	t,	v,	A,	B,	C,	D,	E,	F,	**F**,	G,	H,	M,	N,	P
Epactes :	16,	17,	18,	19,	20,	21,	22,	23,	24,	25,	**25**,	26,	27,	28,	29	*

Pour trouver donc, chaque année, la lettre du Martyrologe, il suffit de connaître l'épacte, et nous avons exposé plus haut la méthode à suivre pour arriver à la connaître. L'épacte étant connue, la lettre de l'année en question est celle qui se trouve au-dessus de cette épacte dans le tableau ci-dessus. Par exemple, l'épacte de l'année 1866 est 14; donc la lettre du Martyrologe dont il faudra se servir, pour savoir l'âge de la lune pendant tout le cours de l'année 1866, est la lettre *p* minuscule, qui se trouve au-dessus du chiffre 14.

Pour faire comprendre plus clairement ce que nous venons de dire, nous allons mettre sous les yeux du lecteur les trois premiers jours du Martyrologe. On sait qu'on doit toujours le lire pour le jour suivant.

1° Kalendis Januarii, Luna. A (*Litter. domin.*) Epacta *

a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, A, B,
2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22,
C, D, E, F, **F**, G, H, M, N, P.
23, 24, 25, 26, **26**, 27, 28, 29, 30, 1.

Circumcisio, etc.

2° Quarto Nonas Januarii, Luna, B. XXIX

a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, A, B,
3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23,
C, D, E, F, **F**, G, H, M, N, P.
24, 25, 26, 27, **27**, 28, 29, 30, 1, 2.

Octava S. Stephani, etc.

3° Tertio Nonas Januarii, Luna. C. XXVIII
a, b, c, d, e, f, g, h, i, k. l, m, n, p, q. r, s, t, v, A, B
4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24
C, D, E, F, F, G, H, M, N, P.
25, 26, 27, 28, 28, 29, 30, 1, 2, 3.

Octava S. Joannis, etc.

L'épacte de l'année 1866 étant donc 14, et par conséquent la lettre du Martyrologe étant *p* minuscule, il fallait dire en lisant le Martyrologe en 1866, d'abord la veille du jour de l'an :

Kalendis januarii, luna 15. *Circumcisio*, etc.

Le jour de l'an, il fallait dire :

Quarto nonas januarii, luna 16. *Octava S. Stephani*, etc.

Le 2 janvier, on lisait :

Tertio nonas januarii, luna 17. *Octava S. Joannis*, etc.

Et ainsi de suite, indiquant toujours, pendant toute l'année, l'âge de la lune par le nombre placé sous la lettre *p* minuscule.

La lettre F majuscule est répétée deux fois ; et, tous les deux mois, le chiffre placé au-dessous diffère d'une unité ; les lettres et les chiffres sont même formés de manière différente. Cette disposition a été adoptée pour empêcher que la nouvelle lune ne fût annoncée deux fois le même jour dans le courant du même cycle de Méton ou du nombre d'or. Pour cela, quand l'épacte est 25, si le nombre d'or est supérieur au chiffre 11, la première lettre F doit être prise pour lettre du Martyrologe ; si ce nombre est inférieur à 12, c'est la seconde lettre qui est la lettre du Martyrologe et doit diriger dans l'énoncé de l'âge de la lune.

Il est dit, dans l'explication qui est en tête du Martyrologe, que, lorsque le nombre d'or est 1, on doit, pendant le mois de janvier, donner à la lune un jour de moins que ne l'indique le Martyrologe, excepté néanmoins le cas où la lettre du Martyrologe serait P majuscule. On peut voir la raison qui en est donnée un peu plus loin dans l'endroit que nous venons d'indiquer du Martyrologe.

On verra, au même endroit, un cas où l'on doit, en janvier, ajouter deux jours à l'âge indiqué dans le mois de décembre. Ces exceptions ont pour but de mieux préciser l'âge véritable de la lune.

71. Nous n'avons rien dit de la période julienne, que l'on ne doit pas confondre avec l'année julienne ou l'année déterminée par Jules César. La période julienne, appelée du nom de son auteur Jule Scaliger, qui l'inventa en 1580, est un cycle de 7,980 ans, obtenu par la multiplication des cycles solaires 28, lunaire 19 et de l'indiction romaine 15. L'auteur en plaça le commencement au 1er janvier 4714 avant l'ère chrétienne. Cette période est devenue inutile pour la pratique depuis la réforme Grégorienne. (V. *Dictionnaire des dates* v° *Période*).

KALENDARIUM.

JANUARIUS.

DIES MENS.	KALENDÆ.	NUM. AUR.	EPACTÆ.	LITT. DOM.	FESTA.	KAL. REIP.
1	Kalend.	iii	✠	A	Circumcis.	12 Nivose.
2	iv		xxix	B		13
3	iii	xi	xxviii	C		14
4	Prid.		xxvii	D		15
5	Non.	xix	xxvi	E		16
6	viii	viii	25 xxv	F	Epiphan.	17
7	vii		xxiv	G		18
8	vi	xvi	xxiii	A		19
9	v	v	xxii	B		20
10	iv		xxi	C		21
11	iii	xiii	xx	D		22
12	Prid.	ii	xix	E		23
13	Id.		xviii	F		24
14	xix	x	xvii	G		25
15	xviii		xvi	A		26
16	xvii	xviii	xv	B		27
17	xvi	vii	xiv	C		28
18	xv		xiii	D	Prim. sept.	29
19	xiv	xv	xii	E		30
20	xiii	iv	xi	F		1 pluv.
21	xii		x	G		2
22	xi	xii	ix	A		3
23	x	i	viii	B		4
24	ix		vii	C		5
25	viii	ix	vi	D		6
26	vii		v	E		7
27	vi	xvii	iv	F		8
28	v	vi	iii	G		9
29	iv		ii	A		10
30	ii	xiv	i	B		11
31	Prid. Kal.	iii	✠	C		12

FEBRUARIUS.

DIES MENS.	KALENDÆ.	NUM. AUR.	EPACTÆ.	LITT. DOM.	FESTA.	KAL. REIP.
1	Kalend.		xxix	D		13 pluv.
2	iv	xi	xxviii	E	Purificat.	14
3	iii	xix	xxvii	F	Primi cin.	15
4	Prid.	viii	25 xxvi	G		16
5	Non.		xxv xxiv	A		17
6	viii	xvi	xxiii	B		18

DIES MENS.	KALENDÆ.	NUM. AUR.	EPACTÆ.	LITT. DOM.	FESTA.	KAL. REIP.
7	vii	v	xxii	C		19 pluv.
8	vi		xxi	D		20
9	v	xiii	xx	E		2.
10	iv	ii	xix	F		22
11	iii		xviii	G		23
12	Prid.	x	xvii	A		24
13	Id.		xvi	B		25
14	xvi	xviii	xv	C		26
15	xv	vii	xiv	D		27
16	xiv		xiii	E		28
17	xiii	xv	xii	F		29
18	xii	iv	xi	G		30
19	xi		x	A		1 ventose
20	x	xii	ix	B	Ultima	2
21	ix	i	viii	C	Septuages.	3
22	viii		vii	D		4
23	vii	ix	vi	E		5
24	vi		v	F		6
25	v	xvii	iv	G		7
26	iv	vi	iii	A		8
27	iii		ii	B		9
28	Prid.	xiv	i	C		10

MARTIUS.

DIES MENS.	KALENDÆ.	NUM. AUR.	EPACTÆ.	LITT. DOM.	FESTA.	KAL. REIP.
1	Kalend.	iii	✠	D		11 ventose
2	vi		xxix	E		12
3	v	xi	xxviii	F		13
4	iv		xxvii	G		14
5	iii	xix	xxvi	A		15
6	Prid.	viii	25 xxv	B		16
7	Non.		xxiv	C		17
8	viii	xvi	xxiii	D	Prim.novi-	18
9	vii	v	xxii	E	lun. pasc.	19
10	vi		xxi	F	Ultim. cin.	20
11	v	xiii	xx	G		21
12	iv	ii	xix	A		22
13	iii		xviii	B		23
14	Prid.	x	xvii	C		24
15	Id.		xvi	D		25
16	xvii	xviii	xv	E		26
17	xvi	vii	xiv	F		27
18	xv		xiii	G		28
19	xiv	xv	xii	A		29
20	xiii	iv	xi	B		30
21	xii		x	C		1 germ
22	xi	xii	ix	D	Prim.Pasc	2
23	x	i	viii	E		3
24	ix		vii	F		4

DIES MENS.	KALENDÆ.	NUM. AUR.	EPACTÆ.	LITT. DOM.	FESTA.	KAL. REIP.
25	viii	ix	vi	G	Annuntia.	5 germin
26	vii		v	A		6
27	vi	xvii	iv	B		7
28	v	vi	iii	C		8
29	iv		ii	D		9
30	iii	xiv	i	E		10
31	Prid.	iii	✠	F		11

APRILIS.

1	Kalend.		xxix	G		12 germin.
2	iv	xi	xxviii	A		13
3	iii	xix	xxvii	B		14
4	Prid.	viii	25.xxvi	C		15
5	Non.		xxv.xxiv	D	Ult. novi-	16
6	viii	xvi	xxiii	E	lun. Pasc.	17
7	vii	v	xxii	F		18
8	vi		xxi	G		19
9	v	xiii	xx	A		20
10	iv	ii	xix	B		21
11	iii		xviii	C		22
12	Prid.	x	xvii	D		23
13	Id.		xvi	E		24
14	xviii	xviii	xv	F		25
15	xvii	vii	xiv	G		26
16	xvi		xiii	A		27
17	xv	xv	xii	B		28
18	xiv	iv	xi	C		29
19	xiii		x	D		30
20	xii	xii	ix	E		1 floréal.
21	xi	i	viii	F		2
22	x		vii	G		3
23	ix	ix	vi	A		4
24	viii		v	B		5
25	vii	xvii	iv	C	Ultimum	6
26	vi	vi	iii	D	Pascha.	7
27	v		ii	E		8
28	iv	xiv	i	F		9
29	iii	iii	✠	G		10
30	Prid.		xxix	A		11

MAIUS.

1	Kalend.	xi	xxviii	B	SS. Phil. et	12 floréal.
2	vi		xxvii	C	Jacob. ap.	13
3	v	xix	xxvi	D		14
4	vi	viii	25 xxv	E		15
5	iii		xxiv	F		16

DIES MENS	KALENDÆ.	NUM. AUR.	EPACTÆ.	LITT. DOM.	FESTA.	KAL. REIP.
6	Prid.	xvi	xxiii	G		17 floréal.
7	Non.		xxii	A		18
8	viii		xxi	B		19
9	vii	xiii	xx	C	Prima	20
10	vi	ii	xix	D	Pentecost.	21
11	v		xviii	E		22
12	iv	x	xvii	F		23
13	iii		xvi	G		24
14	Prid.	xviii	xv	A		25
15	Id.	vii	xiv	B		26
16	xvii		xiii	C		27
17	xvi	xv	xii	D		28
18	xv	iv	xi	E		29
19	xiv		x	F		30
20	xiii	xii	ix	G		1 prairial.
21	xii	i	viii	A		2
22	xi		vii	B		3
23	x	ix	vi	C		4
24	ix		v	D		5
25	viii	xvii	iv	E		6
26	vii	vi	iii	F		7
27	vi		ii	G		8
28	v	xiv	i	A		9
29	iv	iii	✠	B		10
30	iii		xxix	C		11
31	Prid.		xxviii	D		12

JUNIUS.

1	Kalend.		xxvii	E		13 prairial.
2	iv	xix	25 xxvi	F		14
3	iii	xiii	xxv xxiv	G		15
4	Prid.	xvi	xxiii	A		16
5	Non.	v	xxii	B		17
6	viii		xxi	C		18
7	vii	xiii	xx	D		19
8	vi	ii	xix	E		20
9	v		xviii	F		21
10	iv	x	xvii	G		22
11	iii		xvi	A		23
12	Prid.	xviii	xv	B	Ultima	24
13	Id.	vii	xiv	C	Pentecost.	25
14	xviii		xiii	D		26
15	xvii	xv	xii	E		27
16	xvi	iv	xi	F		28
17	xv		x	G		29
18	xiv	xii	ix	A		30
19	xiii	i	viii	B		1 messid.

DIES MENS.	KALENDÆ.	NUM. AUR.	EPACTÆ.	LITT. DOM.	FESTA.	KAL. REIP.
20	xii		vii	C		2 messid.
21	xi	ix	vi	D		3
22	x		v	E		4
23	ix	xvii	iv	F		5
24	viii	vi	iii	G	Nativitas	6
25	vii		ii	A	S. Joann.	7
26	vi	xiv	i	B		8
27	v	iii	✠	C		9
28	iv		xxix	D		10
29	iii	xii	xxviii	E	SS. Petri	11
30	Prid.		xxvii	F	et Pauli.	12

JULIUS.

1	Kalend.	xix	xxvi	G		13 messid.
2	vi	viii	25-xxv	A	Visitatio.	14
3	v		xxiv	B		15
4	iv	xvi	xxiii	C		16
5	iii	v	xxii	D		17
6	Prid.		xxi	E		18
7	Non.	xiii	xx	F		19
8	viii	ii	xix	G		20
9	vii		xviii	A		21
10	vi	x	xvii	B		22
11	v		xvi	C		23
12	iv	xviii	xv	D		24
13	iii	vii	xiv	E		25
14	Prid.		xiii	F		26
15	Id.	xv	xii	G		27
16	xvii	iv	xi	A		28
17	xvi		x	B		29
18	xv	xii	ix	C		30
19	xiv	i	viii	D		1 therm
20	xiii		vii	E		2
21	xii	ix	vi	F		3
22	xi		v	G		4
23	x	xvii	iv	A		5
24	ix	vi	iii	B		6
25	viii		ii	C	S. Jacobi.	7
26	vii	xiv	i	D		8
27	vi	iii	✠	E		9
28	v		xxix	F		10
29	iv	xi	xxviii	G		11
30	iii	xix	xxvii	A		12
31	Prid.		25 xxvi	B		13

AUGUSTUS.

1	Kalend.	viii	xxv xxiv	C		14 therm
2	iv	xvi	xxiii	D		15

DIES MENS.	KALENDÆ.	NUM. AUR.	EPACTÆ.	LITT. DOM.	FESTA.	KAL. REIP.
3	iii	v	xxii	E		16 therm.
4	Prid.		xxi	F		17
5	Non.	xiii	xx	G		18
6	viii	ii	xix	A		19
7	vii		xviii	B		20
8	vi	x	xvii	C		21
9	v		xvi	D		22
10	iv	xviii	xv	E		23
11	iii	vii	xiv	F		24
12	Prid.		xiii	G		25
13	Id.	xv	xii	A		26
14	xix	iv	xi	B		27
15	xviii		x	C	Assumpt.	28
16	xvii	xii	ix	D		29
17	xvi	i	viii	E		30
18	xv		vii	F		1 fructid.
19	xiv	ix	vi	G		2
20	xiii		v	A		3
21	xii	xvii	iv	B		4
22	xi	vi	iii	C		5
23	x		ii	D		6
24	ix	xiv	i	E		7
25	viii	iii	✠	F		8
26	vii		xxix	G		9
27	vi	xi	xxviii	A		10
28	v	xix	xxvii	B		11
29	iv		xxvi	C		12
30	iii	viii	25 xxv	D		13
31	Prid.		xxiv	E		14

SEPTEMBER.

DIES MENS.	KALENDÆ.	NUM. AUR.	EPACTÆ.	LITT. DOM.	FESTA.	KAL. REIP.
1	Kalend.	xvi	xxiii	F		15 fructid.
2	iv	v	xxii	G		16
3	iii		xxi	A		17
4	Prid.		xx	B		18
5	Non.	xiii	xix	C		19
6	viii	ii	xviii	D		20
7	vii	x	xvii	E		21
8	vi		xvi	F	Nativitas	22
9	v	xviii	xv	G	B. Virgin.	23
10	iv	vii	xiv	A		24
11	iii		xiii	B		25
12	Prid.	xv	xii	C		26
13	Id.	iv	xi	D		27
14	xviii		x	E		28
15	xvii	xii	ix	F		29
16	xvi	i	viii	G		30

DIES MENS.	KALENDÆ.	NUM. AUR.	EPACTÆ.	LITT. DOM.	FESTA.	KAL. REIP.
17	xv		vii	A		1 jours complément.
18	xiv	ix	vi	B		2
19	xiii		v	C		3
20	xii	xvii	iv	D		4
21	xi	vi	iii		S. Matth.	5
22	x		ii	F		1 vendem.
23	ix	xiv	i	G		2
24	viii	iii	✠	A		3
25	vii		xxix	B		4
26	vi	xi	xxviii	C		5
27	v	xix	xxvii	D		6
28	iv		25 xxvi	E		7
29	iii	viii	xxv xxiv	F	S. Michael.	8
30	Prid.		xxiii	G		9

OCTOBER.

1	Kalend.	xvi	xxii	A		10 vendem.
2	vi	v	xxi	B		11
3	v	xiii	xx	C		12
4	iv	ii	xix	D		13
5	iii		xviii	E		14
6	Prid.	x	xvii	F		15
7	Non.		xvi	G		16
8	viii	xviii	xv	A		17
9	vii	vii	xiv	B		18
10	vi		xiii	C		19
11	v	xv	xii	D		20
12	iv	iv	xi	E		21
13	iii		x	F		22
14	Prid.	xii	ix	G		23
15	Id.	i	viii	A		24
16	xvii		vii	B		25
17	xvi	ix	vi	C		26
18	xv		v	D		27
19	xiv	xvii	iv	E		28
20	xiii	vi	iii	F		29
21	xii		ii	G		30
22	xi	xiv	i	A		1 brum.
23	x	iii	✠	B		2
24	ix		xxix	C		3
25	viii	xi	xxviii	D		4
26	vii	xix	xxvii	E		5
27	vi		xxvi	F		6
28	v	viii	25 xxv	G	SS. Simonis, etc.	7
29	iv		xxiv	A		8
30	iii	xvi	xxiii	B		9
31	Prid.	v	xxii	C		10

NOVEMBER.

DIES ENS.	KALENDÆ.	NUM. AUR.	EPACTÆ.	LITT. DOM.	FESTA.	KAL. REIP.
1	Kalend.		xxi	D	Omn. SS.	11 brum.
2	iv	xiii	xx	E	Com. Def.	12
3	iii	ii	xix	F		13
4	Prid.		xviii	G		14
5	Non.	x	xvii	A		15
6	viii		xvi	B		16
7	vii	xviii	xv	C		17
8	vi	vii	xiv	D		18
9	v		xiii	E		19
10	iv	xv	xii	F		20
11	iii	iv	xi	G		21
12	Prid.		x	A		22
13	Id.	xii	ix	B		23
14	xviii	i	viii	C		24
15	xvii		vii	D		25
16	xvi	ix	vi	E		26
17	xv		v	F		27
18	xiv	xvii	iv	G		28
19	xiii	vi	iii	A		29
20	xii		ii	B		30
21	xi	xiv	i	C		1 frimaire
22	x	iii	*	D		2
23	ix		xxix	E		3
24	viii	xi	xxviii	F		4
25	vii	xix	xxvii	G		5
26	vi		25-xxvi	A	Prim.sed.	6
27	v	viii	xxv-xxiv	B	Adventûs	7
28	iv		xxiii	C		8
29	iii	xvi	xxii	D		9
30	Prid.	v	xxi	E	S.Andreæ	10

DECEMBER.

1	Kalend.	xiii	xx	F		11 frimaire
2	iv	ii	xix	G		12
3	iii		xviii	A	Ult. sedes	13
4	Prid.	x	xvii	B	Adventûs.	14
5	Non.		xvi	C		15
6	viii	xviii	xv	D		16
7	vii	vii	xiv	E		17
8	vi		xiii	F		18
9	v	xv	xii	G		19
10	iv	iv	xi	A		20
11	iii		x	B		21
12	Prid.	xii	ix	C		22
13	Id.	i	viii	D		23

DIES MENS.	KALENDÆ.	NUM. AUR.	EPACTÆ.	LITT. DOM.	FESTA.	KAL. REIP.
14	xix		vii	E		24 frim.
15	xviii	ix	vi	F		25
16	xvii		v	G		26
17	xvi	xvii	iv	A		27
18	xv	vi	iii	B		28
19	xiv		ii	C		29
20	xiii	xiv	i	D		30
21	xii	iii	✠	E		1 nivose.
22	xi		xxix	F		2
23	x	xi	xxviii	G		3
24	ix	xix	xxvii	A		4
25	viii		xxvi	B	Nat.Dom.	6
26	vii	vii	25 xxv	C	S. Steph.	6
27	vi		xxiv	D	S. Joann.	7
28	v	xvi	xxiii	E		8
29	iv	v	xxii	F		9
30	iii		xxi	G		10
31	Prid.	xiii	19. [1] xx	A		11

[1] Epacta hæc 19 non est in usu, nisi quando ipsa eodem anno concurrit cum Aureo numero XIX, quod vix unquam contigit, imò non continget ante annum 8200. (Delalande, *Astronomie*, n° 1588.)

TABLE.

POITIERS — TYPOGRAPHIE OUDIN ET Cie.

EXTRAIT DES PUBLICATIONS CLASSIQUES DE ROGER ET CHERNOVIZ, ÉDITEURS

7, rue des Grands-Augustins, à Paris

Knoll, Institutiones theologicæ. 7 vol. in-8 . . . . 40 »
Livres saints vengés, par M. l'abbé Glaire. Nouv. édit. 1874. 2 in-8 . . . . 15 »
Manuale ordinandorum. 1 in-18 . . . . 1 80
Manuale totius juris canonici, auctore Craisson. 4 in-12 . . . . 18 »
Manuale sacerdotum, Jos. Schneider. 1 in-18. Nouv. édit. . . . . 7 »
Manuale clericorum. 1 in-18 . . . . 6 »
Manuel de l'hébraïsant, par l'abbé J.-B. Glaire. Nouv. édit. augmentée des paradigmes des verbes. 1874 . . . . 3 75
Manuel de l'office divin. 1 vol. in-12 . . . . 3 »
Manuel de piété. 1 vol. in-32 . . . . 1 »
Manuel de logique, par l'abbé Bensa. 1 vol. in-12. . . . . 3 »
Œuvres de Bourdaloue. 6 vol. in-8. . . . . 18 »
Œuvres de Massillon. 3 forts vol. in-8. . . . . 13 »
Palma, Prælectiones historicæ. 2 vol. in-8 . . . . 9 »
Philosophiæ speculativæ summarium, auctore A. M. Bensa, quondam philosophiæ professore. 1878. 2 vol. in-8 . . . . 8 »
Philosophicæ prælectiones ad mentem sancti Thomæ, auctore Vallet. 3ᵉ édit., acc. emendata. 2 in-12 . . . . 7 »
Philosophie (Histoire de la), du même auteur. 2ᵉ édit. 1 vol. . . . . 4 »
Pieux séminariste (le). 1 vol. in-12 . . . . 2 50
Pontificale Romanum. 1 vol. in-12. nouv. édit. 1878. . . . . 3 »
Prælectiones theologicæ maj.: De Justitia; De Contractibus; J. Carrière. 6 in-8 32 »
Prælectiones theologicæ, J. Perrone. Avec Index rerum. 4 vol. in-8. 1879 . . 20 »
Compendium ej. op. 2 in-8 . . . . 6 »
San-Severino. — Philosophia christiana. 7 in-8 . . . . 35 »
— **Compendium** (Edit. classique). 2 in-12. Net. . . . . 7 »
— **Philosophia moralis.** 2 in-12. 1877. Net. 5 50
— **Elementa philosophiæ.** 4 in-8 . . . . 20 »
Saint François de Sales, modèle du prêtre et du pasteur. 1 in-12 . . . . . . 2 50
Scavini theologia moralis. Nouv. édit. Milan. 1882. 4 in-8 . . . . 30 »
Series ordinationum. Nouv. édit. avec chant. 1 in-32 . . . . » 60
Theologia Cenomanensis, auctore J.-B. Bouvier. 6 forts vol. in-12. 14ᵉ édit. . 16 »
Theologicæ Institutiones, Petr. Collet. 7 forts vol. in-8. . . . . 16 »
Thomæ (S.) Aquinatis Summa theologica, C.-J. Drioux. 8 vol. in-8. Net. . . . 20 »
Traité de l'office divin, par Collet. In-12. . . . . 2 50
Traité des saints ordres, par M. Olier. Grand in-32. . . . . 1 50
Traité des saints mystères, par le P. Collet. 1 vol. in-8 . . . . 2 »
Varceno, Compendium theologiæ moralis. 2 in-8 . . . . 12 50
Wouters, Historiæ ecclesiasticæ Comp. 3 vol. in-8 . . . . 15 »
Novum Jesu Christi Testamentum, cui adjungitur libellus *de Imitatione Christi* et *Officium parvum.* Parisiis. Editio nitidissima et sola cum *indicibus et concordantiis.* 1 vol. in-32. Nouv. édition, texte encadré rouge . . . . 3 »
Augustini (S.) Confessiones . . . . 1 »
Catechismus Concilii Tridentini 1 60
Gregorii (S.) de Cura pastorali . . . . » 90
Officium parvum B. M. V. (Romain) . . . . » 30
Memoriale vitæ sacerdotalis 1 10
Augustini (S.) Meditationes . . . . 1 »
Chrysostomi (S.) de Sacerdotio . . . . » 60
Concilii Tridentini canones et decreta. 1 50
Manuel de piété de Saint-Sulpice . . . . 1 »
Manuel du séminariste en vacances. 1 60
Expositio litteralis et mystica totius missæ. 1 in-32 . . . . 1 »
Bernardi (S.) de Consideratione . . . . 1 »
Alagona, Summa Summæ S. Thomæ . . . . 3 »
Acta Pii IX et concilii Vaticani. 1 in-32. 1877 . . . . » 60